

**MIKES KELEMEN ÖSSZES MŰVEI
V/1.**

**CATECHISMUS FORMÁJÁRA VALÓ
KÖZÖNSÉGES OKTATÁSOK**

**SAJTÓ ALÁ RENDEZTE
HOPP LAJOS**

TARTALOM
CATECHISMUS
Formájára való közönséges
OKTATÁSOK

Első Szakasz.

ELÖL JÁRÓ BESZÉD.

Leg Első Rész

A melyben. azt mutatták. meg, hogy mint kel.
közönségesen gondolkodni a vallásról.

Első Könyv

A Melyben meg magyarázák a vallásnak. eredetét, kezdetét és
elő menetelét világ kezdetétől fogva, a Messiás el jöveteléig.

Első Rész

Az Isten mi légyen magában

II Rész

Az Istennek munkáiról.

III Rész

Az embernek vétkiről. és hogy mik követték azt a vétket.

IV Rész

Az ember esetétől fogva a Messiás el jöveteléig
rövideden való historiája a vallásnak.

V Rész

A kristus Jésusról.

VI Rész.

A szent lelekről. és a keresztyéni vallásnak fel állításáról

VII Rész

Az Anyaszent egy házról.

MASODIK KÖNYV

A melyben meg magyarázák. hogy mint kel elni e földön.
hogy az örök életet el lehesen élni

Első Rész

A vétkekről közönségesen

II Rész

Különösen a vétkekről

Első Rész

Közönségesen a jó Erkölcökről

II Rész

Különösen a jó erkölcsökről. először ahitról

III Rész

A Reménségről.

IV Rész.

Az Isteni szeretetről.

V Rész

A keresztyéni jó erkölcsökről a melyeket nevezik moralisoknak.

A Tridentinumi Conciliumnak. symbolumja.

Második Szakasz.

Első Rész

A kegyelemről.

II Rész.

A szentségekről közönségesen.

III Rész

A Kereszttségről.

IV Rész

A Bérálásról

V Rész

Az Eucháristiáról.

VI Rész

A Penitentia tartásnak Szentségéről

VII Rész

Az utolsó kenetről.

VIII Rész

Az Egy házi rendről.

IX Rész

A házasság szentségéről

X Rész

Az Imádságról közönségesen

XI Rész

Különösen az imádságról. és először. az elmével való imádságról.

XII Rész

A szóval való imádságról közönségesen.

XIII Rész

Az urnak Imádságáról.

XIV Rész.

Némely Különös Imádságokról.

XV Rész

Az Anyaszent egyháznak közönségesen való imádságáról

XVI Rész

A Szent Mise Áldozatáról

XVII Rész

Az ördög üzésről, és a szentelésről

XVIII Rész

A Processiókról

XIX Rész

Némely áitatos tselekedetéről.

Ennek a munkának röviden való befejezése. és sumája.

CATECHISMUS

Formájára valo közönséges

OKTATASOK

A mellyek rövideden meg magyaráztatnak
a szent Irásokbol, és Traditiokbol, a' vallásnak
Historiája, és Hit Agazati, a' Keresztyéni
tudományok, A Szentségek, Imádtságok
Ceremoniák, az Anya-szent-egyháznak rendtartási,
és szokási.

Első Szakasz.

ELÖL JÁRÓ BESZÉD.

Nintsen semi szükségeseb se mind azon által semmi ritkáb. mint a vallásnak szorgalmasan való meg tanulása. hogy ha látunk anyi Istentelen. és szabados életüeket. kik ditsekednek Istentelenségekről. Annyi meg átkodot eretnekeket tévelygésekben, kik oly idegenséggel vannak a kristus. Anyaszent egy házához., Anyi sok számu új Catholicusokat., kik a Catholicus külső szin alatt, még protestans szivet tartanak magokban., Hogy ha oly kevés számu Catholicusok vannak olyanok kik az Isten törvényéhez szabják életüket, és az Anyaszent egy ház tanításához, Hogy ha a szines. és tsalando áitatoságok oly rend szerént való a keresztyénségben., egy szóval ha minden nap meg tsalatkoznak a vallás dolgában. és ha oly¹ tsendeséggel járnak. *olyan uton a mely igaznak láttatik. és a melynek vége. mind azon által. a halálra viszen.* nem kel ennek a veszedelemnek más okát keresni, hanem a szivnek meg romlását, és a vallásnak tudatlanságát.

Ez a közönségesen való tudatlanság. és meg romlása a szivnek, nem olyan dolog, a melyen tsudálkozni kellene. hogy ha tsak egy kevesé meg visgállyák hogy mint folynak közöttünk a dolgok.

Az olyanok, a kik oly szerentsétlenek, hogy a téjel együt szopták, hogy ugy mondgyam az eretnekségnek impressioit. és a kik oly nehezen térnek ki már előre bé vet gondolattokból, rend szerént az olyanokat meg tartoztattya a gyermekségben. bé vet praejudicium. mert a mi vallásunkról. utálatos gondolatokat adtanak nékik. és ezer akadályok tartoztattyák meg őket. a melyekről vilagosítást nem akarnak venni.

A mi pedig a születet Catholicusokat illeti. sokan azok közül. a vallásnak tsak a külső reszit üsmérik. és akik pogány, vagy sidó szivet hordoznak magokban a keresztyénség közöt. ez a rendeletlenség az oktatásnak fogyatkozásától vagyon

Rend szerént a gyermekeket holmi nehéz értelmü igazságokra tanittyák. holmi terminusokkal az elméjüket meg terhelik. de azoknak értelmét, vélek meg nem értetik, a mely magyarázatot adnak némelykor amesterek, azok senem elegendő vilagosok. senem elegendő meg érthetők. Ez szerént telik a gyermeki idő.

Az Ember korban pedig, a tudatlanság. a melyben neveltettek. nevededik a külső foglalatoságok miatt., ki ki az ideig tarto dolgokrol gondolkodik. és a vallásrol mindeneknél leg kevesebet., meg vetik, és el mulattyák az oktatásokat, a Catechismusnak tsak a neveis nehéz. a szent Irást nem olvasák. vagy ha olvasák is unadalomal. és értetlenül, a predikaciokat ha halgattyák is. de nem tanulnak, söt még a pásztoroknak is. a kiknek kötelesekben jár. hogy a népet meg vilagosítsák, és lassanként a vallásnak fundámentumára oktassák. nintsen mindenkoron arra elegendő talentumok, azt minden nap lehet látni. hogy vagy a hit ágazattyában. vagy a közönségesen való imádságokban, vagy a vallásnak szokásiban, és ceremoniáiban., vannak sok olyan dolgok, a melyekről soha a népet nem oktattyák. és a melyeknek tudatlansága ezer fő vétkekben ejti minden nap a keresztyéneket és azokat észre sem veszik. Ez az eredete, a sok számu káromlásoknak. a melyeket mondanak a hitetlenek. eretnekek és Istentelenek. S.jud.v.10.

Ez így lévén a nép minden nap próbálya az oktatások közöt.is. azt a rettentő lelki éhséget a² melyel fenyegeti Isten a népet a proféta által. a rosz kívánság ilyen formában meg erősödik.

¹ prov 14 12

² Amos 8. 11

az emberek a föld felé meg nehezednek, és lassanként a halált el érik. noha soha sem tudták
rendben venni az életet.

Ezen okokra való nézve akartuk tehát ezt a munkát ki botosítani. kívánván azt, hogy mind a,
valamit szükséges és hasznos tudni a híveknek a vallás iránt. a meg magyaráztassék. tisztán és
vilagosan, és a melyben rövideden esze szedték mind azt, valamit nehezen és sok fáradsággal
fel találhatni sok féle. és számu. könyvekben, a melyeket nem lehet mindennek. se meg érteni,
se esze szerezni, ebben a munkában az Anyaszent egy háznak tanítása. és mind a valami az
Isteni szolgálatot illeti hüségeseen fel vagyon téve, az igazat úgy adgyák ki mint igazat. a
kétségest, mint kétségest., el hagyták az olyan kérdéseknek meg vizsgálását., a melyeken a
Catholicus Theologusok meg nem egyeznek., A vallásnak historiája. Az Anyaszent egy
háznak hit ágazattya az imádságok., szokások, Ceremoniák iránt való szándéka, a kristusnak
az Évangéliumban való tanítása. mind ezek együgyü. és érthető stylusal vannak ki fejtve.

Az új Catholicusok fel találhattya ebben a munkában mind azt a mi valósággal meg
világosithattya kételkedéseket, a születet Catholicusok pedig, abban bizonyos [bízo nyos]
rendet találnak, hogy magokat mint viselhesék. minden féle rendekben, hogy el kerülhesék a
sok számu vétkeket a melyekben esnek minden nap, vagy tudatlanságból. vagy babonaságos
és színes áítatoságból. A szabados életüek, és az Istentelenek., hogy ha tellyeséggel. és vég
képen nem adták magokat meg romlot sziveknek. magokat meg gyözhetik. a mi szent
vallásunknak igazságival. és szenttségivel. A plébánusok készen, és rendel talállyák mind azt.,
valamire az Anyaszent egyház akarja hogy oktassák a népet. vasárnapokon. Egy szóval
mindnyájan a keresztyének, vigasztalással meg találhattya. együt: mind azt. valami a vallást
illeti.

ENNEK A KÖNYVNEK TÁBLÁJA.

I Rész Az Isten mi légyen magában.

- Első Articulus. Az Istennek létéről. 1
- 2 Art. Az Istennek mivoltáról. és az ő tekéletességeiről. 5.
- 3 Art. Hogy tsak egy Isten vagyon 10
- 4 Art. A szenttséges Haromságról 12

II Rész. Az Istennek munkáiról.

- 1 Art. A világ teremtésiről. 17
- 2 Art Az Angyalokról. és az ördögökről. 20
- 3 Art Az embernek teremtésiről 26
- 4 Art A földi paraditsomról. és az ártatlanságnak voltáról 29

III Rész. Az embernek vétkiről. és mik követték azt a vétket.

- 1 Art. Első emberek vétkiről. 33
- 2 Art. Az első ember vétkinek büntetésiről és az eredendő. vetekről. 35
- 3 Art A megváltónak szükséges voltáról. és az iránt való ígétről. 39

IV. Rész. Az ember esetétől fogvást. a Messiás el jöveteléig rövideden való historiája a vallásnak

- 1 Art. Hogy miért nem küldötte el Isten a Messiást mindgyárt, a vétek után. és hogy mit kellett tselekedni az embereknek hogy magokat meg szentelhesék el jöveteléig 43.
- 2 Art Hogy Adam. Eva. és ezeknek maradéki miképen éltenek az eset után. 47.
- 3 Art Az emberi nemzet meg romlásáról., az özön vizről. 54.
- 4. Art Hogy mitsoda állapotban volt avilág az özön vitzől fogvást mind adig még az Isten ki hívá Abrahamot hazájából. 57.
- 5 Art Hogy mitsoda szövetséget tet Isten Abrahámal és ennek a szent embernek maradékival. 61.
- 6 Art Hogy Isáktól. Jákobtól származanak mindnyájan a sidok. 66.
- 7 Art Az Izraélitáknak. egyiptumban való rabságokról. 73.
- 8 Art Mojses hogy szabaditá meg azIzraélitákat, a husvéti bárányról. és a veres tengeren való által menetelről. 76.
- 9 Art. Az Izraéliták, sinai hegyéhez való érkezésekről., a keserü vizekről. a mannáról, a kö sziklából való vizről. 83.
- 10 Art Az Izraélitáknak törvényiről. a szövetségnek vériről. 91.

- 11 Art Mojszesnek a sinai hegyén való létéről. magyarázattya mind annak valamit az Isten parantsola néki avallást illető külső dolgokrol. 96.
- 12 Art Az arany bornyurul. azért való büntetesről a Mojszes ábrázattya bé fedéséről., a fő paprol. és a levitákrol. 102.
- 13 Art A kémekről. az Izraéliták pusztában való zugolodásokról. büntetésekről. a Caleb és Josué meg jutalmaztatásokról. 105
- 14 Art Az ellen mondásnak vizéről. az réz kigyorol. a baláám tanásáról., és a Mojszes haláláról 109.
- 15 Art Josué alat való el osztásáról a meg ígért földnek. a birak alat való létekről az Izraélitáknak 115
- 16 Art Az Izraélitaknak akiralyok alat való létekről. először Saulrol. és Davidrol. 120.
- 17 Art Salamonrol. és a jerusálemi templomrol 123
- 18 Art. A tiz nemzetségeknél. el szakadásokról. jerobám alat. és hogy mitsoda állapotban vala az Isten népe a sidok. és az Izrael királyi alat 126.
- 19 Art A profétákrol. és a jövendölésekről 131.
- 20 Art A tiz nemzetségnek el oszlásáról. ababiloniai fogságról. és a sidoknak viszá való térésekről. 137.
- 21 Art. Hogy mitsoda rendben valának a sidok meg szabadulások után. mind addig még a romaiak el nem pusztitták mind egészen. 142.
- 22 Art A sidoknak a rabságból való meg szabadulásoktól fogvást a Messias el jövetelég való szokásokrol és vallásokrol. 149
- 23 Art. Hogy mitsoda állapotban valának apoganyok Ábrahám hivatásától fogvást a Messias el jövetelég 154

V. Rész A kristus Jesusrol.

- 1 Art. A Messiás el jöveteléről való bizonyságok a melyek már bé tellyesedtenek a profeciak szerént a kristus Jesus személyeben 158.
- 2 Art. Hogy ki légyen a kristus Jesus. 169
- 3 Art. A kristus Jesus meg testesülésiről 173
4. Art A kristus Jesus születésiről. életeről, és egyiptumban való meneteléről 178.
- 5 Art. A kristus egyiptumban való meneteléről. és szent Jánosnak életéről. 186.
- 6 Art A kristusnak apusztában való meneteléről, böttyéről. és predikálásának első esztendejéről. 190.
7. Art A kristus predikálásának második esztendejéről. 194
- 8 Art A kristus szine változásáig való idöről. 195
- 9 Art A kristus szine változásáról. 197.
- 10 Art. A kristus predikálásának harmadik esztendejéről. 199.
- 11 Art A kristus szenvedésiről. és haláláról való jövendölések rövideden 205

12 Art. Hogy mitsoda tsudák történtek a kristus halálakor: 210

13 Art Miért és kiért holt meg kristus a kereszten. az ő halálának elég tételéről, és annak hasznáról. 213.

14 Art A kristus lelkének a poklokra való le szállásáról. és testének el temetéséről. 218.

15 Art A kristus fel támadásáról., meg jelenéséről. 222

16 Art A kristus menyben meneteléről. 234

17 Art. A kristus Jésusnak az Attyához és a teremtet állatokhoz való tulajdonságinak magyarázattya 240.

18 Art A kristus Jésusnak az emberekhez való tulajdonságinak magyarázattya. 243.

19 Art Ismét a kristus Jესusnak az emberekhez való tulajdonságinak magyarázattya 249.

20 Art Hogy miben. és mi formában példánk nekünk e földön a kristus 254.

VI Rész. A szent Lélekről. és a keresztyéni vallásnak fel állításáról

1 Art A szent Léleknek le szállásáról. 258

2. Art Az Apostoloknak predikálásokról sok számu sidoknak meg térésekről. és a többinek meg vetésekről. 262.

3 Art Az Evangyéliumnak., a samaritánusoknak.. és azután az egész világon lévő nemzetiségeknek predikáltatásáról. 266.

4 Art A keresztyén vallásnak az üldöztetésekben való fel allitásától. 271

VII Rész. Az Anyaszent egy házról.

1 Art. Hogy mi legyen a kristus Anyaszent egy háza., Annak láthatóságáról. és hogy mitsoda különbséggel különböztetik meg a több gyülekezetektől. 277.

2 Art Az Anyaszent egy háznak egyes voltáról és annak külömb külömb féle tagjairól. 283.

3 Art Hogy mitsoda egyeség vagy az Anyaszent egy ház tagjai között, és a szenteknek egyeségéről 290

4 Art Az Anyaszent egy háznak szenttséges voltáról. 295

5 Art Az Anyaszent egy háznak közönséges voltáról. 307.

6. Art Az Anyaszent egy háznak közönséges nevééről. 310.

7 Art Hogy egyedül a romai Anyaszent egy ház a kristus Anyaszent egy háza. a melyen kívül nintsen üdveség. 316.

8 Art Hogy az Anyaszent egy háznak viaskodni kel. az ördög, a hitetlenek. és az eretnekek ellen 329.

9 Art A földön lévő Anyaszent egy háznak, a hitetlenek. a sidok. az eretnekek. és symaticusok ellen való viaskodásáról. 332

10 Art. Hogy kik voltak. azok az eretnekek, és symaticusok, kik az Anyaszent egy ház ellen támadtak mind edig. Mitsoda Conciliumok kárhoztatták azokat 337.

- 11 Art Az Anyaszent egyháznak a kebelében lévő rosz keresztyenek ellen valo viaskodásáról. 352
- 12 Art Az Anyaszent egy háznak hasznairol. 354.
- 13 Art Hogy a bünöknek botsanáttya leg első út. a mely által reszesülünk az Anyaszent egy háznak hasznaiban 356.
- 14 Art Hogy a hivek közül mindenikének min kel által menni minek elötte az örök életet el érje., és leg előbször a halálrol. 364
- 15 Art A különösön valo ítéletről 369
- 16 Art Hogy kinek kinek a lelke mitsoda állapotban lészen a különösön valo ítélet után. 372
- 17 Art A világ végiről. az anti kristusrol. Illyés. és Enok el jovetelekről, a sidok meg térésekről 374
- 18 Art A közönségesen valo fel támadásrol. világ végin. 379
- 19 Art A kristusnak utolszori el jöveteléről. és a közönséges ítéletről 382
- 20 Art Az örök életről. 385
- 21 Art Az öröké valo halálrol. 388.
- 22 Art Az Apostoli symbolumrol mely magában foglallya rövideden mind azt valamit eddig mondottunk 391
- 23 Art A Melyben meg mutattyák miképen kellesék élni e földön. hogy az örök életet el lehesen élni, a melyért teremtettek az Emberek.

Második könyv.

Első Rész. a vétekről közönségesen

- 1 Art Hogy mi legyen a vétek. 397.
- 2 Art. A halálos és abotsánando vétekről 399.
- 3 Art A fő vetkekről közönségesen 401

II Rész különösön a vétkekről.

- 1 Art A kevélységről 402.
- 2 Art. A fösvenységről. 406.
- 3 Art A tisztátalanságról 409
- 4 Art A torkoságról. 410
- 5 Art Az irigységről 411
- 6 Art A haragrol 413
- 7 Art A resttségről 415

Első Rész. közönségesen a jó erkölcsökről. 416.

II. Rész különösen a jó erkölcsökről. eloszór a hitről.

- 1 Art Hogy mi légyen ahit 418
- 2 Art Az Anyaszent egy ház hatalmáról a hit dolgában 420.
- 3 Art A szent irásról 424
- 4 Art A Traditionak a hit dolgaiban valo méltóságáról. 427.
- 5 Art A conciliumoknak; és a szent Atyaknak auctoritásáraól. a hitnek dolgaiban 434
- 6 Art A hitnek szükséges voltáról
- 7 Art A hit ellen valo vétekről, a hitnek jeleiről. és a kereszt vetésről.

III Rész A Reménségről.

- 1 Art Mitsoda a reménség 446
- 2 Art A reménség ellen valo vétekről 448

IV Rész Az Isteni szeretetről

- 1 Art. Hogy mi legyen az Isteni szeretet 450
- 2 Art A magunkhoz valo szeretetről. 454
- 3 Art A felebaráti szeretetről 458
- 4 Art Az alamisnárol. 461
- 5 Art. A felebaráti intésről. 464
- 6 Art A meg bantásért valo botsánatrol 466

V Rész. A keresztyéni jó erkölcsökről a mellyeket nevezik morálisoknak

- 1 Art. A negy Cardinalis jó erköltsökről 470
- 2 Art Hogy mitsoda jó erkölcsök követik a Cardinalis jó erkölcsöket és hogy mitsoda vétkek ellenkeznek azokal. 429

I Rész Az Isten parantsolattyáról közönségesen 476.

II Resz Az első parantsolatrol.

- 1 Art Hogy mitsoda ez a parancsolat 482
2. Art A vétkekről melyek ellenkeznek az első parantsolattal. leg először a bálványozásrol. 486.
- 3 Art A szentek tiszteletéről, és segittségül valo hívásrol 487
- 4 Art A reliquiák tiszteletéről. 492
- 5 Art A kereszt és a képek tiszteletéről. 493
- 6 Art A szenttség töresről, babonaságrol. a melyek ellenkeznek az első parantsolattal. 500

III Rész. A második parantsolatrol

- 1 Art Hogy közönségesen mit foglal magában ez a parancsolat 502.
- 2 Art A fogadásrol 503
- 3 Art Az esküvésről. és a káromkodásrol. 510

IV Rész. A harmadik parantsolatrol.

- 1 Art Hogy mitsoda napot kel a keresztyéneknek meg szentelni. 513
- 2 Art Hogy miképen kellesék szentelni az urnak napját 515

V Rész. A negyedik parancsolatrol.

- 1 Art. Az aláb valoknak a felyeb valokhoz valo keteleségekről 518
- 2 Art A felyeb valoknak az alattokhoz valo köteleségekről. 521

VI Rész. Az ötödik parantsolatrol. 525

VII Rész. A hatodik parantsolatrol. 528

VIII Rész. A hetedik parantsolatrol. 530.

- 1 Art. Hogy hány féle képen lehet a más jországát el foglalni. 530.
- 2 Art. Az usoráról. 534
- 3 Art A más ember jországának igazágtalanul valo meg tartásáról. és más egyéb károkrol melyeket másoknak okozhatnak 536.
- 4 Art A más jországának viszá adásáról. 538

IX Resz A nyolczadik parantsolatrol.

- 1 Art A hamis tanuságrol. és a hazugságrol. 539.
- 2 Art A ragalmazásrol 541
- 3 Art A hizelkedésről. és a vakmerő ítéletről 544.

X Rész. A kilentzedik parantsolatrol. 546.

XI. Rész A Tizedik parantsolatrol. 547

XII. Rész. Az Anyaszent egy ház parantsolatirol 550.

XIII Rész Az Anyaszent egy háznak első parantsolattyáról.

- 1 Art közönségesen az innepekről 555
- 2 Art különösön az innepekről először a szent Háromságnak innepéről. 559

- 3 Art A kristus Jésus fogantatásának innepéről. 560
- 4 Art Az adventi napokról. 562
- 5 Art karátson napjáról. 563.
- 6 Art A kristus környül metélkedéséről. 567
- 7 Art viz kereszt napjáról 570
- 8 Art Gyerttya szentelő B. Aszony napjáról 573.
- 9 Art A nagy hétről. először virág vasárnapjáról 577.
- 10 Art nagy tsötörtökről. és nagy péntekről. 580
- 11 Art Husvét napjáról. 587.
- 12 Art A kristus menyben meneteléről 589
- 13 Art A pünkösöd innepéről. 590
- 14 Art ur napjáról. 592
- 15 Art A szentek innepeiről leg először a B. szüz fogantatásáról. 594
- 16 Art kis Aszony napjáról. 598
- 17 Art Nagy B. Aszony napjáról 599
- 18 Art A szent Angyalok innepeiről. 601
- 19 Art keresztelő szent János innepéről 602
20. Art Az Apostolok Martyrok Confesorok, püspökök. A szent szüzek, vagy penitentzia tarto Aszonyoknak innepeiről 604
- 21 Art Minden szentek napjáról 607
- 22 Art A halottak napjáról. 608
- 23 Art A templom dedicatiojának inepéről. 611

XIV Rész. Az Anyaszent egy háznak második parantsolattya 615

XV Rész Az Anyaszent egy haznak harmadik parantsolattya. 618

XVI Rész. Az Anyaszent egy háznak negyedik parantsolattya 619

XVII Rész Az Anyaszent egy háznak ötödik parantsolattya. 621

- 1 Art közönségesen a böjtről 621
- 2 Art A nagy böjtről 625
- 3 Art A kántorok és a vigiliákrol 628

XVIII Rész. Az Anyaszent egy háznak hatodik parantsolattya.

Ennek az első szakasznak bé fejezése. 632
A Tridentinumi Conciliumnak symboluma

CATECHISMUS

Formájára való közönséges

OKTATÁSOK

A mellyek rövideden meg magyaráz-
tatnak a Szent Írásokból, és a Traditiok-
ból a vallásnak Historiája, és Hit ágaza-
ti. A Keresztyéni tudományok, a' szent-
ségek, Imádtságok, Ceremoniák, az Anya-
szent-egyháznak rend tartási, és szokási.

Leg Első Rész A melyben. azt mutattyák. meg,
hogy mint kel. közönségesen gondolkodni a vallásrol.

Kérdés. Mitsoda eföldön lévő leg nagyob és leg hasznosab dolga az embereknek.?

Felelet. Hogy az Istent, és a kristust meg üsmérjék. és önnön magokat is; az az hogy meg
üsmérjék. hogy mikk, miért élnek. mivé lesznek ez élet után., és hogy mit kel tselekedniek,
hogy valósággal boldogok lehesenek.: egyszoval. hogy a vallást tudgyák. és életeket a hoz
szabják, mit elejekben ad.

K. Mutasd meg nekünk hogy közönségesen miképpen kel gondolkodni a vallásnak
igazságirol.?

F. Azok az igazságok rövideden ezek.

Egy Isten vagyon., aki egy három különböző személyiben. Ez az Isten egy. tekéletes.. és
teremtője. a menynek. és a földnek.

Az Angyalok. és az Emberek. az Istennek leg tekéleteseb teremtet állati, az Isten azért
teremtette őket, hogy őket boldogoká tegye. közölvén magát vélek.

Az Angyalok közül némelyek az Isten hűségiben meg maradának. némelyek. ö tölle el
válának.

Az elsők. örökösön boldogok. és az Isten vélek viteti véghez parantsolatit.

A többi pedig örökös nyomoruságra vetették magokat, és ezeket nevezik ördögöknek.

Az Isten az Embert. és az Aszonyt azért teremté. hogy olyan boldogok lennének valamint az
Angyalok. és soha meg ne halnának. nagy szentségben és igazságban teremté őket, és
szivekben oltá törvényt, ugy anyira hogy jól tudták mit kellett tselekedniek, és azt könnyen
véghez vihették volna, azután igen kies helyben helyezteté őket, a melyet paraditsomnak
neveztek

De nem hogy elméjeknek világosságát. és sziveknek hajlandóságát követték. hanem Eva meg
hagyá magát tsalatni az ördögtől., és nem engedelmeskedék az Istennek., Ádám az első
Ember, követé feleséginek példáját. és öis meg szegé a parantsolatot feleségire való nézve.

Ezen engedetlenségért nyomoruságban hozák mind magokat. mind maradékjokat., a kikel közlék vétkeket. és azt, a miköveti ezt a vétket. úgy mint. a tudatlanságot. a roszra való hajlandóságot, az Istennek haragját, az életnek nyomoruságát, és a halált.

Azután ki üzetének a földi paraditsombol., és az pokolnak örökös tüzére vettettek volna, ha az Isten irgalmaságot nem tett volna vélek. és ha penitentiát nem tartottak volna.

Az első irgalmaság amelyet az Isten tett vélek. a volt. hogy meg váltót ígére nékik, aki várakozásban volt, leg aláb négy ezer esztendeig.

Azonban pedig az emberek. Ádámnak vétkiért meg romlottságok miat. minden féle vétkekre. és rendeletlenségekre adák magokat

Az Isten hogy őket meg büntesse az özön viz által el törölé őket, a melyben minden emberek el veszének., Noé, és az familiáján kívül

Ennek a familiának maradéki, a világon el szaporodván az emberek ujontában olyan hamisaká lettenek. valamint voltak az özön viz előtt

Az Isten akoron el hagyá az egész emberi nemzetet a maga meg romlottságára és választá. Ábrahamot, és az ő maradékát, hogy az ő szolgálattára különösön való szenteltetet nép lenne.

Ez a nép tsak egy embertől eredvén. és mint egy tsak egy familia lévén. hebréusoknak neveztetének, és azután sidó népnek. ez a nép is volt meg tartoja az Isten törvényének, ígératinek. és a jövendöléseknek, és az Isten ezért a népért. véghetetlen tsudákot tett.

Az Isten fő képen Mojses által téteté azokat a tsudákot, ugyan ő is adá a kö tablára irot törvényt nékik, és ő tanitá őket, az ur szolgálattát illető rendekre. és Cérémoniákra

De mind ezek az irgalmaságok. és tsudák után is, a sidó nép gyakorta el felejté az Istenét. és úgy él vala. valamint a töb népek.

Az Isten gyakorta meg is bünteté őket., hol egy hol más képen., de mind ezen büntetések után is., tsak nem mindenkor a rendeletlenségben éltenek.

Végtire Az Emberek meg váltoja a világra jöt. azon időben a melyben a proféták meg jövendölték volt.

Ez a meg válto az Isten Fia, emberi testet vévén magára, a Boldogságos szüz Méhiben.

Ez az Isten. s'Ember. kristus Jesusnak neveztetik

A kristus Jésus minek utánna meg tanította volna az embereket. példáival. és oktatásival arra, hogy mit tselekedgyenek azért, hogy boldogok lehesenek. és minek utánna meg bizonyította volna el küldetésit és Istenségit. tsuda tételei által, meg békéltette őket az Istenel a kereszten való halála által.

Minek utánna akoporsoban tétetet volna. aharmadik napon ditsöségesen fel támada, és negyven nap mulva fel támadása után. menyekben fel mene.

Tiz nap mulva menyben menetele után. a szent Lelket A tanitványira le küldé, a kik mind egybe gyültenek vala Jérusálemben. az ő parantsolattából.

A szent Lélek, ujontában a szivekben oltá az embereknek az Isten törvényét., a melyet már onnét régen el törölte volt a véték. és a melyet Mojses tsak a kö táblákra irta vala.

Azonnal akristus tanitványi, akik közül tizen kettőt Apostoloknak nevezet vala; a sidoknak kezdék hirdetni, és azután hogy ők bé nem vévék, az egész nemzeteknek, a kristustól vett igazságokat, és mind azokat a lett dolgokat a melyeknek ők bizonyási valának.

Ezek a predikációk, a melyeket a nagy tudák erősítették, a melyeket az Apostolok, az ő tanítványi, és annyi veghetetlen Mátyrok vérekel meg petsételték és a melyeket fogatosoká tette az Istennek Lelke, meg térítették a világnak nagyob részit, mind az ördögöknek, mind anyi emberi hatalmaságoknak ellent tartásokra is. végtire azok a hatalmaságok. ő magok. arra a vallásra hajolának, a melynek minden emberi okosság szerént. el kellett volna egy néhány szor töröltetni.

A társaságát pedig azoknak, kik az Apostolok Az ő tanítványi. és utánok valojoknak prédikálások által. a kristus hitére. tertenek, nevezik közönséges Anyaszent egy háznak.,

Az Anyaszent egy ház. látható társaság. a melynek minden koron meg kel maradni az ő láthatatlan fejének. a kristus Jesusnak igazgatása alatt., a pápának, az ő látható fejének. :/a kristus hely tartojának. szent péter Succesorának., és a Romai püspöknek./ a püspököknek, és más egy házi szolgálóknak gondviselések alatt., akik munkálodnak a kristus testének gyarapodásán.

A közönséges Anyaszent egy ház mindenkor meg volt. meg is különböztetve, azoktól a társaságoktól a melyek magokat Anyaszent egy háznak neveztetik. ezen négy bélyegek által, a melyek ezek, hogy az Anyaszent egy ház. egy, szent. Apostoli. és közönséges.

Az Anyaszent egy ház mindenkor viaskodot e földön, és mindenkor viaskodni is fog. világ végiig de mindenkor győzedelmes volt. az is léssen ellenségin. a pokolnak kapui soha azon győzedelmet nem vesznek. mert mindenkor a szent Lélek fogja éltetni. és az ő feje a kristus fogja vezérelni, aki is segitti, erősíti, és meg adgya neki mind azt, a mi szükséges hogy meg maradhason a szélvészekben, a melyekben nagyon szüntelen.

Ez a társaság. a földön vévén eredetét, csak világ végin. a Menyekben léssen telkes, és tellyesedik bé.

De a még a véghez menyen., adig mindenik embernek meg kel halni, és mindgyárt halála után az Isten eleiben mégyen hogy őt meg ítéltesék.

Ezen különösön való ítélet után. mindenik embernek a lelke. vagy paraditsomban. vagy purgátoriumban. vagy pokolban megyen

Végtire. a midőn a Menyei Anyaszent egy háznak száma bé telik. minden halottak fel támadnak és a kristus nagy ditsőségben fog el jöni az Angyalokkal. és a szentekkel: hogy meg ítéllye az embereket

A közönségesen való ítélet után. purgátorium nem léssen, hanem a jók, testben és lélekben fognak menni paraditsomban, és a gonoszok. testben. és lélekben fognak menni pokolban.

A jóknak nevezik. az olyan keresztyeneket, kik az Isten törvényével. meg egyező életet élnek e földön. hogy az örök életet el érhesék, a melyért teremtettek az emberek.

Gonoszoknak azokat hívják., kik közönségesen. az Isten akarattya ellen való életet élnek

Az élet, a melyet kel élni e földön. hogy a boldogságot el lehesen élni. két dologban áll. a vétkeket el kel hagyni. és az Istenhez kel kaptsolni magunkot

Ha a vétkeket tellyeséggel el akarják hagyni. azon kel lenni szüntelen, hogy meg győzhesék a természet szerént való hajlandóságot a melyel, vannak az emberek az eredendő vétkektől fogvást, a kevélységhez. az érzékenységhez., és a szemnek bujálkodásához, mivel ezen három hajlandóságok gyökerei minden féle vétkeknek.

Hogy az Istenhez lehesen kaptsolni magunkot ő benne kel hinni, reménleni, és szeretni ötet. mert tsak a hit, reménség, és a szeretet által lehet az Istent szolgálni. és hozzája kaptsolni magunkot

A szeretet a lelke minden más keresztyéni jó erkölcsöknek, akár mit tselekedgyenek az emberek. de ha szeretetek nintsen. azok tsak semik, és a mit tselekesznek az üdveségekre nem használ

Meg üsmerhettyük arol ajelről ha vagyone szeretet mi bennünk. hogy ha szorgalmatoságal követtyük az Isten parantsolatját. a melynek meg tartása mindenkor szükséges volt az embereknek.

Szükséges az Anyaszent egy háznak is meg tartani parantsolatit, a ki nem egyebet tekint fiainak valo parantsolatiban., hanem hogy rendet, időt. és helyt szabjon, az Isten parantsolatának meg tartásokra.

Egy szoval a keresztyéni élet nem egyéb, hogy el kel távozni minden vétektől, az Istenben hinni, reménleni. ötet szeretni. neki engedelmeskedni. ugy az Anyaszent egy háznak is, valamint ezt maga parantsollya

E szerént élván. minden bizonyal az örök boldogságot meg nyerik a melyért teremtettek az emberek

De mi el nem érhettyük azt a boldogságot. se keresztyénül nem elhetünk a magunk erejével szükségünk vagyon ezekre valo nézve az Isten kegyelmére. és segítségire.

Az a segítség pedig, ingyen valo irgalmaságától vagyon az Istennek, a melyel ő senkinek nem tartozik, senki azt a maga erejével meg nem érdemelheti, és az Isten azt tsak annak adgya a kinek néki tettik és olyan mértékel a mint illendőnek láttya.

A kristus halálával meg érdemlette az embereknek ezt a segítséget., és mind azok a kegyelmek. a melyeket az emberek vesznek.a vétektől fogvást., mind azok a kristus szenvedésinek, és vérinek erdemekre adatnak meg

Tsak egyedül a kristus érdemiért Istentől adatot kegyelem által lehet az Isten kegyelmiben viszá térni, és fiaivá lenni, holot az ördögnek rabjai, és az Istennek ellenségi voltunk a vétek által.

Az Isten forrást rendelt az ő kegyelmének vételére, ugy mint a szenttségeket, és az imádságot

A szenttségek látható jelek. a melyek által közöli az Isten kegyelmit az emberekkel., vagy különösön, vagy közönségesen azok pedik heten vannak. A keresztség, nekünk lelki életet ad, a Bérmlás, lelki erőt ad, Az Eucharistia. táplál, és éltet, A penitentzia, az elvesztet lelki életet viszá adgya. Az utolsó kenet meg könyebitti és meg erősíti a betegeket, A papi rend, az Isteni szolgálatra valo egy házi szolgálót rendel. és a Házáság fiakot ad az Anyaszent egy háznak. mind világ vegiig,

Az imádság pedig mindenkor együt vagyon a szenttségek ki szolgáltatásával. és az, mint egy lelke az egész keresztyéni életnek; az által emellyük fel szívünket az Istenhez, hogy nékie vallást tegyünk. és segítségit meg nyerhesük.

Mind a, valamit helyesen kérhetünk az Istentől. a Mi Atyánkban foglaltatik. a melyet a kristus adta nekünk.

Közönségesen ugy tekintvén az imádságot, mint magában foglalván a hálá adásokat, a melyek által az Istenhez emelkedünk, az imádságok közöt leg főveb az Áldozat. az ó törvényben, az Isten maga rendelte el a sok féle Ceremoniákat

De azok a Ceremoniák az ó törvényben. csak figurái, és árnyéki valának, a kristus Jésus. keresztben ajánlot nagy áldozattyának, a mely gyakoroltatik oltárinkon

Ugyan ezt az oltárinkon valo áldozatot nevezik szent Misének., ezt pedig az egész világon valo Anyaszent egy házakban ajánlották mindenkor. az élőkért és a holtakért., az Apostoloktól fogvást

Nintsen semmi se szebb, se szenteb mint annak a szenttséges áldozatnak imádsági; se semmi tiszteletre méltób. mint azon imádságokat követő Cérémoniák,

Hasonlot mondhatni mind a több imádságirol és Ceremoniáiról a közönséges Anyaszent egy háznak, valamint az Exorcissmusok, a Benedictiok. procesziok. és közönségesen mind a. valamit az Anyaszent egy ház követ, mind ezek tiszteletre méltok régiségekert és szenttséges voltokért, és vaknak kellene annak lenni. a ki azokban merne gántsot találni.

Imé ezek rövideden a vallásnak igazsági. a melyeket különösön. meg fogják látni ebben a munkában.

K Hány részre lehet osztani a vallásnak igazságát?

F Három részre oszttyuk, a melyeket meg fogjuk magyarázni.

Az első könyvben. meg fogjuk magyarázni a vallásnak kezdetit és gyarapodását, világ kezdetétől fogvást, az örök életnek bé tellyesedésiig. a melyért is teremtettek az emberek

A második könyvben meg magyarázunk, hogy mitsoda életet kel élni az embereknek, hogy az örök életet el érhesék.

A harmadik könyvben meg magyarázunk a modokot, a melyeket az emberek követvén. e földön, el érhetik az örök életet.

szent Agoston azt akarja hogy ezt a rendet kövessék a vallás igazságának magyarázattyában. Lib. de Catechisandis rudibus. Cap 6. et lib. de vera religione. Cap 7.

CATECHISMUS

Formájára való közönséges

OKTATÁSOK

Első Könyv

A Melyben meg magyarázák a vallásnak. eredetét,
kezdetét és elő menetelét világ kezdetétől fogvást,
a Messiás el jöveteléig.

Első Rész

Az Isten mi légyen magában

Első Articulus.

Az Istennek Létéről

Kérdés. Bizonyosok vagyunké mi abban hogy vagyon egy Isten?

Felelet Ez olyan világos igazság, hogy esztelennek kellene annak lenni a ki azt tagadná. vagy abban kételkednék. *abolond azt mondgya a szivében hogy nintsen Isten.*

Magyarázat

³ Ezeket a szokot *a bolond azt mondgya szivében* fel kel jegyezni, mert ezekből meg láttyuk hogy mikor ez a nagy bolondság anyira viszen valakit hogy azt mondgya hogy nintsen Isten, az elmének nintsen egy képen annyira része abban mint a szivnek, az az, hogy az esztelen azt akarná hogy ne volna Isten, azért hogy magában meg fojthatná alélek üsméretnek furdalását, és eleget tehetne nagyob szabadságal. rosz kívánságának. ezért is mondattya meg romlot szive azt véle. hogy nintsen Isten.. de hejában kívánnya magát meg vakítani, az előtt az igazság ⁴ előtt, mert ez oly erősen vagyon az ember elméjében óltva, hogy lehetetlen azt onnét ki venni,

K. Mitsoda okoságokal hitethettyük el mi azt magunkal. hogy egy Isten vagyon?

F: Azokal az okoságokal, melyek az érzékenységre, a minden napi probára, a hitre. és az okoságnak kezdetére vannak epítve.

K Mit értesz azon az okoságon mely az érzékenységre vagyon epítve.?

⁵ F Azon azt értem hogy az Isten asziviben óltotta minden embernek az ő Istenségét.

Magyarázat.

Az Istenségnek bé oltása tselekeszi hogy soha olyan nép nem volt, aki ne üsmérte volna az egy

⁶ Istenségnek létit. nintsen is olyan ember, a ki valamely hirtelen való veszedelemben esvén.

³ ps. 13. 1.

⁴ St aug. tract. 106. supr st joan. n. 4.

⁵ St aug. tract. 106. supr. st joan. n 4.

hogy mindgyárt az Istent ne hívna segítségül. Tertullianus ezt természet szerint való keresztyéni lélek bizonyosságának nevezi.

K Mit értesz azon az okoságon mely a minden napi próbára vagyon építve?

F Értem 1. ezen az okoságon azt. hogy minden nap látjuk az Istennek rajtunk való gondviselését, hogy minémü kegyeséggel halgattya meg imádságinkot, látjuk mitsoda szem látomást bünteti meg némelykor a gonoszokat. sokszor is látjuk az ő tsudálatos minden hatóságát sok dolgokban

⁷ 2. E kitettzik a világnak, és minden teremtett állatoknak. szép rendel való el helyheztesítésiből

Magyarázat.

Nézünk el valamely szép épületet. valamely szép kép irást, ahol meg látjuk az építő mesternek, és a kép ironak okosságát., esztelenség is volna azt mondani hogy ezek történet szerint lettek. sokal szebb, nemeseb, és rendeseb azért a világnak munkája, mint sem az emberi kézi munka, nézük el az emberi testet, hogy annak részei mitsoda tsudálatosan vannak egybe foglalva, hogy mondhasa még is azután valaki hogy mind azok történetből lettek, a ⁸ bizonyára esztelen volna valaki meg nem vallaná hogy mind ezek a tsudálatos dolgok nem Isten munkáji volnának

K Mit értesz azon az okoságon mely a hitre vagyon építve?

F. Azon azt értem hogy az Isten meg üsmértette magát az emberekkel. bizonyosan, és kétség nélkül való képen.

Magyarázat.

Mind a, valami meg bizonyította a keresztyéni vallásnak igazságát. ugyan az, az Istennek valóságát is meg bizonyította., mivel a vallás erre az igazságra építi a több igazságokat is, a ⁹ keresztyéni vallásnak igazságáról való bizonyosságok pedig oly világosok, és meg mutathatók, hogy vaknak, és esztelennek kellene lenni, a ki azoknak hitelt nem adna.

K Mit értesz azon az okoságon mely az okoskodásra vagyon építve?

F Értem azokat az okosságokat a melyeket. a philosophusok szokták meg mutatni az Istennek valóságát. ezekről nem szollok mert nem minden foghattya meg, a kik pedig meg foghattyaák, olyan könyveket olvashatnak a melyek ezekről beszélnek.

2. Articulus.

Az Istennek mi voltáról. és az ő tekelletességeiről.

K. Mitsoda az Isten?

¹⁰ F Az Isten az, a ki azt mondá Mojsesnek. Én vagyok az, a ki vagyok.

K. Mitsoda értelme vagyon ennek a szonak. Én. vagyok. az, a ki vagyok?

¹¹ F Ez az értelme. hogy az Isten olyan valóság. a ki senkitől nem füg. a ki magában. és magától áll. holot minden állatok teremtettek. és mástól fügének, és életet is mástól vesznek

⁶ Tert. apologet cap. 17.

⁷ rom. 1 20. sap. 13. 3.

⁸ ps. 18.

⁹ St Aug. libr 22. de civ Dei. C. 7.

¹⁰ Exod. 3. 14.

¹¹ St Aug tract 38 supr. s. joan.

K Meg üsmérhetjük tehát a menyiben a földön lehet meg üsmérni az Isten állattját?

F Ebből meg üsmérjük hogy az Isten mérték nélkül bir minden ki gondolható tekéleteségeket.

Magyarázat

Mivel hogy az Isten magától éll, és marad másön kívül, abból következik hogy ö véghetetlen, azt hiják pedig véghetetlennek a mi nintsen meg határozva, a mi pedig tsak magától éll, és marad., azt senki meg nem határozhattya, nem lévén tehát meg határozva, azért minden ki gondolható tekéleteségeket bir. mert ha valamelyik héjával volna., az ö tekéleteségei meg volnának határozva, és veghetetlen nem volna, egy szoval véghetetlen lenni, és minden tekéleteségeket egészen birni. mind egy, mástól nem fügeni, tellyeséggel tsak magában meg maradni, és veghetetlennek lenni mind egy, ebből következik hogy az Isten az, a ki mástól nem füg. és tsak magában marad, és hogy öis birja az egész tekéleteségeket.

K Mellyek az Isten tekéleteségei?

F Az Isten tellyeséggel valo tekéleteség. 1. ö egyedül valo valóság, 2. ötisza lélek, 3. ö örökké¹² valo, 4. ö véghetetlen. 5. el mulhatatlan. 6. ö mindent üsmérő. 7. mindent tselekedhető. 8. mindenekben magától fügő, hogy ezek közül valamelyik héjával volna., nem volna tellyeséggel valo tekéletes, nem volna Isten.

K Mit értesz azon mikor azt mondog hogy az Isten egyedül valo. Deus est Ens Simplex.

F Azt értem hogy az Istennek nintsen része, hogy valamely részből állana, mint az ember.

K Mit értesz azon mikor azt mondog hogy az Isten Lélek?

F Azt értem hogy teste nintsen, se formája, se szine. és hogy ötet testi szem meg nem láthattya.

K. Hát a szent irás miért beszél az Istennek karjáról, kezéről, és lábáról.?

F Azért hogy jobban meg értesse velünk az Istennek munkálkodását

K. Mit értesz azon mikor azt mondog hogy az Isten örökké valo.

F Azt értem hogy az Istennek se kezdete. se vége, nincsen., örökké volt, vagyon, és örökké léssen

K Mit értesz azon hogy az Isten véghetetlen.?

¹³ F Azt értem hogy ö mindenüt vagyon, mindent bétölt, és hogy semmi hely ötet magában nem foglallya.

K. Mit értesz azon hogy az Isten el mulhatatlan?

F Azt értem hogy az Isten soha semmiben meg nem változhatik

K Miért mondogya tehát az irás hogy az Isten meg haragszik, hogy meg bánta, és meg változtatta a mit tselekedet. mind ezek nem mutattjáké meg hogy az Istenben változás vagyon?

F. Mikor az irás azt mondogya hogy az Isten meg haragudot, ezel tsak azt akarja velünk meg értetni, hogy meg lásuk külső képen az ö igaságának erejét; de azt nem kel gondolni hogy ö benne változás, vagy indulat volna, mert ö meg változtathattya az ö munkáját, de meg nem

¹² St Aug. Conf. libr 1. C 4.

¹³ ps. 138. jób. 11. Isai 66.

¹⁴ változtatta az örökké való szándékát., ő mindenkor egy állapotban vagy. és olyan változást csinál teremtett allati közöt, a mitsodást akar, ha szinte azt a változást az irás bánásnak nevezi is, de azt csak azért tselekeszi, hogy jobban alkalmaztassa magát a mi értelmünkhöz.

K Mit értesz azon hogy az Isten mindent üsmér?

¹⁵ F Azt értem. hogy nintsen semmi is el titkolva az ő szemei előtt. és ugy láttya a jövendőt valamint a mostanit, és az el multat., és leg belsöb titkait is láttya szivünknek.

K Mit értesz azon hogy az Isten mindent tselekedhetik?

F Azt értem hogy nintsen semmi lehetetlen önála.

K Mit értesz azon midön azt mondod hogy minden az Istenen áll?

F Azt értem hogy mindeneket ő teremtet, öis tarttya azokat, ő igazgattya, és ugy bánik vélek amint néki tettzik

K Mit értesz azon hogy mindeneket az Isten teremtet,?

F Azt értem hogy mindeneket ő teremtet. és hogy annak elötte semi nem volt

K Mit értesz azon. hogy mindeneket az Isten tart meg.?

¹⁶ F Azt értem hogy a teremtet állatok melyek most vannak meg nem maradhatnának hanem tartaná. és ha el hagyná őket oly semmivé lennének valamint teremtetések elötte voltak

K. Mit értesz azon hogy az Isten vezérel mindeneket. és azokal ugy bánik a mint néki tettzik.?

F Azt értem hogy semmi evilágban nem történik az ő rendelésin, vagy engedelmin kívül

Magyarázat

Az az, hogy az Isten ura lévén avilágnak, ő igazgat mindeneket, az ő gondviselése pedig különösön vigyáz mindenik teremtet állatnak állapottyára, mindent ő rendel. és mindent a maga ditsőségire fordít. minden jó az ő rendelésiből történik, minden dolgot ő a maga végire vezet; aroszat meg engedi hogy abból nagyob jót vegyen ki. gyakorta nagy nyomoruságokat küld a jókra, de soha elnem hagyja őket, a gonoszokat pedig sokszor kedvekre botsáttya, de ökö azal viszá élvén., az ő hamiságok az Isten igasságának, vagy irgalmaságának meg mutatására fognak lenni, egy szóval ő mindenkor végben viszi az ő szándékát, és minden dolog az ő nagyságának, és mindenhatóságának fel magasztalására igyekezik.

3 Articulus.

Hogy csak egy Isten vagy.

K. Nintsené több egy Istenél?

F Nintsen több egynél. lehetetlen is hogy több legyen egynél.

K. Miért mondod hogy lehetetlen hogy több legyen egynél.?

F Mert lehetetlen meg fogni hogy két Istenek tellyeségel való tekéltetsek legyenek.

¹⁴ St Aug. conf. libr 1.c. 4.

¹⁵ Rom 11 33. ps. 138.

¹⁶ sap. 11 26. ps. 103.

Magyarázat.

A tellyeségel valo tekélleteségnek nem kel társának lenni, mivel társ nélkül lenni az a tekélleteség. és akinek nintsen ez a tekélletesége. a valami héjával vagyon; a mely Isten pedig¹⁷ valamely tekélleteség héjával volna, a nem volna Isten

K. Világos lévén hogy lehetetlen egy Istenél többnek lenni. miért tehát az emberek az egész világon az előtt anyi sok Isteneket imádtak?

F. Az, azö elméjeknek vakságától, és az ö sziveknek meg romlásától volt, melyeket avétek okozá nékik

Magyarázat.

A bizonyos hogy régenten minden nemzetek sok féle isteneket imádtanak, nemelyek anapot, a holdat, atsillagokat, némellyek az élő, vagy holt embereket, az istenek közti számlálták, a görögök. és a Romaiak sok féle utálatos dolgokat tartottak isteneknek, Romában minden féle nemzeteknek isteneit imádták, ezt pediglen nem tsak a tudatlan, és közönséges nép tselekedé. hanem még atudosok a philosophusok, is mind egy aránt. miért szenvedtek a keresztyének oly kegyetlen üldöztetéseket. három száz esztendeig? nem egyébért hanem azért hogy tsak egy Istent vallottak lenni, szent Agoston miért ír az ö tsudálatos munkáját de Civitate Dei, hanem azért hogy el rontsa sokaságát hamis. isteneknek, ugyan tsudálhattya az ember mikor ennek a könyvnek első részit olvasa, hogy ez a szent anyit irt a pogányok hamis istenek ellen. de abban az időben atellyeségel szükséges volt, azt minden tudgya, mitsoda nagy bajal. lehele végben vinni szent Ambrusnak egy keresztyén császárnál hogy Romában meg ne engedgye a¹⁸ gyözedelem óltárának fel állítását, holot atanáts erősen volt azon hogy ezen hamis istenségnek bálványozásit fel állithasa.

Mind ezekből meg látjuk mitsoda rettentő vakságban vetette vala a vétek az embereket. ebből¹⁹ a példából meg üsmérhettyük azt az igazságot melyet szent Pál mond, hogy mikor az emberek az Istent el hagyák. az Isten is el hagyta őket. és akor nintsen olyan állapot a melyre nem adgyák magokat.

4 Articulus.

A szenttséges Háromságrol.

K. Nem ujontában valo meg szaporitásaé az. az isteneknek, valamint akeresztyének tarttyák hogy három személy vagyon az Istenben?

F Nem, mert ez az három személy tsak egy Isten.

K. El mondhatnié azt okoságal hogy az Isten három személyében?

F Igen is el mondhatni. hinni is kel ezt az igazságot a melyet tagadni bolondság volna.

K. Valyon nem okoság ellen vagyoné az olyat hinni a mit meg nem lehet fogni.?

F Mikor abban bizonyosok vagyunk hogy az Isten mondotta valamely dolgot azt hinni kel. akár lehesen, akár ne lehesen azt meg. fogni. mert a ki más képen tselekeszik a nem üsméri az Istent, a ki is örökké valo igazság.

¹⁷ tertull. contra marcio libr 1. c. 3.

¹⁸ St Ambr. epist. 17. 18. ad Imp valent.

¹⁹ Rom. 1. 23.

Magyarázat.

A mi elménk meg vagyon igen határozva. sok száz dolgok vannak olyanok a melyek igazak. és a melyeket mi meg nem foghattuk. azt kel azért meg vizgálni hogy ha valamely dolog az Isten szavaé vagy nem, ne hogy magunkot meg tsallyuk, de a midön abban bizonyosak vagyunk hogy azt az Isten nyilatkoztatta ki, valamint a keresztyének bizonyosok mind azokban a melyeket a közönséges Romai Anyaszent egyház ad elejekben úgy mint Istentől ki nyilatkoztatot dolgot, akkor hinni kel. mind azokat a dolgokat a melyeket meg nem foghatunk., az Isten szavának hitelt kel adni. mert se magát. se mást meg nem tsalhat. az anyaszent egy ház meg üsmervén. a ki nyilatkoztatot dolgoknak valóságát. a nekünk elég, mivel tudgyuk hogy az anyaszent egy ház meg tsalhatatlan, mi olyanok vagyunk e földön mint a gyermekek,²⁰ most mindent homályosan látunk., mikor pedig azt a boldogságot el érjük, akkor az a homály el vétetődik szemeinkről., és világosan meg fogjuk látni a mit most meg nem foghatunk

K. Bizonyosok vagyunké abban hogy az Isten ki nyilatkoztatta a szent Háromságnak titkát.

F Igen is bizonyosak, mert ez az igazság nyilván ki tettik a szent írásból., atraditiból, és az anyaszent egy ház is így hiszi.

K Mit hiszen ez iránt az Anyaszent egy ház.?

²¹ F Azt hiszi hogy az Isten állattýában egy, személyiben három

K. Kitsoda az a három személy.?

F Első Az Atya. második a Fiu. harmadik a szent Lélek.

K. Ez a három személy meg különböztetiké maga közöt.?

²² F. Igen is mert az Atya, nem a Fiu, a Fiu nem az Atya, az Atya, és a Fiu nem a szent Lélek.

K. Nem három Isteneké hát ezek?

²³ F Nem, mert ez a három személy tsak egy Isten mind a háromnak egy természete, és egy Istensége vagyon.

K. Mind a három személy Istené.?

²⁴ F Igen is: az Atya Isten. a Fiu Isten. a szent Lélek Isten.

K. Ez a három személy hasonloé egymáshoz?

F Hasonlo mindenben, mind régiségben, méltóságban, és tekéltetésben. a három személy tsak egy Isten.

K. Miért nevezik az első személyt Atyának.?

F Mert öröktől fogva szülte a Fiat, a ki is véle egy, és hasonlo Isten. és a kit Igének, és az Isten bölcseségének nevezik.

K. Az Atya, és a Fiu szeretiké egy mást.?

²⁵ F. Igen is szeretik egy mást. öröktől fogvást. és ebből a szeretetből származik öröktől fogvást a szent Háromságnak harmadik személye. a kit szent Léleknek nevezik.

²⁰ 1 Cor 13 12. Ephes. 4 13.

²¹ 1 joan 5. 7.

²² joan 8. 16. 15. 26.

²³ 1 joan. 5. 7.

²⁴ joan 1. 1. 2. 25. act. 5. 4.

K. Nem egyedül az Atyától származik a szent Lélek?

²⁶ F Nem., mert az Atyától és a Fiutól származik a szent Lélek

K. Az Atya származott-e valamelyik személytől.?

F Nem mert. az Atya eredete a más két személynek.

K. Az Atya régibb tehát a Fiunál, és a szent Léleknél. mint hogy tölle származnak.?

F Nem régibb a más kettőnél, mert az Atya nem volt soha egy szem pillantásig is a Fiu nélkül, az Atya. és a Fiu nem voltak soha egy szem pillantásig is a szent Lélek nélkül.

K Hogy lehet ezt meg fogni?

²⁷ F Az Atya nem lehet egy szem pillantásig is hogy magát ne üsmérje., és magát üsmérvén, az ő Fiát, az öröktől fogva való Igét szülte. az Atya és a Fiu nem lehet hogy egymást ne szerese; és ebből a szeretetből származik a szent Lélek.

K Lehetne-e ezt az igazságot valamely hasonlatosággal értelmesebbé tenned?

F Igen távul való hasonlatosság vagy a teremtet állatok között, mind azon által. ez az elmédet segítheti.

A világosság a naptól származik, és a nap eredete a világosságnak., de mind azon által a világosság olyan régi mint a nap, mert a nap nem lehet egy szem pillantásig is fényesség nélkül. ő fényeségitől származik a világosság és a meleg. ez a hasonlatosság meg mutatja. hogy vannak a természetben olyan dolgok. a melyek olyan régiek mint az eredet a melytől. származnak, de e meg nem mutatja az Isten személye között való több hasonlatosságokat.

II Rész

Az Istennek munkáiról.

Első Articulus.

A világ teremtéséről

K Az Isten hogy üsmértette meg magát magán kívül?

F. Az ő munkái által.

K. Melyek az Isten munkái.?

F A világ. az az, az ég, és a föld, és mind a valamit az ég és a föld magában foglal.

K Az Atyaé, a Fiué, vagy a szent Lélek teremtette a világot?

F A szent Háromság az Atya, a Fiu, és a szent Lélek. mert valamit az Atya tselekeszik. a Fiu, és a szent Lélek is tselekeszi azt.

K Miért hát a világ teremtését az Atyának tulajdonítják valamint a hiszek egy Istenben vagy *Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában menynék és földnek teremtőjében*

F. Mert az égnék, és a földnek teremtése, az Isten hatalmának ereje, az Atyának tulajdonítják pedig mind azt. valami amindenhatóságot illeti.

²⁵ joan. 14 17.

²⁶ St. Aug. libr. 4 de trinit. cap. 20.

²⁷ St Aug. serm. 117. de verbis Domini.

Magyarázat

Hogy ezt a feleletet meg lehessen érteni, azt kell meg tudni, hogy noha a szent Háromság mind együtt munkálodgyék is, de mind azon által. vannak olyan dolgok a melyeket az Atyának tulajdonították, némelyeket a Fiúnak, másokat a szent Léleknek, az Atyának tulajdonították az Isten minden hatóságának munkáit. mert ő eredete a más két személynek, vélek is közli mindenhatóságát. és tekéleteségeit. közölvén vélek természetit. vagy állattját.

A Fiúnak tulajdonították az Isten bölcseséginek munkáit, mert ő öröktől fogva való bölcsesége az Atyának.

A szent léleknek tulajdonították az Isten jóságának, és szeretetének munkáit, mert ő az Atyának, és a Fiúnak szeretete.

K. Miért teremtette Isten a menyet, és a földet?

²⁸ F A maga ditsőségiért. hogy meg üsmértesse, szeretese., imádtassa, ditsöitesse, szolgáltatasa magát, és az ő jóságot, igasságát. bölcseségit. és atöb tekéleteségeit.

K Hogy teremtette Isten a menyet és a földet?

²⁹ F Mondotta, és lett, parantsolt, az égg, és a föld teremtetet

K Mitsoda értelme vagyon ennek. mondotta hogy legyen. és lett, leheté az Istennek beszélleni, holot se nyelve se teste nintsen.?

F Az irás nem egyébért éll ezel a soval hogy az Isten mondotta, hanem tsak ami gyengeségünkhöz akarta ezel magát alkalmaztatni, és velünk meg értetni. hogy az Isten mihent akarta az égnek, és a földnek létit, mindgyárt meg lett, mivel az Isten mikor valamit akar mindgyárt meg lesz

K Menyi ideje annak hogy az Isten az eget és a földet teremtette?

F Mint egy ött ezer hét száz esztendeje.

K. Menyi idő alatt teremtette Isten avilágot és mind azt a mi abban vagyon?

F Az irás azt mondgya hogy hat nap alatt, és a hetedikén meg nyugodot, az az, meg szünt új dolgokat teremteni.

K Mit teremté Isten elsőben?

F Az eget és a földet, de a föld még akkor pusztá vala, setéttség is vala a mélységnek színén, és ³⁰ az urnak lelke avizeken hordoztatik vala, az után világóságot teremté, és el választá a világóságot a setettségtől.

K Mit teremté Isten másod napon.?

F A világos eget. és el választá a felyül való vizeket az also vizektől

K. Mit teremté Isten a harmadik napon?

F El választá avizet aföldtől. és a föld minden féle füveket és fákat hozá.

K Mit teremté Isten a negyedik napon.?

F A napot, holdat, és a tsillagokat

²⁸ prov. 16 4. rom. 1. 20. 22.

²⁹ ps. 148.

³⁰ Genes. 1. 2. 3. 4.

K Mit teremté Isten az ötödik napon?

F A madarakot, és a halakat.

K. Mit teremté Isten a hatodik napon?

F Az oktalan állatokat. tsuszo mászo. állatokat, és az után az embert és az Aszonyt. hogy uralkodgyanak minden teremtet állatokon.

2 Articulus.

Az Angyalokrol. és az ördögokröl

K. Az Isten teremtetté Angyalokat is?

³¹ F Igen is, az Irás azt sok helyen mondgya de Mojses arrol világosan nem beszél.

K Mitsoda napon teremtette Isten öket?

F Mi arrol semmi bizonyost nem tudunk. az irás arol nem szol világosan, se a szent Atyák ez iránt meg nem egyeznek magok közöt

K. kitsodák az Angyalok?

F olyan lelkes és értelmes teremtett állatok, akik nem azért teremtettek hogy a testben élyenek

K Miért mondd azt hogy az Angyalok lelkes állatok?

³² F Mert nekik nintsen se testek, se formájok, se szinek, és a magok természetekben öket meg nem lehet látni,

K Miért mondd hogy az Angyalok értelmes teremtet állatok?

F Mert üsméreték, és ertelmek vagyon. valamint az embereknek., de sokal tekélteseb mint sem az embereké.

K. Miért mondd azt. hogy az Angyalok nem azért teremtettek hogy az testben élyenek.?

F azért teremtettek hogy magokban maradgyanak.

Magyarázat.

A mi lelkünk okos értelmes teremtet állat, de ugy teremtetet hogy meg egyesüllyön atestel, és a léleknek atestel valo meg egyesülése által lészen az ember., de az Angyalok nem eszerént vannak, ök ugyan vehetnek fel magokra emberi testet. valamint láttyuk a szent irásban. de ez az ö testel valo meg egyezések különbözök attol a meg egyezéstöl, a melyet tet Isten a lélek és a test közé. alélek azért teremtetet hogy az emberi testel meg egyesüllyön, a halál attol el választtya., de az utolso napon ismét meg egyesül atestel.

K Tudunké mi valami bizonyost az Angyaloknak számokrol.?

F Egyebet nem tudunk hanem hogy az ö számok igen sok,

³³ K. Mindnyájjan egy rendben vannaké az Angyalok.?

F A szent irás emlékezetet téssen a seraphimokrol. Cherubimokrol, a királyi székekröl. uraságokrol. birodalmokrol. hatalmaságokrol., menyei erőkröl, az Archangyalokrol., és az Angyalokrol.

³¹ ps. 140. coloss 1. 16.

³² hebr. 1. 14.

³³ hebr. 9. 5. Col. 1. 16. ephes. 1. 21. thes. 4. 15.

Magyarázat.

³⁴ Harom féle rendbe oszttyák rend szerént az Angyalokat az első rendbe tészik a seraphimokat. Cherubimokat, és a királyi székeket, a másodikában, az uraságokat, birodalmokat. aharmadikában a menyei erőket, Archangyalokat, és az Angyalokat,

K Miért teremtette az Isten az Angyalokat?

F Hogy boldogá tegye őket, meg is adot volt az Isten nekik mindent, a mi szükséges volt az örök életnek el nyerésire,

³⁵ K Miben áll az örökké való élet?

F Abban hogy az Istent meg lehesen üsmérni, ugy a mint vagyon, és ötet örökké birni.

K. Mit adot az Isten az Angyaloknak hogy ezt a boldogságot el nyerhesék.?

F Igen tiszta értelmet, a jónak meg üsmérésére, tellyes akaratot az ötet való szeretetre., kegyelmet annak el érésére, és az örök életben végig való meg maradásra,

K Az Angyalok mindnyájan el érték az örökké való boldogságot?

F Nem, mert közüllök sokan el vesztették magokat a többi pediglen álhatatosan meg maradtak az Isten kegyelmében.

K. Hogy hiják azokat az Angyalokat a kik álhatatosan meg maradtak az Isten kegyelmében?

F Jó Angyaloknak. vagy tsak Angyaloknak

K. Hogy hiják azokat az Angyalokat a kik magokat el vesztették.?

F Rosz angyaloknak. ördögöknek., gonosz lelkeknek.

K A jó Angyalok miképpen értek el az örök boldogságot?

F Az Istenhez való hiveségben meg maradtanak, alázatosok, és engedelmesek voltak parantsolatihoz., az Isten meg jutalmaztatván hüségeket. meg tartotta kegyelmiben, és az örök életet el érték.

K A rosz angyalok hogy vesztették el magokat?

F kevélységek által magokban fel emelkedtek, az Isten hatalma alol. magokat el akarták vonni, és hozzája hasonlok akartak lenni, ez okáért a nyomoruságnak mélységiben vettettek.

K. A rosz angyalokat miért vetette a kevélység a nyomoruságban?

F Mert az igen nagy igaságtalanság hogy a teremtett állatok a teremtőjüktől kíványanak meg ³⁶ válni, ellenben pedig igen igaságos dolog hogy az Isten aki ellene áll kevélyeknek meg mutassa haragját és hatalmát ezeknek a kevély teremtett állatoknak, és hogy büntetésül az örökös tüzre vese őket.

K Az ördögök mindnyájan apokolban vannaké?

F Mindnyájan szenvedik az örökké való kint, de sok közüllök a levegő égben vannak., valamint szent Pál is őket a levegő égben való hatalmasoknak nevezi.

K. Az ördögök miért vannak a levegő égben. el széledve, és meddig lesznek ót.?

³⁴ St Greg. hom 34 supr. Evang,

³⁵ joan. 17

³⁶ 2 petr. 2. 4. st jud. 5. 6.

F Az ítélet napig az Isten engedelmeiből, az ő hamiságok pedig arra viszi őket hogy az embereket elveszessék., szüntelen körülöttek járnak valamint az ordító oroslány, hogy őket el³⁷nyelje. azon is vannak hogy megtsallják őket, valamint akigyok., az Isten ezeket megengedi azért, hogy az emberek magokra vigyázzanak, imádkozzanak, magokat meg erősítsék az Isten beszédivel. és hogy a hittel éljenek.

K Az ördögöknek vagyóné nagy hatalmuk arra hogy el veszessék az embereket?

³⁸ F A krisztus eljövetele előtt az ő hatalmuk igen nagy volt, avilágban ők uralkodtak., az egész emberek alájok voltak vettelve, a vétek által, és csak nem mindnyájan imádták őket.

³⁹ A krisztus eljövén. elvette hatalmukat. halála és felátadása által, meggyőzte az erős sereget. kiüzte őket az országból. a melyet birtak, és győzedelmet vett. az emberi nemzet ellenségén.

⁴⁰ Az oltától fogva az ördögnek hatalma megvagyont kötvé, nem is tartta a keresztyéneket hatalma alatt, hanem csak azokat akik akarattal adgyák alá magokat a vétek által. de néki ezer mestersége vagyont hogy őket töriben ejtse.

Világ végén az antichrisztus eljövetelkor az emberek hamisági miat. az ördögnek nagyobb hatalma léssen, de az igen keveset fog tartani, mert akrisztus azt el fogja óltani, az ördögöket,⁴¹ és az Istenteleneket apokolba veti, és a szenteket győzedelmesen viszi magával menyekben., hogy benne, és ő vélek uralkodgyék örökké.

K. Az Angyalok hol vannak és micsoda az ő foglalatosságok.?

⁴² F Az égben, szüntelen az Isten előtt, őket láttyák imádgják, áldgyák. és örökösön hozzája vannak kaptsolva, ökk az Istennek szolgálai, készek mindenkor néki engedelmeskedni., ő vélek is viteti végben parantsolatit, melyek az embereket illetik.

K. Mit tselekesznek az Angyalok az emberek iránt?

F 1. őket mutattják bé Istennek az embereknek imádságokat;

⁴³ 2. Az Isten ő általok nyilatkoztattya ki akarattját az embereknek, vagy ő vélek vitet végben valamely nagy dolgokat

3. Az Isten őket az Anyaszent egy házának, és minden hiveknek örzésekre rendelte.

K A hitetleneknek vagyóné örző Angyalok?

F Ez iránt a szent Atyák meg nem egyeznek együt. a szent írás is sem bizonyost nem mond eröl.

3 Articulus.

Az Embernek teremtésiröl.

K. Melyik legtekélteoseb teremtet állat az Angyalok után?

F Az ember. mert ő okos teremtet állat, az Isten képére. és hasonlatóságára teremtetett.

³⁷ matth. 8. 2 petr. 2. 4. Ephes. 6. 13.

³⁸ 1 petr. 5. 8.

³⁹ Colos. 2. 25.

⁴⁰ luk. 11. 2 ephes. 6.

⁴¹ Apoc. 21. 2.

⁴² Tob 12. 15. matth. 18. 10. hebr. 1. 14 ps. 102.

⁴³ Josue 6. 3. judi 2. 2. Tob. 3. 25. luk. 1. 11. act. 1. 12. 27. matth. 18. 10. act 12. 15. St Hier. supr. st. matth. 18.

K Miért mondd azt, hogy az ember okos teremtet állat?

F Mert az ember üsmerettségel és különböztetéssel munkálodik, tudgya mit, és miért tselekeszi.

K Miért mondd hogy az ember az Isten képére és hasonlatosságára teremtetet?

⁴⁴ F Mert az ember az Istentől vette a lelkét, értelmet, akaratot, és a szabadságot: ezek nem illtven atöbb teremtet állatokat, ki vévén az Angyalokat, az Isten mind ezek által ugy mondván. beléje oltotta az ő képit. és hasonlatosságát, mert mint hogy az Isten lélek az ő értelme, akarattya, és szabadsága., leg nagyob tekéltetésége az ő Isteni természetinek,

K Miért tekéltetéseseb teremtet állatok az Angyalok az embernél.

F Mert az Angyalok sokal inkább közelitenek hasonlatóságokban az Istenhez, ők tiszta lelkek, az ember pedig testből és lélekből álván, tsak a lelkiért hasonlit az Istenhez, a mely is néki tsak egyik része.

K Mikor teremtetete az Isten az embert?

F A világ teremtésinek hatodik napján. a mint már meg mondtuk.

K. Hogy teremtetete az Isten az embert?

⁴⁵ F Földből teremtetete az ő testét. és meg elevenitette azt a testet okos lelket adván abban; mivel az emberi test életinek. leg főveb éltetője az okos lélek.

K Mitsoda az okos lélek.?

F A meg halhatatlan lélek, az Isten azt ugy teremtetete hogy az emberi testel meg egyesüllyön

K. Hogy tudgyuk mi azt hogy a mi lelkünk lélek és meg halhatatlan.? si anima sit spiritualis

F Minket arra a hit és az okoság meg tanit.

Magyarázat.

A hit és a vallás minket arra meg tanit a szent írásból., Az okoság azt tanittya hogy ha alélek lelki állat meg is halhatatlan., mivel a halando. a mi meg rodhathat. és tsak a rodhathat meg, a melynek részei el válhatnak egymástól, a mi pedig lelki az el oszolhatatlan, és azért el rothadatlan.

A lélek tehát lelki állat, mivel minden a mi gondolkodik, és a mi a maga gondolatirol emlékezik., a lelki állat., mivel atestnek nem lehet gondolkodni, se okoskodni, lehetetlen hogy agondolat test legyen., se hogy a test gondolat legyen, abban pedig nem kételkedhetünk hogy ne gondolkodnánk, ne üsmernénk, ne akarnánk, ne emlékeznénk, tsak az a kételkedés. hogy ⁴⁶ ha gondolkodunké vagy sem. önnön maga agondolat, vagon tehát mi bennünk olyan lelki kezdet, a mely minket gondolkodtat, és ugyan ez a kezdet az, a melyet okos léleknek nevezik.

K Miképen teremtetete Isten az első ember lelkét.?

F Semmiből teremtetete, az Isten eszerént is teremt minden lelket

Magyarázat.

Szent Agoston nem akara semmit végezni a lélek eredetéről. valo kérdésről, hogy ha az Isten teremtié mindenik lelket, vagy ha mindenik embernek a lelke; noha lelki, és meg halhatatlan.

⁴⁴ joan. 4:24. St Aug. libr. 1. de Gen.

⁴⁵ St Aug. libr de civ Dei c. 24.

⁴⁶ St Aug. de immort ani.

⁴⁷ az Ádám lelkétől veszené eredetet; szent Hieronimus. szent Ambrus, szent Athanásius, és tsak nem mindnyájan a szent Atyák.. azt tanították hogy az Isten teremti mindenik embernek a lelkét, a több theologusok is ezt tanították helyesen. ez is egyezik meg inkább a szent írásal.

K Az Isten úgy teremté az első Aszonyt mint az embert?

F Mind egyikének. mind a másikának lelkét hasonló képen teremté. de az Aszonynak testét nem földből teremté mint a férfiét. hanem álmat bocsátván Ádámra. egy oldal tsontyát kivévé néki. és abol formála Évát.

K Miért tselekedék az Isten eszerént?

⁴⁸ F Hogy meg mutassa a férfiu, és az aszony között lévő nagy egyeséget a házaságban, hogy az ember el mondhasa hogy *az Aszony az ő tsonttyából valo tsont. és az ő testéből valo test,*

K Jelenteé valamit az az álom melyet az Isten bocsátá Ádámra.?

F Ez igen nagy titkot jelente, mert valamint az Isten az aszonyt formála a férfiu tsonttyából álmában, úgy a kristus is az ő szent verivel és halálával formála és meg valhatatlanul ⁴⁹ egyesedik meg az Anyaszent egy házal. ugyan azért is mondgya szent Pál, hogy *mi a kristus tagjai vagyunk,* és hogy a házaság a kristus és az Anyaszent egy ház között valo edgyeséget jelenti.

4 Articulus.

A földi paraditsomrol. és az ártatlanságnak voltarol

K. Hová tevé Isten Ádámot teremtése után?

F A földi paraditsomban, hogy ót lakják és mivelye.

K Mi volt az a földi paraditsom.?

F Az igen szép kies hely volt, a melyben az Isten minden féle fákat tett volt. a melyek gyönyörködtették a szemet; azok között vala az életnek fája, ajó, és agonosz meg tudásának fája.

K Mitsodás volt az életnek fája.?

⁵⁰ F Az olyan fa volt, a melynek gyümölcse szent Agoston szerént meg oltalmazta volna az embert az öregségtől, és a haláltól.

K Miért neveztetet a jó. és a gonosz meg tudása fájának?

F Bizonyos tulajdonságira valo nézve. a melyeket okozot volna.

Magyarázat

Hogy ezt a feleletet meg lehesen érteni azt meg kel tudni hogy az Isten meg engedte vala az embernek hogy ehetik aparaditsomban lévő mindenik fának gyümölcseiből, tsak épen annak a fának nem ehetik gyümölcseiből, a melyet az irás jonak, s'gonosznak meg tudása fájának nevezi. eszerént neveztetet, mert ha az ember az Istennek engedelmeskedet volna. és ennek a ⁵¹ fának gyümölcseiből nem ett volna, boldogságban maradot volna, és a jót meg üsmérte

⁴⁷ St Aug. libr. 1. de retractio. c. 1. ps. 32. 15. hebr. 12. 9. St Cyril. alex. libr. 1. supr s. joan. c. 9. St Athan. libr 1. contra gentil.

⁴⁸ gen. 2. 21.

⁴⁹ ephes. 5. 30. 32.

⁵⁰ de civ Dei libr 14 c. 29.

⁵¹ St Aug. de civ Dei libr 14. c. 17.

volna, de mint hogy Istennek nem engedelmeskedet nyomoruságban eset, és a gonoszt meg üsmérte. veszedelmére.

K Ennek a fának gyümölcse roszt volté magában.?

⁵² F olyan jó volt valamint a többi, az Isten azért tiltotta vola meg az embernek hogy meg próbállya az ő engedelmeségit.

K Miért teremtette Isten az embert?

F Hogy ötöt boldogá tegye. valamint az Angyalokat és magát véle közöllye örökké

K Az Angyalok. és az emberek nem lehetneké más képpen boldogok. hanem ha az Istent birják

⁵³ F Nem, mert a tekéleteségel valo boldogság az, a midön minden meg vagyon a mit tsak lehet kívánni, ugy anyira hogy ne lehesen többet kívánni, se semitől félni, az az örökös jóság pedig az Isten. akit hogy ha birják már többet nem lehet kívánni. se félni, minden más jóság mulando. tsak gyengén, és kevés ideig töltheti bé az elmét és a szivet.

K Mit kellett volna Ádámnak és Évának tselekedni hogy azt a boldogságot el érhatték volna, a melyért teremtettek volt?

F Az Istenhez egész engedelmeségel kellett volna nekik lenni, ő hozája kapcsolni magokat, ötöt imádni mint örökös urokat, békeségben. és edgyeségben élni magok között, egy szoval az Istent kellett volna szeretniük mindenek felet, és a meg tiltot gyümölcsben nem enni.

K Hogy hogy tudhatták volna ök azt hogy eszerént kellett volna tselekedniük?

F Az Isten a szivekben oltotta volt nekik ezt a nagy köteleséget, és nekik meg parantsolta volt hogy ne nyullyanak a meg tiltot gyümölcshöz.

K könnyü lett volnaé nekik végben vinni ezeket a köteleségeket?

⁵⁴ F Igen is könnyü, mert az Isten öket teremtven. meg áldotta volt, mind lelki mind testi áldásokal. amelyek könnyüé tehették azoknak végben vitelét.

K Mellyek azok atesti áldások melyeket vettek volt Istentől.?

⁵⁵ F A testnek mindenkori egészségben valo léte. a mely semi betegség, se ahalál alá nem vettetett volna.

K. Mellyek azok alelki áldások amelyeket vettek?

⁵⁶ F Az ő lelkek egyenes.világos, és igaságos állapotban teremtettet volt.

Magyarázat.

1. Ök minden természet szerént valo világóságot vettek volt Istentől, semi ártalmas tudatlanság benne nem volt., semi fogyatkozás az itéletben., és az okóságban meg nem homalyosította az ő elméjeknek szépségit.

2 Egész szabadságban lévén azt tselekedhették a mit akartak, és az ő akarattyok egyenes és ajóra volt hajlando. és nem a roszt

⁵² St Aug de civ Dei lib 14 c. 12.

⁵³ St Aug. libr 1 de confess. c. 1.

⁵⁴ St Aug. de civ Dei lib 14. c. 15.

⁵⁵ St Aug de civ Dei libr 14. c. 10. et 29.

⁵⁶ Eccles. 7. Ephes. 4.

3. A testi kívánságoknak ők urai voltak., mindenkor egy aránsu állapotban, mindenkor tsendeségben.,

4. Az Isten adot volt nékik minden segittséget és kegyelmet a melyek el érhatték volna hogy ha akarták volna az örökké valo életet; de a melyek nélkül azt el nem érhatték volna,

⁵⁷ 5. Mind ezeket az áldásokat ők nem tsak magokért birták volna. hanem az egész maradékokra hagyták volna.

III Rész

Az embernek vétkiröl. és hogy mik követték azt a vétket.

I Articulus.

Az Első embereknek vétkiröl.

K. Az emberek meg tartották sokáig az ártatlanságban lévő állapotnak hasznát?

F Nem, mert azokat tsak hamar el veszték. engedetlenségek miat.

K Miben valának engedetlenek az Istenhez.?

F Abban hogy a meg tiltot gyümölcsben ettenek.

K. Hogy vevék magokat arra hogy abbol agyümölcsből egyenek.?

F Éva meg hagyá magát tsalatni az ördögtöl. és minek utánna abol ett volna Ádámnak is ada belölle, a ki is hasonlo képen evék abbol.

K. Hogy tsalá meg az ördög Évát.?

F kigyó képiiben öltözék, és azt mondá Évának hogy ha abbol a gyümölcsből ennék, hasonlok lennének az Istenhez, meg nem halnának, és meg üsmérnék ajót. és a gonoszt.

K Miért kíváná az ördög meg tsalni az embereket?

F Irigységből. hogy azt a boldogságot a melyért teremtettek volt el vesztesse vélek. és hogy olyan nyomorultaká tegye őket valamint maga.

K Éva mitsoda indulatból. hagyá magát meg tsalatni az ördögtöl?

F A kevelységből. a tudásnak kívánságából. és a mértékletlenségből

Magyarázat.

A kevelységből mert az Istenhez hasonlo akara lenni. fel is támada teremtője ellen.

⁵⁸ A tudásnak kívánságából. mert meg akará próbálni hogy ha ugyan valójában meg tudgyaé a jót és a gonoszt. ha a gyümölcsből eszik.

Mértékletlenségből., mert mivel a gyümölcs szép vala a szemnek, meg nem türköztethetvén magát, meg akará azt is próbálni ha olyan kedves volnaé a száj iznek is.

K. Ádámot hasonlo indulat vivée arra hogy az Istent meg bánttsa., valamint Évát?

⁵⁹ F szent Agoston sok helyt mondgya, hogy az Ádám vétkinek kezdete, a kevelység vala. azután atudásnak kívánsága, a mértékletlenség, és a feleségihez valo kedv keresés.

⁵⁷ St Aug. de civ Dei lib 14. c. 20. 26. 29.

⁵⁸ St Chrysost. hom 16. supr. genes.

K. Az Ádám vétke nagy volté?

⁶⁰ F szent Agoston ezt a vétket ki mondhatatlan nagyságának mondgya.

El ítélhetni ennek a vétkeknek nagyságát, az Istennek méltóságáról, akinek által hágtá parantsolattyát, és hogy mitsoda veszedelmes dolgok követék ezt a vétket.

2 Articulus

Az Első ember vétkeinek büntetésiről és az eredendő vetekről

K Mit tselekedének az emberek mindgyárt vétkezések után?

F Magokot mezitelen látván azt szégyenlék, és fige fának levelével bé fedezék magokot

K Miért kezdődék tsak a vétkek után ez a szégyen?

⁶¹ F Mert tsak akor kezdék érezni atestnek alélek. ellen valo fel támadását.

K Az Isten büntetetlen hagyáé az Ádám és az Éva vétkét?

F Nem, mert meg bünteté őket személyekben. és az ő maradékoknak személyekben

1. Az ő testék minden féle nyavalyák és ahalál alá vetteték.

2. Az ő lelkek atudatlanságban., és a rosz kívánságokban esék. és szabadságok meg gyengüle

3 El veszték azt a hatalmat a melyet az Isten adot volt nékik az állatokon. mert mivel hogy fel támadának teremtojök ellen., azért minden fel támada ellenek.

4. Az Isten azt mondá az embernek, hogy a föld nem teremne többé magától egyebet tövisnél. és hogy orczájának veritékivel enné kenyérét.

Az Aszonynak azt mondá. Meg sokasitom felette igen a te fájdalmidot, és ate méhedben valo fogadásodnak fájdalmit, fájdalomal szülöd magzatidot, az akaratod férjednek birodalmában léssen. és te, az ő hatalma alatt léssesz.

5. A paraditsombol. gyalázatosan ki üzetének, a melyben azután soha viszá nem térhetének

6 Az ördög hatalma alá esének.

⁶² 7 Az Égg a melyért teremtettek vala. ő előttök bé záraték. és magoknak örök kárhozatot érdemlének.

K. Mit értesz a rosz kívánságon a melyben mondod hogy az emberek estek bünök büntetésiért.?

⁶³ F Értem aroszra valo hajlandoságot, ennek a hajlandoságnak három ága vagon. a honnét minden vétkek erednek. azért is hija ezt a három ágat szent János a test kívánságának, a szem bujálkodásának, és az élet kevéséginek.

K. Az Ádám vétke miért büntetteték meg ezekben a rosz kívánságokban valo esésel?

F Mert ezen három vétkek által. lettek akaratbol. engedetlenekké az Istenhez.

K. Az embernek szabadságát miben gyengítette meg avétek?

⁵⁹ de Civ. Dei libr. 14 c. 13. serm. 1 supr ps. 70

⁶⁰ Manual. ad laurent c. 45 libr 8.

⁶¹ St Aug. de civ Dei. libr 14. c. 17.

⁶² Genes C. 3.

⁶³ I joan. 2 16.

⁶⁴ F Abban hogy vétkezése után nem volt már olyan hajlando ajóra, mint annak elötte

K. Az Ádám és az Eva vétkinek mitsoda büntetése volt maradékjokban?

⁶⁵ F ugyan azon mely ö magokban volt, mert azért születünk mindnyájan nyomoruságokra, alája vettette lévén ahalálnak., atudatlanságnak, ahárom féle rosz kívánságoknak. rabjai avéteknek., és az ördögnek, ellenségi pedig az Istennek. a haragnak fiai, és érdemesek a kárhozatra..

K Igaságosé hogy az Ádám, és az Eva maradéki meg büntetessenek olyan vétekért melyet ök nem tselekedték.

⁶⁶ F Az Istennek itéleti meg foghatatlanok, de véghetetlen igazáguak, az emberek mindnyájan vétkesek, a vétekért mindnyájan eredendö bünben születnek., igazágal viselik tehát abüntetést

K. Hogy hogy lehet a hogy mi bünben születesünk olyan vétekért a melyet még születésünk elött tselekedtenek?

⁶⁷ F Mi mindnyájan oly ki mondhatatlan képen voltunk foglalva ami első Atyánkba, hogy mindnyájan vétkeztünk mondgya szent Pál, öbenne.

K. De a nem meg foghatatlan dologé, hogy mindenik embernek a lelke, akit az Isten tisztán és motsok nélkül teremtet, atestel valo meg egyesülésiért olyan vétket vegyen magához, amelyet anyi sok száz esztendővel az elött tselekedtenek., és hogy ahalando. testnek meg romlásában a lélek is részesüllyön?

F Azt meg kel vallani hogy az eredendö bün. meg foghatatlan titok., de az ember is meg foghatatlan enélkül avétek nélkül, mindent amit látunk vagy érezünk magunkban nagyot, vagy alacsont, bizonyoságot téssen olyan teremtet állat nyomoruságának nagy voltárol; a mely meg romlot, de nem amaga természete által, hanem avétek által., a hivek mindnyájan erősen hiszik az eredendö véteknek valóságát. érzik is annak nyomoruságát., az Isten ezt világosan ki ⁶⁸ nyilatkoztatta a szent írásban, az Anyaszent egy ház ezt mindenkor így tanította. és ugyan erre ahitelre vagyon fel állitva a vallás.

K Miért mondod hogy az eredendö bünnek hitelére vagyon fel állitva avallás?

F Mert erre a hit ágazatra állit fel, a kristus meg testesülésinek halálának. fel támadásának, és menyben menetelének, a kisdedeknek meg kereszteltetések. a imádságnak, a penitentziának és a keresztyéni vigyázásnak szükséges volta

3 Articulus

A meg váltonak szükséges voltárol; és az iránt valo igéretörl.

K. Hová lettek volna az emberek. hogy ha az Isten érdemek szerént bánt volna vélek.?

F Tellyeséggel el hagyatattak volna az Istentöl valamint az ördögök, és az örök kárhozatra itélettek volna valamint ök.

K. Nem lehetet volnaé nekik magokban tézni penitentziát tartani, botsánatot kérni, és nyerni Istentöl.

⁶⁴ concil Trid. sess. 5.

⁶⁵ act 17. 30. rom 10. 12. 16. ephes. 2. 3.

⁶⁶ rom. 5 12.

⁶⁷ rom 5 12.

⁶⁸ ps. 50. 7. rom. 5. 12. 2 cor 5. 14. ephes. 2. 3.

F A meg romlás melyben el merült vala az emberi nemzet a vétek által, oly nagy volt, hogy az emberek mindenkor szerették volna a vétkeket., nem hogy még azt siratták volna., meg sem üsmerték volna foganatosan a magok nyomoruságokat. hogy ha csak az Isten kegyelme. meg nem világosította volna szemeket., és meg nem szállotta volna sziveket, hogy meg láthasák nyomoruságokat.

De ámbár meg üsmerték volna is magoktól anyomoruságot, ámbár az Istenhez kiáltottak volna is, mind ezek haszontalanok lettek volna az üdveségre. mert ök soha magoktól eleget nem tettek volna az Isten ellen tett vétekért., se az ö igasságot meg nem tsendesíthették volna, a mely ameg bántáshoz illendő elég tételt kívánt.

K. Az emberek nyomorusága meg orvosolhatatlan vala tehát.?

F Igen is hogy ha az Isten ingyen valo jószágából irgalmaságát nem mutatta volna hozzájuk.

K. Mitsoda irgalmaságát mutatta Isten az emberekhez?

F Ez az irgalmaság ki mondhatatlan nagyságu, és meg foghatatlan, mert az Isten oly igen szerette a világot hogy az ö egy Fiát adta a bünös emberek meg váltására.

Az Ige testé lett a Boldogságos szüznak méhiben, ö minket meg békeltetett Istenel halála által. a menyeknek kapuját nekünk meg nyitotta, fel támadása által és menybe menetele által, bennünket a maga tudományára tanította, tsuda tételeivel magához térítette, a szent lélek által meg ujíta, kegyelmével, és a szenttségekel. meg erősítte, és táplálta, az ö maga áldozattyával meg szentele, bé mutata. és érdemeseké téve minket Isten előtt., A kristus Jesus a mi közben járunk. gondviselőnk, és fejünk. ö meg győzte érettünk az ördögöt, a kereszt fán, erőt is veszen rajta mi bennünk, minden nap a kísértetekben, a midön hiven élünk kegyelmével. a mennyekben uralkodtatni fog bennünket örökösön, ha álhatatosan végig meg maradunk

K Mindgyárt a vétek után tselekedéé Isten az emberekkel ezt a nagy irgalmaságot?

F Nem, hanem akkor az Isten eröl ígéretet téve, és a vétektől fogva leg aláb négy ezer esztendő mulva jött le a földre az Istennek Fia.

K. Mitsoda formában ígéré Isten az embereknek hogy nekik meg váltót fog küldeni?

F Az Isten meg átkozá a kigyót. a ki is eszköze vala az ördögnek, az emberek el vesztésére, meg átkozván a kigyót mondá. hogy ellenkezést szerzek közötted és az emberek között, és az Aszonyi állat meg törí a kigyónak fejét.

K Mitsoda értelme vagyon ezeknek a szoknak?

F Hogy az emberek természet szerint fogják utálni a kigyót; a kin az ördögöt kel érteni, az ember és az ördögök között valo ellenkezés meg békélhetetlen lészen, és hogy egy szüztől. fog születni a világ meg váltoja, a ki is el ronttya az ördög birodalmát.

K Mitsoda néven hitták az üdvezitöt minek előtte evilágra jött volna.?

F A proféták egy néhány nevet adtanak neki. de leg inkább ezen a néven hitták meg válto. Messiás. meg váltó, kristus.

IV Rész

Az ember esetétől fogva a Messiás eljöveteleig röviden való története a vallásnak.

I Articulus

Hogy miért nem küldte el Isten a Messiást mindgyárt avétek után és hogy mit kellett tselekedni az embereknek hogy magokat meg szentelhesék eljöveteleig.

K Miért nem küldte el az Isten a Messiást a földre mindgyárt az Ádám, és az Eva esetek után?

F Sok nagy okokra való nézve.

- ⁶⁹ 1. Azért hogy meg éreztesse az embereket hosszú próba után az ő magok gyenge voltokat
2. Azért hogy az emberek látván szükségüket, suhajtssák azt a megváltót, és aztot buzgósággal⁷⁰ kérjék. valamint tselekedtek az ő testamentumbéli szentek,
3. Azért hogy annak a megváltónak. nagy voltárol. előre való jeleit adgya, ki hirdetőtven a⁷¹ proféták által még előre sok idővel minden részzeit az ő születésének, életének, halálának, eltemetésének, és felátadásának, és hogy mitsoda változást fogtani e földön
- ⁷² 4. Végtire azt akarta az Isten. hogy önnön magok a világban történt dolgok legyenek ki hirdetői mind annak, a minek meg kellett lenni a Messiás alatt, úgy hogy mind azok, kik megfogtak térni a Messiás predikálására, vagy az ő tanítványiéra, megüsmérhesék az elmult dolgokból azoknak figuráit, a melyek történnék idejekben. és ilyen formában minden segítse tiszteletesebbé tenni előttök a vallást, és őket a kristushoz kaptsolni.

K Mivel a Messiás negy ezer esztendő múlva jött el a vétek után, mindnyájan az emberek kik azon idő alatt éltenek, tehát elkárhoztanak., mert akár mint igyekeztenek is. de soha eleget nem tehetnek az Isten igazságának, a melyet megbántotta volt az Adam vétké, a melyért mindnyájan vétkeken születnek?

F Az Isten még előre meg orvosolta ezt a nyomoruságot, a Messiásnak eleget kellett tenni minden emberek vétkeiért, mind azokért kik előtte éltenek, mind pedig kik utánna jöttek.

Azért a Messiásnak. ezen elégtételére, és érdemeire való nézve, az embereknek lehet még eljövetele előtt magokat meg szentelni, és bűnök bocsánatját nyerni, de a mennyek kapuját csak a Messiásnak kellett megnyitani. önéki lehet oda bé menni elsőben. és őket oda vezetni⁷³ ugyan azért is mondgya szent Pál. hogy az ő testamentumbéli szentek csak velünk vehették el ajutalmat

K Mit kellett tselekedni az embereknek a Messiás eljövetele előtt hogy magokat meg szentelhesék?

- F 1. Az egy Istenben kellett hinni. őtet imádni. szolgálni. és szeretni mindenek felett
2. A megváltót várni, és abban remélni.

⁶⁹ rom 8. 3. 11. 32. St. Aug. supr ps. 102.

⁷⁰ Genes. 49. 18. Exod 4. 23. luk 2. 29.

⁷¹ act. 10. 43

⁷² 1 Cor 10. 6. Coloss 11. 17. hebr. 8. 5. St Aug. de catechisandis rudibus Cap. 20

⁷³ hebr. 11. 33. 40.

3. kellett felebarátyját szeretni mint önmagát.. minden igazságtalanságot el kellett kerülni. az egyenes okoságnak. és a lelki üsméretnek törvénye szerint élni.

Közönségesen evala kötelessége az egész földön lévő népeknek a messiás előtt., de azon kívül a sidok a kikiről fogunk szollani. tartoztanak hiveségesen meg tartani a Mojses törvényit, és hinni mind azt amit az Isten ki nyilatkoztatot nekik,

E szerint élvén. lelete az embereknek meg szentelni magokot a Messias el jövele előtt, mert másként magokot el vesztették és kárhozatra vetették.

K E szerint élteneké az emberek?

⁷⁴ F A számok azoknak kik magokot meg szentelték volna a Messiás el jövele előtt igen kevés. még a sidok között is, annál is inkább a több népek között, mind ezeket különösön meg láttyuk.

K Miért engede meg az Isten hogy anyi sok számu nép el veszen a Messiás el jövele előtt?

F 1. Az Isten meg akarta üsmértetni az embereket az ilyen proba után az okoságnak magára el hagyatott meg romlását. és azt is hogy nem volt tekelletes atörvény mely aköre volt írva,
⁷⁵ szükséges volt a Messiásnak kegyelme, hogy azt lehesen mivelni amit atermészet szerint valo okoság, és atörvény nem mivelhettek

⁷⁶ 2. Az Isten nem volt annak oka ha ök el vesztették magokot., mivel ök magok vesztették el magokot szán szándékal, és az Isten a maga igazságát tekintvén az ö meg romlásokban hagyá öket, és az által nagyobb fényeséget mutatá ki irgalmaságát azokhoz a kevés számuakhoz. kik magokot meg szentelték, és azokban a kevés számuakban meg mutatá még előre hogy mit fog munkálodni a Messiás az egész földön el jövele után, és hogy mi legyen a keresztyéni kegyelem., az igazságos is volt, hogy az kegyelem ne legyen olyan bövséges a Messiás előtt, mint a melynek kellett lenni el jövele után.

3. Azt is el mondhatni hogy a sidok között. is azok a kevés számuak kik magokot meg szentelték. a Messiás előtt, azokhoz képest kik magokot el vesztették. jelentették azt, a mit maga a Messiás monda, hogy sokan vannak a hivatalosok, de kevesen aválasztottak.

2. Articulus.

Hogy Ádám Eva, és ezeknek maradéki miképen eltenek az eset után.

⁷⁷ K Ádám és Éva mi formában viselék magokot a midön ki üzettetének a a paraditsombol.?

F Az Isten irgalmaságot tett vélek, és a penitencia tartás által meg szentelték magokot.

K. Az esetek előtt volté gyermekek.?

F Tsak az esetek után lett gyermekek, ugyan ettől is vagyon hogy az emberek eredendő vétekben születnek

K Az emberek mindnyájan Ádámtól és Evától származnak tehát?

⁷⁸ F Igen is, ezért is nevezi az irás Evát az élök Annyának

K Miért akarta az Isten hogy az emberi nemzet egy embertől származék.?

⁷⁴ St Aug supr. Cap. 3. in epist ad galat. v. 20.

⁷⁵ rom. 8. 3.

⁷⁶ rom 9. 23. st leo. serm. 4 supr nativ J. Chr.

⁷⁷ Sap 10. 1. St Iren. libr. 3. cap. 30. 33. 34. gen. 4. 2. rom. 5.

⁷⁸ gen. 3. 20.

⁷⁹ F Azért hogy az embereket arra köteleze, hogy egymást úgy szeresék mint atyok fiait. ugyan ezért is mondgya a kristus hogy minden emberek felebarátink.

K Ádámnak és Evának sok számu gyermekei voltaké.

F Igen sok számuak voltak. mivel tovább éltenek kilentz száz esztendőnél és mivel az Isten azt akarta hogy ötölk szaporodgyék el avilág, igen nagy szaporodást is engede nékik,

K Tudgyuké mi a számát és a neveit az Ádám Fiainak?

F Az irás nem mondgya azoknak számát, és tsak hármat nevez, Caint. Abelt. és Sethet..

K. Miért hogy az irás tsak ezt a hármat nevezi?

F Mert az Isten tsak anyiban akarta nékünk meg mutatni az irásban az emberek historiáit, a menyiben a használhat a vallás meg üsmérésére. a pedig elegendő a vallás meg üsmérésére, hogy tudgyuk különösön kainnak, Abelnek, es Sethnek a neveket. es közönségesen azt ⁸⁰ tudgyuk, hogy Ádámnak sok számu fiai voltak ezeken kívül, kik el terjedének az Egész földre ugy azután azoknak maradéki is

K Mit tanit az irás kain felöl?

F Hogy ő első szülötte volt Ádámnak, hogy mezei munkás volt hogy ő Földi gyümölcsöt ajánlot az Istennek. hogy se maga, se az ajándéka nem volt kedves Isten előtt, hogy az ötsét Abelt meg ölé irigységből; mert az Isten kedvesen vette az Abel áldozattyát, hogy az Isten ötet meg átkozá, és vétkeinek büntetésiért mindenkor vándorlo, és bujdosó volt a földön., hogy az Isten jelt tett réa hogy ötet meg ne ölyék, hogy ő egy várost építte, a mely várost nevezé enoknak.

K Mit tanit az Irás Abel felöl.?

F Hogy Adámnak második fia volt. hogy juhász volt. hogy az Istennek az elsőket. a leg szebbeket. és a leg kövérebbeket ajánlotta a juhái közül. hogy az Isten kedvesen tekintette mind magát. mind ajándékját., hogy ötet kain a bátyja meg ölé, és hogy az ő vérenek kiáltása fel hata az Isten széke eleiben., boszu állást kérvén.

K Mit tanit az irás Seth felöl.?

F Hogy Ábel halála után jött evilágra. hogy szentül élt, hogy azö maradéki közöt tovább meg marada. a buzgoság. mint sem a kain maradéki közöt. és hogy ő tölle származot a kristus familiája.

K Mire tanit minket a kain. és az Abel historiájok a vallásra való nézve?

F 1. Ebben a két Atyafiban két féle társaságnak képit láttyuk., a melynek együt kel élni e földön világ végiig.

2. Abel a kristust jelentette. kain a sidokot.

K Mit értesz azon akét társaságon a melyeknek együt kel élni világ végiig.

⁸¹ F Értem a jóknak, és agonoszoknak társaságokot a kik tsak világ végén lesznek egy mástol el választva. és akik mind addíg elegyesen lesznek egyik a másikával szent Agoston az Isten varosának, vagy menyei városnak nevezi a jók társaságát. és földi városnak. a roszak társaságát,

⁷⁹ luk. 10. 27. St Aug. libr 1. de civ. Cap. 21.

⁸⁰ St. Aug. de civ c. 15.

⁸¹ libr 11. 15 de civ. cap 1. in ps. 61. n. 6.

K Miért nevezi szent Agoston az Isten városának a joknak társaságát.?

⁸² F Mert ez a név sok helyt említetik a szent írásban, a melyen ezt a szent társaságot kel érteni, a ki is idegen e földön, a ki a világi jokhoz nem ragaszkodik., a ki tsak Istenért él, és aki ugy tekénti az eget mint hazáját.

K Miért nevezi földi városnak a gonoszok társaságát?

F Mert annak aki ehez atársasághoz tartozik, minden hajlandosága a, hogy a földi dolgokhoz ragaszkodgyék, minden boldogságát abban tarttsa hogy a földi jokal, gyönyörüségekel., és tiszteletekel élhesen. hogy a földön uralkodhasék., minden tselekedetit arra a mulando ⁸³ boldogságra fordítsa. söt még avallás béli tselekedeteit is, és hogy utállya, üldöze, szomorgassa mind azokat, kik meg akarnák valamiben gátolni., abban a boldogságban melyet keres e földön.

K Kain miben volt képe a földi városnak.

F 1. Abban hogy ő első szülöt volt, mivel eleinte mindgyárt, mi is a földi városhoz tartozunk ⁸⁴ és tsak az ujjonnan valo születés által kezdünk a menyei városhoz tartozni, szent Pál azt mondgya hogy először, a mi lelkes. és testi. a kezdődik mi bennünk, azután. a lelki.

2. kain mindenkor a földhöz ragaszkodot eki tettzik abbol. hogy ő épitet leg először várost a földet ugy tekéntette. mint lako helyét. és nyugodalmát.

3 Az ő szive meg vala romolva és ha külső képen végben vivéis a vallás béli hivatalt, de aztot nem tartá leg főveb dolognak, és nem a leg jobbkat ajánlya vala az Istennek.

4. ő benne nagy kevélység, és irigység vala

5. ő utalá, üldözé, és meg ölé az öttset. mert az öttse igazab vala nálánál.

Ilyenekel vannak meg bélyegezve mind azok akik a földi városhoz tartoznak

K Ábel. miben volt képe a menyei városnak?

F Abban hogy a földhöz épen nem ragaszkodot azon magát ugy tekéntette mint idegent, várost nem épitet, tsak az Istennek élt. leg főveb dolognak tartotta a vallás béli hivatallyát. és hazájának az eget, ő a halálával a kristust jelentette, és képe volt mind azoknak az igazaknak, kik ő utanna valo időkben üldözéseket szenvedének a gonoszoktol.

K Miben jelentette Abel a kristust, és kain a sidokot?

F Sok dolgokban.

1. kain születet elsőben, azután Abel, a sidok meg előzték a kristust, az időben valo születésiben.

⁸⁵ 2 kain mezei munkás lévén képzette a ragaszkodást, a melyel lennének a sidok a földhöz Abel juhász lévén. képzette a kristust a kit jó pásztornak nevezik. a pasztorok fejdelmének.

⁸⁶ 3. kain tsak nyelvel. tiszteli vala az Istent, és külső képen, a szíve meg lévén romolva, ugyan ezeket is hánya az Isten szemekre az sidoknak

⁸² de civ. lib. 14. Cap 28.

⁸³ de civ Dei lib 14. Cap 28.

⁸⁴ 1 Cor. 15. 46.

⁸⁵ joan. 12. 14. 1 petri. 2. 25

⁸⁶ Isa. 29. 13. matth 15 8

Ábel igaz lévén az ő külső ajándéka jele volt a belsőnek. a melyel ajánlotta magát az Istennek.
⁸⁷ valamint szent Pál mondgya. hogy a kristus az Istennek áldozta magát a szent Lélek által.

4. Az írás azt mondgya, hogy az Isten meg vetette kaint, és az ő áldozattját, és hogy ő előtte
⁸⁸ kedves volt Ábel, és az áldozattya. így az Isten a sidokot és az ő aldozattyaokot is meg vetette. de a kristus., és az ő aldozattya kedvesek ő előtte.

⁸⁹ 5. Gyűlölségből és irigységből ölé meg kain az ötsét. ugyan gyűlölségből, és irigységből ölék meg a sidok a kristust. az ő attyokfiát a Dávid maradékját.

6. Az Ábel vére boszu állást kért kain ellen.

⁹⁰ A kristus vére kegyelmet kér, és Isteni boszu allás esik a sidokra, és atöbb bünösökre kik azt haszontalanná teszik meg általkodásokal

7 kain, vétkiért valo büntetésből, bujdosó. és vándorló életet élt, és az Isten jelt ada reá hogy senki meg ne ölye.

⁹¹ A sidok, hamiságokért valo büntetésből ki üzetetnek hazájokból; és a világra el szélyednek. a környülmételésnek jelt hordozák, mely őket meg különbözteti másoktól., és mind végig meg maradnak.

K Az írás miért szól többet Sethről mint sem a több fiairól Ádámnak.?

⁹² F Mert ennek a maradéki inkább meg maradának az Isteni hűségben, és az ő maradékabol valo volt a Messiás.

3. Articulus.

Az emberi nemzet meg romlásáról. az özön vizről.

K Miképen éltenek a kain fiai, és a töb fiai Ádamnak.

⁹³ F Tsak nem mindnyájan tévelygésben. és vétekben éltenek, mentől többet éltenek, a vétket is annál inkább szaporították, és az Istentelenség hová tovább el terjede evilágon

K A Seth. fiai is hasonlo. rendeletlen életet élének tehát. mint a többi?

⁹⁴ F Nem, mert ezek többire az Attyokot követék, és ebben afamiliában tovább meg marada az Isteni szolgálát, de sok időre ezek is olyanaká levének mint a többi.

⁹⁵ K Miképen romlának ezek is meg?

F A gonoszokal valo társalkodásokal. és vélek szövetséget valo vetésel.

K Nem vala tehát senki is. a ki szentül. és igazságban élt volna?

F Anyira el hatot vala ameg romlás, hogy nem vala majd tsak egy is a földön., aki ártatlan életet élt volna,

K Az Isten büntetetlen hagyáé az emberek vétkeit?

⁸⁷ hebr. 9. 14.

⁸⁸ Dan 9. 26. 27. matth 3. 17. hebr. 8. 8. 9.

⁸⁹ matth 27. 12.

⁹⁰ hebr. 12. 24.

⁹¹ S. Aug. libr 12. contr. faust C. 9.

⁹² luk. 3. 38.

⁹³ S. Aug. de civ. lib 15 Cap 20.

⁹⁴ St Aug. de civ. lib. 15. cap 17.

⁹⁵ St Aug. de civ. lib. 15 Cap 12.

F Nem, mert el törlé őket az özön viz által.

K Mitsodás volt az az özön viz.?

F Az Isten rettenetes esöt botsáta aföldre, azon kívül a tenger el árada ugy anyira, hogy az egész földet el borítá aviz. és az emberek mindnyajan el veszének az egész élő állatokal.

K Az emberek, és az állatok közül egy sem marada tehát meg?

F Noé nyolczad magával. meg szabadula. ugy az ő felesége, három fia, és ezeknek a három feleségek, és mindeik féle állotbol. egy nehányat meg tartá az Isten véle.,

K kitsoda vala noé.?

F Ez igaz, és tekélletes ember vala., seth. maradékából.

K Miképen tartaték meg noé tselédestöl együt?

F A bárkában a mely oly nagy épület volt, hogy abban ök mindnyáján az állatokal. és minden féle eledelel együt el fértenek

K Az a nagy épület rövid idő alatt készüle el?

F Noé aztot száz esztendeig épité, az Isten ezt így akará azért, hogy az embereknek elegendő időt adna arra, hogy ki ki meg tudhatná az özön viz el jövetelét. és ki ki magában szálván penitentiát tartana.

⁹⁶ K Az emberek tartánaké penitentiát?

F Nem. meg veték a noé intésit és feddésit, ettenek. ittanak. házasodtanak, és muladták magokot valamint rend szerént. és az özön viz el lepé őket. és mindnyáján el veszének.

K Mitsoda gondolatokat kel indítani a mi elménkben ennek apéldának?

F Ebből meg kel tanulnunk hogy kövesük azokat az intéseket amelyeket adnak nekünk az

⁹⁷ Isten parancsolattýából, aztot ne várjuk hogy egy szers mind azö haragja reánk szályon. mint a villámlás. hanem szüntelen vigyázunk magunkra

K Mind azok kik az özön viz által el vesztenek. el kárhoztaké?

F Azt el hihetni hogy azok kik a noé intésit meg fogadák, és igazán meg térének, hogy azok el nem kárhoztanak

⁹⁸ K Mit jelent a noé bárkája és az özön viz

F A közönséges Anyaszent egy házat. és a kereszttséget

Magyarázat.

⁹⁹ Tsak az Anyaszent egy házban lehet üdvezülni. azon kívül nintsen üdveség, a bárkán kívül minden el veszet, az özön vízben bünösök el veszének, minden vétkeink el vesznek hogy ugy mondgyam és el töröltetnek a kereszt vízben.

K Mit tselekedék noé. az özön viz után hogy a bárkából ki mene.?

⁹⁶ Math. 24 37. hebr. 11. 7. 1 petr. 3. 20. 2 petr. 2. 5.

⁹⁷ Matth. 24. 37.

⁹⁸ 1 petr. 3. 21.

⁹⁹ S. Aug. de civ. lib 15. cap 26. st Ambr. supr noe. st grego. hom 16. in ezek.

F Az Istennek hálákat adván, néki áldozatokat ajánla, és az Isten meg áldá noét. és a fiait, és meg ígéré. hogy többé özön viz által el nem vesztené avilágot., és azt akará hogy igeretének jelül lenne az égen a szivárvány.

4. Articulus.

Hogy mitsoda állapotban volt avilág az özön vitzől fogvást. mind adig még az Isten ki hívá Ábrahámot hazájából.

K Miképen szaporodék meg a világ az özön viz után?

F A noé három fiától. sem, kám, Japhetől.

K Miképen éltenek a noé maradéki?

F Az irás nekünk egyebet arrol nem mond., hanem hogy noé meg áldá Semet, és Japhetot, jó erkölcsökért, meg átkozá pedig kámot és annak fiát kanaánt, mert illendő tiszteletel. nem valának hozzája.

Hogy az emberek el szaporodván, kevélységtől viseltetvén. hiresé akarák tenni magokat; minek előtte el válnának egy mástól.

Hogy pediglen ezt végben vihesék egy tornyot kezdének építeni, és azt akarák hogy az a torony el érje a fellegeket

Hogy azt a tornyot bábel tornyának nevezék, az az, ösze zavarodásnak, mert az Isten hogy meg büntesse őket. az ő nyelveket fel zavará; úgy hogy egy mást nem értheték. és így félben kellették hagyni munkájukat. és el szélyedni egymástól. ki egy felé. ki más felé.

¹⁰⁰ Hogy ezen az osztlás után kezdének el terjedni az egész világra.

K. Az Igaz istenben valo hit, és a neki valo szolgálat tartae sokáig az emberek közöt?

F Az emberek mentől többet éltenek. és töbre szaporodtanak. annál gonoszabaká lettenek. lassanként az igaz Isteni üsmerettsé anépeknek elméjékből el törölteték, és bálványozoká lettenek, az,az, a teremtet állatoknak adák a tiszteletet, a melyet tsak az Istennek kellett volna adni.

¹⁰¹ Semnek némely maradéki közöt tovább meg marada az Isteni szolgálat, de végtire a meg romlás közönségesé lett, és tsak egy sem találtaték a földön a ki az Istenhez illendő szolgálattal lett volna.

K Miképen bánék Isten akoron az emberekkel.?

F Az egész földnek népit az ő meg romlására, és vakságára el hagyá. sziveknek kívánságit követvén. akarattyok szerént el merülének minden féle rut vétkekben: az Isten a más életre hagyván bünökért valo büntetésit. választá magának egy olyan embert aki Attya lenne sok számu népnek., a mely nép az ő szolgálattára szenteltetnék

K ki vala az az ember akit az Isten magának választá?

F Az Ábrahám volt, a Tharé fia. a Sem familiájából. a ki is Cáldeában lakot, asia tartományában

K Az Isten miért választá inkább Ábrahámot mint sem mást valakit.?

F ötet tsak az ő irgalmaságából és jó voltából választá

¹⁰⁰ St Aug. de civ. lib 16. cap. 2. 4.

¹⁰¹ St Aug. de civ. lib 16. cap 11. 12. 13.

K Miképen választá ötet?

F Meg parantsolá néki hogy hagyná el hazáját nemzettségit. nemzetit, és meg ígéré néki, hogy attyává tészi egy olyan nagy népnek. akihez sok kegyelmét fogja mutatni.

K Miért kíváná az Isten hogy Ábrahám el hagyná hazáját.?

F 1 Azért hogy meg válnék a rossz társaságtól., nehogy öis meg romollyék reájok valo nézve.

2. Azért hogy a földet úgy tekéntsse mint bujdosasnak, és szarándokságnak helyét, és az eget úgy mint hazáját.

3. Azért hogy Attya lenne olyan népnek akinek különös szokása, vallása, és hajlandosága a több népektől.

K Mit tselekedék Abrahám?

¹⁰² F. Hitt, és engedelmeskedék Istennek, aki meg jutalmaztatá engedelmeségit.

5. Articulus.

Hogy mitsoda szövetséget tett Isten Abrahámal. és ennek a szent embernek maradékirol.

K Miképen jutalmaztatá meg Isten az Ábrahám hitét, el hagyván hazáját hozája valo engedelmeségből?

F Meg jutalmaztatá az ő hitét az erős szövetség által melyet tett véle.

K Miben áll az a szövetség?

F Az erős ígéretek, melyeket tett Isten ábrahámnak, a mely ígéretek az Isten részéről ingyen és irgalmaságból valok valának.

K Mit ígér Isten Ábrahámnak?

F Hogy ötet, és a maradékit gondviselése alá vészi, hogy sok népnek Attyává tészi, hogy a bö, és gazdag kanaán földit néki, és az ő maradékinak adgya., és hogy az ő maradékából származik a Messiás.

K Nem valaé valamely külső jel. mely mint egy zálogul és bizonyosságul let volna ennek a szövetségnek.?

¹⁰³ F Igen is, az Isten hogy meg bizonyítsa ígéretrit, magára meg esküvék, és ugyan akoron hagyá akörnyül metelkedést, mint olyan jelt, mely meg különböztetné Ábrahámot és az ő maradékit a több népektől. akikkel az Isten nem tett ilyen szövetséget.

K Kik valának az Abrahám fiai?

F Sok ideig nem vala gyermeke Sárától, a ki is kilentzven esztendő koráig magtalan marada Erre valo nézve akará Sára hogy venné magának a szolgálóját Ágárt. akitől egy fia lett. Ismael.

¹⁰⁴ Eztet nem kel tsudálni abban az időben, a melyben az Isten meg engedte az egy néhány feleséget

K Izmaelben és az ő maradékiban tellyesedének bé az Isten ígéretri melyeket tet volt Ábrahámnak?

¹⁰² Gen. 12.

¹⁰³ Gen. 13. 14. hebr. 6. 13. 16. 17.

¹⁰⁴ St Aug. lib 22. Contr faust Cap 47.

F Ábrahám ilyen gondolatban vala. mivel látá feleségének magtalanságát. és öregségit

¹⁰⁵ De az Isten előre meg mondá hogy Sárának fia lenne., hogy abban., és annak maradékiban tellyesednének bé igéreti.

Ábrahám pedig hit az Istenben ha szinte nem látta is miképen lehesen a meg. és az Isten meg jutalmaztatá az ő hitit, mivel esztendőre Sárának fia lett, kit nevezé Isáknak.

K Ágár és Ismael. miképen éltenek sárával. és Isákal?

F Ágár meg veté Sárát. magtalanságáért, meg is büntetetéék, Izmael pedig veszekedék Isákal,
¹⁰⁶ erre valo nézve mind ő, mind az annya az Isten parantsolattyából az ábrahám házáatol el üzetének.

K Ábrahámnak valánaké meg más fiai Ismaelen és Isákon kívül.?

F Sára meg halván el vevé Cethurát. a kitől hat gyermekei lettek.

K Ezek a hat gyermekek osztozánaké Isákal az Ábrahám jóságában?

F Nem mert egyedül Isák volt az Abraham örököse, a kiis ajándékokot ada atöb fiainak és azt sem akará hogy azok Isákal laknának

K Mit jelente a szövetség melyet tett Isten Ábrahámal,?

F jelenté azt a szövetséget melyet tett sok idővel azután örökösön a kristus a keresztyénekel., melynek záloga a keresztség. és a melyet jelenté a környül metelkedés.

K Miben jelentette a környül metelkedés akeresztséget?

¹⁰⁷ F két dologban. 1. abban hogy a keresztség által részesülnek abban a szövetségben melyet tett Isten a keresztyénekel. a kristus által, valamint a környül metelkedés jele volt hogy részesülnek az Abrahamal tett szövetségben

2. Abban hogy a keresztségkor vallást téznek a szivbéli környülmételkedésről. tudni illik. a
¹⁰⁸ világi kivánságok ellene mondásáról., melyet jelentette a testi környülmételkedés.

K Mit jelente az Ábrahámnak, és az ő maradékinak meg ígért föld?

¹⁰⁹ F A menyet, mely meg ígértetet minden keresztyéneknek, a kiknek ábraham a lelki attyok.

K Ágár és sára mit jelentének.?

¹¹⁰ F Ágár a szolgáló jelenté a sinagogát, az az. a sidó vallást. sára szabad lévén az Anyaszent egy házat. jelenté.

K Ismael. és Isák. mit jelentettek?

F Ismael. jelenté a sido népet. Isák a keresztyéneket

Magyarázat

Tsak a keresztyén. az, a ki a kegyelemből ujjonon születik lelki képen a keresztségben., az örökké valo szövetségnek és életnek igéreti a keresztyéneknek tétettek., az Isten a keresztyéneket ugy tekénti mint fiait, és nem ugy mint rabjait. a szeretetnek törvénye vagyion a

¹⁰⁵ gen. 17 19

¹⁰⁶ galat 4. 2. 9. 30.

¹⁰⁷ St Aug. de civ lib 16. Cap. 26.

¹⁰⁸ rom 2. 28. 29.

¹⁰⁹ hebr. 11. 14 15. 16:

¹¹⁰ galat 4. 22. St Aug. lib 15 de civ. cap 2. 3.

keresztyéneknél, a krisztus őket szabadította fel a mojszes törvényének szolgálattya alól. a mely törvény rabságban tartotta azokat akik azt követték. az Anyaszent egy ház. minek utánna magtalan lett volna sok ideig termékeny le. a sidok ellenségi lévén a keresztyéneknek., a mikor lehet mindenkor üldözik őket. valamint ismael üldözi Isákot. de az Isten meg vetette őket, és az ő synagogájokat. mind ezeket igen könyű Ismaelre. és Isákra. Ágárra. és Sárára szabni.

K A Cethurától való fiai Ábrahámnak mit jelentenek.?

F A keresztyéneket kik nem a hitből élnek hanem test szerént., az ilyen keresztyének vehetnek¹¹¹ Istentől világi jókót, de az örökös örökségben részek nem lészen, és az Isten azt akarja hogy az olyanok kik ahitből élnek, el távoznak a menyiben töllök lehet az olyan keresztyénektől kik a test szerént élnek

A ki azt akarja meg tudni hogy mitsoda atest szerént élni halgassa mit mond szent Pál. a test szerént való élet ezen Apostol szerént az, a midön uralkodik atesti és a földi kívánság, azillyen¹¹² ameg romlot test szerént viseli magát., azaz, követi annak kívánságát, és amagához való szeretetet

6 Articulus

Hogy Isáktól, és Jákobtól származának mindnyájan a sidok

K Miért nevezi az irás Abrahámot a hivők Attyának..?

F Mert ő akeresztyéneknek attya. valamint a sidoké ő Attya asidoknak, mert ő tölle származnak mindnyájan, az ő fia Isák által.

¹¹³ Attya a keresztyéneknek, kik az ő maradékától a kristustól származának ahit által. és akit jelente Isák.

K Isák miben volt a krisztusnak képe?

F 1. Az ő ártatlan és szent élete képe volt akrisztus szent és ártatlan életének.

2 Az Isák áldozattya nyilván jelenté a krisztus halálát. és fel támadását

3. Isák az áldozat után attya lett az egész sidoknak. valamint a krisztus fel támadása után attya lett akeresztyéneknek.

K Mi volt az Isák áldozattya?

F Az Isten meg akarván próbálni az Ábraham hitét, parantsolá hogy néki fel áldozná a fiát Isákot a ki is mint egy harmintz hat esztendös volt.

Ábrahám ezen meg nem ütközék noha afiát igen szerette, ha ámbár tsudálatosan let is néki öregségiben az a fia, az ő magtalan feleségítöl., ha szinte az Isten meg igerte volt is néki hogy az a fia lesz örököse, es hogy nagy számu népnek lenne attya, de mind ezek a gondolatok és okok. meg nem tartoztaták, minden reménség ellen remélle, el hitetvén magával hogy az Isten aki oly tsudálatosan adta néki fiát fel. támaszthattya a halottaiból is, és a fel áldozásához foga a hegyen. a melyet szent Hieronimus Moria hegyének nevezi. akálváriához közel. Isákban is az Attyához hasonló hit vala, és az Isten akarattya alá adá magát, ő maga vivé az áldozattyára való fát. és meg hagyá magát kötöztetni az attyától, a ki is. már késit ki voná hogy fel áldozná.

¹¹¹ 1 cor 5. 11. St Aug de civ libr 16. cap. 34

¹¹² rom. 8. galat 5. 16.

¹¹³ rom. 4.

¹¹⁴ De az Isten meg elégedvén az Atyának, és a fiunak engedelmeségeket. és hiteket, meg tartoztatá azö karját. és viszá adá fiát. úgy mondván halotaiból: ezért hogy képe lévén a kristusnak szenvedésiben. és kereszten való halálában. légyen azö képe. fel támadásában is

Az Isten úgy adá hogy abban az orában Ábrahám hátra tekintvén hogy egy kos a szarvánál meg akadt volna a bokorban, aztot fogá és fel áldozá a fia helyet könyü meg látni hogy miben jelenté ez a kristust, a ki is fel áldozá magát az Atyának az emberek helyet, az irás ötet az Isten bárányának nevezi. magára vévén a világ bűneit hogy el töröllye azokat.. másut ezekről bővebben szollunk.

K kik valának az Isák fiai?

F Esau, és Jákób. ezek ikrek valának. egy nap szülvén öket Rebeka, Esai jöt elsőben evilágra, az Isten meg veté ötet még születése előtt, azután Jákob születék, az Isten ötet szereté. noha ¹¹⁵ még akor azt nem érdemlé.

K Miben veté meg Isten Esaut?

F Abban hogy nem választá ötet, hogy ö lenne Attya népének. hogy ö birná az Ábrahámnak ígért földet. és hogy az ö maradékatol származnék a Messiás, az Isten mind ezeket, az ö ingyen való kegyelméből Jákobnak engedé meg.

¹¹⁶ K Esau, és Jákob mit jelentének?

¹¹⁷ F Esau jelenté a sidokot. és a meg vettetteket. Jákob jelenté a keresztyéneket, és a választattokot.

K Jákobnak hány fiai valának?

F Tizenkét fiai és egy leánya. ezek négy aszonytol lettenek. ezeket nevezik tizen két Pátriárkáknak, és ezektől szarmazek az egész sidó nemzet.

K Minek nevezik a Jákob feleségeit?

F Jákob tsak rákhelt akará elvenni, de meg tsalák, és előbször Liát véteték el véle. a rakhel nénnyt, Liának hat fia lett, rakel pedig sok ideig magtalan maradván, végtire két fiat szüle. Jákob még ezeken kívül ket feleséget véve. bálát. a rákhel. szolgálóját, és Zelphát. a lia szolgálóját

K Minek hiják a Jákob fiait?

F Ruben. Siméon, Lévi. judas Issachár. Zábulon, Dán, Nepháli, Gad, Ázer, Josef, és Benjamin. és egy leányát Dinának.

K Miért nevezik ezeket Pátriárkáknak?

F Mert ezek fejei atizen két sidó nemzettségnek a kiktől szarmazot az egész sidó nemzettség, ez a szó. Pátriárka görög szó. a mely anyit téssen mint Atya, vagy egy familiának feje.

K Minek nevezik rend szerént ezt a tizenkét familiát?

F Tizen két sidó nemzettségnek., de arra kel vigyázni hogy a Josef familiájából ket nemzettség lett, mert az ö két fiát Ephraimot. és Manasest, Jákob fiaivá fogadá; és mindenik feje lett egy nemzettségnek., kik nevekről neveztetnek. ez így lévén úgy tettik mint ha tizen három

¹¹⁴ hebr. 11. 17. st chrysost. hom 57. supr. genes.

¹¹⁵ rom 9. 13

¹¹⁶ rom 9.

¹¹⁷ St Aug. lib 16. de civ. cap 35. 37.

nemzettséget kellene számlálni, a sidok között, de csak tizen kettőt számlálnak, mert a lévi nemzettsége az Isteni szolgálatra lévén szenteltetve., nem osztozék atöbбивel. a meg ígért földben. és abban részt nem vett mint a többi. hanem az Isten azt akará hogy el lennének szélyedve atöb nemzettségek között., kétség nélkül azért. hogy példájokal. és oktatásokal az Isteni szolgálatra vezetnék. az attyok fiait.

K Melyik leg nevezeteseb a tizen két nemzettség között.

F A juda nemzettsége, mert az Isten ezt kedvellette leg inkább minden időben, a Messiás ebből származot, és végtire azegész sido népet erre a névre nevezék

Azt mondám végtire, mert ezt a nevet Judeus közönségesen akkor adák az egész nemzetre., a midön viszá tére a babiloniai fogságból, annak előtte csak azokat nevezik vala sidoknak, a kik juda országában laktanak, és azután, hogy az egész szent föld két felé oszlot volna. a mint tovább meg mondgyuk, a Jákob maradékot Izraélitáknak vagy hebreusoknak nevezték.

K Miért nevezték a Jákob maradékot Izraélitáknak, vagy hebreusoknak?

¹¹⁸ F Az ő attyokrol Jákobrol, a nevezteték Izraelnek.

A hebréus névnek eredete nem olyan bizonyos némellyek azt tarttyák hogy Jákob nagy attyát Ábrahámot, hebreusnak nevezték heberöl. a pháleg Attyárol. akinek idejében lett a nyelv meg oszlása, úgy hogy a mely nyelven beszéllé heber, a meg marada, és nevezék hebreica nyelvnek, mások pedig más eredetet adnak ennek a névnek., mert a hebreica nyelv szerént ¹¹⁹ hebreus azt teszi tul való., mert Ábrahám az Euphratesen tul való volt. és ezen utolso magyarázat szerént, Ábrahámot Ebreusnak nevezték a kanaán földin, hogy meg tudhasák eredetit., mint ha azt mondották volna, hogy az Euphrátes vizén tul való. ember.

K Mit jelente a sido nemzet aki mind egészen egy embertöl származék.?

F A keresztyén népet, a ki a kristus által formáltaték.

K Mit jelentének a tizen két patriarkák. a kiktöl eredének mindnyájan a sidok?

¹²⁰ F A tizen két Apostolokat, a kik lelki Attyai a keresztyéneknek, azért mondgya szent Pál. hogy *az Apostolok fundamentumira vagyunk építve*

K Mit jelentének Lia és Rakhel.?

F A szent Attyák úgy tekintették liát az ő termékenységiért, mint a mulando életnek képit. és Rákhelt az ő szépségiért és magtalanságáért mint olyan életnek képit, a mely inkább ¹²¹ foglalatoskodik az igazság keresésében, mint a külső munkában. az egyik ideig való és munkás. a másik örökös és boldog.

7 Articulus

Az Izraélitáknak egyiptumban való rabságokrol.

K Az Izraéliták biraké mindenkor az Ábrahámnak ígért földet?

¹²² F Ábrahám. és Isák, és jákob. őt úgy maradának mint jövevények. és ezeknek maradéki az igeret után négy száz esztendővel birák a földet

¹¹⁸ gen 32 28.

¹¹⁹ St Aug. de civ Dei lib 16. cap 1.

¹²⁰ Ephes. 2. 20.

¹²¹ St Aug. lib 22. contr faust cap 52.

¹²² hebr. 11. 9.

K Miért halada anyi sok időre. és miért nem birák hamaréb azt a földet.

F Mert sok ideig valának az Egyiptusok rabságában, és az Abrahám hazájából valo ki menetele után. negy száz esztendővel szabadulának meg a rabságbol. és kezdék birni a földet.

K Az Izraéliták mitsoda okbol esének az Egyiptusok rabságában.?

F. A nagy éhség miat Jákob kényszeriteték Egyiptusban menni. minden tselédivel, a mely hetven személyből állot. az ő maradéki őt igen el szaporodának, végtire üldöztetének. és rabság alá veté őket farao az Egyiptumi király.

K Miért mene Jákob egyiptumban az éhség előtt?

F Mert meg tudá azt. hogy az éhségnek hét esztendeig kellene tartani, azt is meg hallá hogy az ő fia Josef hatalmas volna abban az országban., és hogy őt szükségben nem lenne.

K Miért ment vala Josef Egyiptumban?

F Jákob ötet inkább szeretvén mint a több fiait. ezek azt meg irigyelvén meg akarak ölni Josefet. de Ruben a leg nagyobik közöttök meg nem engedé, és Juda azt tanácsolá hogy adnák él a kereskedőknek, a kik el adák egyiptumban putifárnak. az Isten ezt a nagy vétket a josef fel magasztaltatására fordittá. és gondviselőjévé tette ötet a familiájának.

K Mit tselekedék Josef Egyiptumban?

F Mint rab ugy szolgálá sokáig putifárt, az ő jó erkölcsiért tömlöczben téteték az Aszonya hamisan vadolására, és az Isten ugy adá hogy az ő fogsága nagy méltóságára válék.

K Miképen válék fogsága méltóságára?

F Farao álmat látván. azon meg ijede. de senki nem tudván azt meg fejteni, mondák néki hogy volna a tömlöczben egy josef nevü aki jövendő, azonal eleiben viteté josefet a király, a ki is meg fejtven álmát, leg első ministerré tévé, az országban

K Miképen tudá meg Jákob hogy Josef uralkodnék egyiptumban.?

F Az éhség a melyről ide felyeb emlékeztünk kényszerité jákobot egyiptumban küldeni fiait buzáért kik josef eleiben vitetvén meg üsmeré őket, és magát is meg üsmérteté vélek, meg botsátá nékik vétkeket. és arra kényszeritté őket, hogy egyiptumban vinnék Jakobot minden tselédestöl, Jákob arra reá álla örömet.

K Hol holt meg jákób?

F Egyiptumban. minek utánna meg jövendölte volna a Messiásnak ideit, és ugyan akoron fogadá a Josef két fiát fiainak, Ephraimot. és Manassest, kik atöb Pátriárkák közü számláltatának., atestét Josef a kanaán földére vivé, és őt el temeté, az Ábrahám, és Isák temető helyében.

K Josef hol holt meg?

F Egyiptumban. ahol mind holtig nagy méltóságban marada., halálakor meg hagyá hogy az ő tsonttyait a kanaán földére vinnék és az Attyai mellé temetnék

K Az egyiptusok miképen bánának az Izraélitákal.?

F Addig mind jól bánának vélek, valamég Josef élt, de holta után más olyan király következék a el felejtven Josefnek, az orszagnak tet szolgálattját. üldözni kezdé az Izraélitákat, és rabság alá veté.

K Mit jelente. a Josef el adatása?

¹²³ F Jelenté a judás vétkit, a ki el árulá és el adá a kristust, és a papi fejedelmeket, kik aromaiak kezében adák ötet.

K Mit jelenté a Josef fogsága és fel emeltetése?

¹²⁴ F Jelenté akristus szenvedésit és fel támadását; aki is üdveséget szerze a sidoknak kik ötet el adák. és apogányoknak, kiket jelentének az Egyiptusok

8. Articulus.

Mojstes hogy szabaditá meg az Izraélitákat. a husvéti bárányrol. és averes tengeren valo által menetelről

K Menyi ideig maradának az Izraéliták Egyiptumban?

F Mint egy két száz esztendeig, az Isten azután. tamasztá Mojseset. hogy fel szabaditaná népit. arabság alol.

K ki volt Mojses?

F Lévinek a Jákob fiának maradéka volt; születése után három holnap mulva az anyja a nilus folyo vizire tévé; és őt az Isteni gondviselés alá hagyá; mert farao parantsolatot adot vala ki hogy meg ölnék a sido férriu gyermeket, a farao. leánya feredvén a folyo vizben, a gyermekre találta. és meg száná, fel nevelé, és minden féle tudományokra tanitatá., és fiának fogadá. de Mojses inkább szereté az Isten népével szenvedni. mint sem nagy uraságban lenni. negyven esztendős korában. az Attya fiainak látogatásokra mene; őt keveset marada, mert egy egyiptiust meg ölvén, ki kellett menni Egyiptumbol. hogy akirály meg ne ölese, onnét a mádiániták tartományára mene lakni. ahol meg házasodék Jéthronak az ipjának juhait örzé, az Isten meg jelenvén néki. parantsolá hogy szabaditaná fel népit aziga alol. akoron Mojses nyolczvan esztendős vala

K Miképen szabaditá fel Mojses az Izraélitákat a farao rabságából?

F Anyi sok tsudákat tett, anyi sok tsapásokal veré meg Egyiptumot, hogy farao kételeniteték az országbol ki botsátani a népet.

K Mivel ostorozá meg Égyptumot?

F Az irás tiz félét teszen fel. a viznek vére változását, a békákat, atetveket., bogarakot, abarmoknak dög halálát., a fekélyt, a kö esöt, a setéttséget, sáskát. és a minden féle első szülötnek halálát.

K Mellyik ostorozás kénszerité faraot hogy el botsása a népet.?

F A minden féle első szülötnek halála.

K Mi formában történék emeg.?

F Mojses az Isten parantsolattyából. meg hagyá az izraélitáknak. hogy minden tselédes gazda egy bárányt ölné meg, aztot meg sütné, és meg enné, a báránynak vérivel meg kenné a kapuját. azután egy Angyal éttzaka minden első szülötet meg öle az országban., tsak egyedül az Izraéliták házaiban nem mene bé.

K Mond meg egy kevesé bővebben, hogy mit parantsola Mojses az Izraélitáknak azon alkalmaságál.?

¹²³ St Aug. Supr ps. 80. n. 8.

¹²⁴ Tertul contr. marci. lib 3. cap 18. st hier. contr. jovi. lib 1.

F. 1. Az Isten parantsolattyaából. azt hagyá nekik, hogy mindenik kérjen a szomszédgyától ezüst vagy arany portékát, azt meg tselekedék, az Egyiptusok pedig mindent adának nekik. valamit kérének az Isten arra hajtván sziveket.

2. Mojses azt parantsolá nekik. hogy az első holnapnak atizen negyedik napján estve bárányt öllyenek aztot sütvé egyék meg, fejestől lábastól. és a belső részeivel. és azt kovásztalan kenyérel. és keserű füvel egyék. az étel sietve legyen. fent álva. utozo köntösben. és bot a kezekben, semmi idegennek, nem volt szabad vélek enni. a bárány tsonttyait nem volt szabad meg törni, se el tenni a maradékot. hanem hogy meg égesék a mit meg nem ehetnek.

3. Azt parantsolá nekik hogy minden esztendőben hasonlo napon. hasonlo Ceremoniával. ennének bárányt, annak a tsudának emlékezetére. a melyet fog Isten tenni érettek, hogy másod napon nagy Innepet illenének meg szabadulásoknak emlékezetére., hogy azt a bárányt husvéti báránynak neveznék, és az innepet paschának, az az által menetelnek

K Miért hagyá Mojses hogy ilyen Ceremoniával ennék meg a husvéti bárányt?

F Mert egy részint kételenek valának az Izraéliták eszerént tselekedni, nagy siettséggel kellették utra indulniok, és enniek. hogy erőt vegyenek magoknak, és mint hogy siettenek, idejek nem volt se a kenyér sütésre. se a főzésre.

Az Isten azt akará hogy minden esztendőben annak az első husvétnak emlékezetire, husvéti bárányt egyenek.

Mind ezekkel a Ceremoniával az Isten nagy titkokot akart ki jelenteni.

K Az Isten parantsoláé még valamely más különös dolgot is az Izraélitáknak. Mojses által. hogy kényszeritessenek örökösön meg emlékezni az egyiptusok első szülöttöknek halálokról?

¹²⁵ F Igen is, mert az Isten azt akará hogy az Izraélitáknál. minden első szülöt az emberek közül, és az állatok közül néki szenteltessenek örökösön

K Miért akará az Isten hogy az Izraéliták. annyi gazdagságot vegyenek el az egyiptusoktól?

¹²⁶ F Hogy meg büntesse azt a hitetlen nemzetet mind azért a mit szenvedtetet az ő népével; és mint egy meg jutalmaztassa ezeket a munkáért melyet miveltek az országnak

K Mit tselekedének. az egyiptusok, midön látták volna minden első szülöttöknek halálokról?

F. ök magok sietteték az Izraélitákat hogy mennének ki az országból; de azután tsak hamar meg bánák, hogy el botsátották, és utánnok menének hogy viszá hoznák, és akkor történék a veres tengeren való által menetelnek nevezetes tsudája

K Miből állot az a tsuda.?

F Abbol hogy Mojses meg ütvén a veszövel a tengert, két. felé válék. és utat ada az Izraélitáknak, a meg átkodot egyiptusok utánnok menének. azon a tsudálatos uton. de a midön az Izraéliták által mentenek volna, a vizek esze menének, és az egyiptusok mindnyájan el boritatának, eszerent szabadulának meg az Izraéliták rabságokból.

K Menyiből álla akoron az Izrael népe?

F Mint egy hat száz ezer emberből. ki vévén az Aszonyokat, és az gyermekeket, kik el nem érték volt a husz esztendöt.

¹²⁵ Exod. 13. 2.

¹²⁶ St Iren. lib 4. cap 49. st Aug. contr. faust lib 21. cap 71. 72.

K Hogy szaporodhaték anyira el az a nép mivel annak előtte két száz esztendővel Jákob csak hetvened magával. ment volt egyiptumban, és azon kívül mitsoda üldözésekben valának az egyiptiusoktól.

F Ez a nép az Isten gondviselése által. szaporodék anyira az üldözésekben, aki is meg ígérte volt Ábrahámnak, oly rend kívül való szaporodását maradékának.

K Mit Jelente az a mód nélkül való meg szaporodások az Izraélitáknak.?

F A keresztyéneket, akiknek az üldöztetésekben kellették meg szaporodni. és el terjedni.

K Mit Jelente a Mojszes által való meg szabadulások az Izraélitáknak.

¹²⁷ F Jelenté a keresztyéneknek, a kristus által való meg szabadulásokat

K Mit Jelente a husvétii bárány?

¹²⁸ F A kristust jelenté; a ki is az Istennek báránnya, a kinek halála meg ment minket az örökké való haláltól, az ő keresztyének bélyegét homlokunkon viselvén., ő az a kezdet., ki a menyegben viszen minket e földről.

K Mit jelente az atilalom a melyet tett Mojszes hogy meg ne törjék. a husvétii báránynak tsonttyait

F. Jelenté azt, a mi történék a kristus halála után, mivel az ő szárait meg nem törék mint akét latornak, kik véle együt fel feszitettek volt.

K Mit jelente a husvétii báránynak étele.?

F Jelenté a szent Eucharistiát, a melyben valóságosan. eszük a kristus testét, aki minket meg váltott vérével., valamint a sidokot meg menté a báránynak vére ahaláltól.,

K Mit jelentének azok a Ceremoniák a melyekel. kellették enni ahusvétii bárányt.?

F Jelenték azokat a készületeket a melyekel kel Communalni.

1. A ki ahusvétii bárányból. akart enni, annak születet sidonak, vagy azon valláson lévőnek kellett lenni,

2. szükséges volt uti köntösben lenni. és páltzának a keziben

3. sietve kellették enni.

4. kovásztalan kenyérel.

5. vad salátával

Magyarázat.

1. A ki Communalni akar. annak keresztyénnek kel lenni. 2. uti készületben kel lenni, az az, semi ragaszkodásal ne legyen a földi dolgokhoz, melyek meg akadályoztathatnak. amenyei hazában való menetelét., 3. nagy hittel, és buzgoságal. kel meg egyesülnünk akristusal; 4. meg kel sanyargatni a penitentzia által. a véteknek testét. a melyet hordozunk., 5 együgyü és egyenes szívüek legyünk, a hamiságnak, és a kétszinüségnek abban kovásza nem legyen.

K Mit jelente a veres tengeren való által. menetel.?

¹²⁷ St Aug. in ps. 72. n. 5.

¹²⁸ St Aug. contr. faust lib. 12. Cap 30.

F Jelenté a kereszttséget, mert szükséges a kereszttyéneknek hogy a kereszttségnek vizén által menyenek, hogy lelki hazájokban mehesenek, valamint szükséges vala. által menni. az¹²⁹ Izraélitaknak a veres tengeren, hogy a meg ígért földben mehesenek

K Mit jelentének az egyiptusok kik a tengerben merülének.?

F Jelenték a mi büneinket, a melyek el töröltetnek a kereszttségben.

9 Articulus.

Az Izraéliták. Sinai hegyéhez valo érkezésekről: a keserü vizekről. a mannáról. a kö sziklából. valo vizről.

K A midön az Izraéliták a veres tengeren által menének hová vezeté őket Mojses?

F Nagy pusztaságokon vezeté őket által a sinai hegyéig, a hová meg indulásoknak negyven hetedik napjára érkezének.

K Mojses tudtaé arra az utat.?

F Nem vala szükséges az utat tudni, mivel az Isten maga vala kalauzok, napal a felleg volt elől. járojok, és éttzaka. atüz oszlop, midön a felleg vagy a tüz oszlop meg indult. ök is meg indultak mikor meg állapodot. ök is meg állapodtanak,

K Mivel táplálák magokat az Izraéliták a pusztában?

F Az Isten küldé nekik az egből olyan eledelt., a melyet ök mannának nevezék.

K A még az Izraéliták a Sinai hegyéhez érkezének, törteneke addig valamely nevezetes dolog közöttök.

F Három nevezetes dolog történek adig. 1. az Izraélitak panasza. 2. a gyözedelem melyet vettenek az Ámálécitákon, 3. Jethronak a Mojses táborára valo érkezése.

K Mi okból panaszkodának az Izraéliták?

F Háromszor panaszkodának Mojses ellen, először azért mert keserü vizre találtak., másodsor mert kenyerek nem vala., harmadsor hogy vizek sem volt.

K Mit tselekedék olyankor Mojses?

¹³⁰ F könyörge és mindenkor botsánatot nyere a népnek,

Először az Isten parantsolattyából egy darab fát vete a vízben, és a keserü viz édesé válék.

Másodsor az Isten sok számu fürjet botsáta a táborra hogy a nép eleget ehesék, és az égből¹³¹ manna esék. a mely minden nap esék. jó regel. szombatokon kívül. mind addig még apusztában maradának., és eza manna lett eledelek. negyven esztendeig

Harmadsor Mojses meg üté akösziklát az Isten parantsolattyából apáltzájával. és abból. sok viz folya.

K Mitsoda alkalmasógal gyözék meg az Izraéliták az Ámálécitákat, és mire kel leg inkább figyelmezni abban a gyözedelemben?

F Az Ámáléciták meg akarák állani az ö uttyokot. Mojses el küldé Josuét egy seregel. mind válogatot embereket, az Amaleciták ellen, maga pedig egy hegyre fel mene. és imádkozék a

¹²⁹ St Aug. in ps. 72. n. 5.

¹³⁰ Exod. 15 25.

¹³¹ Exod. 16. 13.

még a hartz tartta. a midön mojses fel emelve tarttya vala kezeit, az Izraéliták gyözedelmesek valának. a midön pedig fáradságból. le bortsáttya vala kezeit. akoron az Ámáleciták¹³² diadalmasok valának, erre valo nézve két felöl tartatá kezeit mind estig, es az Izraéliták egész gyözedelmet vettének

K Mire kel vigyázni jéthronak a Mojseshez valo menetelében.?

F Jethro. Mojses látogatására menvén. a leányát, és annak gyermekeit viszá vivé Mojsesnek, mivel Mojses viszá küldötte volt a feleségit az attyához, még egyiptumból valo ki indulása előtt. ugyan a Jéthro tanásából osztá el sulyos terhét a töb alatta valo bírakra. a kiket rendelete az igazság ki szolgáltatására, választá azért az ipja tanásából hatalmas férfiakot. Isten félöket, bátrakot, akik az igazságot szerették, és a fösvenységet gyüölöttek, ilyeneknek kellene lenni minden bírának..

K Mit jelenté a pusztában valo lakások az Izraélitáknak. azután hogy a veres tengeren által menének?

¹³³ F Jelenté a keresztyéneknek. keresztségek után valo maradásokat a földön. minek előtte az örökös hazában mehesenek.

K Mit jelentének a felleg. és a tűz oszlop mellyek vezeték vala az Izraélitákat?

¹³⁴ F A kristust Jelentették, a ki is azt mondgya. hogy úgy mehetünk menyekben. ha ötöt követtyük.

K Mit jelentének. azok a bajok, fáradságok unadalmak a melyeket szenvedének az Izraéliták a pusztában?

¹³⁵ F Jelenték ez életben valo nyomoruságokat a melyeknek suhajtanni kel velünk a menyei hazát.

K Mit jelenté a fa. mely a keserü vizet édesé tevé.?

¹³⁶ F Jelenté a kristus keresztyét, mely meg édesíti nyomoruságinkot, és azt a lelki vizet, melyet kel innunk boldogsagra., az az, az Isten parantsolattyának. és akarattyának követésit.

K Mit jelenté a Manna.?

¹³⁷ F A kristust. a ki az égből le szállot elő kenyér. a mi táplálásunkra. ez életnek pusztájában a ki nem tsak kegyelmével, de maga testével és vérivel táplál.

K Mit jelenté a kö sziklából folyo víz?

¹³⁸ F A kristust., a kitől ered minden kegyelem és akit az irás lelki kösziklának nevezi. akiből foly az az élő víz mely örök életet ad.

K Mit jelentének az Ámáleciták kik apusztában az Izraéliták ellen hartzolának.?

¹³⁹ F Jelenték az ördögöket, és mind azokat, a kiket eszközül veszen, hogy ne engedgyék a keresztyéneknek az élök földiben bé menni

¹³² Exod 17.

¹³³ S. Aug. in ps. 72. n. 5.

¹³⁴ S. Greg. hom 21. in Evang.

¹³⁵ S. Aug. in ps. 72. n. 5.

¹³⁶ S. Aug. in ps. 60.

¹³⁷ joan. 6 31.

¹³⁸ joan. 1. 15. 1 cor 10. 4.

¹³⁹ S. Aug. lib 4. de trinit Cap. 15

K Mit Jelente Josué. és a hada kik az amaléciták ellen hartzolának.?

¹⁴⁰ F Jelenté azt a viaskodást amelyel kel a keresztyéneknek viaskodni, hogy meg győzhesék üdveségek ellenségit. az anyaszent egy ház pásztori alat.

K Mit jelente mojses ahegyen imádkozván fel emelt kézekel.

¹⁴¹ F Jelenté akristust, aki ki terjesztvén kezeit a kereszten meg győzte az ördögöt, és azzal azt is mutátá hogy akristus nevében könyörögne a népért.

K Miért hogy az amáléciták győzedelmesek valának mihent mojses le ereszti vala kezeit. mikor pedig fel emelve tarttya kezeit. akkor meg győzetetének

F 1. Azért hogy meg lásuk, hogy tsak akristus keresztyének ereje által és az álhatatoság által győzhettyük meg az üdveség ellenségit

2. Hogy nem elég viaskodni hanem még imádkozni is kel. és hogy ha az imádságot nem teszük a vigyázás, és a viaskodás mellé., minden bizonyal meg gyöz az ördög.

3. Hogy azok kik a rejtékben fel emelik kezeket az ég felé. és buzgoságal könyörögnek a ¹⁴² kristus nevében., a pásztorokért. és az Anyaszent egy házért, azokat nagy tisztelettel kel tekinteni, mivel. részek vagyon az anyaszent egy haztol vett győzedelemben.

10 Articulus

Az Izraéliták törvényéről, a szövetségnek vérérol.

K Mit tselekedének az Izraéliták a midön a sinai hegyhez érkezének?

F Meg parantsolá Mojses a népnek hogy két nap alat magát meg szentellye. hogy vehese a harmadikán az Isten törvényit, határt vete a hegy körül és meg parantsolá hogy senki azon által ne menne mert életét el vesztené.

A harmadik napon, mely ötvenedik napja vala egyiptumbol valo ki meneteleknek, a hegyet ¹⁴³ atüz elfogá, és rettenetes trombita szó hallaték., és az Isten beszéllé Mojsesel. a meny dörgés és villámlás közöt

K Miért ada Isten az ö törvényit oly rettentő modon?

F Mert az a nép igen kemény szívü vala, az Isten a büntetésnek félelme alat akará őket tartani. a szeretet törvényinek ideje nem jöt volt még el.

K Mit monda Isten az Izraélitáknak. a midön szozatot ada a hegyen.?

F A tiz parantsolatot ki hirdeté nékik.

Én vagyok ate urad Istened, ki ki hoztalak téged az egyiptum földéről, másut erről beszéllünk.

K Ezekben aparantsolatokban valanaké valamely oly dolgok melyek ujjak lehettenek volna a sidok előtt?

F Nem valának mivel azok atermészet törvényét foglalták vala magokban, tudni illik. azon törvényt, a melyet oltot vala Isten minden embereknek szivekben. teremtetéskor, az irásbol ki is tettik hogy az emberek minden időben köteleseknek tartották magokat ezen tiz

¹⁴⁰ origen. hom. 11. in Exod.

¹⁴¹ S. Iren. lib 4. cap. 41. S. Aug. lib 4 de trinit. C. 15 tertul. Contr. marcio. lib 3. C. 18.

¹⁴² S. Chrys. hom 1. in Mojs. matth. 26. 41.

¹⁴³ Exod 19

parantsolatoknak meg tartására, még Mojses előtt is. nézd meg mit mondtunk erről a tíz parantsolatban

K Mint hogy az emberek üsmerték atiz parantsolatot, miért adá Isten az Izraélitáknak ujontában

¹⁴⁴ F Mert senki nem vala a földön aki aztot meg tartotta volna. és avétek el törölte volt az emberek sziveiben a melyekben oltotta vala Isten

K Az Isten adae meg mást törvényt az Izraelitáknak atiz parantsolaton kívül?

F Igen is ada meg más parantsolatokat is. Mojses által, melyek az igazság ki szolgáltatását tekinték, és a vallásnak külső Ceremoniáit.

K Azokat aparantsolatokat akereztyének olyan kötelesség alatt tartoznaké meg tartani mint atiz parantsolatot?

F A Mojses parantsolati között két dolgot kel meg különböztetni, némellyek szükség képen követik a tíz parantsolatot, ilyen a bírának tett parantsolat, hogy igazságot szolgáltatásnak, nem tekintvén senkinek se szegénységét, se gazdagságát, az ilyen parantsolatok minden időben valok, és minden népet illetnek, mert a természet szerent való törvényre vannak fundálva.

A több törvények szabad akarat alatt vannak.ilyen vala atörvény mely meg hagyá hogy minden hetedik esztendőben miveletlen kel hagyni a földet, az ötvenedik esztendőben minden adoságot el engedni, ilyenek valának aparantsolatok melyek avallásnak külső Ceremoniáit tekinték, és a meg tisztulás., az ilyen törvények csak a sidokot kötelezték. ugyan az ilyen ¹⁴⁵ törvény béli tselekedetekről mondgya szent Pál. hogy meg mentet minket akristus az iga és a szolgálat alatt

K Miért akará az Isten az Izraelitákat annyi sokféle tartásokkal. és szokásokkal terhelni mivel azok el kellett volna törölni a kristus által?

¹⁴⁶ F szükséges vala iga alá vetni azt a népet mivel az a nép igen földi és kemény nép vala. és kevés értelmű.

K Az Izraéliták aláztatóságát vévéké ezeket aparantsolatokat.?

F Meg ígérék közönségesen azoknak meg tartását,

Az Isten is meg ígéré nekik, hogy őket úgy fogja tekinteni mint a maga népét, mint olyan népet aki szent, hogy közikben helyheztesse országát. és papságát, hogy őket ellenségektől meg ¹⁴⁷ oltalmazza, és bé tölti őket áldásával. de olyan formában, hogy ha parantsolatit hűségesen meg tarttyák.

K Mit tselekedék Mojses ezen kötés után?

F A könyvben ír az urnak minden parantsolatit., oltárt tsinála, és azon barmokat áldozta fel az urnak., azoknak vérekből az oltára hinte. és atöbbit el tévé. azután atett szövetséget akönyvből el olvasá, az egész nép előtt, aki ujontában ígéré az urnak való engedelmeségét, azután az el tett vérel a könyvet meg hinté, és az egész népet, mondván, *ez a szövetségnek vére. melyet szerzet az ur veletek hogy mind ezeket bé töltstétek.*

¹⁴⁴ S. Aug. in ps. 57 n. 1.

¹⁴⁵ rom. 7 6. galat. 4. 31 S. Aug. lib 10. contr faust. cap 2.

¹⁴⁶ Exod. 33. 3

¹⁴⁷ Exod 19. 5. 6. Deut 28.

¹⁴⁸ Az után mojses fel mene a hegyre az urhoz. hogy a két kö táblát el venné. a melyeken vala
¹⁴⁹ írva a tiz parantsolat, és hogy meg tudhasa az urtol. mind azokat a melyeket kellett meg tartani a sidoknak. a vallás dolgaiban.

K Mit jelente a sidoknak, egyiptumbol. valo ki jövedelekek ötven nap mulva ki adatot törvény?

F Jelenté azt, a mit tselekedék a szent Lélek az Apostolokal. és a töb esze gyült hivekel jérusálemben pünkösöd napján ötven nap mulva azután hogy akristus fel támadása által meg szabadított volna minket az ördög rabságából.

A szent Lélek nagy zugásal. szálla reájok, hogy az Isten törvényit ne aköre, hanem szivekben írja.

K Mit jelente akö a melyre vala írva atörvény

F Jelenté a sidoknak kemény sziveket, akiket az irás kö szívüeknek nevezi. *Adok néktek új*
¹⁵⁰ *szívet* mondgya az ur a proféta által. *és el veszem akö szívet ati testetekből, és adok néktek hus szívet, az én lelkemet adom belétek, és azt tselekeszem hogy az én parantsolatimban jártok.*

K Mit jelente a barmok vére a melyet Mojses az oltárra, és a népre hinté hogy petséttye legyen a szövetségnek?

¹⁵¹ F Jelenté a kristus vérit mely meg tisztít minket büneinkből, és a mely petséttye az új szövetségnek melyet tett Isten velünk, és a melynek örökké meg kel maradni.

¹⁵² K Mit jelentének a sidoknak tett igéreti Istennek, hogy meg tarttyák a törvényt?

F jelenték a keresztyéneknek tett igéreteket

11 Articulus.

Mojsesnek a Sinai hegyen valo létéről.

Magyarázattya mind annak valamit az Isten parantsola néki. avallást illető külső dolgokrol.

K Mit tselekedék Mojses a Sinai hegyén?

F Az Isten meg mutatá néki mi formában tsináltassa. 1. a hajlékot. 2 a szövetségnek ládáját. 3. a kegyelemnek tábláját. 4. az asztalt.. 5 a gyerttya tartót, 6. az illatok oltárát. 7. az áldozatok oltárát. 8 a réz kádat, 9. a papi öltözeteket, meg is parantsolá néki hogy mind ezeket olyan formán tsináltassa a mint neki meg mutatta. végtire oda adá néki a két kö táblát. melyeken a tiz parantsolat vala írva.

K Mit jelente az a forma, a mely szerént parantsolá Isten Mojsesnek hogy mind ezeket meg tsináltassa?

¹⁵³ F A szent Lélek azt akará velünk meg értetni az által., a mint szent Pál mondgya. hogy a hajlék, a láda, a tábla, és mind a többi tsak árnyéki, és figurái valának mind annak, a minek kellett bé tellyesedni, az új törvényben

K Mi vala a hajlék?

¹⁴⁸ Exod 24. hebr 9. 20.

¹⁴⁹ Exod 24.

¹⁵⁰ Ézék. 36. 26.

¹⁵¹ hebr. 9.

¹⁵² 1 petr. 2. 9.

¹⁵³ hebr. 8. 5.

F Az olyan templom volt, a melyet hordozhatták, és amelynek addig vevék hasznát a sidok, valamég a jérusálemi templom fel nem építeték.

¹⁵⁴ Ez a templom két részből állot. mely két részt. egy nagy lepedő rekesztette el. egyikét amásikától. az első rekesztést nevezték szentnek. a másikat. a szentek szenttyének

K Mit jelente a hajlék.?

¹⁵⁵ F. A második része ahajléknak., melyet a szentek szenttyének neveztek, az eget jelenté., az első jelenté akristust az ő halando testében, és az Anyaszent egy házat eföldön, akiis úgy áll it mint számki vetésben és bujdosásban.,

K Mi vala a szövetségnek ládája.?

F A meg rothadatlan fábol valo láda volt, a mely. mind belől, mind kívül, tiszta arany pléhekel volt bé boritva, ez a láda arra valo volt, hogy abban állyon a törvénynek két táblája, erről is ¹⁵⁶ nevezék szövetség ládájának, mert az Istenel tet szövetség abban állot., és ennek a ládának mindenkor a szentek szenttyében kellett maradni.

K Mit jelente a szövetség ládája.?

¹⁵⁷ F Jelenté a kristus emberségit.

K Mi vala akegyelemnek tablája?

F E szerént neveztek a szövetség ládájának fedelét, ennek tiszta aranybol kellett lenni, akét végin, két Cherubim volt aranybol ki tsinálva: a kik szárnyakat ki terjesztvén, a láda fedelét bé fedték., az Isten mindenkor onnét szollot, és erről is mondgya sok helyt az írás, hogy az Isten a ¹⁵⁸ chérubimokon ül, azért is nevezik propitiatoriumnak. az az. olyan helynek. a honnét az Isten kegyelmit mutatta az emberekhez.

¹⁵⁹ K Mit jelente a kegyelemnek táblája?

F A kristusnak Istenségit, a mely bé fedezi aző emberségit. úgy hogy *ő benne lakik az Istenségnek minden tellyes volta szerént, és ő a mi büneinkért. engesztelő, és tsak ő általa nyerünk irgalmaságot*

K Mi volt az asztal.?

F Az. az asztal meg rothadatlan fábol volt tsinálva, és arany pléhekel volt bé boritva., a csak arra valo volt hogy kenyereket tettenek reája.

K Mik valának azok a ki tet kenyerek?

F E szerént nevezék a tizenkét kenyeret, a melyeket az asztalra tettenek. a papok hatot, hatot raknak vala egy másra. és minden héten meg ujitották

K Mit jelente az asztal. és a kenyerek.?

¹⁶⁰ F Az Eucharistiának oltárát jelenté. a melyen szüntelen ajánlya a kristus magát az Attyának., a mi büneinkért, az uj törvény béli papok által; akenyérnek. és a bornak szine alat

K Mit jelentének a tizenkét számu kenyerek.?

¹⁵⁴ hebr. 9. 2 3.

¹⁵⁵ hebr. 8. 11.

¹⁵⁶ Exod. 25 hebr 9. 4.

¹⁵⁷ St Cyril alex. lib 4. in joan C. 28.

¹⁵⁸ Exod. 25. 17.

¹⁵⁹ colos. 2. 9. 1 joan 2. 2. rom. 5. 2. hebr 4. 16.

¹⁶⁰ st damas, lib 4. Cap 14.

F Tizenkettőt azért tettek, mert Izraelnek tizen két nemzetségit jelentettek. a tizen két nemzetség jelenté az egész keresztyénséget, a ki magát ajánlja az Istennek a krisztus által.¹⁶¹ akristusban, és a krisztusal. a szent áldozatban mondgya szent Agoston.

K Mi vala a gyerttya tarto.?

F Tiszta aranybol volt tsinalva hét agura, és mindenik ágna a végin egy lámpás vala., mind ezt nagy mesterséggel kellett meg tsinálni.

Ezeknek a lámpásoknak az illatok oltárja előtt kellett égni.

K Mit jelente ez a hét águ gyerttyatartó?

F A krisztust, és a pászorokat jelenté.

K Mi vala az illatok oltára?

F A rothadatlan fábol tsinált kis oltárocska vala, és egészen bé vala boritva arany pléhekel., ennek az oltárnak a szent helyen kellett állani, etsak arra volt rendeltetve, hogy az illatokat, a mellyeket minden nap estve és regel ajánlották. apapok arra rakták. és meg égették az ur előtt.

K Mit jelente az oltár. és az illatok?

F Az oltár jelenté akristust, és az illatok képzélék. az imádságot. akristus szüntelen könyörög¹⁶² értünk, és apapoknak minden nap kel ajánlani az Istennek a krisztus által mind magokért, mind anépert, akönyörgéseknek illatját, mint kedves illatu temjént.

K Mi vala az áldozatoknak oltára?

F Az az oltár meg rothadatlan fábol volt tsinalva. és rézel bé volt boritva, ezen az oltáron áldozták az Istennek az áldozatokat

K Mit jelente ez az oltár?

F Jelenté akeresztet a melyen fel áldozá magát akristus, akit is jelentettek arégi áldozatok.,¹⁶³ ugyan azért is tették ezt az oltárt a hajlék kerületin kívül, mert a krisztus Jerusalemen kívül feszítették meg.

K. Mi volt a réz kád?

F Az olyan nagy réz edény volt. amelyet meg töltöttek vizele. és ahajlékon kívül tartották. azért hogy papok abbol meg mosság lábokat és kezeket, a midön a hajlékban kellett szolgálniok

K Mit jelente ez?

¹⁶⁴ F jelenté a lélek üsméretnek nagy tisztaságát, amellyel kel az Anyaszent egy házban végben vinni a szent hivatalokat. erre valo nézve tesznek a templomok ajtaja mellé szentelt vizet

K Melyek valának a fő pap köntösi.?

¹⁶⁵ F A mely elő, és válra valo, köntös, a szoros gyolcs ruha, a süveg, és az öv.

K Melyek valának köntösi atöb papoknak?

F A gyólcs ruha, az öv, és a süveg.

¹⁶¹ civ. lib 10. cap 20.

¹⁶² St Aug. lib 10 de civ cap 4

¹⁶³ hebr. 13. 12.

¹⁶⁴ S. Greg. hom. 17. in Evang.

¹⁶⁵ Exod. 28.

K Mit jelentének mind ezek aköntösök

¹⁶⁶ F Jelenték azokat a jó erkölcsöket a melyekben kel öltözni az ur szolgainak.

12 Articulus.

Az arany bornyurul., azért valo büntetésről, a Mojses ábrázattya bé fedéséről. a főpaprol. Áaronrol. és a lévitákról:

K. Miben foglalatoskodnak vala az Izraéliták a sinai hegyénel. a még Mojses negyven napig a hegyen vala.?

F Azt gondolák hogy Mojses meg holt volna mivel olyan sokáig maradna a hegyen. és arra kényszerítették Aaront, hogy nekik balványt tsinálna, a kit imadnának, Aaron gyengeségből anép kívánságára álla, és arany bornyut öntete. akit anép imadá.

K Mit tselekedék Mojses midön lejöt volna ahegyről.,

F Látván azt a fertelmes tselekedetet anépnek, el töré akét táblát, melyet viszen vala a népnek, azután porrá tévé az arany bornyut., aport a vizben veté, meg itatá az Izraélitákat; Aaront erősen meg feddé. és a lévi nemzettsége eleiben menván. parantsolá nekik, hogy minden kegyelem nélkül ölnék meg atáboron akit elöl utol találának., azt végben vivéek, és azon anapon huszon három ezer embert ölének meg, és aléviták ezen tselekedetekért az Istennek szenteltetének.

A vulgáta enyi számot teszen fel. noha a hetven fordítok, és atöb féle versiok tsak három ezeret mondanak,

K Mit tselekedék Mojses azután.

F Eleiben adá a népnek fertelmes tselekedetet. és imádságával. meg engesztelvén az ur haragját. fel. mene a hegyre. a hol negyven napig marada étel, és ital nélkül., azután viszá térvén két új kö tablát hozza le a hegyről. a melyekre az Isten irta vala törvényit., és meg tsináltatá mind azokat a miket az Isten parantsola neki. ahajlék iránt., az Isten tsudálatosan meg is mutatta vala akor Mojseshez valo kegyelmeségit, mivel a midön le ment ahegyről, az ő ábrázattya oly fenyos volt, hogy az Izraéliták nem nézhetének reája, és kényszeríteték bé fedezni ortzáját amidön vélek beszéllet.

K Mit jelente az a fedél a melyel a Mojses ortzája vala bé fedve.?

F Jelenté a sidok vakságát. és azt a fedelet a mely nem engedé meg a sidoknak hogy meg láthasák a kristus ditsöségit., és a jövendöléseket. melyek ő rolla szollanak.

K Kit választának a fő papságra és a töb papi hivatalokra.?

F Az Isten parantsolattyából Mojses fő papnak szentelé Áaront, és ennek fiai is fel szenteltetének a papságra, a lévi nemzettsége pedig egészen fel szentelteték. a hajlékban valo szolgálatra.

Nem emberi hajlandóságbol választá Mojses Aaront, és ennek fiait, a papságra, és a lévitákat a hajlék szolgálattjára. mivel ha a természet indulattyát akarta volna követni, inkább választotta volna a maga fiát apapságra.

¹⁶⁷ Mojses nem tselekedék tehát. mind ezekben egyebet, hanem az Isten rendelésit követé., a melyet az Isten két nevezetes dologal. meg bizonyítottá az Izraélitáknak.

¹⁶⁶ S. Aug. quaest. in Exod. S. Hier. epist ad fabio.

¹⁶⁷ Exod. 28.

Coré, Dáthán, és abiron két száz ötvened magokal Mojses, és Ááron ellen fel támadának. mondván hogy nekik anyi közök volna apapsághoz valamint Aaronak, aföld meg nyilék, és el nyelé ezt a hármát, az égből eset tüz. el törölé a többít.

Az Isten parantsolá azután Mojsesnek, hogy tenne tizen két veszöt a hajlékban, a melyeken légyen a tizen két nemzetségnek nevek, különösön tett pedig egy veszöt az Aaron nemzetségiért, meg mást alévi nemzetségiért, tsak egyedül az Aaron veszeje hozza egy éttzaka alat. virágot, és gyümölsöt, és ezen tsuda tétel által az Isten világosan meg üsmérteté a sidokal. hogy Ááront. és az ő nemzetségit választotta a papi hivatalra.

K Mit jelente a. hogy az Isten az Aaron nemzetségit választá a papságra,? és meg bünteté azokat, kik azt erőszakosan akarák magoknak tulajdonítani.? a papságot?

F Az Isten meg mutatató ez által, hogy nem kel mi magunknak tulajdonítani az új törvénybéli papságot, hanem várni kel. hogy az Isten hijon arra mint Ááront. mert más képen olyan rettentő büntetést várhatunk magunkra, valamely vala Corén, Dáthánon. és abironon

K Mit jelentének. Coré, Dathán. és Abiron?

¹⁶⁸ F Jelenték mind azokat, kik hivatás nélkül veszik fel a papi hivalt. de főképen azokat; kik az egyeséget el rontván, szakadást tsinálnak az Anyaszent egy házban.

13 Articulus

A kémekről, az Izraéliták pusztában valo zugolodásokrol, büntetésekről, a Caleb. és Josué meg jutalmaztatásokrol.

K. Mit tselekedék Mojses azután, midön rendelést tett volna mind arol. a mi az Isteni szolgálatot illeti?

F Tizen két kémét küldé a kanaán földére, mindenik nemzetségből, egyet, hogy onné gyümölsöt hoznának.

K Mit mondának akémek arról a földről?

F Azt mondák hogy a föld igen jó volna, és bizonyságul olyan mód nélkül valo nagy szöllő ágat hoztanak onné gerezdestől. hogy egy rudon két embernek kellett vinni, de tiz akémek közül anépet zugolodásra inditták, mondván hogy oly hatalmas nép birja azt aföldet. a kit lehetetlen volna meg gyözni.

Az Izraéliták ezt halván zugolodni kezdének, és Mojses ellen támadának, azt kívánák hogy inkább apusztában halnának meg. olyan föt akarának magoknak választani aki viszá vigye öket. egyiptumba, de ez a két kém. Caleb. és Josué igen kezdék bátorítani, és tsendesíteni anépet, mondván hogy az Isten hatalma erősebb annál anépnél.

A Cáleb, és a Josué intési és beszédi semmit nem használnak a nép előtt, de söt még annál inkább fel gerjeszték, mert a más tiz kémek egészen fel indították, és meg ijesztették vala., és ezt a két szent embert már meg kövezték volna, azért hogy az Isten hatalma mellett szollottak.,¹⁶⁹ hogy ha abban a szem pillantásban az ur ditsősége nagy fényeséget. lenem szállot volna ahajlékra.

K Ez a fel támadás büntetetlen maradáé.?

¹⁶⁸ S. Aug. epist 48 ad vincen.

¹⁶⁹ Num. 13. 32.

F Nem mert az Isten hirtelen való halálal. el törlé a tiz kémeket. a kik indittoi valának; és meg mondá hogy mind azok kik zugolodtanak, bé nem mennek a meg ígért földre., hogy negyven esztendeig apusztában maradnának., mind azok akik ahusz esztendöt meg haladták ót hálnának meg. kivánságok szerént. hogy egyedül Cáleb, és Josué mennének a kanaán földére az Isten egészen el törlötte volna a népet. hogy ha moyses meg nem tsendesítette volna haragját az urnak könyörgésivel

K Mit jelentének a tizen két kémek?

¹⁷⁰ F Jelenték az Anyaszent egy ház pásztorit, akiket az irás, az Izrael háza kémjeinek. és vigyázoinak nevezi.

K Mit jelenté a szöllő a melyet két ember vit a vállán fel fügesztve a rudon?

¹⁷¹ F Jelenté akristust, a kereszt fán fügesztve,

K Mit jelenté a sidok fel támadások, kétttségben esvén hogy bé mehesenek a meg ígért földre. látván anagy akadályokat a melyektől tartának.?

F Jelenté az olyan keresztyéneket kik kétttségben esvén hogy meg gyözhesék üdveségek ellenségit., és hogy el érhesék az üdveséget, akristus ellen támadnak és roszt kivánságokra ¹⁷² adgyák magokat.

K Cáleb, és Josué kiknek valának képei?

F A hü pásztoroknak, kik az Istenben való bizodalomra indittyák anépet, és arra hogy reméllyék a kristus segittségit., a ki velünk meg gyozeti minden akadályit üdveségünknek

K Mit jelenté az üldözés melyet szenvedének Josué, és Cáleb,? amás tiz kémeknek ingerlésekre?

F jelenté azokat a jó pásztorokat, kik Isten szerént vivén végben hivatalyokat, és minden emberi tekintet nélkül, szenvednek az olyan roszt és magok hasznát kereső pasztoroktól., és akik nem ahit szerént viselik magokat, ilyen példák minden időben voltanak, el kezdvén, akristus, és az Apostoloktól fogvást. nézd meg mit szenvedet akristus az irás tudoktól. és a fariséusoktól., szent Pál a hamis apostoloktól. 2.epist. ad Corin. st joan. 3 epist. v.9. olvasd meg a szent Athanásius, és szent Chrysostomus életeket

K Mit jelenté abüntetés amelyel bünteté Isten atiz kémeket?

F képzélé azt a büntetést, a melyel némelykor láthato képen, de mindenkor láthatatlanul bünteti meg azokat, kik üldözéseket tamasztanak ajó pasztorok ellen, és azokat kik részese az üldöztetésben., nézd meg az árius halálát szent Athanásius életében.

K. Azt mondad hogy hat száz ezer ember közül. kik egyiptumból ki jövének, tsak Caleb, és Josué menének bé, a meg ígért földre és atöbbsi mind el veszének apusztában, mit jelenté a.?

¹⁷³ F Jelenté azokat a kevés számu keresztyéneket, kik az üdveségnek földére érkeznek, mondam kevés számu, hogy ha azokhoz hasonlítottam számokat akik el kárhoznak. erettentő igazság, és nehéz volna el hinni, hogy ha szent Pál ezt világosan elönkben nem adná.

¹⁷⁰ Isa. 56. 10.

¹⁷¹ S. Aug. in ps. 8. n. 2. S. Bern. serm 44. in Cant.

¹⁷² Ephes. 4. 19.

¹⁷³ 1 Cor. 10. v. 1.2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

14 Articulus.

Az ellen mondásnak vizéről. aréz kigyorol. a báláám tanátsárol. és a Mojses haláláról.

K. Mit mivelének az Izraéliták apusztában negyven esztendeig?

F Az Isten hol egy felé, hol más felé utoztatá őket, de a szüntelen valo tsuda volt, hogy azon¹⁷⁴ idő alatt, se sarujok, se köntösök el nem szakadot, és mindennap manna hullot le nekik az égből. szombatokon kívül.

K Hivebbek. és engedelmesebbek valánaké akoron az urhoz mint sem annak előtte?

F Nem, mert mindenkor kemények. és durvák valának, meg unván a sok utozást, gyakorta zugolodának, az Isten. és Mojses ellen., egyszer azért támadának fel hogy vizek nem volt. másodszer azon panaszkodának hogy a mannát meg untak volna, egy szoval mindenkor panaszkodtanak az ur ellen

K Miképen tsendesüle meg a nép aviz nem létiért?

F Mojses a paltzájával meg üté kétszer a kö sziklát., a honnét nagy bövségel folya aviz, ugyan it is történék a, hogy Mojsesnek nem vala az az egész bizodalma az Istenben; mint a melyel volt rend szerént öbenne, és az irás mint egy értésünkre adgya, hogy kételkedék tsuda¹⁷⁵ tételiben., de akár minémü legyen a fogyatkozás a melyben esék akor Mojses. elég ahogy, azt a vizet ellen mondás vizének nevezék, ázért, hogy a nép zugolodék.

K Az Isten nem büntetéé meg Mojsesnek ezt a fogyatkozását?

F Meg, mert büntetésül, azt mondá neki, hogy a meg ígért földet meg látná., de oda bé nem menne. és hogy más vinné oda azö népit.

K Miért engedé meg Isten hogy Mojses abban a fogyatkozásban esék.?

¹⁷⁶ F Azért hogy ötét meg aláza., és hogy meg mutassa a népnek, hogy öis olyan ember valamint a többi. és hogy azon büntetés által nekünk nagy titkot nyilatkoztason ki, a melyről fogunk szollani.

K Miért bünteté meg Isten Mojsesnek ezt a fogyatkozását oly hamarságal.?

¹⁷⁷ F Azért hogy az ideig valo büntetéssel el kerültesse vele a más életben valo büntetést, mivel az Isten meg bünteti azt akit szeret, és az olyan ideig valo büntetések, azö Atyai irgalmaságának jelei.

K Az Isten meg büntetéé anépet azért. hogy a mannát meg utalá, és az ö utolso zugolodását.?

¹⁷⁸ F Igen is meg, mert az ur sok számu kigyokot küldé közikben. a kiknek marások olyan vala mint atüz, sok embert vesztének el ezek a kigyok.

K Miképen lett vége ennek abüntetesnek.?

F Mojses réz kigyot tsináltata az Isten parantsolattyából, és azt magosan fel emelteté., és akik arra néztek meg gyógyultak a kigyo marástól.

K Mit jelente a réz kigyó.

¹⁷⁴ Deut 8. 2.

¹⁷⁵ Num. 20. 11. 12.

¹⁷⁶ Theodoretus. quaest 37. in Num.

¹⁷⁷ hebr. 12. 56. prov. 3. 11. 12.

¹⁷⁸ num. 21. 6.

¹⁷⁹ F Az a méreg nélkül való réz kigyó jelenté a kristust, a ki a fára fel emeltet; és a ki meg szabadit minket akigyotol, az, az, az ördögtől. tsak reája nézünk, a kristus maga tanyit minket erre az igazságra.

K A nép nem indittáé fel az Isten haragját azután a Mojses haláláig.?

F Fel indittá még egy szer a vétkeket. melyet tselekedék a mádiánitabéli aszonyokkal.

Magyarázat.

Bálák a Moábitak királya magához hivatá Báláamot, azért hogy anépre átkot mondgyon, de az Isten ugy igazgatá ennek aprofétának a nyelvét., hogy nem átkot, hanem áldást monda a népre. és meg jövendölé a Messiás el jövetelét. de az a proféta tartván attol. hogy elne veszese a jutalmat melyet akirály ígért vala néki, erre valo nézve, fertelmes rut tanácsot ada akirálynak, tanácsolván azt néki, hogy küldene aszonyokat az Izraéliták táborára, a kikel valo vétkekért, az Isten haragja reájok fog szállani. és azután a király könnyen meg győzheti azt a népet a tanács tették, és meg fogadják, és a nép atisztátalanságban. és bálványozásban esék

K Az Isten meg büntetéé ezeket avétkeket?

F Igen is meg, mert Mojses az Isten parantsolattyából meg öleté az eleit a népnek. és a kik vétkesek valának, azután parancsolá hogy levágnák mind azokat, kik a tisztátalanságban., és a bálványozásban estenek, huszon négy ezer embert vágának le azon anapon., azon alkalmatosággal mutatá meg phiné nagy buzgoságát mivel látván egy Izraélitát más idegen aszonyal. együt mind a kettőt meg ölé egy szers mind, és azon tselekedete által az Isten haragja meg tsendesedék

K Az Isten nem büntetéé meg a mádiánitákat és a moábitákat is?

¹⁸⁰ F. Igen is meg. mert az Isten phinét két ezer emberel ellenek küldé, báláe, és báláám el veszének, és a mádiánitákat mind le vágág. tsak éppen a szüzeket hagyatá meg Mojses.

K Mit tselekedék Mojses ezen gyözedelem után?

F Az Isten parantsolattyából Josuéra adá a népre valo egész gondviselést, hogy ő vinné bé anépet a meg ígért földre, azután az egész nép előtt ujontába ki hirdeté mind azokat a miket az Isten parantsolt volt néki, meg jövendölé nekik hogy a sidok meg vettetnek, és apogányok vétetnek fel helyetek., azután áldást ada mindenik nemzetségre, és fel ira mindeneket egy könyvben, a mely könyvet a frigy ládájában téteté. azután fel menván egy nagy hegyre., a honnét az Isten meg mutatá néki a meg ígért földet., és ugyan ót meg hala, az Izraéliták azt soha meg nem tudhaták hol légyen az ő temető helye, vagy azö teste.

K Azt mondád hogy Mojses nem vivé bé a népet a meg ígért földre, meg büntetvén az által kételkedésiért. és hogy Josué adá. és osztá el azt a földet hogy birják. mit jelente a?

F A nagy titkot jelente, melynek ez a magyarázattya.

Az emberek avétek által az ördög rabságában valának, melyet jelente az egyiptumban valo rabságok az Izraélitáknak, az Isten meg akarván őket szabadítani, az irot törvényt adá nekik. Mojses által, ez a törvény meg üsmérteté vélek meg romlásokat. és rabságokat, azt is meg mutatá nekik hogy miképen lehesen nekik meg szabadulniok, és elejekben adá ajót, a melyre igyekezzenek, de annak a törvénynek nem vala anyi ereje hogy meg gyógyithasa az emberi szívnek meg romlását., se anyi hogy minket egyedül az örök boldogságra vihesen. az a nagy

¹⁷⁹ Joan. 3. 14. 15.

¹⁸⁰ num. 31.

¹⁸¹ tsudálatos dolog a kristust illette, mint egyedül való meg váltot. akinek Josué viselte
¹⁸² anevét. tsak egyedül a kristus az ő kegyelme által, /:mely kegyelem hatalmasab a Mojses törvényénél./ tisztit. és tart meg minket, és vezet minket az örök életnek birtokában, akit jelentet a meg ígért föld.

15 Articulus

Josué alat való el osztásáról a meg ígért földnek,. a Birak alat való létekről az Izraélitáknak.

K Mit tselekedének az Izraéliták a Mojses halála után.?

F Azt fogadák hogy Josuének mindenben fognak engedelmeskedni, és Josué birodalmok alá adá a meg ígért földet,

K könnyen jutánaké ahoz a földhöz, és valaé valamely akadály?

F Igen sok vala. de ők azt mind meg gyözék Josué vezérlése alat. és mind meg ölék a népeket kik a földet birják vala

K El törölteténeké ugy mind azok a népek. kik birják vala azt a földet hogy egy sem maradt volna.?

F Az Isten ugy adá hogy tsak lassanként irták ki őket, és tsak akor. a mikor az Izraéliták anyira el szaporodának, hogy ők magok is birhatták a földet., és azért is hogy legyen mindenkor valamely tartások, és vigyázásban legyenek.

K Miképen oszták el az Izraéliták a meg ígért földet.?

F Josué sorsot vettete reája, és mindenik nemzettség azt a részt el vevé a melyet az Isten rendelése ada néki.

K Mit jelentének azok az akadályok melyeket találának az Izraéliták Josué alat a meg ígért földön. és azok az ellenségek a kik ellen kellett hartzolniok, és akiket tsak lassanként fogyaták el.?

F Azok az akadályok és ellenségek. jelenték a belső, és külső ellenségeket. a kiket meg kel gyözni az Anyaszent egyháznak, és különösön mindenik hivnek, eföldön, hogy birhasa a menyet. melyet nevezik az élők földének

A keresztyének tsak lassanként gyözik meg azokat az ellenségeket. és az Isten hágy nékik
¹⁸³ mindenkor valamely ellenséget, azért hogy gyakorollyák a jó erkölcsöt. hogy félelemben legyenek, és hogy el ne veszesék magokat. a kevélységgel., és a resztséggel.

K Miért akará az Isten hogy az Izraéliták között, sors által osztasék a meg ígért föld

F 1 Hogy veszekedés, és zugolodás ne lenne közöttök,

2.Hogy meg látnák, hogy nem az emberek hanem az Isten adná mindenik nemzettségnek azt a tartományt a mely osztásban eset néki.

3.Hogy azt észre vegyék, hogy ha szinte azután birják is a földet minek utánna erőszakal meg vették volna., mind azon által azt tsak egyedül az Istennek ingyen való irgalmaságából birják.

4. Hogy azt észre vegyék, ugy a keresztyének is, hogy ambár a menyekben bé menyenek is hogy ót vegyék el afáradságokért való jutalmat, a valóságos birotol., mind azon által az örök

¹⁸¹ galat. 3. 11.

¹⁸² hebr 7. 19.

¹⁸³ S. Hier. ad paul. epist 103.

¹⁸⁴ élet oly kegyelem a melyre hivatattak mint egy sorsra mondgya szent Pál az az, az Istennek ingyen valo kegyelméből

K Miképen kezdék magokat viselni az Izraéliták az után hogy birni kezdék a földet?

F Az urat szolgálák mind addig még Josué és a régiek életben maradának. akik látták vala azokat a tsudákat melyeket tett vala az Isten vélek, de a Josué, és ezeknek halálok után, a nép gyakorta a bálványozásban esik vala

K Mi okozá az illyen rendeletlenségeket?

F A szövetség a melyet teszen vala a nép az Isten parantsolattya ellen. a hitetlenekel., a kik meg maradtak vala az országban.

K Az Isten büntetetlen hagyáé vétkeket?

F Nem. mert az Isten az Izrael népit az ellenségi kezében adá. az urnak karja meg sulyosodék rajtok. és igen nagy nyomoruságban esének, valamint Mojses, és Josué azt nékik meg jövendölték vala.

K Sokáig tartáé az a nyomoruság?

F Mind addig tartá valamég vétkekben meg maradának, a midön pedig magokban térének és az urhoz kiáltának., akoron az ur tamaszt vala olyan birákok. akik a nyomoruságból ki veszik vala őket, de rend szerént ez a háláadatlan nép a birák halálok után ismét arendeletlenségben esik vala, és olyankor ujontában az ő ellenségek hatalmában esnek vala

Ez így lévén, ez a nép szüntelen valo változásban forgot, hol ajóban. hol agonoszban, ahoz képest valamint ők is hol el távoznak vala az Istentől, vétkek által, hol pedig az Isten irgalmaságát mutatván hozájok. meg hadgya vala magát engesztelni, köny hullatásokra, és penitencia tartásokra valo nézve.

K Miért nevezék azokat a szabaditokot a kiket az Isten tamaszt vala biráknak.?

F Mert igazságot tesznek vala anépnak, és az Isten nevében. igazgattyák vala anépet.

K Mint hogy ők igazgattyák vala anépet. miért nem vevének királyi nevet magokra vagy más illyen nevet.

F Mert nem anyira úgy azok abirák igazgattyák vala a népet mint maga az Isten. valamint ezt meg is mondatá az Izraélitáknak, midön királyt kéreének magoknak, azok a birák mint egy szó szállói valának Istennek, aki úgy tekénti vala anépet, mint különösön valo maga népit, az Ábrahámal. és Mojsesel tett szövetségért.

K Az Izraélitáknak valaé meg más birájok azokon kívül akiket az Isten rend kívül támaszt vala nékik?

F Az olyan biráknak halálok után akiket az Isten küld vala nékik. ők magok is választanak vala némelykor olyanokat, kik őket igazgatták., és biráknak nevezék, és így a birák közül némelyeket az Isten rend kívül támasztá. illyenek valának othoniél, eleg elsőb vala. Aod, és Sámgár, Debora, ez aszony vala, Gedeon, Samson, a többit anép választá, úgy mint Thola, Jáír, Jephthé. Abésán, Ahiálon, Abdon. Héli. és Samuel. vannak mind azon által ezek között olyanok a kiket nem tudgyák ha az Isten, vagy a nép választásából letteké biráká.

¹⁸⁴ Rom 6. 23. Ephes 1. 2.

16 Articulus

Az Izraélitáknak a királyok alatt való létekről. először Saulról. és Dávidról.

K ki vala a leg utolsó király?

F Samuel. ez igen nagy szent és nagy proféta. vala

K Miért nem vala több király Samuel után?

F Mert az Izraéliták az Isten rendelése ellen azt kívánák hogy királyok legyen

K ki vala a leg első király?

F Saul, a benjamen nemzetségből

K Miképpen választaték királynak.

F Az Isten választá, de előben meg mondatá az Izraélitáknak hogy nem az ő akarattal tesznek magoknak királyt, samuel olajat hintvén saulra az Isten parancsolattal, és azután a sors meg üsmérteté a népet. hogy kit válaszon az Isten akarattal szerént. mivel Samuel sorsot vetvén mindenik nemzetségre., a sors a benjamen nemzetségre esék. és ebből a nemzetségből a Cis nemzetségre. és ennek fiára saulra

K A királyságnak fiáról fiúra kelleték szállani.?

F Igen is. de a saul engedetlensége okozá hogy az Isten el vevé tőle az országot, és más nemzetségből valonak adá.

K. ki következék saul után.?

F David a Jessé fia. ajuda nemzetségből. ez a juhokot őrzé vala a midőn az Isten királlyá választá. és felkené samuelel.

K Miképpen élt Dávid.?

F ő az Istennek kedve szerént való volt. nagy proféta, és nagy király volt, ezt saul eleinte igen üdvözvén., és nagy veszedelemben forogván, nagy jeleit adá bátorságának. és jó erkölcsének, a midőn tsendes birodalomban lett volna, akoron két nagy vétékben esék, házasság törésben, és gyilkosságban, de az Isten egy profétát küldvén hozzá magában tére. meg üsméré vétkeit., meg alázá magát, és penitentiát tarta az Isten meg irgalmaza néki., de úgy mind azon által. hogy meg bocsátván bűneit, meg bünteté ideig való kemény büntetéssel. Dávid híven meg marada holtig az Isten szolgálattában, és meg halván, fiát salomont királyi székiben hagyá maga után.,

K Melyek azok a kegyelmeségek a melyeket Dávid vett az Istentől.

F 1. Az Isten néki egyenes és igaz szívet adá. 2. királyá választá őtet, noha leg kisebbik volt a familiája közöt. 3. minden féle veszedelmekben meg oltalmazá., 4. mindenkor győzedelmes volt ellenségein 5. vétke után meg kegyelmezé néki, és meg tisztította ideig tartó büntetésekkel, 6 meg ígéré néki. hogy a Messiás az ő nemzetségből származnék., 7 akirályságot meg tartá az ő familiájában, 8. a jövendölésnek ajándékát meg adá néki, és azokat az Isteni énekeket sugarlá néki, a melyek mind végig oktatására, és vigasztalására lésznek az Anyaszent egy háznak

K Miképpen éltenek az Izraéliták saul. és Dávid alatt?

F A királyok példáit követték, a szerént a mint ezek viselék magokat, hol jól. hol rosszul. a nép is hozzájuk alkalmaztatá magát. de a nem láttzik hogy a nép bálványozásban eset volna, ezen két király alatt

17 Articulus

Salamonról. és a Jerusálemi templomról.

K Miképen éle salamon?

F Eleinte mindgyárt leg bölcséb és leg tudosab vala az emberek között, leg gazdagab. leg hatalmasab, és leg hireseb vala akirályok között de nagy boldogságában fel fuvalkodék, a nagy tsendeségben való létele az aszonyok szeretetére vezeté; és azok az aszonyok a bálványozásban ejték.

K Meg téreé halála előtt?

F Azt nem tudgyuk valóságosan; kik azt tarttyák hogy meg tért. kik azt hogy nem.

K Mit tselekedék salamon leg nevezeteseb dolgot?

F Azt hogy a Jerusálemi templomot épité, anál szebb épületet mind addig nem láttak volt, azt is el mondhatni hogy a volt leg első templom melyet az Isten tiszteségire építettek volna.

Salamon azt akará hogy annak az épületnek minden köveit avároson kívül faragnák, úgy hogy semi zörgés ne hallatnék avároson., a még az építés tartana. a városon kívül meg faragták a köveket. és azután mindenikét készen tették helyre.

A midön pedig atemplom el készüle, salamon azt nagy Cérémoniával meg szentelé.

K Mit jelenté a salamon temploma?

F Jelenté azt a lelki épületet melyet akristus jött fel építeni aboldogságra.

Magyarázat.

Ezt a lelki templomot tsak a menyei jérusálemben fogja egészen el végezni akristus. ez a valóságos salamon és békeséges király, mik vagyunk azok a lelki kövek, melyekből fog állani az az épület, hogy pediglen oda helyeztethesünk, szükséges hogy elsőben a mi vétkeink, és fogyatkozásink miat anagy áts Mesternek parantsolattyából. meg faragtasunk, és simítasunk, mint kövek, mert semmi a mi nem tiszta, és nem tekélletes a menyekben bé nem mégyen. a lelki épülettől távul, és ezen a földön kel meg faragni a lelki köveket, tsak egy kalapáts¹⁸⁵ zörgésit sem hallották jérusálemben. atemplom építésekor, nem hallatik az égben mondgya szent jános se sirás, se jajgatás. eföldön faragtatnak meg tehát a lelkí kövek, a szenttségek, keserüések, sanyargatások, és más ilyenek által, a mint már tettzik a kristusnak alelki épület Áts Mesterének banni mindenik kövel., hogy helyére tehessék, valamely kö vágatlan marad eföldön azt el vetik, és nem számláltatik az örökös ács Mestertől a választot kövek közí, hogy helye légyen atöbivel, abban a lelki templomban vagyon az Isten sanctuariumja melyet Jelente a szekrény. ót vagyon a superlát. mely a salamon templomában el rekeszté a sanctuáriumot a szent helytől, mely jelenté szent Pál szerént, hogy az ég zárva vala az emberek előtt mind addig még a kristus nekik meg nem nyittá halála, fel támadása, és menyben menetele által, ugyan akor szakada két felé a superlát., az arany oltár pedig melyen az illatokat ajánlották, jelenté a kristust, aki által ajánlyák szüntelen a szentek a ditséretnek áldozattyát; ót volt a faragatlan köből való oltár, a melyen ajánlották a kerítésen kívül az áldozatokat, ez is akristust Jelenté. az ő halando testében, a ki is fel áldozá magát az Attyának a kálvárián, mint hogy

¹⁸⁵ Apoc. 21. 4.

benne vétek nem vala, nem volt szükséges hogy meg faragtasék., ez így lévén akristus egy szersmind Isten, áts Mester, oltár, áldozat, és a leg főbe kö abban atemplomban., amelynek örökösnek kel lenni, és hogy jelentse örökös meg maradandóságát annak a lelki templomnak, a melyet a kristus fog meg szentelni világ végén. amidőn mind az egész kövek helyekre tétetnek, ajérusalemi templom ugyan azért volt négy szegeletre építve.

K Tsak egy templom vala tehát judéában?

F Az Isten tsak a salamon templomában akará hogy imádják, és abban a templomban tsak egy oltár vala, a melyen áldozták az áldozatokat

K Mit jelent az az egyesége atemplomnak, és az oltárnak,?

F jelenté az Anyaszent egy háznak, apapságnak, és az új törvény béli áldozatnak egyes voltát, az Isteni szolgálatnak voltát. a mely törvénytelen a közönséges anyaszent egy házon kívül.

18 Articulus

A tiz nemzettségnek el szakadásokról. Jéroboam alatt, és hogy mitsoda állapotban vala az Isten népe a sidok. és az Izrael királyi alatt.

K Ki vala az Izraéliták királya salamon után?

F Az ő fia Roboám.

K Mitsoda nevezetes dolog történék az ő idejében?

¹⁸⁶ F Az izraéliták országa meg oszlék; a melyet meg engedé az Isten a salamon vétkiért. a mint meg mondotta vala neki meg éltében.

K Miképen lett ez az oszlás.?

¹⁸⁷ F Roboam nem hogy magához édesítette volna a népet, a mikor uralkodni kezdék. de még el idegeníté magától esztelenül. az Isten ezt meg engedé igazságából tiz nemzettség ellene támada, és Jeroamoat választá királynak. tsak éppen a Juda és a benjamen nemzettsége marada meg a Roboam hűségében. ilyen formában az ország két felé oszlék.

K Roboam nem álláé ellene az országa meg oszlásának.?

F Igyekezék ellene állani, és száz nyolczvan ezer embert álltta fel. de az Isten meg izené neki a proféta által, hogy hagyja Jeroamoat tsendeséggel uralkodni atiz nemzettségen, erre való nézve ¹⁸⁸ három esztendeig békeségben maradának, de az után ez a két király mind végig hadakozának egy más ellen.

K Miképen nevezik ezt a két országot?

¹⁸⁹ F A Roboam országát nevezék juda országának. a Jeroboámét az Izrael országának

K Melyek valának a fő városi ennek akét országnak.?

F Jerusalemben vala fő városa a juda országának. és az Izrael országának Samaria.

K A sidok nemzet miképen éle Roboam alatt?

¹⁸⁶ 3 reg. 11 43.

¹⁸⁷ 3 reg. 13. st Aug. lib de gratia et de lib arbit c. 21.

¹⁸⁸ 3 reg. 12 21.

¹⁸⁹ 3 reg. 15 17

¹⁹⁰ F A három első esztendőben ez a király hűségel vala az Istenhez. és a nép is őtet követé; de három esztendő múlva Roboám a népel az Istentől el távozték. és az Isten őtet egy ideig az egyiptiusok alá veté.

K Miképen éle Jeroboam.?

F Ez igen gonosz, és hamis vala. tartván attól. hogy a népe lassanként Roboám hűsége alá viszá ne térne, hogy ha a szokás szerént a Jérusalemi templomban fog jární, hogy annak eleit ¹⁹¹ vegye., két arany bornyut tsináltata., és a népével imádtatá; azért hogy az ő népe; mind vallásában. mind szokásában meg különböztetnék atöb sidoktól, és hogy meg ne egyeznék atöbbsivel.

K A tiz nemzettségből álló Izraéliták mindnyájan abálványozásban eséneké.?

F Tsak nem mindnyájan követék királyoknak Istentelen példáját., akik az Isten szolgálattában meg maradának azoknak számok kevés vala.

K Mit jelente ez a vallásbéli meg oszlás.?

F Jelenté azokat a szakadásokat és eretnkségeket a melyek minden idökben el választának sokakat a közönséges Anyaszent egy háztól. amelyen kívül nintsen üdveség.

K Ez a vallásbéli meg oszlás tartae sokáig?

¹⁹² F A samariták. és a sidok között valo gyűlölség tart vala még a kristus idejében is

K Miképen éltenek a juda királyi.?

F Ezekiás és Josiás szent királyok valának., buzgok, és igaságosok, josaphát és meg mások. Istenesek valának, de tsak nem mindnyájokban nagy fogyatkozások valának. főképen a, hogy meg hagyák vala a balványozásra valo óltarokat, melyeket magos helyeknek nevezik vala, egy szoval sokan közüllök hireseké tették magokat az Istentelenségekért, ilyenek valának Roboám, Abiás jorám. ochosiás, Áthália, joás a vege felé. Amáziás, Ákás, Manasses, a ki kiralyi székiiben viszá térvén, Istenesen hala meg. Amon, joachás, joachim, és sedeciás, ezek mind gonoszul éltenek, ennek az utolsonak idejében vivék az egész népet a fogságra, babiloniában ugyan ez is volt utolso király.

K Miképen éltenek az Izraelnek királyi.?

F Mindnyájan Istentelenségben éltenek. mindnyájan követék Jeroboamot., és imádk az arany bornyut valamint ő.

K Miképen éltek a sidok abban az időben

F A királyokat követék, de az Isten tarta minden időben magának kevés számu hiveket a két országban, akik mindenkor meg maradának atörvény követésiben.

K Miképen élhetének a sidok az igaz vallásban anyi sok rosz példa között?

F A juda országában valának mindenkor papok a kik meg tartották atudományt és a törvényt, és azon kívül az Isten gyakorta küld vala hozájok profétákat akik meg térítik, és a törvényre vezetik vala őket

Az Isten el hagyá az Izrael országában valo népeket is tellyeségel., noha nekik is vala profétájok, akik igazgatták az igaz vallásban azokat kik nem imádkyák vala az arany bornyut,

¹⁹⁰ 3 reg. 14. 22

¹⁹¹ 3 reg. 12 26

¹⁹² Joan. 4.

Illyés. és Élizeus: két nagy proféta, akik által az Isten anyi tsudákat tett, az Izrael országában éltenek.

19 Articulus

A profétákról. és a jövendölésekről.

K Kik valának aproféták.?

F Azok oly szent emberek valának akiket az Isten renden kívül tamaszttya vala fel. a népnek hasznára, és akik az ur sugarlásából bátran beszélnek vala, a titkos dolgokat üsmérték, a jövendőt meg mondották., és gyakorta nagy tsudákat tesznek vala.

K kik valának a leg nevezeteseb profeták akirályok alatt.?

F Illyés, Elizeus. és Isaiás., a két első semmit nem irt.

K Illyés mitsoda leg nevezeteseb dolgokat tselekedék?

F Harom esztendeig az esőt meg tartoztatá. azután eseni hagyá., nagy fényes tsudát nyere Istentől imádsága által. hogy meg szégyenítettse azokat akik a báált imadák, azután négy száz ötven bálványozó papokat meg ölete, sokáig egy hólló vitt néki enni valot, egy özvegy aszonynak a fiát fel támasztá, egy Angyal táplálá a midőn Jezábel királyné előtt kellett el szaladni., két izben, égi tüzel meg emésztete száz embert., a palástyával két felé választá a jordán vizét. és szárazon ment által rajta, az egeben el ragadtaték tüzes szekeren, világ végén viszá jő a földre hogy meg térítettse a sidokot.

K Élizeus mitsoda leg nevezeteseb dolgokat tselekedék.?

F száraz lábál mene öis által a jordán vizén. valamint Illyés, a jériko vizeit jokká tevé. a mely gyermekek. ötet tsufolák, azokat meg átkozá. és a medvek negyven kettőt meg ölénék benne, meg jövendölé a moábitákon való gyözedelmét a Juda, és az Izrael királyinak, meg szaporitá egy özvegy aszonynak az olaját. egy sunámbéli gazdag aszonynak fiat igére, és meg is nyere imádsági által. ugyan ez a gyermek meg halván fel támasztá. Náámánt abél pokloságból meg gyógyitá. giézt, a szolgáját magától el üzé és bél pokloságal meg bünteté. egy féjszit a viz színén uszkaltatot. tudtára adá az Izrael királyának a syriai király titkát, meg is jövendölé az Izraélitáknak. ezen királyon való gyözedelmeket, végtire azö holt teste.. más holt testhez érvén fel támasztá

K Isaiás mit tselekedék valamely nevezetes dolgot?

¹⁹³ F Egy könyvet irt a melyben akntusrol. és az Anyaszent egyházról. oly világos jövendölések vannak, hogy inkább lehetne ötet nevezni Évangyelistának, mint sem profétának.

K Mitsoda életet éltenek aproféták?

F Igen szent életét, és rend szerént rejtékben. sanyaruán, és szegényül éltenek, tsak akkor mutattyák vala meg magokat., a midőn valahová küldi vala őket az Isten.

K A proféták miképen viselik vala magokat a királyokhoz?

F Semmi hizelkedő kedvezéssel nem valának hozzájuk, nagy bátorságal meg mondgyák vala nékik vétkeket, nem félnek vala nékik meg mondani a szomorúságokra való igazságokat, nem hajtván, se meg vetésekre, se betsületekre, egyedül tsak azt keresték. hogy az Istennek engedelmeskedjenek. és az igazságát hirdesék

¹⁹³ s. Hier epist 117. ad s paulam s. Aug de civ lib 18. c. 29.

K A királyok miképpen bannak vala a profétákal.?

F A jó királyok őket tisztelik és szeretik, mint Istennek embereit., a gonosz királyok rend szerént őket gyűlölik, üldözik, és némelykor meg is öleték, úgy tekintvén őket mint olyanokat a kiket nem lehet el szenvedni, a kik mindenkor csak rossz hírel mennek elejekben., a kik anépet fel lázaszttyák, keserüségre, és szomorúságra indittyák

K Mint hogy a juda. és az Izrael királyi tudtak hogy ők az Isten emberei volnának., miért üldözik őket?

F Mert a proféták ellenkezöt tartottak az ő rossz kívánságokal., és szent szabadságal. beszéltek nekik, ugyan azon időben sok hamis proféták valának., akik ketsegtetik vala a sidokot. rendeletlenségekben, hamis jövendöléseket tesznek vala nekik, azon valának hogy le nyomasák. és gyanóságban vétesék a királyokal. és a népel. az ur profétáit. a királyok szivek meg romlása miat, a hazugságot kedvellék, az igazságot gyűlölik, és üldözik az olyanokat a kik nekik nem akarának hizelkedni, hanem üdvezíteni akarák őket

Hasonlot látunk az Anyaszent egy ház historiájában, hogy bántak az olyan pásztorokal., akik Istenesen akarták végben vinni hivatalokot

K Mit jövendölnek vala a proféták?

F Meg jövendölék azt, a mi illeté az Isten népit [Isten-népit], és azon nép iránt atöb népeket. de leg gyakrabban a Messiásrol jövendölének. akit várják vala a sidok. és aki által egyedül lehele üdvezülni anépeknek.

K Mit jövendölének asidok iránt?

F Meg jövendölék mind azt valami rajtok történt, de nem csak azon időbéli dolgokot. hanem még a jövendöbélieket is.

Magyarázat

A proféták a sidoknak nem csak ahadakozásokat és gyözedelmeket jövendölék meg, hanem még közönségesen. azt is meg jövendölék hogy az Izrael országa egészen el pusztulna. hogy Jerusalem, és a templom el rontatnék, és fel épitetnék egy időre, hogy a sidok a babilonai fogságra vitetnének., és onnét viszá térnek, hogy a Messiást meg vetnék, és meg ölnék. hogy az Isten őket el hagyná., és el terjesztené az egész világra., hogy az Isten olyan népel tenne örökös szövetséget, a mely nép ötet addig nem üsmérte. és hogy a sidok világ végén meg fognak térni.

K Mit jövendöltek atöb népek iránt?

F Meg jövendölték mind azt valami illeté, és történt azokal a népekel a kikel volt dolga a sidó népnek abban az időben, meg mondták világosan az egész földön lévő nemzeteknek meg téréseket., azt ki hirdették, hogy az Istent, akit csak a sido nemzet üsmérte, imádtá, annak idejében az egész népek fogják meg üsmerni, imádni, és szolgálni.

K Mit mondtak a Messiás felöl?

F Meg jövendölték az ő el jövetelének bizonyos idejét, az öprédikálását. halálát, az ő életének, szenvedésének és fel támadásának minden részeit és mind azt, valami a Messiás iránt fog történni evilágon, végtire meg jövendölték a közönséges itéletet. és az örökké valo el választást. melyet fóg tenni az az, igaz bíró a jók és a gonoszok közöt.

K Miért akará az Isten hogy a proféták szollyanak nem csak az olyan jövendő dolgokrol melyek avallást tekintették, hanem még az olyanokrol is melyek a sidok hadakozását és a szomszedságokban lévő népeket illették?

F Azért hogy ezek a profétiák melyeknek a sidok és más nemzetek minden nap látták bétellyesedéseket, meg bizonyítsák valóságát azoknak a nagyobb dolgokra tüzölő jövendöléseknek, a melyeknek bétellyesedni annak idejében., ugyan ezen okból látjuk hogy valamit a Kristus, a proféták, és az Apostolok meg jövendöltek a pogányok meg térésekről, a Jerusalemi templom elpusztulásáról, a sidok eloszlásokról, mind ezek nekünk, a kik látjuk bétellyesedéseket, meg bizonyítják valóságát. hogy a több jövendölt dolgok, úgy mint a sidok meg térések., az Antekristus eljövetele., a fel-támadás, az utolsó ítélet, hogy mind ezek bétellyesednek annak idejében..

20 Articulus.

A Tíz nemzettségnek eloszlásáról., a babiloniai fogságról. és a sidoknak vissza való térésekről

K. Menyi ideig tart a Judéában a királyok alatt való uralkodás.?

F Saul. Dávid, és Salamon egy más után száz esztendeig uralkodának.

Az Izrael királyi uralkodának egy más után. két száz ötven ött esztendeig. és a Juda királyi uralkodának három száz nyolcvan hét esztendeig. mindenestől fogva a királyok négy száz nyolcvan [száz-nyolcvan] hét esztendeig uralkodának.

K Mitől vagy hogy az Izrael királyi száz esztendővel kevesebbet uralkodának mint sem a Juda királyi.?

F Ennek a népnek keménységeért, és bálványozásáért, az Isten minek utána sok ideig intette volna a proféták által az Izrael királyit, és a népet, a penitentiára, reájok bocsátá haragját., úgy hogy a jövendölések szerint az az ország egészen elpusztula, az Assziriabéliek, atiz nemzettséget fogságra vivék, a honnét eloszlának Asiának egyik részire, és a honnét soha sokan vissza nem tértenek, de Juda országa ezeknek elvitele után. még száz esztendeig fenn marada.

K Miképen lett vége a Juda országának.

F A sidok vétkekel meg tetézvén a mértéket, az Isten ellenek támasztá a babiloniai királyt, a ki a jövendölések szerint. meg vevé az országot, Jerusálemet felégeté. annak köfalait le rontá. a templomot fundamentumostól el rontá. és a népet Jékoniás királyával. fogságban vivé babiloniában.

K Menyi ideig tart ez a fogság?

¹⁹⁴ F Hetven esztendeig valamint az Isten megmondatta volt Jeremiás által

K Miképen éltenek babiloniában a sidok?

F Magokban szálván hiven szolgálák az Istent. a profétáknak lelki gondviselések alatt. a kiket az Isten gondviselésekre küldé fogságokban

K kik valának azok a proféták?

F Legnevezetesebbek. Ezekiel, Daniel, Habakuk. Sophonius. Aggeus, Zakariás, és Malachiás.

K Kicsoda adta szabadságot a sidoknak.?

F Cyrus, a persiai király: a ki is el foglaltván a nap keleti országokat, szabadságot adta a sidoknak hogy hazájokban vissza mehethének. Jerusálemet, és a templomot megépíthették, a szent Edényeket vissza adta; és nagy ajándékot adta nekik.

¹⁹⁴ 25. 12. 29. 10.

K Miért bánék Cyrus ilyen formában a sidokal.?

¹⁹⁵ F Mert meg mutaták néki hogy Isaiás aki két száz esztendővel élt ő előtte. név szerént nevezvén, ötet, meg jövendölte hogy ő fog uralkodni a nap keleti országokon, és hogy ő fogja meg építeni jérusálemet. és a templomot

K kik vivék viszá a sidokot, és menyi számuan térének viszá Judéában.?

¹⁹⁶ F Mind esze valának negyven két ezer, három száz hatvanon, ezek fejek vala Jésus. a fő papnak josedeknek fia, és Zorobábel. a salathiel fia.

K Tsak a juda és a benjamen nemzetségből téréneké viszá judéában?

F Ezel aket nemzetségel, atöb nemzetségből is lehet hogy viszá térének, de azután nem vala ¹⁹⁷ semmi különböztetés közöttök, és ajuda nemzetségéről neveztetének mindnyájan., és akiket az olta nevezik sidoknak

K Hamar meg építteké avárost és a templomot?

F A templom fel állítását nagyon meg akadályozák a samaritánusok. akik is irigységből oly edictumot nyerének tsalárdsággal Cambyses királytól. a Cyrus fiától, a mely parantsolá a sidoknak hogy félben hadnák a munkát, a mely hatvan esztendeig úgy marada., és tsak a hoszu kezü Artáxerxes király uralkodásának huszadik esztendejében adaték szabadság a sidoknak hogy a jérusálem kö falait fel álithasák, a Cyrus első edictuma után hetven esztendővel., Néhemias vala fejek akor a sidoknak., de olyan nagy bajal épittik vala azokat a falakot hogy egyik kézel dolgoztanak, a másikával. a fegyvert tartották.

K Ez a második templom valaé olyan gazdagon epítve mint az első?

F Sokal aláb valo volt ha akülső ékeségeket tekinttyük, de ennek ditsösége sokal fellyeb haladá a salamon templomának ditsöségit mert emeg szentelteték a kristus jelen valo létivel.

K Mit jelentének azok az akadályok a melyeket találának a sidok a templom és a város építésében?

F Jelente azokat az üldözéseket a melyeket támaszt az ördög akristus tanitvanyi ellen, fő képen a melyeket fog támasztani az utolso idökben., hogy bé ne mehesenek a menyei Jerusálemben.

K Mit jelente eza második templom. amelyet a fogságból valo viszá térés után epitének?

¹⁹⁸ F Jelenté a keresztyéni Anyaszent egy házat. és az új testamentumot, a melynek ditsösége fő képen belső lévén felyül haladgya a synagoganak ditsöségit. a mely tsak külső képen valo volt

K Mit jelente a, hogy a sidok egyik kézel dolgoztanak és a templomot építették, a másikával oltalmazták magokat

F Jelenté azt. a mit kel tselekedni akeresztyéneknek, nem dolgozhatnak a menyei épületen a melynek fundámentuma a kristus, hogy ha egy szers mind nem hartzolnak az ördög ellen. a ki is mint az ordito oroslány szüntelen körülöttök forgolodik hogy öket el. nyelye., és ne engedgye nékik a mennyei épületen munkálodni.

¹⁹⁵ Isai 44. 28.

¹⁹⁶ 1 Esdr. 2.

¹⁹⁷ Esdr 4.

¹⁹⁸ S. Aug. de civ. lib 18. Cap48.

21 Articulus.

Hogy mitsoda rendben valának a sidok meg szabadulások után. mind adig még a romaiak el nem pusztították mind egészen

K Mikor a sidok viszá térének a fogságból. a királyok igazgatáké őket mint annak előtte?

F Nem, hanem a persák alatt valának, azután nagy sandor alatt., a ki el foglalván a nap keleti országokat. Dáriust a persák utolsó királyát meg győzék, országát el foglalá; a nagy sandor halála után akapitányi fel oszták magok között abirodalmat. Ptolomeus egyiptumban királyá lett, seleucus babiloniában. és syriában uralkodék. ptolomeus judeát megvevé., és nagy számu sidokot vevé fogságra egyiptumban., ennek helyében következék ptolomeus philadelphus., e jól bánék asidokkal., és szabadságot ad azoknak a kik viszá akarának menni judeában, közönségesen azt tarttyák, hogy ennek idejében fordították a szent könyveket görög nyelvre. a hetven magyarázók ezeknek fordítások nagy tiszteletben vagyon az Anyaszent egy házban, philadelphus után következék. ptolomeus Evergetes, azután ptolomeus Epiphanus. ezek igen üldözék a sidokot

Abban az időben él vala a nagy Antiochus. a syriai király, aki szövetséget vete philipussal. a Macedoniai királlyal., hogy ki foszthassa ptolomeus Epiphanust az egyiptumi királyságból., ezek a királyok igen nagy pusztításokat tesznek vala akoron judeában

Antiochus után következék seleucus philopator; emeg kedvelvén oniást a fő papot. jó erkölcséért, bővön adata néki mindent a mi kívántaték. az áldozatokhoz.

Seleucus után következék Antiochus epiphanus. ez el hiresíté magát istentelenségéért. a fő papot oniást letevé, és ezt a szent hivatalt. hol – egynek, hol másnak adgya vala, a Jerusalemi templomot fel dúlá. a sidokkal meg akará változtatni vallásukat., azt a szent embert Éléázárt erre való nevezé meg öleté, a hét egy testvér atyafiakot kínos halálal meg öleté anyokkal együt, és egy szombaton mind meg öleté azokat kik az áldozatra esze gyűltenek vala. veltire maga is nyomorult halálal hala meg. az Isten meg büntetvén ötet.

Ezekben az üldözésekben Matathiás tized magával a pusztában el bujdosék. a hol inkább szereté füvel élni mint sem meg tiltot húst enni.

Az után fegyvert fogá és ő utánna az ő fia a hires judas Makabaeus a vallás meg oltalmazására.

Ha szinte a sidok Matathiásig a felyeb említet királyok alatt valának is, mind azon által a nemzet republica formában vala, és azt a fő pap igazgattya vala, a fő tanácsot nevezék sanedrinusnak, a nemzet pedig csak a doval tartozik vala a királyoknak

K szabad valaé Matathiásnak. és az ő fiának judásnak fegyvert fogni Antiochus ellen abból. azokból hogy boszút állyanak rajta a vallásért?

F Soha nem szabad a törvényes hatalmak ellen támadni, a királyoknak, olyan szin alatt hogy a vallást üldözi, a kristus nem akará hogy szent Péter kardjával oltalmazná ötet, az első keresztyének a pogány császárok ellen nem oltalmazák vala magokat, noha igen üldözék őket, az oltalmazás könnyen meg lehetett volna tőlök, de még is más fegyverrel ellenük nem állának,¹⁹⁹ hanem az imádsággal., és a békeséges türessel, és magokat meg különbözteték a többi a fejedelmekhez való hűségek által.

¹⁹⁹ Matth 26. 52. Tertul. apolog. cap. 18. et 48.

A sidok hasonlót tartottak, az Isten azt parantsolta vala nékik hogy békeséggel szenvedgyék a ²⁰⁰ babiloniaiaknak rabságát, hogy engedelmesek legyenek fejedelmekhez. és imádkozanak érettek,

A Midön tehát Matathiás és az ő fia Judás fegyvert fogának Antiochus ellen. hogy magokat oltalmazzák, és a nyomoruság alól kivegyék, ők azt. természet felet való, és nyilván meg üsmért Isteni sugarlásból tselekedék, és olyan buzgoságból a mely annak előtte fel indította vala phinét az Istent meg bántok ellen. az irás ezt adgya előnkben, azt is fel teszi, hogy az Isten a Makabaeusokhoz való kedvezésit sok tsudák által meg mutatta, és mint örökös ur meg ²⁰¹ parantsolá a Makabaeusoknak hogy fegyvert fognának

Azt is ezekhez tehetni hogy Antiochus nem vala örökös ura a sidoknak, tsak erőszakoson birta őket, sőt még a maga országa is a seleucus fiáé volt Demetriusé.

Az Isten népének vala tehát nagy igazsága ahoz hogy magát az iga alól fel szabadítsa. mihent arra alkalmosság adatnék, valamint tselekesznek az Izraéliták Gedeon, sámson, és más bírák alól. akiket az Isten támaszttya vala fel. őket ki vennék az Mádiániták, amoniták. és a filisteusok igájok alól.

K Mitsoda nemzettségéből vala Matathiás?

F A lévi nemzettségéből, és az Aaron maradékából. mivel azt láttyuk hogy Judás Makabeus és az ő fia a papi hivatalt viszik vala végben a templomban, és hogy más egyik fiát. Jonathást fő papnak tevék amely tsak az Aaron maradékát illeté.

K Mellyek valának a Judás Makabeusnak leg nevezetesebb tselekedeti?

F sok számu győzedelmet vett Antiochuson és az utána való királyokon, és más egyéb népeken. Jerúsálemet meg vevé. atemplomot meg tisztittá. és meg szentelé., és ennek a meg szentelésnek emlékezetire innepet rendele, a melyet akristus meg tartá. az ő nagy vitézsége, és sok győzedelme az egész földön el hiresité az ő nevét., végtire el vesze egy olyan hartzon a melyen nyolcz század magával sok számu nép ellen kellett hartzolni., a mely hartzon nagy jelít mutatá hitének, és vitézséginek.

K ki következék Judás Makabeus után; ki vezérelé ahadat, és ki igazgatá anépet?

F Leg első vala Jonathás. aki azután meg egyezteté amaga személyében a világi hatalmat a fő papi hivatalnak hatalmával, ez után következék Simon az öttse, ez igen nevezetes vala bátorságáért, és jó erkölcsiért., elég első vala anemzetin való tsendes uralkodásban a babiloniai fogság után, eztet meg ölek árulásal. egy vendégségben és maga után hagyá a fő papságban. és a fejedelemségben a fiát Jánost. akit nevezék hircánusnak.

Ez után következék Judás, a kit nevezék Aristobolusnak., euvé leg először a királyi nevet magára, a babiloniai fogságok után a sidoknak ez után uralkodék Alexander Jannaeus, ennek két fia vala, az egyik hircanus, a másika Aristobolus, Alexandra királyné. az ura halála után uralkodék a sidokon. ez hircanus fejére tevé a koronát. és fő papnak is tevé. de ez a királyné meg halván., Aristobolus ki fosztá a bátyát mind a koronából. mind a főpapságból.

Aristobolus idejében a nagy Pompéjus a sidokot a romaiak adozása alá veté.

Pompejus a hircanus segítségire menván. viszá helyhezteté székiben. de meg nem engedé néki hogy a királyi nevet viselje., és el vivé magával Aristobolust, hogy nagyobb ditsőségel mehesen bé romában

²⁰⁰ Jerem. 29. 7. baruk. 1 11

²⁰¹ 1 Makab. 2. 26. 27. 2 Makab. 10. 29.

Azután Pachorus a parthusok királya judéában menvén Hircánust le tevé, és Antigonust az Aristobolus fiát helyhezteté helyiben

De tsak hamar ezután a nagy Hérodés, aki nem születet sidó volt, hanem Idumeus, szabadságot nyere a romaiaktól hogy viselhese a királyi nevet és azutan judéában mene hadakozni Antigonus ellen. a kit meg győzé., és a gyözedelem után tsendeségben uralkodék, az ő uralkodásának a vége felé jöve evilágra a kristus, az emberek meg váltoja.

A Hérodés halála után az országát Augustus császár agyermekei közöt fel osztá. felét Archelausnak adá, és atöbbit fel osztá Herodes antipas, és philipus közöt.

Augustus le tevé Archelaust kilencz esztendő mulva. és szám ki vetésre küldé galliaban bécsben a hol meg hala. és az Archelaus részit romai tartományok közü számlálá.

Aztot láttyuk is az Évangéliumból hogy a midön a kristus el kezdé tanítását a romaiak birták Jerusálemet, és az egész judeát. a melynek pilatus vala gubernátora., azt is el mondhatni hogy tsak nem mind az egész szent földet ök birták. mivel Hérodés Antipásal. és philipusal ugy bántanak valamint jobágyokal. noha ezek a fejdelmek királyi nevet viselnek vala, valamint a szent írásban láttyuk.

Végtire akristus halála után a sidok fel akarván magokat szabadítani a romaiak alól. judéából ki üzetének. a templom, és Jerusálem egészen el rontaték. és ök az egész világra el oszlának., meg mondgyuk ez után az okát ennek a pusztulásnak

22 Articulus.

A sidoknak arabságból való meg szabadulásoktól fogva a Messiás el jöveteléig való szokásokrol. és vallásokrol.

K A rabságból való meg szabadulás után. a sidoknak vala é profétájok mint annak elötte?

²⁰² F Malachiás aki Aggeus és zakariás idejében profetizált, leg utolsó volt a proféták között. nem is vala más utána keresztelő szent jánosig.

K Malachiástól fogvást szent jánosig mennyi idő telék el?

F Mint egy négy szaz ötven esztendő nézd meg a Chronologistákat.

K Azon idő alatt Istenesen élteneké a sidok.?

F Tsak nem olyan hamisak valának mint az előtt, eki tettik a Makabeusok könyveiből és a Josef historiájából., mind azon által valának szent emberek is közöttök, szent Agoston azt ²⁰³ mondgya hogy akoron a sidok sokkal hamisabbak valának mint sem a proféták idejében

K ki valának azok. akik a szent életet meg különböztették magokat atöbitől?

F Oniás, a fő pap. és ennek fiai Simon és Eléázár, és ezeken kívül. a hét mártýrok. az Annyokal együt, azután Matathiás, és más egyebek a kiknek meg lehet látni neveket a Makabeusok könyveiben.

K A fogság után a sidok bálványozánaké mint annak elötte.?

F A mely üldözéseket szenvedének a egyiptumi király Ptolomeus., és a syriai király Antiochus alatt, azok sokakat meg ejtének., de arabságból való vissza térések után, nem láttyuk hogy olyan hajlandok lettek volna a bálványozásra mint annak elötte.

²⁰² s. Aug. de civ. libr 18. cap 35

²⁰³ De civ. lib 18 cap 45

K Mit jelent az üldözés melyet szenvedének a sidok Antiochus alatt?

²⁰⁴ F Jelenté azokat az üldözéseket melyeket fognak. szenvedni a keresztények világ vége felé az Anti kristustól.

K Abban a rendetlen és homályos időben a melyben semmi világosítást nem ad vala az Isten a sidoknak a proféták által, micsoda rendben vala a nép között a vallás?

F A Makabeusok haláluk után. sokféle vallás kezdődék, és a fariseusok. sokféle magyarázatot adának az Isten törvényéhez, a melyek vagy emberi, vagy babonások. vagy tellyeséggel ellenkezők valának a szent törvényel.

K Melyek valának azok a vallások?

F leg nevezetesebbek a fariseusoké, saduceusoké. és az essenianusoké.

K kik valának a fariseusok?

F Azok olyan sidok valának, kik külső képen mértékletes életet éltenek, de belső képen meg²⁰⁵ valának romolva, ezek sokban meg változtatták a törvényt., a kristus sok dolgot hánya ezeknek szemekre

K kik valának a saduceusok?

²⁰⁶ F Ezek Istentelenek, és szabados életűek valának, a lélek meg halhatatlanságot tagadták. se atestnek, fel támadását, se az örök büntetést nem hitték. a sidok között a nagy urak és a gazdagabbak ezen a valláson valának.

K Kik valának az Essenianusok.?

F Azok olyan sidok valának, kik Istenesen éltenek, a kiknek tiszta vallások és szokások vala, némelyek közülök meg nem házasodtanak, akik pedig meg házasodtanak a törvényre igen vigyáztanak. ezek igen mértékletes életet éltenek., vannak olyan auctorok kik azt tartják.²⁰⁷ hogy a mit Josef és Filo írnak a Essenianusok felől, azokat a sidokot kel rajtuk érteni., a kiket meg térítének az Apostolok a szent Lélek le szállása után

K Melyek valának azok a vallások?

F Illyenek valának a samaritánusok. a herodéusok, a herodiánusok

K Kik valának a samaritánusok?

F Valóságos sismatichus sidok valának, mivel nekik különös templomok, oltárok, és papjuk vala. a kik nem függöttek a fő paptól.

Magyarázat

Ez a szakadás Jeroboám alatt kezdődék. és tartá mind addig még a tiz nemzettség el nem oszlék.

Az el oszlás után babiloniából. egy papot küldének Samáriában, hogy az igaz Isteni szolgálatot fel állítsa a nép között, a tartományban lévő sok bálványozók miatt, a samaritánusok igen sok babonás dolgot elegyítettek vala a sidok Cérémoniái közi. a samaritánus fejedelem engedelmet nyere nagy sándortól hogy templomot építhetne a Gárizim hegyén, hasonló a Jerusálemi templomhoz. a sidok papokat hivata. kik a templomában szolgáljanak,

²⁰⁴ s. Hier. cap 7. 8. 11. 12. in Dan.

²⁰⁵ Josef hist. lib 13. c. 9.

²⁰⁶ Josef hist lib 13. c. 18.

²⁰⁷ Act. apost Cap 2.

sannaballátus ezeknek a vallástól el szakadot papoknak fő papjoká tevé Manasest, a fő pap Jeddus atyafiát., az oltától fogvást mindenkor nagy vetekedés volt a sidok, és a samaritánusok között, amely még a kristus idejében is tartta. hogy hol kellett imádni az Istent., és ez a két nép soha meg nem egyezheték egy másal.

A samaritánusok többet benem vettek a szent Irásból tsak az ött könyvét Mojsesnek. azt tagadák hogy az Isten tsak Jérusálemben akarja hogy imádják és szolgálják, a többiben mind inkább meg egyeznek a sidokal.

K kik valának a hemero pabtisták?

F Ezeket a sidokot így nevezik vala görög nyelven. a mely téssen minden napi mosodást. mivel minden szenttségeket abban tartották hogy minden nap meg mosták magokat, ezek a fel támadást nem hitték.

K kik valának a herodiánusok.?

F E szerént nevezék az olyan sidokot akik azt tarttyák vala hogy a nagy herodes volt a messiás. némellyek pedig azt tarttyák, hogy a harodianusokon azokat a tiszteteket kel érteni. akik adót szednek vala a romaiak számára

K Mi okozhatá a herodiánusok vallását?

F A hogy a sidok mindnyáján abban ahitelben valának, hogy az idő el jöt volt a melyben a Messiasnak el kellett jöni.

²⁰⁸ Mind ezekből valamit mondottunk ki tettzik ha sidok nagy meg romlásban valának a kristus el jövelekor.

23 Articulus

Hogy mitsoda állapotban valának apogányok Ábrahám hivatásától fogvást a Messiás el jöveteléig

K A midön a sidok ilyen meg romlásban valának miképen élnek vala atöb nemzettségeek?

F Azt láttuk hogy az Isten el hagyta vala őket vétkekben, a midön Ábrahámot választá, hogy Attya lenne a sidó nemzetnek, azon időtől fogvást apogányok a bálványozásban, és a meg ²⁰⁹ romlásban éltenek, es a mint szent Pál le írja az ő rendeletlenségeket az irtoztató.

K A több nemzetek anyira el hagyattattak valaé Istentől Ábrahám hivatásától fogvást, hogy ne lett volna egy is közöttök a ki üsmérte, és szolgálta volna az igaz Istent?

F *Egyedül tsak a sido népet leheté azon időtől fogvást nevezni az Isten népének.* mondgya ²¹⁰ szent Agoston *de azt sem tagadhatni* mondgya ez a szent Atya. *hogy ne let volna valaki a töb nemzetek között is, a ki a szentek társaságához ne tartozot volna*

K Mit kellett tselekedni apogányoknak a Messiás el jövele előtt hogy magokot meg szentelhesék.?

F Az Istenben kellett hinni. ötet imádni. néki engedelmeskedni, alélek üsméret, és az egyenes okoságnak törvénye szerént élni, hinni, és reménleni ameg váltoban

K Üsmérünké valakit a pogányok között akik eszerént éltenek volna?

²⁰⁸ rom 3 10.

²⁰⁹ rom. 1. 18

²¹⁰ de civ. lib 18 cap 47

F A többi között az írás kettőről szól. akik igen bölcssek, és Istenesek valának, úgy mint. Jób. és Melchisedek, mindenike figurája vala akristusnak

A pogányok közül másokat is nevez az írás, ilyenek valának a Ninivébéliek. kik penitentiát tartának a Jónás prédikálására. azt el lehet hinni hogy a sidok el széledvén. a nemzetek. a kik közöi vivék a szent könyveket meg tanulhaták azokból a Messiás el jövetelét.

K kivala Jób?

F Ez a Husz földin lévő nap keleti fejdelem vala. igen egyenes. és Isten félö vala eminden féle képen meg próbáltaték eföldön, mind ezekben a próbákban példája vala aleg tekkéleteseb békeséges türesnek, az Isten meg is koronázá az ő békeséges türesit, eföldön, viszá adván néki duplán amit el vesztet volt. és Jób meg hala az Isten áldásában.

K Miben jelenté Jób a kristust?

F 1 Az ő ártatlanságában. 2 kísértetiben és szenvedésiben. 3. békeséges türesiben. 4. az ő²¹¹ ditsőségiben mely meg koronázá békeséges türesit, és a mely képzelé akristus fel támadását. és menyben menetelét.

K kitsoda vala Melchisedek?

F Ennek se születésit. se nemzettségit nem tudgyuk, hanem tsak azt tudgyuk hogy papja volt a magoságbélinek, és sálemi király volt. hogy ez Ábrahám eleiben mene, a midön amaz meg veré az ött királyokat, hogy kenyeret és bort áldozan Istennek, a győzedelemért valo háláadásul., hogy Ábrahámot meg áldá, és Ábrahám a nyereségből néki meg adá a tizedet

K Miben jelenté Melchisedek akristust?

F Valamit az írás mond erről a szent emberöl. a mind a kristust jelenti. és az ő papságát,²¹² valamint ezt szent pál szépen fel teszi. a sidokhoz irt levelének hetedik résziben. ezért is nevezi az írás akristust Melchisedek szerént valo örökös papnak

K Miért engedé meg az Isten ezt a közönségesen valo meg romlását a sidoknak. és atöb népeknek el jövetele elöt.

F Azért hogy meg mutassa irgalmaságát mind egyikén, mind a másikán, hogy meg szégyenittse az emberek kevelységit, meg üsmértetvén vélek tehetetlenségit a magára el²¹³ hagyatot emberi okoságnak, és hogy suhajttsák. a meg szabaditot a Mesiást, és hogy észre is vegyék anyi meg orvosolhatatlan sok nyomoruság után., a meg szabaditonak szükséges voltát.

²¹¹ s. Greg. in jób.

²¹² ps. 109.

²¹³ rom. 3. 9.

V Rész
A kristus Jésusrol.

Első Articulus

A Messiás el jöveteléről való bizonyságok. a melyek már bé tellyesedtenek a proféciák szerént. A kristus Jesus személyében.

K Tudgyuké miazt bizonyoson hogy a Messiás a ki meg ígértet volt az embereknek már eljött, és hogy tsak hejában várják most a sidok?

F Igen is tudgyuk, mert a profétiákban nevezet idő a Messias el jövetelére már regen el mult. és ezek a profétiák mind bé tellyesedtenek a kristus Jésusban.

K Melyek azok a profétiák amelyek a Messiás el jövetelének idejét meg mondották?

F Jácob, Daniel, Aggeus. ezeknek a profétiai ez iránt leg világosabak

K Mitsoda a Jacób profetiája ez iránt?

F Jácob már halálán lévén. meg jövendöle sok féle dolgokat melyek az ő gyermekeit. és azoknak maradékit illették, Judának pedig mondá. hogy nem vétetik el tölle a birodalom, és a²¹⁴ törvény tévő. aző maradékjától. míg el nem jö a Messiás és sok népek gyűlnek ő hozája

K Miben bizonyittya emeg hogy eljött a Messiás

F Abban hogy közel vagyon tizen hét száz esztendeje hogy a sidoknak nintsen kiralyok., se valamely más előttök valojok a magok nemzetéből., vagyon is már tizen hat száz esztendeje hogy az országokbol. ki üzettek. és az olta viszá nem mehetnek.

K A Messiás valójában el jötté mindgyárt mihent a sidoknak magok nemzettségéből valo királyok vagy más előttök valojok nem vala?

F Igen is. mert a midön a kristus Jésus a Messiás a földre jöve herodes nem vala sido nemzettségéből valo. hanem Idumeus, noha sidok királyának hitták ötet, a romaiak uralkodnak vala ezen a nemzeten., ugy anyira. hogy a romai gubernator parantsolt az országban, és a sidoknak a kristus idejében nem vala szabad halálra itélni valakit

²¹⁵ A sidok magok meg vallák. hogy nem volna királyok, hanem császárjok, a pedig bizonyos hogy az olta viszá nem vették magoknak ahatalmat, minek előtte pedig a romaiak birodalma alá nem estenek volna, és a hatalmok meg vala, vagy ha némelykor el vették is tölök, az igen kevés ideig tartá., aleg hoszab [aleg-hoszab] fogságok ababiloniai fogságok volt. amely hetven esztendeig tartá, de még akor volt hatalmok a halálra itélni. a mint eki tettzik a susánna historiájából. azután is noha adot fizetének a Médusoknak, apersáknak, a Görögöknek, a syriabélieknek. az égyíptumi királynak, de mind azon által a fő papok igazgatták az országot tellyes hatalomal., akik is végtire királyi titulust vevének magokra., és ezeknek az utolso sido királyoknak hatalmok éppen a kristus el jöveteléig tartá, hogy a Jácob profetiája bé tellyesednék, hogy az ő birodalmok addig tart. míg nem eljő a Messiás.

K A Daniel profetiája mit mond a Messiás el jöveteléről.?

F Midön a sidok babiloniában lettenek volna fogságban. az Isten Gábiel Angyalát küldé Danielhez., hogy meg mondaná néki, hogy a népnek meg szabadulása, és Jerusalemnek meg

²¹⁴ 11. Gen. 49. 10.

²¹⁵ joan 19. 15

épitetése. felöl valo parancsolatnak ki adásától fogvást a Messiás el jövetelég hetven hetek lésznek. hogy a hetven hetedik hét közöt a Messiás halálra tétetik., hogy a maga népe ötöt el hagyja, ez okáért öis el fogja hagyni a maga népit, hogy aváros és a templom egészen el pusztitátik, hogy a templom el rontása előtt utálatóságokot tselekesznek a szent helyben és ²¹⁶ hogy azután a nép egészen valo el pusztulásra jut. a mely az időnek végiig fog tartani.

K Ez a profetica meg bizonyityaé hogy a Messiás már el jöt.?

F Igen is meg. mert ha a daniel heteit nap számra veszük, tsak négy száz kilenczven napot ²¹⁷ tészen, és hogy ha a heteket esztendökre számlálljuk valamint a szent írásban szokot lenni. tehát ugy négy száz kilenczven esztendöt tészen

Annak pedig vagyon már tizen hat száz esztendeje hogy ajérusalemi templom egészen el ²¹⁸ rontatot és hogy az egész sido nép az egész világra el széledet. hordozván magokal a profetiának látható képen valo bé tellyesedésinek jelit.

Sok ideje vagyon tehát annak hogy a Messiás el jött.

E ki is tettik a régi dolgokbol, mert a midön pompéjus meg vette volna Jerusálemet, a sidok ²¹⁹ mindnyáján azt tartották hogy a Messiás felöl valo profétia bé tölt volna, annak nagy hire is volt mindenüt, hogy nap keletről egy olyan támadna a ki az egész világot maga alá hodoltatná.

K Ez a profetia meg bizonyityaé hogy a kristus Jesus a Messiás?

F Igen is meg, mert valamit jövendöltek a Messiás felöl amind bé tellyesedet a kristusban.

Magyarázat

A kristus jesus a hetvenedik hétnek aközepiben öletetet meg, attol aparantsolattól fogvást számlállván a melyet a hoszu kezü Artaxerxes adot vala ki birodalmának huszadik esztendejében. hogy fel épittsék Jérusalem városát. akor a sidok el hagyák, és meg tagadák akristust. azért ök is meg vettetének. erre valo nézve a romaiak ellenek menének. a várost, és a templomot el pusztiták, meg lehet látni a josef historiájában hogy mitsoda utálatóságokot tselekedtenek akor a sidok a templomban, és a tsudalkozásra méltó hogy az olta az egész világra el vannak szélyedve és hogy megnyit igyekeztenek azon hogy viszá mehesenek., avároset, és a templomot meg épithesék. söt még apogány császárok is voltanak azon hogy nékik meg épithessék. a keresztyén valláshoz valo gyűlölségből. de azt soha véghez nem vihették

K Vagyoné meg más profetiája Danielnek a Messiás el jöveteléről.?

F Vagyon. mivel ez a proféta le irta hogy az Isten miképpen mutatta meg néki a birodalmaknak egy más után valo következéseket Nabugodonozortól fogvást a Messiás el jövetelég. a melyek ezek, a babiloniai, apersiai, a görög, és a romai birodalmak, a romai birodalom avashoz hasonlitatik, a mely mindent meg gyöz, és el ront. az ugy is volt. mert ök az egész világnak parantsoltanak, aproféta az után mondgya. hogy „ezeknek a birodalmaknak idejében az Isten más birodalmat fog támasztani. amely hasonló lészen az égből le eset kis köhöz. ez a birodalom maga alá veti erőszak nélkül a töb birodalmakat, és az a kis kö, oly ²²⁰ nagy hegyé lészen, a mely bé tölti az egész földet, Az az, hogy ez az új birodalom eleinte igen kitsid lészen, de idővel az egész földre fog terjedni, és örökké fog tartani”

²¹⁶ Dan. 9.

²¹⁷ levit 23. 16.

²¹⁸ osé. 3. 4.

²¹⁹ josef lib 6 Cap 31

²²⁰ Dan 2. 37

K Mitsoda értelme vagyon ennek a profétiának?

F Az az, értelme hogy az Isten el fogja küldeni a Messiást evilágra, a ki a szent írásban sok helyen a köhöz hasonlítatik, aki is fel fogja állítani az ő lelki birodalmát. az anyaszent egy házat, aromai birodalomnak el romlására., az Anyaszent egy ház birodalmának kitsinnek kellették lenni. eleinte, a mint hogy az Évangéliumban a mustár maghoz hasonlítatik. a mely igen kitsiny mag, de pálestinában nagy fák lesznek belölle.

K Ez a profetia bé tölté.

F Tellyeségel bé tölt. a kristus Jesus Augustus Császár idejében jött, el. a ki is első romai Császár vala. a kristus birodalma igen kitsid volt eleinte de azután lassan lassan meg nőtt minden emberi segittség nélkül, birodalma alá is veté a pogány császárokat Constantinustol fogvást. a ki ura vala a romai birodalomnak., és már annak sok ideje vagyon hogy a kristus lelki birodalma az egész világra el terjedet

K Mitsoda az Aggeus profetiája a Messiás el jövetelének idejéről?

F A babiloniaiak el rontván a templomot Zorobabel fel építeté, de mint hogy a sidok nagy külömbséget látának az első., és a másodsor fel építetet templomnak szépsége közöt. azért ök nagy szomorúságban valának., hogy pedig meg vigasztaltassanak., az Isten ezeket mondatá nékik az Aggeus profétával.

*Ezt mondgya a seregeknek ura, még egy kevés idő vagyon és én meg inditom az egeket, és aföldet. és a tengert, és az egész világot, és meg indittok minden népeket és el jö az egész pogány népeknek kívánsága, és bé töltöm etemplomot ditsöségel. nagyob léssen ennek aháznak ditsösége, hogy nem az első háznak ditsösége., azt mondgya a seregeknek ura. és*²²¹ *ezen ahelyen adok békeséget*

K Miben bizonyittya meg ez a profetia hogy a Messiás eljött?

F Abban hogy ez a profetia azt mondgya hogy a Messiás kevés idő alat el fog jöni és meg ditsösitti azt a másodsor építetet templomot a maga jelen valo létivel, a mely ditsösége nem lehele a salamon templomának, ha szinte nagyob gazdagságal valais építve. vagyon pedig már annak tizen hat száz esztendeje hogy az a templom el rontatot, tehát még annak elötte el jött a Messiás

K Ez a profétia meg bizonyittyaé hogy a kristus Jesus a Messiás?

F Igen is meg, mert tsak egyedül akristust tekintik ezek a profétiák

Magyarázat.

A kristus Jesus mint egy ött száz esztendővel jött el ezután a profetia után., a mely nem sok idő az előbbeni időkhöz képest, ő a minden népeknek kívánsága, mert ő általa hivatattak minden népek az igaz Istennek üsméretire. a mint ezt meg mondották sokan a proféták, és a szükségét, a mely vala nékik el jövetelére; azt nevezék kívánságnak valamint azt szokták mondani hogy a száraz föld kíványa, és várja az esöt. A kristus Jésum meg indította azegész földet. az ő el jövetelével. mert ő mindeneket meg ujitot. Mondgya szent Pál. mind az égben, mind a földön, ő töltötte bé sokal nagyob ditsöségel. a második templomot az elsőnél, a maga jelen valo létével, az Isten bekeséget adot azon a helyen, mivel a kristus ebben a templomban ment imadni az ő Attyát., és tanítani az embereket az üdveségnek uttyára, a midön az Istenel

²²¹ Aggeus 2. 7. 8.

²²² meg békélteté az embereket, és meg nyitá a Meny országnak kapuját a valóságos sánctuariumot, ez a profetia nem szol tehát másrol. hanem a kristus Jesusrol.

K Hát a több proféták mit mondtak. valami oly nevezetes dolgot a Mesiásrol?

F Az ő születésinek, életinek, és halálának leg kisebb része is meg volt jövendőlvé, és még holta után is hogy mi fog következni, a mint ezt meg fogjuk mondani az ő életének rövideden való historiájában.

K Bizonyosé az hogy ezeket a profetiákat nem a keresztyének tsinálták a meg lött dolog után?

F Ezek a profetiák oly világosak, hogy még a pogányok is valának ilyen gondolatban felölök, de aző igazságok oly bizonyos hogy egy okos ember azokban nem kételkedhetik, ugyan erre is ²²³ mondgya szent Péter hogy vagyon igen erős bizonyságunk a profetiáknak beszédekbe

K Honnét mutatták meg a profetiáknak bizonyos és valóságos voltakot,

F A sidok igen nagy ellenségi lévén a keresztyéneknek minden időben meg tartották ezek a profetiákat, ugyan ő töllök is vették a keresztyének. és noha tele legyenek is a sidok ellen való fenyegetésekel. mind azon által ök azokat nagy tisztelettel meg tartották., azokat még akristus előtt görög nyelvre fordították volt, és az egész világra el valának terjedve. azért ha a keresztyének leg kisebb változást tettenek volna is azokban, nem tsak a sidok de még a pogányok is meg üsmerték volna. hogy lehetet volna a sidoknak az ő profetiájokból hamis versekel bizonyítani. hogy ök azok ellen fel ne kiáltottanak volna,? és meg nem üsmérték volna ahamiságot., etelleyes lehetetlen volt, valamint szent Agoston is mondgya, hogy az egész ²²⁴ földön lévő pogányok bizonyságok voltak a sidok ellen. és a sidok a pogányok ellen

K Mint hogy ezek a profetiák oly világosak mitől vagyon hogy asidok oly értelmesek valamint atöb emberek, még is ezeket által nem láttyák.?

F Az Istennek igazságos ítéletiből vagyon az. aki a bünért büntetésül el hagyja az embert a setétségben, nagy bölcseségéből is tselekeszi azért hogy az irások nagyob bizonyóságban maradgyanak. a melyeket a sidok nagy tiszteletben tarttyák, a keresztyének pedig a sidoktól vévén. mindenkor azokal éltenek., de még is soha öket azal nem vádolták hogy azokat meg változtatták volna, de söt még a sidoknak meg átkodások meg bizonyittya a profetiáknak igaz voltakot, mert a meg volt mondva., hogy a sidok vakságban, és meg átkodásban maradnak világ végiig. hogy szemekel nem látnának, és fülökél nem hallanának., hogy a szent könyvek és a profetiák előttök bé lennének zárva a melyekből semit nem értenének, és hogy a leg világosab igazságok is. semit nem fognak teni elméjekben

2. Articulus

Hogy ki légyen a Kristus jesus

K Kitsoda a Messiás akit az Isten az embereknék küldöt.?

F A nem más hanem a kristus Jesus a mint már meg mondtuk

K Kitsoda tehát a kristus Jesus?

F Az Istennek Fia. az örökké való meg testesült Ige, a ki emberé lett hogy az embereket meg szabadittsa. bünökből, és az ördög hatalmából. hogy az Istenel meg békéltesse öket. részt is

²²² s. Hier s. cyril alex., in agge.

²²³ 2 petr 1. 19.

²²⁴ serm 374 de diversis

adgyon nekik az örök életben, boldogoká tegye őket, egy szóval hogy az a meg váltojok legyen nekik a ki sok ideig vala ígéretnben, és várakozásban

K A kristus Jésus Isten. s' ember is tehát egy szers mind?

F Igen is. mert a proféták is ezt mondták. A Messiásról., mert ötet az Isteni természetiért Istennek, vagy Isten Fiának nevezik. az emberi természetiért pedig David fiának.²²⁵ Emmanuelnek. (az az Isten mivelünk) akét természetnek egymással valo meg egyesülésiért

K Mit értesz azon mikor azt mondog. akristus Isten és ember egy szers mind?

F Azt értem hogy a kristusban két természet vagyon. Isteni, és emberi természet, ami az Isteni természetet illeti, ő egy Isten az Atya. és a szent Lélek Istenel., ami az emberi természetet illeti, hasonló teste és lelke vagyon mint nekünk., és ő öröktől fogva valo Ige. atestet fel²²⁶ vévén. minden nyomoruságinkot magára vette üdveségünkért. avetken. es a tudatlanságon kívül.

K Mit értesz azon hogy a kristusban mind az Isteni, mind az emberi természet meg egyezet?

F Azt értem hogy a kristusban meg egyezet mind az Isteni, mind az emberi természet esze valo elegyedés nélkül, példának okáért, atest és alélek meg egyezvén egy másal. tsak egy ember lészen meg egyezésekből. ezen egy személyben valo meg egyezésekből a természeteknek. a következik., hogy a ket természetnek külömbségért, azt kel némelykor mondani hogy akristus hasonlo az Istenhez, némelykor meg hogy aláb valo, valamint maga is²²⁷ mondgya, *Az Atya és Én egyek vagyunk*, ez ugy vagyon. a mi az Isteni természetet illeti, *Az Atya nagyob én nálam*. ezis nintsen külömben a mi az emberi természetet illeti

Ebből az is következik, hogy az Istennek lehet tulajdonítani a kristusban a mi az embert illeti, és az embernek a mi az Istent illeti. mivel ugyan azon egy személy Isten. és ember egy szers mind, ez így lévén el lehet mondani hogy az Isten szenvedet meg holt és fel támadot

K El lehete mondani hogy az Atya, és a szent Lélek testet vettek magokra, hogy szenvedtek, és meg holtak. mivel természetben egyek a Fiuval, a ki felöl el lehet mondani hogy testet vet magára, szenvedet, és meg holt?

F Nem lehet, tsak egyedül az Isten Fiáról mondhatni azt el. mert tsak a Fiunak személyében,²²⁸ és nem az Atyának. vagy a szent Léleknek személyiben egyesült meg az emberi természet tsak egyedül az Isten Fia lett emberé. és nem az Atya. vagy a szent Lélek

K Hogy lehesen a, hogy a kristus egy természet lévén az Atyával. és a szent Lélekel. emberé lett, ő benne pedig mind az Isteni, mind az emberi természet meg egyezet, még is azt ne lehesen mondani hogy az Atya. és a szent lélek emberi testet vettek fel magokra.

F Mind ezek igen felyül haladgyák a mi értelmünket, de ezt erősen kel hinnünk. mert az Isten²²⁹ így nyilatkoztatta ki nekünk. és az Anyaszent egyház eretnekeknek tartotta mind azokat valakik így nem hitték

K Mint hogy a kristusban két féle természet vagyon. vagyóné két féle akarat is benne.

²²⁵ paralip 18. ps. 2. 7.

²²⁶ philip 2. hebr. 4. 15.

²²⁷ joan. 14.

²²⁸ s. Aug. epist 218. ad nebrid.

²²⁹ s. leo. serm. super incarnat. epist 97. ad Impe. leo.

F vagyon, mivel az akarat szükséges az értelmes természethez. de a kristusban a két akarat,²³⁰ egyik a másika alá volt mindenkor vettelve, az az, hogy az emberi akarat tellyeséggel az Isteni akarattal függöt

K Az Isten Fia a menyet el hadtaé. hogy emberé legyen?

F Nem. mivel az Isten mindenüt jelen vagyon: ez így lévén nem volt szükséges hogy a menyet el hagyja hogy a földre jöjjön, a midön tehát azt mondgyák. hogy az Isten Fia a menyekből a földre le szállot, ez olyan féle mondás. a melyel azt akarják mondani, hogy a földön meg²³¹ egyesült az emberi természetel, a melyel nem volt egyes annak előtte. és magát láthatóvá tette. az emberség fel vételével. ő a ki Istenségével ki mondhatatlan képen bé tölti a menyet és a földet.

3 Articulus

A kristus Jesus meg testesülésiről

K Az Isten Fia hogy vette magára az emberi testet?

F Az Isten Gabriel Angyalt Názáret városában küldé egy szüzhöz. akit nevezték Máriának, a ki is férjnél vala a Dávid nemzetségéből való Josef nevü embernél. Az Angyal bé menván házában mondá Üdvözlégy Maria malasztal vagy tellyes; az ur vagyon te veled, meg háborodván ezen a köszöntésen. az Angyal mondá, ne fély Mária. imé mehedben fogadsz. és szülsz Fia, és nevezed az ő nevét Jésusnak. ez nagy léssen. és a Magóságban lakozo Fiának hivatatik. és az ur Isten néki adgya a Dávidnak, az ő Attyának székit, uralkodni fog a Jákobnak házán, mind örökké. és az ő országának vége nem léssen., mondá Mária az Angyálnak, mimodon léssen a. mivel én férfiat nem üsmérek. mondá néki az Angyal., a szent Lélek szál te reád. és a magóságban lakozo Istennek ereje árnyékoz meg tégedet, annak okáért az is aki te tölled születik Isten Fiának hivatik, mondá ismét az Angyal; imé ate rokonod Ersébet az ő vénségiben fiat fogadot, és imár hatod holnapi viselős, mert az Istennél nintsen semi lehetetlen. A Boldogságos szüz ezeket halván. mondá az Angyálnak, Imhol vagyon az²³² urnak szolgáló leánya, legyen nékem a te beszeded szerént. és abban a szem pillantásban bé tellyesedék. az Isten Fia meg testesülésének titka, a szent Lélek munkája által.

K Mitsoda nemzetségből való volt a Boldogságos szüz?

F A David nemzetségéből. szent Josef hasonlo képen

K A Boldogságos szüz valóságosan férjnél volté Szent Josefnél. vagy tsak jegyben voltak?

²³³ F szent Agoston. és sokan a szent Atyák közül azt tarttyák hogy házasok voltak, de meg vannak sokan kik azt tarttyák. hogy tsak jegyben voltak.

K Hogy ha a Boldogságos szüz férjnél volt szent josefnél. mitől vagyon hogy meg haborodot midön az Angyal mondá néki hogy Fia léssen?

F Mert holtig való szüzeségben akara élni.

K Miért ment tehát férjhez ha fogadást tett volt?

F Az Istennek tsudálatosan való rendelésiből a ki azt úgy akará.

²³⁴ 1. Azert hogy meg testesülésnek titka jobban titokban maradhason.

²³⁰ s. leo. serm. 5 de passio 9. k.

²³¹ s. Aug. serm 27 de tempo.

²³² luk. 1. joan. 1.

²³³ s. Hier. Cap. 1. in Matth.

2 Azert hogy a Boldogságos szűznek betsülete meg maradhason. és semit ellene ne mondhasanak a sidok.

²³⁵ 3. Azért hogy a Boldogságos szűznek illendő segittsége lenne. mind azokban a szenvedésiben melyeket az Isten bortsátot reája. hogy meg szenteltesék

4. Azért mondgya szent Ignázt martyr hogy az ördög meg tsalatkozván abban aházaságban, ²³⁶ tsak ugy tekéttse akristust mint más embert, és az Istennek szándéka az üdvezítőnek halálán végben mennyen

K Mit értesz azon mikor azt mondogd hogy a kristus a szent Léleknek munkája által fogantatot?

F Azt értem hogy a kristusnak mint embernek apja nem volt, hanem az ö teste tsudálatosan ²³⁷ fogantatot a szent szűznek méhiben a szent Lélek által.

K De nem az Atyának, és a Fiunak munkája által letté meg ez a tsuda?

F Igen is. a szent Háromságnak munkája által., de különösön tsak a szent Léleknek tulajdonitatik, mivel az Istennek az emberekhez valo szeretete tselekedte azt. hogy az Istennek Fia emberi testet vett fel magára

A szent Léleknek tulajdonittyák tehát az Isten szeretetének erejét, a ki is az Atya, és a Fiu véghetetlen szeretetiből származik; valamint hogy az Atyának tulajdonittyák a mindenhatóságot, és a Fiunak a bölcseséget.

K A Boldogságos szűz meg tartotta tehát szüzeséget, mind mikor a kristust méhében fogadta, mind mikor avilágra hozta.?

F Igen is meg tartotta. mind szülése előtt, szülésekor. és mind szülése után, ezt tartották mindenkor az Anyaszent egyházban

Magyarázat

Isaiás proféta. meg jövendölte volt hogy a Messiás egy szüztől születnék, *Egy szűz* mondgya ²³⁸ ez a proféta., méhiben fogad. és fiat szül, és az Emmanuelnek neveztetik., az az, Isten velünk., Ember s' Isten.

²³⁹ Az Anyaszent egy ház mindenkor eretnekeknek tartotta azokat, akik a Boldogságos szűznek, szüntelen valo szüzeségit tagadták.

K A Boldogságos szűz valóságal az Isten Annya volté?

F Igen is mivel olyan Fiat szült a ki Isten, es az Isten. s' embernek teste, az ö testéből ²⁴⁰ formáltatot, amint szent Pál mondgya

K Mitsoda hivatalban volt szent Josef. a Boldogságos szűznek férje.?

F Enoha királyi nemzettségből valo volt is de szegény volt., ugy anyira, hogy kézi munkájával kelleter életét keresni.,

²³⁴ s. Hier cap 1. in matth. s. Ambr. cap 1. in luc.

²³⁵ s. Ambr. in cap. 1 luc.

²³⁶ S. Igna. epist ad ephes. pag. 8.

²³⁷ S. Aug. manu. ad laurent Cap 38

²³⁸ Isa. 7. 14.

²³⁹ s. Hier. contr. jovini.

²⁴⁰ Galat 4. 4. Concil Ephes. contr. nestor.

Az írás azt mondja hogy mester ember volt. de fel nem teszi mitsoda mesterséget üzöt. sokan az Atyák közül azt tartják hogy áts mester ember volt. némelyek hogy lakatos volt

4. Articulus

A kristus Jesus születéséről. életéről. és egyiptumban való meneteléről

K Mikor jött akristus evilágra. és mitsoda esztendőben?

F Épen abban az esztendőben jött el., a melyben a proféták meg jövendölték volt. hogy a Messiás születnek, mint egy négy ezer esztendővel a világ teremtése után.

K Hol születet a kristus?

F Bethleem városában, a proféták meg mondották volt, hogy a Messiásnak ót kellett születni.
²⁴¹ a sidok magok is ezt meg mondák a mágusoknak Herodes előtt.

K Mint hogy a Boldogságos szüz Názáretbéli volt; amely város volt galiléában. hogy történt tehát, hogy a kristus Bethleemben születet?

F Augustus Császár. abban az időben parancsolatot ada ki hogy az egész birodalmában való népet számban vennék. erre a parantsolatra való nézve a sidok tartozának el menni, és magokat fel iratni. ki ki a honnét való volt. a Boldogságos szüz szent Josefel Bethleemben menének., mivel Dávid onnét való volt. olyankor érkezének pedig oda a midön a Boldogságos szüz szülésinek ideje volt, az Isten úgy rendelé hogy se a vendég fogadoban, se más házaknál magoknak szállást nem találának a sokaság miat. hanem kényszeritének valamely vendég fogado mellet lévő kis istáloban vonni magokat ugyan abban a nyomorult helyben jött evilágra a világ meg valtoja. és ura

K Miért kíváná tudni Augustus Császár népének számát,?

F Akoron az egész birodalma nagy békeségben abirodalomnak hasznáért, vagy a maga hittségéért. kíváná tudni az egész birodalmában lévő népeknek számát. de leg inkább az Isten engedelméből tselekedé ő azt, az Isten meg akará mutatni apogányoknak bizonyoson, és a sidoknak, a proféták mondásinak bé tellyesedésit, akik meg mondották. hogy a Messiás a ²⁴² David familiájából lészen. és Bethleemben fog születni; azt a laistromot pedig, a melyben a népeknek száma volt bé irva Romában kellett vinni, és a Császár Archiumjában tenni, a mely ót is volt még Tertullianus idejében

K A proféták meg mondották volté azt. hogy az egész világ békeségben lészen, a midön a Messiás el fog jöni?

F Igen is. Isaiás ezt elég világosán meg jövendölte, mondván, hogy „akoron a szabjából ²⁴³ szánto vasakat, és adárdákból sarlokat tsinálnak, nem emel egy nemzet. mas nemzet ellen kardot, és nem tanitatnak többé hadakozásra”

K A kristus miért akara egy istáloban születni?

F A kristus azért jött evilágra hogy meg gyógyítsa az emberi szivnek meg romlását, meg is akará mutatni hogy miben ályon avalóságos boldogság; és hogy melyek az igazán való jók

Az emberek anyiban meg valának romolva. hogy a testnek kívánsága a szemeknek bujálkodása, és az életnek kevélysége alá valának vettetve. A kristus még születésekor akara nekik példát adni arra hogy meg vessék ezt a három dolgot, nagyob példát pedig arra nem

²⁴¹ Miche. 5. 2. Matth. 2. 5.

²⁴² S. Chrys. hom 33. in Matth. Tertul. lib 4. contr marcion. C. 7

²⁴³ Isa. 2 4.

adhata, mint azt hogy olyan Anyát válaszon magának, a ki noha királyi nemből való volt is; de alacson rendben. és szegénységben volt szent Josefel együt. ugy anyira hogy tsak egy istáloban kénszeritetének magokat bé vonni.

K A Messiás hogy alacson rendben és hogy szegénységben fog el jöni. meg jövendölték valaé azt aproféták.?

²⁴⁴ F Igen is meg, Isaiás és Zakariás világosan meg mondták ilyen formában, *Igen vigadgy sionnak leánya; imé ate királyod. el jö néked igaz, ő az üdvezítő, ő szegény.*

K A kristus mitsoda napon és mely orában jött evilágra

F Éjfél tájban huszon ötödik decembris a régi traditio szerént.

K A proféták meg jövendölték volté a Messiás születésének oráját?

F A bölcs, az Angyalnak egyiptumban való meneteléről szolván., hogy az Izraélitakat meg szabadítsa, és meg ölye az egyiptumban való első szülötteket; olyan formában teszi ki. hogy ²⁴⁵ azt az Anyaszent egyház a kristus születésének orájára magyaráza. eképen szól., *mikor a tsendes halgatás mindeneket el foglalt volna, és az éj az ő járásában fél utban volna. a te mindenható beszéded. menyből jött a királyi székből*

K A kristus meg jelentetteé mindgyárt az embereknek születését?

F Igen is meg, az Angyalok meg jelenték a pásztoroknak, a tsillag pedig fel tetzvén nap kelet felé, a mágusok mindgyárt meg indulának. hogy az üdvezitöt mennének imádni.

K A kristust környül metéltéké nyolczad nap mulva. mint a töb sidokot?

²⁴⁶ F Igenis Mert a törvény alá akará magát vetni, hogy meg szabadítsa azokat akik a törvény alat voltak, mondgya szent Pál

K A kristus sokáig maradaé bethleemben születése után?

²⁴⁷ F Negyven napig marada őt. időt akarván adni a sidoknak arra hogy meg tudhasák születését.

Negyven nap mulva a templomba vivé a Boldogságos szüz., és őt bé mutatá az Istennek mint első Fiát, végben vivén egy szers mind atörvény szerent való meg tisztulásának köteleségít. noha aza törvény nem illeté őtet.

K A Mágusok mikor érkezének bethleemben, a meg tisztulás előtté vagy utánna?

F Közönségesen azt tarttyák hogy a kristus születése után tizen három napol, a mely napon viz kereszt napját ülli az Anyaszent egyház

K Meg jövendölték volté azt aproféták. hogy a Mágusok imádni fogják akristust?

F Igen is. Isaiás világosan meg jövendölte. a soltárookban is vagyon olyan jövendölés a melyet ²⁴⁸ arra lehet magyarázni.. imé mit mond Isaiás, *A pogányok a te világóságodban járnak. és a királyok, ate el jövednek fényességében. Mindnyájan el jönnek sábaból., aranyat, és temjént hozván, és az urnak Dicséretet hirdetvén.*

²⁴⁴ Zak. 9. 9.

²⁴⁵ Sap. 18. 14. 15.

²⁴⁶ phil 2. 10.

²⁴⁷ s. Chrys. hom 7 in Matth

²⁴⁸ Isai 60. 3. 6.

²⁴⁹ Imé Dávid mit mond. *A Társis és a sziget királyi ajándékokot mutatnak bé: az Arabiaiak, és a saba királyi ajándékokat hoznak.* úgy tettik mint ha David it salamonról beszélné. de könyü észre veni a soltárból hogy főképen a Messiásra tzelez, a kinek figurája volt salamon, sok olyan dolgok vannak ebben a soltárban a melyek tsak a Messiást illethetik. söt még a valóságos értelme szerént is abetünek, és a melyet nem lehet salamonak tulajdonítani úgy mint ²⁵⁰ ezt a jövendölést. *Meg marad a napal. és a holdal. nemzettségről nemzettségre.*

K A Csillagot meg jövendölték volté aproféták?

²⁵¹ F Igen is. azt meg jövendölte vala Báláám ilyen formában. csillag támad Jácóbból.

K A Boldogságos szüz. és szent Josef viszá térenéké Názáretben azután hogy bé mutaták a kristust?

F Nem, mert egyiptumban kellették menniek hogy el kerülhesék a Hérodés üldözésit. aki is meg akará öletni akis Jésust.

K Miért akará meg öletni Herodes a kristust?

F Mert a Mágusok hozája menvén tudakozák tölle hogy hol születet volna a sidok királya, herodes azon meg ijede. hogy ne talám tán az a gyermek le vesse ötet akirályságból., azért el végezé magában hogy ötet meg ölese, de nem tudván hol létit azért parancsolá hogy Bethleemben és akörül valo helyeken a két esztendös gyermekektől fogvást minden kis gyermeketskéket meg ölyenek, el hitetvén magával. hogy a kristus azok között fog találkozni, de az ő ideje nem jött volt még el., a mint el is kerülé ahalált. egyiptumban valo menetelével..

5 Articulus

A kristusnak egyiptumban valo meneteléről és szent Jánosnak életéről

K. A proféták meg jövendölték valaé a kristusnak egyiptumban valo menetelét?

F Ezt példázá a Jácob familiájának egyiptumban valo menetele. de ezen kívül Isaiás is meg ²⁵² jövendölte vala, mondván, *Imé az ur fel jö a könyü felhöben. és egyiptumban megyen, és le esnek az egyiptus bálványi az ő színe előtt.*

K Mikor a kristus egyiptumban érkezék, valóságal le esteké a bálványok?

F Ha szinte akkor valóságal le nem estenek is de a proféta mondása bé tellyesedet, mivel az ²⁵³ Anyaszent egy ház nagy fényességében volt sokáig egyiptumban, sokan írják hogy valóságal. a földre le is estenek a kristus előtt

K Menyi ideig marada a kristus egyiptumban?

F Azt bizonyoson nem tudhattyák, de a valo hogy ót sok ideig nem volt; mivel mindgyárt viszá tért a Hérodés halála után.

²⁵⁴ K A kristus egyiptumból valo viszá jövele után. hová mene lakni?

F Názárethben, a mely város szent Josef lako helye volt. a kristus születése előtt

K Menyi ideig marada a kristus Názárethbe?

²⁴⁹ s. Aug. in ps. 71.

²⁵⁰ ibid. 5

²⁵¹ num. 24. 17.

²⁵² Isa 19. 1.

²⁵³ s. chrys. hom. 8. in matth.

²⁵⁴ Matth. 2. 19

F Mint egy harmincz esztendő koráig.

K Mit tudunk a krisztus gyermekségéről?

F Egyebet nem tudunk. hanem hogy tizen két esztendő korában Mária és Josef a templomban vivék ötet. akristus a templomban marada. az Anya azt észre nem vevé. hanem minek utánna harmad napig keresték volna, ugyan a templomban is találák meg. az irás tudo doktorok közöt, a kik tsudalkozának beszédin.

K Mit tselekedék azután akristus?

F Egyebet arról nem tudhatunk hanem hogy mindenkor a szent Josef házánál marada. és hogy mind hozzája, mind Boldogságos szüzhöz nagy engedelmeséggel volt. példát adván a gyermekeknek hogy mitsoda engedelmeséggel tartoznak szüléjkekhez, azt is el lehet hini, hogy szent josefel együt dolgozot.

A krisztus mint egy harmincz esztendő korában keresztelő szent Jánoshoz mene. a pusztában. ajordán vize mellé, ahol meg keresztelé ötet ez a szent ember,

K ktsoda vala szent János, és mitsoda életet élt?

²⁵⁵ F keresztelő szent János az Istentől küldetet volt, hogy a Messiásnak utat készítene, és néki elől jároja lenne.

Gabriel Angyal meg mondá Zakariásnak. hogy a felesége fiat szülne. öregségiben. szent János még igen ifiu korában apusztában mene lakni. ót sáskával. és mézel élt, harmincz esztendő korában a jordán vize melé mene. a krisztus is oda ment hogy tölle fel vegye a kereszttséget, a sidokot ót oktatá. és meg keresztelé, az ő hire mindenüt el terjedet, Herodes antipás a galileai tetrárka nagy betsulettel volt hozzája. de szent János szent bátorsággal meg fedvén ötet. olyan vétekről a mely nyilvánáságos vala. azért ez a fejdelem a tömlöczben téteté és fejit véteté.

K A krisztus miért vevé fel szent Jánostól a kereszttséget?

F Azt nem szükségből tselekedé, mivel ő maga vala az ártatlanság. és a tisztaság.

1. Azért hogy azal másoknak példát adgyon

2. Hogy meg szentelje a kereszttséggnek vizeit, és azoknak kegyelmét adgya.

3. Hogy meg mutassa a népnek kik szent Jánoshoz jöttek vala, az ő küldetésit, és Istenségit a bizonyság tétellel melyet tett rolla az ő Attya akoron.

K Mitsoda bizonyságot tett az Isten rola azon alkalmazósággal?

F A midön a krisztus meg keresztelteték, imádkozék, és a szent Lélek galamb képiben reája ²⁵⁶ szálla, és szozat hallaték az égből mondván, *Ez az én szerelmes Fiam*

K Mi végre tévé Isten ezt a tsudát?

F Hogy bizonyságot tenne a krisztus küldetéséről aki akoron kezdé el tanítását, és hogy meg mutassa a sidoknak a kik jelen valának., hogy ő volna a Messiás a kit szent Janos hirdet nékik.

²⁵⁷ K keresztelő szent János tetté nagy tsudákat?

F Semmi tsudákat nem tett valamint az Évangyélium mondgya

²⁵⁵ Isa. 40. 3. Malachias 3. 1.

²⁵⁶ Matth. 3. 17.

²⁵⁷ Joan 10 41

Az Isten meg akará az által mutatni a sidoknak, akik tsudálkozásal tekintették rend kívül valo ²⁵⁸ életét az elől járonak, hogy nem ő volna a Messiás, mivel a proféták szerént a Messiásnak sok számu tsudákot kellett tenni.

6 Articulus

A kristusnak apusztában valo meneteléről böjtyéről. és predikálásának első esztendejéről.

K Mit tselekedet a kristus kereszttsége után

F Az Istennek lelke a pusztában vivé ötet, ahol negyven napig marada étel nélkül, töltvén azt az időt tsak az imádságban

K Miért mene a kristus apusztában mindgyárt kereszttsége után?

F Meg akará nekünk mutatni 1. hogy a magános étellel, böjtel. és imádsággal kel készülni az egy házi renthez, és az Évangyélium prédikálásához, 2. hogy annak aki ujonnan születet akereszttség által, szeretni kel a magános életet, aböjtot, az imádságot; és a szent írásból valo elmélkedest, és hogy az, aki ezek nélkül. a fegyverek nélkül magát a világban lévő veszedelmekre és kísértetekre adgya, felhet hogy meg ne gyözetesék akisértötöl, a kristus böjtinék példájára rendelék az Apostolok anegyven napi böjtot. a szent Atyák tartása szerént

²⁵⁹ A negyven napi böjtölés után akristus meg éhezék, azt is meg engedé hogy az ördög meg kísértse ötet, de az Isten Igéjével meg gyöze a kísértetet, a kísértő nagy gyalázatosan el hagyá. és az Angyalok szolgálának néki.

K Miért engedé meg a kristus hogy az ördög meg kísértse ötet?

²⁶⁰ F Azért, 1. hogy meg mutassa azal. hogy valóságosan ember volna., és hogy magára vette a mi nyomoruságinkot avétken kívül

2. Meg akará mutatni hogy a böjt. az imádság. és az Isten szava. nélkül, nem lehet meg gyözni az ördögöt,

²⁶¹ 3. Hogy gyözedelme által meg érdemelye nekünk a kegyelmet és az eröt, hogy mi is meg gyözhesük az ördögöt

K Mit tselekedék akristus hogy a pusztából ki mene?

F Az Évangyélium prédikálásához kezde, melyre valo nézve. ismét viszá tere ajordán vize mellé és midön meg látá ötet keresztelő szent János mondá azoknak akik jelen valának. Imé az Istennek báránya, evészi el a világnak büneit. akarván ez által meg bizonyítani hogy ő volna a Messiás ugyan ezért is hagyá el szent Jánost. András azö tanitványa, aki akristus mellé álla. és másnap a kristushoz vivé az ő bátyját simont. akit akristus Péternek nevezé.

K Menyi ideig prédikállá akristus az Évangyeliiumot?

F Mint egy három esztendeig és három holnapig, aközönséges tanítás szerént.

K Az első esztendőben mitsoda nevezetes dolgot tselekedék akristus?

F Galiléában menván maga mellé vevé philepet, aki is a kristushoz vivé Náthánáelt, a Cana városában a szenttséges Anya kérésére avizet borrá változtatá. a melyről emlékezetet téssen az Anyaszent egyház viz kereszt napján, azután kafarnaumban tölte egy kevés időt, ahonnét az

²⁵⁸ Isa. 35. 5.

²⁵⁹ Matth. 4. 2

²⁶⁰ hebr. 4. 15

²⁶¹ hebr. 2. 18.

Innepekre jérusálemben mene. és ót sok tsudákat tett, az után Judeának tartományit fel járta, akik hozzája meg tértenek, azokat tanítványival meg keresztelteté. Ebben az időben téteté Hérodés keresztelő szent Janost a fogságban, akristus azt meg tudván. judeát el hagyá. és galliléában mene. samaria tartományán menván által. a samaritána Aszonyt meg téríté. és ót²⁶² marada két napig tanítván anépet, az után Galliléában hogy érkezék. Cana városában egy tisztnek a fiát meg gyógyítá, kevés idő mulva. maga mellé vevé másodsor. vagy harmadikszor szent Pétert, szent Andrást és a Zebedeus két fiát, kik mindeneket el hagyván ötöt követék

7 Articulus.

A kristus predikálásának második esztendejéről

K Mitsoda nevezetes dolgot tselekedék a kristus predikálásának második esztendejében

F kafarnaumban marada egy darab ideig. a mely város Galliléában vagon, ót meg gyógyítá a szent Péter napáját., ugyan ót több tsudákat is tett, mind azon által a lakosok a magok hitlenségekben meg maradának, ugyan ezért is rettentő átkot monda reájok. akristus, a genezáreth tengerin lévén a szélvészt meg tsendesíté egy szovával., azután a gergésenusok tartományában érkezvén, ót a két ördögösököt meg gyógyítá. kafarnaumban viszá térvén sok tsudákat tet, és szent Máthét maga mellé vevé; az után Jérusalemben mene ahusveti innepekre; ót is sok tsudákat tet. de a sidok üldözni kezdvén. a Galliléa tengere mellé mene. a hová sok nép kíséré. ugyan ebben az időben választá a tizen két tanítványokat, akiket Apostoloknak nevezé., az az követeknek, de minek előtte őket választaná, az éttzakát imádságban tölté. hogy meg mutassa azal. miképpen kellesék választani azokat. akik az Apostolok helyekben következnék

Az Apostolok ezek valának, elsőben. szent Péter. András. Jakab, és Janos a Zebedeus két fia. philep. Bertalan, Mathé, Thamás. Jakab. az Alpheus fia, Judás, simon., és judás iskariotes aki el árulá akristust.

Mindnyájan ezek az Apostolok igen tudatlanok valának., irást nem tudtak, akristus azért választá ilyeneket. hogy tsudálatosabban ki tessék. az ő hatalma. és hogy ne ő nekik. tulajdonitassék az Évangéliumnak gyarapodása, ebben az időben öleté meg Herodes keresztelő szent Jánost, ugyan ebben is tére meg a bünös aszony, aki felöl azt tarttyák hogy mária magdolna let volna, némellyek pedig hogy nem a. ezt meg lehet látni az olyan auctorokban. akik erről irtanak

Azután Názáretben mene., de mint hogy ót nevelkedet volt. és hogy harmintz esztendös koráig előttök tsak úgy volt mint más közönséges ember, azért alakosok benne nem hittének, erre is mondá. hogy senki nem proféta amaga hazájában, nem is marada sokáig közöttök.

8 Articulus

A kristus szine változásaig valo időről

K A kristus mitsoda nevezetes dolgot tselekedék prédikálásának harmadik esztendejében?

F Az Apostolokat el küldé ketten. ketten. hogy judéában mindenütt predikálanák apenitentziát. és az Isten országát, erre valo nézve fel járá magais Izraelnek minden varosát., akristus nem mene ahusvéti innepekre ebben az esztendőben, akarván időt adni a

²⁶² Matth 4. 13. Mark 1. 14. luk 5. 1.

tanítványinak, hogy sok fáradságok után meg nyugodnának. Hérodének sem akará magát meg mutatni., a ki igen kivanta volna ötét látni.

Azután Tyrus. és sidonia tartományában menván, a kanaanéabéli aszonynak. hitiért, és alázatoságáért. a leányát meg gyógyitá, és meg tanita minket, hogy mi formában kellettnek imádkoznunk

onnét a gallilea tengernek parttyára viszá érkezvén, sok féle betegeket meg gyógyitta. és a hét kenyeret s' az egy néhány halat tsudálatosan meg szaporitá; és négy ezer embert meg elégite vélek. az aszonyokon., és a gyermekeken kívül

kevés idő mulva akristus vevé pétert, Jakabot. és Jánost. az ő öttsét, és fel vivé őket egy magos hegyre, a melyet szent Hieronimus Thábor hegyének nevezi, őt előttök színét el változtatá.

9 Articulus

A kristus szine változásáról

K Mit értesz ezen a szón. hogy a kristus színét el változtatta?

F Azt értem hogy a kristusnak orczája fényesé lett, mint a nap. és aző ruhája feje mint a hó. ez tsak gyenge sugára vala az ő ditsőségének. mind azon által az Apostolok ő reája nem nézhetének nagy tsudálkozásban., és félelemben is valának.

K A kristus szine változását. nagy tsudának kellett tartani.?

F Nem volt ugy mondván anyira tsuda, mint a tsudának el titkolása mondgya egy nagy szent; mivel az Isteni természetnek, az emberi természetel valo meg egyesülésnek, természet szerént kellett hinteni azt a ditsőséget. és fényeséget akristus testére., hogy pedig a kristus életében az emberek előtt el fedezte ditsőségének fényeségit, azért volt, hogy az Istennek öröktől fogva²⁶³ valo rendelésit bé töltse., és az embereket meg válttsa a gyalázatos kereszten valo halála által.. a mely véghez nem mehetet volna. hogy ha tsak a kristus magát meg nem aláfván, gyengességünket magára nem vette volna.

K Mitsoda tsudálatos dolog történék még akristus szine változásakor?

F Mojses, és Illyés jelen valának, beszélgetvén a kristusal. a Jérusalemben valo haláláról, a midön pedig ezek el mentenek volna, szozat hallaték az égből. mondván. *Ez az én szerelmes Fiam. ötét halgasátok.* az Apostolok ezeket halván, meg rémulének. és a földre esének,²⁶⁴ akristus meg illetve őket, fel költé, és le mene vélek a hegyről, meg tiltván nékik hogy arol ne beszélnének valamég halottaiból fel nem tamadna

K Mi okra valo nézve akará akristus színét el változtatni az Apostolok előtt?

F Azért hogy meg bizonyittsa az igazágot a melyet mondot volt nékik annak előtte egy kevés idővel., és hogy meg erősittse őket az Istensége iránt valo hitben., és hogy meg ne ütközének szenvedésin.

K Miért hogy tsak három Apostol. előtt akará a kristus színét el változtatni., és miért nem a többi és a nép előtt is

F Azért hogy a nagyob titokban maradhason. a kristus minden bizonyal olyan fényességben mutathatta volna meg magát Judéában, és olyan erőt adhatot volna tsuda tételeinek, hogy a leg

²⁶³ s. thom. 3 part quest 45. art 1.

²⁶⁴ Matth. 17,

hihetetlenebb is kényszerítet volna öt Messiasnak üsmérni, de alázatoságban akara élni, és meg halni, és. az által meg váltani az embereket. a kiket is a kevélység vesztette vala el:

K Miért akarta a krisztus., hogy Mojses, és Illyés jelen legyenek ahegyen, és szenvedése föl vélek beszélgesen?

F Mert meg akará mutatni az Apostoloknak, és utánnok mi nekünk,

1. Hogy sokkal nagyobb volna Mojsesnél. és Illyésnél. mivel ezek őt úgy valának jelen mint szolgák.
2. Hogy a törvény Mojses képében, és a proféták Illyés képében. bizonytságot tennének akrisztusrol., a kik előre meg mondották volt.. akrisztus szenvedésit.
3. Azt is meg akará mutatni, hogy hamisan vádolnák öt a sidok hogy meg szegi az Isten törvényét. mivel Mojses aki a törvényt adta ki, és Illyés aki leg erősebb oltalmazója volt a törvénynek, jelen létekel bizonytságot tesznek. akrisztusrol.

10 Articulus

A krisztus prédikálásának harmadik esztendejéről

K Mit tselekedék a krisztus színe változása után?

F Galliliát fel járta, és a népet tanította, akivel sok jót tett. sok betegeket meg gyógyított, és sok tsudákot tett.

K Mit tselekedék akrisztus prédikálásának harmadik esztendeje után.?

F A husvéti Innepek közelgetvén, ugyan arra az időre rendelte volt el halálát, Jérusálem felé indula. és előre meg mondá atánitványinak, hogy azért mégyen. oda. hogy bé tellyesítse a proféták mondásit, azután. szenvedésiről kezdé nekik beszélni, haláláról., és fel támadásáról., jérikoban érkeztén, Zakeushoz szálla, és meg téríté, azután nagy gyözedelmesen²⁶⁵ mene bé Jérusalemben. szamáron ülven, a melyet is eszerént jövendölte valameg Zakariás proféta. Az egész nép pedig eleiben, örvendő fel szokál fogadá, némellyek ruhájokat teritek az utra. némellyek zöld ágakat hintének eleiben., némellyek pedig kezekben ágakat tartván, előtte mennek vala és mindnyájan kiálták. Áldot légyen a ki jött az urnak nevében. Hosánna. a Dávid Fiának. hosanna a magóságban lévő Istennek. Ez a szó Hosanna, azt téstí némellyek szerént. szabadíts meg minket, és némelyek szerént, Áldás, és ditsőség. A krisztus halála előtt valo napon, tsötörtökön, el küldé kettőt atánitványok közül, hogy a husveti bárányt el készítenék. valamely háznál. amelyet meg nevezé nekik, azután maga is oda mene. atöbb tanitványival. és elejekben adá hogy mitsoda nagy kívánsággal várta hogy még halála előtt. vélek együt ehessék husvéti bárányt, a vatsora után meg mosá az Apostoloknak lábokat, és ismét le ülven aszthalhoz, a szent áldozatot, atestének, és vérenek szenttségit rendelé. a kenyérnek, és abornak színek alatt; erről másut bővebben beszélünk.

K A krisztus mit tselekedék azután hogy a szent Eucharistiát rendelé.?

F Előre meg mondá hogy egy az Apostolok közül el fogja árulni. tudokra is adá hogy a judás volna időt akarván adni annak anyomorultnak amagában valo térésre: de meg nem üsméré magát, sött még ki mene aházból. hogy véghez vinné gonosz árulását. azután ditséreteket énekelvén az Apostolokkal., sok szép tanításokat adá nekik, és előre meg mondá péternek hogy háromszor meg tagadná. de azt is meg mondá hogy penitentziát fog tartani. de midön látá

²⁶⁵ 9. 9.

hogy az Apostolok szomorkodnának szenvedésin., és halálán. nagy kegyeséggel meg vigasztalá őket.

K A krisztus hogy el végezé tanítását, és imádságát. hová mene?

F Az olaj fák hegyére. a mely közel vagyon Jérusálemhez, és a getsemáne kertbe mene, tudván azt. hogy judás oda menne utána

K A krisztus miért akara oly nagy szomoruságban lenni halála közelgetésekor, holot ő azt sokszor meg mondotta volt előre, ő azt buzgósággal várta, és ő Isteni erővel birt?

F Mi érettünk tselekedte azt mondgya szent Agoston mert magára vévén büneinket, viselni is akarta az alázatoságot és a büntetést., vigasztalni is akará gyenge tagjait, meg mutatván nékik, a maga szabad akarattyaól való szomoruságával., hogy aző kételen való szomoruságok és félelmek, melyeket éreznek a halálokhöz való közelgetésekkor, nem vétek, tsak hogy ők is; ugy valamint ő, az Isten akarattya alá vessék magokat 2. Meg akará az által mutatni azt is ²⁶⁶ akrisztus, hogy valóságos halando testet vet volna fel. a mely a vétken kívül. a gyengeség alá volt vettetve., ugyan ezt az igazságot is tagadák a manicheusok. és az Apollinaristák

K Mit tselekedék a krisztus a kertben imádsága után.?

F Felkölté tanítványit, a kiket is a szomoruság, és az álom el nyomta vala; és vélek együt judás eleiben mene, a kinek melléje vitézeket adtak vala a fő papok, hogy meg fogatná Jésust., az árulo pedig hogy meg látá a krisztust, hozája mene., és nagy álnoksággal. őtet meg tsokolá, akrisztus tudván hogy a volna jele meg fogattatásának, azt nem tekinté, de kegyeséggel szolla hozája. azért hogy magában szállyon mondá néki. *barátom miért jöttél, tsokal árulodé el az ember fiát?* azután asidokot kérdezé hogy kit keresnének, ezek felelék, hogy a Názarethi Jésust., Én vagyok a. mondá nékik Jésus. és azonal a földre esének, meg akarván nékik mutatni hogy szabad akarattyaól menne a szenvedésre, kezekben adván pedig magát, meg hagyá magát kötöztetni

K Hát az Apostoloknak miképen lett dolgok?

F Igen meg ijedvén el szaladának. hanem szent Péter bátrab lévén, ki voná a kardgyát és el vágá a malkus fülét, akit is akrisztus mindgyárt meg gyógyittá. és jóvá nem hagyá a szent péter tselekedetét.

K Hány orakor fogák meg akrisztust?

F Az oráját nem lehet tudnunk, hanem tsak azt tudgyuk hogy tsötörtökön késön estve, volt, azért mondgya a szent irás hogy a sidok lámpásokal. és fáklyákkal mentenek keresni hogy meg fogják.

K A proféták meg jövendölték volté a Judás árulását?

²⁶⁷ F E nyilván kí tettik a szent Dávid soltáriból. Zakariás meg mondotta hogy a krisztust harmintz ezüst pénzen adgyák el, és hogy azt a pénzt. a templomban fogják tenni.

K A proféták meg mondották volté akrisztus meg fogatását?

²⁶⁸ F Jeremiás előre meg mondotta volt, de ő magais sokakban jelentette a krisztust, mert az ő szent szabadsággal való beszédiért a fő papok. reája meg haraguvának, meg fogaták., és atömlöztben téteték. és más egyebeket szenvedet, a melyek sokakban jelentették a krisztus szenvedésit. Josefnek bátyyaitól való el adattatása, meg fogattatása, a krisztust jelenté

²⁶⁶ s. Ambr cap 22. in s. luk. s. Aug. in ps. 87. 93. n. 19

²⁶⁷ ps: 54. ps. 104. zak. 11 12.

²⁶⁸ lament. 4. 20

K Meg volté a mondva hogy az Apostolok el szaladnak a kristus meg fogatásakor?

²⁶⁹ F Zakariás azt meg mondotta volt, hogy *Meg verem a pásztort, és el szélyednek ajuhok*

A kristus szenvedésit. halálát. az Évangéliumban meg lehet látni

11 Articulus

A kristus szenvedésiről. és haláláról valo jövendölések. rövideden.

K Mitsoda jövendölések vannak a soltárokbán a kristus szenvedésiről.?

F Igen sok soltárt kellene le irni, hogy ha meg akarnok mindenikéből mutatni, mi légyen meg irva a kristus szenvedésiről, de a többi közöt a huszon egyedikből, és hatvan nyolczadikból világosan ki tettzik

K Isaiás mit mondot a kristus szenvedésiről?

F Ennek a profétának könyvében, egy rész nintsen a mely ne szollana a kristusrol. és az Anyaszent egy házrol., de a többi közöt az ötven harmadik részben, azt meg lehet látni világosan, és ezt a részt. el lehetne nevezni, a kristus Isaiás szerént valo passiojának., imé ezeket mondgya.

²⁷⁰ „Ki hitt a mi hallásunknak, és az ur karja kinek jelentet meg. Es fel nevedik mint a vesző szál, ő előtte, és mint a gyükér a szomjuhozo földből, nintsen neki szine, sem ékesége, és néztük ötet, és nem vala tekintete, és kívántuk ötet, A meg utaltatottat. és utólsóbbat a férfiak közöt, a fájdalmas ferfiat, és a nyomoruság tudot: és mint ha el rejtet az ő orczája, és meg utáltatott, azért nem is betsültük ötet. Bizonyára a mi betegséginket öviselte, és fájdalminkot ő hordozta, és mi ötet mint egy poklosnak álitottuk. és az Istentől meg ostoroztatotnak, és meg aláztatotnak, Ő pedig meg sebesitetett a mi hamiságinkért, meg rontatot a mi büneinkért, és a mi békeségünknek fégyelme vagyon rajta, és az ő kékségével gyógyultunk meg, Mi mindnyájan ajuhok el tévelyedtünk, ki ki az ő utára tért, és ő reája tette az ur mindnyájunknak hamiságát. Meg áldoztatot mert ő akarta, és meg nem nyitotta az száját. mint jüh vitetik ahalálra. és meg némul mint abarány az ötet nyirő előtt, és meg nem nyitotta száját. A nyomoruságból és az ítéletről ki vétetett. és az ő nemzését ki beszélli meg, mert ki vagattat az élők földéből, az én népem büneiért, vertem meg ötet. És Istenteleneket ad az ő el temetéséért, és gazdagokat az ő haláláért.: mivel hogy hamiságot nem tselekedet se álnokság nem volt az ő szájában: És az ur meg akarta ötet rontani betegség által; ha lelkét abünért adgya, hoszu életü magot lát, és az ur akarattya az ő keze által szerencsés leszen. Mivel hogy munkálot az ő lelke. meg láttya és meg elégedik: az ő tudományával. ő az én igaz szolgám meg igazit sokakat. és azok hamiságit ő hordozza. Az okáért sokakat osztok néki. és az erősek ragadományit el oszttya, azért hogy halálra adta lelkét, és a bünösök közzé számláltatott, és ő sokaknak bünököt viselte. és a bünösökért könyörgöt.”

K Daniel mit mondot a kristus szenvedésiről.

F Ezeket mondgya. „Hetven hetek végeztettek. a néped felöl. és a te városod felöl., hogy vége szakadgyon a gonoságnak, és bé petseltetsek abün., és hogy ki tisztitasék a hamiság., és az örök igazság meg hozatasék., és bé petseltetsek a látás, és a profetia., és fel kenetessék a szenteknek szente, Tudgyátok azért hogy hatvan két hét után halálra tétetik akristus., és a nép ²⁷¹ mely ötet meg tagadgya, nem leszen az ő népe. aváros és atemplom el pusztitatik.”

²⁶⁹ 13. 7.

²⁷⁰ Isai 53 1.

²⁷¹ Dan. 9.

K Zakariás mit mondot a kristus szenvedésiről.

F „ki öntöm Davidnak házára és jerusálemnek lakosira, a kegyelemnek. és a ²⁷²könyörületességnek lelkét, és én reám tekintenek kit boszuságal illetenek, és sirattyák ötet, mint az ember szokta siratni egyetlen egy magzattyát

Akoron kérdik tölle mitsoda sebek ezek a kezeden, az is feleli nékik. az én baratim hazában sebesitettek meg engemet.

Óh! fegyver serkeny fel az én pasztorom ellen. és a férfiu ellen ki nékem társam. azt mondgya ²⁷³a seregeknek ura, verd meg a pásztort. és el oszlanak a juhok, és ki nyujtom az én kezemet az én kitsinyimre”

K A bölcseség könyvében mi vagyon meg irva? a kristus szenvedéséről.?

F „Azt mondák magokban az Istentelen gondolatú emberek., hatalommal nyomjuk el az igaz szegényt. leselkedgyünk pedig az igaz után, mert ellenkező a mi tselekedetünkkel, szemünkre hányván nékünk a törvény ellen való bűnöket, mondgya magát Isten üsmerőnek, és az urnak Fiának mondgya magát, lött mi nékünk a mi gondolatinknak meg feddője. tsak tekinteti is nehéz nekünk. mert különböz az ő élete egyebekétől, és masuvá néznek az ő ösvényi, meg vettetteknek íteltetünk tölle. és meg tartoztattya magát ami utainktól, mint valami tisztátalan dologtól., az Istent Attyának mondgya., lássuk meg ha az ő beszédei igazak. és lássuk meg mitsodák következnek ő reája, mert ha az igaz Isten Fia, gondgyát viseli néki, és meg szabadította ötet az ő ellenséginek kezéből, boszonttsuk, és gyötörjük ötet, hogy tudgyuk meg. az ő álhatalóságát., és tegyünk ítéletet az ő türese felől, gyalázatos halálra kárhoztassuk ötet, ²⁷⁴mert az Isten az ő beszéde szerint, visel ő reája. gondot. efféle dolgokrol gondolkodtak. mert az ő gonoszságok meg vakította őket.”

12 Articulus.

Hogy mitsoda tsudák történtenek akristus halálakor.

K A profetiákból már láttuk akristusnak valóságos Istenségét. hanem azt mutasd meg már nékünk hogy mitsoda erejét és hatalmát mutatá halála orájakor?

F Azt már láttuk hogy akik meg akarák fogni a földre esének előtte, hogy tsudálatosan meg gyógyitá a málkus fülét, és hogy mihent a keresztre tették, a nap meg homályosodék természet ellen három oráig, de ezeken atsudákon kívül még többek is lettek halála után.

K Minek előtte a több tsudákról beszély. magyarázd meg nékünk hogy miért mondád hogy természet ellen homályosodék meg anap?

F Mert a kristus hold töltekor holt meg. mivel asidok husvettyok napján holt meg: ezt az innepet pedig mindenkor az első holnapnak hold töltekor illették, azt pedig minden tudhattya, hogy a természetnek rende szerént., soha egyébkor a napban fogyatkozás nem lehet. hanem ujságkor.

K Vagyoné valamely pogány auctor olyan aki erről atsudálatosan valo nap béli fogyatkozásrol irt volna?

F Ha szinte nem volna egy is aki közüllök arról irt volna, de azt kételkedesben nem lehet venni, az Évangelistáknak hinni kel, mivel ök ezt olyan időkben tették fel. a melyben több

²⁷² 12 10.

²⁷³ Zak. 13 7.

²⁷⁴ Sap 2

volt egy millium bizonyoságnál. akkor jelen amikor történt. De Tertullianus a keresztényi vallásról való Apológiájában, meg bizonyította a Császárok előtt. a második saeculumban,²⁷⁵ hogy erő a tsudálatos nap béli folytatásról való írás. a római Archiumban fel találtatik.

K Mond meg már mostanában hogy micsoda tsudák történtek akristus halála után?

F 1. A templom superláttya a mely el rekesztette a sanctuariumot a szent helytől. ketté hasada, hogy meg láthasuk ebből atsudából hogy a menynek kapuja meg nyitott az embereknek, hogy²⁷⁶ a kristus halála által bé ment avalóságos sanctuariumban, hogy a törvénynek árnyeka el mulnék, és hogy, mind a templom, mind a sidó nép el hagyatának,

2. Föld indulás vala. a kö sziklák meg hasadozának. a koporsók meg nyilának, és sok szentek teste fel támadának. és meg mutaták magokat a városon.

K A kristus fel támadása előtté vagy utánna támadánaké fel azok ahalottak.?

F A szent írás magyarázok ezen meg nem egyeznek egy másal. mind azon által úgy tettik²⁷⁷ hogy szent Máthé a kérdésre meg felel., mivel azt mondgya hogy a kristus fel támadása után támadának fel azok a halottak

K A mely szentek akoron fel támadának testestől, és lelkestől menteneké fel azután a kristusal. menyekben. vagy ismét meg holtanak.?

²⁷⁸ F szent Agoston azt tarttya hogy ismét meg holtanak. és hogy az ő fel támadások tsak ideig. való volt, a szent Atyák közül némellyek más képen tarttyák, e mind bizonytalan.

K Ezek a tsudák nem tetteké valamely változást azokban akik látták ezeket?

²⁷⁹ F A százados a ki jelen volt a római seregével; látván ezeket a tsudákat, meg tére.

A vitézek is bizonyoságot tettek az igazságról. és meg vallák. hogy a kristus az Isten Fia volt, de találkozának közöttök olyanok akik pénzt vevén fel a sidoktól., el árulák az igazságot, sokan valának olyanok kik atsudákat látván, viszá térésekor, a melyeket verték. de nagyobb²⁸⁰ része a sidoknak, fő képen a papoknak, meg maradának vakságokban, és meg átalkodásokban., a kik is a kö sziklánál keményebbek valának., mivel ezek meg hasadozának mondgya szent Leo.

13 Articulus

Miért, és kiért holt meg a kristus: a keresztén, az ő halálának elég tételéről. és annak hasznáról

K A kristus miért akart olyan gyalázatos es kegyetlen halállal meg halni a keresztén?

F Azért választá azt a halált. 1. hogy jobban meg üsmértesse velünk avéteknek nagyságát. 2. hogy meg orvosollya akevélységet, atestnek, és a szemnek kivánságát, tudni illik, ezen három mérges eredetű avéteknek.

K Micsoda vétekért holt meg akristus?

²⁷⁵ Apolog. cap 21

²⁷⁶ hebr. 9. s. Ambr. cap 23 in luc.

²⁷⁷ Matth. 28.

²⁷⁸ s. Aug. epist 164 ad Evod

²⁷⁹ s. Chrys. hom. 89 in Matth.

²⁸⁰ serm. 17. de passi

²⁸¹ F Az Ádám, és az Éva vétkeért. és az ő maradékjoknak vétkeért, holt meg, ő eleget tett a vétkeért a melyeket tettek az emberek, és tenni fognak világ végiig,

K Hogy ha akristus eleget tett az emberek vétkeért, nem következik abból. hogy abünösököt nem kellene azután. az örök kárhozatra ítélni. semmi némü vétekért.?

F Abbol nem következik, mert noha akristus mindenkért meg holt is. de mind azon által.
²⁸² mindenek nem veszik halálának gyümölcsit, mondgya a Tridentinum Concilium., hanem csak azok kik részesitetnek akristus szenvedésinek érdemiben

A természet felet valo kegyelmek a kristus szenvedésinek és halálának erdemiből származnak, de mint hogy azok a kegyelmek nem egy aránsuak. a kristus halálának gyümölcseis nem egy aránsu képen adattatik az embereknek.

A szentségeknek erejek által osztogattatik leg bővebben a halálnak gyümölcse, mivel aszentségekéből ered abünösnek ujonnan valo születése. meg igazulása, és meg térése, a szentségeket pedig nem mindnyájan veszik.

Erre valo nézve akristus ámbár nagy irgalmaságából meg holt is minden emberekért, de mind azon által az emberek közül sokan vesznek el a vétkekben, az ő Isteni igaságaért. 1. az olyanok a kik meg nem kereszteltettek. 2. a kik a kereszttségben vett kegyelmet el vesztvén meg halnak. minek előtte a penitencia tartással azt helyre hozhatták volna.

K Tellyeséggel szükséges volté hogy a kristus eleget tegyen érettünk?

²⁸³ F Igen is, mert ha Isten s' ember eleget nem tett volna érettünk., soha ami bűneink el nem töröltettek volna. egy olyan személy a ki véghetetlen méltóságú nem lett volna; az Istennek. csak ideig tartó elégtételt ajánlhatott volna; a pedig elegendő nem lett volna az Isten haragjának meg engesztelésire: szükséges volt. hogy Isten s' Ember tegyen eleget. véghetetlen árru elégtételel., hogy el töröllye az Istennek tett vétkit az Embereknek, a mely vétket a meg bántatot személynek Felsége, véghetetlenné tette.

K Az Isten nem engedhetet volnaé úgy meg az Embereknek hogy ne kívántatot volna se töllök, se érettek semmi elég tételt?

F Azt el hihettyük hogy az Isten meg tselekedhette volna ha akarta volna, mert ő mindenható, de ő neki jóbbnak tettet azt az utat választani a melyet az ő bölcsesége illendöbnek ítélte, hogy eleget tegyen igaságának., ennek az igaságnak pedig rendi azt hozza magával. hogy a vétek meg büntetessék, hogy ha pedig az Isten azt meg botsátotta volna elég tétel nélkül, az ő irgalmasága fényeséggel ki tettet volna, de az igaság. a mely a kegyelemtől el válhatatlan. meg nem elégedet volna, a kristus Jésusnak vehetetlen elég tétele., mely minden vétkekre, és időkre el terjed, meg mutattya egy szers mind, mind az irgalmaságot., a mikor nekünk meg
²⁸⁴ botsát, mind pedig az igaságot, a melynek eleget tett az igaz. az ő drágalatos halálával, a melyet szenvedet abünösökért, az a halál bővön elegendő az egész világ bűnének botsánattyára.

K A kristus miképen tett eleget a mi bűneinkért?

F Kinokot. és halált szenvedé mint Ember bűneinkért. és úgy mint Isten véghetetlen jutalmat ada szenvedésinek.

K A kristus mitsoda jó téteményt szerze nekünk halálával?

²⁸¹ 2 Cor. 5 14. 1 tim. 2 4.

²⁸² concil trid. sess. 6. cap 3.

²⁸³ s. Aug. serm 1. in ps. 48. s. leo. epist 10 ad. flavi

²⁸⁴ hebr. 10 1 joan. 2. 1.

²⁸⁵ F 1. Meg mosogatót bűneinkből

²⁸⁶ 2. Meg szabadította az ördögnek rabságából. a melyben voltunk, és a kárhozattól a melyet érdemlettünk.

²⁸⁷ 3. Meg nyitotta nekünk a menyeknek kapuját. a mely előttünk bé volt zárva, a vétectől fogvást.

²⁸⁸ 4. Példát adott nekünk a jó erkölcsökre, a melyeket ha követjük az üdvéséget el nyerjük

5. Meg érdemlette nekünk mind azokat a kegyelmeket, a melyek szükségesek a jó
²⁸⁹ erkölcsöknek végben vitelére, mivel mi a krisztus nélkül semmi jót nem tselekedhetünk, és minden kegyelmek az ő halálának érdeméből származnak

K Az ő törvényben nem valószínű olyan figurák a melyek jelentették volna azokat a kegyelmeket, és irgalmaságokat, a melyeket szerzett nekünk akrisztus halálával.?

F. Igen is voltak, az Isten meg parantsolta vala hogy lennének az egész judeában olyan városok, a melyeket neveztek oltalomnak, a hová szaladtanak és őt éltenek mint egy bujdosásban. és szám ki vetésben mind azok, a kik akarattok ellen való gyilkosságban estenek volt., A fő pap halála után. azolyan bujdosok szabadon házokhoz viszá térhetnek., ez igen fő módon jelenti a rendet. a melyben éltenek az igazak e földön, a krisztus, Jézus, a valóságos fő papnak halála előtt.

14 Articulus

A Krisztus lelkének a poklokra való le szállásáról., és testének el temetéséről.

K Mit értesz azon mikor azt mondod hogy a krisztus meg holt?

F Azt értem hogy olyan formában holt meg vala mint a több emberek, az ő lelke meg vált testétől.

K Az ő Istensége meg váléké testétől, vagy lelkétől. halála után?

²⁹⁰ F Nem, mert az Isteni természet oly egyes vala mindenikével, hogy azt ahalál egyikétől sem választhatá el.

K Hová mene akrisztus lelke a midőn meg válék testétől?

²⁹¹ F A poklokra szálla, az az, amint szent Pál mondgya, a földnek also részére

K Mit értesz apoklokon vagy is azokon az also helyeken ahová akrisztus lelke le szálla?

²⁹² F Egy néhány féle képen lehet azt érteni, 1. a poklon közönségesen a szent írás szerént azt a helyet értik a hol a kárhozott lelkek szenvednek,

2. Némelykor ezen a szón azt a helyet is lehet. érteni amelyet purgatoriumnak hívunk

3. A limbust, azt az alá való helyet, ahol nyugosznak vala a szentek lelkei akrisztus eljöveteleig. ugyan erre a helyre is szálla le akrisztus.

²⁸⁵ rom 3. 25

²⁸⁶ joan. 12 31

²⁸⁷ hebr. 5. 9.

²⁸⁸ s. Aug. de vera religi. cap. 16

²⁸⁹ joan. 15 4.

²⁹⁰ s. Aug. tract. 47. in s. joan. s. leo. epist 97. ad Imp. leo

²⁹¹ Ephes. 4 9

²⁹² luk 16 22.

K A kristus miért szálla le arra a helyre?

²⁹³ F Hogy onnét ki vinné az igaz lelkeket, es nagy ditsőségel vinné magával. a menyekbe. mivel addig bé vala zárva a menyei kapu.

K Mit értesz azokon a boldog lelkeken?

²⁹⁴ F Értem azokat, akiknek az Isten meg irgalmazot még előre akristus érdemiért, akik mind addig el nem érhatték aboldogságot valamég akristus el nem jött és szentséges vérit ki nem ontotta az emberekért.

K Tsak egyedül aboldog lelkeket vitteé ki a poklobból?

F Igen is tsak azokat., mivel azok akik az örök kárhozatra valának íteltetve., onnét meg nem szabadulhatának.

K Hová tették a kristus testét halála után?

F Azt már láttuk hogy a kristus egy pénteken délben feszitetet a keresztre; a szombatnak innepiért. a mely pénteken estve kezdödöt a sidoknál. nap le mentekor, a sidok meg nyerek pilátustol. hogy a kristusnak, és a két latornak szárokat meg törnék, hogy hamaréb meg halyanak., mivel nem akarák hogy a holt testek a kereszteken legyenek a szombati innepekben, meg törék. tehát szárokat a két latornak, a kik még éltenek., de a kristus dél után három orakor. már halva lévén, a szárait meg nem törék, ezt jelentette a husveti bárány. a kinek tsontyait nem volt szabad meg törni. a Mojses törvénye szerént.

Hanem egy a vitézek közül, hogy bizonyosab legyen a kristus halálában, vagy hogy meg halyon ha még meg nem holt volna, az oldalában ütötte lántsáját a honnét vér, és viz folyt ki, ²⁹⁵ ejelenté az Anyaszent egy háznak szentségit, a melyek akristus kereszten ki ontatot véritől veszik minden erejeket

K Miért akará akristus hogy meg nyisák oldalát holta után.?

F Hogy az egész emberi nemzet bizonyos lehesen halálában, és meg bizonyítsa az által. fel támadásának valóságát.

K Azután hová tették a kristus testét?

F Arimathiai Josef nevü gazdag ember a ki is mind addig nem meré magát a kristus tanitványának mondani, Pilatushoz mene és el kéré a kristus testét hogy el temese, azt meg nyervén. Nicodemus nevü tanitványal a keresztről le vevé., drága kenetekel meg kené, ruhákba takará. és oly kösziklából vágot helyre tevé a hová meg addig holtat nem tettek volt., és egy nagy kövel az ajtaját bé zárá., azután Pilátus meg engedé a sidoknak hogy örzököt tennének a koporsohoz, az Isten azt ugy rendelé hogy annál nagyob bizonyással tessék ki az ő Fiának fel támadása.

15 Articulus.

A kristus fel támadásáról. meg jelenésiről

K A kristus fel tamadotté?

²⁹³ Ephes 4. 8. 9. colos. 2. 15. s. Aug epist 164. ad Evod.

²⁹⁴ s. Aug. de civ lib 20 cap 15

²⁹⁵ s. Aug. tract 120. in. joan. et in ps. 103. serm. 4. n. 6.

F Igen is fel támadta halála után a harmadik napon, valamint ezt gyakorta meg jövendölte vala,²⁹⁶ és valamint ezt ki hirdették vala a proféták sok idővel annak előtte, pénteken holt meg, vasárnapon idején fel támadot

K Mit értesz azon a midön azt monddod hogy a kristus fel támadot.?

F Azt értem hogy a lelke meg egyesült atestével. a kitől el választotta volt ahalál, és hogy ditsőségesen ment ki akoporsobol. és ugy mint meg halhatatlan.

K Mitsoda profétiák jövendölték meg a kristus fel támadását?

F Ezt jelenté, a jób sok szenvedési után valo bőségben valo létele, Isák, a midön az Attya fel akará áldozni, Josefnek., a fogság után, ditsőségben valo létele, de leg inkább, a kristus²⁹⁷ magyarázattya szerént. Jonás, a ki is. harmad napig maradván a Ceth hal gyomrában., onnét életben szabadult meg,

Mind ezen figurákon kívül, a kristus azt sokszor meg jövendölte volt halála előtt, sokan a proféták közül is meg jövendölték volt, sok volna azokat it mind le irni, Imé némellyek közüllök.

David ezeket a szokot nem másrol hanem a Messiásrol mondá, valamint szent. Péter, és szent Pál meg mutatók a sidoknak.

²⁹⁸ Mert a lelkeket pokolban nem hagyod; senem engeded a te szentedet rothadást látni.

Nézd meg mit mond szent Péter ezekre és a mely mondásira három ezer sidok térének meg egy szers mind.

Atyám fiai férfiak, szabad légyen bizvást szollanom néktek Dávid pátriárkárol, mert meg holt, és el temettetett, és az ő koporsója nálunk vagy e mái napig, holot azért proféta volna és tudná hogy esküvéssel esküt volna meg néki az Isten, hogy az ő ágyékának gyümölcsét ültetné ő székére; Eleve látván szolla a kristus fel támadásáról, mert pokolban sem hagyatatot,²⁹⁹ rothadást sem látot ateste. Ezt a Jésust fel tamasztotta az Isten, kinek mi minnyájan tanui vagyunk.

³⁰⁰ Szent Pal. is erre a jövendölésre Davidnak hasonlot mond a sidoknak

K A kristus miképen mehele ki akoporsobol mivel akö a melyel zárva volt. meg volt petsételve.?

F Semmi akadály meg nem tartoztathatta fel támadását annak aditsőséges és Isteni testnek. Amidön a koporsobol ki ment. az Angyal le szállván az Égből, nagy föld indulást inditta, a³⁰¹ koporso ajtajáról. a követ el vevé., az ő fényesége, és az az föld indulás oly igen meg rémítte az örzököt hogy a földre esének mint a holtak.

K Hány orakor támadta fel akristus?

³⁰² F Az oráját nem tudhattyák. hanem tsak azt tudgyák. hogy igen jó regel.

K Az örzök bizonyítására tudtáké meg a kristus fel támadását?

²⁹⁶ Matth. 16. 21.

²⁹⁷ matth. 12 40

²⁹⁸ ps. 15. 10.

²⁹⁹ Act. 2. 29.

³⁰⁰ Act. 13. 35

³⁰¹ Matth. 28. 2.

³⁰² joan. 20. 1. luk. 24 1.

F Az örzök tudokra adák a papoknak, akik nem hogy a Messiást meg üsmerték volna olyan nagy tsudárol: hanem a meg keményedésben, és vakságban maradának, az Istennek igaságos büntetésiből, és az örzöket a pénzel el ámitták, és azt mondaták vélek, hogy a még aludtanak, addig a kristus tanitványi a testét el vitték., mint ha az aluvó bizonyságoknak vallásit. bé lehetne venni.

K Miképen tudtuk hát mi meg a kristus fel támadását?

³⁰³ F Az olyan igazán valo bizonyságoktól. a kiknek maga meg jelent egy nehányszor fel támadása után. a kik sebeit tapogatták, véle ettek, és vérekel meg petsétlették ezt a bizonyítást.

K. kinek jelent meg akristus fel támadása után?

F 1. szent Magdolna volt az, az Évangyélium szerént, a kivel a kristus azt a kegyelmeséget ³⁰⁴ tette. hogy leg előbször nékie jelent meg, hogy meg jutalmazta hitét. szeretetét. buzgoságát és álhatatoságát, a melyel ment koporsojához, és hogy meg lásuk, hogy a hitel valo keseredet lelkek, mit várhatnak a kristustol.

2. Meg jelent egy néhány szent Aszonyoknak., a kik a koporsohoz mentenek volt, hogy meg ³⁰⁵ kennyek a testét, és parantsolá nékik hogy mennének adnák tudokra az Apostoloknak, a kiket attyafiainak nevezi az ö fel támadását., ezek el menének, de az Apostolok az ö mondásokat tsak mint egy álomnak tarták.

³⁰⁶ 3. Meg jelent szent Péternek, az Apostolok fejének,

4. A két tanitványnak kik Emmausban mentenek volna.

5. A tizen egy Apostolinak, a hol együt valának noha az ajtok zárva valának, szemekre hányá hihetlenségeket, meg mutatata nékik. kezein. lábain és az oldalán valo sebeket, hogy el hitethese vélek fel támadását., :/mivel nehezen akarának hinni szemeknek is:/ előttök halat, és ³⁰⁷ mezet ett, és öket is étette, ugyan akor is lehelle reájok mondván. *vegyétek a szent lelket, akiknek meg bortsátyátok vétkeket. meg lesznek bortsátva.. és a kiknek. meg tarttyátok. meg léznek tartva, mind ezek a meg jelenések, a fel támadásnak napján lettek meg..*

³⁰⁸ 6. Mint hogy szent Thamás nem vala akor jelen a több Apostolokkal; kételkedésében meg marada. és mondá atöbinek. hogy addig nem hinne valamég ne tapasztaná sebeit urának, nyolcz nap mulva a kristus meg jelenék az Apostolinak Thamás is jelen volt. a kristus meg tapasztatá véle sebeit., a ki is hitt. és tsudálkozásában fel kiáltá. *Én uram, és en Istenem*

7 A kristus meg mászor meg jelenék Gallileában a tiberiades tója parttyán. Péternek. Jakabnak, jánosnak, Thamásnak., Náthánáelnek. és más két tanitványoknak., egyszer a midön halasztanak volna, a kristus tsudálatos sok halat fogata velek, és vélek ett, az étel után. helyre hozatá szent péterel a szeretetnek háromszori tselekedetével. a háromszori meg tagadásának vétkit., azután reája bizá az Anyaszent egy háznak igazgatását., meg jövendölé néki. ³⁰⁹ martyrságát. és a szent János haláláról valo kérdésre nem akara meg felelni.

9 Meg jelenék szent Jakabnak a ki Jérusálemi első püspök volt

³⁰³ Act. 10 41.

³⁰⁴ s. Greg. hom. 25. in Evang. Matth 28. Marc. 17. 9

³⁰⁵ Matth 28 9 luk 24 11.

³⁰⁶ luk 24. 34. 1 Cor 15. 5 luk 24. 13.

³⁰⁷ Mark 16 14 luk. 24 36. joan 20 19.

³⁰⁸ Mark 16 14 luk 24. 36. joan. 20 24

³⁰⁹ Joan. 21

10. És leg utolszor az Apostolinak., éppen abban az időben a melyben fel akart a menyekben menni, erről még fogunk szollani

Az irás tsak tiszteri jelenésről szól. de közönségesen azt mondgya., hogy a kristus fel támadása után negyven napig maradván a földön; gyakorta meg jelent Apostolinak, hogy őket tanította.³¹⁰ és nekik az Isten országáról beszélyen, ez így lévén el lehet hinni, hogy gyakorta meg jelent nekik. noha azokat az irás fel nem tészi.

K A kristus nem jelenéké meg a Boldogságos szüznek, mindgyárt fel támadása után?

F Azt tellyeséggel el lehet hinni hogy meg jelent és nagy helyes okok hitethetik el velünk, valo a szent irás arol nem szol, vagy azért hogy meg mutasa Mariának nagy alázatoságát, a ki is mindenkor azt kívánta, hogy a kegyelmek. a melyeket vett, rejtékben maradgyanak., vagy azért hogy felyeb emelye hitének, és reménséginek nagyságát. a mellyek el lehettek az ilyen vigasztalások nélkül

K A kristus fel támadása után. nem mutatáé meg magát a sidoknak is vagy a pogányoknak. a kiknek részek volt halálában?

F Nem, mert tsak azoknak mutatá meg magát a kiket az Isten bizonyságoknak választotta volt³¹¹ mondgya szent Péter. nem akará magát meg mutatni az Istenteleneknek., mert méltatlanok³¹² voltanak ahoz a kegyelemhez. és az Isten meg akará tartani hitünknek erdemit, azért hogy méltób lenne a jutalomra., mondgya Tertullianus

K Leheté egész hitelt adni azoknak a bizonyságoknak, a kik ki hirdették a kristus fel támadását?

F A tellyes lehetetlen hogy meg tsalatkoztak volna, se hogy tsalárdok lettek volna: mivel. 1. ök. többen valának ött száznál, és ezen ött száz láto bizonyság közül. tsak egy is a szavát meg nem másolta. és tsak nem mindnyájan halált szenvedtek ezen igazságról valo bizonyság tételért. találnánaké sokat olyanokat, a kiket ha a vallásnak ereje nem segitené. meg akarnának halni még az olyan igazságért is a mellyet üsmernének., de vagyoné olyan példa hogy sok számu emberek letették volna életüket hogy lelkek üsméreti ellen valamely hamis dolgot bizonyittsanak?

2. Azok a kik a kristus fel támadását látták. és akik azt nyilván bizonyították, együgyü, és félénk emberek valának., a kiknek nem lehetet volna magoktól ilyen tsudálatos és veszedelmes gondolatot formálni, nem egyéb tehát, hanem tsak az igazságnak ereje. hirdetteté vélek olyan dolgot, a melynek hihetetlennek kellett tétteni., a melynek anyi eszes, hamis, és hatalmas embereknek kellett ellene állani, és ő nekik sok üldözéseket szenvedni az igazságért.

³¹³ 3. Bizonyásgot tévén, a vallasunk fundamentuma igazságáról., a proféták jövendölésiből azt meg mutatták, sok nagy tsuda tételekel azt oltalmazták, a melyek sok számu embereket meg térítének, ha szinte rettentő veszedelemre tették is magokat, arra a hitre. álván, és azokat a tsudakot a kristusnak leg nagyob ellenségi előtt tselekeszik vala., akik nem merének semmit mondani az igazság ellen., noha igyekezének azon hogy meg kisebittsék. tulajdonitván azokat a boszorkányságnak., mint ha az ördög arra reá állot volna, hogy az ő birodalmát el ronttsák, az Apostolok pedig gyengék. és hihetetlenek lévén a kristus éltiben, a midön a maga jelen valo léte, tanítása, hatalma, tsuda tételei anyi erőt adhattanak volna nekik, kemények, és

³¹⁰ Act 1. 3.

³¹¹ Act 10. 41.

³¹² ne impii errore liberarentur. et ut fides non mediocri praemio destinata difficultate constaret Apolog Cap 21

³¹³ Act 2. 24. Mark. 16. 20.

tellyesek a hittel. olyan időben, a melyben a kristus, nem segíthetvén hogy ha fel nem támadot volna,

4. Az Apostolok hirdetvén a fel támadást, azt mondák, hogy a régi jövendölések szerént, a kristus, az egész világon valo népet meg térítené, és vélek meg üsmértetné, és szolgáltatná avalóságos Istent, ezeket a tsudálatra méltó dolgokat pedig olyan időben mondák; amelyben az egész világ bálványozo volt, és hogy emberi mod szerént nem láttatot hogy a véghez³¹⁴ mehesen, azt is hozzája tevék, hogy az orája el jött volna, hogy a sidokot meg vetné az Isten., az egész világra el szélyednének, és hogy tsak világ vegin térnének meg, Jérusálem városa, és a templom. még fent valának amidön ezeket jövendölék, noha még akkor ennek a³¹⁵ nagy változásnak semi jele nem láttzot, a bé tellyesedés, meg mutatá igazán valo jövendöléseket, a pogányok kezdék akoron üsmérni a valóságos Istent, nagy seregekel mentenek az Anyaszent egyházban, a sidok pedig meg vettetének, és el szélyedének. az egész földre. máí napon is ebben az el pusztulásban vannak

Igen gyenge elméjünek kellene annak lenni, a kí nem érzéné erejét ezeknek a meg gyözzhetetlen bizonyításoknak, és a szive igen kemény volna. hogy ha azt érezvén, magát azoknak meg nem adná.

K Miért mondád hogy az üdvezítő fel támadása a vallásunk fundámentumának igazsága?

F Mert ha akristus fel támadot, a bizonyságokat., kik fel támadását hirdették, halgatni, és nékik hinni kel, a mit avallás dolgairól irtanak meg kel tartani, a profétáknak, akik az ő feltámadását meg jövendölték, hinni kel, még az egyéb dolgokat is. a melyekről irtanak., a midön pediglen a szent könyvek Isteniségek, és az Apostoloknak hatalmok, és végezések meg³¹⁶ üsmértetnek, mitsoda nehézséget találhatni a keresztyéni igazságban., és leheté az alá nem vetni magát valakinek, hogy ha tsak ellene nem mond. az értelemnek.

K A kristus fel támadása után, miért nem élt olyan formában az Apostolokal mint annak előtte, miért hogy tsak némelykor mutatta meg magát nékik?

F 1. Hogy el rejtse magát a sidok, és az Istentelenek előtt, olyan okokból. a melyeket az ő öröktől fogva valo bölcsesége tudta

2. Hogy meg mutassa mitsoda külömség vagyon az ő halandó. és ditsőséges élete között.

3. Hogy meg mutassa a nagy titkot. a melyről szól szent Pál, hogy a kristus fel támadása, formája a mi lelki fel támadásunknak, és hogy a kristusnak. testében fel támadot élete, például légyen, egy keresztyén lélekben fel támadot életének.

Magyarázat

A lelki fel támadás az, hogy a vétket el hadgyák. új életet élyenek, szent Pál azt mondgya, hogy valamint a fel támadot kristus többé meg nem hal, egy lelki képen fel támadot keresztyének sem kel többé avétekben esni. a kristus példájára valo nézve nem kel hogy a földi dolgokat kedvelye., hanem tsak a menyeieket, azt is hozzá tehettyük. aszent pál értelme szerént, hogy valamint a fel támadot Jésus, nem áll többé ahalando emberek között. és tsak némelykor mutatta meg nékik magát., hogy meg bizonyítsa nékik fel támadását. és hogy oktassa őket az Isteni dolgokra, szükséges. egy lelki képen fel támadot keresztyének is hogy³¹⁷ egész életét abban töltse. hogy az Istenről és az ő országáról foglalatoskodgyék. ne

³¹⁴ rom. 15.9.

³¹⁵ rom. 11. 23.

³¹⁶ 1 Cor. 15

³¹⁷ rom. 6. 9 coloss 3. 1.

ohajtsa avilagi embereket való lételt., csak szükségből. felebaráti szeretetből legyen vélek. és azért hogy engedelmeskedjék az Isten rendelkezésének.

16 Articulus A krisztus Menyben meneteléről

K A krisztus menyí ideig marada eföldön fel támadása után?

F Negyven napig.

K Miért marada negyven napig.

F Hogy meg bizonyítsa az embereknek fel támadását, hogy az Apostolit meg erősítse, és meg vigasztalja, és nekik oktatást adgyon hogy az emberek meg téréseken munkálodgyanak

K Mit tselekedék a negyvenedik napon?

F Az Apostolok mindnyájan Jerusálemben lévén., akrisztus meg jelenék nekik., és mondá hogy egész hatalmat vett az égben, és a földön, azt parantsollya nekik hogy menyenek el az egész világra prédikállani, és meg keresztelni az embereket az Atyának. a Fiunak, és a szent Léleknek nevében. azután azt igéré nekik hogy vélek lenne világ vegezetig. minden nap. Ez olyan nagy ígélet, amelyet tett akor az Isten Anyaszent egy házának hogy soha el nem hagyná; meg nyitá elméjeket hogy meg érthetnék a szent írásoknak értelmét., azt fogadá nekik hogy csak hamarjában el küldené nekik a szent Lelket; és meg parantsola nekik hogy Jerusálemben maradnának mind addig még a menyből való erőt nem vennék magokban.

Az után Bethániában vivé a tanítványit csak közel Jerusálemhez, és onnét az olajfák hegyére., és a midön oda érkezék áldást ada reájok, és azonal. fel emelteték az égben, és csak hamar a felhők el rejték szemek elöl.

ők pedig követék szemekel a még lehele, és mint hogy csak az égre néztenek, két angyal fejrben meg jelenének nekik. és mondák. hogy a krisztus, a kit fel menni [fel-menni] látták, olyan formában fóg még el jöni.

K A krisztus nintsen tehát már a földön?

F Nintsen látható képen., de láthatatlan képpen, két féle módon vagyon., 1. jelen vagyon valóság. testi képen az óltari szentségben., 2 jelen vagyon lelki képpen, az Anyaszent³¹⁸ egyházra és a hivekre való kegyelme, és gondviselése által.

K Miképpen vagyon akrisztus az égben?

F Az Atya Istennek jobbján ül.

K Az Istennek vagyoné jobb keze?

F Nintsen. mivel az Isten nem testből áll, hanem a szent Lélek., azt akarja nekünk ez által jelenteni, hogy az égben, az Atya Istenel. egyenlő hatalomban vagyon a krisztus. úgy mint³¹⁹ Isten, és úgy mint ember, az ő ditsőségivel, és hatalmával; őt fellyeb emeltet minden teremtet állatoknál.

K Miért mondgyák azt. hogy a krisztus üll az égben

F Az által az írás azt akarja velünk meg értetni, hogy anyi sok szenvedési és fáradsági után ot örök nyugalomban vagyon, mint királyi székiben.

³¹⁸ Matth 28 20 Ps 109:1. rom 8. 34. 1. petr. 3. 22

³¹⁹ Ephes. 1. 20.

K A krisztus menyben menetele hasznos volté az embereknek?

F Azt ugy kel tekinteni 1. mint az emberi természet gyözedelmének napját., 2. mint reménségünknek erős fundámentumát

K Miért mondád azt. hogy akrisztus menyben menetelének napja., az emberi természet gyözedelmének napja volt?

F Mert a mi természetünk amelyet magára vette volt a krisztus, azon anapon kezdé birni az³²⁰ örök ditsőséget. a melyért teremtett volt, a krisztus menybe menván, fel vivé magával azokat a szenteket, akiket meg szabadítá apoklokból., és akik hihető hogy mindenkor véle valának fel támadásától fogvást.

K Miért mondád hogy a krisztus menybe valo menetele; a mi reménségünknek erős fundamentuma?

³²¹ F Mert a krisztus menyekben fel menván, a mi elől járonká lett, a mint szent Pál mondgya, és őt szüntelen ajánlya vérét az Attyának, a melyet ki ontot érettünk.

K A krisztus gyözedelmes menybe menetelét meg jövendölték volté aproféták?

F Igen is meg. imé mit monda arol Dávid.

³²² *Emellyétek fel fejdelmek ati kapuitokot., és emelkedgyetek fel. örökké valo kapuk. és bé mégyen a ditsőségnek királya*

³²³ *Magasztaltasál az egek fölibe Isten. és az egész földön ate Ditsőséged.*

³²⁴ *Fel mentél a magóságban. meg fogtad a fogságot*

K Miképen kel nekünk tekinteni a krisztust menyekben.?

F Három féle képen, 1. hogy ő kitsoda, az Attyához képest, 2. kitsoda ateremtett állatokhoz közönségesen, 3. kitsoda az emberekhez különösön.

K. Hogy kel tekintenünk akrisztust az Atya Istenhez képest?

F Ugy mint az Attyának képét., ditsőségének fényességét, mint öröktől fogva valo igéjét. erejét. és bölcsességét az Istennek.

K kitsoda ő ateremtett állatokhoz képest?

F Ő minden állatok előtt valo születetnek neveztetik. ő általa, és ő érette teremtettek mindenek, mindenek ő benne élnek, az ő minden ható szava tart meg mindenedet, ő ujitot meg minden teremtett állatokot., és az Isten mindent az ő birtoka alá adot.

K kitsoda a krisztus az emberekhez képest?

F ő ami meg váltonk közben járonk., szó szöllonk, fő papunk, áldozatunk, templomunk, oltárunk, fejünk, Atyánk fia, világóságunk, Mesterünk, Apostolunk, az új testamentumnak Angyala, ő azút a mellyen kel járnunk, ő a kapu a mellyen kel bé mennünk. ő akö, és a fundámentum a melyre vagyunk építve, ő afa, a melynek mi vagyunk az ágai. ő az igazság, a melyet kel követnünk, ő ami életünk, kenyerünk, pasztorunk, férjünk, orvosunk, királyunk, biránk, ő a mi hitünknek kezdője. és tekélletesége, egy szoval ő lészen az égben a mi

³²⁰ Ephes. 4 : 8. s. leo. serm 1. de ascen cap. 4.

³²¹ hebr 6. 20. 9. 24.

³²² Ps 23. 7

³²³ ps 56. 6.

³²⁴ s. Aug. in. ps 67. 19.

ditsőségünk, és boldogságunk, de hogy el érhesük azt a boldogságot, a Jésum kristust kel követnünk mint példánkot.

K szükséges, és hasznosé meg tudnunk mind ezeket a tulajdonságit a kristusnak?

F Ennél se nagyob se hasznosab, se szükségeseb dolgot nem tanulhatunk, szent Pál azt ³²⁵ mondgya hogy a töb tudományokot meg kel vetnünk, de ezt mindenek felet kel tudnunk

17 Articulus

A kristus Jésumnak az Attyához, és a teremtet állatokhoz valo tulajdonságinak vagy minémüségének magyarázattya

K Miért mondád azt, hogy a kristus képe az Atya Istennek képe

³²⁶ F Azt szent Pál mondgya, meg akarván velünk értetni hogy a kristus ugy mint Isten, tekelleteségel valo hasonlatosága vagon az Istenel, az ő Attyával, mivel ő az Istennek Fia, Isten valamint az ő Attya.

K Miért mondád hogy akristus az ő Attya ditsőségének fényesége?

F. Azt szent Pal mondgya, meg akarván velünk értetni, hogy akristus ugy mint Istennek Igéje, az ő Attyának fényességétől és ditsőségétől származik. avilágóság származik anaptol; ez igy lévén a Fiu Istennek ditsősége és fényesége tellyeségel ki mutattya az Atya Istennek ditsőségét. és fényességét, mert a természet, a kitől ered ez a ditsőség, és ez a fényesség, és a ³²⁷ melyeket közli az Atya a Fiával, egy mind az egyik, mind a másik személyben

K Miért mondád hogy a kristus öröktől fogva valo Igéje az Atya Istennek?

F Ezt szent Janos, és szent Pál mondgyák. Isaiás után. meg akarják velünk értetni. hogy az Isten Fia belső képen valo szava az Atya Isten gondolattyanak. és üsmerettségének., a mi ³²⁸ külső képen valo szónk nem más, hanem külső képen valo ki mondása a mi gondolatinknak, és üsmérettségünknek, és ugyan azon gondolatokot belső képen valo szonak nevezik a midön azokat ki nem mondgyák.

K Miért mondád hogy a kristus az Istennek ereje és bölcsesége?

F Azt szent Pál mondgya, hogy velünk meg értesse hogy a kristus nem tsak ugy mint Istennek ³²⁹ Igéje., mindenkori bölcsesége és ereje az Istennek, hanem ugyan még a kristus által is nyilatkoztatot ki leg inkább az teremtett állatoknak az Isten bölcsesége és mindenhatósága.

K Miért mondád hogy a kristus minden teremtett állatok előtt valo első szülöt?

F Ezt szent Pál mondgya, meg akarván velünk értetni hogy az Isten Fia. minden teremtett ³³⁰ állatok előtt volt, a mint is hogy öröktől fogva szülte az Atya az ígét, aki is születet, és nem teremtetet, mivel ő öröktől fogva valo valamint az Atya Isten.

K Miért mondod azt. hogy mindenek akristus által, és ő érette teremtettek?

F Azt szent Pál mondgya. szent Janosal együt. meg akarván velünk értetni, hogy a kristus egy Isten az ő Attyával., és Isten valamint az Attya, és ugy mint Isten, ő teremtette avilágot, és azt a maga ditsőségire teremtette, mert az Isten mindent a maga ditsőségiért tselekeszik.

³²⁵ philip 2. 8.

³²⁶ 2 Cor 4 4. Coloss 1. 15

³²⁷ hebr. 13. s. Aug lib 4. de trinit. cap 2.

³²⁸ joan.1.1.hebr.2.3. Isai 40.: 5.

³²⁹ 1 Cor.1. 24.

³³⁰ Coloss 1. 15.

K Miért mondad hogy a krisztus az ő mindenható szava által tart meg mindeneket?

F Azt szent pál mondgya, meg akarván velünk értetni hogy az Isten Fiának mindenhatósága által tartatnak meg a teremtet állatok, mert ugyan az ő hatalma által is teremtettek, az ő szava vette ki őket a semmiségből, ugyan az is nem engedí hogy semmivé legyenek., mind ezek a ³³¹ szavai szent Pálnak tsak arra tzeloznak hogy meg bizonyithasa tellyeséggel akristusnak Istenségit; de a tsudalatra méltó dolog hogy még is ezután valának és vannak olyan keresztyének. a kik a szent irásokot tarttyák, és akik mind azon által. olyan vakmerők hogy ³³² tagadgyák ezt a fundamentumi igazságát vallásunknak; tellyeséggel meg homályosodot, és meg romlot egy olyan keresztyének a szive. a kit meg nem hatt. az ilyen tiszta. és vígasztalo világoság.

K Miért monddod hogy az Isten minden teremtett állatot. a krisztus hatalma alá adot?

F Ezt szent Pál és szent Janos mondgyák. szent Dávid után. meg akarván velünk értetni: hogy ³³³ a krisztus. ugy mint ember, minden teremtet állatoknak urává tétetet, hogy ő birja az Atya Istennek minden javait, és hogy mindenekre tellyes hatalmat vett, mint olyan örökségre, a mely az ő Isten Fiuságát illeti.

18. Articulus.

A krisztus Jesusnak. az Emberekhez valo tulajdonságinak. vagy minémüségeinek
Magyarázattya

K Miért monddod hogy a krisztus a közben járonk?

F Azt szent pál mondgya, meg akarván velünk értetni, hogy akristus minket meg békéltetet az Istennel. ezért is ötet szent pál a mi békeségünknek nevezi, és azt mondgya,. hogy el rontotta ³³⁴ halálával. az ellenkedéseket, meg is változtatta ahalálra valo itéletet. melyet mondottak volt az emberekre, vére által pedig mindent békeségben tett.

K Miért monddod hogy a krisztus a mi meg váltonk. üdvezitönk?

³³⁵ F szent.pál. és atöb Apostolok eszerént nevezik. meg akarván velünk értetni, hogy halálával meg váltot minket a bűnnek rabságából., az ördögnek kegyetlensége alól. és a pokolnak kinyától.

K Miért monddod hogy a krisztus a mi szó szóllónk?

³³⁶ F szent János nevezi eszerént. meg akarván velünk értetni, hogy a krisztus mindenkor esedezik érettünk, hogy nekünk irgalmaságot nyerjen. szent pál is ezt mondgya

K Miért monddod hogy a krisztus ami fő papunk?

³³⁷ F Azt szent pál mondgya Dávid után., mert a krisztus olyan áldozatot ajánlot az ő Attyának., amely bé tellyesedése, vagy inkább valósága volt, az ő törvénybéli áldozatnak., és a mely tsak egyedül engesztelheté meg az Isten haragját, és ugyan tsak az is békéltethete meg véle.

K Miért monddod hogy a krisztus ami áldozatunk templomunk. és oltárunk.?

³³¹ joan.1. Coloss 1 16.

³³² hebr. 1. 3.

³³³ hebr. 1. 2. joan 13. 3. ps 2. 7. 8.

³³⁴ 1 tim. 2. 5. rom. 5. 10.

³³⁵ 1 joan 4. 42. Act 5. 31 rom 5. Ephes. 5. 23.

³³⁶ 1 joan 2. 1. hebr. 7.25

³³⁷ hebr. 2. 17 hebr. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

F Mind ezekre szent pál tanyit minket, elönkben adván hogy a kristus magát fel áldozta az ö Attyának vétkeinkért., hogy ö bé töltötte arégi áldozatokat a mellyek meg nem engesztelhettek³³⁸ az Istent, és hogy a templom és az oltár ahol azokat az áldozatokat ajánlották, akristust jelentették., a ki magát ajánlotta az Istennek az ö halando testében.

K Miért mondod hogy a kristus mi Atyánk.?

F Mert ö tölle veszük alelki életet; azért is nevezi ötet Isaiás a saeculumok Attyanak. Pater³³⁹ saeculorum. mivel ennek alelki életnek. tsak ajövendő idökben lészen bé tellyesedése.

K Miért mondod hogy a kristus a mi fejünk?

F Azt szent Pál mondgya., meg akarván velünk értetni, hogy az Anyaszent egy ház egy test³⁴⁰ akristusal és akinek feje akristus. ahivek pedig az ö tagjai. mind ezekről bővebben szollunk, a midön az Anyaszent egy házrol fogunk szollani.

K Miért mondod hogy a kristus a mi Atyánkfia?

F A kristus maga méltoztatik így nevezni benünket és szent pál azt mondgya. hogy a kristus első szülöt sok atyafiak közöt. meg akarván velünk értetni hogy a kristus anyira szeretet hogy³⁴¹ az Istennek fiává tet minket, és maga örökös társaivá, mind azon által. aza külömbség vagon. hogy a kristus az Istennek. az ö Attyának. Fia, és örököse, a természet által, mi pediglen tsak fogadot fiaii vagyunk.

K Miért mondod hogy a kristus ami vilagoságunk.?

³⁴² F A proféták nevezték annak., némellyek közüllök ötet a jákób tsillagának nevezték. némellyek nap keletnek, a szent öreg ember siméon meg jövendölte felölle. hogy a népek³⁴³ vilagosága lészen., az Évangyélium azt mondgya hogy a kristus az emberek vilagositoja., hogy ö avilág vilagosága., és hogy akik ötet követik nem járnak asetétségben ö elötte az egész népek a setétségben jártanak, és a halalnak árnyékában ültenek.

K Miért mondod hogy a kristus ami profétánk.

³⁴⁴ F Mojses adgya néki azt a nevet mondván a sidoknak, az *Isten néktek egy profétát fog támasztani közöttetek., azért ötet halgasátok. és néki engedelmeskedgyetek.*

³⁴⁵ Mojses azon profétán a Messiást érti, szent Péter, és szent István szerént.

Ugyan a kristus is a fő proféta, ö a fő mestere az embereknek, ö általa jövendöltek a proféták. ö magais jövendölt, a mely jövendölésnek bé tellyesedésit mi magunk láttyuk, és abbol bizonyoson el hihettyük, hogy a mely jövendöléseket tett az utolso idökre, hogy azok. is bé tellyesednek.

K Miért mondod hogy a kristus ami Apostolunk?

³⁴⁶ F Szent pál nevezi ötet annak., az az. követnek, mivel akristus az emberekhez valo követtye az Istennek.

³³⁸ hebr. 9. et 10.

³³⁹ Isa 9. 6. rom. 4. 17.

³⁴⁰ Colos. 1 18. Ephes. 1 22.

³⁴¹ joan. 20 17 hebr. 2. 2. rom 8. 17

³⁴² Num. 24. 17 Zaka 3. 8

³⁴³ luk. 2. 32. Isai 43 6. joan. 1. 9. joan. 8. 12. Isai. 9. 2. Matth. 4. 16. Act 13. 47.

³⁴⁴ Deut 18. 15

³⁴⁵ Act 3. 22. idem 7. 37.

³⁴⁶ 5 hebr. 3 1.

K Miért mondd hogy a krisztus az új testámentumnak Angyala?

³⁴⁷ F Malakiás proféta nevezi ötöt annak, és utána az Évangyelisták. meg akarván velünk értetni. hogy az Isten azért küldötte volt el. akristust. hogy új szövetséget tegyen az emberekkel.

K Miért mondd hogy a krisztus a mi utunk?

F A krisztus azt maga mondgya., meg akarván velünk értetni, hogy mi nem mehetünk az ő ³⁴⁸ Attyához hanem csak ő általa. és hogy csak úgy érhetünk a menyekben. ha az ő nyomdokait követjük

K Miért mondd hogy a krisztus a kapu.?

F Ő azt maga mondgya *Én vagyok a kapu.* meg akarván velünk értetni. hogy csak ő általa lehet ³⁴⁹ az üdvességnek uttyában járni, hogy ha valaki nem a krisztus által megyen valamely hivatalban vagy rendben. az olyan az üdvesség uttyán kívül vagyon

K Miért mondd hogy a krisztus a szegelet kö. és a fundamuntum a melyre építettünk

F A krisztus ezt maga mondgya. és ő utána szent Pál. meg akarván velünk értetni, hogy minek utána meg vetették volna a krisztust a sidok., az ő fejké lett, és meg egyesítette őket atöb ³⁵⁰ nemzetségekkel., úgy hogy akár a nemzetségek. akár a sidok; de csak akristusra kel építeni üdvességeknek lelki épülettyét, az embereknek úgy is kel tekénten akristust mint reménségeknek kezdetét. és fundámentumát.

Magyarázat.

Hogy ezt a fejeletet. meg lehesen érteni, meg kel néznünk hogy mit mond ez iránt a száz tizenkettödik sőtár. *A kö mellyet meg vetettek az építőök, alet szegelet fejké. az urtol lett ez, és tsudálatos ami szemeink előtt.*

A bizonyos hogy a krisztus magát olyan köhöz hasonlittya a melyet az építő mesterek meg ³⁵¹ vetették, és a mely követ azután az épületnek leg főveb helyére tették. aki erre aköre esik el romol. és a kire esik el ronttya azt. szent Péter meg mondá asidoknak. hogy akristus az a kö. a ³⁵² melyet el vetették, de azt a szegelet fejké tették. azután, szent pál is azt mondgya, hogy a krisztus meg egyeztette a sidokot a nemzetségekkel, hogy a két nép csak egy lenne. és hogy ő a fundamuntum, a melyre kel mind egyik, mind a másik népnek építeni az üdvességnek épületét. ³⁵³ az a fundamuntum. mondgya szent Agoston. nem alá. hanem a magóságban tétetet, mert az olyan épület, a melyet a menyért építették. és nem a földért, erre valo nézve a fundámentumnak a menyekben kel lenni.

19 Articulus.

Ismét a krisztus Jesusnak az emberekhez valo tulajdonságinak vagy minémüségeinek. magyarázatya

K Miért mondd hogy a krisztus a fa a melynek mi vagyunk az ágai.?

³⁴⁷ Malak. 3. Matth. 11 10.

³⁴⁸ joan. 14 5. 6.

³⁴⁹ joan. 10 1.

³⁵⁰ luk. 20. 17 Act 4. 11 Matth 24. 42

³⁵¹ Matth. 21 43. Act 4. 11. 1 petr. 2. 6.

³⁵² rom 9. 32 ephes. 2. 20.

³⁵³ s. Aug. in ps. 45. n. 12. in ps. 86. n. 3. in ps. 121. n. 4.

F A krisztus maga tanította nekünk ezt a vigasztaló igazságot mondván. *Én vagyok az igaz szőlő tö. és az én Atyám a szőlő mivese., minden szőlő vesztöt a mely én bennem gyümölcsöt nem hoz, el metzi, és mindent a mely gyümölcsöt hoz, meg tisztítja. hogy több gyümölcsöt hozon, maradgyatok en bennem., és én ti bennetek, miképen a szőlő vesztö nem hozhat gyümölcsöt ö magától. hameg nem marad a szőlő töben., eképpen tistem ha én bennem nem maradtok., Én vagyok a szőlő tö, ti a szőlő vesztök, aki én bennem marad, és én ö benne. a*³⁵⁴ *sok gyümölcsöt hoz, mert nálam nélkül semmit nem tselekedhetek. ha ki én bennem nem marad; ki vettetik mint a szőlő vesztö, és meg szárad, azt öszve szedik. a tűzben vetik. és el ég.*

K Miért mondod hogy akrisztus az igazság a melyet követnünk kel.?

³⁵⁵ F Ezt maga mondgya., *Én vagyok az igazság.* magát az igazságot követik tehát. a midön akrisztust követik.

K Miért mondod hogy akrisztus a mi életünk?

³⁵⁶ F Ezt maga mondgya akrisztus. *Én vagyok az élet.* szent pál is azt mondgya hogy a krisztus a mi életünk. *Mikor a krisztus meg jelenik a ti életetek. akkor ti is meg jelentek ö véle a ditsőségben.*

Hogy meg lehesen ezt a mondását szent pálnak érteni, azt meg kel tudni, hogy egy keresztyénben két féle élet vagyon, a természet szerént való élet. amelynek kezdete az okos lélek, és a lelki élet. a melynek kezdete a krisztus lelke, aki bennünk lakozik. ugyan eza lélek is tselekeszi hogy a krisztus áll mi bennünk, mivel a mely lélek élteti akrisztust, ugyan azon éltet minket. mostanában egy keresztyénben tsak a természet szerént való életet láttyuk. a lelki élet el vagyon benne rejtve. hanem tsak az utolsó napon fog a ki nyilatkoztatni.

³⁵⁷ Mind ezekre szent pál tanyit minket. a ki is azt mondgya, hogy mi akrisztus lelkét vettük, és hogy az az lélek bennünk lakozik. azt mondgya, hogy már nem mi élünk hanem akrisztus áll mi ³⁵⁸ bennünk. *Én élek, mondá. vagy is inkább nem én élek. hanem akrisztus áll enbennem.,* meg másut azt mondgya, *meg holtatok, és ati életetek. el vagyon rejtve. akrisztusal az Istenben,* azt is mondgya. hogy a krisztus élete annak idejében ki fog nyilatkoztatni mi bennünk, *Mindenkoron a mi testünkben velünk hordozuk a Jesus sanyargatását. hogy a Jesus elete is ki nyilatkoztatásék ami testeinkben, mindenkor halálra adatunk a Jesusért, hogy a Jesus életeis ki*³⁵⁹ *nyilatkoztassék a mi testünkben*

K Miért mondod hogy a krisztus a mi kenyérünk?

³⁶⁰ F Azt a krisztus mondgya. *Én vagyok az égből le szállot élő kenyér., aki ezt a kenyeret eszi. örökké áll, Az én testem valóságál étel, és az én vérem valóságál ital.*

K Miért mondod hogy a krisztus a mi pásztorunk,?

F A krisztus maga adgya magának ezt a nevet és szent Péter azt mondgya, hogy a krisztus a mi lelkeinknek pásztorja és püspökje: azt könyü által látni hogy hány féle okból. lehet néki ezt a nevet adni, mivel a mi el tévelyedésünkön, ö fel kereset minket. és az akolyba vit, ö úgy vigyáz ³⁶¹ reánk mint egy jó pásztor vigyáz ajuhaira, ö, malaszttya által oltalmaz meg minket

³⁵⁴ joan. 15 1.

³⁵⁵ joan. 14 6.

³⁵⁶ Colos. 3. 4.

³⁵⁷ rom 8. 9.

³⁵⁸ Colos 3. 3.

³⁵⁹ 2 Cor. 4 10. 11

³⁶⁰ joan. 6. 33. 41. 48.

³⁶¹ joan. 10. Isai 11. 11. Ézék. 34 23. zak. 11. 16. hebr 13. 20. 1 petr. 2. 25.

ellenséginktől, ő, minket táplál, oktat, életét értünk adgya, és magát fel áldozza üdvességünkért.

K Miért monddod hogy akristus a mi jegyesünk?

³⁶² F A kristus maga adgya magának ezt a nevet., azért a szövetségért a melyet az ő nagy szeretetéből tett az Anyaszent egyházával., ez örökös szövetség, a melynek formája a keresztyéni házasság szent pál szerént.

K Miért monddod hogy a kristus ami orvosunk?

³⁶³ F A kristus maga adgya magának ezt a nevet; mert azért jött el hogy meg gyógyítsa betegségeinkből. és nyavalyáinkból. magára vévén nyomoruságinkot

K Miért monddod hogy a kristus a mi királyunk?

F. A proféták eszerént nevezték őtet, maga is magát eszerént nevezé pilatus előtt. és szent pál ³⁶⁴ azt mondgya hogy ő az igazságnak, és a békeségnek királya, a királyoknak királya, az uraknak ura, mind ezek valóságos illenek ő reája. mivel ő Isten, úgy pedig mint Ember minden teremtett állatok felet való. és minden hatalom adatot néki amenyekbe. és a földön.

K Miért monddod hogy a kristus a mi bíránk.?

³⁶⁵ F Ezt a kristus. és az Apostolok mondgyák nekünk. A kristus maga ditsőségében fog el jöni. hogy meg ítélje az embereket., Az Atya Isten, az ő Fiát bírójává tette az eleveneknek, és a holtaknak.

K Miért monddod hogy a kristus kezdője. és el végezője. hitünknek?

³⁶⁶ F Ezt szent pál mondgya, meg akarván velünk értetni. hogy a kristus adgya nekünk kegyelméből a hitet. ő teszi azt tekelletesé, és öis tartattya azt meg velünk mind végig.

K Miért monddod hogy a kristus léssen a mi ditsőségünk és boldogságunk az égben.?

F Mert az örök élet abból áll. hogy meg üsmérjék a valóságos Istent. és a kristust, akit az Atya küldötte el. A szentek boldogsága amenyekbe az, hogy láttyák, szeretik, és bírják örökösön ³⁶⁷ akristust. ök véle meg válhatatlan egyeségben vannak, úgy hogy a mint szent pál mondgya, a kristus minden mindenben. és mindeneknek minden.

20 Articulus.

Hogy miben. és mi formában példánk nekünk e földön a Kristus.

K Miért monddad hogy a kristus csak azoknak léssen boldogsága menyekbe, a kik őtet követni fogják mint példájokat e földön?

³⁶⁸ F Ezt a kristus mondgya, és ő utánna szent pál. és atöb Apostolok is mondgyák., akristus azt mondgya, hogy *A ki én utánnam akar járni. mondgyon ellene magának, viselje keresztyét, és kövesen engemet*

³⁶² 2 Cor. 11 2. Ephes 5. 22.

³⁶³ Malth. 9. 12 Mark. 2. 17 luk. 4. 23.

³⁶⁴ joan. 18. 37. hebr. 8. 2.

³⁶⁵ joan 5. 22. 2 tim. 4. 1.

³⁶⁶ hebr. 12. 2.

³⁶⁷ Colos. 3. 11.

³⁶⁸ Matth. 17. 24. Mark. 8 34.

³⁶⁹ Meg másut azt mondgya, *nem nagyobb atantivány a mesternél, sem az szolgál az uránál; elég a tanitványnak hogy olyan légyen mint a mestere. és a szolgának mint az ura.*

³⁷⁰ szent Pál azt mondgya. hogy *A kiket elevé meg üsmért, elevé is el rendelte hasonloká lenni*
³⁷¹ *az ő Fia ábrázattyához. Mint hogy a földi embernek ábrázatyát. viseltük, viselyük*
³⁷² *amenyeinek is ábrázattyát. meg másut Hogy lekel tennünk az előbbi élet szerént valo*
embert, aki is földi ember, és az új emberben kel öltöznünk aki akristus tudni illik. amint
³⁷³ *magais mondgya másut hogy ellene kel. mondanunk a világi rosz kivánságoknak. és a*
kristushoz kaptsolnunk magunkot, tanitási szerént kel élnünk, és követnünk kel példait.

³⁷⁴ Szent János azt mondgya, hogy hasonló életet kel élnünk mint a melyet élt akristus a földön. egy szóval. semit szükségesebbnek nem látunk a szent írásban, mint azt hogy a kristust
³⁷⁵ követjük mindenben, mint példánkat.

K Leg inkább miben kel úgy tekéntenünk akristust mint példánkat?

F A kristus életében vannak olyan dolgok a melyeket kel követni minden keresztyének, akár mineműi renden lévő legyen, vannak meg olyanok amelyeknek követése, a különböző alkalmatoságokon, abelső, vagy a külső indulatokon áll, példának okáért aközönséges hivek nem követhetik a kristust tanításában, és prédikálásában, de nintsen olyan renden lévő aki ne tartoznék valamely részit akristus életének követni mint példáját.

K Melyek azok a dolgok amelyeket kel követni minden renden lévő keresztyénnek a kristus életében.?

F 1. követnünk kel ötet abban hogy ő meg vetette az érzékenységbéli dolgokat, a kevélységet, a haszontalan dolgoknak tudását, vagy látását., a fősvénységet.

2. ő egyedül az Istenhez ragaszkodot, mindeneket az ő ditsőségiért, és az ő ditsőségire tselekedet. ez is rövideden minden kötelesége egy keresztyénnek, ebben az indulatban kel lenni mindennek, gazdagnak, szegénynek, királynak, urnak, szolgának. minden tartozik akristus példájára nem a világhoz. hanem csak az Istenhez ragaszkodni.

K Melyek azok a dolgok, amelyeket kel követni akristusban különös rendekben és hivatalokban?

F Hogy erre a kérdésre meg lehesen felelni, igen sok féle hivatalokot és rendeket kellene meg vizsgálni. mind külön külön, de azt most nem tselekeszük, mivel még ezután ebben a munkában minden féle renden és hivatalban lévőnek köteleségiről eleget fogunk szollani, hanem itt csak azt mondgyuk közönségesen., hogy az Évangéliumban amelyet szorgalmatosággal kel olvasni. minden keresztyén meg találhattya ki ki azokat a rendeket. és példákot, a melyeket követni kel., akristus /:példának okáért./ meg mutatta a maga személyében a királyoknak., és mind azoknak akiknek a hatalom adatot kezekben, hogy csak az Isten ditsőségire, és az alattok valójoknak üdvességekre kel élni azal a hatalommal.

A pásztoroknak meg mutatta hogy fel kel magokat áldozniok a juhokért, azokat kel szeretni, üsmérni, oktatni, azok előtt kel járni, ne az emberektől félyenek. hanem csak egyedül az

³⁶⁹ Matth. 10 24.

³⁷⁰ rom. 8. 29.

³⁷¹ 1 Cor. 15. 49.

³⁷² Ephes. 4. 22. 23. 24.

³⁷³ Tit 2. 12. philip 2. 5 hebr. 12. 2.

³⁷⁴ 1 joan. 2. 6.

³⁷⁵ joan. 13. 15.

Istentől., tsak az igazsághoz kaptosollyák magokat, avilág itéletit, igéretit, és fenyegetésit meg vessék.

A prédikátoroknak meg mutatta. hogy hasznok keresők ne legyenek, hanem aláztosok, hogy ne a palotákat, és a nagy renden lévő halgatokat keressék, hanem a hová az Isten hja öket. oda menyenek, vagy a falukban, vagy a városokban, és hogy némelykor, sokal nagyob gondol kel fel keresni egy szegény goromba bünöst, egy olyan embernél. a ki nagy tiszttségben és bövölködésben vagyon.

Elé lehetne számlálni a töb renden. és hivatalban lévőket is. és elejekben adni az uraknak, és szolgáknak, a mester embereknek, az Atyáknak, és Anyáknak, a gyermekeknek, aszegényeknek, és gazdagoknak, abetegeknek, nyomoruságban lévőeknek, az el hagyatattaknak, mind ezeknek mondom, elejekben lehetne adni hogy miképen kövessék akristust mind ezen külön külön fele állapotokban és rendekben, detsak az Évangyeliomot olvasák. figyelmeteségel. és abban fel talállyák akár mely hivatalban. és rendben legyenek, de az irás szerént, egyaránsu indulattal. és hajlandoságal kel lennünk akristuséhoz, ugy itéllyünk mindenekről valamint ő, ugy beszélyünk, szenvedgyünk, tselekedgyünk valamint ő., ezeket is foglallyák magokban szent pálnak ezek a szavai. *hoc sentite invobis quod et in Christo Jesu,*³⁷⁶ *legyetek olyanok mint akristus volt. egy szoval oly telyeseknek kel lennünk akristusal., hogy valóság el mondhasuk. hogy ő áll mi bennünk. valamint szent pál mondgya magáról.,* *Én élek, vagy is inkább nem én élek., hanem akristus él bennem.*

VI Rész.

A szent lelekről. és a keresztyéni vallásnak fel állításáról

Első Articulus.

A szent Léleknek le szállásáról.

K A kristus menyben menetele után hová menének az Apostolok.?

F Mindnyájan viszá térének Jérusálemben. és a parantsolat szerént mind addig ót maradának, valamég a szent Lélek le nem szálla.

K Mit miveltek mind addig?

F Magános életet eltenek, de főképen az imádságban foglalták magokat

K Mitsoda időben. és hány orakor szálla le reájok a szent Lélek?

F kilentz ora tájban regel, áldozo tsötörtök után tizedik napon. és ötvenedik napon a kristus fel támadása után, a mely napon a pünkösdtöt illették a sidok.

K Miért akará az Isten hogy a szent Lélek a sidok pünkösdyekor szállana le?

F Azért hogy jobban ki tessék avalóság a melyet jelenti vala a satoros innep, mert mivel hogy a sidok egyiptumbol valo ki menetelek után ötven nap mulva vettek az Istentől Mojses által a kö táblára írot törvényt, az Isten azt akará hogy a szent Lélek le szálván, az embereknek szivekben írja a törvényt, ötven napal azután hogy a kristus meg váltta bennünket az ördögnek rabságából fel támadása által.

K Miképpen szálla le a szent Lélek az Apostolokra?

³⁷⁶ philip 2. 5. Ephes. 4 24.

F Nagy zugás hallaték mint a szeleknek zugási., a mely bé tölté aházat a melyben valának. mindnyájan atanitványok. a Boldogságos szüzel. azonal tüzes nyelvek szállának mindenikére. és bé töltetének szent Lélekel.

K Mit értesz azon, hogy az Apostolok bé töltetének szent Lélekel.?

³⁷⁷ F Azt értem hogy a szent Lélek a szent Háromságnak harmadik személye, aki is kristus lelkének, és igazság lelkének neveztetik, reájok leszálván, őket meg ujitá, és benne lakozék.

K Mitsoda változást tett a szent Lélek, az Apostolokban?

³⁷⁸ F Egészen újj embereké tevé őket, mert. 1. ujj világoságal. Isteni szeretettel. buzgoságal., erővel, és jó erkölcsel. bé tölté őket. akik is annak előtte. gyengék. és homályos elméük valának,

2. Minden féle nyelveknek szollására valo ajándékát adá nékik, hatalmat ada atsuda tételekre, ³⁷⁹ noha ökk annak előtte tudatlanok valának, és leg aláb valok a nép közöt.

K Az Apostolok tsak magokért vevéké a szent Lelket?

³⁸⁰ F ökk azt azért is vevék hogy azt közöllyék ajándékival. és hasznaival együt., mind azokal akik hinni fognak akristusban ö általok. vagy helyekben lévők által,

K Mikor veszik ahivek a szent lelket., az Apostolok. vagy a helyekben lévők által.?

F veszik annak sengéjit akereszttségben. de főképen azt veszik abérmálás szenttségiben.

K Mitsoda hasznot téssen a szent Lélek ahivekben kik azt veszik.?

F Az Isteni szeretetet önti szivekben, valamint az Apostolokéban, buzgoságot, erőt, és jó erkölcsöt ölt beléjük., de nem adgya nékik mindenkor azt a nagy tudományt. atsuda tételekre valo ajándékokot, mert azok a rend kívül ajándékok szükségesek lévén. eleinte., a ³⁸¹ nemzettségek meg térésekre valo nézve. és a jövendölések bé tellyesedésekre. mostanában nem szükségesek, mint hogy a vallás meg győzhetetlen igazságokal. állitatot fel.

K A proféták meg mondták valaé a szent léleknek le szállását.

F Igen is. meg. mindgyárt a szent Lélek vétele után szent Péter a sidoknak kezde prédikállani. ³⁸² meg mutatván nékik hogy Jóel. proféta meg mondtotta volt azt a nagy dolgot a melyet ökk ugy tsudállják vala..

2 Articulus.

Az Apostoloknak prédikálásokról: sok szamu sidoknak. meg térésekről, és atöbbinek büntetésekről

K Mit tselekedének az Apostolok azután hogy a szent Lélek reájok le szálla?

F A kristus parantsolatya szerént, az Évangéliumot prédikállák a sidoknak, a samaritánusoknak, és azután apogányoknak.

K Mit értesz azon midön azt mondd, hogy az Apostolok az Évangéliumot prédikállák?

³⁷⁷ joan. 14. 16. 17.

³⁷⁸ joan. 17. 13.

³⁷⁹ Act. 2. 9.

³⁸⁰ Act. 8. 15. rom. 5. 5. 8. 9.

³⁸¹ 1 Cor. 14 22. s. Aug. serm. 186. de temp.

³⁸² Act. 2. 16. joel. 2. 28. Isai. 54. 3.

F Azt értem 1. hogy ki hirdetétek az embereknek a jó hirt. hogy az egész emberi nemzet megujtatot volna a krisztus által., és az Istenel meg békéltetett volna., 2. ki hirdetétek a krisztusnak tsudálatos életét, halálát. fel támadását, és menyben menetelét, a melyeknek ök bizonyági voltak., egy szoval mind azokat az igazságokat a melyekre tanította volt akrisztus öket.

K Miért nevezik ezt Évangyélium predikálásának?

F Mert ez a szó Évangyélium. görög szó. a mely téssen *jó hirt* nem is lelete boldogab hirt hirdetni az embereknek., mint azt hogy a meg békéltetésnek titka bé tellyesedet volna, és minek utánna anyi sok ideig zárva let volna, a menyeknek kapuja nékik meg nyitatot

K Miért akará a krisztus hogy először az Apostolok a sidoknak prédikállyák az Évangyéliumot?

F Azért mert a sidóság az Isten népe vala., Ábrahámnak maradékja, akivel szövetséget tet volt az Isten, a Messiás nékik volt ígéletben, ök is voltak meg tartoji az Isten törvényének., és a jövendöléseknek

K A sidok meg téréneké az Apostolok prédikálásokra?

F Sok számuán közüllök meg térének., szent péter tsak egy napon három ezeret térítte meg közüllök. más alkalmatoságal egyszers mind ött ezeret, atöb Apostolok is sok számuakat ³⁸³ térítének meg, és azoknak számok kik meg térnek vala minden nap nevedekék, de nagyob része a népnek a proféták jövendölések szerént ahihetetlenységben marada.

K Mitsoda életet élnek vala a sidók, kik keresztyéneké lettenek?

F Igen szent életet éltenek, mindnyájoknak egy szivek. és egy lelkek vala, ajoszágotok oly kevésre betsüllék hogy azokat el adák. és azoknak az árrát az Apostolok lábaihoz tevék. hogy azt ki osztogatnák azoknak, kik szükségben valának. minden közös volt közöttök, oly igen ellene mondottak vala magoknak, hogy örültenek, és boldognak tartották magokat, amidön valamit szenvedhetének akrisztusért, az ö buzgoságok tsudálatra méltó volt, anapot, és az éttzakát az imádságban töltötték

K Mit tselekedének azok kik meg nem térének?

F Az Apostolokat, és atöb hiveket nagyon kezdék üldözni.

K Az Isten büntetetlen hagytaé a sidoknak vétkeket?

F Nem mert az Isten reájok botsátá mind azon büntetéseket. amelyeket meg jövendölték vala aproféták.

³⁸⁴ 1. El hagyattatának vakságokban. és keménységekben.

2. Az Isten nem tartá öket többé maga népének. lenni, helyyetek a pogányokat hívá ahitre, ³⁸⁵ hogy azok birnák örökségül országát. amelyet meg veték a sidok,

3. Az ö városokat meg vették, fel prédálták. és el égették. a templomjokat egészen le rontották. a hazájok egészen el pusztula. ki mondhatatlan sok számuakat a romaikak meg ölének, és akik a halált el kerülheték az világra el terjedének, a hol vannak. és lesznek oseás ³⁸⁶ mondása szerént mind világ végiig, király. templom. oltár, és áldozat nélkül, hordozván mindenüt magokal. az Istentől valo meg vettetéseknél látható bélyegét.

K Ez az utolsó nyomoruság mitsoda időben szálla a sidokra?

³⁸³ Act. 2. 41. rom 11.

³⁸⁴ Deut 28. 28

³⁸⁵ osé 1. rom 9. 25

³⁸⁶ Dan. 9. matth. 24. mark 3. luk. 21 osé. 3. Deut. 28.

F Vespásiánus Császár idejében. a kristus halála után harmintz nyolcz esztendővel

K Miért nem akará az Isten hogy tellyeségel el töröltetnének mindnyájan a sidok., hanem hogy el terjedgyenek az egész földre. és hihetlenségekben meg maradgyanak.?

F Nagy sok fő okokra valo nézve. 1. az egész földre valo el oszlások nagyon segitté a pogányoknak meg téréseket., mivel mindenüvé el vivék magokal a szent könyveket. a melyekből apogányok meg láták, a jövendöléseknek. bé tellyesedéseket

2. A profetiák olvasása a melyeket mindenüvé el vivék a sidok. oly igen meg gyözé apogányokat, és oly igen meg szaporitá a keresztyéneket, hogy Antoninus császár. aki az ötödik üldözést indittá az Anyaszent egy ház ellen. nem találta más modot abban hogy azt meg gátolhassa és eleit vehesse. mint azt. hogy meg tilttsa büntetés alatt a profetiáknak olvasását.

³⁸⁷ 3. A sidoknak. meg keményedések, vakságok, és meg vettetéseik., mindenkori bizonyságok akeresztyéni vallásnak valóságáról., mert mind ezeket meg mondották vala aproféták.

4. Az Isten el hagyván a sidokot az által helyt ada a nemzetségeknek hogy az Anyaszent ³⁸⁸ egyházban menyenek., ök valának a vad olaj fák amelyről szól szent pál de az Isten tellyeségel el nem hagyta a sidokot, hanem tsak egy ideig, mert a midön a nemzetségek között ³⁸⁹ valo valasztattaknak számok bételik, akoron a sidok is meg üsmervén magokot. meg térnek. ugyan ez az utolso hozájok valo irgalmasága Istennek, az egyik fő oka. hogy el nem törölte őket.

3 Articulus

Az Évangyéliumnak, a samaritánusoknak, és az után az egész világon lévő nemzetségeknek valo prédikáltatásáról

K A samaritánusoknak mikoron hirdeté az Évangyéliumot?

F Akoron kezdék nékik hirdetni. a midön a sidok a leg első üldözést kezdék az Apostolok, és a hivek ellen. az igazságos dolog volt hogy elsőben az orthodoxus sidoknak predikáltasék az Évangyélium, és azIsten azt akará hogy az Apostolok tsak akkor hirdetnék az sismaticus sidoknak., valamicsodások valának a samaritánusok, a mikor azt az előbbienek bé nem vennék. erre valo nézveis a midön leg először el küldötte vala a kristus az Apostolit még életében az Évangyélium hirdetésére, meg parantsolta vala nékik hogy ne mennének se a ³⁹⁰ pogányokhoz. se a samaritánusokhoz, akarván. azt, hogy a sidokon kezdgyék el.

K A samaritánusok miképen vevék bé az Évangyéliumot?

³⁹¹ F Igen nagy örömel. és sokan közüllök meg térének.

K Miképen büntettetének meg a samaritánusok közül azok kik bé nem vevék.

³⁹² F Hasonlo büntetés alá vettetének mint a töb sidok

K Az Apostolok mikor kezdék hirdetni az Évangyéliumot atöb nemzetségeknek?

F Mihent a sidok azt meg veték., a sidok már sok jeleit adták vala dühöségeknek., sok Apostolokot tettek volt fogságban, szent Istvánt az első Diáconust meg kövezték volt., ez is

³⁸⁷ s. Aug de civ lib 5 cap 34. s. Aug. libr de fide rerum quae non videntur

³⁸⁸ rom. 11.

³⁸⁹ rom. 10. 11.

³⁹⁰ Matth 10 5. Act. 8. 5.

³⁹¹ Act. 8. 5.

³⁹² joseph. de bell. jud. lib 3. Cap 22

volt első martyr. közönségesen üldözik a híveket., Akoron az Isten tudtára adá szent Péternek, az Apostolok fejének. hogy ideje volna a nemzetségeknek prédikállani az Évangéliumot.
³⁹³ szent Péter engedelmeskedék, és egy Cornélius nevü kapitány. volt az á boldog. a pogányok közül., a ki leg elsőben meg világosítaték. az Évangélium világosságával.

K Mitsoda tartományban prédikállák az Apostolok. a pogányoknak az Évangéliumot.

³⁹⁴ F Azokon a pogányokon kezdék el. akik judeában valának., de azután el oszlának az egész földre. hogy tanítsák. és meg kereszteljük. a nemzetségeket a kristus parantsolatya szerént

K Az Apostolok közöt. nem volté valamelyik a kit az Isten különösön választot volna hogy az
³⁹⁵ nemzetségeknek hirdese az Évangéliumot.?

F volt., mivel szent Pált; az Irás., a nemzetségek Apostolának, és Doktorának nevezi.

Ez a nagy Apostol. nem volt látható bizonyága. a kristus életének. és tsuda tételeinek., valamint a több Apostolok, az ő meg térése. és az Apostolságra valo hivatása tsudálatoson volt, a keresztyeni vallással igen ellenkezet, és annak fő ellensége volt. az Isten tsudálatosan meg térítette. a kristus fel támadása, és a szent Lélek le szállása után, nagy kegyetlenségel üldözi
³⁹⁶ vala az Anyaszent egyházat, a midön akristus néki meg jelenék, és Apostolá választá. nem volt egy is a ki nálánál hasznosaban prédikálotta volna az Évangéliumot, és aki nevezetesebbé tette volna magát abuzgoság, az irások., amunkák, és a szenvedések által.

K Az Apostolok tetteké nagy hasznot a nemzetségeknek prédikalván az Évangéliumot?

F olyan nagy hasznot tettek, hogy a bálványozást el rontották. a melyben az egész világ el volt merülve., és hogy fel állitván. a kristus vallását, az igaz Istennek üsmérettségit. és szolgálattját fel állitották., A mi Atyáink bálványozók voltanak., mi pedig keresztyének vagyunk, imé ez a haszna az Apostolok predikállásinak.

K Az Apostolok miképen vihették végben azt a nagy hasznot?

F A szent Lélek ereje által, aki hathatosá tette prédikálásokat., tsuda tételeket, szent életeket, és halálokat, hogy bizonyóságot tegyenek az igazságról. melyet hirdettek., Tellyesek lévén. azal az Isteni tüzel, a mely fel gerjesztette volt sziveket, hasonlok valának, mondgya szent Agoston
³⁹⁷ a meg gyulladot fához, a melyet mindenüt el vetvén, és minden helyekre el vivén, végtire meg gyujtotta a világnak nagy roppant erdelyét, és bé töltötte a földet világosságal és az Isteni léleknek tüzével.

K Az Apostolok meg térítettéké ök egyedül. az egész földet.?

F Azok a meg térítések vagy ő magok által, vagy a tanítványok vagy azoknak utánnok valojoktól let meg. *Az ő beszédek. az egész földre el vitetet.* mondgya szent Agoston, *noha még az Anyaszent egyház. ne terjedet legyen is el az ő idejekben, az egész földre.* az
³⁹⁸ Apostolok tanítványi, követték az ő prédikálásokat és tsak azokat hirdették. a miket az Apostolok

³⁹³ Act. 10 13. rom 10 19.

³⁹⁴ Matth. 28. 19 Mark 16. 15. rom 10. 18.

³⁹⁵ rom 11. 13. 15. 16. Galat 1. 16. 1 Tim. 2. 7.

³⁹⁶ Act 9. Galat. 1 2. Corinth. 10 s. Aug de civ. lib. 14. C. 9.

³⁹⁷ s. Aug. in ps. 30 v. 22. n. 9.

³⁹⁸ s. Aug. de civ Dei lib 13 C. 50

4 Articulus.

A keresztyéni vallásnak az üldöztetésekben való fel állításáról.

K A keresztyéni vallásnak valánaké ellene mondoi fel állításakor?

F Igenis valának, mert mindenüt nagy üldöztetésekben kellett fel állítani. de mindenüt vett³⁹⁹ erőt, az emberi hatalmon. ugyan ez is tészti tsudálatosá fel állítását, és ebből ki tettzik. hogy a világnak meg térése nem az embereké, hanem az Isten munkája volt.

K A keresztyéni vallásnak minden emberi hatalom nélkül való fel állítása, meg valaé mondva a proféták által.?

F Igen is mivel Danielnél ezt világosan jelenti. a követske, mely magától el válván ahegytől.⁴⁰⁰ azután lassanként nagy hegy lett belölle. mely el fogá az egész világot. és maga alá veté az egész birodalmakat.

K Az Apostolok. és az ő tanítványi miképen viselék magokat az üldözésekben.?

F senki közüllök nem zugolodék. se magát nem oltalmazá, hanem bölts oktatásokal., és írásokal bizonyittyák vala meg ártatlanságokat, és a keresztyéni vallásnak igaz voltat. mindnyájan nagy békeséges türesem szenvedék. az igazságért a kinokot, és a kegyetlenségel való halált.

K ki indittá fel. az üldözéseket?

⁴⁰¹ F Az ördög. mivel meg akará tartani hatalmát az embereken. és ellene allani akristus hatalmának.

K Az ördög kik által gerjeszté fel az üldözéseket?

⁴⁰² F A sidok. a pogányok. a Császárok. a fejdelmek. és az egész emberi hatalmok által.

K A világi hatalmasok miért üldözik a kristus Anyaszent egy házát.?

F Mert akeresztyéni vallás, ellene állot az ő rossz kívánságoknak., az emberek az ördögtől ingereltetvén, nem szenvedheték hogy az ő akarattyok szerint való életyeket meg változtasák, a fejdelmek világi okokért is kezdék üldözni akeresztyéneket

K Az ördög véghez viheté hogy el törölhese a kristus vallását.?

⁴⁰³ F Nem, de söt még gyalázattyára válék szándéka, mivel az üldözéseket melyeket támaszta, nem hogy fogyasztották volna. de söt még szaporították a kristus tanítványit.

K Az üldöztetések miformában szaporították a kristus tanítványit.

F A meg számlálhatatlan martyrumokal. és azoknak számokal. kik tsudállyák vala a martyrumsággra való nagy bátorságokat

Magyarázat.

Martyr. e görög szó, a mely bizonyság tételt teszen. tehát martyrumságot szenvedni. nem egyéb, hanem halált. vagy kint szenvedni. akristusrol. vagy az igazságról való bizonyság

³⁹⁹ s. Aug. de civ. Dei lib 18 cap. 50.

⁴⁰⁰ Dan. 2 37.

⁴⁰¹ luk. 11. 21.

⁴⁰² Act. 4. 5.

⁴⁰³ s. Aug de civ Dei lib 18. c. 50.

tételért. azoknak pedig számok meg számlálhatatlan. kik meg holtak. vagy kint szenvedtek az igazságért.

K A martýrumok miképen szaporították vala a hívek számát. nem fogyasztták valaé inkább halálokat.?

F Ugyan halálokat szaporították vala a hívek számát, mivel egy martýrnak példájára való nézve. gyakorta sok szamu pogányok térnek vala meg. tertullianus jól mondá, hogy a martýrumnak vére. a keresztyénségnek magja. mivel egy mag helyet a ki meg holt. száz termet helyében. az Evangyélium szerént.

K Menyi ideig tartá az üldözés?

⁴⁰⁴ F Három száz esztendeig. mind addig valamég Constantinus császár. keresztyéné nem lett; azután atöbb fejdelmek is keresztyén vallásra állának

K A keresztyéni vallást üldöztéké mind azok a császárok kik uralkodtanak akristus halála után. Constantinusig?

F Nem mindnyájan, az Isten meg sem engedé hogy az üldözések hoszasok legyenek. ahaboruságot gyakorta meg tsendesítette. azért hogy a hívek egybe gyülhesenek, és rend tartást tehessenek,. az első három saeculumok alatt. tizenkét rendbéli üldözéseket látunk

K kik valának tehát azok a Császárok kik üldözik a keresztyéneket?

F Leg első vala Néro. aki parantsolatot ada ki az üldöztetésre. Anno Domini 64. és tartá ez az üldözés. 68.ig. a melyben meg hala ez a császár.

A második üldözést kezdé Domitianus császár. Anno Domini 90. és tartá ennek afejdelemnek haláláig.96.

A harmadik üldözést kezdé Trájánus Császár. Anno Domini 97. ez a Császár parantsolatot nem ada ki a keresztyének ellen. hanem tsak a gyülekezetet tiltá meg közöttök, de a gubernátorok meg öleték azokat kik egyben gyülnek vala az Isteni szolgálatra. végtire a Császár meg tudván hogy a keresztyének anyin mennének a halálra hogy még hohért sem találhatnának meg öletetésekre. el hagyatá azüldözést 116.

A negyedik üldözést kezdé Adriánus Császár., Anno. Domini 118: emeg tiltá minden féle új vallást. nem nevezvén a keresztyéni vallást, nyolcz esztendő mulva meg tiltá hogy ne kinoznák a keresztyéneket mind azon által haláláig tartá az üldözés úgy mint 137.

Az ötödik üldözés kezdődék Antoninus császár alatt, 138 ban. enoha parantsolatot ada ki 153. hogy meg szünnék az üldözés. mind azon által a fő tisztek hamiságok miat., még 156. elég martýrok valának.

A hatodik kezdődék Marcus Aurelius császár alatt 161 ben. és ennek a Császárnak parantsolatyából meg szünnék az üldözés 174 ben

A hetedikét kezdé Severus. 199. és tartá ennek a Császárnak haláláig úgy mint 211 ig.

A nyolczadikát kezdé Maximinus 235 ben. ez a császár noha tsak apüspököt parantsolá meg öletni, de a gubernátorok a több egy házi renden lévőket is oda számlálák. és meg öleték akiket kaphatának. ez az üldözés ennek a Császárnak halálával végeződék el. 238 ban

A kilentzedikét kezdé Decius császár. 249. amely nagy kegyetlenségel tartá 251 ig. a melyben nyomorultul meg hala ez a Császár.

⁴⁰⁴ s. Aug serm. 3. in ps. 32. n. 15.

A tizedikét. Valerianus és Gallianus császárok kezdék. 257 nagy kegyetlenséggel tartva negyed fél esztendeig.

A tizenegyedikét kezdé Aurelianus császár. 273-ban és vége lett. 275-ben.

A tizenkettődikét kezdék Diocletianus és Maximianus császárok. 303-ban. Galerius császár a ki Diocletianus helyében következék, elhagyatá üldözéseket, 310-ben. de halála után⁴⁰⁵ Maximinus elkezdeté 312-ben. Licinius császár nagy kegyetlenséggel követé 316-tól fogva. mind addig valaméig Constantinus ura nem lévén a birodalomnak., a ki is az Anyaszent egyházat nagy nyugodalomban tévé. a keresztényi vallásra térve magais.

De azt jó meg tudni hogy mind azok a Császárok kik az Anyaszent egyházat üldözték. veszedelmes halálal holtak meg.

K Constantinus Császártól fogva az Anyaszent egyház volté üldöztetésekben?

F Igen is volt mert ő utána nagy kegyetlenséggel és hamissággal. üldözté Juliánus apostata Császár; de még ezen császár után is üldözteté. vagy a pogányoktól vagy a sidoktól. vagy az eretnekektől. vagy arosz keresztényektől. az Anyaszent egyház soha nem volt, nem is lézen,⁴⁰⁶ ezen valamelyik üldöztetések nélkül. a mint azt meg fogjuk mutatni, és ezek a különösön való üldöztetések az anti-krisztus közönségesen való üldöztetésin végezödnek el. csak világ végén.

VII Rész Az Anyaszent egyházról.

Első Articulus

Hogy mi legyen a krisztus Anyaszent egyháza. Annak láthatóságáról., és hogy mitsoda különbséggel különböztetik meg a több gyülekezetektől.

K Minek neveztetet az a gyülekezet a mely akrisztus vallására állot?

F keresztényi. vagy Catholica Anyaszent egyháznak, vagy is egy szóval. Anyaszent egyháznak..

Magyarázat.

A hívek legelőször Antiochiában neveztetének keresztényeknek, mivel az Apostolok⁴⁰⁷ tanítványi a sidoktól való üldöztetések miatt. elszéledvén, oda menének hirdetni az Évangéliumot, szent Péter, az Apostoloknak feje őt is allította vala fel egy darab ideig az ő Apostoli székit. a melyet azután romában állitá fel. maradando képen.

Ez a szó keresztény. akrisztus tanítványit teszi, eszerént hivatatnak mind azok kik megkereszteltettek, és a krisztusban hisznek.

Ez a szó Ecclesia. görög szó. mely gyülekezetet, társaságot. teszen. de közönségesen a helyet is annak hívják. a hová gyülekeznek.

K Mitsoda az Anyaszent egyház.

⁴⁰⁵ s. Aug. de civ. Dei lib. 18. Cap. 52. Euseb. in histo. Eccle. Lactan. de mortibus persecutorum.

⁴⁰⁶ s. Aug. de civ. Dei lib. 18. c. 52.

⁴⁰⁷ Act. 11. 26. s. Aug. epist. 165 ad Generosum

⁴⁰⁸ F Nem egyéb hanem a hivekből és a pasztorokból álló társaság., a mely meg egyezvén akristusban, egy testé lettek ö véle, a mely testnek ö feje.

Ecclesia plebs sacerdoti adunata, et pastori suo grex adhaerens.

Magyarázat.

Ez a magyarázat az egész Anyaszent egy házat illeti, a melyben foglaltatnak a meny országban lévő boldog lelkek, a purgátoriumban szenvedő lelkek, és ahivek kik eföldön élnek, mivel közönségesen minden hiveknek a feje a kristus. és ö benne meg egyesültek, hogy tsak egy testek lennének,

Ennek az egy testnek, egy néhány tagjai vannak. Ennek a kristusban meg egyezet társaságnak. egy néhány ágai vannak, a melyek. a Menyei Anyaszent egyház. a purgátoriumi Anyaszent egy ház. és a földön való Anyaszent egy ház. eztet lehet úgy tekinteni, vagy a Mojses törvénye előtt valot. vagy a törvény alatt valot. vagy a kristus eljövételétől fogva valot, de jól mondván, tsak az Evangélium prédikálásától fogvast neveztetik ez a társaság Anyaszent egy háznak, és ugyan ezen értelem szerént való Anyaszent egy házról. az az. a keresztyéni Anyaszent egy házról akarunk it fő képen beszélni.

K Mitsoda a keresztyén Anyaszent egy ház?

⁴⁰⁹ F Az. ahivekből álló társaság, a kik egyenlő hitet tartanak, akik egyenlő szenttségekben részesülnek, az igazán való pasztorok alatt vannak, akiknek látható fejek a pápa. a romai püspök. szent péternek succesora, és a kristusnak földön lévő helytartója.

Magyarázat.

Azt mondám *Hogy a hivekből álló társaság.* mivel. az olyanoknak társasága., kik a kristusban hisznek.

Kik egyenlő hitet tartanak. mivel az Anyaszent egy ház. nem üsmeri az olyanokat fiainak lenni. kik meg elegyittik ahitet,

Egyenlő szenttségben részesülnek. mivel azok által lesznek a hivek egy testé akristusal. és lesznek egyeseké magok között.

Az igazán való pasztorok alatt; akiknek fejek a pápa., az olyan el rontaná az egyeségnek kötelét. a melyet tett akristus az Anyaszent egy ház tagjai között., hogy ha pasztorinak nem üsmerné azokat, akiket arra rendelte hogy az Anyaszent egyházát igazgassák.

K Ez a társaság láthatóé.?

F Igen is mivel az irás a hegyhez hasonlittya. a kristus azt mondgya hogy minden embereknek ⁴¹⁰ kel engedelmeskedni az Anyaszent egyháznak., szent pál rendet szabván Timotheusnak ⁴¹¹ hogy miképen viselje magát abban a társaságban., azt. *az igazság fundámentumának. és oszlopának nevezi.* ugyan ezen Apostol azt mondgya hogy a szent Lélek. az Püspökököt. az Anyaszent egyház igazgatására rendelte

K Az Anyaszent egy ház nem a választottak társaságából állé. a mely társaságot tsak egyedül az Isten üsméri, tehát ez a társaság láthatatlan?

⁴⁰⁸ s Cypr. epist. 66. ad pupianum

⁴⁰⁹ s. Aug. lib 19. Contr faust C. 11.

⁴¹⁰ 1 Tim. 3 15.

⁴¹¹ Act. 20 28.

F A való hogy a választottak leg kedveseb részei az Anyaszent egyháznak., a választottak mindnyájan az Anyaszent egyházban vannak, vagy léznek halálok előtt. a melyen kívül nintsen üdvesség, de a földön lévő Anyaszent egy ház. a melyről vagy on itt a szó. nem tsak a választottak társaságából áll, hanem a mint a szent Atyák mondgyák, a jó magból. és konkolyból; a jókból, és gonoszokból., és tsak a világ végén tisztittatik ugy meg, hogy tsak a választottak társaságából állyon.

K Hogy ha látható az Anyaszent egy ház miért teszünk rolla hittel való vallás tételt. hogy fent vagy on. ezeket a szokal. hiszem az Anyaszent egyházat., azt nem kel hinni a mit látunk.?

F Mi látunk egy dolgot. és mást olyat hiszünk a melyet nem látunk., mi láttyuk a látható társaságot, és azt hiszük hogy az a társaság az Isten Anyaszent egyháza. amely mindenkoron meg fog maradni tisztán ahitben. a kristus ígerete szerént, a kristust látták, de azt hinni kellett hogy ő légyen akristus; mi láttyuk a szenttségeknél külső jeleit, de hinnünk kel hogy azok büneinknek bótánattyát munkálodgyák

K Sok olyan társaságok vannak kik igaz Anyaszent egyháznak mondgyák magokat, ugy mint a görögök.. kik scysmathicusok, a lhuteránusok, kálvénisták., az Angliai protestánsok. mind ezek között mitsoda jelekről lehet meg üsmérni. melyik az igazán való Anyaszent egyház?

F Négy féle jelekből lehet azt meg üsmérni. a melyek. a szent írás, és a trádiciók szerént. meg különböztetik az Anyaszent egy házat. a scysmathicusoktól, és a hereticusoktól, azok a jelek pedig ezek.az Anyaszent egyház, Egy, szent, közönséges, és Apostoli.

A mely társaságra illik ez a négy bélyeg. a minden bizonyal a kristus Anyaszent egy háza, atöbb társaságok pedig a kikre nem illik. a hamis ecclesia.

Azt pedig meg mutattyuk hogy tsak egyedül a közönséges Anyaszent egyházra, akik közönségesen Romai Anyaszent egyháznak nevezik. illik ez a négy bélyeg. a ⁴¹² Constancinápolyi symbolum, a melyet a több közönségesen való Conciliumok követték.. azt mondgya hogy az Anyaszent egyház. *Egy, szent. közönséges. és Apostoli.*

2. Articulus.

Az Anyaszent egy háznak egyes voltáról., és annak külömb, külömb féle tagjairól.

K Miért mondod hogy az Anyaszent egy ház egy?

F Mert a hivek. a kiből áll. társasága, tsak egy testben foglaltatnak, tsak egy fejek vagy on, ⁴¹³ egy lelkek. a ki élteti ezt a testet, és ennek a testnek. mindenik élő tagja egyet hiszen. egyet remél. egy jókban részesül.

K kitsoda a feje az Anyaszent egy háznak.?

F A kristus annak láthatatlan feje. és a Pápa, ugy mint szent Péternek succesora. látható feje eföldön.

Meg mutattuk ennek elötte hogy a kristus láthatatlan feje az Anyaszent egyháznak., meg fogjuk azt mutatni ide aláb. hogy a papa annak látható feje.

K Mitsoda lélek. élteti. és igazgattyá az Anyaszent egyháznak testét?

F A kristus Jesus lelke. az igazságnak lelke, a főnek lelke. a mely el terjed a tagokra. és ⁴¹⁴ egymással meg egyesíti, annak a léleknek kel. világ végiig éltetni és igazgatni az Anyaszent

⁴¹² s. Aug. liv 13. contra faust. cap. 12. et 13.

⁴¹³ Ephes. 4. 4. 5.

⁴¹⁴ Ephes 4 4. s. joan 14. 16.

egy házat. a krisztus ígéreti szerént. szent pál azt mondgya. hogy az Anyaszent egy háznak. egy teste. és egy lelke vagyon, a mely élteni. és eleveníti azt a testet

K Miért mondod hogy a hiveknek a kибől áll az Anyaszent egyház; tsak egy hitek vagyon.?

F Ezt szent pál mondgya., ugyan erre valo nézve is vetette el mindenkor magától az Anyaszent⁴¹⁵ egy ház az olyan tagjait; kik különös hitet akartak tartani., mivel azt akarja hogy az egész tagjai egy hitben legyenek

K Miért mondod hogy a hiveknek akiből áll az Anyaszent egyház. egyenlő reménségek vagyon?

⁴¹⁶ F Azt szent Pál mondgya, hogy mindnyájan egyenlő boldogságra hivatattunk.

K Miképen mondod azt hogy a hivek a kибől áll az Anyaszent egyház: egy jokban részesülnek?

F Mert a kegyelmek. a szenttségek. az imádságok. a jó tselekedetek. olyan közös jók. a melyekben a hivek mindnyájan részesülnek.

K Miképen nevezik ahivek társaságát kik az égben uralkodnak akristusal.

F Győzedelmes Anyaszent egyháznak menyei Jérusálemnek, az Isten városának, a választottak anyaszent egyházának

Magyarázat.

Ezt a társaságot *győzedelmes Anyaszent egyháznak* nevezik.. mert az olyanoknak társaságából áll, a kik győzedelmeskednek a krisztusal. *Menyei Jérusálemnek*, mert jérusálem városa. és a templom, ezt a társaságot jelentették *Az Isten városának*, mert az Isten ót mutattya ki az ő ditsőségét leg nagyob fényeséggel. ugyan azért is mondgyák hogy az Isten a menyekben lakik., A választottak Anyaszent egy házának, mert oda tsak a választottak mennek bé.

K kибől áll, a győzedelmes Anyaszent egy háznak társasága?

F A krisztus Jesus; A Boldogságos szüz. az Angyalok. és a szentek társaságából.

K Miképen nevezik azoknak a lelkeknek társaságokat kik a purgatoriumban szenvednek?

F szenvedő Anyaszent egy háznak, mivel azért szenvednek, hogy eleget tehesenek az Isten igasságának.

K Mikepen nevezik a földön lévő hiveknek társaságokat?

F Vitézkező Anyaszent egyháznak, mivel valamég a földön lészen., mindenkor kel viaskodni.

Hogy meg lehesen erre a kérdésre felelni, szükséges. meg tekénteni a földön lévő Anyaszent egyháznak, három féle időben valo létit. 1. az Ádám vétke előtt. 2. a vétektől fogvást. a krisztus el jöveteléig. 3. A krisztus el jövetelétől fogvást.

A vétek előtt. minden embereknek az Anyaszent egyház tagjáva kelletet volna lenni, azért teremtettek volt hogy örökké valo boldogok legyenek, és tsak egyedül avétek távoztathatta el őket a menyektől

Ádám, és Eva, el veszték magokért, és a maradékokért. azt a közt, a mely vala nekik az örökös boldogságban, ki is üzetének a paraditsomból. De az Isten irgalmaságot tett vélek. meg váltott ígervén nekik a kinek érdemi által, az emberek a vétektől fogvást az Isten kegyelmében viszá

⁴¹⁵ Ephes. 4. 5.

⁴¹⁶ Ephes. 4. 5

terhettek., és meg nyerhették az örökös boldogságot, de úgy, hogy ha szentül éltek, és remélték abban a meg váltóban., ez így lévén. a krisztus előtt, mind azok, akik meg tartották a természetnek törvényét. és a kik remélték a meg váltóban, valóságos hivek voltak, és következőképpen. a krisztus Anyaszent egy házához tartoztak.

De Ábrahám hivatásától fogva, ennek a pátriárkának minden férfiú gyermekeit körül kellett metélni, és Mojséstől fogva. az Izraéliták tartoztak meg azon kívül a törvény parantsolatját végben vinni, úgy anyira hogy akoron akrisztus Anyaszent egy háza két féle személyekből állt. 1. A sidokból, a kik a Mojses törvénye alatt éltek, ezt nevezik synagoganak, 2. A nemzetiségekből. a kik várták a messiást. és a természet törvénye alatt éltek., némelyek ezek közül körül metéltetik vala magokat, és akoron tartoztak a törvényt meg tartani, és a sidó Anyaszent egyházhoz tartoztak, De ha szinte nem voltak is körül metéltetve. a héjával. igaz hivek voltak. és a krisztushoz tartoztak, hogy ha az egy Istenben hitték, és a meg váltót várták, ezen okra való nézve is hogy a Jérusálemi templomban volt különös hely a nemzetiségek számokra, akik oda mennek vala imádkozni., ez a hely el vala kö fallal rekesztve. a helytől, a hol. a sidok voltak a templomban, ilyen állapotban vala az Anyaszent egy ház a krisztus el jöveteléig.

De A krisztus el jövetelétől fogva már nintsen különös az Istenre való nézve. a sidok. és a nemzetiségek között, Ez a két nép. meg egyesült a krisztusban, a ki el vette mondgya szent pál. a kö falat., mely el választotta egymástól, és csak egy népé tette. melyet nevezik keresztyéni népnek, szükség képen ehez a néphez kel tartozni. a ki mostanában. az Anya szent egy ház tagja akar lenni. de hogy ahoz tartozék. két dolog szükséges

1. szükséges hogy meg keresztelve légyen, mivel a krisztus azt mondgya., hogy azok akik nintsenek meg kereszteltetve., a menyekben bé nem mennek, csak a kereszttség által veszik az eredendő bűnért való bocsánatot. úgy anyira, hogy ha ujonan nem születünk abban a szentségben., a krisztushoz nem tartozunk, az ő tagjai nem vagyunk, és ebből következik hogy az Anyaszent egy házon kívül vagyunk.

2. Nem kel hogy el légyen szakadva az Anyaszent egy ház testétől., mint párt ütő, és engedetlen fiú, mivel akrisztus hatalmat adott az Anyaszent egy háznak hogy el vethesse a maga testétől az olyanokat a kik nem akarják az ő hatalma alá vetni magokat.; és azt akarja hogy úgy tekintsék az olyan el szakadot hiveket. mint nem keresztyének.et

Ez így lévén. a vitezkedő Anyaszent egyház. mostanában. a meg kereszteltetett hivekből áll, és azokból a kik nem exCommunicatusok, a kik a gyülekezetből ki nem rekesztettek.

1. Ebből következik, 1. hogy a hitetlenek. és a sidok nem tagjai az Anyaszent egyháznak., mert nem kereszteltettek.

2. Hogy az eretnekek, a sismathicusok, és a hittől szakadtak, nem az Anyaszent egy házhoz valók. mert ő magok váltak el az Anyaszent egy ház társaságától. ezután erről. bővebben fogunk szólni.

3. Hogy az ExCommunicatusok. nem az Anyaszent egy házhoz valók, mind addig még abban az állapotban maradnak., mivel az Anyaszent egy ház ki rekesztette őket a gyülekezetből.

4. Hogy a hitetlenektől. sidoktól. eretnekektől sismathicusoktól. vagy exCommunicatusoktól. meg kereszteltetett gyermekek az Anyaszent egy háznak tagjai, mivel az ezektől fel adatot kereszttség jó. és adgya abünöknek bocsánatját. amint ezt meg fogjuk mondani.

5. Hogy a meg kereszteltetett keresztyének, akár mely. vétkesek legyenek. is. de az Anyaszent egy háznak tagjai., mind addig a még nem exCommunicatusok. mivel a krisztus gyakorta

⁴¹⁷ tanította az Évangéliumban, hogy a földön lévő Anyaszent egy háza. elegendő szalmával. és jó magal., jókál és gonoszokal: és hogy csak világ végén választatnak el egy mástól.

3 Articulus.

Hogy mitsoda egyeség vagyon az Anyaszent egyház tagjai között, és a szenteknek egyeségéről.

K Mind anyi sokféle tagjai az Anyaszent egyháznak egyeseké egymás között?

F Igen is mivel mindnyájan csak egy testben foglaltatnak, a mely testnek a Kristus a feje. úgy hogy valóságos el mondhatni hogy mindnyájan a Kristus tagjai.

K Az Anyaszent egyház tagjait mi kapcsolja össze egymással.?

F Belső képen akapcsolja őket össze egymással. hogy mindnyájan egy lélekből, egy kegyelmekből részesülnek, és egy láthatatlan főtől függenek. külső képen pedig a, hogy egy hitet vallanak, egyet remélnenek, azon szentségekkel részesülnek. azon pásztoroknak engedelmessé válnak, és ugyan egy látható főtől függenek.

K Minek nevezik azt az egyeséget a mely az Anyaszent egyháznak egész tagjai között vagyon?

F A szentek egyeségének. Communio. edeák szó. a mely anyit térszen. mint össze való kötés. társaság. közlés, egyeség.

A *szentekének.*, Mert az Anyaszent egyháznak minden tagjai meg szenteltettek a keresztség által, és szentek mind addig még annak kegyelmét meg tartják. vagy ha el vesztvén. a ⁴¹⁸ penitencia tartással. vissza nyerik, és hogy szüntelen a szentségre hivatnak, azért is szent Pál mikor a hívekről szólott, hogy nekik irt, mindenkor szenteknek nevezi őket.

K Miben áll a szenteknek egyesége?

F két dologban. 1. a belső, vagy a külső egyeségben. a mely vagyon az Anyaszent egyház tagjai között, a mint meg mondok.

⁴¹⁹ 2. Abban a közlésben. a melyel közlik az Anyaszent egyháznak tagjai egymással. a lelki jókót.

K Melyek azok a lelki jók. a melyeket az Anyaszent egyház tagjai egymással közölnek?

F Azok az imádságok. a jó tselekedetek, a kegyelmek., és a szentségek.

K Csak a földön lévő Anyaszent egyháznak tagjai között vagyon a lelki jóknak közlése?

F A meg vagyon a három Anyaszent egyháznak tagjai között is. a földön lévő, a mennyben lévő, és a purgatóriumban lévő Anyaszent egyháznak tagjai között. mert mint hogy ez a három Anyaszent egyház egy test. mindnyájan is egyenlő jókban részesülnek. anyiban . a mennyben mindenik. ezek közül részesülhet ki ki a maga állapotja szerint. a melyben vagyon.

K Miképen vagyon az imádságokal. és a kegyelmekkel való közlés. a mennyben lévő. szentek, és a földön lévő hívek között.?

F Az úgy vagyon hogy mi könyörgünk a szenteknek, és a szentek nekünk kegyelmet nyernek. bővebben beszélünk ezután arról. a mi a szentek segítségét illeti.

K Miképen vagyon ez a közlés a földön lévő hívek és a purgatóriumban lévő lelkek között?

⁴¹⁷ s. Aug. lib de vera relig. C 5.

⁴¹⁸ rom. 1. 7. 1 Cor 1.2.

⁴¹⁹ s. Aug. lib 1. contr. maximum ariam. Cap. 9.

F A jó tselekedetek, imádságok., és a szent áldozatok által, a melyeket ajánlanak ahivek a purgátoriumban lévő lelkekért., ezekről még bővebben fogunk szollani.

K Miképen vagyon eza közlés. a földön lévő egész hivek közöt?

⁴²⁰ F Ugy hogy mindenek részesülnek az imádságokban, az áldozatban, a jó tselekedetekbe, kegyelmekbe, szentségekbe, az Anyaszent egyháznak hitében.

⁴²¹ 2. Ugy hogy ki ki közüllök a mely kegyelmet veszen és jót tselekeszik. azokban részesülnek a többi is

K Azok kik halálos vétekben vannak részesülneké a szentek egyeségében?

F Hogy meg lehesen erre a kérdésre felelni, azt meg kel tudni. hogy a szent Lélek nem lakozik kegyelme által a halálos vétekben lévő lelekben. és hogy az olyan lélek. lelki képen meg holt Isten előtt.

Egy olyan ember aki halálos vétekben vagyon nem tartozik tehát már ugy akristushoz, mint egy élő tag. de a kristushoz tartozhatik még. mint egy olyan meg holt tag a ki külső képen az ő testéhez vagyon kötelezve a mint ide fellyeb meg mondok. és valamiben. belső képen is lehet ahoz kötelezve. a hit, és a reménség által., De ha az a bünös tellyeséggel el vettet az Anyaszent egy háznak egyeségétől. a nagy exCommunicatio által, akkor ugy mondván nem tartozik az Anyaszent egyházhoz., a ki is titkos teste a kristusnak, ez így lévén, azt mondom. hogy a keresztyének ha szinte halálos vétekben vannak, is. de vagyon részek. sok dolgokban a szentek egyeségében, mind addig még az exCommunicatióban nem esnek, valo hogy meg holt tagok. de mind azon által az Anyaszent egyházhoz vannak kötelezve. mert azon hitet vallanak, azont reménlenek, külső képen azon pásztoroknak engedelmeskednek, részt tartanak ugyan azon szentségekhez. és az Anyaszent egy ház által. sok. külső. és belső segittséget vesznek meg térésekre.

K kitsodák azok akiknek részek nintsen. se abelső se akülső egyeségében a hiveknek.?

F 1. Az olyanok. akik soha tagjai nem voltak az Anyaszent egy háznak, 2. akik attól el valnak szán szándékal. 3. azok, akiket az Anyaszent egyház ki vetette társaságából., de hogy ⁴²² világosaban meg mondgyam. 1 a sidok, és a hitetlenek, 2. az eretnekek, es a sysmathicusok, ahit tagadok, 3. az ExCommunicatusok.

K Mit értesz az eretnekeken?

⁴²³ F Értem azokat kik vakmerő képen ragaszkodnak olyan tanitáshoz., a melyet meg tiltotta az Anyaszent egyház., vagy akik nem akarják hinni azt, a mit az Anyaszent egyház. hitt ágazattyának tart lenni.

K Mit értesz a sysmathicusokon?

F Értem az olyanokat kik el válnak az Anyaszent egyháztól, kik az igazán valo pasztorok alól el vonnyák magokat, és különös társaságot tsinálnak

K Mit értesz a hittől szakadtakon? F Értem azokat kik minek utánna a keresztyén vallást követték volna, annak ellene mondanak

K Az eretnekeknek. sysmathicusoknak, és hittől szakadtaknak. miért nintsen részek ahivek egyeségében?

⁴²⁰ s. Aug. lib 3. de bapt. cap 17.

⁴²¹ s: Ambr. serm 8. in ps. 118. s. Aug trac 12. in s. joan.

⁴²² s. Aug. lib de vera relig Cap 5.

⁴²³ s. Aug. lib 1. de bap. Contre donatis. Cap. 16.

F Mert el akarják rontani az Anyaszent egyháznak egyeségit., vagy a rendnek. és az engedelmeségnek elrontásával. a melyeknek kel lenni a pásztor, és a nép közöt vagy ahitet⁴²⁴ meg osztván. a mely is egy. ebből következik hogy ő magokot rekesztik ki az Anyaszent egy házból, mivel az Anyaszent egy ház soha el nem vesztheti a maga egyeségit.

4. Articulus.

Az Anyaszent egyháznak szentséges voltárol.

K Az Anyaszent egyház szenté.

F „Igen is szent. mondgya szent Pál. azt. hogy a kristus ugy szerette az Anyaszent egy házat., hogy önnön magát adta érette, hogy azt meg szentelné, meg tisztitván a viznek feredőjével, az⁴²⁵ igének általa, hogy tenne Anyaszent egyházát ditőségesé, melyben ne lenne makula, avagy sömörgözés, avagy valami eféle, hanem szent lenne, és meg fedhetetlen.”

„Ti pediglen választot nemzet. királyi papság. szent nemzettség. meg váltot népek vagytok.”⁴²⁶ mondgya szent Peter.

K A földön lévő Anyaszent egyházzrol, vagy a menyben levő Anyaszent egyházzrol kellé érteni az írásnak ezeket a szavait?

F. Mind egyikéről. mind amásikárol, a szenttség e földön kezdődöt. és tekéltetésé lett menyben, az Anyaszent egy ház azért szent menyben, mert ugyan az is volt eföldön. ugyan eföldön tisztitatot és szenteltetet meg akristus által.

K Az Anyaszent egy ház miben szent?

F 1. Abban hogy a feje a kristus Jesus szent, és minden szenttségnek kut feje.

2. Az Anyaszent egy háznak tanítása szent. és mindenkor az is léssen. tsak ugyan az ő társaságában vannak szentek, nintsen is üdveség az Anyaszent egy házon kívül.

K Miért mondod hogy az Anyaszent egyháznak tanítása szent?

F 1. Mert az Anyaszent egyház tsak azt a tiszta tudományt tanittya hit ágazatul. a melyet vett a kristustol. az Apostolok által.

2. Az Anyaszent egyháznak tudománya. a kristus szavaiból álván, meg szenteli azokat kik azt követik.

K Honnét tudgyuk mi azt hogy az Anyaszent egy ház tsak azokat a hit ágazatokat tanittya, a mellyeket vett a kristustol. az Apostolok által.?

F ket modgya vagyon annak hogy azt meg lehesen üsmérni, az első tsak a tudosokot illeti, de a másodikát. minden meg értheti.

K Mellyik az az első modgya?

F A hogy meg kel visgálni az Anyaszent egy háznak mindenik hit ágazatit. a szent írásból. és a tráditioból. mivel ezen a ket ösvenyen jutottanak hozánk az Apostoloknak tanitási, meg fogjuk mondani ezután a midön a hitről fogunk szollani. mi formában lehet a traditio oly bizonyos út, hogy abból meg lehesen üsmérni ha az Anyaszent egyház tanítása az Apostoloktól jötté.

⁴²⁴ s. Aug. lib de fide. et de symbo n. 21.

⁴²⁵ Ephes. 5. 25. 26. 27.

⁴²⁶ 1 petr. 2. 9.

K Miért mondd hogy csak atudosok vizsgálhatták meg az Anyaszent egyháznak mindenik hit ágazatit a szent írásból. és a traditióból?

F Ezt ki ki által láthattya, csak vizsgálta meg magát, mert ugyanis az együgyűek. és atudatlanok miképpen vizsgálhatnák az olyan hoszas, és nehéz dolgokat, de ha meg vizsgálhatnák. együgyűek és tudatlanok volnánaké.? azok kik azt tartották. hogy ki ki a hivek közül tartozik az illetet meg vizsgálni. lehetetlen dolgot akartak fel állítani., a mint magok is végtire által látták. mind ezekről bővebben fogunk szollani.

K Melyik a második modgya hogy meg lehesen üsmérni ha az Anyaszent egyház tanítása meg egyeziké az Apostolokéval.?

F Tsak arra kel figyelmeznii hogy mit ígér a kristus az Anyaszent egyháznak., meg láttyuk hogy azok az ígéretek világosak.

K Mit ígért a kristus az Anyaszent egy háznak?

F 1. Hogy mindenkor a szent Lélektől vezéreltetnék.

2. Hogy mindenkor véle lenne világ végezetiiig. hogy meg ne engedgye a tévelygésben esni. ezek az ígéretek. világosak., imé ezek.

„Én pedig kérem az Atyámat. és más vigasztalat küld néktek. mondgya a kristus. hogy veletek⁴²⁷ maradgyon mind örökké. Az igazságnak lelkét. a kit avilág bé nem vehet. mert nem láttya ötet, és nem üsméri, Tipedig meg üsmeritek ötet. mert bennetek fog lakozni és maradni.

Midön pedig el jö az igazságnak lelke, minden igazságra oktat benneteket mondgya akristus.”

A kristus az igazságnak lelkét igeri az Anyaszent egyháznak. hogy örökösön véle légyen, soha a tévelygésben nem fog tehát esni.

⁴²⁸ „Te vagy Péter mondá a kristus, (az az kö szikla.) és erre a kösziklára épitem fel az én Anyaszent egyházamat. és a pokolnak kapui, (az az hatalmasi) nem vesznek azon diadalmat”

⁴²⁹ „Tellyes hatalom adatot nékem mondgya a kristus. a menyben. és a földön, azért tanittsatok minden népeket, meg keresztelvén őket, Atyának, Fiunak. és szent Léleknek nevében, és imé veletek vagyok minden napon világ végezetéig.”

Ezekre a szavaira akristusnak igen kel tehát figyelmeznünk, meg láthattjuk ezekből először. hogy az Anyaszent egy háznak mindenkor fent kel állani. és hogy soha az ördög azt el nem ronthattya, se tévelygésben nem ejtheti; mivel ha az Anyaszent egyház oda lenne, vagy ha hitét meg változtatná., ugy nyilvánságosan ki tettzenék. hogy a pokol kapui diadalmat vettek rajta.,

Meg láttyuk ezekből másodsor., hogy a kristus ugy tekinteti az Apostolival az Anyaszent egyházra világ végiig valo gondviselésit. mint mindenhatóságának erejét, mindenkor véle is leszen. soha el nem hadgya., Én veletek vagyok, a kinek minden hatalom adatot a földön, és menyben. minden napon., nem kel attol félni. hogy legyen tsak. egy nap, tsak egy szem pillantás. a melyben el ne mondhasam hogy veletek vagyok világ végezetiiig.

Ez az ígélet nem tsak az Apostolokat tekintette tehát. hanem mind azokat kik helyekben következtenek, és következni fognak világ végiig, léssen tehát ezen ígélet szerént minden időkbén egy olyan Anyaszent egyház, aki tanítani, keresztelni fog, aki fent fog maradni, és

⁴²⁷ joan. 14. 16.

⁴²⁸ Matth. 16. 18.

⁴²⁹ Matt. 28. 18. 19. 20

akit segíteni fogja a krisztus, és soha egy szem pillantásig el nem hadgya, mivel ő mindenható lévén, bé tellyesitheti ígeretét.

K Ezek az ígeretek meg bizonyíttjáké világosan, hogy az Anyaszent egyház tanítása egy az Apostolok tanításival?

F Igen is meg, hogy ha aszent Lélek vezerele az Anyaszent egy házat., hogy ha apokol soha rajta gyözedelmet nem vehet, hogy ha akrisztus ígerete szerént véle leszen. mindenkoron az igazságnak predikálásában. és a szenttségek ki szolgáltatásában, ebből következik szükség képen, hogy a szenttségek mindenkor szentül fognak ki szolgáltatni az Anyaszent egy házban. hogy az igazság tisztán fog predikáltatni, tehát mindenkor azt is fogja tanítani a mire az Apostolok tanították

K Nem következiké ebből hogy nintsen senkiis az Anyaszent egy házban aki roszul osztogathasa ki a szenttségeket, se hogy roszat prédikálhason?

F Éppen nem következhetik, mivel ezek az ígeretek közönségesen az egész Anyaszent egy házat tekintik, és nem különösön annak tagjait. mindenkor voltanak, és lesznek olyanok, kik azon igyekeznek, hogy az Anyaszent egy házban vétkes és rendeletlen tanításokat vigyenek bé, de mindenkor kárhoztattak, és kárhoztatni is fognak az olyanok, különösön egy ember meg tsalhattya magát. a szenttségek ki szolgáltatásában, és atanításban, de együt az egész Anyaszent egyház. az ő végezésiben, a szenttségek ki szolgáltatásában, és rend szabásiban., meg nem tsalhattya magát, mert a krisztus maga, és az ő szent lelke, az igazságnak lelke,⁴³⁰ tselekeszi azokat a végezéseket, és adgya azokat a rendeket, ezért is mondgya szent pál. *Hogy az Anyaszent egyház oszlopa, és erős támasza az igazságnak,* el lehet tehát mondani⁴³¹ valóság., hogy a szenttségek mindenkor szentül fognak ki szolgáltatni az Anyaszent egyházban., és abban mindenkor az igazságot fogják tanítani

K Miért mondod azt, hogy minden el hitetheti magával. az Anyaszent egyháznak szenttséges tanítását, tsak a krisztusnak ígeretire figyelmezen?

F Mert enem olyan nehéz vetekedés, valamint avolna a hit ágazattyának külön külön valo meg vizsgálása, az Anyaszent egyháznak tett ígeretek világosak. és minden meg értheti, atöllünk el szakadtak is azok ellen semit nem mondanak,.: amidön pediglen magokkal el hitetik azoknak az ígereteknek igazságát, az Anyaszent egy ház tanításának szenttségit, az ő mindenkori meg maradását. és meg tsalatkozhatatlanságát. könnyen által láthattyák. aki pedig erről perlekedni és⁴³² versengeni akarna, azt mondhatni néki szent Pálal hogy a maga ítéletivel kárhoztatot.

K Az Anyaszent egyháznak tanítása szenteké téski tehát azokat a kik azt követik?

F Igen is. mivel az Anyaszent egyház azt taníttya a mit akrisztus tanított, és soha nem is taníthat azal ellenkezöt, más képen nem is lehet szenté lenni. hanem ha hiszik. és követik ezeket az igazságokat

K Miért mondod hogy tsak az Anyaszent egyház társaságában vannak szentek.?

⁴³³ F Mert az Anyaszent egyházon kívül nintsen üdveség. mind azok kik azon kívül hálnak meg. el vesznek, valamint hogy el vesztenek az özön viz által. mind azok, kik a bárkában nem voltak

⁴³⁰ 1 Tim 3 15

⁴³¹ 1 tim. 3 15

⁴³² Tit. 3. 11.

⁴³³ s. Cypr de unitate Eccle.. s. Hyer.. epist 57.

Magyarázat

Hogy erre a kérdésre meg lehessen világosabban felelni. és meg mutatni az igazságot; szükséges különösen meg vizsgálni hogy mit hinak az Anyaszent egy házon kívül lenni,

Az Anyaszent egy házon kívül vagyon valaki, vagy azért hogy soha abban nem volt. vagy azért. hogy azt szán szándékal el hagyta, vagy azért hogy onnét ki rekesztetet

Tsak egyedül a kereszttségnek szenttsége által lehet az Anyaszent egy ház tagjává lenni, a mint már ezt meg mondtuk. akristus. azt világosan tanította, hogy a kik meg nem⁴³⁴ keresztelkednek, menyekben nem mennek. ez így lévén, nem üdvezülhetnek tehát azok a kik az Anyaszent egy ház társaságában nintsenek.

Az Eretnekek. sismathicusok és a hit tagadok. el hagyták szán szándékal. az Anyaszent⁴³⁵ egyházat; és különös társaságot tsináltak., szent pál azt mondgya, hogy *Az eretnekektől. egy vagy két intés után távozá el, tudván hogy a ki efféle, el fordult, és vétkezik. holot az ő tulajdon ítéletivel kárhoztatot.*

Ezek a szavai szent pálnak, úgy tettik mint ha tsak a meg átalkodot eretnekeket tekintené, de lehet azokat közönségesen a sismathicusokra és a hit tagadokra is érteni, mert mitsoda okból nem akarja az Apostol hogy egy eretnekel. társalkodgyanak, hanem abból, hogy egy olyan eretnek. aki meg átalkodot tévelygésiben. és meg veti az Anyaszent egy házat, és annak intésit, a maga párt ütésivel, ítéletet téssen az Anyaszent egy ház ellen, holot az olyan ítélettel magát kárhoztattya, mert mint hogy a kristus azt ígérte, hogy mindenkor az Anyaszent egy házal léssen, és azt szüntelen fogja segiteni. az igazságnak lelkével. azért aki az Anyaszent egy ház ellen támad, az, a kristust azal vádollya hogy az ígeretit bé nem töltötte, nem is okoza anyira az Anyaszent egy házat, mint magát akristust, a ki annak feje. fő papja, és vezére, aki⁴³⁶ pedig akristust itéli. a magát kárhoztattya a maga ítéletivel. szent pál szerént.

A sismathicusok. és a hit tagadok. úgy mint az Eretnekek, az Anyaszent egyház ellen támadnak, mivel mind egyike, mind a másika aztot kárhoztattják, és szabad akaratból válnak el társaságotól. tehát ők magokot kárhoztattják. a magok ítéletivel., ebből következik. hogy ők az üdveség uttyán kívül vannak. szent Judás Apostol, testi embereknek nevezi az olyanokot⁴³⁷ kik. magoktól válnak meg. az Anyaszent egy ház társaságától. *Hi sunt qui segregant semetipsos animales, spiritum non habentes hos arguite judicatos.*

Az is bizonyos hogy az exCommunicatusok, az üdveségnek uttyán kívül vannak. mivel az Anyaszent egyház tsak azokat exCommunicálgya, a kik vétkekért. és engedetlenségekéért. meg⁴³⁸ érdemlik ezt a büntetést, a szent irás pedig azt mondgya, hogy azok a kik az Anyaszent egy ház pásztorinak nem engedelmeskednek, az Istennek engedetlenkednek, *qui vos spernit. me spernit* és azokat úgy kel tekinteni mint pogányokat. Tehát az exCommunicatusok. az eretnekek. sismathicusok. és a hit tagadok. az üdveség uttyán kívül vannak, mind ezek meg is⁴³⁹ bizonyították hogy az Anyaszent egy házon kívül nincsen üdveség.

K Mind azok kik az Anyaszent egyházban vanak szenteké.?

F Mindnyájan a szenttségre hivattak. de nem mindnyájan. szentek. sokan vannak a hivatalosok, mondgya a kristus. de kevesen a választottak, sokan vannak kik meg gyalázák

⁴³⁴ joan. 3. 5.

⁴³⁵ Tit. 3. 10. 11.

⁴³⁶ Tit 3. 11

⁴³⁷ s. jud. 19. et 22.

⁴³⁸ luk. 10. 15. Matth. 18. 17.

⁴³⁹ s. Cypr. lib. de unitate Eccl. s. Aug. lib de unitate Eccl. lib 4. de bap. c. 16.

hivataloságoknak szenttség. rossz élettyekkel, a földön lévő Anyaszent egyház konkolyból, és jó magból áll, ajókból, és agonoszokból, élő, és meg holt tagokból, ezek az utolsók többen⁴⁴⁰ vannak az elsőknél, de azt el mondhatni. hogy az anyaszent egy házon kívül nintsen, se szenttség, se üdvesség.

K Nem leheté az Anyaszent egyháznak tulajdonítani az ő fiainak meg romlásokat., fő képen a pasztorokét, és azt mondani hogy meg romlot az Anyaszent egy ház, a midőn valamely pásztor botránkoztató életet éll?

F. Tellyeséggel nem lehet., mert egyről nem lehet itélni az egész Anyaszent egyházat, mivel⁴⁴¹ szent Pál a maga idejében való pasztorokról szólván, panaszolkodót irántok. hogy csak a magok hasznokot keresik. és nem a krisztusét, Az Anyaszent egy ház mindenkor keseregve nézte fiainak meg romlásokat, mindenkor is ellene volt azoknak, azért nem kel némelyeknek magok viseléséről itélni az Anyaszent egyházat., hanem tanításáról. és végezéséről, aki mindenkor tiltotta aroszat, és parantsolta ajót, Az Anyaszent egy ház nem tselekeszik, se jóvá nem hadgya, se meg nem engedi mondgya szent Agoston, azt, a mi, ahit, és a jó szokások ellen volna, noha némelyekbe kételen el szenvedni aroszat. amelyet keservesen nézi, de azt mindenkor nem lehet meg orvoslani, erre való nézve a Conciliumban lévő Cannonokot, és⁴⁴² tanításokat kel meg olvasni.

5 Articulus.

Az Anyaszent egy háznak közönséges voltáról.

K Mit térszen ez a szó Catholica?

F E görög szó. mely térszen közönségest..

K Az Anyaszent egy ház miért neveztetik közönségesnek?

F Mert minden időre és helyre el terjed. ez a név nem is illik más társaságra

K Miért mondád hogy az Anyaszent egyház minden időkre el terjed?

⁴⁴³ F Mert minden időben volt és lészen a hivekből álló társaság., a kik egy hitben lévén, egy lélek által vezéreltetnek, akristustól, ezt a társaságot nevezik Anyaszent egy háznak.

K Miképen lehetet a krisztus feje azoknak ahiveknek kik el jövetele előtt éltenek.?

F. Mert az első embernek esetétől fogvást csak a krisztus által üdvezülhettek az emberek, ugyan ő is érdemlette meg az ő testamentumbéli szenteknek a kegyelmet. és aditsőséget, ugyan őis egyesítette meg őket lelke által, valamint mostanában is egyesitti meg a keresztyéneket azon⁴⁴⁴ lelke által.. *nintsen más név az ég alatt a mely által lehesen üdvezülni:* mondgya szent Péter.

K Miért mondád azt hogy az Anyaszent egy ház el terjed minden helyekre?

⁴⁴⁵ F 1. Mert az Anyaszent egy ház tanítása., predikáltatot, és predikáltatni fog az egész világon. mindenüt, a hol vannak, vagy voltak, vagy lesznek Catholicusok.

⁴⁴⁰ s. Aug. lib de unitate Eccl.

⁴⁴¹ philip 2. 21.

⁴⁴² s. Aug. epist 119 ad janu. epist 209. ad felicia

⁴⁴³ s Aug. ad Deo gratias epist 49. qu. 2.

⁴⁴⁴ Act. 4. 12. s. Aug. lib 19. contr. faust. C. 14.

⁴⁴⁵ s. Aug. epist. 80. ad Hesychium. c. 12.

2. A világon lévő nemzettségek bálványozók lévén, akeresztyénségre tértenek., az Apostolok, és az ő utánnok valojoknak predikálások által., a proféták gyakorta meg mondották volt ezt a tsudát., és azoltától fogvást a Catholica Anyaszent egyháznak társasága volt mindenkoron leg⁴⁴⁶ inkább el terjedve. az ő fiai mindenkoron el voltanak szélyedve az egész világra, és a kik egyesek magok közöt. ahitnek kötele által, ugyan azon szentségekben valo reszesüések által: és ugyan azon láthato főhöz valo engedelmeség által.

K Miért mondád azt hogy tsak egyedül az Anyaszent egy ház az a társaság a mely minden időkre, és helyekre terjed el.?

F Mert nintsen olyan társaság akire ez a két dolog illyék, könnyü meg látni atöb társaságoknak kezdetit, tudgyuk atöb más társaságoknak kezdetit, azt is hogy mire mentenek, és az idök meg mutatták azoknak végit., azoknak el terjedések igen meg volt mindenkor határozva, vagy az időtöl, vagy a helytöl, tsak egyedül az Anyaszent egy ház maradt meg., mindenkor meg is fog maradni a maga közönségesen valo el terjedésében

Magyarázat

Jol tudgyuk hogy mint kezdöttek és végezöttek a montanisták, manicheusok, ariánusok, nestorianusok. pelagiánusok, és hogy menyire terjedtek. a lhutheránusok, és a Calvénisták. nintsen egy is ezek közül akiknek nem lehetne el mondani. *ti nem voltatok tegnap* ugyan tsak⁴⁴⁷ ezel a soval. mondgya Tertullianus meg lehet gyözni mind azokat kik el szakadtanak az Anyaszent egy háztól.

Mind ezeknek az el szakadtaknak. különösön valo kezdetek vagyon., és mindenek tudhattyák. soha ezeknek közönségesen valo el terjedések nem volt, többire közüllök már el fogytanak., a többi magokat fogyaszttyák minden nap., soha senki a közönséges névnek bélyégét nem viselte., atsak egyedül a Romai közönséges Anyaszent egy házra illik. a mint is hogy. tsak egyedül a romai Anyaszent egy háznak adták a közönséges nevet minden időben, amint ezt⁴⁴⁸ meg fogjuk mondani ezután. szent Agoston tanítása szerént.

6 Articulus.

Az Anyaszent egyháznak Apostoli nevéröl

K Miért nevezed az Anyaszent egy házat Apostolinak?

F 1. Mert azt hiszi, és tanittyá. valamit az Apostolok. hittek. és tanitottak.

2. Mert az Apostolok által álitatot fel., és az ő helyetek valojoktól igazgattatik.

K Miért mondod hogy az Anyaszent egy ház. azt hiszi és tanittyá. valamit az Apostolok hittek, és tanitottak?

F Mert fel menvén saeculumokrol. saeculumokra. könnyen meg lehet látni. hogy mit hiszen és tanit az Anyaszent egy ház. mindenkor egyaránsu képen hitt, és tanitot az Apostoloktól fogvást. a mai napig.

K Hogy mondod azt, hogy az Anyaszent egy ház az Apostolok által álitatot fel holot azt meg mutatád hogy még a kristus el jövele előtt is volt?

F Hogy ha közönségesen az egész hivekröl szöllunk. ugy el mondhattuk hogy még a kristus el jövele előtt. fent állot az Anyaszent egy ház. hogy ha pedig a keresztyén hivekből álló

⁴⁴⁶ s. Aug. in ps. 2. ps. 21. de civ dei lib. 17. c. 8. lib. de unitate Eccl. c. 8.

⁴⁴⁷ Tert. Contr. praxeam lib prescrip. c 17.

⁴⁴⁸ lib. de vera religione. lib. Contr. epist. fundam

társaságról szollunk. az Anyaszent egy ház az Apostolok által fundáltat, Ez a két társaság⁴⁴⁹ pedig meg egyesülvén a kristusban. tsak egy Anyaszent egy ház. valamint szent pál mondgya, *kik fel építettek a profétáknak, és az Apostoloknak fundámentumokra. melynek szegelet köve a kristus.* Az Anyaszent egy ház. a mely a kristus előtt fent állot. a kristustól fogvást neveztetik Apostolinak.

K Mitsoda értelemel mondhatni hogy az Apostolok fundatori az Anyaszent egyháznák.?

F Azal. hogy ök hirdették az egész világon a kristus hitét. és Évangyéliumát. a sidokot. és a pogányokat keresztyéneké és a kristus tanítványivá tették. és mind ezekből a meg tért hivekből oly társaságot allítottanak fel. a melyet keresztyéni Anyaszent egy háznak nevezék. a mely attól az időtől fent áll, és fent is fog állani világ végezetiiig. felben szakadás nélkül.

K Miért mondád hogy az Apostolok által. fel álitatot Anyaszent egy ház. tartani fog világ végiig. és félben szakadás nélkül? sine interruptione

F Mert ezt világosan meg ígérte akristus.

Az Apostolok pedig az Anyaszent egyházat, a nemzeteket való oktatásokal., és keresztelesek⁴⁵⁰ állították fel. a kristus parantsolatya szerént. a kristus pedig azt ígérte hogy világ végiig. abból atársaságból álló Anyaszent egy házal lészek., *Tanittsatok. és keresztellyetek* mondgya a kristus és *imé veletek vagyok minden nap világ végiig.*

Tehat az Anyaszent egy ház félben nem szakadhat és akik azt tanították valamint a protestánsok hogy az Anyaszent egyház felben szakadvan, szükséges volt hogy az Isten rend kívül való embereket támaszon fel. a kik azt ismét fel állítsák., az illyenek nem tsak a szent irás ellen való veszedelmes dolgokat tanították. de mint ha még akristust azal vádolták volna, hogy ígérteit bé nem töltvén. az Anyaszent egyházát el hagyta volt. a mely nagy káromkodás.

Halgasuk meg figyelmeteséggel mit mond ez iránt szent Agoston

„Az olyanok akik az Anyaszent egy házat el hagyták, azt mondgyák. hogy az, az, Anyaszent egy ház a kiben mentenek a nemzettségek, már fent nem áll, óh’ esztelen szó. hát az Anyaszent egyház azért már fent nem áll. mert te ki mentél annak kebeléből, Az Anyaszent egy ház fent léssen. ha szinte te ne léssz is. A szent Lélek azt előre tudta hogy lesznek olyanok kik ilyen utálatos kevély és hamiságal való szokot fognak mondani. a melyek nintsenek az igazságra építve, a melyeket semi bölcsesség nem világosította. a melyek haszontalanok.⁴⁵¹ vakmerők. veszedelmesek, hogy mondhatták már nem áll fent az Anyaszent egy ház &”

K Miért mondod hogy az Anyaszent egyház az Apostolok successori által igazgattatik?

F Azért mert a püspökök igazgatták. az Anyaszent egyházat; azért mondgya szent pál. *hogy a*⁴⁵² *szent Lélek titeket püspökökké tett, az Isten Anyaszent egy házat vezérleni. a melyet a maga vérével kereset,* a papok a püspökök alát igazgatták az Anyaszent egy házat, tehát a szabot rend szerént tétetet püspökök az Apostoloknak succesori.

K A püspökök miért successori. vagy helyekben valói az Apostoloknak.?

⁴⁴⁹ Ephes. 2. 20.

⁴⁵⁰ Matth. 28. 18. 19. 20.

⁴⁵¹ s. Aug. serm 2. in ps. 101. num. 8.

⁴⁵² Act 20. 28.

⁴⁵³ F Azért mert azok a püspökök kik mostanában igazgatták az Anyaszent egy házat. más püspököktől rendeltettek, a kik saeculumokrol. saeculumokra felyeb menvén. per successionem, az Apostoloktól rendeltettek; és helyekben következtek.

K A püspököknek egy más után valo successiojok fel vagyoné téve. a szent írásban?

F Igen is. szent pál azt mondgya, hogy „a kristus az Anyaszent egyháznak pasztorokat adot, a szentek tekéleteségére, a szolgálatnak munkájára, a kristus testének épülésére. míg ⁴⁵⁴ mindnyájan el jussunk a hitnek, és az Isten Fia üsméretinek egyeségire.. az az. mind világ vegiig.”

⁴⁵⁵ Szent Pál maga Titust püspöké rendelé, és azután Creta szigetében hagyá. hogy őt más püspököket rendelne, és papokat minden faluban.

E szerént igazgattatik tehát az Anyaszent egy ház mind végig a pásztoroknak szüntelen valo successiojok által a kik is az Apostolok successoritól rendeltetvén. másokat fognak rendelni helyekben.

K A püspököknek szüntelen valo successiojok a melynek eredete fel megyen az Apostolokig. bizonyos jeleé meg különböztetésére az igazán valo Anyaszent egyháznak?

F Igen is. Imé mit mond szent Agoston.

„Sok féle állapotok tartoztatnak meg az Anyaszent egy házban. ugy mint a népeknek, és a nemzetségeknek meg egyezések, A hatalom melyet nyert magának ez az Anyaszent egyház, a mely hatalom atsudákal kezdődöt, a reménségel tápláltatot. a szeretettel nevededet, a régiségel erősödöt, Abban meg tartoztat engemet a püspököknek szüntelen valo successiojok, a kik mind emái napig szent Péternek szekiben ülnek, ezen Apostoltól fogvást. a kinek a kristus örízése alá adá juhait. Abban meg tartoztat engemet az Anyaszent egyháznak Catholica, vagy közönséges neve, a mely név méltán maradot meg az Anyaszent egyházon, noha az eretnekek is vegyek magoknak ezt a nevet., mind azon által a midön valamely idegen kérdi hogy hová gyülekeztenek a Catholicusok, egy éretnek sem méri mutatni a maga templomát, vagy házát, mind ezek a kedves és nagy kötelek meg tartoztathatnak egy hü embert a közönséges Anyaszent egyházban., ámbár elegendő értelme, vagy jó erkölcse ne légyen arra, hogy meg üsmérhese nyilván az igazságot, meg aláb azt mondgya szent Agoston. hogy én az Évangyéliumnak sem hinnék, hogy ha az Anyaszent egyháznak auctoritása arra nem vinne, Azok tehát, a kiknek én engedelmeskedtem amidön azt mondották. higy az Évangyéliumnak, ⁴⁵⁶ miért nem engedelmeskedném ugyan azoknak. amidön azt mondgyák nekem, ne higy a manicheusoknak.”

Ezek az emlékezetre méltó szavai szent Agostonnak, a melyek meg egyeznek a szent Atyákéval, nyilván meg bizonyittyák mind azokat a miket mondottunk a közönséges ⁴⁵⁷ Anyaszent egy háznak Apostoli voltárol., hogy ugyan azokat is tanították ennek a szentnek idejében tudni illik. a negyedik. és az ötödik saeculumban. a melyeket magok a protestánsok az Anyaszent egyház szép napjainak. nevezik.

⁴⁵³ s. Aug. lib 3. contr Cresconium Cap 18.

⁴⁵⁴ Ephes. 4. 11. 12. 13.

⁴⁵⁵ Tit. 1. 5.

⁴⁵⁶ s. Aug. contra epist fundam Cap. 4. et 5.

⁴⁵⁷ Tertull. de praescript. Cap. 20. 22. 23.

7 Articulus

Hogy egyedül a Romai Anyaszent egyház a kristus Anyaszent egyháza. a melyen kívül nintsen üdveség

K Melyik Anyaszent egyház az, a melyre reá illik az a négy féle jel. a melyeket meg magyaráztuk?

F A Romai Anyaszent egy ház. mivel tsak egyedül arol lehet el mondani hogy, egy, szent. közönséges, és Apostoli,. ezek a négy féle bélyegek illenek a kristus Anyaszent egyházára, és épen nem atöbb társaságokra.

K Mit értesz a Romai Anyaszent egy házon?

F Érttem azoknak a híveknek gyülekezetét akik a pápát. a Romai püspököt látható fejeknek üsmérik lenni. e földön, és a kik néki engedelmeskednek.

K A Romai püspök miért neveztetik pápának..?

F Ez a szó pápa görög szó. a mely térszen atyát. régenten így hitták a püspököt, mivel ők az ⁴⁵⁸ Anyaszent egyháznak Attyai, de már egy néhány saeculumoktól fogva tsak a romai püspököt híják pápának egyedül., a ki is feje lévén a püspököknek, az egész keresztyéni híveknek Attyok, valamint nevezi szent Agoston is.

K A pápa miért feje az Anyaszent egyháznak és a pásztorok, és miért nem valamely más püspök?

⁴⁵⁹ F Azért mert ő üll szent péternek székiben., aki is romában helyheztetvén székit, ugyan őt is holt meg, ő feje is volt az Apostoloknak., a kristus rendelése szerént.

K Bizonyosé a hogy szent Pétert rendelte volna a kristus fejül az Apostoloknak?

F E hit ágazattya. meg is bizonyítatik a szent írásbol. 1. valamikor az Evangyéliták az ⁴⁶⁰ Apostolokrol emlékezetet tesznek, szent pétert mindenkor előre teszik, és némelykor elsőnek is nevezik.

⁴⁶¹ 2. A kristus azt mondotta szent péternek, *Te vagy peter. (az az kö). és erre a kö sziklára épitem fel az én Anyaszent egy házamat*

⁴⁶² 3. szent Bernárd mondása szerént az ő gondviselése és legeltetése ala adattak a hívek. és a pásztorok, *Legeltesd az én bárányimot. legeltesd az én juhaimot.*

⁴⁶³ 4. Azt parantsollya néki hogy meg erősítse Attya fiait. a hitben és a vallásban.. *Te pedig valamikor meg térvén.* mondgya a kristus. *Erősisd meg Atyád fiait.*

K Bizonyosé a, hogy szent Péter romában lett volna, hogy oda helyheztetete volna székit. hogy őt is holt volna meg?

F. Nintsen semi bizonyosab, az egész régi auctorok ezen meg egyeznek. akik erről irtak azt bizonyoson tudták nem is mértek volna arol úgy írni, ha kételkedtenek volna benne, de már ebben a protestánsok sem kételkednek.

⁴⁵⁸ s. Aug epist. 162. ad Glórium. et Eleusium. num. 16.

⁴⁵⁹ s. Aug. epist. 165. ad generosum. num. 2. et 3.

⁴⁶⁰ Matth. 10 2.

⁴⁶¹ Matth 16 18

⁴⁶² lib. 2. de consideratione. c. 8. joan 21 15.

⁴⁶³ luk. 22 32.

K Azért hogy szent Péter első volt az Apostolok között. és hogy romában holt meg. következike abból hogy a romai püspök első, és feje legyen a püspököknek?

⁴⁶⁴ F Igen is mert egy püspök. az előtte valójának székiben ülven, ahoz apüspöki székhez tartozando praerogativával, jurisdictional. és hatalommal áll, ezen okból is tekinté minden időkben az Anyaszent egyház a romai püspökséget úgy mint első püspöki széket.

K Mitől vagyon tehát hogy a pápának ellenzik elsőségét nem csak a protestánsok, de még agörögök is

F A protestánsok elszakadván úgy a görögök is a pápa egyeségétől. és ellenzven az ő elsőségét, nem hogy az írás, és a traditio szerint tselekednének, de sőt még az írás, és a traditio tanítások ellen bontották meg az Anyaszent egyház egyeségét. és hagyták el. Attyoknak hitüket. nyilvánosságosan is lettek sismathicusok. látható képen is viselik a Görögök az Isten haragját. a török rabságában

K Honnét bizonyítottod azt meg hogy a protestánsok és a görögök sismathicusok., hát ők nem mondhattáké ugyan azon okból., hogy sismathicusok azok kik a romai Anyaszent egyházban vannak?

F könnyű azt meg bizonyítani hogy a protestánsok és a görögök sismathicusok, mivel azok sismathicusok kik elszakadnak akristus igazán való Anyaszent egyházának társaságotól., ezt tselekedék a protestánsok, és a görögök. tehát sismathicusok

Magyarázat

A bizonyos hogy minek előtte a protestánsok. és a görögök elszakadtanak, volt a világon olyan társaság a melyet akristus Anyaszent egyházának kellett hinni, annak a társaságnak láthatónak kellett lenni. az a pásztorokból. és a hívekből állott, de meg ezen kívül négyféle bélyeget kellett viselni annak a társaságnak, hogy meg különböztesék a többtől. tudni illik. annak. egynek., szentnek. közönségesnek. és Apostolinak kellett lenni, abban az időben. minden keresztyének azt vallották a Constantinápolyi Conciliummal; valamit mostanában. Credo, unam sanctam, Catholicam., et Apostolicam Ecclesiam. Hiszem az egy, szent, közönséges, Apostoli Anyaszent egyházat.

Mind abban az időben, mind a mostaniban, csak egyedül a romai Anyaszent egyházra illet. és illik ez a négyféle bélyeg, ez világosan kitettik, a görögök és a protestánsok elhagyván tehát a valóságos Anyaszent egyházat, azért sismathicusok,

De ha a görögök és a protestánsok tagadgyák hogy az romai Anyaszent egyházra illet volna ez a négyféle bélyeg. a midőn attól elszakadtanak.. arra meg felelünk mindenikének külön, először a protestánsoknak, azután a görögöknek.

1. A protestánsok azt nem tagadhattyák. hogy a midőn elváltak az Anyaszent egyháztól, hogy akkor nem lett volna elterjedve az egész világra, és hogy nem Apostoli lett volna, ezt a reformátorok magok sem tagadgyák., azt sem tagadhattyák. hogy az Anyaszent egyház. a ki fejének üsméri lenni a pápát. ne lett volna igazán való Anyaszent egyház. a hat első saeculumokban., ezt magok megvállják, tehát akkor is igazán való volt a midőn tölle megváltak, mivel az Anyaszent egyháznak mindenkor egyaránsunak kellet lenni, mert a kristus azt megígérte. és mindenkoron, egynek, szentnek., közönségesnek, és Apostolinak kellet lenni.

2. Imé meg más felelet. a melyet nem lehet tagadni:

⁴⁶⁴ s. Cyr. epist 52. et 55.. s. Irene lib 3. cap 3. s. Hier. epist. 67 ad damas. s. Aug. epist 65. ad generosum. epist. 162. ad Glorium. et Eleusium. n. 7. Conc. nice. Can 6. 1 Conc. Constantinop.. can. 3. Conc. Calced. can 28. Conc. in Trullo. Can 2.*

A protestánsok. minek előtte el váltanak volna, a Constancinápolyi symbolumot úgy mondták valamint mások, a mely azt mondgya, hiszem hogy az Anyaszent egyház egy, szent, közönséges, és Apostoli., meg vallották tehát azt, hogy volt akkor avilágon olyan Anyaszent egyház a melyre illik ez a négy bélyeg. el is hagyták azt az Anyaszent egyházat, az akár mitsodás volt, mivel a romai Anyaszent egy házat el hagyván. semmi más féle társasággal⁴⁶⁵ meg nem egyeztenek. ezt Calvinus maga meg valya. a protestánsok hogy jobb szint adhasanak az Anyaszent egyháztól való meg válásoknak. azt mondgyák *hogy az Anyaszent egy ház. meg romlására való nézve szükséges volt hogy az Isten rend kívül való embereket*⁴⁶⁶ *támaszon. kik az Anyaszent egyházat fel állítsák, és helyre hozzák.* ugyan ezt hija szent Agoston olyan káromkodásnak, amely ellenkezik a krisztus ígéréttel. aki világosan mondgya. hogy minden nap az Anyaszent egy házal léssen világ végiig.

De volté valaha olyan eretnekség kezdő. a ki az Anyaszent egyházat meg romlásal. ne vádolta volna., és aki azt ne tartotta volna maga felől. hogy az Isten ötöt rendelte annak meg igazítására. enagy kevélység és káromkodás, nézük meg mit mond szent Judás. a protestánsok, és atöbb eretnekek ellen. *Ti pedig szerelmesim meg emlékezetek a beszédekről. melyek elein meg mondtak volt., a mi urunk Jesus krisztusnak Apostoli által, hogy az utolsó időkben lésszenek hamis tanítók, kik gonosz kívánságokban járnak., kik magokat el szakaszttyák a*⁴⁶⁷ *keresztényi gyülekezettől. testi okosággal élők, kikben nintsen szent Lélek.*

K Mit mondhatnak a protestánsok ezek ellen. hogy valamely okát adhasák eretnekségeknek.?

⁴⁶⁸ F Soha semmi jó okát nem adhatni az eretnekségnek, mivel soha semmi ók nem lehet az egyeség el rontására. mondgya szent Agoston.

Soha senki a szent Atyák közül nem magyarázta, nem is magyarázhatta a szent írást úgy, mint a protestánsok magyarázák. se olyan káromlásal. hogy jobban meg menthesék el válásokat. példának okáért. ezt a verset hozzák elé az apocalypsisből. *meny ki én népem babiloniából és ne legyetek részesek az ő büneiben. hogy az ő büntetésivel meg ne büntettessetek.* A⁴⁶⁹ tellyeséggel látható dolog hogy nem akristus Anyaszent egy házáról vagy on it a szó, hanem a romai pogányokrol.. és a városrol., a melyet az Isten fel prédáltatá a barbarus nemzetségekel., hogy meg büntesse vétkeiket. és bálványozásit. a mint ezt meg láthatni a szent írás magyarázóknál. és a historiákban

Egész vakság és Istentelenség a krisztus Anyaszent egy házát. ahoz a meg szeplősítet. és bálványozó babiloniához hasonlítani., holot mitsoda világosan való ígereteket tett akristus az Anyaszent egyháznak. hogy véle léssen. minden nap világ végezetéig. és hogy győzedelmesé teszi a pokolnak kapujin.

K Minek előtte el végezed azt. a mi a protestánsokot illeti, meg mutathatnádé azt egy kevés szoval. hogy az á négy féle bélyeg mely az Anyaszent egy házhoz illik. úgy mint. hogy az. egy, szent, közönséges, és Apostoli. hogy ezek nem illenek azö társaságokra.?

F két féle bizonytságot adhatunk erre, az egyike közönségesen az egész eretnekek ellen való, a másodika különösön a protestánsokot illeti.

⁴⁶⁵ discessionem a toto terrarum orbe fecimus.

⁴⁶⁶ serm. 2. m ps. 101. n. 8.

⁴⁶⁷ s. jud. v. 18.

⁴⁶⁸ lib. 2 contr. parmeni. Cap 2. num 15

⁴⁶⁹ apoc. 18. 4.

1. Tsak az egy Anyaszent egy ház az, a kire illik ez a négy bélyeg, más képen nem volna tsak egy az Anyaszent egy ház. azt már meg mutattuk. hogy tsak a romai Anyaszent egy házra illik, és hogy más féle társaságra nem illik.

2. Az egyeség nem illik a protestánsokra, mivel valamint a több eretnekek, úgy ők is sok féle ágra szakadtanak, magok között, de abban meg egyeznek, hogy mindnyájan az igaz Anyaszent⁴⁷⁰ egy ház ellen vannak. ugyan ez is a szokások az eretnekeknek mondgya Tertullianus, Angliában vagyon harmintz. vagy negyven féle vallás., a melyek egy másal ellenkeznek., mind azon által a romai Anyaszent egy ház ellen. együtt tartanak, nintsen tehát egyeség köztök.

Az ő társaságok nem szent. mivel ő magok annak ellene mondanak., tartván azt, hogy az Anyaszent egy ház tévelygésben éshetik. és ugyan abban is eset.

A közönséges név sem illik reájok., mivel nintsenek el terjedve. se minden időtől fogvást. se minden helyeken; ennek előtte két száz esztendővel hírek sem volt.

Azt sem mondhatni hogy Apostoli, mivel az ő pásztorokat, nem más olyan pásztorok rendelték a kik saeculumokrol. saeculumokra felyeb menvén, meg mutathatnák. hogy az ő rendelések az Apostoloktól fogvást vagyon. a Calvinistak ezt magok meg vallyák. a hitről való vallás tételekben., és ha valamely protestáns pásztor találkoznék. is, aki ezt a successiot meg bizonyithatná.. amint is találkozhathatnék Angliában., de annak ellene mondottanak., a midőn el hagyták az előtők valójoknak tanítását

K Hát a Görögök el válások ellen mit lehet mondani.?

F Azt könyü meg mutatni. hogy azok. akik közüllök. el váltanak a romai Anyaszent egy háztól. a krisztusnak igazán való Anyaszent egy háztól váltanak meg. tsak az időt vizsgállyuk meg, a melyben a két Anyaszent egy ház egyeségben volt, a bizonyos hogy abban a Görögök a pápát az Anyaszent egy ház fejének üsmérték lenni. e ki tettzik a hét első közönséges Conciliumokból., a melyekben mindenek elsőnek üsmérték lenni, photius. maga aki kezdé az egyenetlenséget, ezt meg vallotta, a lugdunumi. és a Florenciai közönséges gyűlésben a melyekben. a Görögökkel való meg egyezésről volt avégezés, azokban magok a görögök. az elsőséget meg vallották. a Constancinápolyi Anyaszent egy ház. soha sem tulajdonította magának az elsőséget. hanem amásodik rendet a romai után., még azt is tsak a negyedik saeculumban nyeré meg nagy nehezen. el lehetet tehát akkor is mondani hogy a pápa látható feje az Anyaszent egyháznak és hogy roma közepe az egyeségnek, valamint ezt szent Iréneus a⁴⁷¹ lugdunumi püspök mondgya. a ki születet görög lévén. a második saeculumban élt. hogy ha pedig az Anyaszent egy ház aki apapát látható fejének üsmérte lenni, igazán való Anyaszent egy ház volt a nyolcz első saeculumokban; mindenkoron az is lészen a mint már ezt meg bizonyítottuk., ebből következik hogy aki el válik attól az Anyaszent egy háztól. a ki fejének üsméri a pápát, az, a valóságos Anyaszent egyháztól válik el. és sismathicus. tehát a nap keletiek akik attól el váltak sismathicusok..

Azt mondám. hogy a nap keletiek. akik attól meg váltak, mivel vannak még sok számu görögök. örmények maroniták, kik meg maradtanak a romai Anyaszent egy háznak egyeségében, a többi pedig igen meg oszoltak egy más között.

Vannak olyan protestánsok akiknek volt olyan gondolatok. hogy a meg lehetne, hogy a görög Anyaszent egy ház a successionak okáért, valóságos Anyaszent egy ház lehet szintén olyan okokból valamint a romai Anyaszent egy ház de két tagadhatatlan dolgot kel elejekben adni. 1. hogy a protestánsok el szakadván a romai Anyaszent egy háztól. meg nem egyesültenek a

⁴⁷⁰ de praescrip. cap 41.

⁴⁷¹ lib. Contr. hereses. Cap 3.

görög Anyaszent egy házal. 2. hogy a görög Anyaszent egy ház meg tartotta a hitnek minden fő ágazatit. a deák Anyaszent egy háztól. való meg válása után is, a mely hit ágazatokat a protestánsok okul vették. a romai Anyaszent egy háztól való meg válásoknak, de sőt még vannak olyan dolgok. úgy mint a szentek segítettül való hívása. és a képek tiszteleti. a melyeket nehezeben szenvedik agörögökben. mint sem a deákokban. de még tovább. a midön meg vizsgálják hogy a görögök mitsoda okot vettek magoknak az el szakadásra, úgy mint. a szent léleknek származását. a kovásztalan kenyeret, hogy nálunk a papok meg nem házasodnak., hogy bizonyos időben az alleluját éneklük, és némelykor nem, a leg okosab protestánsok kételenek meg vallani hogy ezekben; a deák Anyaszent egy ház jobban meg tartya a hitet, és a szokást. és engedelmeseb is az olyan dolgokban. a melyek avallást meg nem sértik., és eléb való is ezekért. a nap keleti társaságoknál. kik ötet el hagyták.

K Hát ha az igaz volna, hogy a Catholica Anyaszent egy ház tévelygésben esnék, nem kelleneé attól el válni?

F A tellyeségel lehetetlen hogy tévelygésben esék, a kristus azt meg igerte hogy minden nap, és mindenkor véle léssen.

Ezt sok féle képen meg lehetne bizonyítani, de mint hogy sokan vannak olyanok kik azt meg nem foghatnák, azért olyanal bizonyítom meg a melyet meg foghattya mind az, a kí az igazságot szereti.

A protestánsok azt meg valják hogy az Anyaszent egyház a ki láthato fejének üsmeri lenni apápát, igazán való Anyaszent egy ház volt az első ött saeculumok alat. a melyben a görögök egyet tartottanak véle, ebből következik hogy az Anyaszent egy ház akit romainak nevezünk akkor akristus Anyaszent egy háza volt; ha ez így vagyion a romai Catholica Anyaszent egy ház. soha tévelygésben nem eshetik, a valóságos Anyaszent egy ház soha el nem tévelyedhet. amint már ezt meg mutattuk., a mely Anyaszent egy ház egy időben igazán való volt. minden időkben is a leszen. mint hogy a romai Anyaszent egy ház az előtt igazán való Anyaszent egy ház volt, tehát mostanában is igazán való, azt meg mutattuk. hogy az igazán való Anyaszent egy ház a kristus igeretire való nézve, se soha meg nem változhatik, sesoha el nem veszhet. és hogy mindenkoron fent fog maradni. a maga egyeségében. és szenttségeben. és szüntelen fog tartani, tehát soha attól nem szabad el válni.

Elegendő böségel beszéllettünk az Anyaszent egyházzól azért. mert ennek a dolognak világosan való ki tétele elegendő arra, egyedül, hogy az eretnekeket, vagy meg térítse, vagy meg győze, és a hiveket ahitben meg erősítse, mihent azt el hiszik hogy az Anyaszent egy ház infalibilis, meg nem tsalatkozhatik, már nem szükséges annyira meg vizálni a hit ágazatit. a melyre igen kevesen vannak olyanok akik alkalmatosak volnának, elegendő azt meg tudni. amit tanit az Anyaszent egyház, bizonyos lévén. ki ki abban hogy tsak az igazságot tanította.

8 Articulus.

Hogy az Anyaszent egy háznak viaskodni kel, az ördög. a hitetlenek, és az eretnekek ellen.

K Mivel tehát akristus azö Anyaszent egy házával. vagyion. nem kel tehát néki senkivel is viaskodni.?

⁴⁷² F. Valo hogy az Anyaszent egyházával vagyion, mindenkor sok ellensége volt, de mindenkor gyözedelmes volt. az is léssen mindenkor, apokolnak hatalmasi mindenkor ellene voltak., de soha rajta diadalmat nem vettek. nem is vesznek, mivel olyan épület mely a kö sziklára vagyion építve, és a melyet sem a szélvész, sem a viz özön el nem ronthatyák.

⁴⁷² Matth. 7 25. 16. 18. s. Aug. de symbo. lib. 1. cap. 6. in ps. 6. 1. num. 5. serm. 22. de diversis.

K kik ellen kel az Anyaszent egyháznak viaskodni?

⁴⁷³ F Azok ellen kik az ő kebelén kívül vannak. úgy mint az ördög, ahitetlenek, az eretnekek, és a sysmaticusok ellen. de még ezeken az ellenségeken kívül, a kik ellen szüntelen kel viaskodni az Anyaszent egyháznak. a hivek közül is mindenikének kel viaskodni külső vagy belső képen. az ilyen viaskodást.kisértetnek nevezik.

⁴⁷⁴ K Miképen árt az ördög az Anyaszent egy háznak?

F Üldözéseket, eretnekségeket támasztván ellene. minden mesterségit abban vetvén. hogy mentől több keresztyeneket veszthesen ell,

K Az ördögtől indított üldöztetések gyakorta vannaké.?

F Azt már láttuk hogy az Anyaszent egyház kegyetlen üldözéseket szenvedet három száz esztendeig akristus után. azon idotól fogvast voltanak némelykor különös és kemény üldöztetések, világ végén igen kegyetlent fog szenvedni az Anti kristustól., a kristus az ő ⁴⁷⁵ tanítványinak keresztekét ígért szent pál azt mondgya *hogy mind azok. a kik áitatoságal akarnak élni a kristusban. üldözéseket fognak szenvedni*, úgy anyira hogy szent Agoston mondása szerént, az Anyaszent egy ház. soha nints valamely nyilván valo. vagy el rejtet. vagy közönségesen valo üldözések nélkül.

K Az Anyaszent egyház miképen oltalmazza magát az üldöztetések ellen.?

F A hittel, a békeséges türesem. az Istenben valo bizodalomal. és az imádságal. áll azok ellen, és ezen lelki fegyverekkel. mindenkor gyözedelmes lészen, Az igazság, a melyet az Anyaszent ⁴⁷⁶ egy ház meg oltalmazza állandó képen végtire tsak gyözedelmet veszen az ördög erején. az igazság. meg homályosodhatik. egy darab ideig. de soha meg nem gyözetetik

K Miképen vesztik az ördögök a keresztyéneket?

F Valamely tévelygésben, vagy vétekben ejtik, őket, meg gátolják hogy abból ki ne kelyenek. és más ezer féle mesterségekkel, a melyek tsak mind arra valok hogy őket az Istentől el válaszák, a világhoz kaptsolják, hogy őket el veszésék.

K Mitől vagyon hogy anyi sok számu keresztyéneket veszt el az ördög?

F Attól., mert a veszedelmet úgy kerülük el ha vigyáznak, és szüntelen imádkoznak, ha a hittel élnek, ha minden nap erőszakot vesznek, ha magoknak. és a világnak meg hálnak, ha tsak az Istennek élnek, de kevesen vannak olyan keresztyének a kiknek elegendő erejek, bátorságok, és hitek volna, hogy alhatatosan adnák magokat az ilyen féle életre, a mely oly igen ellenkezik az ő hajlandóságokál. sokan közüllök tsak a mostani kedvekre valo életet szeretik leg jobban. mások vakmerő képen a jövő meg térésekel biztattyák magokat mint ha mentől inkább fel ⁴⁷⁷ gerjesztik az Isten haragját. annál töb reszek lenne az ő irgalmaságában., gyakorta magokat meg vakittyák, a szines penitentziával., a mely meg nem változtattya a szivet, azután a halál eljö, és a veszedelem követi.

Az Anyaszent egyház miképen áll ellene az ördög erejének. a ki azon vagyon hogy el veszese a keresztyéneket?

⁴⁷³ s. Aug. serm 3. in ps. 30. n. 6. de civ Dei lib 18. cap. 51.

⁴⁷⁴ s. Aug. serm. 4. in ps. 103. num 6. in ps. 127. num. 16.

⁴⁷⁵ Tim. 3. 12. s. Aug. in ps. 39. in ps. 54. n. 8. lib de utilitate jejun. Cap 10.

⁴⁷⁶ s. Aug. in ps. 13. 1. num 3.

⁴⁷⁷ Matth 26 4. rom. 1. 17. Matth 11. 12.

F Az Anyaszent egy ház. nyög. és suhajtoz. valamint agalamb. látván fiainak sok számuán valo veszedelmit szüntelen imádkozik hogy meg nyerhese a gonoszok meg téresit. és az⁴⁷⁸ igazaknak végig valo meg maradást. az Anyaszent egy ház, oktat, int, dorgál, és minden erejével azon vagyon hogy el ragadhasa az ördögtől martalékját, és mind ezek után meg nyeri üdveségeket azoknak, kik az élet könyvében vannak iratva

9 Articulus.

A földön lévő Anyaszent egyháznak ahitetlenek, A sidok, az Eretnekek, és sismaticusok ellen valo viaskodásáról.

K A hitetlenek, és a sidok. miképen támadnak az Anyaszent egy ház ellen?

⁴⁷⁹ F A keresztyéni vallásnak igazsága ellen támadván.

K Miképen gyözi meg az Anyaszent egy ház őket?

F. Elejekben tévén 1. aprofetiáknak igazságát. a melyeknek bé tellyesedések, tellyeségel láthatok, 2. a kristus tsuda tételeit. 3 az ő tanításának szenttséges voltát. 4. a keresztyénségnek tsudálatosan valo fel állítását, 5 a tagadhatatlan tsudákat. a melyek lettek. némely időkben. avallás igazságának meg bizonyítására.

K Az Eretnekek, és a sismaticusok, miképen támadnak az Anyaszent egyház ellen?

F 1. Ellene álván tanításának. és auctoritásának.

⁴⁸⁰ 2. Ellenkező és hamis értelmet adván az szent irásoknak, hogy tévelygéseket segíthesék.

3. Tanitván azt vakmerő képen. hogy az Anyaszent egyház meg romlot. és tsak ugy lehet üdvezülni ha azt el hagyák., ezt minden eretnekek igy tanították, és tsak ugyan ezért lehet őket⁴⁸¹ karhozatni. amint már. ezt meg mutattuk. ezért is hija őket Tertullianus az igazság gyilkosinak.

K Soké az Eretnekeknek számok?

F A keresztyéni vallásnak kezdetitol fogvást mindenkor kellett az Anyaszent egy háznak viaskodni az eretnekek ellen. és mindenkor is kellett. *mert szükség hogy hasonlások legyenek*⁴⁸² *köztetek* mondgya szent pál. nintsen is az Anyaszent egy háznak. olyan hit ágazattya a mely ellen valamely eretnek ne tanitot volna

K Miért engedi meg az Isten hogy az Eretnekek fel támadgyanak az Anyaszent egy ház ellen?

F 1. Hogy meg mutassa az ő igasságát azokon kik el hagyák az igasságnak részit, és az ő irgalmaságát azokon. kik abban meg maradnak álhatatosan.

⁴⁸³ 2 Hogy meg próbálja az ilyen szélvészekben azokat kik állandok ahitben. és meg különböztesse azoktól akik nem állandok.

⁴⁸⁴ 3. Hogy abékeséges türésre okot adgyon az Anyaszent egyháznak, és hogy meg szentellye választatit

⁴⁷⁸ rom 9. 2. 2. Tim. 4 2. Galat 4 9.

⁴⁷⁹ s. Aug. de civ Dei lib 10. Cap. 32. num 3. lib. de utilitate credendi cap 14. lib 13. contr. faust. cap 7.

⁴⁸⁰ s. Aug. epist. 56. ad Diosco. s. Aug. epist 222. ad Consentium.

⁴⁸¹ lib. de Carn. Jesu Christ cap. 5. s. Aug serm in ps. 101. num. 8.

⁴⁸² 1 Cor. 11 19.

⁴⁸³ 1 Cor 11 19.

⁴⁸⁴ s. Aug. de catechis. rudib. c. 24

⁴⁸⁵ 4. Hogy jobban meg világositassék a vallásnak igazsága, és a szent irások. mivel az Anyaszent egyháznak egy hit ágazattya nintsen. a mely ellen valamely eretnek fel nem támadot volna.

⁴⁸⁶ 5. Hogy a pásztorok vigyázobbak legyenek és nagyobb gondviseléssel tarttsák meg a hitet.

6. Hogy a traditiok világosabban ki nyilatkoztassanak. erről még bővebben fogunk beszélni.

Magyarázat

Az Eretnekek. és a sismaticusok nem mindenben eretnekek, vannak sok olyan igazsági ahitnek., a melyeket az Anyaszent egy házal együt hiszik. az ö Eretnekségek abból áll hogy meg oszttyák a hitet. a mely egy, és hogy hiszik, vagy meg vetik a magok akarattok szerint, az igazságokat melyeket az Anyaszent egy ház tanít. nem vigyáztván az Anyaszent egyház méltóságára és hatalmára. Amidön el válnak az Anyaszent egy háztól. ugyan tölle is veszik az ⁴⁸⁷ igazságokat melyeket hisznek véle együt. Ez így lévén. helyesen tekintik azokat az igazságokat a melyeket az eretnekek hiszik. úgy mint az Anyaszent egyházban régiebbeket; mint sem az eretnekségeknek kezdete: ugyan ezért is engedi meg az Isten hogy még az eretnekségek is tsudálatosan szolgállyanak az Anyaszent egyháznak., hogy meg bizonyítsa győzhetetlenül. az tanításának igazságát. régiségit: Az Anyaszent egyház e szerint áll. a pogányok ellen a sidok bizonyosságával kik halálos ellenségi a keresztyéneknek; Eszerent is él. az Anyaszent egy háztól már régen el szakadot eretnekségeknek bizonyosságával., példának okáért, a nap keleti sismaticusával, a kik mindenkor hitték, és követték a mit az Anyaszent egyház hiszen. és követ: a szent mise áldozattya iránt, a halottakért. valo imádságról. és a szentek segítségül valo hívásáról &: hogy meg bizonyítsa az új eretnekek ellen. régiségit ezeknek a tartásoknak.. talám még idővel, a lutheránusok, és a kálvenisták. bizonyosságával is élni. fog. hogy meg bizonyítsa valamely más tartásnak régiségit, valamely más eretnekek ellen a kik jövendőben támadhatnak., ilyen modal. áll. az Isten még az eretnekségekkel. is. hogy tagadhatatlannabbá tegye. a tráditionak igazságát

K Az Anyaszent egy ház mi formában áll ellene az eretnekeknek?

F 1 Elejekben tévén mindenik hit ágazatnak a szent irásokból. és a tráditionból valo valóságos rendét.

2 Elejekben tévén a kristus igeretire valo nézve. az Anyaszent egyháznak meg tsalatkozhatatlanságát. és állandóságát. és azt meg mutattya hogy minden új vallást hamisnak kel tartani, tsak egyedül a maga ujságáért.

K Az Anyaszent egy ház győzedelmes leszéné mindenkor az Eretnekeken?

⁴⁸⁸ F Igen is. mert a szent Lélek által igazgattatván. *fundamentuma, és oszlopa az igazságnak.* és mint hogy arégi Eretnekségeken győzedelmet vett, ez a példa bizonyosá teszi, hogy az ujjakon is azon győzedelmes leszén.

⁴⁸⁵ s. Aug. in ps. 67. num 39.

⁴⁸⁶ s Aug. in Genes. Contr Maniche c. 1. lib de vera relig c. 8.

⁴⁸⁷ s Aug. epist 48 ad vincen. num 46. serm 45 de diversis mim 27.

⁴⁸⁸ 1 Tim. 3. 15 s. Aug. in ps. 57. num. 16.

10 Articulus.

Hogy kik voltak azok az Eretnekek. és sismaticusok, kik az Anyaszent egy ház ellen támadtak. mind ez ideig. Mitsoda Conciliumok kárhoztatták azokat. és a szent Atyák közül. kik irtak ellenek

K kitsodák azok az Eretnekek. és sismaticusok. kik az Anyaszent egy ház ellen támadának?

F Igen sok volna különösen mind azokat elé számlálni, hanem csak a leg nevezetesebbeket hozom elé. saeculumonként. és hogy kikel iratot az Isten ellenek.

Az Első saeculumban.

Még az Apostolok idejében sok Eretnekek támadának, azok között leg nevezetesebbek valának simon magus. Menander, a Nicolaisták, Cerintusok, és az Ebionisták.

Simon Magus azt tanította hogy a szent Lélek ajándékát pénzen meg lehetne venni. a simonia név ettől eredet. a mely nevet azokra szokták adni a kik a szent dolgokat el adták vagy meg veszik. ez a nyomorult Istennek akarja magát üsmértetni. minden ottsmanyságokat követet és tanítot. ezt meg szégyenített és a földre veté szent Péter imádsága által.

⁴⁸⁹ Simon magusnak sok tanítványi valának. a leg nevezetesebb Menander, ez üdvezítőnek akarja magát tartatni, keresztelt is másokat. a mely kereszttségnek tsudálatos hasznait mondotta lenni. példának okáért. hogy a kiket ő meg keresztel. azok se meg nem halnak, se meg nem vénülnek.

A Nicolaisták. sokakban követék simon Magust. sokan azt tartották hogy ezeknek fejek volt Nicolaus egyik a hét diaconusok közül. de a nem bizonyos

A Cerintusok. és az Ebioniták. a több hamis tanítások között, ők merék leg elsőben tanítani hogy a kristus nem volt Isten., ugyan erre való nézve is írta szent János az Evagyéliumát. szent Hieronimus szerént.

Mind ezen Eretnekek ellen. vagy magok az Apostolok, vagy más Apostoli emberek irtanak

A II saeculumban.

Ebben a saeculumban több Eretnekek támadának. a leg nevezetesebbek ezek. A saturninus, és a Basilides tanítványi. A Gnosticusok, Valentinianusok, Marcioniták. és a Montanisták.

A Saturninus, és Basilides tanítványi csak a simon magus, és a Menander tanítványi valának, saturninus volt első a ki kárhoztatá a lakadalmakat. és a házasságot. basilides meré leg először azt tanítani, hogy a kristus nem valóságos emberi testet vett fel. és hogy nem valójában feszítet fel:

Ezek ellen irtak szent Ireneus. szent kelemen Alexandriai pap.

A montanisták feje vala a phrigyiai montanus. ez azt akarta. hogy öt szent lélek gyanánt tarttsák, és két rossz életű aszonyokat hordozván magával. azokat. jövendöltetet. a másodszori házasságot tiltotta, arra akarta a hiveket kötelezni. hogy három nagy böjtöt tarttsanak. noha csak egyet tartottak az Apostolok rendelések szerént, azt tanította hogy sok olyan vétkek vannak. a melyekre nintsen az Anyaszent egyháznak hatalma hogy meg bocsássa, Tertullianus a kinek oly fényes elméje vala nyomorultul a montanisták eretnekségiben esék, noha ő nagy okosággal irt volt az Eretnekek ellen. E rettentő nagy példa, hogy miben nem eshetik a leg nagyobb elme is. a midőn az Isten a kevelységért, büntetésül el hagyja a maga elméjire. ebből láttzik meg

⁴⁸⁹ s. justin. Apolog 2. Tertull. lib. de anima C. 50.

nyilvánosságosan, hogy mitsoda szükséges aláztatóság. az Anyaszent egy ház Authoritása alá vetni az embernek magát.

Eusébius fel teszi. hogy kik irtak ezek ellen

A III saeculumban.

Ebben a saeculumban támadának a Novatianusok. a sabellianusok, a paulianisták, a Manicheusok. és az origenisták.

A Novatius eretneksége azért kezdődék. hogy nem ötöt választák pápának, hanem szent Corneliust. ez azt tanítá hogy a kereszttség után tett nagy vétkeket az Anyaszent egy ház meg nem botsáthattya.

Ez ellen irának szent Cyprianus. szent Ambrus szent Basilius. egy néhány Conciliumban Condemnáltaték

A Manichéusok. azt tartották. hogy két féle kezdet vagyon. az egyike jó. a másika rosz., hogy minden embernek két lelke vagyon. az egyike jó. a másika rosz. a házaságot tiltották. azt tartották hogy a kristusnak nem volt valóságos teste. tagadták az embernek szabadságát, az eredendő vétket, a kereszttségnek szükséges voltát. ugy a hitnek is. szent Agoston Manicheus lévén, meg keresztelkedése, és meg térése után sokat irt ellenek.

Az Origenisták azt tarttyák hogy Origenes lett volna kezdőjük. a ki is leg tudosab és leg hireseb volt abban az időben, és aki felől azt írják. hogy soha senki se jobban nem irt. se nem beszélt mint ő. a midön jól beszélt, sesoha senki senem irt senem beszélt roszabul mintő. ubi bene nemo melius, ubi male. nemo pejus. azal vádolták ötöt, vagy a tanítványit. hogy ezeket tanították volna. hogy a kristus lelke meg egyesült volna az Igével, még meg testesülése előtt, hogy az embernek lelke meg volna még a test fogantatása előtt, hogy a kristus. nem tsak az emberekért holt volna meg. hanem még az ördögökért is. és hogy a pokolbéli kin, nem lenne örökös, némely theologusok azt tarttyák. hogy ezeket nem maga origenes tanította volna. hanem valamelyik a tanítványi közül.

Ezek ellen irtak szent Hieronimus. és szent Epiphanius. és egy néhány Conciliumok Condemnálták

A IV saeculumban.

Ebben az időben támadának a donatisták. az Arianusok, a Macedonisták, a Messáliánusok. a luciferisták. az Apolinaristák, a prisciliánisták, a Jovinianisták

A Donatisták. ilyen formában kezdődének, Afrikában vala egy donatus nevü püspök, aki Majorinust szentelé Carthagobéli püspöké. noha a szabot rend szerint választatot volt Cecilianus püspöké. Mensurius halála után. ez a meg hasonlás pedig attol kezdődék. hogy Cecilianus Archidiaconus lévén. még Mensurius idejében egy nagy uri Aszonyt. és gazdagot. meg feddé arol. hogy miért tisztelné olyan Martyrnek a reliquiáját, a melyre még az Anyaszent egyház szabadságot nem adot volna. azt a tiszteletet pedig az Aszony. a Communio előtt szokta vala tselekedni, az Aszony azon igen fel indulván, és fel tévén magában a boszu állást., Cecilianus püspöké tétetvén. az Aszony anyit mesterkedék ellene., hogy sok pénzivel ki téteté. és Májorinust téteté helyében, ennek halála után. egy Donat nevüt választának helyében, ez is kezdé. azt a veszedelmes, és sokáig tarto eretnekséget

A Donatisták azt tanították,. hogy az Anyaszent egyhazon kívül valo kereszttség nem jó. és hogy másodsor is meg kellene keresztelni az eretnekeket. Hogy az Anyaszent egyház tsak az ő társaságokbol állana. erre az okra valo nézve. afrikában mindenüt a hol leheté magok közül valo püspökököt és papokat rendelének, minden féle kegyetlenségeket és szenttség töréseket

követének a templomokban, a melyeket erőszakal veszik vala el a Catholicusoktól. ugy történék egyszer. hogy a szentelt ostyákat az ebeknek veték, akik is nagy dühöségel reájok rohanának.

A pápa Conciliumot tartván romában. a Concilium ezeket Condemnálá. 313.ban

Az Arianusok az Anyaszent egy ház ellen támadván. nem keveseb kárt okozának. Arius Alexandriai pap lévén a kristus ellen kezdte tanítani. mondván hogy az Ige nem volna egy örökségiben. és állattýában az Attyával, ebből következik hogy az ő tanítások szerént, a kristus nem volna valóságos Isten. az Ariánusok atöbb eretnekek modgyára. sok részre oszlának. de abban meg egyeztek. hogy mindenik rész. az Anyaszent egyház ellen volt., az ő részekre nagy hatalmasuak kezdének állani. azért meg is erősödének, kegyetlen üldözéseket támasztanak, de végtire meg szégyenitetének. és az igazság diadalmat vett.

Ezek ellen irtak szent Alexander. az Alexandriai püspök. A nagy szent Athanásius. szent hilarius. szent Basilius. szent Ambrus. szent Agoston. szent Fulgentius. mind ezek nevezetesek. mind szentségekre. mind tudományokra valo nézve.

A leg nevezeteseb a leg nagyob és a leg elsőb Concilium generale ezek ellen tartaték Nicéában 325 ben.

Az V saeculumban.

Ebben az időben támadának a pelagisták, semi pelagisták, a Nestorianusok.

Pelagius, és Celestius valának kezdői a pelagistáknak, ezek mind a ketten Angliai barátok valának, ezek azt tanították. hogy Ádám, akár vétkezet. akár ne vétkezet volna, de meg kellett volna halni. és hogy az ő vétke tsak nékie ártot egyedül. hogy a gyermekek nem születnek eredendő vétékben. erre valo nézve. a keresztség nem volna szükséges az üdvösigre. meg töb ilyeneket.

Ezek ellen sokat irt szent Hieronimus.

A Nestoriánusok feje volt Nestorius. Constancinapolyi patriárcha, ez azt tanitá. hogy a kristus nem volna a maga személyiben Isten. hanem az Istennek tsak fogadot fia volt, és azért el mondhatni hogy a Boldogságos szüz nem volt Isten Anyja, mivel a Fia maga személyiben nem volt Isten.

Ez ellen irt szent Cyrillus. az Alexandriai pátriárcha. ezt a tanitást első Celestinus pápa Condemnálá. az Ephesusbéli harmadik Concilium generale hasonlot tselekedék.

A VII saeculumban.

Ebben az időben támadának a Monothéliták. pauliciánusok

A Monothéliták azt tanították hogy noha két természet volt is akristusban, mind azon által. tsak egy tselekedet, és egy akarat volt benne, amely tselekedet, és akarat. Isteni volt., ezért is neveztetének Monothélitáknak,

Ezek ellen irtak. Elemosinarius szent János. Alexandriai patriarcha, Sophronius. a Jerusalemi patriarcha. és ezeket Condemnálá. a harmadik Constancinapolyi. és hatodik Concilium generale. 680 ban

Mahumet is ebben a saeculumban kezdé hirdetni a maga fele sidobol. fele keresztyénségből. és más imit amot ki szedegetet vallását., azt mindenek tudgyák. hogy menyire el terjedet ez a vallás, az Isten azt meg engedte a keresztyének büntetésire.

A VIII saeculumban

Ebben a saeculumban. leg főveb eretnekek az Iconoclasták valának, eképpen hivatattanak., mert a képeket kezdék rontani, és az ellen atisztelet ellen támadának, a melyel tisztelte az Anyaszent egy ház minden időkbén akristus keresztit, képeit, és aszentekét, Leo Görög Császár kezdé oltalmazni ezeket az Eretnekeket, és az utanna valo két Görög császárok hasonló képen oltalmok alá vevék. és ezek nagy rendeletlenségek követének, második Gergely pápa, és az utanna valo ellent allának ennek az eretnekségnek, hasonló képen szent Germanus. a Constancinápolyi patriárcha is, és az Istenes Irénéa Császárné idejében. a második Niceai, és hetedik Concilium Generale. Condemnála ezt az eretnekséget Anno 787.

A IX saeculumban.

Photius. és Scotiai Janos valának leg nevezetesebbek atöbbi eretnekek közöt. kik ebben az időben támadának fel.

Photius igen nagy tudományu és elméjü vala, még világi lévén, avalóságos Constancinápolyi pátriarchát. szent Ignáztot aszékiböl kitéteté. és magát szentelteté helyében. mind olyan püspökökel, akik exCommunicatusokra valának. Első Nicolaus pápa ezt meg tudván. exCommunicálá photiust. de ő nem tsak meg veté az exCommunicatiot. hanem még nagy kevélységgel a pápát excommunicalni akará, azután igen kezdé irni a romai Anyaszent egyház ellen. és azt tanítá hogy a szent Lélek nem származik a Fiutol. holot ez ellenkezik az Anyaszent egy ház tanításával: Basilius CSászará lévén. Conciliumot hirdete, a mely negyedik Constancinápolyi, és nyolczadik Concilium Generalé. Anno 869.ben. és a mely Concilium photiust le tevé. és exCommunicálá. azután szent Ignáztot vissza helyhezteté székiben de tiz esztendő mulva szent Ignázt meg halván:, photius ismét a pátriarchai székben tété magát. ugyan acsászár segittségivel. apápa is Confirmálván választatását.. valóságos pátriarcha volt. de ismét tanításával. a romai Anyaszent egy ház ellen támadván., erre valo nézve apápa. a letétesnek sententiáját adá ki ellene. Leo. a Basilius fia, photiust a székéből ki iktatá. és egy klastromban záratá, ahol. meg hala.

Scotiai Janos kezdé eretnekségit. Carolus Calvus alat. és tanítani kezdé. a predestinációról. és az Eucharistiáról

A Tizedik saeculumban semi új eretnekek nem támadának

A XI saeculumban.

Ebben az időben támadanak. az új Manicheusok. és Michael. Cerularius.

Michael Cerularius Constancinápolyi patriarcha lévén, 1043 ban. kezdé irni a deák Anyaszent egyház ellen. leg inkább ezeket vádolá, 1. hogy kovásztalan kenyeret szentelne meg, 2. hogy meg fojtot húst ennének, 3. hogy a szakállakat el beretváltatták, 4. hogy szombaton böjtölnek, 5. hogy a nagy böjtnek első hetin húst esznek, 6. hogy a Niceai symbolumhoz ezt a szót tették, *Filioque* azt Az Anyaszent egy ház. meg akarván ezel értetni. hogy a szent Lélek. az Atyától, és a Fiutól származik. de ő ezt véteknék tartá lenni. 7. hogy a deak Anyaszent egy házbán miért szabad két egy testvér atyafinak. két egy testvér leányokot el venni, 8. hogy a békeségnek tsokját a mise alat. miért adgyák a Communio előtt egy másnak, 9. hogy miért nem éneklük nagy böjtben az Alléluját. meg más töb ilyen tsekély okokból szakada el a görög Anyaszent egyház.

Kilentzedik Leo pápa minden tehetségivel azon vala hogy tévelygéséből viszá hozhatná. Michael cerulariust., erre valo nézve követeket küldé Constancinapolyban. a többi közöt vala Cardinalis Humbertus *de silvae Candidae*. a kiket nagy tisztelettel fogadá Monomachus CSászár. a követek Conferentiát tartának a patriarchával., de viszá nem hozhatván ötöt, azért a szent Sophia templomában. exCommunicálák, a patriarchais nagy kevélységgel.

excommunicála a követeket, és a pápát, a Császár ki küldé székiből a pátriarchát. mind azon által mar igen el terjedtet vala közöttök az el szakadás. noha válának még a görögök közöt olyan Anyaszent egy házak. a mellyek még a következő saeculumban is a romai Anyaszent egy házal. egyet tartottak, ezen időtől fogvást tart tehát a scysma a görög Anyaszent egy házban

A XIII saeculumban.

Az Albigensesek. noha az elébbeni saeculumban támadtanak fel., de ebben is tartának, és a többi közöt ezek valának leg inkább el terjedve., A Circum Celliones. flagelantes, fraticelli. mind ezek egy kevés ideig háboruságot indítának az Anyaszent egy házban

A flagelánsok a közönséges népek áitatoságából kezdődének. de veztire 1260 ban. eretnekeké lettenek, olosz országban sokan esze gyülvén processio formára jártak az uttzákon., ezek övig mezitelen lévén. nagy keménységgel disciplinázák vala magokot erre valo nézve. eleinte mindgyárt sok bünösök meg térnek vala. de veztire azt kezdék hirdetni hogy senki büneinek bótánattyát nem veheti hogy ha tsak az ö társaságokban nem megyen, és noha ezek világiak valának. mind azon által olyan szabadságot adának magoknak, hogy egy másnak meg gyonván, egy mást fel is oldozták bünökből. ezek német országban is el hatának

A XIV saeculumban.

A Turlupinusok. és Joannes viclavus kezdek háborgatni az Anyaszent egy házat

A Turlupinusok igen ocsmányok valának. ezek a Delphinatusban. és Sabaudiában kezdődének. ezek mindenek előtt. mezitelen jártanak. de nem tartának sokáig. mert a birák ellenek tamadván. a tüzre itélék. mind azokat a kiket meg kaphatának.

Joannes viclavus Anglus pap. volt; esok tévelygéseket tanitta. az Isten. akristus. az Anyaszent egy ház. és a szenttségek ellen. esokakban elől jároja volt Calvinusnak. mondám hogy sokakban, és nem mindenben. mert nem tiltá a penitentziának bérmálásnak szenttségeit. se az utolso kenetet, se a Misét. se a szentekhez valo könyörgést. ezt Angliában egy néhány Concilium Condemnálá. de végtire a Constanciai Concilium. Generale. 1414.ben.

A XV saeculumban.

Joannes husz. ez tseh országi pap vala. és a prágai universitásnak rectora, evolt kezdöje a hussitáknak. és a viclavus tévelygésit kezdé tanítani., és azokhoz magátol is ada, ezt a Constanciai Concilium Generale Condemnálá, de nem akarván engedelmeskedni. a világi birák kezében adatván. törvényt látának reája és elevenen meg égeték.

Ezt a lutheránusok. és a Calvenisták Martyrnak tarttyák.

A XVI saeculumban.

Ebben a saeculumban sok ellenségi támadanak az Anyaszent egyháznak. ugy mint. lutherus, Carlostád. Zuinglius. oecolampadus. Melancton bucerus, osiandres, Brentius, az uj keresztyének, Calvinus, az anti trinitariusok. a socinianusok

Mind ezeket egy nehányszor Condemnálta a szent szék. és a Tridentinum Concilium Generale. a mely 1545 töl, 1563 dig tartá

Nem szollunk ezeknek az Eretnekeknek tanításokrol. azokat mindenek tudgyák

11 Articulus

Az Anyaszent egy háznak akebelében élő rosz keresztyének ellen való viaskodásáról

K Az Anyaszent egyháznak tsak az ördögök pogányok, sidok. eretnekek. és sismaticusok ellen kellé viaskodni.?

F Már azt meg mondtuk hogy arosz keresztyének ellen is kel viaskodni.

K A rosz keresztyének mi formában támadnak az Anyaszent egy ház ellen?

F 1. A midön el fajult rosz erkölcsökel meg gyalázák, a midön okai lesznek annak hogy rosz magok viselésekért az Istennek szent nevét káromlani fogják, a hitetlenek, és az Istentelenek.

2. A midön gyalázásokal csufságokkal. fenyegetésekel, rosz példájokkal, rosz tanásokal. hízkelkedésekel. a valóságos hiveket az Isten uttyáról el fordittyák

K A rosz keresztyéneknek el fajultságok hogy okozza az Isten szent nevének káromoltatását a hitetlenek és az Istentelenek között?

F A midön ahit nélkül valok, és az Istentelenek az Anyaszent egyháznak tulajdonittyák a különös embereknek meg romlásokat,. azt hozván ki abból. hogy az Isten el hagyta az Anyaszent egy házat

K Az Anyaszent egy ház miformában oltalmazza magát az ilyen rosz keresztyének ellen?

F Belső suhajtozásival. imádságival; oktatásával. büntetésivel. jó példa adásával.

K Soké a rosz keresztyéneknek számok?

⁴⁹⁰ F Sokal több mint a jóknak számok. a veszedelemre vivő szélyes úton mindenkor többen járnak., és fognak is járni, kevesen járnak. az életre vivő keskeny uton.

K. Mitsoda gondolattal kel lennünk a sok számu rosz keresztyénekről, és a kevés számu jókról?

F olyanal. hogy ha. ugy élünk mint a sok számuak; minden bizonyal a veszedelemnek uttyán vagyunk, az Évangyélium szerént, a mint is a veszedelemnek uttyán vagyunk ha a világ szerént élünk, hogy ha az érzékenység, a rosz kívánság, és a kevélység uralkodik rajtunk, ennél az igazságnál. semmit gyakortáb nem mond az uj testamentum, nagyob része pedig a keresztyéneknek a világ szerént áll, és tsak azt keresik. hogy rosz kívánságokat bé tölthessék. tehát. nagyob része közüllök a veszedelem uttyán jár, ez iránt magunkot meg vakithattyuk., de az igazság magában tsak meg marad.

K Mi tarttya az Anyaszent egy házat anyi sok számu viaskodási között?

F Azt a kristus Jesus tarttya, és igazgattya. az Anyaszent egyháznak közepette lévén, ugyan azt vezérel és segitti szent Lelke által. a mint már ezt bövön meg mondtuk

12 Articulus

Az Anyaszent egy háznak hasznairol

K Melyek az Anyaszent egy háznak hasznai?

F Azok a hasznok vagy közönségesen az egész Anyaszent egyházat tekintik, vagy különösön az ő tagjait.

⁴⁹⁰ Matth. 7. 13.

A hasznok melyek közönségesen az egész Anyaszent egy házat tekintik. ezek, az Egyeség. szenttség. közönséges. Apostoli,

A hasznok melyek különösen az ő tagjait tekintik, azok, vagy ezen életre, vagy a más életre valok.

Azok melyek ez életre valok., a szenteknek egyeségit, és a bünöknek botsánattyát illetik.

Azok melyek a más életre valok. a ditsőséges fel támadást, és az örök életet illetik. már azt meg magyaráztuk hogy mi légyen a szentek egyesége. atöbit is meg magyarázunk.

El fogjuk kezdeni a bünöknek botsánatyán. a mely ezen életet tekénti. és minek előtte szollyunk a fel támadásrol., és az örök életről., meg fogjuk magyarázni azt, a mit arrol tudhatunk, hogy mi fog következni közönségesen az Anyaszent egy házal., és különösen minden emberel., minek előtte mindenek bé tellyesedgyenek, a mely a testnek fel támadása előtt lesz meg.

K Az Anyaszent egyháznak mindenik tagja különösen nem részesülé azokban a hasznokban melyek az Anyaszent egy házat tekintik közönségesen?

F Mindenik tag részesül azokban a hasznokban de nem egészen. hanem valamely résziben.

Magyarázat

Mindnyájan ahivek az Anyaszent egy háznak egyeségéhez tartoznak. amint már azt meg mondtuk, de tsak egyedül atest nem vesztheti el sohais azt az egyeséget. különösen atagok attol el szakadhatnak, hasonlot mondhatunk az Anyaszent egy háznak szenttséges voltárol. az Anyaszent egy háznak minden tagjai a szenttségre hivatattak, de nem mindnyájan szentek, és akik azok, abbol le eshetnek, tsak épen az Anyaszent egy ház teste nem eshetik soha tévelygésben, ezek olyan hasznok amelyekben mindenik tag részesül, de valójában, és meg maradando képen azok tsak az Anyaszent egy háznak testét illetik, a mint már azt meg bizonyítottuk ide fellyeb

13 Articulus

Hogy abünöknek botsánattya leg első út. a mely által részesülnek az Anyaszent egy háznak hasznaiban.

K Mitsoda modokal részesülünk mi az Anyaszent egy háznak hasznaiban.?

F. A bünök botsánattyának modgyával. a mely igen nagy haszna az Anyaszent egy háznak.

Magyarázat

Mi mindnyájan az Isten haragjában születünk, az ördögnek rabságában. mikor pedig akristus keresztyénségre hi bennünket. akor nem talál mi bennünk avéteknél, és a meg romlottságnál egyebet, nem is lehetnének tehát igazak, se az Anyaszent egy háznak tagjai. az Istennek Fiai, se ⁴⁹¹ a kristusnak attyafiai. hogy ha nem vennök büneinknek botsánattyát., *A bünnek botsánattyát az ő neve által veszik mindnyájan kik ő benne hisznek.*

Az Isten leg először a bünnek botsánattyát a keresztségnak szenttségében adgya meg, szent ⁴⁹² pál mondása szerént. *A kristus meg szentelte az Anyaszent egy házat meg tisztítván viznek feredőjével. az igének általa.*

⁴⁹¹ Act 10. 43.

⁴⁹² Ephes. 5 26.

De mint hogy az Isten szabad ajándékival. meg bocsáthatta a vétkeket. csak magától, és a keresztségnek külső fel vétele előtt is. ugyan így is tselekeszik azokkal. kik martyrumságot szenvednek keresztségek előtt, vagy akik meg halnak erős kívánsággal kívánván a keresztséget, a bűnök bocsánattját akár mely formában engedgye meg az Isten. de tellyeséggel ⁴⁹³ szükséges. *A kristus ő magát adta érteünk hogy meg váltana minden hamiságtól. és tisztítana magának kivált képen való népet; jó tselekedetekre igyekezőt* mondgya szent pál.

A bűnök bocsánattja maga az a nagy haszna az Anyaszent egyháznak. mivel csak egyedül az Anyaszent egy háznak adta akristus azt a hatalmat. hogy meg bocsáthassa a vétkeket, és csak az Anyaszent egy házban lehet a bűnök bocsánattját venni. mivel az Anyaszent egy házon kívül. nintsen üdvesség, és azok akik az ő kebelében nintsenek, bűnök bocsánattját nem vehetik ha csak tagjaivá nem lesznek.

K Honnét tudgyuk mi azt hogy a kristus hatalmat adot az Anyaszent egy háznak a bűnök bocsátására.

F A kristus maga szavaiból., a ki hatalmat adot az Anyaszent egy háznak a szenttségeknek szolgáltatására. a melyek által., azt tudgyuk, akristustól. és az Apostoloktól. hogy a bűnök meg bocsátatnak. még erőből bövebben fogunk szollani ezután.

K Hogy tudgyuk mi azt hogy csak az Anyaszent egy házat illeti ez a hatalom.

⁴⁹⁴ F Mert ez a hatalom természet szerént mást nem illethet, csak azokhoz illik. a kiknek azt adgya kegyelem által. azt pedig akristus csak az Anyaszent egyháznak adta, és azt nem olvasuk. hogy az Anyaszent egyházon kívül adatot volna az a hatalom senkinek is

K De a nintsené meg irva hogy csak az Isten bocsáthatta meg a vétkeket?

F A midön az Anyaszent egy ház. meg bocsáttja a vétkeket, akkor mindenkor az Isten bocsáttja meg. az Anyaszent egy ház azt úgy követi mint Istennek szolgálja. és az ő nevében tselekeszi. ⁴⁹⁵ *Mi az Istennek szolgálai vagyunk.* mondgya szent pál. *és az ő helyét tarttyuk.*

K Mind azoknak kik az Anyaszent egyház. tagjai vagyóné hatalmuk a bűnt meg bocsátani?

F Nintsen. mivel csak egyedül az Apostoloknak adta a kristus ezt a hatalmat, az Apostolok apüspökökkel közlötték, és a püspökök apapokal.

Magyarázat

Ezt a feleletet a bűnöknek bocsánattja iránt. más szenttségekre kel érteni. nem a keresztségre., mert a mi a keresztséget illeti, mint hogy az el. multhatatlan szükség, az Isten úgy akarta hogy nem csak az Anyaszent egyháznak tagjai. és még az Aszonyok is, hanem még a sidok. az eretnekek is kereszthelhesenek. csak azal a szándékkal legyen a melyel az Anyaszent egy ház hagyja.

A keresztségen kívül pediglen. a bűnök meg bocsátására két szükséges dolog kívántatik. 1. A Canon szerent való ordinatio. 2. A törvény szerent való Missio.

Ezen Conditioknak fogvatkozásokért, a lutheranus. és a kalvenista papoknak semmi részek nem lehet az Anyaszent egyház szolgálattjában, mivel ők se nem küldettek, se fel nem szenteltettek az Apostolok successoritol.

A második Conditionak fogvatkozásáért., Az Eretnek, sismaticusok. exCommunicatusok vagy el tiltot püspökök. vagy papok, a bűnököt meg nem bocsáthattják ha szinte a Canon

⁴⁹³ Tit. 2. 14.

⁴⁹⁴ s. Aug Manua ad laurent cap. 64. lib 1. contr donatist Cap 10. lib. 2. cap 13.

⁴⁹⁵ 2 Cor 5. 20 Ephes 6. 20.

szerént szenteltettek légyenek is, mert az Anyaszent egy ház. a kinek illik adni a Missiot, azt töllök vagy el vette. vagy attol el tiltotta

K Az olyan papoknak a kik halálos vétékben vannak vagyoné hatalmok abünt meg botsatani mivel ők is bünben vannak.?

F Igen is. és az Anyaszent egyház Condemnálá a donatistakot a 4 dik saeculumban a kik ezel ellenkezöt tanítottanak.

K Miképen botsátták meg a papok a vétkeket?

F A kereszttség, és atöbb szenttségekné ki szolgáltatásában, a mely szenttségekhez a bünnek botsánattya vagyon ragasztva.

K Mint hogy a kereszttséget fel adhatták. a mint ide fellyeb mondád azok is kik nem az Anyaszent egy ház tagjai. tehát a nem igaz. hogy a bünnek botsánattya tsak az Anyaszent egy házat illese?

F Az Eretnekek, exCommunicatusok. sidok. hitetlenek., kik a bünt meg botsátták a kereszttségnek szenttsége által. azt tsak a kristus nevében adgyák fel. és az Anyaszent egy ház nevében., akiknek abban szolgálattya követik, ez így lévén. mindenkoron tsak a kristus keresztel. és a kí az ő kezek, beszédek által meg botsáttya a vétkeket, ezért is vagyon hogy a gyermekek., a kiket meg keresztelnek, vagy az idösüek, a kik szükségben fel veszik töllök a ⁴⁹⁶ kereszttséget, részt nem vévén tévelygésekben, hogy ezek az Anyaszent egyházhoz tartoznak, az ő fiaik. és tagjai, a szolgáló adot fiakot a valóságos Anyának.

K Szükségesé az Anyaszent egy háznak szolgálaihoz folyamodni. hogy akár minémü vétkeknek botsánattya vehesék.

F szükséges az eredendő, és a halálos vetkekért. de nem a botsánando vétékért, mert lehet botsánatot nyerni a botsánando vétékért. az imadság. az áldozat, a böjt, atöredelmeség. és a jó tselekedetek által.

K Mit értesz azon midön azt mondod hogy a bünök meg botsátattak..?

F Azt értem, hogy azok meg botsátattak. és el töröltettek.

Magyarázat

Calvinus azt mérte tanítani, hogy a mikor az Isten avétket meg botsáttya, egyebet nem tselekeszik. hanem hogy azt vétkül nem tulajdonittya, ámbár azok a vétkek fent legyenek is. de az Isten azokat meg nem bünteti.

De az Anyaszent egyház mindenkor azt hitte szent Palal, hogy az Isten azért nem tulajdonittya nekünk a vétkeket. a midön azokat meg botsáttya. mert azokat valóságal. el törli, úgy hogy azok nintsenek fent az ő szemei előtt, és hogy azokat meg nem bünteti azután, azért vagyon, mert azok már nintsenek. mivel. *mitsoda részesülés lehet*, mondgya szent pál. *a hamiság. és az igasság közöt, ami sziveink* a kereszttség által. *a szent Lélek templomivá lésznek, akristus abban lakozik*: mi képen lakoznék tehát akristus és az ő szent Lelke olyan szivekben, a melyekben avétek lakozik, az igaz tehát. hogy az Isten nem azért az okért nem tulajdonittya nekünk a meg botsátot vétkeket, mert azok el vannak rejtve, és fedezve, hanem azért hogy ⁴⁹⁷ azok el vannak töröltetve, és nintsenek fent azután.

K A mi érdeminkért botsátatnaké meg a mi vétkeink?

⁴⁹⁶ s. Aug. lib. 1 2. 3. Contr.. epist petili lib 1. de babt. cap 14.

⁴⁹⁷ s. Aug. serm. 2. in ps. 31 num 9.

F A krisztus érdemletette meg egyedül halála által bűneinknek bocsánattját. mi magunktól. semit nemérdemlünk. és mindenért akrisztusnak tartozunk.

K A bűnek bocsánattja mitsoda változást. tselekeszik mi bennünk?

⁴⁹⁸ F A szent Lélek szívünkben jö lakni, és bennünket Isten fiaivá. és a krisztusnak örökös társaivá téssen.

K A midön már egyszer a bűnek bocsánattját vettük., vagyoné még azután is azon kegyelemre szükségünk.

F Igen is vagyon mind addig amég élünk, mert a mi gyarloságunk. minden nap sok számu vétékben ejt bennünket. a melyekért szükségünk vagyon arra hogy az Isten nekünk meg bocsáson, ugyan ezért kel néki minden nap mondani *bocsásd meg a mi vétkeinket, mi képpen miis meg bocsátunk ellenünk vetetteknek*

Mind ezeket bővebben meg fogjuk magyarázni a midön a szenttségekről fogunk szollani.

14 Artículus

Hogy a hivek közül mindenikének. min kel által menni minek előtte az örök életet el érje. és leg először ahalálról., mely közönséges minden emberekel.

K Mitsoda ahalál.?

⁴⁹⁹ F A léleknek a testől való el válása. a mely büntetést lehetetlen el kerülni, a vétéktől fogvást.

⁵⁰⁰ Azt mondám hogy a vétéktől fogvást, mivel az ember nem ugy teremtet volt hogy meg hallyon. és a halál az olta lett el kerülhetetlenné, a miolta a véték meg rontotta a természetet

K Mitsoda gondolattal kel lennünk a halálról?

F Azt tudgyuk hogy minden bizonyal. mindenikünknek meg kel halni. azt pedig nem tudgyuk hogy mikor., mi formában, vagy talám hirtelenül történik. azt is tudgyuk, hogy tsak egy szer halunk meg, és a mely halál nem keresztyéni. azt nem lehet helyre hozni, mivel ahalálon áll. az örökké való boldogság vagy az örökké való kárhozat., szükséges tehát valójában készülnünk ahoz a rettentő szempillantáshoz. de idején kel ahoz készülni, mert ambár ⁵⁰¹ bizonyosan tudnok is hogy nem történik hirtelenségel. de azt minden nap láttyuk hogy a betegség nem engedi ahoz ugy készülni a mint kellene. az öregségre halasztani a készületet. a bizonytalan idő, az Isten is akor el hagyhatná az embert.

K Miképen kel a halálhoz készülni?

F Meg kel valójában visgálni a lélek üsmeretet el kel rendelni mind a lelki, mind a világi dolgokat, és valóságos keresztyéni életet kel élni

K Egy valóságos keresztyennek irtoztatóé ahalál.?

F De söt még kívánatosnak kellene lenni, hogy ha a keresztyének ugy élnének a mint kellene. elniek. és ha tsak a mostani életet tekintenék szent pál szerént. leg nyomorultabbak volnának ⁵⁰² mindeneknél, örömel kel tehát nekik azt az orát tekénten. a mely végit veti

⁴⁹⁸ rom. 8. 17. conc. Trid. sess 6. de justifica cap 7.

⁴⁹⁹ s. Aug. serm. 2. in ps. 48. num 2.

⁵⁰⁰ rom. 6. 23.

⁵⁰¹ s. Aug. in ps. 38. n. 19. serm. 5. de verbis apost n. 15 serm 120. de diversis

⁵⁰² 1 Cor 15 19.

nyomorúságoknak., bé vivén őket abban a boldogságban a melynek reménségiben áll minden vigasztalások e földön

K Nem csak egyedül az Apostolokra és a helyekben lévő egy házi szolgálókra kell érteni szent pálnak ezt a mondását. hogy mindennél nyomorultabbak volnánk hogy ha csak a mostani életet tekintenők.

F Azt lehet érteni minden keresztyénekre., mert minden valaki keresztyeni életet akar élni annak minden világi kívánságokat el kel hagyni, és csak Istenért kell élni. magának ellene kel mondani., ellene kel állani a rossz kívánságoknak., szokásoknak, meg kel győzni az akadályokat a melyek minden felől támadnak, el kel szenvedni az emberek üldöztetéseket, gyűlölségeket, tsufságokat, káromlásokat, gyalázattokat, erőszakoskodásokat; meg kel magát alázni, és mindent el szenvedni inkább, hogy sem mint igazágtalanságban élni, mind ez igen nehéz a természetnek, de mint hogy más boldogab életet remél. az a reménség meg segitti és meg vigasztalja a valóságos keresztyént., mert másként nyomorult volna, és leg nyomorultab az emberek között

⁵⁰³ Szent Agoston nagy bölcsen mondgya. hogy az aki nem ohajttya a más életben való boldogságot, és aki ezen életnek boldogságában veti bizodalját. a, karhozatos állapotban vagyon., ez a mondás meg egyezik az Abrahám. rossz gazdagnak való mondásával.

K Rossz keresztyének kellé tartani az olyat a ki fél a haláltól.?

F Azért fél a haláltól hogy el választ e földön lévő javainktól és gyönyörűséginktől, a melyekkel élnék örökké ha lehetne. eközönseges. de igen meg romlot gondolat. Az Isteni ⁵⁰⁴ szeretet ki rekesztet az olyan szívből. a hol rossz kívánság uralkodik, és az olyan kárhozatos állapotban volna, a ki olyan okból fél a haláltól.

De a természetnek gyarlóságából félni a haláltól. arra akristus kívánt példát mutatni ⁵⁰⁵ vigasztalásunkra, szabad ahaláltól félni azért hogy meg tekintvén bűneinket, bizonytalanok vagyunk holtunk után való sorsunkról. de mind azon által ahitel, és az Istenben való bizodalommal. erősítsük meg magunkot, az Istent meg bántanok hogy ha alázatosággal penitencia tartó lélekel és áldozatul nem vennők tőle ahalált.

K kitsodák azok. akiknek leg irtoztatobnak tetszik a halál.

F Azok akik vétekben élnek. vagy éltenek. és penitenciát nem tartottak, kik evilágot mindenkor szerették., kik a földhöz ragaszkodtak. és azal meg elégednek, nehéz azt el hagyni ⁵⁰⁶ a mit szeretünk, de kételenek leszünk akkor azt el hagyni. és azt olyan állapotban. a melyben minden irtoztatónak láttzik

K Mit kel tselekedni hogy el kerülhesük ezt a rettenést.

F Boruljunk idején az Isten irgalmaságának lábaihoz. penitenciát kel tartani, valósággal kel munkálodni azon hogy el lehesen kerülni azt a nyomorúságot. a melyel fenyegeti Isten a hamisakat ezekkel a szokással.

„Hittalak és nem akartátok, kí terjesztettem kezemet és nem volt a ki nézné., meg utáltátok minden tanátsómot; és dorgalásimot, el henyéltétek, én is nevetek a ti veszedelmeteken, és meg tsufollak midőn rajtatok történik a mitől féltetek. midőn reátok rohan hirtelen a nyomorúság, és a veszedelem mint a szélvész érkezik, midőn reátok jö a háborúság., és a

⁵⁰³ s. Aug. in ps. 148. num. 4. luk. 16. 25.

⁵⁰⁴ s. Aug. in ps. 85. num. 11.

⁵⁰⁵ s. Aug. serm. 107. de diversis. n. 3. et 4. 49. Tract. in s. joan. num. 12.

⁵⁰⁶ s. Aug. serm. 1. in ps. 30. num. 1.

szorongatás. akkor segítségül hínak engem. és meg nem halgatom. reggel fel kelnek és meg nem találják engem. azért hogy gyűlölték az oktatást, és az ur félelmét bé nem vették és nem engedtek tanatsomnak. és rágalmazták minden feddésimet, az okáért az ő élettük gyümölcsit⁵⁰⁷ fogják enni, és az ő tanátsokkal meg elégitetnek.”

Azt el hihettyük hogy ez a fenyegető jövendölés minden nap bé tellyesedik. sok számu⁵⁰⁸ keresztyéneken, de jaj annak a ki eről nem gondolkodik., vagy magát meg nem jobbítja.

K Miért akarta Isten hogy a mi utolsó oránk. bizonytalan lenne.?

⁵⁰⁹ F Azért hogy mindenik orát úgy tekintsük mint utolsó oránkot., és hogy az ilyen gondolat bennünk vigyázásban tarttson.

15 Articulus.

A különösön való Itéletről.

K Hová léssen a lélek minek utánna atestből ki mégyen?

F A kristus ítélő széke eleiben mégyen. hogy ót számot adgyon. jó vagy gonosz⁵¹⁰ tselekedeteiről. ez a szám vétel pedig nagy igazságal és szorgalmatoságal mégyen véghez, mivel a kristus azt mondgya. hogy az emberek számot adnak az utolsó napon. leg kisebb haszontalan szavokrol is.

K Miről kel az embereknek számot adni midön az Isten eleiben mennek.?

F A vétekről melyet tselekedtek, gondolattal. szóval., tselekedettel. vagy el mulatásal. arosz⁵¹¹ példáról. melyet adtanak, amások vétkiről melyekben részesültek, egy szóval minden féle hivatalokrol. és kötelességekről., mert mind ezek meg lesznek fontolva a sánctuarium mértéke szerént.

K Mitsoda szabot rend szerént visgáltatnak meg az emberek tselekedeti?

F Nem az emberek szokások, tartások, és példájok szerént, hanem az örökös igazság szerént⁵¹² ítéltetnek meg az Isten ígéje szerént. a kristus Évangéliuma szerént. ez az ítéletnek szabot rende. ki ki visgállya meg ha az élete meg egyeziké ezel arendel.

K Kitsoda léssen a bíró.?

F A kristus Jesus, akinek az Attya hatalmat adot az ítélésre. és aki halála és fel támadása által.⁵¹³ biroja lett. az élőknek, és a holtaknak

K Mitől kel leg inkább rettegni abünösöknek ha meg tekintik az utolsó napot.?

F 1. Attol hogy mitsoda szorgalmatoságal. kel számot adni leg kisebbről is. 2. a Bironak világos és igazságos voltátol, 3. Attol hogy az a bíró akoron irgalmaság nélkül leszen. 4. Attol a gyalázattol. a melyben léssen akoron a bünös. minden segítség menttség. és vigasztalás⁵¹⁴ nélkül, terhelve lévén vétkeivel, gondolkodván haszontalanul. mind azokrol. a melyeket el

⁵⁰⁷ prov. 1 24

⁵⁰⁸ s Aug serm 1 de verbis domini

⁵⁰⁹ s. Aug serm 2. in ps. 34. num 14.

⁵¹⁰ Matth. 12 36.

⁵¹¹ 2 Cor 5. 10. Apoc 20 12. 13.

⁵¹² joan 12 48

⁵¹³ joan 5 22.

⁵¹⁴ s. Aug. serm. 96 de tempore Hom. 28.

mulatot az üdvesség elnyerésére, és attól hogy mitsoda bizonytalan az az ora a melyben arra az irtoztato itéletre kel el menni.

K Mit kel tselekedni hogy ezeket anyomoruságokat el lehesen kerülni?

F 1. Most kel magunkot meg itélni hogy meg előzhesük a kristus kemény itéletit, 2. meg kel engesztelnünk aBírot penitentzia tartásunkal., és könyhullatásinkal. 3. szerezzük meg⁵¹⁵ magunknak ajó lelki üsméretnek békeségit. és vigasztalását., akár mely nehezen tegyük is szerit., 4 tarttsuk mindenkor készen magunkot, erre valo nézve vigyázunk, és mindenkor imádkozunk, akristus hagyása szerént.

K Az itélet napja irtoztatoé az igaz lelkeknek.?

F Még az igazaknak is kel félni attól anaptól. mert senki nem tudgya ha szeretetre, vagy haragra méltóé. hogy ha az Isten irgalmaságal nem bánnék velünk senki meg nem álhatna az ő⁵¹⁶ szine előtt, de az igazakban ez a félelem elegyes bizodalomal. és vigasztalásal. és némelyekben örömel.

K Mihez támasztyák az igaz lelkek az ő bizodalomokat, és vigasztalásokat? az itélet iránt?

⁵¹⁷ F Az Isten irgalmaságához. és a kristus érdeméhez. az ő igéretihez, és magok tiszta lelkek üsméretihez.

K Mihez támasztyák sok igaz lelkek örömeiket. és ohajtásokat amelyel várják azt a napot.?

F Az Isteni szeretetnek buzgoságához, a mely ohajtattya vélek. hogy meg szabadullynak ettől a holt testől, és a mely ugy tekénteti vélek. az itéletnek napját. mint a kristus gyözedelmének,⁵¹⁸ igazságának. szenttséginek, felséginek napját, és mint olyan boldog orát. a melyben örökösön meg egyeznek véle.

16 Articulus

Hogy kinek kinek a lelke mitsoda állapotban lészen a különösön valo itélet után.

K Hová lesznek alelkek akülönösön valo itélet után?

F Némellyek aparaditsomban, némellyek a purgátoriumban. némellyek apokolban mennek, mind ezekről bővebben fogunk szollani.

K Mitsoda lelkek mennek a paraditsomba?

F Az olyanok kik meg tartották vagy is helyre hozták keresztségeknek ártatlanságát. anyira hogy még botsánando vétekben sem holtak meg.

K Mitsoda lelkek mennek purgátoriumban?

F Az olyanok akik meg nem tisztittattak botsánando bünökből. halálok előtt, vagy az Isten igasságának tellyeségel eleget nem tettek

K Mitsoda lelkek mennek pokolban.?

F Az olyanok, akik halálos vétekben hálnak meg.

K Hová lészen atest azután hogy a lélek ki megyen belölle?

⁵¹⁵ 1 cor 11 41. s. Aug. serm 220. de temp in ps. 37 v. 16. serm. 47. n. 8. luk 21. 36.

⁵¹⁶ Eccles 9. 1 s Aug. in ps. 129. v. 3. n. 2. s. Hier. in ps. 100. C. 6. n. 2.

⁵¹⁷ 1 Cor 4. 45

⁵¹⁸ 1 Cor 5. s. Aug. epist 80 ad Hesychi. n. 1.

F Meg rothad. a földben, és porrá lesz. a fel támadásnak napjáig. De az Isten némelykor különösen való kegyelméből meg oltalmazza. némely szenteknek testeket a rothadástól. hogy nagyobb fényességel. nyilatkoztassa ki szentségeket. erről elég példa legyen.

K Honnét tudjuk mi azt hogy mindenik embernek lelke holta után mindgyárt meg büntetetik. vagy meg jutalmaztatik még világ vége előtt?

⁵¹⁹ F Azt a szent írásból, a tradícióból. és az Anyaszent egy ház vegezésiből tudjuk, a szent írás erről bizonyosságot ad a dúsgazdag és a szegény lázár példájában

K Mennyi ideig maradnak a lelkek purgatóriumban?

F A szent írás, se a tradíció erről bizonyost nem tanít. se az Anyaszent egy ház erről nem végezet., hanem azt el gondolhatjuk hogy őt maradnak mind addig még eleget nem tesznek az Isten igazságának.

K Mennyi ideig kel tartani a purgatóriumnak.?

⁵²⁰ F A krisztus utolsó eljöveteleig és nem tovább.

K A viaskodó és a szenvedő Anyaszent egyház nem fog tehát örökkön tartani

F Igen is nem, hanem csak világ végiig, tart.

K A győzedelmes Anyaszent egy ház meddig fog tartani?

F Mostanában gyülekezik ezse. és annak atársaságnak száma akkor telik bé a midőn a földön és a purgatóriumban lévő Anyaszent egy háznak vége lesz. akkoron a győzedelmes Anyaszent egyház egyedül fog tartani. örökké.

K A győzedelmes Anyaszent egy háznak száma eléb miért nem telik bé. hanem mikor vége lesz a földön és a purgatóriumban. lévő Anyaszent egyháznak?

F Azért mert a győzedelmes Anyaszent egy ház társaságának száma. hogy egész lehesen, és a boldogsága teljes, szükséges hogy a választottak kik a földön vagy purgatóriumban vannak., mindnyájan a paradicsomban menyenek, és hogy atestek. a boldog lelkekkel meg egyesülvén., azok is részesüllyenek. a boldogságban mind ezeknek világ végekor kel meg lenni.

17 Articulus

A világ végéről. az Anti krisztusról. Illyés, és Énok eljövetelekről. a sidok meg térésekről.

K A világnak mikor lesz vége?

F Azt az időt nem tudhatni. hanem azt tudjuk hogy az égnek, és a földnek el kel mulni, új ég, és új föld lesz, helyében, a hol fognak lakni a boldogok.

K A világ végekor micsoda állapotok fognak történni?

F Leginkább ezek vannak meg jövendőlvé, úgy mint. 1. a hadakozások. a döghalálók. éhségek. nagy föld indulások., az időjárásának meg bomlása. 2. a keresztyének között a szeretet meg kezd hűlni, 3 az Évangélium az egész földön fog prédikáltatni. 4. az Antikrisztus el fog jöni, 5. Illyés és Énok a földre viszájőnek, 6. a sidok meg térnek.

K A szent írás mit tanít nekünk az Anti krisztusról?

⁵¹⁹ luk. 23 43.

⁵²⁰ s. Aug de civ Dei lib 21. Cap 1. et 16.

⁵²¹ F 1. Hogy gonosz és hatalmas ember léssen. ellene fog állani ajónak. de leg inkább a kristusnak,

⁵²² 2 Hogy Isten gyanánt fogja magát imádatni.

⁵²³ 3 Hogy soha nagyobb üldözés nem volt az Anyaszent egy ház ellen. mint a melyet ő fóg támasztani., és hogy sok számu keresztyének hozzája hodolnak.

4. Hogy hamis tsudákat fog tenni a melyeket sokakat el áztat.

5. A szent Atyák azt mondgyák hogy valamit Daniel meg jövendölt volt Antiochusrol hogy a jérusalemben lévő mindenkori áldozatot el fogja törölni, azt az Antikristusra kel érteni., aki is azon léssen hogy el töröllye az új törvény béli áldozatot. mindenüt valahol fog uralkodni.

6 Hogy az Anti kristusnak üldözése nem fog sokáig tartani. a szent írásbol által lehet látni. hogy tsak negyed fél esztendeig fog tartani

⁵²⁴ 7 Hogy a kristus ezt az Istentelent meg emészti az ő szájának lelkével. és az ő ditsőséges el jövele által el töröli.

8 Hogy az Anti kristus el jövele előtt nagy támadások lesznek az Anyaszent egyház ellen. és sokan meg tagadgyák ahitet

⁵²⁵ 9 Hogy az Anti kristus, világ vége elöt egy kevés idővel fog el jöni, és azután minek utánna az Evagyélium az egész világon predikáltatot volna

K Bizonyosé a hogy még az Antikristus elnem jött?

F Ennek a szonak Antikristus, két magyarázattya vagyon, az egyike közönséges. a másika különös, közönségesen azokat hiják Anti kristusoknak. kik a kristus ellen támadnak., ezen ⁵²⁶ értelem szerént a szent írás az eretnekeket antikristusoknak nevezi, tehát ezen értelem szerént el jött.

De ha az Anti kristuson azt az Istentelent érttyük. a ki az utolso üldözést fogja támasztani, és akire a fellyeb meg mondot bélyegek illenek, a bizonyos hogy még el nem jött. mert még eddig senkire nem illettek azok a bélyegek.

Hogy pediglen az eretnekek oly Istentelenül a pápát antikristusnak nevezik. azt el mondhatni hogy ő magok az anti kristusok káromlásokért. könnyü is meg felelni nekik.

Először. nem lehet nekik az a káromlo gondolattyok hogy ha azt fel nem teszik, hogy a közönséges Anyaszent egy ház anyira meg romlot, hogy az ő láthato feje akivel mindenkoron egy volt, akristus ellen támadot volna, az ilyen gondolat pedig tellyeségel a kristus ellen volna, aki azt ígerte az Anyaszent egy háznak hogy mindenkor véle léssen, az igaságnak lelke azt soha el nem hagyja, és a pokolnak kapui az ellen gyözedelmet nem vesznek, atehát az Antikristus, a ki akristusnak beszédi ellen tanit.

2. Tsak kevés értelemel is által lehet látni, hogy tsak esztelen vakságbol lehet a pápának tulajdonítani azt. a mi az Anti kristusra illik.

⁵²¹ 2 thess. 2. 3.

⁵²² 2 thes 2 4.

⁵²³ 2 thes. 2 9.

⁵²⁴ 2 thess. 2. 3. 8.

⁵²⁵ 2 thess. 2 2. 8.

⁵²⁶ 1 joan 2 18

⁵²⁷ 3 A leg okosabbak a protestansok között. meg vallyák hogy azok. akik apát Antikristusnak nevezik, ők nélkül tselekeszik.

K Bizonyosé a. hogy még Illyés és Enok el fognak jöni.?

F Azt a szent írásból, és a traditioból tudjuk. ugyan azért is ragadtattak el a földről életben.

K Illyés és Enok miért fognak el jöni.?

⁵²⁸ F Azért hogy ellene ályanak az Antikristusnak. és hogy munkálodgyanak a sidok meg téréseken

K Mint fog velek bánni az Anti kristus?

F Meg öleti őket. és csak hamar azután meg szegyenítetik a kristus el jövetelével

K Bizonyosé a hogy a sidok meg térnek világ vége felé?

⁵²⁹ F Igen is emeg nagyon írva mind azó. mind az új testamentumban

Mostanában pedig a kristus Jesus halálaért való büntetés akadályozza őket a meg térésben.

⁵³⁰ mostanában mint egy lepedő nagyon szemek előtt, hogy ne láthassák a jövődöléseknek bé tellyesedését, de világ végén az a lepedő el vétetik szemek előtt, és akkor meg látják hogy hejában vártak más Messiást a kristuson kívül. és akoron meg térnek

18 Articulus

A közönségesen való fel támadásról világ végén.

K Mi fog következni világ végén az Anti kristus üldözése és a sidok meg térések után?

F Az Isten parantsolatlyából az Angyalok szavokot az egész világra el terjesztik. valamint a ⁵³¹ hangos trombitáknak szavait, és arra a szóra az egész emberi nemzet fel támad egy szempillantásban

K Mit értesz azon midőn azt mondod hogy ahalottak fel támadnak.?

F Azt értem hogy minden embernek lelke a maga testében viszá mégyen

K Milyen lehet meg atestnek fel támadása?

⁵³² F Az Isten minden hatóságával. a ki is olyan könnyen támasztja fel a testeket a koporsóból. valamely könnyen. teremtette semiből.

K Meg foghattyuké mi azt hogy milyen mégyen viszá mindenik lélek az elébbeni testében, a ki is anyi saeculumoktól fogvást porrá lette?

F Mi azt igen gyengén foghattyuk meg, de hiszük, mert az Isten azt ki nyilatkoztatta, látunk is valami hasonlatoságot ahoz a természetben

A buzát el vetik. meg rothad. és abból a rothadásból más nő, ez a példa noha tellyeséggel nem ⁵³³ világos. de ebből meg. láthattuk az Istennek mindenhatóságát atestnek fel támadásában.

K A test hasonló állapotban támadé fel. mint a melyben volt halála előtt

⁵²⁷ Grotius. dissert de Ant. ch. 3 vol.

⁵²⁸ s. Aug. tract 6. in s. joan lib 1. de civ lib 20 C. 29

⁵²⁹ osé 1. 7. rom 11. 26.

⁵³⁰ Malaki 4. 5. 6. Matth 14. 11. s. Aug de civ Dei lib 18. cap 28.

⁵³¹ Matth 24. 31 1 cor 15. 1.

⁵³² 1 Cor 15. 42.

⁵³³ s. Aug de civ dei lib 22. Cap 5. Tertull. lib de resurrect carnis

⁵³⁴ F Ugyan azon test léssen de más féle állapotban. mivel más léssen az igazaknak fel támadások, más agonoszoknak fel támadások.

⁵³⁵ K Az igazak miképpen támadnak fel.?

F Ditsőséges testben, és mint egy lelki testben

⁵³⁶ K Mitsoda külömbiségei léssnek aditsőséges testnek.?

⁵³⁷ F A szent Atyák négyet téssnek szent Pál után.

Először hogy a világos, és fényes léssen 2. hogy olyan könnyü és gyors leszen. valamint alélek.

⁵³⁸ 3 hogy olyan subtilis leszen. hogy mindenén által mehet, valamicsodás volt a kristus teste fel támadása után, a ki a házban bé ment. noha az ajtok bé zárva valának. 4. szenvedhetetlen léssen, az az. hogy semit nem fog szenvedni.

K Miképen támadnak fel agonoszok.?

F Azt el lehet itélni hogy az ő testek a véték miat olyan nyomoruságos és irtoztato állapotban léssnek, valamely nagy léssen ditsősége a szentek testeinek.

K leszené valaki aki fel ne támadgyon.?

F A bizonyos hogy minden holtak fel támadnak de a nem oly bizonyos ha az emberek mindnyájan meg hálnaké. a szent Atyák ezen meg nem egyeznek., némellyek azt tarttyák. hogy mindnyájan meg hálnak., és hogy azok kik életben léssnek a kristus el jövelekor meg hálnak. de mindgyárt fel támadnak., mások meg azt tarttyák. hogy a kik akor életben lesznek. azok meg nem hálnak. hanem egy szem pillantásban meg változnak., és azö testek olyan ⁵³⁹ léssen mint ha meg holtak és fel tamadtanak volna és hogy az irás ezért mondgya hogy a kristus az élöknek és a holtaknak bírāja.

K Miért mondád ide fellyeb hogy a testnek ditsőségesen valo fel támadása. egyik haszna aközönségesen valo Anyaszent egy háznak.?

F Mert tsak az Anyaszent egy háznak tagjai támadnak fel ditsőségesen, mivel az Anyaszent egy házon kívül nintsen üdveség.

K Az Anyaszent egyháznak minden tagjai ditsőségesen támadnaké fel.?

F Nem. hanem tsak kik szentül holtanak meg a többi halálok után már nem tagjai az Anyaszent egy háznak, mivel az ördögnek irtoztato társaságában lesznek

K A lélek fel támadé atestel.?

F A léleknek nem szükséges fel támadni mivel halhatatlan.

K Az emberek meg hálnaké még a fel támadás után?

F Nem mert azután meg halhatatlanok lesznek, és többé el nem válik a lélek atestöl.

⁵³⁴ 1 Cor. 15

⁵³⁵ 1 Cor. 15

⁵³⁶ 1 Cor 15.

⁵³⁷ s Aug de civ Dei lib 22. Cap 21

⁵³⁸ Apoc. 21 4. phil. 3. 21.

⁵³⁹ s. Aug de civ Dei lib 20 Cap 20.

19 Articulus

A kristusnak utolszori e! jöveteléről, és a közönséges itéletről.

K Mi fog történni a fel támadáskor?

F A nap és a hold meg homályosodnak. a csillagok helyeket meg változtatták, az egész természet el romol rettentő zugásal., az eget, és a földet atüz meg emesztí, és az emberek meg⁵⁴⁰ láttyák akristust nagy ditsőséggel. és hatalommal. le szállani a felhőkben. kísérvén ötöt a szent Angyalok, és a szentek.

K Mi követi még ezeket?

⁵⁴¹ F Először a kristus kereszttye meg fog láttzani, mint győzelemnek jele.

⁵⁴² 2 A kristus az ő ítélő székeiben fog ülni hogy meg ítéllye az eleveneket és a holtakat

⁵⁴³ 3 Maga mellé fogja ültetni a szenteket. hogy véle edgyütt ítéllyek meg az ördögöket, és az Istenteleneket.

K Miért akarja a kristus hogy véle edgyüt ítéllyenek a szentek.?

F Hogy fel magasztallya ditsőségeket, az ő meg alázttatásoknak szenvedéséért.

⁵⁴⁴ 2. meg pirullyanak és meg alázttassanak ahamisak kik e földön meg vetették a szenteket.

3 Hogy meg mutassa azal. hogy a szentek az ő tagjai

K Mivel minden ember meg ítéltetik halála után aközönséges ítélet tehát haszontalan valo?

F szükséges egy néhány okokra valo nézve.

⁵⁴⁵ 1. Hogy az egész emberi nemzet meg lássa az Istennek tselekedetét. és hogy nagyobb fényeséggel és győzelemmel tessék ki az ő rendelése. a mely ellen oly gyakran káromkodnak ahamisak.

2. Hogy mindenek előtt el válasza ajókot a gonoszoktól.

3. Hogy meg jutalmaztasa vagy meg büntesse az embereket testekben. valamint lelkekben

4. Hogy meg nagyobbítsa. a szentek ditsőségét. vagy a hamisak szenvedését kinek, kinek érdeme szerint.

Magyarázat.

Vagynak olyan vétkek. és jó tselekedetek. a melyek csak világ végén tellyesednek bé. és a melyek csak akkor jutalmaztatnak. vagy is büntetődhetnek meg. példának okáért. egy Eretnekség kezdő, nem csak azért a bünért vétkes, hogy el szakadott az Anyaszent egy háztól. hanem még részesülni is fog mind azokban avétkekben a melyekben estek, vagy esni fognak világ végéig mind azok kik az ő tanítására való nézve, el szakadtak, vagy el szakadnak az Anyaszent egyháztól., az ő vétkei tehát bé nem telnek, se érdemek szerint meg nem büntetődhetnek hanem világ végén.

⁵⁴⁰ Matth 24 30 2 petr 3.

⁵⁴¹ Matth 24 30 s. Chrys. in s. Matth

⁵⁴² Matth 25 31 Matth. 19. 28.

⁵⁴³ 1 cor. 6. 2. 3.

⁵⁴⁴ s. Aug. de civ Dei lib 20. Cap 5

⁵⁴⁵ sap 4. s. Aug de civ Dei lib 20 Cap 2.

De meg ellenben., egy Apostol nem csak azért a jó tselekedetért érdemel jutalmat a melyet tselekedet. maga, hanem még mind azért ajóért is, a melyet tselekedtek vagy tselekesznek mind azok. akiket meg téritet az urhoz predikálása vagy írása által. vagy az ő tanítványi által. időről időre. mind világ vegiig.

Ebből akét példából meg láthattjuk hogy mitsoda rettentő dolog követi arosz példát. és abotránkoztatást. és menyire el terjed a jó tselekedet

K Az ítélő napon mi leszén meg más is.?

F Az Angyalok el választtyák a választattakot a meg vettettektől, és a választattakot a kristus jobb keze felől állíttják, és ameg vettetteket bal keze felől. akoron a kristus ki mondgya az ítéletet mindenik részre.

A választottaknak azt mondgya, jövetek el Atyámnak áldottai birjátok az országot mely meg készítetet néktek, evilág fundámentuma fel vetése előtt, mert éheztem es ennem, adtatok. szomjuhoztam és innom adtatok &.

Azután mondgya a bal felől valoknak, *Atkozottak mennyetek el töllem az örök tüzre, mely készítetet az ördögnek. és az ő Angyalinak mert éheztem. és ennem nem adtatok. szomjuhoztam, és innom nem adtatok. & akoron ameg vettettek. az örökké valo szenvedésre*⁵⁴⁶ *mennek, testben. lélekben, az el választattak pedig testestől. lelkestől. mennek aparadicsomban. hogy az örökké valo boldogságban éllyenek a kristusal, és a szent Angyalokkal.*

20 Articulus Az örök Életről

K Mitsoda az örök élet?

F Az olyan boldogság amelyben élnek a szentek az égben.

K Mitsoda nével nevezi azírás azt a boldogságot?

F Az Isten és a kristus országának, menyeknek országának. a Bárány menyegzőjének. alakadalom vendégséginek. agyönyörűség patakának, és az ur örömeinek.

Az Isten és akristus országának. mert abban az életben valo boldogság a, hogy a kristus Isten.⁵⁴⁷ s'ember lévén, tellyeséggel valo ura mind azoknak kik az égben vagynak, minden örömel engedelmeskedik néki, a szenteknek, az Istennel. es a kristusal egy akarattyok vagyon

2. Mert a szenteknek addig tellyes boldogságok nem leszén, valamég akristus egész gyözedelmet nem veszen minden ellenségén. a mely tsak világ végén lesz meg.

⁵⁴⁸ *A Menyeknek országának.* mert az égben vagyon helyheztetve ez az ország. és mind azok kik azt lakják. királyok, mivel a kristusnak örökös társai, akoron magokon és ateremtet állatokon tellyes birodalmok leszén.

A Bárány menyegzőjének, mert akor tellyesedik bé a szent szövetség melyet tett a kristus az⁵⁴⁹ Istennek Báránnya az Anyaszent egy házal., ugyan akor is egyesülnek meg a szentek a kristusal., ugy anyira hogy mind egyek lesznek véle.

⁵⁴⁶ Matth 25 31.

⁵⁴⁷ hebr. 2 8

⁵⁴⁸ sap. 3. 8. Apoc. 1 6.

⁵⁴⁹ joan 17. 23.

A gyönyörűség patakának. és az ur örömeinek. Mert a szentek bőséggel való gyönyörűségben lesznek akoron., és azö örömök tekéletes és meg változhatatlan leszen.

K Minek nevezi azírás azt a helyt, ahol. az örök életnek gyönyörűségivel élnek.?

F Menynek, Paraditsomnak, szent városnak, új jérusalemnek.

⁵⁵⁰ *Menynek.* mert az írás úgy adgya előnkben a menyet, mint az Isten Ditsőségének lako
⁵⁵¹ helyét. és azt mondgya, hogy oda akristusnak kel bé vinni a szenteket

⁵⁵² *Paraditsomnak,* az az. gyönyörűség helyének,

Szent városnak, új jérusalemnek. Mert a város, és a jérusálemi templom, ahol az előtt fénylet az Isten Ditsősége. jelentette az eget. ahol az Isten lakik. és a hol. közli magát a szentekel oly
⁵⁵³ kegyeséggel.

K Míben áll a más életnek boldogsága?

⁵⁵⁴ F Mi azt kinem mondhattuk., mert azt meg kellene próbálni hogy arról lehesen szollani,
⁵⁵⁵ hanem azt tudgyuk hogy soha a szem nem látot. se a fül nem hallot, és soha az embereknek szivekben nem ment a mit az Isten készítet az ötöt szeretőknek.

K Mitsoda foglalatoságok leszen a szenteknek az égben?

F Hogy az Istent mindenkor láttják, imádgják. szeretik. és örökké ditsérik.

F A ditsőség iránt leszené valamely külömbség az égben.?

F Igen is. mert azok kik inkább szerették az Istent. és inkább követték a kristust a földön, azok nagyob ditsőségben is lesznek, a boldog lelkek mindnyájan egy boldogságban vannak, de
⁵⁵⁶ némellyek, közüllök nagyob tekéleteséggel birják azt másoknál, ugyan ebben is fog állani
⁵⁵⁷ azö boldogságoknak külömbözése.

K Miért tetted ide fellyeb az örök életet, az Anyaszent egyház hasznai köziben?

F Mert abban aboldog életben tsak azok lesznek. a kik az Anyaszent egy ház tagjai voltanak,, és a kristus utolszori el jövele után, az Anyaszent egy ház tsak a boldogokbol fog állani.

K Kitsodák azok akiknek részek nem leszen az örök életben?

⁵⁵⁸ F Mind azok kik az Anyaszent egyházon kívül hálnak meg. és mind azok kik az Anyaszent egyházban halálos vétekbén meg hálnak, egy szoval mind azok. akiknek nevek nintsen fel írva. az Élök könyvében.

K Az örök élet szemlélésének mitsoda gondolatot kel szivünkben. és elménkben oltani?

⁵⁵⁹ F 1 . Hogy minden erőnkkel azon legyünk hogy oda juthasunk.

2. Hogy a földi állapotokat meg vesük.

3. Hogy siránkozunk eföldön mint idegenek, és suhajttsuk az eget mint lako helyünket,

⁵⁵⁰ Isa. 66. 1.

⁵⁵¹ hebr. 9.

⁵⁵² Apoc. 2 7.

⁵⁵³ Apoc 21 2.

⁵⁵⁴ s Aug. in ps. 145. n. 8

⁵⁵⁵ 1 Cor. 2. 9.

⁵⁵⁶ Matth 20 9.

⁵⁵⁷ 1 cor 15 41.

⁵⁵⁸ Apoc 20 Matth. 25 1 Cor 15. 50.

⁵⁵⁹ 1 cor 9. 14. 2 Cor 4. 17. s. Aug in ps. 136. 1.

⁵⁶⁰ 4. Egyesüllyünk meg akristusal és kaptollyuk ugy magunkot hozája, hogy annak soha vége ne légyen.

21 Articulus.
Az örökké valo halálrol.

K Mitsoda az örökké valo halál.?

⁵⁶¹ F Az Istentől örökké valo meg válás., az Isten élete a mi lelkünknek, valamint alélek élete atestnek, tehát a lélek el válva az Istentől. halálban vagon., az Istentől örökösön meg válva örökké valo halálban vagon

K Hová lesznek azok kik erre az örökké valo halálra ítéltetnek?

⁵⁶² F Az Isten szine elöl el lesznek örökösön rekesztve., soha menyekben nem mehetnek

⁵⁶³ 2. örökké kinezni fogja őket lelkek üsméreti, de haszontalanul., mivel meg bánások. meg nem szabadithattya őket nyomoruságoktól.,

⁵⁶⁴ 3. A tüzes tóban vettetnek, az ördögökkel a pokolban mennek.

K Mitsodás tűz lesz a testi és valóságos tűz leszé a?

F A szent írás mint egy meg érteti velünk hogy a pokol béli tűz, valóságos tűz lesz. és a mely természet felet valo erővel égeti a lelkeket. és a testeket, meg emésztés nélkül.

K Hit ágazattyaé a. hogy az el vettettek pokolban valóságos tűzben fognak szenvedni.?

F A hit ágazattya, hogy ők örökül el lesznek válva az Istentől. és a boldogságtól., a mely leg nagyobb kinya az olyan teremtett állatnak, aki az Istenért teremtett volt, az is hit ágazattya hogy rettentő szenvedéseket éreznek örökké, testekben és lelkekben, minden vigasztalás és könnyeség nélkül, az is hit ágazattya, hogy azokat akinokot. a szent írás örökké valo tűznek nevezi, de azt nem tudhattuk bizonyosan hogy ha valóságos materialis tűz lesz a. vagy nem, a szent írás azt nyilván nem tanította.

K A lelkek pokolban egyaránsu képen fognak szenvedni?

⁵⁶⁵ F A büntetés holmiben nem lesz egyaránsu. de mindnyájan szenvedik az Istentől valo el válást. és a büntetésnek örökké valo tartását.

K Bizonyosok vagyunké abban hogy az el kárhozott lelkeknek büntetések örökké fog tartani?

⁵⁶⁶ F Ez olyan hit ágazattya, a mely aszent írásra, és atráditiora vagon építve, és az Anyaszent egyház mindenkor eretnekeknek tartotta, akik ezel ellenkezöt tanítottak

K Mit kel tselekedni hogy el lehesen kerülni a kárhozatot., és az örök életben lehesen jutni.?

F Keresztyenek kel. lenni. és keresztyénül kel élni.

K El érhettyüké az örök életet magunk erejével?

⁵⁶⁰ joan 15. s. Aug. in ps 122. n. 1.

⁵⁶¹ s. Aug de civ Dei lib 13 Cap 2.

⁵⁶² Matth. 5 20

⁵⁶³ Mark. 9 45

⁵⁶⁴ Apoc. 20 15 Matth. 25 s. Aug de civ Dei lib 20. Cap 22. Matth. 25. 41. Apoc 20. 15.

⁵⁶⁵ Apoc. 18. 7.

⁵⁶⁶ s. Aug. de Civ. Dei lib 21. Cap. 17

F Nem. az örök élet, akristus kegyelméből vagyon ö érdemlette azt meg nekünk halálával. és irgalmaságából adgya azt meg nekünk.

K Miért mondgyák tehát hogy szentül élvén örök életet érdemlünk?

F Mi azt meg érdemelyük de nem amagunk erejével mivel nem élhetünk szentül a kristus kegyelme nélkül. ugyan az a kegyelem is érdemli meg nekünk aditsőséget, ez így lévén a kristus meg koronázván szent életünket. a maga ajándekit koronáza meg, és mindenkor tsak az ö irgalmaságának tartozunk mindenért

K Mi formában adatik nekünk a szent életre valo kegyelem.?

F A szenttségeben. és azt a mi imádságink., vagy az Anyaszent egyháznak imadsági nyerik meg nekünk.

22 Articulus.

Az Apostoli symbolumrol. mely magában foglallya rövideden mind azt valamit eddig mondottunk.

K Hol talállyuk fel tsak rövideden mind azokat az igazságokat a melyeket eddig mondottál?

F Az Apostoli symbolumban

K Mit értesz az Apostoli symbolumon?

F Értem ahit tételnek formáját., a melyet az Apostoloktól vettük a traditioból.

A Mely eképen vagyon

„1 Hiszek egy minden ható Istenben, menynek és földnek teremőjében. 2. Es az ö egy fiában a kristus Jésumban. mi urunkban, 3. ki fogantaték a szent lélektől. születék szüz Máriától. 4. ki pontius pilátusnak alatta szenvedet. fel feszitetet, meg hala, és el temetetétk, ki szálla alá poklokra. 5 ki harmad napon halottaiból fel támada. 6. ki mene menyekben, és ül a minden ható Atya Istennek jóbján. 7. A honnan eljö itélni az eleveneket. és a holtakat. 8 Hiszek a szent Lélekben. 9. A közönséges Anyaszent egy házat., a szenteknek egyeségit, 10. A bünöknek botsánattyát. 11. A testnek fel támadását. 12. Es az örök életet.”

Ez a symbolum a mint meg lehet látni tizen két részből áll.

Az első rész magában foglallya mind azt valamit mondottunk eddig az Istenről, természetiről, tekélleteségiről, A szent Háromságról. az égnek, földnek, Angyaloknak, és az embernek teremtésekről

A második rész emlékezik az emberek meg váltojáról. a mi urunk Jésum kristusunkról, Isten. s' Emberől. és ebben foglaltatik mind a. valamit mondottunk az embernek esetéről. az eredendő bünről, és a meg váltonak szükséges voltáról, és mind avalami történt ennek ameg váltonak el jöveteléig.

A harmadik rész rövideden magában foglallya mind azt amit mondottunk a kristus születésiről.

A negyedik részben értődik mind a valamit mondottunk a kristus életéről. szenvedésiről, haláláról. temetéséről.

Az ötödik rész emlekezik rövideden mind arról valamit mondottunk akristus fel tamadásáról.

A hatodik rész pedig mind arról valamit mondottunk a kristus menyben meneteléről. és tulajdonságiról,

A hetedik rész magában foglalja mind azt a mit mondtunk a különös. és a közönséges ítéletről.

A nyolczadik mind azt valamit mondtunk a szent lélekről, és az Anyaszent egy háznak felállításáról.

A kilencedikben értődik mind az, amit mondtunk az Anyaszent egy házról., és az ő tagjainak egyeségekről.

A tizedikben foglaltatik a mit mondtunk az Anyaszent egy háznak hasznairól. a melyek között első a bűnöknek bocsánattya.

A tizenegyedikben a mit mondtunk a közönségesen való fel támadásról.

A tizenkettődik rész magában foglalja mind azt rövideden, valamit mondtunk az örök életről és halálról,

K Vagyoné az Anyaszent egy háznak még bővebben való vallás tétele ahitről?

F A sok féle eretnekségek okozák. hogy az Apostoli symbolumnak bővebben való megmagyarázására az Anyaszent egyház egy néhány szót ada ehez a symbolumhoz. azt meg láthatni a Niceai és a Constantinapolyi symbolumban.

De ezen a symbolumon kívül az Anyaszent egy ház bé vette és éneklí minden vasárnapon a symbolumot melyet szent Athanásius symbolumjának nevezik.

A szent szék tsinált még a hitről való vallást a Tridentinumi Conciliumnak végezése szerént, a melyben a Niceai, és a Constantinápolyi symbolum szerént. fel tétetnek mind azok ahit ágazatok a mellyek ellen tanítottak a protestánsok. az utolsó saeculumokban. és a nem catholicus valaki nem hiszi valóságát. a mi abban a vallás tételben vagon

Ezt a vallás tételt meg lehet látni ennek az első szakasznak a végén.

23 Articulus.

A Melyben meg mutatták miképen kellesék élni e földön. hogy az örök életet el lehesen érní, a melyért teremtettek az Emberek. Tsak rövideden a keresztyéni életről.

K Mit kellesék e földön tselekedni hogy meg lehesen nyerni az örök életet a melyért teremtettünk?

F Keresztyenül kel élni.

K Mit értesz akeresztyeni életen.?

F olyan életet értek. mely meg egyezék akristus tanításával.

K Melyek akristus tanítási?

F Tsak két dologból állanak, a világot el kell hagyni, és az Istenhez kel ragaszkodni. *Ne szeresétek. a világot* mondgya szent János. *sem azokat melyek a világban vannak, ha valaki szereti a világot, nintsen abban az Atyának szerelme.* A kristus azt mondta az Apostolinak⁵⁶⁷ és minden keresztyéneknek. *Nem evilágból valok vagytok, el választottalak titeket evilág közül, meg másut azt mondgya. hogy nem szolgálhat senki két urnak, szeresed ate uradot Istenedet tellyes szivedből, tellyes lelkekből. és tellyes elmédből.* ezek akristus szavai.

K Mit értesz avilág el hagyásán?

⁵⁶⁷ 1 joan 2. 15 joan. 15 19 Matth 6 24 Matth. 22 37.

F Azt hogy nem kel ragaszkodni atiszteletekhez., a gyönyörüségekhez., egy szoval a rosz kivánságokhoz.

K Miért szükséges a világot el hagyni.?

⁵⁶⁸ F Mert minden valami evilágban vagyon a testnek kivánsága, szemeknek bujálkodása, és életnek kevélysége. mondgya szent jános.

K Mitsoda. a testnek kivánsága.?

⁵⁶⁹ F Az érzékenységbéli gyönyörüségekhez valo ragaszkodás.

K Mitsoda a szemeknek bujálkodások.?

⁵⁷⁰ F A fősvénység, vagy szent Agoston szerént, a felettéb haszontalan valo szorgalmatoság.

⁵⁷¹ K Mitsoda a haszontalan valo szorgalmatoság?

F Midön azt akarják tudni vagy látni a mi ártalmas. vagy haszontalan.

K Mitsoda az életnek kevélysége?

F Ezt másut meg mondgyuk a hol a vétkekről szollunk

K Minek nevezik ezen három hajlandoságot?

F Rosz kivánságnak.

⁵⁷² K Tartozunké ezektől el távozni?

F Igen is. egész életünkben kel azon munkálodni, és azért erőszakot kel venni magunkon.

K Miért szükséges meg gyözni ezen három hajlandoságot?

F Mert minden rosz. és vétek ezekből erednek.

K Miért kel nekünk tsak az Istenhez ragaszkodnunk.?

⁵⁷³ F Mert az Isten a mi örökös urunk, ő az örökös jó mindennel néki tartozunk. ő tehet egyedül boldogoká. és ő érette is teremtettünk.

K Miképen ragaszkodhatunk mi az Istenhez?

F A jó erkölcsöknek tselekedetek által. az az, a hit, reménség, és a szeretet által.

K Miről lehet meg üsmérni hogy ha az Istenhez vagyunké ragaszkodva, a hit, reménség, és a szeretet által.?

F Azt meg lehet üsmérni arrol ha engedelmesek vagyunk az Istenhez. és az Anyaszent egy házhoz. mivel tsak ugy rakaszkodunk az Istenhez, hogy ha meg tarttyuk az ő parantsolatit, és az Anyaszent egy házát, Mind ezekből a miket mondottunk a következük., hogy e földön valo keresztyéni élet abban áll. hogy a vétket el kel kerülni, a jó erkölcsöt kel gyakorolni, az Isten, ⁵⁷⁴ és az Anyaszent egyház parantsolatit meg kel tartani, ebből áll tehát. rövideden az egész keresztyéni tanítás. ezt a négy dolgot a második könyvben meg magyarázuk.

⁵⁶⁸ 1 joan 2. 16.

⁵⁶⁹ s. Aug. tract in epist 1. s. joan.

⁵⁷⁰ Confess lib 10 n. 51

⁵⁷¹ s. Aug. lib de vera religione Cap 49.

⁵⁷² matth 11. 12. rom 6. 12. gal. 5. 24.

⁵⁷³ s. Aug. Confess lib 1. Cap 1.

⁵⁷⁴ 1 joan 2. 3. 4. 5. luk 10. 16.

MASODIK KONYV

A melyben meg magyarázák. hogy mint kel elni
eföldön. hogy az örök életet el lehesen érni

Első Rész

A vétekről közönségesen

Első Articulus

Hogy mi légyen avétek.

Kérdés. Mitsoda a vétek.?

Felelet Az Isten törvényenek által hágása

K Mitsoda atörvényenek által hágása?

F A nem más. hanem vagy gondolni, mondani, vagy tselekedni, vagy el mulatni az olyat. a mi atörvény ellen vagyon.

K Mitsoda kezdetből szegjük meg az Isten törvényét?

⁵⁷⁵ F Azt meg szegjük vagy tudatlanságból, vagy gyarloságból, vagy hamiságból. de mindenkor tsak a rosz kívánság a gyükere ennek ahárom rosz kívánságnak.

K Mikor vétünk tudatlanságból?

F A midön tudatlanságból olyan roszat tselekeszünk vagy olyan jót mulatunk el. a melyről lehetet volna, és kelletet volna magunkot oktattatni.

K Mikor vétünk gyarloságból.?

F A midön el ragadtatunk akisértetnek sebeségitöl. a magunk gyarloságától., vagy arosz szokásnak erejétől.

K Mikor vétkezünk hamiságból.?

F. Midön avétket tellyes szándékal. és rosz akaratból. tselekeszük.

K Az Isten parantsolattyát tsak akor szegiké meg mikor mi magunk tselekeszük avétket?

⁵⁷⁶ F Akor is meg szegjük mikor amás vétkeiben részesülünk.

K kitsodák azok kik amás vétkeiben részesülnek?

F Azok kik aroszat parantsollyák, azt tanatsollyák, segittik, vagy ditsérik arosz tselekedetet. vagy azok kik meg nem gátollyák aroszat, hogy ha azt meg gátolhatnák. szent Pál azt ⁵⁷⁷ mondgya hogy „méltó ahalálra, nem tsak az, aki aroszat tselekeszi. hanem az is aki oltalmazza azokat a kik azt tselekeszik”

K Hány féle vétek vagyon?

F két féle. eredendő. és tselekedendő

K Mitsoda az eredendő bün?

⁵⁷⁵ 1 Tim. 6. 10.

⁵⁷⁶ rom 1. 32

⁵⁷⁷ rom 1. 32

F Az a melyel mi születünk, mint Ádámnak fiai.

K Mitsoda a tselekedendő bűn?

F Az, a melyet akarattal tselekeszük. a midőn már az okoságnak idejét el értük.

K Azok kik részegen roszat tselekesznek nem vétkeznek tehát. mivel az okoságal nem élhetnek?

F A vétek nekik tulajdonítatik hogy ha akarattal. részegettek meg, mivel akkor arosz., melyet tselekedtek, kezdetiben szánszándékal való volt.

2 Articulus.

A halálos. és abotsánando vétekről.

K Hány féle tselekedendő vétek vagyon.?

⁵⁷⁸ F Két féle, halálos, és botsánando. a szent írásból ki tettzik hogy nem minden vétek halálos, atraditioból hasonlót látunk.

K Mitsoda ahalálos vétek

F Az Isten parantsolattyának által hágása. mely lelki képen a lelket meg öli.

K A halálos vétek miképen öli meg a lelket?

F Anyiban meg öli hogy abban alélékben nem lakik az Isten kegyelme és lelke.

K Az Istennek kegyelme és lelke élteti tehát alelket.?

⁵⁷⁹ F Igen is., valamint a lélek élteti atestet, vályon el a lélek atestől. az ember meg hal, hasonló képen alélék vályon el az Istentől és az ő kegyelmétől. meg hal.

K De a lélek nem meg halhatatlané?

F Igen is halhatatlan, de it a lelki életről és halálról vagyon szó.

⁵⁸⁰ K Miért neveztetik lelki halálnak az a halál. melyet a halálos vétek okoz?

F Mert el válunk a szent lélektől midőn halálos vetket tselekeszünk.

K Mikor vétünk halálosan

F Midőn nagy dologban meg szegjük az Isten parantsolattyát. tellyes akarattal.

K Mi következik ahalálos vétekért?

F Ez a vétek minket az Istennek ellenségivé téssen. az ördögnek rabjává. és a pokolnak kinya alá vett.

K Mitsoda a botsánando vétek.?

F E könnyeb, és meg botsáthatob vétek.

K Mikor vétkezünk botsánando vétekel.?

F Midőn a törvény ellen valamely kevés állapotban vétünk, vagy ha szinte nagyoban vétenénk is. de nem szán szándékal.

⁵⁷⁸ 1 Cor 3. 12. 15. s. Aug. manu ad laur. cap 64. de civ Dei lib 21 C. 27.

⁵⁷⁹ s. Aug. de civ Dei. lib 3. C. 2.

⁵⁸⁰ s Aug de Civ Dei lib 13. Cap 2

K Mi következik a bocsánando vétékért.?

⁵⁸¹ F Ez a véték való meg nem öli a lelki életet, de meg gyengíti, keshitti, és vezeti ahalálos vétékre. az Isten előtt nem leszünk oly kedvesek, noha ideig való büntetést érdemelyen is de a gyakorta irtoztato.

K Nagy vétéké a mikor kevésnek tarttyák abocsánando vétékét?

F Igen is. mert először ha bocsánando is de az Istent meg bánttya, 2. mert arra keveset hajtván lassanként nagyob bünben esnek, és magokot el vesztk. 3. mert sokszor a mely véték⁵⁸² bocsánandonak tarttyák. a halálos. igen nehéz is meg különböztetni mikor bocsánando, és mikor halálos.

K Lehető nekünk bocsánatot nyerni a magunk erejével. és érdemével. a bocsánando vétékért?

⁵⁸³ F Tsak akristus vérinek erejével. és az ő kegyelmének érdeme által nyerünk bocsánatot akár mely féle vétékért.

3 Articulus

A fő vétkekről közönségesen

K Hany reszre lehet osztani a fő vétkeket közönségesen.

F Rend szerént hét reszre oszttyák, a melyeket hét fő vétkeknek nevezik.

Először a kevelység, fösvenység, a tisztátalanság, a torkoság, az irigység, a harag, a resttség.

K Miért nevezik ezeket a vétkeket fő vétkeknek?

F Mert rend szerént ezekből származnak és erednek atöbbi.

K Ezek a vétkek halálosoké mindenkor

F Némelykor halálosok, nemelykor bocsánandok. halálosok amidön nagy dologban tselekeszik, és tellyes akarattal, bocsánandok a midön. kevés dologban tselekeszik. és nem szánszándékal.

II Rész

Különösön a vétkekről

Első Articulus.

A kevelységről.

K Mitsoda a kevelység?

⁵⁸⁴ F „A magunkhoz való rendeletlen szeretet, a mely nem hogy mindent az Istennek ajánlana. és tulajdonitana, hanem mindent magának tulajdonit.” mondgya szent Agoston.

K Nagy vétéké a kevelység.?

F E leg elsőb, leg nagyob, és leg veszedelmeseb. avétkek közöt,

⁵⁸¹ s. Aug. hom 50. tract. 12 in s. joan

⁵⁸² s. Aug. manua. ad lauren C. 48.

⁵⁸³ Conc Trid. sess 6. de justificatione c. 9.

⁵⁸⁴ de civ Dei lib 14 cap 23. Eccli 10 14. 15.

Leg elsőb. mert ez által vétkeztek az ördögök, és ebben is eset az első ember.

⁵⁸⁵ *Leg nagyob.* mert mindenek felet ebánttya meg egyedül és egyenesen az Istent, és atöb vétkek is ettől származnak.

⁵⁸⁶ *Leg veszedelmeseb,* 1. mert még ajó erkölcsök közé is bé szívárkozik, mondgya szent Agoston 2. Mert annak eredetét magunkban hordozuk. és leg utolszor is hagyuk el. 3. Mert mikor akevelység uralkodik a szivben. ajele a meg vettetésnek.

K Miért jele akevelység a meg vettetésnek?

F Először mert a meg vettetéshez illik akevelység. az ördög példájára, a ki is a kevélyek ⁵⁸⁷ királyának hivatatik. 2. Mert az Isten ellene áll a kevélyeknek. és kegyelmit adgya az alázatosoknak.

K Mellyek azok. akülömbféle kevélységek a melyekért vétkes lehet az ember.?

F Azok négy félek. a testi. vagy a lelki. atermészet. vagy a természet felet valo ajándékokal. magában valo ditsekedés. a mely ditsekedés ellenkezik a szent pál mondásival. Mid vagyon a ⁵⁸⁸ mit nem vettél volna. 2. Azt gondolni hogy az Isten a mi érdemünk jutalmaztatására adta ezeket az ajandekokat, vagy pediglen, azt hitetni el magunkal. hogy az Isten nekünk valamivel tartozik. magunknak többet tulajdonítani, vagy magunk felöl. többet állítani, mint sem a mint kellene. 4. másokat meg vetni.

K Melyek azok avétkek a melyeket rend szerént okoz a kevelység?

F A kevélység a mint meg mondok kut feje atöb vétkeknek., de vannak olyanok a melyek ⁵⁸⁹ inkább a kevélységtől származnak mint sem mástól, szent Gergely szerént ezek azok, 1. ahejában valo ditsőség. 2. az engedetlenség. 3. aszükség nélkül valo ditsekedés. azt mondam ⁵⁹⁰ szükség nélkül valo. mert némelykor a meg lehet szent pál szerént. 4 a kepmutatoóság, a mely ellen a kristus anyit mondot, 5. a vetekedések, a melyek sem az igazságtól.; sem a szeretettől, sem a szükségtől nem erednek, 6. az igazság ellen valamely dologhoz vakmerő képen valo ragaszkodás. 7. a viszá vonás. egyenetlenség. 8. a vallás ellen lévő uj dolgokon valo kapás. 9. a nagyra vagyás, a melyet anyiszor kárhoztatta a kristus

K Mitsoda akevelységnek az orvosága?

F Az alázatoság

K Mitsoda az alázatoság.?

⁵⁹¹ F Szent Agoston szerént az alázatoság nem egyéb. hanem hogy anyira vigyük az Isteni szeretetet, hogy magunkot meg vessük.

Az alázatoság szent Thamás szerént nem egyéb. hanem olyan jó erkölcs. mely meg üsmértetvén velünk. hogy mik vagyunk, meg határozuk igazán magunkot a szerént a mik ⁵⁹² vagyunk, és hogy nem keresük se nem kívánnjuk. fellyeb valok lenni, se a magunk. se a mások elméjében., mint sem a mint vagyunk.

⁵⁸⁵ s. Aug. in ps. 18.

⁵⁸⁶ epist 56. et 109. s Aug. serm 1. in ps. 18. n. 14. s Greg. moral. in jób lib 34. cap 18

⁵⁸⁷ job. 41. 45. Jacob. 4. 6.

⁵⁸⁸ 1 Cor. 4. 7.

⁵⁸⁹ 2 Cor 12.

⁵⁹⁰ s. Greg. moral in job. c. 31 s. Aug epist 118. ad janu. Matth. 18. luk 22.

⁵⁹¹ de Civ Dei lib 14 c. 13.

⁵⁹² 3 Thom 22. quaest 61.

Szent Pál azt mondgya. hogy magunktól semmik vagyunk, minden valami jó vagyon bennünk az Istentől jö. *Ha valaki láttatik magának valaminek lenni; holot semmi, az illyen embert az ő*⁵⁹³ *maga gondolattya tsallya meg.* meg másut azt mondgya. *mid vagyon a mit nem vettél volna*⁵⁹⁴ *hapedig vetted. mit kevélykedel., mint ha nem vettél volna*

Mind ezekből a következők, hogy az alázatoság tselekeszi azt, hogy mi semmiben ne dítsekedgyünk:, hogy magunkot meg vessük. hogy senki eleiben magunkot ne tegyük, hogy senkit meg ne vessünk, hogy ne keresük az elő menetelt. betsületet, hogy jobban szeresük engedelmeskedni. mint sem parantsolni, hogy mindenben az Isten parantsolattya alá vessük magunkot. és engedelmeskedgyünk felebaratunknak. az Isten rendelése szerént.

Ezeket az utolso szokot jól meg kel tartani, tudni illik. 1. hogy mindenben. az Isten parantsolattya alá vessük. magunkot, az, az, hogy mindenben engedelmeskedgyünk néki, hogy kívánnunk meg maradni abban az állapotban amelyben tett, és gyengességünkre valo nézve. jobban szeresük az alaton rendet, mind azon által engedelmeséget. és Istenben valo⁵⁹⁵ bizodalomal. el vessük tölle a fellyeb valo rendet is. hogy ha azt. meg tudhattyuk amenyiben lehet hogy ő hi arra.

2. Az alázatoság tselekeszi hogy felebarátunknak engedelmeskedünk az Isten rendelése szerént., az az, hogy soha magunkban fellyeb nem emellyük magunkot felebaratunknál. akár mely alá valo legyen az emberek előtt, vagy nemzettségiért, tiszttségiért. vagy személyiben valo voltáért, mivel lehet alázatoságal. parantsolni. büntetni, inteni, ahivatalnak méltóságát meg tartani. de jól reá kel vigyazni, hogy ezeket nem kel kevelységéből tselekedni., az Isten rendelése., az igasságnak törvénye. az okosság és a szeretet ellen. mivel kevelységéből is lehet meg alázni magát. az embernek.

K szükségesé az alázatoság?

⁵⁹⁶ F olyan szükséges hogy a nélkül bé nem megyünk a menyeknek országában. mondgya akristus

2 Articulus A fösvenységről.

⁵⁹⁷ K Mitsoda a fösvenység?

F A világi jókhoz valo rendeletlen szeretet.

K Mikor rendeletlen a világi jókhoz valo rendeletlen szeretet?

F A midön a sziv ahoz vagyon ragaszkodva.

K Hogy lehet azt meg üsmérni hogy a sziv avilagi jókhoz vagyon ragaszkodva?

F Ezen ött jeleknek valamelyikéről 1. amidön nagy örömel kíványuk azokat birni, és hogy mód nélkül félünk azokat el veszteni, és azoktól meg fosztatni. 2. amidön azokat igasságtalanul., és az Isten törvénye ellen keresük., vagy is akarjuk meg tartani, 3. a midön⁵⁹⁸ azokat nagy nyughatatlanságal, és szorgalmatoságal. keresük, 4. a midön azokal

⁵⁹³ Gal. 6. 3.

⁵⁹⁴ 1 Cor. 4. 3.

⁵⁹⁵ s Greg. pastoral. pars. 1.

⁵⁹⁶ Matth 18 luk 18.

⁵⁹⁷ s Aug. de civ Dei lib 4. Cap 15

⁵⁹⁸ 1 Tim 6. s. Aug. serm 43 de diversis.

szükségünk felet élünk. azért hogy eleget tegyünk a kevelységnek, és a mértékletlenségnek. 5 a midön a szükségen felyül valot a szegényeknek nem adgyuk.

K Miről lehet meg üsmerni hogy a sziv nintsen ragaszkodva a világi jókhoz.

F 1 A midön azoknak birását valóságos boldogságnak nem tarttyuk. se azoknak el vesztésit nyomoruságnak. 2. a midön jobban szerettyük szegénységben élni, mint sem rossz utakon gazdagságot szerezni., vagy azokat meg tartani, 3 a midön nem a rossz kívánságokat keresük. meg elégtíteni, hanem csak a szükség és a bé vett jó szokás szerént élni akarunk azokbol; 4. amidön másokál jól teszünk, és a szegényeknek adgyuk a szükségen felyül valot

K Ez így lévén tehát kevesen vannak akik nem fősvények?

F Igen is mivel nagyobb része a keresztyéneknek a fősvénységért vesz el. sőt még az a nyomoruság hogy kevesen gondolkodnak arról:

Magyarázat

Sokan meg tsallyák magokat a fősvénység iránt, azt tarttyák hogy nintsenek ebben avétekben, amidön olyan utakon keresik, és tarttyák meg a jóságokat, a melyek. kárára nintsenek másoknak, a midön aköltségek rendekhez képest vagyon. és hogy nem olyan sobrákok mint akik magoktól is szánnyák., de emég nem elég, mert úgy is fősvények vagyunk. ha avilági jókhoz kaptsoollyuk magunkot szivünket, sőt még az olyan jokhoz is a melyek ös örökünk. ilyen értelemel, kevesen vannak akik fősvények ne volnának, de még jóság nélkül is lehet⁵⁹⁹ valaki fősvény. a szegények fősvények, a midön agazdagságot szeretik. és a midön szegénységeken suhajtoznak. és azt nyomoruságnak tarttyák.

K Mik okozák a fősvénységet?

⁶⁰⁰ F A kevelység, a minden látásnak tudásnak kívánsága. és a mértékletlenség, mert a világi jokat nem egyébért szeretik, hanem hogy ezen három véteteknek eleget tehesenek.

K A fősvénység nagy vétéké.?

⁶⁰¹ F Igen is, mivel szent Pal azt mondgya, hogy a fősvénység gyükere minden rosszaknak

K Mitsoda vétkeket okoz rend szerént a fősvénység?

⁶⁰² F A nagy szent Gergely. hetet szamlál elé. 1 arulást. 2 atsalást, 3 ahazugságot, 4. az esküvést. 5. anyughatatlanságot. 6 az erőszakoskodást. 7 a szegenyeken valo könyörületlenséget

K Mikor halálos véték a fősvénység.

F Midön inkább szerettyük avilági jokat az Istennél

K Mitsoda orvosága vagyon a fősvénységnek?

F Az imádság. alamisnalkodás., az akarattal. valo szegénység. és a halálrol valo elmelkedés. meg gondolván azt, hogy ahalál erővel el fogja venni töllünk azt a gazdagságot a melyet úgy szeretünk.

⁵⁹⁹ s. Aug. in ps 51 num 14

⁶⁰⁰ s. A confes. lib 3 cap 8

⁶⁰¹ 1 Tim 5 10

⁶⁰² s. Greg moral. in job. lib 31 Cap 31

3 Articulus A tisztátalanságról.

K Mitsoda atisztátalanság.?

F Olyan véték a melytől irtozni kellene a keresztyéneknek. sőt még üsmérni sem kellene.

K Mikor esnek ebben a vétékben.?

F 1 A midön tisztátalan dolgot tselekesznek. egyedül. vagy másal. 2. a midön beszélnek, énekelnek, olvasnak. irnak, vagy halgatnak tisztátalan dolgokat 3 amidön olyan személyeket, vagy dolgokat néznek. melyek vétet okozhatnak. 4. a midön helyt adnak a ros gondolatoknak.

K Mik okozák rend szerént a tisztátalanságot

F Az Isten arra meg tanit aproféta által., hogy a kevélység. a torkoság. a bőség. a resztség. a ⁶⁰³ szegényekhez valo keménység, okozák a tisztátalanságot

K vagyoné meg más is. a mi atisztátalanságra vezethesen?

F Vagyon. a különböző személyeknek egy másal valo társalkodások; a táncz, a ros könyvek olvasása

K Mik követik rend szerént a tisztátalanságot.?

F Az elmének vaksága. a szívnek meg keményedése, az egészségnek rontása. a házi dolgoknak rendeletlensége. a hirtelenkedés. álhatatlanság. az Istenről, és az üdveségről valo feledékenység. ahaláltól valo irtozás, az elmének el fajulása, és gyakorta a penitentzia tartatlanság

K Miképen lehet el hagyni, vagy el kerülni ezt a rut vétet.?

⁶⁰⁴ F Az alkalmatoságot kel el kerülni. az imádságot szeretni, a foglalatoskodást, penitentzia tarto életet kel élni gyakorta meg gyonni, gondolkodni gyakorta a halálról. és az örökkévalóságról.

4 Articulus A Torkoságról.

K Mitsoda a torkoság.?

F A ételnek. és az itálnak mértékletlen szeretete.

K Miért mondod mértékletlen szeretete.?

F Hogy meg mutsam hogy az ételnek, és az itálnak szeretete lehet jó, és helyes.

K Az ételnek, és az itálnak szeretete mikor jó és helyes.?

F A midön tsak a szükségre, és az egészség meg tartására vigyáznak.

K Mikor vétkeznek atorkoságal?

⁶⁰³ Ezek 16 49.

⁶⁰⁴ 2 Cor 12. 8.

F A midön mód nélkül esznek. és isznak, 2. nagy kívánság. 3 nagy költség. 4. mikor kényeségből. az ételben és az italban valogatnak. 5 mikor az egészségnek azal ártanak, 6. mikor a böjtöt meg szegik.

K Melyik torkoság leg veszedelmesebb?

F A részegség.

K Mitsoda veszedelem követi arészegeseket?

⁶⁰⁵ F Azokat ezer féle követheti, az embereknek tsufjai, a maradékjokat szegénységben vetik, életttyeket rövidítettik. az Istennek átkozottai.

K Mik követik atorkoságot?

F Az elmének meg tompulása, a helytelen valo vigaság és beszédek, a tisztátalanság.

K A torkoság nagy vétéké.?

⁶⁰⁶ F Igen is mivel szent pál azt mondgya hogy a torkosoknak. ahasok az Istenek

⁶⁰⁷ K Mitsoda orvosága a torkoságnak.

F A mértékleteség, böjt penitencia, ahalálról valo gondolkodás,

5 Articulus Az irigységről

K Mitsoda az irigység?

F Az olyan kedvetlenség a melyet érzünk magunkban. a midön felebarátunk valamely lelki vagy testi hasznos állapotot bir, a melyek meg sértik a mi magunkhoz valo szeretetet

K Mik okozák az irigységet,?

F A kevélység, és a fösvenység.

K Miért mondád hogy a kevélység okozza az irigységet?

⁶⁰⁸ F Mert nehéz a nekünk, mikor valaki nagyobra megyen nálunknál, vagy hozánk hasonló léssen., mert kevélyek lévén, nagyobra betsüllyük magunkot másoknál.

K Miért mondád hogy a fösvenység okozza az irigységet?

⁶⁰⁹ F Mert a földi jókhoz lévén ragaszkodva., azt nehezen szenvedgyük hogy mások olyan jószágokat birjanak a mellyeket magunknak kívánnok.

K Mik követik az irigységet?

F A felebarátunkhoz valo gyűlölség., kívánván néki ártani, örülünk. szomorúságán, szomorkodunk örömin. azután az ember szollás gyalázás.

⁶¹⁰ De a miért leg inkább meg kellene utálnunk az irigységet, a hogy hasonloká téssen minket az ördögökhöz. a ki is tsak irigységből kíván nekünk ártani, mert nem szenvedheti azt hogy mi boldogabbak legyünk nálánál.

⁶⁰⁵ Isai 28 7. oseas 4 12

⁶⁰⁶ phil 3. 18.

⁶⁰⁷ Tertull. lib de jejun s. Leo de jejun.

⁶⁰⁸ s Aug serm 53. de verbis Domini.

⁶⁰⁹ s. Basil hom. 11 de invid.

K Az irigység nagy vétéké.

F Mint hogy hasonlokká téssen minket az ördöghöz. hová lehet tehát ennél nagyobb véték.

K Mitsoda orvoságai vannak az irigységnek.?

F Az alázatoság. a sanyargatás. a világi jóknak ellene mondása., mivel ezek a jó erkölcsök⁶¹¹ nem engedvén hogy szeresük a gyönyörüségeket, és agazdagságokat, és ezekből következik hogy irigységgel sem leszünk azokhoz a kik ezeket birják.

6 Articulus.

A Haragrol.

K Mitsoda a harag?

F A léleknek oly rendeletlen indulattya a mely sebeséggel mutattya ki a mi nekünk nem tettzik.

K Mikor helyes és igazságos aharag?

⁶¹² F Midön azal valamely jót akarunk szerezni, vagy valamely rosszat meg gátolni. akristus példája szerént.

K Minek nevezik a helyes haragot?

⁶¹³ F Buzgoságnak zelus.

K Mikor rendeletlen aharag?

F Midön arosz indulatoktól ered.

K Mit hisz rossz indulatoknak.?

F A léleknek rendeletlen rossz hajlandóságait.

K Mitsoda rossz indulatok okozák a haragot?

F A kevélység, mértékletlenség. fősvénység., ezek a rossz indulatok kezdeti mind annak. valami rossz, és meg romlottság lehet szívünkben, és azt mindennap próbáljuk. hogy természet szerént hajlandok vagyunk. azok ellen támadni. kik ellenkeznek kívánságinkal.

K vétkezünké olyankor a mikor azok ellen fel indulunk. kik ellenkeznek kívánságinkal. hogy ha a mi kívánságink helyesek. és igazságosok?

F olyankor is lehet az Istent meg bántani aharaggal. és ugyan meg is banttyák a midön aharag mód nélkül, vagy kevélységből való., mert az ellenzést nem szenvedhetik. és ha azt szükség nélkül tselekeszik.

K Mikor szükséges meg haragudni.?

F Tsak épen akkor. mikor gondolhattya. hogy a harag valamely jót szerezhet. vagy valamely rosszat meg gátolhat

K Mik követik aharagot?

F A viszá vonások, veszekedések, gyűlölségek, bestelenkedések, boszu állások, és gyilkosságok.

⁶¹⁰ s Cypr. tract de invid. s. Chrys. hom 4. in s. Matth

⁶¹¹ s. Basil hom de invid.

⁶¹² joan. 2. 15

⁶¹³ joan 2 15

K Az ígaságtalan harag nagy vétéké.?

F Igen is amidön annak meg türköztetésin nem igyekeznek.

K Mit kel tselekedni hogy a haragot el lehesen kerülni?

⁶¹⁴ F Mindenben ahit és azokosság szerént kel tselekedni, és soha sem az indulat szerént. imadkozni kel. keveset beszélleni. és békeséges türönek kel lenni.

7 Articulus A Resttségről.

K Mitsoda a resztség.?

F Az olyan tunyaság és kelletlenség a mely inkább el hagyattya velünk köteleségünket. hogy sem mint valamely erőszakot vegyünk magunkon.

K Mikor vét valaki a resttség miat?

F 1 Midön köteleségit hivatallyát el mulattya. magát nem oktattattya, valamely hivatalt amelyre az Isten hita fel nem akarja venni, 2. mikor tsak atunyaságban akarja az időt tölteni; 3 mikor tsak a hejában valóságban foglalatoskodik, a sok beszélgetésben. játékban. szüntelen valo vadászásban, 4 mikor el mulattyák az Isteni szolgálatot., és az üdveség keresést, 5 mikor azon nem munkáloznak szüntelen hogy magokat meg jóbbittsák. fogyatkozásokbol. és elé menyenek a jó erkölcsben

K Mik okozák aresttséget?

F A kevélység. fősvénység. mértékletlenség., a részegség. mivel azért mulattyák el köteleségeket hogy erőszakot nem akarnak venni a rosz hajlandóságokon

K Mik követik a resztséget?

F A munkához valo unalom. a sok álom. valamely nehéz dolgoknak el kezdésehez valo félelem. az ígaságnak meg utálása., söt még az olyat is a ki arol beszél.

K A resztség nagy vétéké.?

⁶¹⁵ F Ha a resttség a szivben uralkodik kárhozatos véték. *A haszontalan szolgát vessétek akülső setéttségre* monda a kristus

K Mit kel tselekedni hogy el lehesen kerülni a resttséget?

F Meg kel tanulni köteleségünket., a lelki, és vilagi hivatalunkot, mind azt valami szükséges az üdveséghez. és mind azt valami szükséges a rendhez, tiszttséghez, mesterséghez. a melyekben vannak. a munkát kel szeretni; mindenkor foglalatoságban kel lenni, és erőszakot kel venni magunkon

K Mitsoda orvoságai vannak aresttségnek.?

F Az imádság, a munkás élet, penitentzia. mindenkor hasznos életben valo foglalatoskodás.

K Mitsoda okokra valo nézve kel ilyen életet élni?

⁶¹⁴ Matth 5 22 Ephes 4. 31 s. Ambr. in ps. 36.

⁶¹⁵ Matth 25 30

F A halálra, és az örökké valóságra nézve, és más nagy okokra nézve. amelyek köteleznek az üdvesség keresésére.,

Első Rész
Közönségesen a jó Erkölcsökről

K Mit kel tselekedni hogy el lehesen kerülni avétket?

F A jó erkölcsöket kel követni, mivel aki nem jó erkölcsü, a minden bizonyal avétekben él.

K Mitsoda a jó erkölcs.?

F Az olyan ajándéka az Istennek, mely mind könnyüséget, mind hajlandóságot ad, a keresztyéni élet kötelességinek meg üsmerésire. és végben vitelére.

K Miért mondád azt hogy ajó erkölcs Isten ajándéka?

⁶¹⁶ F Mert az embernek magától nem lehetne az a hajlandósága. ajóra, ha Isten azt nem adná.

K Hány féle jó erkölcs vagyon?

F két féle, Theologalis. és moralis.

K Mit hívsz Theologalishnak.?

F Hivom azt a jó erkölcsöt a mely egyenesen az Istent tekénti.

K Mellyek a moralis jó erkölcsök?

F Azok a mellyek ajó szokásokat rendben tarttyák. és a mellyek nem egyenesen az Istent tekéntik

K Hány theologalis jó erkölcs vagyon?

⁶¹⁷ F Három, a Hit, a reménség, és a szeretet; könnyü azt, meg látni. hogy ezek egyenesen egyedül az Istent tekéntik. mivel az Istenben hiszünk a hitt által. a reménség által várjuk hogy ötet birhasuk. és ötet szeretnünk kel.

K Hány moralis jó erkölcs vagyon.?

F Noha azok sok számuak., de lehet négy részben foglalni a melyeket nevezik a deákok *virtutes Cardinales* mivel ezek mint egy sarkai. és fundamentumi atöb jó erkölcsöknek. ezek pedig azok. Az okóság. a mértékleteség. az erő, az igaság.

K Miért mondád. azt hogy amoralis vagy a Cardinalis jó erkölcsök nem tekéntik egyenesen az Istent.?

F Mert azok egyenesen a mi szokásinknak rendben valo vételit tekéntik., a melyeket azután az Istenhez kel fordítani. mivel ami szokásink tsak akkor jók és helyesek. mikor az Istenért munkálodunk.

⁶¹⁶ jacob 1. 17.

⁶¹⁷ 1 cor 13

II Rész
Különösön a jó erkölcsökről. először ahitről

Első Articulus
Hogy mi legyen a hitt.

K Mitsoda ahit?

F Az olyan világosság a melyet az Isten lelkünkben öntvén. erősen hiszünk az Istenben, és mind azt valamit ki nyilatkoztatot, ha szinte azt meg nem foghattuk is.

Magyarázat

Azt mondám hogy a hit világosság. mert meg világosittya elménket. és meg üsmérteti véle azokat az igazságokat mellyeket az Isten ki nyilatkoztatot, ez a világosság tselekeszi hogy *erősen hiszünk*. az az minden kételkedés nélkül, és tellyes bizodalomal., ez is tselekeszi hogy *az Istenben hiszünk* az az. hogy bizonyosok vagyunk hogy vagyon egy Isten., akiben kel vetnünk minden bizodal munkot., ugyan ez a világosság tselekeszi hogy hiszük mind azt. *valamit ki nyilatkoztatot, ha azt meg nem fogjuk is.* az az, hogy vannak olyan igazságok. a melyeket mi soha meg nem foghatunk, azt meg foghattuk, hogy az Isten teremtette evilágot. az eget. és a földet. de azt meg nem foghattuk hogy egy Istenségben három különböző személy légyen, noha azt hiszük. mert az Isten ki nyilatkoztatta.

K Mitsoda a hitnek fundamentuma?

F Az Isten szava., mert tsak azt hiszük erősen ugy mint hit ágazattyát. a mit az Isten mondot. és ki nyilatkoztatot;

K Miért hiszük azt erősen amit az Isten mondot és ki nyilatkoztatot?

⁶¹⁸ F Mert az Isten véghetetlen bölcseségü, és véghetetlen jó, magát meg nem tsalhattya, se minket.

K Miképen tudhattuk mi azt a mit az Isten ki nyilatkoztatot nekünk

F Az Anyaszent egy ház által., akire bizta szavainak meg tartását és gond viselésit,

K Hol vagyon le téve az Isten beszéde?

F A szent írásban, és a traditióban, ebben a kettőben. fel találtnak mind azok., valamiket az Isten ki nyilatkoztatot nekünk

K Mitsoda a szent írás.?

F Az Istennek írásban tététt szavai, a mellyek zárva vannak a szent könyvekben, a melyeket Canonicusoknak nevezik.

K Mitsoda atraditio. vagy a hagyás.?

F Az Istennek olyan szavai a melyek nintsenek a Canonicus könyvekben irva. hanem azokat az Apostoloktól vettük, mint egy kézről kézre. az Apostoloktól fogvást

⁶¹⁸ hebr. 6. 18.

2 Articulus.

Az Anyaszent egy ház hatalmáról. a hitt dolgaiban.

K Miért mondád hogy az Isten aközönséges Anyaszent egyházra bizta a szent irasnak, és atraditionak meg tartását?

F Mert egyedül aközönséges Anyaszent egy házat illeti meg különböztetni az igazán való⁶¹⁹ irást, és traditiót, a hamisaktól. 2. meg magyarázni és meg üsmértetni velünk avalóságos értelmet atraditionak. és a szent irásnak,

K Miért mondád azt hogy tsak aközönséges Anyaszent egyházat illeti

⁶²⁰ F Mert tsak egyedül az Anyaszent egyház tsalatkozhatatlan, és hogy tsak azt is kel halgatni, hogy tévelygésben ne essenek

K Mit mondhatni tehát azok felől kik azt tanítták hogy mindeniknek ahivek közül kel tudni magoktól. a szent irásnak értelmét. az Anyaszent egyház segittsége nélkül.?

F Azok kik ezt tanítták tévelygésben vannak. mert ez által ajtot nyíttanak a szabados életre, és az anyi sok féle vallásnak bé hozására, valamenyi különböző elme vagy az emberek⁶²¹ között, mivel nintsen, és nem volt eretnek, aki nem vette volna eretnekségit aszent irásokból. mondgya szent Hillarius. Emind a szent irás ellen való tanítás. mind pedíg lehetetlen és az okosság ellen való.

Magyarázat.

⁶²² Azt mondám hogy ez a szent irás ellen vagy az. mivel szent Péter azt mondgya. hogy *az irást nem kel különösön való magyarázattal magyarázni*, soha nem volt szabad a sidoknak⁶²³ hogy ki ki maga hatalmából magyaráza az irásokat., Azt mondám hogy a mind lehetetlen., mind az okosság ellen való. mivel lehetetlen hogy az együgyűek és a tudatlanok, kik leg többen vannak az emberek között és akik ugy hivattak a hitre valamint a tudosok, hogy azoknak lehesen magyarázni a szent irást, holot olvasni sem tudgyák, és az irásoknak eredendő nyelvit sem értik.

K Nem érthetnéké meg a szent irás fordításit. ha ő előttök el olvasnák, és a fordítások szerént. ítéletet ne tehetnéké. magoktól. az irások értelméről?

F Minek előtte ítéletet tennének magoktól. a szent irás fordításáról. szükséges volna hogy magoktól. meg tudhatnák különböztetni az igazán való irásokat a hamisaktól. hogy melyik könyv Cannonicus, és melyik nem a, 2. Abban bizonyosoknak kellene leniek, hogy ha azok kik a szent irást fordították. meg nem tsaltáké őket. és azt is. kellene magoktól meg tudni, ha azok a fordítások meg egyezneké a leg elsöben írott könyvekkel., de mind ezek tellyes lehetetlen nekik., tsak azok bizonyosok tehát ezekben akik az Anyaszent egy háznak meg tsalatkozhatatlan hatalmát tarttyák. aki is elönbben adgya mind az originalis könyveket, mind azoknak fordításit, a nélkül semmi bizonyost nem lehet tartani., azt láttyuk minden nap hogy az irás fordítottok vétenek fordításokban. gyakorta kelletet a protestansok között is a fordításokat meg igazítani. 3. ha szinte a tudatlanok bizonyosok volnának is a hüségel való fordítás iránt., de az ő elméjük igen meg vagy az határozva. hogy ök averseket egy másal meg egyeztethesék,

⁶¹⁹ s. Aug. lib 13 contr. faust Cap 4.

⁶²⁰ 1 Tim. 3. 15. Matth. 16. 18. s. Aug. contr. cresconium cap 33.

⁶²¹ lib 2. ad constantium. s. Aug de Trinitate. lib 1. cap 3

⁶²² 2 petr. 1. 20.

⁶²³ Malach. 2 7.

amelyek gyakorta úgy tették mintha egy másal ellenkeznének. és ha az első verseket akövetkezendökel esze nem tudgyák foglalni. a könyvnek értelmet meg nem foghattyák.

K De nem mondhatnié azt. hogy a szent Lélek oktattya, és világosittya ahiveket fel nyitván szemeket belső világoságal. hogy meg üsmérhesék az írásnak értelmét?

F Azt el nem mondhatni, mivel látjuk hogy az ilyen tartás sok eretnekségeket okoz, lutherust példának okáért maga Calvinus. igaz hívnek tartotta lenni; miért tehát nem hiszik midön azt mondgya hogy az Isten sugarlásából magyarázta a szent írást, noha ellenkezöt tanitot Calvinusal. miért nem mondhatnának hasonlot magok felöl az uj keresztyének, a reszketök. és a fanaticusok.? mindenik ezek közül el mondhattya. hogy a mely értelmet ad a szent írásnak, a szent lélektöl vette, lehetetlen pedig a szent léleknek két embernek, két különböző dolgot sugarlani, mivel ő az igazságnak lelke, azt nem sugarolhattya lutherusnak hogy a kristus valóságal jelen vagyon az Eucharistiában. Zuinglusnak pedig azt, hogy őt nintsen, mind ezekből a következik. hogy ha az emberek között nem tartanak olyan meg változhatatlan tudományt. mely az ő elméjeket mint egy kötözve tarttsa, soha semmi közöttök nem lészen⁶²⁴ bizonyos. avallás dolgában. és minden tanításnak szelétöl el hagyák magokot vinni. valamint a gyermekek, a mely a szent írás ellen valo volna

Az Isten bölcsesége által látta mind ezeket előre. meg is orvosolta, kötelezván minket arra hogy halgasuk az Anyaszent egy házat., és néki engedelmeskedgyünk, meg igérvén azt is hogy az Anyaszent egy ház mindenkor fent marad, és soha tévelygésben nem esik.

3 Articulus A Szent Írásrol.

K Mitsoda a szent Írás?

F Az Istennek. a szent könyvekben bé zárt beszéde, a mellyeket Canonicusoknak nevezik.

K Miért nevezik a szent könyveket Canonicusoknak.?

F Mert a szent könyvek, a hitnek szabot rendei, mivel Canon. görög szó lévén, szabot rendet teszen.

K Melyek a Canonicus könyvek?

F két Canonicus könyvek vannak, az ó testámentum béli Canonicus könyvek, és az uj testámentumnak Canonicus könyvei. az ó testámentum béli könyvek. a kristus előtt irattak, az uj testámentumbéli könyveket akristus halála után irták.

K Mellyek az ó testámentumbéli Canonicus könyvek.?

F Azok négy félek, 1. a törvénynek könyvei. 2. a historiának könyvei, 3 a ditséretnek könyvei, 4. a proféták könyvei.

A Törvénynek könyvei ezek. Mojses ött könyvei, ugy mint a Genesis. Exod. leviticum Numerorum Deuteronomum.

A historia könyvei Josué. Birák. Ruth. a kiralyok, négy könyvei, a melyek közül a két elsöt, samuel két könyvinek nevezik. A chronica két könyvei, a mellyeket nevezik paralipomenesnek., az Esdrás első könyve, a második a Nehemiásé, a Tobiás. Judith, Esther. Jób könyvei, és a Makabeusok két könyvei.

⁶²⁴ Ephes. 4 14.

A Ditséretnek könyvei, a David soltáros könyve, a melyben száz ötven soltárok foglaltnak, A példa beszédek, az Ecclesiastes, az Enekek éneke, a Bölcsesség könyve. és az Ecclesiasticus, ezek Isteni ditséreteket, és az életnek modgyait foglalják magokban., noha sokszor. jövendölesek és historiát is foglalnak magokban

A jövendölesek, a négy első proféták könyvei, ugymint. Isaiásnak, Jeremiásnak, Ezekielnek, Danielnek, Baruk is ezekhez számláltatik. atizenkét kis proféták ezek, osiás, Joel, Abdias, Jonás, Mikaeus. Nahum, Habakuk, Zophonias, Haggeus, Zakarias, Malachiás.

K Melyek az új testamentumbéli Canonicus könyvek,?

F A krisztus négy Évangyelisták által iratot Évangyelioma, úgy mint, Mathé, Mark, lukás, és János, az Apostolok tselekedeti lukás által, az Apostolok levelei, úgy mint szent Pálnak tizen négy levelei, szent jakabnak. egy, szent péternek kettő, szent Janosnak három. szent Judásnak egy, és az Apocalypsis. vagy szent János látása.

K A keresztyéneknek kellé olvasni a szent írást?

⁶²⁵ F Igen is kel. az Anyaszent egy ház azt kívánja hogy a hives leg inkább annak olvasásában foglalatoskodgyanak, olvasák fő képen. az új testamentumot, a soltárokat. a példa beszédeket. és a bölcseségnek könyveit.

K Mitsoda formában kel olvasni a szent írást.?

F Tisztelettel. alázatoságal. figyelmeteségel., a mit értünk azt kövesük, a mit pedig abban nem értünk. hidgyük és tisztellyük., és mindenben az Anyaszent egy ház. ítélete alá vessük magunkot.

K Mit kel tselekedni hogy hasznunkra lehesen az a szent olvasás?

F Mind az olvasás előtt, mind utána. kérjük az Istent hogy nyisa fel elménket. és szivünket beszédének., és ahoz szabjuk és intezük a magunk viselésit. hogy *ne legyünk hasonlo az olyan emberhez aki atükörben nézi magát. és a ki el felejtí hogy mitsodás volt, mihent a tüköröl el veszi szemeit.* mondgya szent Jakab.

4 Articulus

A Traditionak a hitt dolgaiban való méltóságáról

K Meg vagyóné mind az írva a szent könyvekben amit akarja az Isten hogy hidgyük?

F Tartozunk hinni sok olyan dolgokat, a melyek azokban nintsenek fel téve, a mi azokban meg vagyón írva nem tudhattyuk annak valóságos értelmit. más képen. hanem a tráditioból. (a hagyásból.)

Magyarázat.

Hogy mitsoda szükséges atraditio. a ki tettzik a szent írásból, a szent Atyákból. sőt még azoknak szokásból is kik azt meg vetik.

⁶²⁶ A szent Írásból. mivel szent Pál azt mondgya a Thessalonika belieknek., hogy hiven meg maradgyanak atraditio mellet, és meg tarttsák atraditiot a mellyeket vettek tölle, vagy szoval. vagy leveleiben, szent pál sok helyen atraditiora igazittya ahiveket. mivel nem mindent magyaráz meg nekik írásban

⁶²⁵ s. Chrys, hom 2. in Matth. hom. 10. in s. joan. hom 1. in epist. ad rom

⁶²⁶ 2 Thess 2 14. 2 Cor 11. 23. 24: 2 Tim. 2 2.

2 *A szent Atyákból.* szent Ignázt. a szent Peter tanítványa, szent Irenaeus, aki a második saeculumban élt, Alexandriai szent kelemen, Tertullianus Eusebius, szent Basilius. szent ⁶²⁷ Hieronimus, szent Agoston nem is szollok atöb szent Atyákról., a kik mind egyet mondván. mindnyájan meg vallyák a traditionak szükséges voltát.

3 Azoknak szokásiból is, kik azt meg vetik. mivel a protestánsok sok olyan dolgokat követnek, és hisznek. a melyeket csak atraditioból tudhatták, azt hiszik hogy a kisdedeket akár ki keresztelje meg, de a kereszttsége. jó, mi is így hiszük, de ezt a tartást. sem ők, sem mi meg nem mutathattuk más képen. hanem atraditioból. ők is nem szombatot. hanem vasárnapot illik, más Innepeket is illenek, Angliában még többet illenek mint másut, ⁶²⁸ atraditioból tudjuk tehát hogy ezeket a bé vett szokásokat kel követni. valamint szent Agoston mondgya

Sok féle dolgok vannak olyanok a melyeket a protestánsok. nem követik, noha a szent írásban meg legyenek is írva. és azt csak a traditioból és az egész Anyaszent egyháznak szokásiból tudjuk hogy nem szükséges azokat követni.

Ök nem követik aláb mosást noha azt akristus világosan hagyta, és ha akristus szavait betű szerént. veszük, úgy tettik mint ha ezt a Ceremoniát szenttségnek rendelte volna, lenni, ⁶²⁹ mondván szent Péternek *ha meg nem mosom lábaidot nem léssen részed velem* és aláb, *mosátok meg egyik a másitoknak labokat valamint én tselekedtem.*

Azt csak atraditioból tudhattuk bizonyosan hogy ezen két szokot nem kel betű szerént érteni, és hogy nem rendeltet szenttségnek a láb mosás.

Meg más példa. a protestánsok minden kételkedés nélkül meg eszik avért, és a fojtot húst valamint mi, epedig tellyeséggel ellenkezik az Apostolok Jérusalemben tartot Conciliumnak ⁶³⁰ parantsolattyával. a mely ezeket hagyta. *Tettzet a szent léleknek és mi nékünk, hogy egyeb terhet ne vetnének ti reátok, hanem eszükséges dolgokat, tudni illik, meg tartoztassátok magatokat azoktól a melyek a bálványoknak áldoztattak, a vértől, és a fojtot hústól*

Azt pedig csak a traditioból tudjuk hogy ez a tilalma az Apostoloknak csak időre való volt

A protestánsok kételenek tehát amagok tanítások ellen is. sok dolgokban a traditiót halgatni.

K A tráditióak Méltosága nagyé?

F Az Isten Igéjének méltosága egyaránsunak kel lenni, akár az írásoknak, a kár atraditióak ⁶³¹ uttyán jöt légyen, az, az Isten szava, akár egy képen, akár más képen. azt meg bizonyítottuk az ide fellyeb meg nevezet szent Atyák írásiból. és szent Chrysostomus erről világosan szol

K Miképen jöhet mi hozánk az Isten szava mely írásban nintsen?

F Az Apostolok akristustól tanulván, meg tanították azokat apüspököket a kiket fel szenteltek, azok apüspökök meg tanították az utánnok valójokot, azok meg másokot, eszerent tehát az igazság meg maradot az Anyaszent egy házban kézről kézre.

K De az a fel nem iratot szó. annyi szájon menván által idővel nem szenvedhetetté nagy változást?

⁶²⁷ St Ignat apud Euseb hist Eccle Hb 3. Cap 36. s. Iren. lib 3. cap 2. 3. 4. Tertull libr. de corona milit. Cap 3. s. basil. de spiritu sancto cap 27 s Hier. dialog Contr lucif cap 4. s. Clemens Alex. lib de stromat. s. Aug lib de bapt Contr donatis.

⁶²⁸ Epist. 118 ad janua

⁶²⁹ joan 13

⁶³⁰ Act 15

⁶³¹ hom 4. in 2 epist ad thessa

F Nem. mert 1. az Anyaszent egy ház a szent Lélektől vezetetvén. azt el nem hagyja soha meg. sem. engedí hogy tévelygesben esék. 2. Anyaszent egy háznak bizonyos és meg tsalatkozhatatlan regulája vagyon hogy meg üsmérhese a valóságos traditiót a hamistól, a ⁶³² melyet meg tanulhattuk szent Agostontól úgy mint. Az Anyaszent egy ház tsak azt tarttya Apostoli tráditióknak. a melyet közönségesen tarttyák, és tanították mindenüt az egész Anyaszent egy házban, noha ne tudhasák is annak kezdetit.

K Miért bizonyos és meg tsalatkozhatatlan ez a regula?

F Mert lehetetlen hogy az egész keresztyének kik az egész földön vannak, a kik egymásnak soha hirit nem halották, és akiknek különböző nyelvek és szokások vagyon. ahit ágazattyan kívül, úgy meg egyezhesenek hogy egyet tanítsanak, és tarttsanak a vallás dolgában. hogy ha tsak. azt a tanítást, és tartást azon egy mestertől nem vették volna, aki el küldvén tanítványit egyenlő oktatást és rendelést adot nékik.

K Nem történhetett meg, hogy valamely tanítás vagy szokás, mely az Apostolokéval ellenkező volna. tsak lassanként az Anyaszent egy házban bé szivárközván., azt mindenüt bé vették, a mely változást azután sok idővel vették észre?

F A lehetetlen hogy ha nagy dologra értődik a tanítás vagy a szokás, nagy okból azt meg láthattuk.

1 A kristus meg ígérte Anyaszent egy házának hogy soha tévelygesben nem esik,

2 Az okosság ellen volna meg is gondolni hogy mindenüt meg változtassák az olyan tanítást és szokást. amelyet közönségesen vették bé, úgy hogy valaki azt észre ne vegye. és hogy az ellen valamely vetekedést, és ellen tartást ne indítanának.

3 Soha semmi olyan nevezetes új dolog nem támadot az Anyaszent egy házban. hogy azt meg ne üsmérték volna és azonal nem Condemnálták volna azt. akezdőivel együtt.

4. Ez a változás nem lehetne meg. hogy ha tsak egyszers mind meg nem változtatnák mind azt valami a könyvekben vagyon írva. és a melyek el vannak terjedve mindenüt. az Apostolok idejétől fogvást. azokban a könyvekben pedig fel vannak téve mind azok. a mit hiszen és tart az Anyaszent egy ház. és valamit tartot és hit minden saeculumokban. az illyen változás tehát. mind az okosság ellen volna. mind pedig lehetetlen

K Mi következik tehát mind ezekből.?

F Midőn valamely dolgot az egész Anyaszent egy házban közönségesen egyaránt hisznek, ⁶³³ tanítanak, és követnek, nem tudhatván annak kezdetét. a bizonyos jele Tertullianus, és szent Agoston szerént. hogy a nem újontában találtatot dolog. hanem az Apostoloktól származot., a kik el terjedvén az egész világra. egy lélekben. tanították és rendelték. mindenüt. mind azt. valamire a kristus tanította őket.

K Az Anyaszent egy ház. vigyázé atraditióra a mi a szent írást illeti?

⁶³⁴ F Igen is vigyáz két dologban. 1. tsak azokat a könyveket üsméri szent irásoknak., a melyeket traditióból tud azoknak lenni.

2 Hogy a szent irásokat tsak a traditio szerént magyaráza.

K Az Anyaszent egy ház mindenkor azt hitte tehát. az Apostoloktól fogvást. valamit mostanában hiszen?

⁶³² lib 5. de bapt Contr donatistas Cap 24.

⁶³³ Tertull. de prescrip. cap 20. 21. s. Aug. lib 5 de bapt Cap 24 et epist 118 ad Janua.

⁶³⁴ s. Aug. lib 2. de doctrina christiana Cap 8.

F Nintsen különben. mivel az Anyaszent egy ház tsak azt hiszi mais, a mit az Apostolok idejében hitt.

K Az Anyaszent egy házban való bé vett szokások. az Apostoloktól maradtanaké?

F Az egész Anyaszent egy házban mindenüt közönségesen bé vett szokások, úgy mint a nagy böjt, a kereszt vetés, a kisdetek kereszteltetése, az Apostoloktól maradt. ezekről bővebben szollunk másut.

5 Articulus

A Conciliumoknak, és a szent Atyáknak auctoritásáról. a hitnek dolgában..

K Mit tselekszik az Anyaszent egy ház. midön valamely vetekedés támad a hivek közöt a hit dolgában?

⁶³⁵ F Az Anyaszent egy ház aról végezést téssen vagy a pápa, vagy a püspökök által., a kik is meg tartoi atraditionak szent pál szerént,

K Mikor szokás Conciliumot tartani?

F Rend szerént mikor valamely kérdés támad a hit dolgában, vagy valamely nagy dologrol kel rendelést tenni,

K Hány féle Concilium vagyon?

F A Concilium vagy Generalé. (közönséges.) vagy nationale. (nemzetbéli.) vagy provinciále, (tartomány béli) vagy diaecesis. (egy püspökségbéli.) A Concilium generale, az egész világon lévő püspököknek gyülekezetiből áll, A nationale. tsak egy féle nemzetből való püspököknek gyülekezetiből áll, A provinciále., egy tartományban lévő püspököknek gyülekezetiből. A diaecesis. egy püspökségben levő Clericusoknak gyülekezetiből áll a püspök engedelmeből.

K Tsak a püspökök vannaké jelen a Conciliumokban.?

F Más fele papi renden lévöknek is lehet jelen lenni vagy szokásból. vagy rend szerént, de tsak a püspökök voxolnak vég képen. és ök vannak ót úgy mint Birák.

K Régi szokása a Concilium tartás?

⁶³⁶ F Az Apostolok kezdék ezt a szokást. jérusálemben, és annak a Conciliumnak végezése eszerént kezdödik. úgy tettzet a szent Léleknek és mi nekünk.

K Miért éltek az Apostolok ilyen szokál.?

F Hogy meg mutassák a szent Léleknek jelen való létit, az olyan szent gyülekezetekben, és hogy a szent Lélek teszi a végezéseket

K A Concilium ahit dolgában való végezése tehát tsalatkozhatatlan?

F A közönségesen való Conciliumoknak ahit dolgában való végezések. igen is tsalatkozhatatlan., a más féle Conciliumoknak is végezések tsalatkozhatatlanok hogy ha azokat bé veszi az egész Anyaszent egy ház:

K Miért tsalatkozhatatlan a közönséges Conciliumoknak végezések ahit dolgában?

F Mert azok a Conciliumok az egész Anyaszent egy háznak képit viselik; akinek meg ígérte akristus hogy soha tévelygésben nem esik.

⁶³⁵ 2 Tim. 2 2

⁶³⁶ Act 15.

K Miért teszi az Anyaszent egyháznak bé vétele tsalatkozhatatlaná az olyan Conciliumoknak végezését a melyek nem közönségesek?

F Mert az a bé vétel bizonyos jele hogy azoknak a Conciliumoknak végezések meg egyeznek az Anyaszent egy háznak hitével. és a traditioval. amely bizonyos régulája ahitnek

Magyarázat

Hogy meg lehesen jól érteni ezt a feleletet, azt meg kel tudni, hogy soha az Anyaszent egy ház. a Conciliumban más képpen [más-képpen] nem végez hanem a szent irás és a traditio szerént. a mely két meg tsalhatatlan régulája ahitnek, midön vetekedés támad a szent irásban lévő valamely versnek értelmén, a mint esokszor történt. mivel az eretnekek mindenkor viszá élnek annak értelmével. veszedelmekre. olyankor az Anyaszent egy ház atraditioból meg magyaráza azt a verset., fel menvén az Apostolok idejéig. valamint azt meg mutattuk, hogy tsak a tartatik Isteni és Apostoli tráditióknak, a melyet tanítanak. és tanítottak mindenkor az Anyaszent egyházban. mindenüt. Egy néhány féle képen lehet meg üsmérni hogy ha az egész Anyaszent egy ház meg egyeziké a hitben. és a tartásban., Az első a, hogy öszve kel gyüteni az egész világon lévő püspököket, kik gondviselői az Isten beszédinek, hogy adgyon számot mindenik püspök a maga püspökségiben lévő traditioról., ugyan ezt is követik a Generale Conciliumban, de mint hogy nehezen lehetnek az olyan gyülekezetek. azért annak könyeb uttyát találták. hogy bizonyosok lehesünk az Anyaszent egy ház traditiojában. mivel mikor a ⁶³⁷ pápa végez valamiről., azt az Anyaszent egy házak bé veszik, mikor pedig valamely vetekedés támad, a püspökök aról. végeznek, vagy magok, vagy a Nationalis, vagy a provincialis gyűlésekben. az ő végezéseket romában viszik. a pápa Confirmálja, és mindenik Anyaszent egy ház bé veszi, ez a bévétele az egész Anyaszent egyháznak, az ilyen különösön valo Conciliumnak végezését. meg bizonyítja a traditio meg egyezését. és az ilyen különösön tett Concilium, a melynek végezését közönségesen veszik bé. tsak nem anyit téssen. mint egy Concilium Generale. sok volt olyan Concilium a mely noha nem volt is Generale. de mint hogy végezését közönségesen bé vették, azért Generalnak tarthatik. az első Constancinapolyi Concilium, nem vala ugy hirdetve hogy Generale lenne. hanem Nationale. de mint hogy minden végezését közönségesen bé vette az Anyaszent egyház, azért ugy tartatik mint második Concilium generale

K Miképen tekintti az Anyaszent egy ház azokat kik végezési alá nem vetik magokat ahit dolgában?

⁶³⁸ F A kristus mondása szerént. ugy tekintti őket valamint apogányokat., és a hamisakat, ki vetvén kebeléből eretnekeknek tarttya.

K Mitsoda engedelemel kel lenni a szent Atyák. tanításához avallás dolgában?

F ugy kel őket tekinteni, mint ki ki a maga saeculumában lévő. anyi bizonyoságát az Anyaszent egy ház traditiojának, hogy ha valamelyik egyedül tanít valamit. az ollyannak tanítása nem oly bé vehető mint mikor atöbbivel együt meg egyezik: Az Anyaszent egy ház rend szerént nem végez az olyan dolgokrol a melyeken meg nem egyeznek a szent Atyák, mert olyankor atraditio nem lévén se oly bizonyos, se egyaránsu. azért nem is tekintik ugy mint Isteni, vagy Apostoli traditiot, ez is az oka. hogy sok féle kérdések támadnak a theologusok között, a melyek jól lehet ahit ágazattyát nem tekintik

K Mit kellesék tselekedni az olyan dologban amelyről semit nem végezet az Anyaszent egy ház., és a melyen meg nem egyeznek a theologusok?

⁶³⁷ 2 petr. 3. 16.

⁶³⁸ Matth. 18. 17.

F olyankor szabad az olyannak értelmét választani a melyik leg igazabnak láttzik lenni. de kettőre kel vigyázni. először. hogy ha az Anyaszent egy ház arról találna vegezni, ahoz a végezéshez kel hajolni, masodszor meg kel abékeséget azokat tartani kik azon dolog iránt más értelemben vannak, mivel egy keresztyének nintsen semmi drágáb mint a felebaráti szeretet. A ⁶³⁹ szükséges dologban egyeség legyen., a kétségesben szabadság, de a felebaráti szeretetet meg kel tartani mind egyikében mind amásikában.

6 Articulus.

A hitnek szükséges voltáról

K Szükségesé ahit az üdveségre?

F Igen is szükséges, mivel nem lehet üdvezülni hogy ha azt nem hiszik. a mit az Anyaszent egyház tanit és hiszen.

K szükségesé hogy mindenik a hivek közül. tudgya közönségesen mind azt valamit az Anyaszent egyház hiszen és tanit.

F szükséges hogy mindenik a hivek közül higye közönségesen mind azt valamit az Anyaszent egyház hiszen. és hogy annak némely fő részeit meg tanullya. különösön.

K Mellyek azok a fő részek melyeket kel tudni és hinni különösön minden keresztyének.?

F A szent Haromságnak titkait. az Igének meg testesülését. és az embereknek meg váltását a kristus által. az Apostolok symbolumát. az Isten, és az Anyaszent egyház parantsolatit, és mind azokat. melyek a szenttségeket illetik. fő képen a keresztséget, az Eucharistiát, és a penitentziát.

Magyarázat.

A hit ágazattjáról valo üsmerettségnak nagyobnak vagy kevesebnek kel lenni ahoz képest a mint kinek kinek a maga rendi vagy hivatalya hoza magával., igen nehéz volna azt el intézni hogy kinek kinek menyi mértékü szükséges, nem szollok arról hogy mit kellett hinni a kristus előtt, hanem szollok a meg kereszteltet keresztyénekről a kik szabadon elhetnek az értelemel, mivel egy sem üdvezülhet közüllök. hogy ha nem tudgya a szent Háromságnak, a meg testesülésnek és a válttságnak titkait. mindenik tartozik tudni az Isten. és az Anyaszent egy háznak parantsolatit. az Apostolok simbolumát. a keresztségnak nagy hasznát. és szükségit. és mind azokat valamelyek a több szenttségeket és hivatallyának kötelesegeit illetik.

Mind a leg együgyüebeket is tekintik. azok pedig a kik alkalmasabbak a vallásnak mélyeben valo meg tanulására. és nem tselekeszik. veszedelmes tudatlanságban élnek, mivel nintsen semmi a mi minket ugy illetve, se a melynek tudományja hasznosab volna, mint azt meg tanulni különösön, hogy mit hiszen az Anyaszent egy ház, mit követ, és miért követi, erre valo nézve nagyob része a keresztyéneknek akarattal valo tudatlanságban áll, a melyért félő hogy irtoztato dolog ne kövesse az ítéletkor.

Nintsen olyan világi életre köteleztetet keresztyén. a ki nem tölthetné könnyen a vallásnak tanulásában azt az időt a melyet a hejában valóságban tékozol el. atudatlanság tehát meg nem menti ötet.

K A hit egyé mindenben akik hisznek?

F Nem, némellyekben élő hit vagyon. némellyekben meg holt hit vagyon

⁶³⁹ s. Aug. epist. 118. ad janua.

K Mikor vagyon élő hitünk?

F Mikor hitünk szerént vannak tselekedetink. az az, hogy meg egyezzék életünk ahittel,
⁶⁴⁰ példának okáért. a világhoz nem kel ragaszkodnunk, mert azt hiszük hogy az Isten ellensége az, aki a világhoz ragaszkodik. mondgya szent jakab.

K Mikor vagyon meg holt hitünk?

⁶⁴¹ F Mikor a hittel ellenkezöt tselekeszünk, más képpen élünk, mint sem a mint hiszünk

K szükségesé élő hitünknek lenni?

⁶⁴² F Tellyeségel szükséges. mivel azért vesznek el annyin a keresztyének. hogy meg holt hitek vagyon

7 Articulus

A hit ellen valo vétkekről, a hitnek jeleiről. és a kereszt vetésről.

K kitsodák azok akik a hit ellen vétenek.?

F Azok négy féle személyek. 1. akik nem hiszik azokat az igazságokat a melyekre ahit tanit. ilyenek a hitetlenek, a sidok. és az eretnekek. 2. azok kik külsöképpen ellene mondanak ezen igazságnak. vagy is nem merik mutatni hogy azt hiszik, se magokat keresztyéneknek vallani. 3. kik akarattal kételkednek ezen igazságokban. 4. kik el mulattyák meg tanulni ahitnek igazságit. a mely noha nékik oly szükséges.

K Nem elégséges tehát tsak belső képen hinni. azt a mit az Anyaszent egy ház hiszen.?

F Nem, mivel szükséges külső képen is vallást tenni mikor az alkalmatóság azt kíványa. mert
⁶⁴³ szivel hiszünk. az igazságra. mondgya szent pál. szájjal teszünk pedig vallást az üdveségre.
⁶⁴⁴ A kristus azt mondgya, *valaki meg tagad engem az emberek előtt. meg tagadom en is azt. az én Menyei Atyám előtt.*

K Miképpen kel mutatni hitünket az embereknek?

F Azt három féle képen mutathattjuk meg, 1. meg mutatván azt tselekedetel. és beszédel, hogy nem pirulunk meg az Evangyéliumért.

2. El mondván a midön szükséges az Apostoli symbolumot vagy más egyéb hitt tételt.

3 keresztet vetvén, a mely rövideden valo hitt tétel.

K Mitsoda a kereszt vetés.?

F Ez olyan jel. a mely azért rendeltetet hogy az elménkben tegye a hit fő ágazatinak titkait. meg mutatván másoknak is hogy azokat hiszük, és hogy az Isten áldását és segítségit vehesük a keresztben meg holt Jesus kristus érdemiért.

K A kereszt vetésel mitsoda titkokrol teszünk vallást.?

F A szent Háromságrol. a meg testesülésről., és a válttságrol..

K Miképpen teszünk vallást ezekről atitkokrol a kereszt vetésel?

⁶⁴⁰ 4.4.

⁶⁴¹ jacob 2. 20

⁶⁴² jacob 2. 14

⁶⁴³ rom 10 10

⁶⁴⁴ Matth 10 31.

F Anyiban hogy ezen jel. és szok által, segítségül hívjuk a szenttséges szent Háromságot, a meg testesült Isten Fiának érdeme által., a ki mi érettünk a kereszten meg holt.

K Mikor kel keresztet vetni.?

F Az első keresztyéneket követvén igen jó keresztet vetni az imádság előtt, mikor valamely dologhoz fogunk. a mester emberek. a munkások., a munkájok. előtt. és annak végén. mikor a kapun ki megyünk, utra indulunk, vagy ha veszedelemben vagyunk.

K Miről kel gondolkodni mikor keresztet vetünk?

F Az Istent segítségül való hívásról. a kereszten meg holt kristus által.

K Ki rendelte a kereszt vetést?

F Az Apostolok.

K Miképen tudjuk mi azt?

⁶⁴⁵ F Azt mi atraditioból tudjuk, ez a jel mindenkoron szokásban volt az Anyaszent egy házban., és minden keresztyeneknél. minden időkben

K Hogy vagyton tehát hogy az utolsó időkben olyan keresztyének támadának kik a kereszt vetést el törlik?

F Azt csak az égben kiálto vakmerőségel törölheték el. a mely is bizonyos jele, hogy nem a szent lélek által vezettettek.

K Bizonyosé a hogy a hittel való kereszt vetés a gonosz lelket el üzi, és más egyéb tsudát is mivelhet.?

F Igen is. mivel sok féle, tsudákról beszélnek a szent Atyák, melyek az első saeculumban éltenek.

Magyarázat.

Lactantius lib. 4 Cap 27. azt mondgya. hogy az ördög nem mére Julianus Császár kérdésire meg felelni mivel egy keresztyén őt jelen lévén keresztet vetet magára. Nazionzenus szent Gergely mondgya, hogy Julianus apostata. egy szer valamely ördögségeket mivelvén. magában igen meg rettene. és keresztet vete. agonosz lélek azonnal el tünt előlle. sok féle ⁶⁴⁶ tsudákról látunk atöbb szent Atyák írásiban. a melyek a kereszt vetésére lettek. Szent Athanásnál. a szent Antal életében. szent Agostonnál. szent Hieronimusnál. a szent Pál első remete életében. mind ezek a szent Atyák a kik még aprotestánsok előtt is nagy tiszteletben vannak, és még sokan többen, a kiket elé nem számlálunk. bizonyoságot téznek atsudákról a melyeket a kereszt vetés tselekedet

K Mitsoda gondolatban lehetnek a régi, és az új catholicusok látván az ilyen szent bizonyosságokat, a kik bizonyították a kereszt vetésnek regiségit, és ezen jel által lett tsudákról?

F 1. Szánni kel azoknak vakságokról kik inkább szeretik egy vakmerőnek rendelését követni, mint sem. az egész Anyaszent egy háznak minden időbéli szüntelen való szokását, mely szokást az Isten anyi sok tsuda tétélekel jóvá hagyot.

2. Hogy soha nem kel csak szokásból keresztet vetni, hanem mindenkor figyelmeteséggel. és tisztelettel. és az elmének az Istenhez való fel emelésével.

⁶⁴⁵ Tertul de corona mili cap. 3. s. Athanas. de incarnatione s. Basil. de spiri sancto. cap. 27. s. Chrys hom. 55 in Matth. s. Hier. epist 22 ad Eustochium. s. Aug. tract in s. joan. et lib 1. de Confess. cap 11.

⁶⁴⁶ lib 22. de civ Dei Cap 8.

III Rész A Reménségről.

Első Articulus. Hogy mitsoda a reménség.

K Mitsoda a reménség?

F Az Istennek olyan ajándéka a melyel bizodalomal várjuk azokat a jokat a melyeket az Isten meg ígért.

K Miért mondád hogy a reménség az Isten ajándéka?

⁶⁴⁷ F Mert azt az Isten adgya. a magunktól nem jöhet.

K Mire vagyon építve a mi reménségünk?

⁶⁴⁸ F Az Isten ígétire. a ki se meg nem. tsalhat, se meg tsalni nem akar minket, és a kristus érdemire. a ki azért jöt evilágra, azért is holt meg. hogy örök életet nyerjen nekünk.

K A bizodalom a melyel. várjuk az Isten ígétit. nem elegyesé félelemel.?

⁶⁴⁹ F Igen is elegyes félelemel. mert el mulathattuk azt. a mit az Isten kíván töllünk. hogy ígétinek bé töltésit el érhesük. és hogy azt sem tudgya senki., ha szeretetre méltóé vagy a gyűlölségre. és ha meg maradé végig a jóban.

K Mit ígért az Isten minékünk?

⁶⁵⁰ F örökké valo életet, és modot annak elérésére.

K Mitsoda mód lehet a?

⁶⁵¹ F Az. az Isten kegyelme és segittsége. melyet ad a kristus által, hogy igazak lehesünk előtte. és hogy jó tselekedeteket mivelhesünk.

K kellé az Istentől várnunk a világi jokat is.?

F Igen is mert azokat az Isten adgya, de azokat tsak anyiban kel kívánnunk és kérnünk. a menyiben az üdveségre szolgálhatnak.

K szükségesé az Istenben vetni reménségünket.?

⁶⁵² F A ki tsak az Istenben bizik, soha meg nem tsalatik. jaj annak a ki más valamiben veti reménségit.

K. Mitsoda a másban valo bizás?

F Mikor mi magunkban bizunk, vagy más teremtet állatban példának okáért agazdagságban vagy valaki jó akarattyában

K Miért kel tsak az Istenben bizni.?

⁶⁴⁷ jac 1. 17.

⁶⁴⁸ hebr 6. 18. rom 8. 31.

⁶⁴⁹ Eccle. 9. 1. 1 cor 9. 24.

⁶⁵⁰ rom. 8.

⁶⁵¹ Ephes 1

⁶⁵² ps. 24. 23. 145. 2.

F. 1. Mert egyedül csak ő tehet minket boldogokká mivel egyedül ő véghetetlen hatalmu., és véghetetlen jó. minden más egyéb segítség. romlandó. és tsalando., 2. mert az Isten. csak⁶⁵³ azokat segíti meg, akik ő benne biznak.

K A reménség egyé minden keresztyénben?

⁶⁵⁴ F Azt kel mondani a reménségről. valamit a hitről. akiben együtt vagyon az Isteni szeretettel. akkor a reménség élő. valamint szent péter mondgya. a kibin aszeretet nélkül vagyon, akkor meg holt és elégtelen.

2 Articulus.

A reménség ellen valo vétekről

K Hány féle képen vétenek areménség ellen?

F két féle képen. a mód nélkül valoval, és a kevéssel. 1. A maga hittségel. 2. kétségben valo esésel.

K Mikor vétenek a reménség ellen a maga hittségel.?

F. 1. A midön azt gondollyuk hogy az Isten segítse nélkül csak a magunk erejével jót tselekedhetünk. 2. mikor az Istent kísérttyük

K Hogy kísérttyük az Istent?

F Mikor az Istentől olyat kérünk vagy várunk szükség nélkül. és ok nélkül. a mit meg nem ígért.

Magyarázat

Az Isten azt akarja hogy olyan modokal élyünk.. a melyek az ő rendelése szerént vannak., ha azokat el mulattyuk. az Istent kísérttyük. példának okáért. kísértés volna kérni, vagy várni tölle szükség nélkül, hogy mi érettünk valamely tsudát tegyen., hogy bennünket valamely veszedelemtől meg oltalmazon, a melyre. mi vakmerő képen és rendelése ellen adtuk magunkot, hogy mi nekünk szükségünkre valot adgyon, és a henyélésben tölttsük az időt, hogy meg halgasa imádságinkot a midön készületlenül, és figyelmetlenül imádkozunk. az Istent kísérttyük. a midön azt reméllyük hogy meg botsása büneinket ha penitentziát nem⁶⁵⁵ tartunk is: akkor is kísérttyük a mikor, abban a bizodalomban vétkeznek. hogy az Isten meg botsáttya azt.

K Hogy vétkeznek a kétségben valo esésel.

F Egy néhány féle képen. 1. midön kétségben esnek a bün botsátnak meg nyérése iránt, azért hogy azok nagyságuak. és sokaságuak. 2. midön kétségben esnek a rossz hajlandóságbol valo ki térésről, mert érzik szokásoknak meg rögzésit., és minden nap tapasztallyák az iránt magok gyengeségit. 3. midön bizodalomal. nem vetik magokot az Isten rendelése alá. félvén⁶⁵⁶ attól. hogy a szükségekre valo el fogy, 4. midön nem az Istenben vetik reménségeket hanem magokban vagy másokban

⁶⁵³ ps 90. 14.

⁶⁵⁴ 1 petr. 1 3. rom 5. 5.

⁶⁵⁵ rom 2. 4.

⁶⁵⁶ s. Aug. serm 352. in ps. 146.

IV Rész.
Az Isteni szeretetről.

Első Articulus
Hogy mi légyen az Isteni szeretet

K Mitsoda az Isteni szeretet?

⁶⁵⁷ F Ez az Istennek olyan ajándéka, a mely. az Istent szereteti velünk., magáért, mindenek felet. és a fele barátot az Istenért. valamint magunkot

K Miért mondad hogy a szeretet az Isten ajándéka?

F Mert az Isten adgya azt. magunktól a nem jöhet. és a szent Lélek tölti azt szivünkben
⁶⁵⁸ mondgya szent pál.

K Mitsoda az Istent magáért szeretni?

⁶⁵⁹ F A nem más, hanem az Istent úgy szeresük, hogy semmi egyéb jutalmat azért ne várjunk hanem tsak önnön magát.

K Mitsoda az Istent mindenek felet szeretni?

F Mikor ötet inkább szerettyük magunknál, és inkább mint sem evilágon lévő mindennél

K Mikor szerettyük az Istent mindenek felet?

F Mikor inkább ellene mondunk annak a mit leg jöbben szeretünk. evilágon. hogy sem ötet meg bánttsuk.

K szükségesé mindenkor ilyen akaratban lenni?

⁶⁶⁰ F Tellyeségel szükséges, *A ki inkább szereti Attyát. vagy Annyát. hogy sem engemet, nem méltó az én hozám. és a ki inkább szereti fiát vagy leányát. hogy sem engemet. nem méltó az én hozám* mondgya a kristus.

K Uj parantsolaté az Isteni szeretet?

F E leg régieb parantsolat, és el kerülhetleneb. azzal az emberi természet tartozik. hogy
⁶⁶¹ imádgya, és tisztelye az Istent mint teremtőjét, az Istent pedig úgy tisztelik ha szeretik mondgya szent Agoston.

K A sidok üsmertéké ezt a parantsolatot?

F Igen is. ez a parantsolat. leg nagyob, és leg elsőb a Mojses törvénye közöt, „szeresed ate
⁶⁶² uradot Istenedet tellyes szivedből. tellyes elmédből. és minden erődből, irjátok a sziveitekben ezeket a szokot, agyermekeiteket ezekre meg tanittsátok, ezekről gondolkodgyatok, aházatokban. utozástokban, mikor alusztok. mikor fel ébredtek., ezeket a ti kezeiteken viselyétek.”

⁶⁵⁷ s. Aug. lib 3. de doctrina christiana.

⁶⁵⁸ rom 5. 5.

⁶⁵⁹ s. Aug. in ps 72. n. 34.

⁶⁶⁰ Matth 10 37.

⁶⁶¹ Epist 29. ad. s. Hier. cap 3.

⁶⁶² Deut. 6.

⁶⁶³ A krisztus meg ujította a keresztyéneknek ezt a parantsolatot mondván hogy ugy üdvezülünk ha ezt követtyük.

K Mitsoda értelme vagyon ezeknek a szoknak, szeresed ate uradot Istenedet. tellyes szivedből, tellyes elmédből, és minden erődből?

F A hogy az Istenhez tzelozanak minden kivánságink. gondolatink, és tselekedetink, valamint egy torkos tsak az ételre. és az italtra tzeloz, és egy fösvény, agazdagságra. az Isten nem akarja ⁶⁶⁴ hogy a mi szivünk fel légyen osztva, ő közöttte, és a teremtet állat közöt, egyedül akarja ő azt birni, mi lehet ennél igaságosabb

K Mitsoda az értelme ezeknek aszoknak. ezekről gondolkodgyatok, a házatokban utozástokban, mikor alusztok. mikor fel ébredtek. ezeket ati kezeiteken visellyétek, akaputokra fel irjátok.?

F Ezek a szavai mojsesnek nyilván meg mutattyák. a sidok és a keresztyének köteleségit. és azt. hogy minden tselekedetben az Isteni szeretetre kel vigyázni. és önéki ajánlani a leg közönségeseb munkánkot is.

Szent Pál hasonlo parantsolatot ad akeresztyeneknek. mondván. *akár egyetek és igyatok, akár mit tselekedgyetek mindeneket az Isten ditsőségire mivellyétek.*

⁶⁶⁵ K Eszerént a parantsolat szerént szükségesé hogy szüntelen az Isteni dolgokban foglalatoskodgyunk.?

F A menyekben lészen az a boldogságunk hogy tsak egyedül az Isteni dolgokban foglalatoskodgyunk. az Istent szeretni pedig e földön ugy amint parantsollya, az elégséges ⁶⁶⁶ hogy ő hozzája tzelozanak egyenesen. vagy más okok által minden gondolatink beszedink és tselekedetink. és hogy az ő rendelése szerént legyenek.

K Véteké meg mást valamit szeretni az Istenel?

⁶⁶⁷ F Igen is vétek hogy ha az a szeretet nem tzeloz az Istenhez, és nem az ő rendelése szerént vagyon, de ha ő hozzája tzeloz és rendelése szerént vagyon nem vétek. söt jó.

K Ennek a parantsolatnak meg szegése mindenkor halálos véteké.?

F vagy halálosan. vagy botsánando képen lehet ez ellen veteni, halálosan, hogy ha valamely ⁶⁶⁸ tselekedet el olttya szivünkben az Isteni szeretetet, botsánando képen hogy ha tsak meg gyengitti.

K szerettyüké az Istent azal mikor azt mondgyuk néki hogy szerettyük?

F Nem, hogy ha tsak valóságal nem szerettyük. mivel tsak akor szerettyük, mikor néki ajánlyuk minden gondalatinkot. kivánságinkot, és tselekedetinket. egy szoval. mikor magunk viselésivel meg mutattyuk hogy a szivünkben vagyon a szeretet. hogy ha pedig tsak szoval. mondgyuk és nem tselekedetel. hazugok vagyunk. noha szoval is jó gyakorta a szeretetnek ⁶⁶⁹ tselekedetit tenni, hogy magunkban azt fel gerjeszük. de szükséges ötet szeretni minden időben.

⁶⁶³ Matth. 22 37.

⁶⁶⁴ Matth 6 24

⁶⁶⁵ 1 Cor 10 3.

⁶⁶⁶ s. Thom 2. 2. quae. 24. art. 8.

⁶⁶⁷ s. Aug Confes. lib 10. Cap 29 n. 40.

⁶⁶⁸ s. Thom 2. 2. quae. 44. art 4.

⁶⁶⁹ ps 77. 36.

K szerettyüké akor az Istent ugy amint kel mikor tsak a világi jókért szerettyük.?

⁶⁷⁰ F Tsak azért szeretni az Istent hogy világi jokat adgyon, ugy nem az Istent szeretnök. hanem avilági jókót.

K szerettyüké az Istent akor. amint kel. mikor menyei jokért szerettyük. amelyeket ígért?

⁶⁷¹ F A menyei jók nem egyebek. hanem hogy az Istent birhasuk., az Istent Magáért szerettyük tehát., és ugy amint kel mikor a menyei jokért szerettyük.

K kitsodák azok. akik az az Isteni szeretet ellen vétének

F Azok kik evilágot és az ő kívánságít szeretik. mivel ezen szeretet ellen valo vétek vagy halálos, vagy botsánando. halálos, hogy ha az Istent meg vetvén ateremtet állatokhoz. ragaszkodunk. ugy hogy az a ragaszkodás uralkodik a szivben. ha pedig a ragaszkodás nem uralkodik, botsánando.

2 Articulus

A magunkhoz valo szeretetről

K A felebarati szeretet köteledezzé minket arra, hogy magunkot szeresük?

F Igen is mert akristus azt parantsollya hogy ugy szeresük felebarátunkot valamint magunkot. kel tehát magunkot szeretni.

K Hogy kel magunkot szeretni?

F Az Istenért kel magunkot szeretni. az az, hogy az Istenhez kel forditanunk a magunkhoz valo szeretetet.

K Mikor fordittyuk az Istenhez amagunkhoz valo szeretetet?

F Mikor az Istenben keresük boldogságunkot, és tsak ő hozzája igyekezünk

K Miért kel az Istenhez fordítani a magunkhoz valo szeretetet; és tsak egyedül hozzája igyekeznünk?

F Mert a magunkhoz valo szeretet a, hogy kívánnunk boldogoká lenni. és munkálodgyunk ⁶⁷² aboldogság elérésire. minket pediglen tsak egyedül az Isten tehet boldogoká. és hogy ötet birhasuk, hozzája kel sietni.

K Tsak akor szerettyük tehát mi magunkot a mit kel. mikor az Istent szerettyük?

F Nintsen külömben. mivel más képen nyomorultaká teszük magunkot és a magunkhoz valo szeretet rendeletlen és vétkes leszen.

K kitsodák azok kik magokot rendeletlenül és vétkesen szeretik?

F Azok kik eleget akarnak tenni a kevélységnek, az érzékenységnek. és a hejában valo látásnak, ugyan ezekre vezetnek minket az eredendő vétekel meg. romlot természetünk. azért is kel szüntelen magunkon erőszakot vennünk, hogy ezeket a veszedelmes hajlandóságokot meg gyözhesük.

⁶⁷⁰ s. Aug in ps 47 n. 15

⁶⁷¹ s. Aug. in ps. 55. n. 17

⁶⁷² s. Aug de Civ Dei lib 10. Cap 3.

Magyarázat.

Mikor a krisztus nekünk azt parantsollya hogy magunkot meg utálljuk, hogy magunknak meg halyunk., akkor a magunkhoz való vétkeket szeretettel tiltja nekünk, és mivel hogy ez a vétkeket szeretettel minden nap új gyökeret hajt mi bennünk. amely meg egyezik a világi szokással. neveltetéssel, és a meg romlot természetnek hajlandóságával., tehát hogy meg lehessen magunknak halni. és azon halálal. örök életet nyerni, akrisztus arra tanít hogy szüntelen erőszakot vegyünk magunkon minden nap hordozzuk keresztünket, ne a sokaságot kövessük. hanem a szoros kapun menjünk be. és a keskeny úton járjunk. mind e keménynek. és nehéznek láttatik. de a jutalom véghetetlen, a krisztus kedvessé és könyűvé teszi az ő terhét. kik azt akarják viselni. A szent Lélek által szívben öntetett Isteni szeretettel, nagyobb örömet és vigasztalással. vétet mi velünk erőszakot a magunknak való meg halásra, mint a mely örömet és vigasztalással követik a bűnösök. meg romlot hajlandóságokat. szent Agoston sok helyt szépen beszél erről munkáiban

⁶⁷³ K Minek nevezik amagunkhoz való vétkeket szeretettel?

F Tulajdon szeretettel vagy rossz kívánságnak. (cupiditas.) de ez a szeretettel vétkeket. mert az Istent meg bántta. és nekünk ártalmas.

K Miben bántta meg az Istent tulajdon szeretettel?

F Abban hogy el hagyta az embert az Istent a teremtett állatért.

K Miben árt nekünk a tulajdon szeretettel?

F Abban hogy nyomorultaká tesszen, mivel el hagyta velünk az Istent, aki egyedül való boldogságunk.

K leheté véteni bocsánando képen a tulajdon szeretettel.?

F Igen is mivel minden vétkeket. a tulajdon szeretettől származnak. de nem minden vétkeket halálosok.

K A magunkhoz való szeretettel mikor vétünk halálosan, vagy bocsánando képen.?

F Mikor a vétkeket melyet a magunkhoz való szeretettel okoz, el oltta bennünk az Isteni szeretettel. akkor halálos vétkeket. mikor el nem oltta egészen, hanem csak meg gyengíti, akkor bocsánando vétkeket

K A rossz kívánságu szeretettől, vagy az Isteni szeretettől jöé. a világi jóköt kívánni.

F Azokat az Isten rendelése szerint kívánni. hogy azokat az Isten szerint élljenek, magukat ahoz nem kaptak, úgy az Isteni szeretettől jö, azért kívánni hogy eleget tehessenek a kevélységnek, fősvénységnek, vagy a torkoságnak. úgy a rossz kívánságu szeretettől jö.

3 Articulus

A felebaráti szeretetről.

K A felebaráti szeretettel mire kötelez minket.?

F Arra hogy szeressük felebarátunkot mint magunkot.

K kitsoda a mi felebarátunk?

⁶⁷³ serm 47 de diversis.

F Minden ember, keresztyén. eretnek, hitetlen, sőt még a leg nagyobb ellenségünk is.

K Micsoda felebarátunkot úgy szeretni mint magunkot?

F Hasonló jókat kívánni és szerezni neki. valamint magunknak. tudni illik az üdvösséget. és azt, ami arra vezetheti.

K. Nem kellé felebarátunknak ideig való jókat is kívánni?

F Mind azokat kell neki kívánni és szerezni valamit magunknak. egyedül az Istenért. és üdvösségre való nézve. más képen a hozzája. való szeretetünk vétke volna.

K Kellé minden embernek azt kívánni. amit magunknak.,

F Igen is. mert mindennek kell kívánni az üdvösséget, valamint magunknak, és mind azokat. valamik arra vezethetik.

K Kellé közönségesen mindennek azt szerezni a mit magunknak kell szerezniünk?

F Mint hogy a nem áll mi rajtunk hogy mindenhez hasonló segítségel lehesünk. mind azon által a felebaráti szeretetnek rendire és kötelességire igen kell vigyázni.

K Micsoda a felebaráti szeretetnek rendje. a melyre kell vigyázni.

F A hogy inkább segítségül a hozzájuk közelebb valókot másoknál, úgy mint az Atyánk fiait, és tselédinket a keresztyéneket, inkább mint sem a hitetleneket., apástorokot inkább mint a közönséges hivatásokat.

K Miről üsmérhetjük meg, hogy ha szeretjük felebarátunkot?

F Arról meg üsmérhetjük a midőn nem hogy valami rosszat kívánnánk, vagy okoznánk neki, de sőt még tehetségünk szerént minden jókat kívánunk és szerzünk neki, mikor fogyatkozásit el szenvedjük. és gyengeségit el tűrjük, a midőn úgy bánunk véle amint kívánnok hogy mások bánnyanak velünk.

K Micsodaféle segítségel szerezhetünk felebarátunknak.?

F Az a segítség kétféle, lelki, vagy testi, az első. lelki irgalmaságnak nevezik, a másikat testi irgalmaságnak.

K Melyek a lelki irgalmaságnak tselekedeti.?

F 1. A tudatlanokat tanítani, 2. meginteni a vétkeket. 3 jó tanácsot adni azoknak. kiknek arra szükségük van. 4. vigasztalni a megkeseredetteket, 5 békeséggel szenvedni a mások rágalmozásit. 6. jó szível. megbátítani azoknak. kik minket megbántottanak. 7. imádkozni kell. az élőkért. és a holtakért. és azokért kik minket üldöznek.

K Melyek a testi irgalmaságnak tselekedeti?

F 1 Étel adni azoknak kik éheznek. italt a szomjuhozoknak. 2. az idegeneket befogadni. 3 a mezteleneket ruházni. 4 a beteget látogatni. 5 a rabokot vigasztalni. 6 rabokot váltani, 7. a holtakat eltemetni.

4 Articulus Az Alamisnárol

K Mit értesz az alamisnán?

⁶⁷⁴ F Értem azt a segítséget melyet szerzünk felebarátunknak., vagy lelki. vagy testi képen. az első lelki alamisna, a másika testi.

K Az alamisnálkodás el mulathatatlan köteleségé.?

⁶⁷⁵ F Igen is. mind azoknak. kik azt végben vihetik.

K Mire vagyon építve ez a köteleség?

F A felebaráti köteleségre. mivel felebarátunkot nem szerettyük akkor. ha szükségiről nem ⁶⁷⁶ teszünk. mikor lehet. 2. A kristus parantsolatyára és fenyegetésire

K Az alamisnálkodás hasznosé.?

F Sokal hasznosab annak aki adgya. mint sem a ki veszi. a szegénynek mulando segítséget ⁶⁷⁷ adcz. és magadnak örök életet nyersz. mondgya szent Agoston

K Melyek a főveb hasznai az alamisnálkodásnak.?

⁶⁷⁸ F 1 A nekünk bocsánatot nyer. 2. azért az Isten irgalmaságal teként reánk. 3 azal az Isten igazságának eleget teszünk, 4. azal. nagyob bizodalomal kérjük az Istent imádságinkban és nyomoruságinkban

K Mit tartozunk adni hogy bé tölthesük ezt a parantsolatot?

F Mind azt valami a szükségesen felyül vagyon.

K Mit értesz a szükségesen felyül valon.?

F Mind azt valami a szükségeset meg haladgya. mivel két féle szükség vagyon. az életnek. és a ⁶⁷⁹ rendnek szüksége. az életnek szükségin értem, a mi szükséges a táplálásra, és a ruházatra, arendnek szükségin értem, azt a mi szükséges ami rendünkhöz és hivatalunkhoz.

K Tartozunké a szegényeknek adni mind azt a mi a szükségtől meg marad?

F Igen is. és ez elegendő aközönséges szükségekben. de nem elegendő a nagy szükségekben, mikor nagy drágaság. nagy éhség vagyon az országban. a közönséges szükségek azok., a melyeket rend szerént szenvedik a szegények.

K Az ilyen állapotban mit kel tselekedni agazdagoknak.?

F A közönséges szükségekben a szegényeknek kel adni a szükségesen felyül valot; de a nagy szükségekben, minden tehetségel azon legyenek hogy a szegényeket meg segítsék még a szükségesből is.

K Tartozunké tellyeségel eképen tselekedni.

F Igen is, és azok a kik nem tselekeszik vétenek.

⁶⁷⁴ s: Aug manua. ad laur cap 72. 73. 74.

⁶⁷⁵ Tob. 4. 8.

⁶⁷⁶ Matth. 25 42

⁶⁷⁷ in ps. 102. n. 12. 13.

⁶⁷⁸ Tob. 12. 8. luk 11. 41. ps. 40. 1. 2. 3. Dan. 4. 24. s. Aug. serm. 5. de verbis Domini.

⁶⁷⁹ s Aug, epist. 121 ad probam cap 6.

⁶⁸⁰ K Mit értesz a nagy szükségeken.?

F Mikor az országban éhség. drágaság vagyon. mikor nagy hidegek járnak.

K Mitsodásnak kel lenni az alamisnának hogy hasznos és érdemes lehesen?

F Alamisnát kel adni 1. serénységgel. 2 örömmel. 3 szánakodo szível. 4 alázatosággal., 5 értelemmel, és különböztetéssel. 6. igazsággal. és a magunk saját jóságából. mivel a másébol adni, boszu állást kérne ellenünk

K A szegények tartoznaké alamisnát adni?

F A lehetetlenségre senki nem köteleztetik. de a leg szegényeb is adhat alamisnát leg aláb lelki képen.. és meg segítheti valamiben felebarátyját valamiben.. a mely alamisna helyet lészen. a ⁶⁸¹ felebaráti szeretet tsak talál valamely alkalmatoságot a segittségre, hogy ha igazán valo

5 Articulus.

A felebaráti Intésről.

K Miben áll a felebaráti intés?

F Hogy ötet meg fedgyük vétkeiről és fogyatkozásairol.

K. E szükséges, és hasznosé felebaratunknak?

F Igen is. de azt szeretettel és okosággal. kel végben vinni.

K Tartozunké inteni másokat?

⁶⁸² F A kötelesség. és az igazság erre kötelez az hivatalban lévőket. a buzgoság. a szeretet, és a kristus parantsolattya erre kötelez másokat is.

K Mitsoda a szeretettel valo felebaráti intés.?

⁶⁸³ F Nem más. hanem hogy harag nélkül, irigység nélkül. gyűlölség nélkül legyen. tekintvén tsak annak hasznát. akit intünk. és azt hogy kötelességünknek eleget tegyünk.

K Mitsoda az okosággal valo intés?

F A hogy vigyázni kel mind a személyre, az időre, és a helyre. és annak jó modgyára hogy hasznos lehesen.

K Mitsoda okos vigyázással kel lenni az intésben a mi a személyt illeti.?

⁶⁸⁴ F Vigyázni kel. az időségre. a rendre. agyengeségre, és természetre; és arra hogy mitsoda állapotban vagyon mind az, a kinek inteni kel. mind az akit inteni kel;

K Mire kel vigyázni. a mi az időt. és a helyt illeti?

⁶⁸⁵ F Meg kel visgálni hogy ha az intésnek nyilván kellé meg lenni vagy különösön; hogy ha mindgyárt abban az időbené a melyben a vétek eset. vagy azután, egy szoval hogy meg nyerhesük az Istennek felebarátunkot, leg alkalmatosab időt, és helyt kel arra keresni.

K Mire kel vigyázni a mi az intésnek modgyát illeti?

⁶⁸⁰ s. Aug. tract. 5. in 1 epist s. joan.

⁶⁸¹ s. Aug. in ps. 12. n. 12. 13. Tobiás. Tabitha. szép példák.

⁶⁸² Matth 18 15. luk 17. 3.

⁶⁸³ s. Aug. serm. 16. de verbis Domini.

⁶⁸⁴ 1 Tim. 5. 1.2.

⁶⁸⁵ Matth. 18. 15. 16. 1 tim. 5. 20.

F Meg tudja a szeretet különböztetni az intésnek modgyát. mivel némelykor. kegyeséggel kel inteni, némelykor keménységgel., némelykor a szent harag szükséges, némelykor ártalmas, némelykor a kérelem. némelykor a fenyegetés. némelykor a kemény szó hasznos. de az okoság már abból áll, hogy meg tudja ki ki az intésnek a modgyát. meg választani., úgy hogy helyesen legyen. mind az időhöz. mind a személyhez. és mind a vétekhez

K Mitsoda állapotban kel annak lenni a ki mást int?

F A szeretet, és az okoságon kívül; nagy alázatoságu legyen. és a feddés előtt imadkozzék Istennek, úgy utána is

K Miért kel alázatosnak lenni annak a ki mást int.?

F Azert hogy magát el ne veszese a kevélységért. a midön atyafiát akarja meg menteni a más féle vétekben való eséstől, mivel az olyan állapotban, lehet kísértetben esni, nagyobra betsülvén magát annál akit int. a mely veszedelmes kevelység volna

K Miért kel imádkozni az intés előtt. és utána?

F Azért hogy az Isten hasznosá tegye az intést, mind annak a ki int. mind annak akit intenek

K Mitsoda elmével kel venni az intést?

F Engedelmes, alázatos. és békeséges türo elmével. söt még. (a melyet nem kel könnyen el hinni.) ha szinte az intö nem vigyázot volna is a szeretetre, és az okoságra. intésiben

K Miért hogy rend szerént olyan nehezen veszik bé az intést?

⁶⁸⁶ F. Azért mert tele vannak kevélységgel; és amagokhoz való szeretettel. és hogy szeretik fogyatkozásokat., az irás sok helyt mondgya hogy esztelen az, aki az intést bé nem veszi. és el is vész.

6 Articulus

A meg bántásért való botsánatrol.

K Tartoznaké a keresztyének meg botsátani mikor meg bánttyák öket?

F Tellyeséggel tartoznak, a nélkül nem lehet botsánatot várni Istentől.

K Miben áll. az a botsánat?

F Hogy szivünkben semi gyüloiséget, boszu állást, vagy idegenséget ne tarttsunk. az ellen a ki minket meg bántot. de söt még valóságat szeresük ötet mint átyánk fiát. és mutasuk meg néki hozzája való szeretetünket.

K Hogy ennek aparantsolatnak eleget tegyünk. szükségesé ahoz el menni a ki minket meg bántot, és véle meg békélleni.

F Annak kel hozánk jöni a ki minket meg bántot. a mi hivatalunk pedig a, hogy meg botsásunk ha botsánatot kér.

K De ha mindenikének vétke vagyon és ha mindenik meg bántodot félnek tarttya magát a mint esokszor történik olyankor mit kel tsinálni.?

F AMelyikének szivét az Isten kegyelme előbször meg hattya. annak kel amásikához menni, és meg nyerni az Istenhez.,

K Mikor a fellyeb való az aláb valot meg bánttya ók nélkül. kellé tölle botsánatot kérni.

⁶⁸⁶ prov. 15. 5. prov. 29. 1.

F olyan alkalmosságok történhetnek. a melyben az okosság és az Atyafi szeretet meg nem engedi néki azt tselekedni, ne hogy hivatalyát azzal meg kisebittse, de azon tartozik minden jó akarattyát és szeretetit mutatni az alatta valójához.

K Hogy ha az. aki minket meg bántot meg nem aláza magát, és nem jö bocsánatot kérni. szabadé hozája idegenséget mutatni.?

F Magát vagy meg alázza. vagy nem. de szivből meg kel bocsátani néki, és szeretni kel. ami pedig az idegenséget illeti. azt az szeretetnek. és az okoságnak kel el rendelni.

Magyarázat.

Szükséges és hasznos némelyekhez idegenséget mutatni hogy azért magokban térjenek,de némelyek hamaréb meg üsmerik vétkeket hogy ha barátságot mutatnak hozzájuk, mivel az idegenség még jobban fel gerjesztené. mind ezeket okosággal kel kormányozni.

K Hát azok kik törvény szerént keresik a meg bántodásnak helyre hozását. véteneke ezen parantsolat ellen?

F Sokszor hizelkednek magoknak. az ilyen állapotban. mivel a törvényesen valo helyre hozásnak szine alat leg gyakrabban. tsak a kevélységnek gyűlölségnek, és a boszu állásnak akarnak eleget tenni, mind azon által szabad törvényesen helyre hozni a meg bántodást. mikor az ígaságnak szeretete viszen arra.

K Mikor vagyon a. hogy az ígasságnak szeretete viszen arra?

F Mikor azt nem haragbol. irigységből, vagy boszu állásbol tselekeszik. hanem tsak tisztán az igaz uton akarják és keresik meg tartani jóságokat. jó hireket. betsületeket., a melyel tartoznak is. fő képen hogy ha nemzettségeket, vagy a közönséges jót illetné.

Magyarázat.

A mindeneket illeti. hogy a közönségesen valo személyeknek betsületek meg ne sértödgyék. hogy ha Isten félők. A papok, és a magistratusok. tartoznak betsületekre vigyázni, azért hogy az ő hivatalyok hasznos lehesen. azt oltalmazniok kel. a midön az ellen igaságtalanul támadnak. A különös személyek. is tartoznak törvényesen oltalmazni betsületeket, az ilyen oltalom szükséges lehet mind magoknak. mind familiájoknak, hanem tsak arra kel vigyázni mindenkor hogy azt ne haragbol. se ne gyűlölségből tselekedgyék. hanem a szeretet meg tarttsák ahoz. a ki ellen tartoznak törvényeskedni. az ilyen szándék, és szeretet [szere tet] nélkül. a mely igen ritka., vétkeznek a törvényesen valo betsület viszá hozásban; ennek okáért nem kel magoknak hizelkedniek

V Rész

A keresztyéni jó erkölcsökről a melyeket nevezik moralisoknak.

Első Articulus

A négy Cardinalis jó erkölcsökről.

K Melyek azok a keresztyéni jó erkölcsök. a melyeket nevezik moralisoknak.?

F Közönségesen négyet számlálnak. a melyeket Cardinalis jó erkölcsöknek is nevezik. mivel fundamentumi a többinek. ezek azok. az okosság, az erő; mértékleteség. és az igasság.

K Miért hiják ezeket moralis jó erkölcsöknek.?

F Mert jók. és rendeseké teszik a mi szokásinkot.

K Miképen teszik jók. és rendeseké szokásinkot?

F Ugy hogy az Istenhez forditattyák velünk minden tselekedetinket

K Az Isten szeretetből erednek tehát ezek a jó erkölcsök a keresztyénekből?

⁶⁸⁷ F Igen is. el is mondhatni szent Agostonnal, hogy a hivekben ezek a jó erkölcsök nem egyebek hanem csak Isteni szeretet, amelynek egy néhány féle nevet adtanak.

K Mitsoda a keresztyéni okosság?

⁶⁸⁸ F Az olyan jó erkölcs. mely meg különbözteti azt. a mi Istenhez vezethet, attól. a mi tölle el távoztathat az elsőt velünk szereteti, a másikat utáltattya

K Mitsoda amértéketesség?

F olyan jó erkölcs. mely szívünket el távoztattya evilági joktól. úgy hogy mértéketességgel élvén azokat csak az életnek szükségét, és felebarátunknak hasznát tekinttük. azokban.

K Mit értesz a világi jokon?

F Értem agazdagságokat, agyönyörüségeket atiszteleteket. és mind azt, valamit az emberek kereshetik rossz kívánságból.

K Mitsoda a keresztyéni erő?

F Olyan jó erkölcs a melyel mindent inkább el szenvedünk, hogy sem valamit tselekedgyünk kötelességünk és az Istenhez való szeretetünk ellen.

K Mitsoda az igazság?

F. Olyan jó erkölcs. a melyel el járunk abban a mivel. tartozunk az Istennek, felebarátunknak. és magunknak.

K Miképen járunk el igazsággal abban a mivel tartozunk az Istennek?

F Ugy hogy tellyeséggel. az Isten alá vettyük magunkot szeretetünkkel.

K Miképen járunk el igazsággal abban a mivel tartozunk felebarátunknak?

F Ugy hogy felebarátunkkal. úgy bánunk valamint magunkkal. és hogy egészen bé tölttük kötelességünket. a felebarátunkhoz. hozánk hasonlóhoz. és az alá valóhoz.

K Miképen járunk el igazsággal abban a mivel tartozunk magunknak?

F Ugy hogy. ha meg elégszünk arendel. a melyben az Isten tett minket és ha az ő rendelése alá vettyük magunkot.

Hogy csak egy néhány szóval ki lehesen mondani valamit ebben az articulusban mondottunk. csak szent Agostonnal kel halgatni. „A jó erkölcs. mondgya. nem egyéb hanem annak szeretete a mit szeretni kel. tudni abban választást tenni., ezt nevezik okoságnak, attól elnem távozni valamely akadályért, ezt nevezik erőnek, se semmi gyönyörüséggért, ezt nevezik ⁶⁸⁹ mértéketességnek, se semmi kevélységgért. ezt nevezik igazságnak.”

⁶⁸⁷ s. Aug. epist 52 ad macedo cap 4

⁶⁸⁸ s. Aug. lib 6. de Musica Cap 13.

⁶⁸⁹ Epist 52. ad Macedo. Cap. 4.

2 Articulus

Hogy mitsoda jó erkölcsök követik a Cardinalis jó erkölcsöket, és hogy mitsoda vétkek ellenkeznek azokkal.

K Melyek azok a jó erkölcsök. kik az okoságot követik?

F 1. Az el mult dolgokrol. valo figyelmetesség, 2. a jelen valo dolgokrol valo értelem. 3. a jövendőről való gondolkodás, 4. a mások jó tanátsokkal való élés. 5. az okosság. az az. helyesen való okoskodás. (recta ratio.). 6. az időről. a helyről, és a személyről való meg vizsgálás. és figyelmezés. 7. a veszedelmekre való vigyázás, 8. a gyorsaság. és a serénység.

K Mitsoda vétkek ellenkeznek az okossal.?

F Az oktalanság. a meg gondolatlanág. az álhatatlanság. az el mulatás. a tsalárdság. a mód nélkül való nyughatatlanság. a világi dolgokban.

K Mellyek azok a jó erkölcsök a melyek a mértékletlenséget követik?

F Azok a szemérmetesség. és atiszteség. aböjt. a tisztaság. a kegyelmeség. irgalmaság. az alázatoság. jamborság, a beszédben való meg türköztetés. a tanulásnak szeretete., a tisztesség mulattság. és vigaság.

K Mitsoda vétkek ellenkeznek amértékleteséggel.?

F A mértékletlenség. tobzodás. torkosság, tisztátalanság, a harag, keménység. szemérmetlenség. a mód nélkül való álom. mulattság. foglalatoság, öröm. szomorúság. a beszéd, mikor halgatni kellene. a halgatás mikor beszélni kellene.

K Mellyek azok a jó erkölcsök. melyek az erőt követik?

F A nemesi természet, abékeséges türés, az álhatatoság. a tisztesség böségel való költés.

K A böségel való költés mikor tisztesség. és mikor nem ellenkezik a keresztyéni rendel.?

F A mikor nem a rosz kívánságtól, hanem a szeretettől vagyon.

Magyarázat

Igen ditséretes dolog szép templomokat., és Ispotályokat építeni, és olyan fundatiokot tenni a melyek hasznosok. az Anyaszent egy háznak és az országnak., és meg egyeztetni költséget a rendel. a melyben az Isten helyezettette., az ilyen költség meg egyezik a hitnek rendivel: 1. hogy ha nem kevélységből, és hivalkodásból teszik a költséget. 2. mikor a költséget azután teszik. minek utánna minden igaságnak eleget tettek volna. meg fizetvén adóságokat. tselédeket. 3 mikor az ilyen költség az alamisna adást el mulattattya. 4. mikor ez a költség meg egyezik az idővel, és az állapot. a melyben vannak.

K Mitsoda vétkek ellenkeznek az erővel.?

F A maga hittség. és a meg átalkodás. a nagyra vágyás, a hivalkodás. alágység, avakmerőség. türhetetlenség. tékozlás.

K Mellyek azok a jó erkölcsök melyek az ígasságot követik.?

F A vallás. az áitatoság. kinek kinek abetsület meg adása, az engedelmeség, háláadoság. az igazságnak szeretete., abünnek büntetése. azok által. akiknek arra hatalom adatot. az adakozás. és a kegyesség

K Mitsoda vétkek ellenkeznek az igassággal.?

F Nintsen olyan a Mely egy részint azal ne ellenkeznék, mivel minden vétünk abból áll. hogy el mulattjuk azt a mivel tartozunk az Istennek. felebarátunknak. és magunknak.. meg lehet látni azokat a vétkeket a hol szollunk az Isten és az Anyaszent egy ház parantsolatirol.

I Rész

Az Isten parantsolattyárol. közönségesen

K Miről üsmérhettyük meg ha szerettyüké az Istent?

F Arol ha meg tarttyuk parantsolatit

K. Miért.?

F Azért mert az Istent ugy szerettyük, hogy ha azt akarjuk a mit ő akar; és ha azt tselekeszük amit parantsol. aki ellenkezik akarattyával a nem szereti ötet

K Hány parantsolati vannak Istennek?

F Tiz.

K kitsoda tsinálta azokat a tiz parantsolatokat?

⁶⁹⁰ F Az Isten maga adta a sidóknak. két kö táblára írva. mojses által

K szükségesé meg tartani az Isten parantsolatit?

⁶⁹¹ F Igen is. mert ha tsak egyet által hagunk halálos vétekel. el. kárhozunk., ha penitentiát nem tartunk. a kristus azt mondgya, hogy ha üdvezülni akarunk, tarttsuk meg a parantsolatokat

K Mojses előtt nem tartoztanaké az emberek meg tartani a tiz parantsolatot?

F Az emberek mindenkor tartoztanak, és mindenkor tartozni fognak arra, mivel atiz parantsolat. a törvénynek, és atermészet szerént valo okoságnak parantsolatit foglallya ⁶⁹² magában. soha nem volt. nem is lesz szabad az egyenes okoság ellen tselekedni. (recta ratio).

K Nem volt tehát szükséges hogy az Isten ki adgya. Mojses által ezeket a parantsolatokat a sidóknak. hogy ha azok még világ kezdetitől fogvást az emberek szivében valának iratva?

F A vétek el törlötte volt ezeket a parantsolatokat az emberek szivéből. és elmejéből, azért is adá ki az Isten azokat ujontában. le írva a kö táblákon. a melyeket az után a kristus a ⁶⁹³ sziveinkbe írta kegyelme által a mint szent pál mondgya.

K Mitsoda jutalmat ígér az Isten azoknak kik meg tarttyák parantsolatit?

F Az örök életet.

K Melyek azok a parantsolatok.?

F Ezek. 1. Én vagyok ate urad Istened ki Egyiptumnak földéből ki hoztalak tégedet. ne legyenek te néked én előttem idegen Istened. ne tsinály magadnak faragot képet se semmi hasonlatoságot azoknak formájára, melyek oda fel az égben vannak, sem azoknak formájára melyek itt alát a földön vannak, hogy azokat imádjad vagy szolgállyad.

⁶⁹⁰ Exod 34

⁶⁹¹ Matth. 19 17.

⁶⁹² s. Aug. lib 22. contr faust Cap 27.

⁶⁹³ 1 Cor. 3. 3. hebr. 8. 10.

2. A te uradnak Istenednek nevét hejában fel ne vegyed. mert nem hadgya az ur büntetés nélkül azt aki az ő nevét hejában fel veszi.

3 Meg emlékezel a szombatrol. hogy azt meg szenteltyed, hat napon munkálkodgyál. és minden munkádöt el végezed. hetedik napon ate uradnak Istenednek szombattya vagyön., semmi dolgot ne tégy azon a napon. se te, se fiad. se leányod, se szolgád. se szolgálod, és semmi barnod, se a jövevény ki közöttetek vagyön.

4. Tiszteltyed ate Atyádöt. és Anyádöt, hogy hoszu életü lehess eföldön, melyet ate urad Istened ád te néked.

5 Ne öly.

6 Ne paráználkodgyál.

7 Ne lopj

8. Ne mondgy ate felebarátod ellen hamis tanu bizonyságöt

9 Ne kívánnjad ate felebarátodnak feleségit

10. Ne kívánnjad ate felebarátodnak se házát. se szolgáját. se szolgáló leányát. se ökrét. se számárát. se semmi némü marháját.

Rend szerént tsak ezen versekel mondgyák el atiz parantsolatöt rövideden.

1. Tsak egy Istent kel imádnod.
szeretettel azt szolgálnod.

2. Nevét hejában ne vegyed.
A káromlot te meg fedgyed.

3. Vasárnapöt meg szenteltyed.
A bünt azon el kerültyed.

4. Betsültyed Atyádöt Anyádöt
öregségben láthasad magadöt

5. Gyilkos ne légy semi modal.
tselekedet vagy szándékal.

6 kerültyed a paráznaságöt.
szeresed a tisztaságöt.

7 Te a lopást el kerültyed.
titkon másét. el neveggyed

8. Ne tégy hamis bizonyságöt.
Utálljad a hazugságöt.

9. Ne részesülty. testi kívánságban.
hanem tsak a házáságban

10. Más jóságát ne kívánnjad
azt hamisan el ne vonjad.

K Mit foglalnak magokban atiz parantsolatök

F Az Isteni. és a felebaráti szeretetet az első három parantsolat az Istent tekintik., ahét pedig a ⁶⁹⁴ felebarátot, a kristus azt mondgya hogy az Isteni és a felebaráti szeretetnek ⁶⁹⁵ parantsolattyában füg az egész törvény, és a proféták. szent pál azt mondgya hogy a ki felebarátyát szereti. bé töltötte az egész törvényt. de arra kel vigyázni szent Agostonal erre a ⁶⁹⁶ szavaira szent pálnak. hogy a felebaráti szeretet meg válthatatlan az Isteni szeretettől. mivel nem szerethettyük felebarátunkot ugy mint magunkot ha az Istent nem szerettyük., hasonlot mondhatni az Isteni szeretetről. mivel az Istent nem szerethettyük ha felebarátunkot nem szerettyük. a mint már ezt meg mutattuk.

K Miért mondád hogy a három első parantsolat az Isteni szeretetet tekéti.?

F Mert azIstent nem lehet imádni. ugy a mint kívántatik, se szent nevét tisztelni, se meg szentelni az ő szolgálattyára rendeltet napot. hogy ha ötet nem szeretik, hogy ha pedig szeretik ezeket a kötelességeket végben viszik, valamint szent Agoston mondgya. hogy az Istent ugy imádgják és szolgállyák ha szeretik.

K Miért mondád. hogy a töb hét parantsolat a felebaráti szeretetet tekéti.?

F Mert a mikor a felebarátot szeretik. meg adgyák a mivel tartoznak néki, és semmi kárt néki nem tésznek. meg betsüllik azt. akit meg kel betsülni. a gyilkoságot el kerülük. semmi kárt ⁶⁹⁷ nem tesznek felebarátyoknak. se személyében. se betsületiben. se jószágában, se szoval. se tselekedetel. söt még gondolattal sem. ezekből áll tehát ahét parantsolat. a mint ezt meg fogjuk magyarázni,

K Melyek az első táblán lévő parantsolatok?

F Azok az első három parantsolatok. melyek az Istent tekéti. ugyan ezért is vagon. hogy ⁶⁹⁸ amojse törvényében. ezek tsak nem anyi szokbol állanak. mint a töb hét parantsolatok. a melyet meg lehet látni a szent írásban.

K Melyek a második táblára irot parantsolatok?

F Azok atöb hét parantsolatok melyek a felebarátot tekéti.

K Bé tölthettyüké mi az Isten parantsolatit?

F Igen is bé az Isten kegyelmével., az Isten meg is adgya ezt a kegyelmet azoknak, kik azt ugy ⁶⁹⁹ kéri a mint kel. mivel az Isten semi lehetlent nem parantsol. a parantsolatban arra int. hogy azt tselekedgyük a mi lehet., és kérjük tölle azt. a mit meg nem tselekedhetünk. réa is segít. a tselekedetre, mivel az ő parantsolati nem nehezek, az ő járma kedves, és az ő terhe könnyü.

⁶⁹⁴ Matth. 22. 40

⁶⁹⁵ rom. 13 8.

⁶⁹⁶ s. Aug. in epist s. paul. ad gal. Cap 5.

⁶⁹⁷ rom. 13. 8. galat 5. 14.

⁶⁹⁸ Exod. 34.

⁶⁹⁹ Conc. Trid. sess. 6. cap 11. s. Aug. lib. de natura et de gracia Cap 43 s. Aug. in ps 30. n. 8.

II Rész.
Az első parantsolatrol.

Első Articulus
Hogy mitsoda ez a parantsolat.

K Melyik az első parantsolat?

F Én vagyok ate urad Istened; ki Egyiptumnak földéből ki hoztalak tégedet. &c.

K Miért kezdi az Isten ezen parantsolatit, Én vagyok ate urad Istened, ki Egyiptumnak földéből ki hoztalak tégedet?

F Azért hogy annál nagyob tisztelettel lennének a sidok az ő nagy ditsőséges. és hatalmas voltához, és nagyob háláadásal. hozájok valo nagy jó téteményiért, és hogy mind ezekre valo nézve nagyob köteleséggel tarttsák meg törvényit. Ezek a keresztyéneket is illetik. mivel farao szolgálattyaól meg szabaditot sidok, jelentették a keresztyéneket. a kiket akristus Jesus meg szabadította a véteknek, és az ördögnek szolgálattyaól. ebből következik tehát. hogy mi is a kiket a mi urunk Jesus kristusunk ki hozot az ördögnek rabságából, tartozunk engedelmeskedni atiz parantsolatoknak., a melyeket nekünk meg ujitotta.

K Mitsoda értelmek vagyon ezeknek a szoknak *Ne legyetek én előttem idegen Istenid. ne tsinály magadnak faragot képet. se semi hasonlatoságot hogy azt imadgyad?*

F Ezek a szók. tilalmat. és parantsolatot foglalnak magokban

K Mit parantsol az Isten nekünk ebben az első parantsolatban?

F Hogy ötet imádjuk tisztellyük. egyedül neki szolgállyunk. mint örökös urunknak., és teremtönknek.

K Hány féle képen lehet az Istent imádni?

F két képen: belső képen lélekben, külső képen. testünkel..

K Hogy lehet az Istent imádni belső képen és lélekben.?

F ugy hogy hozája kaptsoollyuk magunkot egész szivünkéből. mint örökös urunkhoz.

K Miképen kaptsoollyuk magunkot az Istenhez?

F Mikor ő benne hiszünk. reménlünk, és ötet szerettyük.

K Akor imádjuk tehát az Istent lélekben és igaságban mikor szerettyük?

⁷⁰⁰ F Igen is. mivel szivünkéből az Istenhez kaptsolni magunkot. és ötet szeretni, ez a két szó egyet téssen. szent Agoston sok helyt mondgya. hogy szeretve imádják és szolgálják az Istent.

K Azok kik a világot szeretik és kívánságit követik. nem imádjak tehát az Istent lélekben és igaságban?

⁷⁰¹ F Nem. mert a szent irás azt mondgya. hogy avilághoz valo szeretet. ellenkezik az Isteni szeretettel.

K Mitsoda az Istent imádni külső képen?

⁷⁰⁰ Epist 120 ad honorat cap 18.

⁷⁰¹ 1 joan. 2. 15

F A hogy külső képen is meg mutasuk hozzája minden tselekedetinkben. nagy tiszteletinket.

K Tartozunké az Istent külső képen is tisztelni valamint belső képen?

F Mind a két féle tisztelettel tartozunk néki, mivel a mi testünk is övé valamint alelkünk. igaságos dolog hogy ötet imádjuk. magunknak mind a két részivel.

K Melyik kedveseb Isten elöt. a belsőé. vagy a külső imádás?

⁷⁰² F A belső leg kedveseb; ezt is kívánnya az Isten. de akülsöt sem kel el mulatni; valamint akristus . és az Apostolok tselekedtenek.

K Mit mondhatni az olyanokrol. kik tsak külső képen imádják az Istent?

⁷⁰³ F Az olyanok két színüek, és hazugok. az Isten meg veti az olyan tiszteletet.

K Miért két színüek, és hazugok?

⁷⁰⁴ F Mert akülső imádás. tsak jele abelső imádásnak, azt mutatni pedig külső képen. a mi a szivben nintsen. a ket színüség. és hazugság.

K Az olyanokban a kikben a világi szeretet uralkodik. tehát két színüek. a midön az Isten elött le borulván azt mondgyák néki. hogy imádják?

F Igen is, hogy ha a midön le borulnak az Isten elött. azt nem kívánnyák hogy magokot meg ⁷⁰⁵ jobbittsák, mivel. tsak akor imádják azIstent léleekben., és igaságban, mikor ötet szeretik. mondgya szent Agoston. és a kristus szerént, a világi szeretet meg nem egyezik az Isteni szeretettel.

2 Articulus

A vétkekröl. melyek ellenkeznek az első parancsolattal., leg először. abálványozásrol,

K Mit tilt az Isten nekünk az első parantsolatban?

F Tilttya mind azokat avétkeket melyek ellenkeznek a hittel, a reménségel. az Isteni szeretettel. és avallásal. ezekröl már szollottunk ide felyeb.

K Mitsoda vétek ellenkezik avallásal.?

F A bálványozás. szenttség. törés, és a babonaság.

K Mit téssen ez a szó idololatria?

F E görög szó, a mely tésszi a bálványok imádásit.

K Mit téssen ez a szó. idolum. bálvány?

F Egörög szó. a mely irot. vagy faragot képet téssen. és a szent könyvek szerént. hamis ⁷⁰⁶ Isteneket téssen. mivel a pogányok nem tsak ateremtet állatokat imádák. hanem még a faragot képeit is azoknak, valamint szent Pál mondgya.

K Mitsoda abálványozás.

F A teremtet állatot imádni; holot tsak egyedül. az Istent kel imádni; a ki nem ötet imádgya. bálványozo.

⁷⁰² joan. 4. 21

⁷⁰³ Matth 15. 8

⁷⁰⁴ s. Aug de civ Dei lib 10. cap 5.

⁷⁰⁵ s. Aug. epist 140. ad honorat Matth. 6 24.

⁷⁰⁶ rom 1 23

A bálványozás két féle, belső, és külső, abelső bálványozás a mikor valaki minden szeretetét, remétségét. valami másban teszi. és nem az Istenben.

A pogányok bálványokat imádván., mind belső, mind külső képen bálványozók valának, mivel minden bizodalnokot a bálványokban vetették. és le borulva imádták

Meg azok is bálványozók egy részint kik evilágot szeretik, mivel szereteteket, bizodalnokot⁷⁰⁷ abetsületben gazdagságban, és a gyönyörüségekben teszik, atisztátalanság, és a fősvénység is bálványozás szent pal szerint

3 Articulus

A szentek tiszteletéről. és segittségül valo hívásrol.

K Kellé imádni a kristust.?

F Igen is. mert a kristus Isten.

K kellé imádni a kristusnak szenttséges emberségét?

F igen is mert az emberség el válhatatlan az Istenségtől; akristusban, az Istenség. és az emberség egy személy

K Szabadé imádni a Boldogságos szüzet, az Angyalokat. és a szenteket?

F Nem. mert a bálványozás volna. az Anyaszent egy ház se nem tanította, se el nem szenvedé. semeg nem engedé. az olyan utálatos dolgot.

K Meg vagyoné tiltva az első parantsolatban hogy a Boldogságos szüzet, az Angyalokat és a szenteket ne tiszteljük.?

⁷⁰⁸ F Nintsen. söt még szent, és ditséretes szokás. volt mindenkor az Anyaszent egyházban. hogy azok tiszteltessenek mint szolgálai, és baráti Istennek, de nem azal az örökös tiszteletel tiszteltetnek mint a melyel az Istennek tartozunk.

K Mi okbol tisztelik a szenteket?

F Azért hogy az Isten őket. bőséges kegyelmével meg áldotta, azokért a gyözedelmekért⁷⁰⁹ melyeket nyertek eföldön. a ditsőségért melyben vannak. és az ő fejekel. a kristusal valo meg egyesülésekért, akinek is adatik a tisztelet.

K leheté kérni a szenteket?

⁷¹⁰ F Igen is jó és hasznos őket kérni. hogy nyerhesünk esedezéseek által segedelmet., és kegyelmet

K Egy formában kériké az Istent és a szenteket?

⁷¹¹ F Nem, az Istent. kérjük hogy adgya meg nekünk a szükségünkre valokot. a szenteket pedig kérjük. hogy sanct azokat kérjék az Istentől mi érettünk. és mi velünk a kristus által. az Anyaszent egyháznak minden imádsága így végezödik kérünk tégedet a mi urunk Jesus kristusunk által.

⁷⁰⁷ Ephes. 5. 5.

⁷⁰⁸ Conc. Trid. sess 25. Cap 3. de invoca sanct. s. Cyril. Alex. lib. 6. contr julia. s. Aug. lib 20. Contr faust cap. 21

⁷⁰⁹ s. Aug. lib 20. Contr faust. cap 21

⁷¹⁰ s. Aug, lib 8. de civ Dei cap ult. et lib 22 Cap 10

⁷¹¹ Conc Trid. sess 25 Cap 3. de invoca sanct

K A kristust nem bánttyáké meg azal. hogy a szenteknek esedeznek. nem keresünké akkor más közben járot?

F Nem, mivel ő abban inkább meg nem bántodik. mint mikor az élő hiveket kérjük hogy imádkozanak érettünk, egyedül a kristus Jésus aközben járó. ő általa járulunk az Istenhez, mivel ő is váltot meg minket. a szenteket úgy hívjuk segítségül, mint a kristus előtt. érettünk való esedezőket. az Anyaszent egy háznak minden imádsági így végeződnek. A mi urunk Jésus kristusunk által.

K Mint hogy mi magunk is a kristus eleiben mehetünk miért folyamodunk tehát a szentekhez?

F Noha ámbár akristus eleiben mehesünk is. de igen hasznos a szentekhez folyamodni. mivel ⁷¹²ők igazabbak. és egyesebbek a kristusnál mint sem mi. ez okáért ők inkább meg halgattatnak, az Évangéliumbéli százados mások által kérésére akristust, meg is dicsérik az ő hitét. alázatoságát. és bizodalmit.

K Nem ellenkeziké a szent írásal. a szentek segítségül való hívása.?

F Nem hogy ellenkeznék. de sőt még a szent írásból bizonyítatik meg, mivel szent pál arra kéri a hiveket hogy. imádkozanak érte. Az Isten azt parantsollya jóbnak hogy imádkozék ⁷¹³baratiért. szent Jakab azt mondgya imádkozatok egy másért.mert igen hasznos azígaznak buzgo könyörgése. hogy ha pedig e földön lévő szenteknek egy másért való imádságok meg ⁷¹⁴egyeznek a szent írásal. és nem ellenkezik a kristus közben jároságával.. a mennyekben lévő szenteknek érettünk való könyörgések sem ellenkezik a szent írásal, és a kristus közben jároságával.

⁷¹⁵ Először a szent írás azt mondgya hogy az Angyalok és a szentek az Isten eleiben viszik imádságinkot

⁷¹⁶ 2. Hogy az Angyalok örülnek a bünösnek meg térésin, és hogy a szentek hasonlok az Angyalokhoz

⁷¹⁷ 3. Hogy az Angyalok, és a szentek örülnek az égben a balványozásnak veszedelmin, melyet jelenti babilonia. a szent János látásiban

⁷¹⁸ 4. Hogy a szentek a kristusnál együt igazgattyák a nemzeteket, és hogy véle együt fogják meg. itélni Avagy nem tudgyátoké hogy a szentek meg itélik a világot.

⁷¹⁹ 5 Hogy a fő pap Oniás, és Jérémiás. imádkoznak a sidokért., az Angyalok, és a szentek, vígyáznak tehát a földön lévőkre is. imádkoznak érettünk, nem ellenkezik tehát a szent írásal. és a kristus közben jároságával. hogy ha hozzájuk folyamodunk.

K A szentek halyáké imádságinkot?

F Mint hogy az írás azt mondgya hogy az Istennek ajánlyák könyörgésinket, hogy a bünösnek meg térésin örülnek. hogy a nemzeteket meg itélik. abban tehát nem lehet kételkedni hogy az Isten meg ne üsmértese vélek esedezésinket, valamint a profétákal meg üsmértette ajövendöket, mivel sokal nagyob kedveségbe vannak aszentek Isten elöt menyekbe. mint

⁷¹² luk 7.

⁷¹³ 1 Thes. 5. 23. hebr 13 18. jób 42. 8. 9. 5. 16.

⁷¹⁴ s. Aug. tract 1. in 1 epist s. joan

⁷¹⁵ Tob 12. 12 Apoc. 5. 8.

⁷¹⁶ luk. 15. 7. 10. Matth 22. 30

⁷¹⁷ 18. 20. 19. 1. 2. 3. 4.

⁷¹⁸ 1 Cor 6. 2.

⁷¹⁹ 2 Mak. 15. 12 s. Cypr. epist. 57.

apoféták valának. e földön. de ha szinte nem halhatnak is imádságinkot. (a melyet nem lehet mondani hogy ne hallanak.). még is szükséges volna őket segítségül hini. mert a mint Szent ⁷²⁰ Agoston mondgya, *Mit tudunk mi abban, hogy ha a szentek közönségesen nem könyörögnek az Istennek. mind azokért kik őket segítségül híják. valamint mi könyörgünk a holtakért, noha nem látjuk őket. se azt nem tudjuk hol vannak. se azt hogy mit csinálnak.*

K Régi szokásé az Anyaszent egyházban a szenteket segítségül hini.?

⁷²¹ F Ez a szokás mindenkor meg volt az egész Anyaszent egyházban. és ezt az Apostoloktól vettük.

4 Articulus A Reliquiak tiszteletéről

K A mely tiszteletel tisztelik az Anyaszent egyházban a szent reliquiákat nintsené meg tiltva az első parantsolatban?

F Nintsen, sőt még helyes. és a szent írásra vagyon fundálva, az írás azt mondgya hogy az Illyes palástyával. Elizeus két felé választotta a jordán vizét. és szárazon ment által rajta Egy halot fel támadot hogy az Elizeus teste hozzája ért. a kristusnak köntöse meg gyógyította a vér folyásban lévő aszonyt. A nép nagy sokasággal ment szent Péter eleiben. mert az ő árnyéka. a ⁷²² beteget meg gyógyította vala. A ruha mely szent pál testéhez ért. a beteget meg gyógyította.

K Miért tisztelik a szenttségeket?

F Mert azok drága részetskéi azoknak a testeknek a melyek a szent Lélek templomi voltak és a melyek még ditsőségesen fognak fel tamadni.

K Azon tiszteletet adnak a szenttségeknek mint az Istennek.?

F Az Isten örizen. az utálatos bálványozás volna.

K Régi szokásé az Anyaszent egy házban a szenttségek tisztelete?

F Ez a szokás Apostoli traditio. az Anyaszent egy ház mindenkor nagy tisztelettel volt. a Martyrok és a más szentek tetemihez., akiknek szenttségek nyilvánosságos volt mindenek előtt. ⁷²³ A négy első saeculumokban a martyrok testét kezdék közönségesen tisztelni, idővel azután. a Confesorokét. az Isten meg is mutatta hogy jóvá hagyná ezt a szokást sok tsuda tételi által. melyeket tett az ő temető helyeken; szent Agoston sok tsudákról beszél. a melyek lettek az ő idejében a szent István reliquiái által, meg lehet látni a gyonásiban.

5 Articulus A kereszt, és a képek tiszteletéről

K Mit parantsol az Isten. az első parantsolatban ezen szók által.. Ne tsinály faragot képet, se semi hasonlatoságot azoknak formájára. kik az égben, a földön. vagy a vizekben vannak.?

F Ezek által azt parantsolya az Isten, hogy nem kel. se írot, se faragot képet tsinálni hogy azt imádjuk.

⁷²⁰ s Aug. lib. de cura mort. Cap 16.

⁷²¹ s. basil. discursus 40 mart. s. Chrys. hom 45 supr. s. Melec. s. Hier. lib Contr. vigilan. s. Aug. lib 7. de bapt. Contr. donat. cap 1. tract 84. in s. joan s. Hilar. in ps. 124. s. leo. serm 5. c. 4.

⁷²² Act. 5. 15

⁷²³ Euseb. lib 4. in hist Eccl. cap 15. lib. 7. Cap 19. s. Aug. de civ lib 22. cap. 8. de Conf. lib. 9. Cap 7.

K Miért parantsolta az Isten ezeket a sidoknak?

F Azért hogy ne kövesék a bálványozó szomszédságokban lévő nemzeteket kik a napnak., tsillagoknak, embereknek, még az oktan állatoknak is a képeket imádták..

K Ez által az Isten nem parantsoltaé meg hogy semi képen nem kel képeket tsinálni?

F Nem, söt még az Isten maga parantsolta Mojsesnek hogy két Cherubimokat tsináltatván, a frigy ladjára tenné. ugyan véle is tsináltatá aréz kigyot., az Isten jóvá hagyá a salamon templomában az állatoknak rezböl ki öntöt formáit.

K Keresztek, faragot, és irot képeket tartani a templomban. ez a szokás nem ellenkeziké az első parantsolatal.?

F Nem. mert ezekközül semi nem imádtatik. a közönséges Anyaszent egy ház tsak egyedül az Istent imádgya.

K Ez a szokás régié az Anyaszent egy házban?

F Leg régiéb szokásnak mondhatni. mivel Tertullianus, Eusebius, A nissai szent Gergely. szent Gergely pápa. és a több szent Atyák a régiék közül. bizonyágot tesznek ennek a szokásnak régiségéről.

Sött még aprotestansok közöt is az értelmesek jónak tarttyák ezt a szokást. A lhuteránusok. és az Anglusok meg tartották ezt a szokást, mivel az ő templomokban közönségesen lehet látni képeket.

K Miért tarttyák a keresztet és a képeket a templomokban.?

⁷²⁴ F szent Gergely azt mondgya., hogy azok a tudatlanok könyve. Azért hogy meg emlékezünk azokra a titkokra a melyeket jelentenek, és azokért háláadásal legyünk az Istenhez. és kövesük a szenteket.

K Nem vétünk tehát az első parantsolat ellen ha a keresztet, A kristus. és a szentek képeit tisztellyük

F Nem. 1. mert mi azokban nem tartunk lenni. semi Istenséget. se eröt. 2. nem nékik imádkozunk hanem a kristusnak. és a szentek képei előtt, a szenteknek esedezünk. 3 mert mi azokban. semi reménségunket nem vettyük, valamint a pogányok vetették a bálványokban

K Hát mikor anép áitatoságal tiszteli a Boldogságos szüznek némely képeit a melyeket tsudálatos képeknek tarttyák., ez az áitatoság nem bizonyityaé meg hogy a nép abban veti reménségit, és azt hiszi hogy abban a képben vagyon valami természet felet valo erö. mind enem ellenkeziké az első parantsolattal.?

F Nem. mert ez az áitatoság mikor az Anyaszent egy ház rendelése és értelme szerént vagyon, akor nem ellenkezik a parantsolatal

Magyarázat

Azt tarttyák. a kristus. vagy a szentek tsudálatos képeinek., mikor az Istennek valamely tsuda tétele lett valamely kép iránt. 1 Az Anyaszent egy ház meg nem engedi hogy az olyan képeket ki tegyék közönségesen, minek elötte a püspökök jól meg nem visgállják atsudának valóságit. 2. Az Anyaszent egy ház. azt nem tarttya hogy a kép tselekedné a tsudát. se hogy abban valami hatalom vagy erö volna, hanem az olyan képet tiszteletben tarttya. azért, mert az Isten. meg mutatta abban hatalmát és jóságát. Mojses parantsolattya szerént, a sidok eképen tartották

⁷²⁴ Conc. Trid. sess 25.

tiszteletben az Aaron veszejét, és a réz kigyót. azoknak atsudáknak emlékezetere, a melyeket tett volt Isten ezekben. 3. Az Anyaszent egy ház reméli azt is. hogy a nép látván azokat a képeket. a melyekben az Isten tsudákat tett, nagyobb hittel. és buzgosággal fogja őket imádni, a melyért. az Isten több kegyelmét adja rája, a kristusnak érdemiért., A Boldogságos szűznek, és a szenteknek esedezéseikért. 4. Az Anyaszent egy ház. azt nem engedi hogy az olyan képeknek imádkozzanak. sem azt hogy valaki az olyanban vesse bizodalját. mivel azt kell segítségül hinni. akit jelent a kép. és csak egyedül az Istenben bízni. 5. hogy ha a hívek között találkozik olyan tudatlan a ki ez iránt valamely rendeletlenségben esik. vagy valamely helytelen viszá élés talál történni. azt nem kel az Anyaszent egy háznak tulajdonítani., mivel az olyat. soha jóvá nem hagyta, nem is hagyta. sőt még azt parantsollya mindenkor a pásztoroknak hogy az olyan rendeletlenségeket el ne szenvedgyék. hanem anépet arra meg tanítsák hogy higyjen. és tartson az ilyen áitatoságokrol.

⁷²⁵ Szent Agoston világosan mondgya némely leveleiben. hogy nem lehet azt tagadni. mivel azt láthatni minden nap. hogy az Isten. ne tenne tsudákat némely szentnek temetőjénél. amelyeket nem téssen. más szentnek temetőjénél. azt is mondgya, hogy tagadhatatlanok voltak mindenek előtt. a tsudák a melyek lettek mediolánumban a Martyrok temetőjén, a mely tsudák pedig nem voltak Afrikában, a Martyrok temetőjén.

K Mikor a kereszt előtt le borulnak. a keresztet imádgyké olyankor?

⁷²⁶ F Nem. mondgya szent Ambrus. hanem a kristust. a ki a keresztben holt meg., a mely halálrol emlékeztet minket a kép.

K Leg aláb nem imádgyké a valóságos keresztet a melyre a kristus fel feszitetet volt.?

F Mindenkor csak a kristust imádgyk., mikor az előtt le borulnak, bálványozás volna ha a fát imádnák. egyedül az Istent kel imádni.

K Miért énekei tehát az Anyaszent egy ház nagy pénteken *Tuam Crucem adoramus Domine. Uram ate keresztedet imádgjuk. Ecce lignum Crucis venite adoremus. Imhol a keresztnek fája. jöjjetek imadgyuk.*

F Az Anyaszent egy ház ezen a szón. Adorare. imádni. nem ért mást, hanem hogy a keresztre feszitetet kristust imádgjuk. ezt világosan meg magyarázta, ezek a szok tehát nem tesznek egyebet, hanem hogy boruljunk le a kereszt előtt. és imádgjuk a kristus Jesust a ki arra feszitetet a mi üdvességünkért.

Magyarázat

Ezt a szót adorare. a Deák sido. és görög nyelven egy néhány féle képen lehet érteni. de közönségesen le borulást téssen, mikor valakit tisztelnek. azt minden nap látjuk hogy az emberek előtt le borulnak, de őket nem imádgják, a szent irásban egy néhány példát látunk az adoratoriol. de más értelemel. mint sem valójában ez a szó téssen. Mikor ilyen szó találkozik az imádságokban, nem a szorol kel ítéletet tenni. az Anyaszent egy ház hitéről. hanem hogy mitsoda értelmet ad annak a szonak, és mitsoda avallása. az Anyaszent egy ház azt mindenkor meg vallotta hogy csak egy Istent imád, nem lehet tehát káromlás nélkül más féle gondolattal lenni felölle.

K Mitsoda tehát az Anyaszent egyháznak értelme. az iránt, a midőn ahívek le térdepelnek valamely kép előtt. vagy azt köszöntik.?

⁷²⁵ Epist. 137. ad Cleric. et ad popu. Hippo. n. 3.

⁷²⁶ s. Ambr de s. Helen

⁷²⁷ F Az Anyaszent egy ház azt akarja hogy a kristust imádják. vagy tiszteljük a szenteket a kiket a képek jelentenek.

K Miért füstölik meg a keresztet, és a képeket.?

F Az Anyaszent egy ház a füstölést nem tartja imádnak., még a híveket is meg füstölik.

K Régi szokás az Anyaszent egyházban hogy a keresztet. és a képeket tisztelik?

⁷²⁸ F Azt az Apostoloktól vettük. Tertullianus azt mondja hogy a pogányok azal vádolják vala a keresztényeket hogy ők is imádják a keresztet. azért hogy a hívek tisztelték a keresztet, és a kristus képit.

6 Articulus

A szentség törésről. babonáságról. a melyek ellenkeznek az első parantsolattal.

K Mitsoda vétkek ellenkeznek még az első parantsolattal.?

F A szentség törés, és ababonáság.

K Mitsoda a szentség törés?

F A szent dolgoknak, vagy az Istennek szenteltet dolgoknak meg szeplősítése.

K Mit értesz a szent dolgokon, vagy az Istennek szenteltet dolgokon?

F 1. Az egy házi személyeket. vagy a szerzeteseket. 2. a szent helyeket. ugy mint. a Czinteremetek. klastromokat. 3. a szentségeket. 4. az egy házi jóságokat, 5. mind azt, valami az Isteni tisztelethez tartozik. ugy mint. a képek. keresztet., az oltári ruhák. a szent edények. és a szent olajak..

K Mitsoda ababonáság.?

⁷²⁹ F Az olyan tartás vagy tisztelet; a mely haszontalan valo. vagy ártalmas.

K Hány féle képen vétkeznek ababonáságal.?

F Négy féle képen 1. mikor az Isteni tiszteletben hejában valo tartásokat elegyitnek., a melyek haszontalanok. és a melyeket az Isten tiltya, vagy a melyeket az Anyaszent egy ház jóvá nem hagyja.

2 Mikor valaki bálványozásban esik, az az. mikor külső képen a teremtet állatnak adgya azt az örökös tiszteletet, a melyet csak az Istennek kellene adni,

3. Mikor az Isten, és az Anyaszent egy ház tilalma ellen olyan mesterséget tselekesznek, a melynek természet felet valo hasznát vagy erejét várják.

4. Mikor az ördögel valo szövetség által vagy szövetség nélkül is a jövendőt meg akarják tudni. vagy valamely varáslotol. azt tudakozák. vagy az alomnak hisznek

K Ebben a dologban csak azok vétkeseké kik a babonáságra adgyák magokat?

⁷³⁰ F Azok is vétkesek kik azoktól tudakozodnak, ámbár hitelt ne adgyanak is nékik. vagy mikor vétkekben részesülnek.. ditsérvén őket. segitvén mesterségekben.

⁷²⁷ Conc. trid. sess 25.

⁷²⁸ Tertul. Cap 16. in Apolog.

⁷²⁹ s. Aug. lib 2. de doct. christ.

⁷³⁰ Concil. in Trullo. Can 61. s. Aug Conf. lib 4. Cap 3. lib. 2. de doct. christ. Cap 20. 21. 22

III Rész.
A második parantsolatrol.

Első Articulus
Hogy közönségesen mit foglal magában ez a parantsolat

K Melyik az Istennek a második parantsolatya?

F *A te uradnak Istenednek nevét hejábanfel ne vegyed.*

K Mit parantsol. és mit tilt az Isten nekünk ebben a parantsolatban?

F Azt parantsollya hogy tiszteljük az ő szent nevét. és annak hejában valo fel vételét tilttya.

K Miképen tisztelik az Istennek szent nevét?

F 1. Az imádság. 2 a hasznos és szent beszédek. 3. a keresztyéni étellel. 4 a fogadás tétel. 5 az igazság és törvény szerént valo esküvésel.

K Mikor veszük fel hejában az Istennek szent nevét?

F Mikor hejában esküszünk, szitkozodunk. hazudunk. káromkodunk

2 Articulus
A fogadásrol.

K Mitsoda a fogadás?

F Az Istennek valamely jó tselekedetről valo ígélet tétel. meg gondolva.

K Miért hivod ígéletnek?

F Hogy meg különböztessenem a fogadást. a fel tételtől. példának okáért fel teszem magamban hogy a rabokot meg látogatom. ezel nem akarom magamot úgy arra kötelezni, mint ha azt mondanám. az Istennek azt ígérem vagy fogadom. hogy a rabokot meg látogatom

K Miért mondád azt hogy valamely jó tselekedetről valo ígélet tétel. a fogadás.?

F Mert az Istennek jót, és kedves dolgot kel ígérni, a nélkül.nintsen se fogadás. se köteleség. sőt az Isten nevének hejában valo fel vétele volna, példának okáért, tsufság volna azt fogadni. hogy holnap meg részegszem.. boszut állok, vagy ha lopok a szegényeknek anyit adok belölle.

Rend szerént olyan dolgokrol tesznek fogadást a melyek szent irásbéli tanátsok. tudni illik, meg nem házasodni, minden pénteken böjtölni, &. de olyan dolgokrol is lehet fogadást tenni, a melyek másként is parantsolatok, úgy mint soha meg nem reszegedni, sosem hazudni, és olyankor dupla köteleség alat tartozik az olyan ezen vétkeket el kerülni, a parantsolatot és a fogadást meg tartani.

K Miért mondád hogy az Istennek tett ígeret?

F Mert igazán szolván. tsak az Istennek tesznek fogadást.

K Nem teszneké minden nap fogadást a szenteknek.?

F Igazán szolván. nem. azt ígérük az Istennek hogy valamit fognak tselekedni valamely szentnek tiszteletire. de akor tsak az Istennek teszik a fogadást. és nem a szentnek. nem is igazán valo szollásnak a modgya azt mondani fogadást tettem egy szentnek.

⁷³¹ K Régi szokásé fogadást tenni a szentek tiszteletére?

F Ez igen régi szokás

K Miért mondád azt, hogy a fogadás olyan. ígéret a mely meg gondolva légyen.?

F Mert azt meg kel tudni hogy mire kötelezdük magunkot, és hogy ha szabadok vagyunk a fogadás tételre.

Magyarázat.

Mivel hogy az egész okoságnak ideje előtt tett fogadás semmi, úgy az olyan fogadások is semmik. a melyek nem szabados akarattal tettek hanem fenyegetésel, és erőszakal szükséges ezen kívül hogy a mely személy valamire kötelezdi magát. a rend szerint kötelezde; mivel tizen hat esztendő kora előtt senki nem kötelezheti magát valamely szerzetes rendben. egy férfiú, vagy egy leány gyermek, nem kötelezheti magát az Attya akarattya ellen valamire addig az ideig. a még a törvény szabadságot nem ad néki, arra, egy házas aszony. fogadást nem tehet a férje akarattya ellen. olyat a mely haboruságot okozhatna közöttök. úgy mint butsura járni, vagy északákon fel kelni áitatóságbol. de olyanokra kötelezheti magát a mi meg egyezhetik a kötelességgel. úgy mint a szenttségekhez gyakrabban járulhat., a játéktól magát el vonhattya. hasonlot mondhatni egy olyan szolgálórol a ki olyan fogadást tenne. a mely ellenkeznek az ura szolgálattyaival, de ha az ilyen személyek fogadást tettek. tartoznak azt végben vinni, hogy ha az akitől fügének szabadságot ad nékik arra, az ilyenekben tanátsot kel kérni az okos gyontato Atyáktól. valamiket mondtunk meg egyezik a természetnek. és a szabot rend törvényivel.

K Hány féle a fogadás.?

F Egy néhány féle. 1. a fogadás. vagy tellyeséggel valo. vagy *Conditionalis*, 2. vagy személy szerint valo, vagy valóságos. vagy elegyes. 3. *simplex*, vagy *solemnis*.

A Tellyeséggel valo fogadás az, a melyben semmi *Conditio nintsen*.

A Conditionalis az, a mely bizony ók alatt valo. úgy mint, azt fogadom az Istennek hogy száz tallért adok a szegényeknek ha az Atyám betegségéből meg gyógyul. ez az. ók alatt valo fogadás. a melyet csak a gyógyulás után tartozom meg tartani.

A személy szerint valo fogadás az, a mely a személyt illeti. úgy mint. azt fogadom az Istennek hogy bűjtölni fogok. a butsura el megyek. személyem szerint tartozom tehát ezeket végben vinni.

A valóságos fogadás az. a mely nem csak a személyt illeti, úgy mint, azt fogadom az Istennek hogy száz tallért. adok a raboknak., a fogadás a száz tallérból áll, ha én meg nem fizetem az én maradékim tartoznak meg fizetni.

Az elegyes fogadás az, a mely mind a személyt. illeti, mind valóságos; úgy mint. azt fogadom az Istennek hogy a betegeteket segiteni fogom, mind szolgálatomal. mind pénzemel.

A solemnis fogadás az, a melyet solemniter tesznek. valamely szerzetes rendben. leg aláb esztendeig valo noviciatuság után,

A simplex fogadás az, a melyet nem solemniter veszi bé az Anyaszent. egy ház.

K Csak könnyen kellé magunkot kötelezni a fogadásra.?

⁷³¹ Euseb. lib 13. de praepa Evang. cap 7. Theodoretus ad Graec. lib 8.

⁷³² F Nem, hanem meg ért elmével. és tanáts kérésel. kel fogadni. mert a mint az irás mondgya *jobb sokal nem fogadni. mint sem azt meg nem tartani.*

K Tartoznaké bé tölteni a fogadást?

F Igen is. és igen nagy vétek azt meg szegni.

K Mit kellesék tselekedni midön nem vagyunk olyan állapotban hogy bé tölthesük a fogadást?

F A lelki pasztorunknak tudtara kel adni állapotunkot, a ki is vagy meg változtattya a fogadást, vagy dispensatiot ad. a mint leg helyesebnek itéli lenni.

K Leheté valakinek e földön fel szabadítani fogadásunkból?

⁷³³ F Igen is. halgasad szent Thamás mitsoda okát adgya. A fogadás valamely jónak ígérete. ugy történhetik idővel., hogy az, aki a fogadást tette. olyan állapotban lészen., amelyben azt véghez nem viheti. ugy, hogy valamely rosztat ne kövesen, vagy hogy még nagyobb jót el ne hagyjon., szükséges tehát a koron vagy hogy tellyeségel. fel szabadításék fogadásából. vagy hogy a jó a melyet fogadot más jóvá változtasék, mind ezekben a pásztorok tanácsin kel járni.

K kiknek illik a fogadást meg változtatni vagy attol fel szabadítani.

F Azoknak akiknek hatalmuk vagy az Anyaszent egy házban. a meg kötésre, a fel oldásra. kinek kinek a maga rendihez képest.

Magyarázat.

A pápának vagy az egész Anyaszent egy házban hatalma fel szabadítani a fogadást. mert az ő hatalma nintsen meg határozva. és az ő juris dictioja mindenüvé ki terjed. apüspököknek arra tsak a magok püspökségiben vagy hatalmuk. de őt is nem adhatnak dispensatiot olyan fogadásrol. a mely tsak a pápát illeti, a mely dispensatio nem illeti tsak a pápát. az olyan a püspököt illeti, azért semmi féle pap a fogadást fel nem szabadithattya, se meg nem változtathattya. hogy ha tsak arra néki különös szabadság nem adatik.

K Mikor kel kérni a fogadásból való fel szabadulást. vagy annak meg változtatását.?

⁷³⁴ F Azt akor kel kérni. és meg engedni, mikor arra nagy és helyes ók vagy. mert más képen a dispensatio inkább dissipatio vagy tékozlás volna. mint dispensatio mondgya szent. Bernárd.

3 Articulus.

Az Esküvésről. és a káromkodásrol.

K. Mitsoda eskünni vagy a hitet le tenni

F Nem egyéb, hanem az Istent bizonyságul hini, arol. a mit tselekesznek., a mit mondanak. vagy a mit fogadnak.

K Az Istent bizonyságul vesziké akor, a mikor a teremtet állatokra, esküsznek.?

⁷³⁵ F Midön azokra esküsznek., arra is esküsznek olyankor a ki azokat teremtette. és vezérli mondgya a kristus.

K Mikor tisztelik az Isten nevét az esküvésben?

⁷³² Eccl. 5.

⁷³³ s. Thom 2. 2. quaest 88. art. 10.

⁷³⁴ lib 4. de considera cap 4. s.. Thom. 2. 2. quaest 8. 8. art 12. ad secundum

⁷³⁵ Matth. 5. 34. 35

F Mikor szükség képen. és ígaságos dologért esküsznek. meg, mikor a királyok a békeség meg tartására meg esküsznek., mikor az ország. a bírák, vagy más tisztek. a hitet leteszik. mikor a törvényben valaki meg esküszik az ígasság meg bizonyítására.

K Mikor bántodik meg az Istennek szent neve az esküvésben?

F Mikor gondolatlanul, vakmerőül, esküsznek, szitkozodnak. vagy káromkodnak.

K Mikor esküsznek gondolatlanul, vagy vakmerőül?

F Mikor vagy az ígaság ellen. vagy szükség nélkül esküsznek meg,

K Mitsoda az ígaság ellen valo esküvés?

F Mikor esküvéssel bizonyították azt. a mi nem igaz, vagy a mit nem tudnak bizonyosan, vagy esküvéssel ígérni azt a mit meg nem akarnak tartani. az ilyen esküvés igen nagy véték.

K Mitsoda szükség nélkül eskünni.

⁷³⁶ F Mikor az esküvésre szükség nintsen, arra nem kényszerítetnek. még is esküsznek. enagy véték. ámbár a mit mondanak. vagy ígérnek. igaz volna, és azt meg akarnák is tartani.

K szabadé meg tartani a hamis és ígaságtalan esküvést?

⁷³⁷ F A hamisan valo esküvés véték, a hamis esküvéssel valo ígéretet meg tartani meg más véték.

K Melyek a leg vétkeoseb esküvések?

⁷³⁸ F Az a szitok, az esküvés, vagy a ki magát, vagy mást átkoza. vagy a káromkodás.

K Mitsoda a káromkodás.?

F Az olyan szó, mely meg bántására vagyon Istennek. és a szenteknek.

Magyarázat.

Valamint a Theologusok mondgyák. hogy olyan szó. a melyel. esztelenül tulajdonitanak valamely fogyatkozást az Istennek, ugy mint, a káromkodás volna azt mondani, hogy az Isten nem igazán valo. nem ígaságos, hogy a vétket ő okozza, hogy ő változo.

A szentek ellen valo szokot is káromkodásnak tarttyák, mert valamint hogy az őket valo tisztelettel. az Istent tisztelik, ugy mikor őket meg vetik, az Istent vetik meg akor.

K Nagy vétéké a káromkodás.

⁷³⁹ F Minden időkbén irtoztato vétéknek tartatot, az ó törvényben akáromkodot meg kövezték., az Isten száz huszon két ezer embert vesztet el, hogy meg büntese Benhádádót. a ⁷⁴⁰ syriai királyt. káromkodásáért. Az Assirii királynak, sennacheribnek egy káromkodo szováért egy éttzaka száz nyolczvan öt ezer emberét ölé meg az Angyal. táborában szent Pál a ⁷⁴¹ sátánnak adá. Himenaеust. és Alexandert. káromkodásokért, az ország törvénye is azt hagyja hogy a káromkodonak a nyelvét ki vonyák.

⁷³⁶ s. Hier. in Cap. 4. jerem

⁷³⁷ s. Basil. epist 2 ad. Amphilochium cap 29.

⁷³⁸ s. Aug. Contr. mendacium Cap 19

⁷³⁹ 3 reg. 20 28

⁷⁴⁰ 4 reg. 13 22.

⁷⁴¹ 1 Tim. 1. 20.

IV Rész
A harmadik parantsolatrol.

Első Articulus
Hogy mitsoda napot kel a keresztyéneknek meg szentelni.

K Melyik a harmadik parantsolat?

F *Meg emlékezel a szombatrol hogy azt meg, szentellyed. hat napon munkálkodgyál. hetedik napon ate uradnak Istenednek szombattya vagyon.. semmi dolgot ne tégy azon a napon.*

K Miért kezdi az Isten ezt a parantsolatot ezekkel a szokással. meg emlékezel.?

F Meg akarát értetni azt a szidokkal. hogy ez a parantsolat nem új parantsolat lévén. hanem következtése és meg újítása annak, a melyet mindenkoron meg tartották világ kezdetitől⁷⁴² fogvást az Isten parantsolattyaából.

K Mit parantsol az Isten ezen parantsolat által.?

F Hogy kivált képen szentellyük meg a szombatot az az, az Isten nyugodalmának napját. a mely napon meg szünék a teremtéstől.

K A szombatot kellene tehát meg szentelnünk az Isten parantsolattya szerént.?

F Az ó törvényben a szombatot szentelték. de az Anyaszent egy ház a szent lélektől vezetettvén. vasárnapra változtatta, azt a napot, úgy hogy az utolsó nap helyet az első üllik., a melyet is nevezik ur napjának.

K Az Anyaszent egy ház el változtathattaé a szombatot vasárnapra az Isten parantsolattyanak meg szegése nélkül.

F Igen is, mert az Isten lelke által tette ezt a változást,

K Honnét tudgyuk mi azt.?

F A traditioból; de a szent írásból is ki tettzik.

Magyarázat

⁷⁴³ Szent Pál azt mondgya. hogy a hivek ahétnek első napján gyülekeztek vala esze; mind azon által bizonyoson nem tudgyuk ezt a változást hanem a traditioból. és az egész Anyaszent egy háznak mindenkor szokásából. ebben egészen meg egyeznek velünk a protestánsok

K. Az Anyaszent egy ház miért tette a szombatnak meg szentelésit vasárnapra?

⁷⁴⁴ F Mert a krisztus vasárnapon támadot fel. és akkor is kezdette el nyugadalmát, minek utánna anyit szenvedet volna váltságunkért. ugyan vasárnapon is szállot le a szent Lélek az Apostolokra és az Anyaszent egy házra.

2 Articulus.

Hogy miképen kellesék szentelni az urnak. napját

K Mit kel tselekedni hogy meg szentelhesük az urnak napját?

⁷⁴² In. catechism conc. Trid.

⁷⁴³ 1 Cor 16. 2

⁷⁴⁴ s. Aug. Apolog. 2. s. Leo. epist 81. ad dioscor Episcop. Alexand

⁷⁴⁵ F Meg kel magunkot tartoztatni azon a napon. a szolgálat béli munkától. és tsak a vallásnak dolgaiban kel foglalatoskodnunk.

K Mit értesz a szolgálat béli munkán?

⁷⁴⁶ F Minden féle vétket. minden kézi munkát, a melyet magának, vagy pénzért dolgoznak.

K Miért számlálod a vétket a szolgálat béli munka közi?

⁷⁴⁷ F Mert az, az ördög hatalma alá vet, és rabságában téssen minket. mondgya a kristus.

K Nem lehet tehát semi kézi munkát tsinálni vasárnapon.?

F Lehet mikor a szükség vagy a közönséges jó kíványa. de a pásztoroknak engedelmmivel. hogy ha a meg lehet

K Miért szükséges arra a pásztoroknak engedelmek.?

⁷⁴⁸ F Mert ök igazgatván a népet a lelki dolgokban. ö nékik is kel meg visgálni ha vagyoné szükség a szabadságra vagy nintsen.

K Miért mondád azt, hogy ha a meg lehet?

F Mert ha a meg nem lehetne, és a munka szorgos és szükséges volna. olyankor lehetne dolgozni szabadság nélkül is, mert azt el lehet gondolni, hogy ha a pásztorhoz folyamodhattak volna. arra szabadságot adot volna, de az illyenben nem kel magunknak hizelkedni.

K Miért tiltya az Isten a dolgot vasárnapon?

F Mert a kézi munka meg nem egyezik azal a mit az Isten kíván az emberektől azon anapon.

K Az Isten miképen kíványa hogy az emberek tölttsék azt a napot?

F A vallásnak dolgaiban. az az, az ö tiszteletiben, és szolgálattyában, ez életben lévő sok szükség és hivatal. azt meg nem engedvén. hogy egészen a hétnek minden napjait avallás dolgaiban tölthésék. az igaságos dolog hogy leg aláb egy légyen a melyet arra szentellyék.

K Mit kellesék tselekedni hogy az Isten szolgálattyában lehesen tölteni azt a napot.?

F A szent Misére., predikacióra. vetsernyére el kel menni, imádkozni kel. jo könyvet kel olvasni, Istenes dolgokrol gondolkodni, jó tselekedeteket mivelni.

K Mikor vétenek ezen parantsolat ellen?

F Mikor vasárnap szükség. vagy szabadság nélkül dolgoznak. mikor az Isten szolgálatokat el mulattyák, mikor. a napot vendégségben. részegségben játékban. tántzban, és más illetlen mulattságokban töltik el.

⁷⁴⁵ s. Aug. epist 119. ad janua

⁷⁴⁶ s. Aug, tract. 3. in s. joan. serm. 18. de diversis.

⁷⁴⁷ joan. 8. 34

⁷⁴⁸ Act 20. 28.

V Rész
A Negyedik parantsolatrol.

Első Articulus.
Az alábvaloknak. a felyeb valokhoz valo köteleségekről

K Melyik a negyedik parantsolat?

F Tisztelyed Atyádot és Anyádot., hogy hoszu eletü lehess eföldön, melyet ate urad Istened ád tenéked.

K Mit foglal magában ez a parantsolat?

F Az aláb valoknak. a felyebvalokhoz, és az felyeb valoknak az aláb valokhoz valo köteleségeket.

K Miért szól tsak az Atyákról. és Anyákról?

F Mert az Atyák. és Anyák nevek alat. minden felyeb valok értetnek, mivel ezeknek az aláb valojokot ugy kel szeretniek. valamint agyermekeket., az aláb valoknak is ugy kel szeretni félni, és tisztelni a felyeb valokot valamint az Attyokat. a sidó nyelven az Atya név, a gazdákra, mesterekreis illik, ez így lévén. ez a parantsolat. mind azokat is tekénti a kik felyeb valok másoknál., az Atyákat, Anyákat. az egy házi pasztorokot a földes urakot. birákat, kereszt atyákat. tutorokot, a gazdakot, gazda aszszonyokot., az öregeket. erre valo nézve a fiu név alá számláltatnak mind azok kik másoktól fügének.

K Mitsoda a fiaknak az Atyokhoz és Anyokhoz valo köteleségek.?

F 1 Hogy őket tisztellyék. és betsüllyék. 2 hogy őket szeresék. 3 tanátsokon járjanak. 4 nékik engedelmeskedgyenek, 5 őket segítsék szükségekben. betegségekben. mind testi mind lelki segítségel legyenek hozzájuk. a menyiben töllök lehet. 6 fogyatkozásokat el szenvedgyék. 7 imádkozanak érettek. 8 jó erkölcsöket kövesék, 9. őket el temesék. 10 az utolso akarattyokot végben vigyék

K Hogy ha az Atyák, vagy Anyák. vagy más felyeb valok ellenkezöt parantsolnának. az Isten parantsolattyával. az aláb valoknak kellé olyankor engedelmeskedni.?

⁷⁴⁹ F Nem. mert inkább kel engedelmeskedni az Istennek mint az embereknek. mondgya szent péter.

K Melyek a népnek, a pasztorokhoz valo kötelesége?

F 1. Hogy őket halgasa. oktatásokat tisztelettel fogadgya. 2. a szenttségeket töllök fel vegye. 3 az ő szükségéről rendelést tegyen.

K Melyek a népnek köteleségi a királyokhoz Fejdelmekhez.?

⁷⁵⁰ F A nép tartozik az ő Fejdelmének szolgálatal. hüségel., engedelmeségel. adoval; imádkozni üdveségiért. országának lelki és testi boldogulásáért. és tsendeségiért.

K Mitsoda a népnek kötelesége a fő Ispányokhoz. és a törvény szolgálatokhoz?

⁷⁵¹ F Tiszteletel. engedelmeségel. és betsülettel tartozik nékik.

⁷⁴⁹ Act 5. 20

⁷⁵⁰ Matth. 22. 21 rom 13. 1.

⁷⁵¹ rom. 13. 1. 1 petr. 2. 13.

K Mítsoda az ifiaknak kötelességek. az öregekhez?

F A tisztelet, engedelmeség. és hogy gyengeségeket könnyen szenvedgyék

K Mítsoda a szolgálóknak kötelességek az urokhhoz?

⁷⁵² F Hogy őket hűséggel szolgálják, mint az Istent szolgálván. az ő személyekben. az ő jóságokat meg tarttsák és kimélyék, haragra ne indítsák

K Mítsoda az Mester embereknek. munkásoknak kötelességek azokhoz kik őket dolgoztatták?

F Hogy hiven dolgozzanak. a napot adologban töltsék, ne fogadgyanak olyat fel. a mit nem akarnak vegben vinni.

K Mítsoda az Aszonyoknak a férjekhez való kötelességek?

F A szivesen való szeretet. engedelmeség hűség. segítség. vigasztalás.

2 Articulus.

A felyeb valoknak. az alattokhoz való ketelesegekről

K Mítsoda a felyeb valoknak az alattokhoz való kötelességek?

F A szeretet. vigyázás, oktatás. parttyok fogás, segítség, jó példa adás. érettek való imádság.

K Az Atyák. és Anyák mivel tartoznak agyermekeknek?

F Hogy őket szeresék Istenért, és Isten szerént, őket táplállyák. ruházák, és valamely jó rendben tegyék, őket tanítsák, vagy tanitassák. reájok vigyázzanak. őket inttsék szelidséggel. némelykor keménységgel. jó példát adgyanak nékik, érettek imádkozanak.

K Mit kel el távoztatni az Atyáknak. és Anyáknak, a gyermekek iránt való rend választásban.?

F Azt el kerülyék, hogy az iránt semit ne tselekedgyenek. a haszon keresésért. vagy rossz indulatból vagy az Isten rendelése ellen.

K Miképpen üsmérhetik meg az Isten rendelését?

F 1 Imádkozanak, 2. tudos, és értelmes emberektől kérjenek tanácsot. a gyermekeket. az egyházi vagy a szerzetesi rendben ne tegyék. csak emberi tekintetért.

K Mítsoda a pásztoroknak. a néphez való kötelességek?

⁷⁵³ F jó példát adgyanak nékik. őket segítsék. oktassák. és imádkozanak érettek

K Mítsoda a Fejdelmeknek és a törvény szolgáltatóknak a néphez való kötelességek?

⁷⁵⁴ F Hogy a népet békeségben tarttsák, igazságot szolgáltatassanak néki. a vétkeket meg büntesék. a botránkoztatásokat meg tilttsák. az Isten. az Anyaszent egy ház, és az ország törvényit véle meg tartassák, a népnek Attyai legyenek.

K Mítsoda a gazda embernek kötelessége tselédihez, és a munkás emberekhez?

F Hogy hiven meg fizesse a miben alkudot vélek sokára ne halassa bérek meg fizetését. viselyen gondot reájok. egéségekben. és betegségekben. vétkekről meg fedgye. vigyázzon az ő magok viselésekre. oktassa szeretettel. bányék vélek mint attyafiaival. házanál az olyat ne szenvedgye., ki sok intési után feslet életét meg nem akarja jobbitani.

⁷⁵² Ephes. 6 5.

⁷⁵³ 1 Tim. 4. 12. Tit. 2. 7. Act. 6. 4.

⁷⁵⁴ s. Aug. epist. 50. ad bonif. lib. 3. Contr. Cresconium

K Mitsoda a férjek kötelességek a feleségekhez.?

F A szeretet hűség, reájok való gondviselés, segittség, kegyeséggel való bánás, és vigasztalás.

K Mire kel vigyázni a fellyeb valoknak tiszttségekben.?

F Az Isten ditsőségire, a magok. és az alattok valojok üdvességire.

K Mitsoda elmével kel parantsolni?

F Alázatos elmével. félelemel. meg emlékeztvén arol hogy emberek vagyunk., és hogy mennél fellyeb emeltetünk. annál több számadással tartozunk Istennek.

K Mitsoda jutalmat ígér Isten azoknak, kik ezt a parantsolatot végben viszik.?

⁷⁵⁵ F örök életet. a melyet jelentette a hoszu élet. a melyet ígért Isten a sidoknak.

⁷⁵⁶ K Miképen büntettetnek meg azok kik el mulattyák azokat a kötelességeket a melyekről szoltunk a két articulusban?

F Azon kívül hogy a kárhozatra vetik magokat ezen a világon is nagy büntetésben esnek gyakorta.

VI Rész Az ötödik parantsolatrol

K Melyik az ötödik parantsolat?

F *Ne öly.*

K Mit tilt ez a parantsolat?

F Hogy meg ne ölyük felebarátunkot a magunk hatalmából. se néki rosztat ne kíványunk. se ne árttsunk.

Azt mondám hogy felebarátunkot meg ne ölyük. szabad pedig az oktalan állatokat meg ölni szükségünkre. azt is mondám. hogy a magunk hatalmából. nem szabad meg ölni valakit, mivel az ölés nem vétek akor a midön igaságos hadakozásban arra közönséges hatalom adatik, vagy a mikor a birák törvény szerént meg öletnek valakit.

K szabadé valakinek magát meg ölni?

F Nem. és azok. kik akarattal magokat meg ölik. ezen parantsolat ellen vétének.

K Hány féle képen lehet felebarátunknak ártani személyében?

F két féle képen. vagy testének. vagy lelkének.

K Mikor ártunk felebarátunknak testiben.?

F Mikor ötet meg ölyük., meg sebesittyük, meg átkozuk, karomolyuk, avagy mikor részesülünk azoknak vétkeiben kik ezeket mivelik.

K A midön fele barátunknak ilyen nagy kárt tettünk, mit kellesék tselekedni hogy az Istentől botsánatot lehesen nyerni.?

⁷⁵⁵ s. Ambr. de Benedict patriarch. Cap 1.

⁷⁵⁶ s. Aug. lib 22. de Civ. cap 8.et serm 32 de diversis.

F Azon kel lenni minden tehetségel hogy a kárt vissza lehesen hozni., a nélkül nem lehet botsánatot reménleni. ezt kíványa, mind az Isteni, mind az emberi törvény,

K Mikor ártunk felebaratunknak lelkében?

F Mikor ötet meg botránkoztattuk., vagy néki rosz példát adunk.

K Mitsoda a botránkozás.?

⁷⁵⁷ F Az olyan beszéd vagy tselekedet a mely rosz, vagy rosznak tettik lenni. és a mely azért, alkalmatoságot adhat másoknak. hogy az Istent meg bánttsák.

K Meg botránkoztathatjuk tehát felebarátunkot ha szinte roszat nem tselekszünk is?

F Ha olyat tselekeszünk a mi tsak rosznak látzik is. akkor meg botránkoztathatjuk felebarátunkot. ámbár az a tselekedet rosz ne légyen is magában., és akoron. el kel magunkot attol ⁷⁵⁸ vonni, mert a tselekedet roszá válnék. a botránkoztatásért. ezt szent pál tanította.

K Hát ha felebarátunk meg botránkoznék vagy tudatlanságból., vagy hamiságból, az olyan dolgon mely magában jó volna szükségesé azt el hagyni?

F Hogy ha a tselekedet nem tsak jó. de még szükséges. és hasznos. az Isten ditsőségire. ⁷⁵⁹ végben kel vinni. és nem kel hajtani a botránkoztatásra. valamint a kristus tselekedet, a ki is nem hajtja arra hogy a farisaeusok meg botránkoznak vala tselekedetin, hogy ha pedig a tselekedet jó de nem szükséges. olyankor arra kel vigyázni a mi leg hasznosab. az Isten ditsőségire, és a felebarát üdvességére, szent pál azt mondgya, hogy soha inkább hust nem ennék, hogy ha azal. meg botránkoztatná atyafiát. szabad volt néki a hus étel. de azt el is ⁷⁶⁰ hagyhatta, nem vétvén azal az Isten ditsősége se a felebaráttya üdvessége ellen.

K Tartozunké helyre hozni a botránkoztatást.?

F Igen is, igyekezzvén azon. hogy a rosztol el fordítsuk azt, a kit meg botránkoztattunk., és jó példát adgyunk néki, más képen félhetünk a rettentő itélettől. a kristus azt mondgya. hogy ⁷⁶¹ jobb a tengerben vettetetni. mint sem a leg kisebbet is meg botránkoztatni.

K Mitsoda másnak roszat kívánni?

F A midőn gyűlölséggel, irigységgel. haraggal. és boszu állással vannak hozzája., mind ezeket ⁷⁶² tilttya az ötödik parantsolat, ha szinte nem fokadnának is valamely bestelen szokra és tselekedetre. annal is inkább. ha ezeket mivelik.

K Mit parantsol Isten az ötödik parantsolatban?

K Hogy felebarátunkot szeresük, néki jó példát adgyunk. minden jót kíványunk. és szeresünk néki. tehetségünk szerént. békeséges türesek legyünk. tsendesek, és mindenkor készek a megbotsátásra.

⁷⁵⁷ Tertul. lib. de vela virg. Cap 9.

⁷⁵⁸ 1 Cor 8. 2. 1 Thess 5. 22.

⁷⁵⁹ Matth. 15 14

⁷⁶⁰ 1 Cor 8. 13.

⁷⁶¹ Matth. 18. 6.

⁷⁶² Matth 5. 21.

VII Rész
A hatodik parantsolatrol.

K Melyik a hatodik parantsolat?

F *Ne paráználkodgyál.*

K Mit tilt az Isten ebben a parantsolatban.?

F Minden tisztátalan vétket. és mind azt. a mi arra vihetne.

K Mitsoda állapotok vihetnek a tisztátalanságra?

F A henyélés, a lágy és tunya élet, a torkosság. a tántz, a rossz könyvek, az énekek, a szemérmetlen öltözet, a kendőzés, és más egyéb haszontalan ékeségek. a melyek csak a tettzésért vannak, két féle személynek egy másal való nagy nyájáságok.

K Mit hágy az Isten ebben a parantsolatban?

F Hogy tisztaságban élünk, és kövesük azt a mi arra vezethetne.

K Mitsoda a tisztaság.?

F Ez olyan jó erkölcs mely el távoztat minket a helytelen szeretettől.

K Vagyoné egy néhány féle tisztaság?

F Vagyon. ugy mint a szüzek, az özvegyek. és a házasok tisztasága.

K Mikor áll, a szüzek tisztasága?

F Hogy a mindenkori tiszta életben élyenek.

K Miben áll. az özvegyek tisztasága.?

F Hogy a tisztaságot meg tarttsák. és meg tartozkodásban élyenek.. mind adig még özvegységben maradnak.

K Miben áll. a házasok tisztasága.?

F Hogy szentül élyenek aházáságban, és annak szabadságával Isten szerént élyenek. ne hagyák magokban uralkodni a rossz kívánságot

K parantsolaté a tisztaságban való élet?

F parantsolat a tisztaságban élni a rend szerént a melyben vannak. de nintsen parantsolat a mely kötelezzen. vagy a házásra. vagy az özvegységben való maradásra. vagy a szüzeségben való egész életre.

K A három rend között melyik leg tekéllateseb?

⁷⁶³ F A szüzeség. azután. az özvegység, ez a kristus, és szent pál tanítások.

K Hogy lehet mindenféle renden lévőnek a tisztaságban élni.?

F El kel a vétkekre vivő alkalmatoságot kerülni. az imádságot, és a böjtöt kel szeretni. gyakorolni a szenttségeket, gondolkodni a halálrol. és az örökké valóságrol.

⁷⁶³ Matth. 19. 11. 12. 1 Cor 7, 38. 40. s. Cypr. lib. de virg.

VIII Rész
A hetedik parantsolatrol.

Első Articulus
Hogy hány féle képen lehet a más jóságát el foglalni.

K Melyik a hetedik parantsolat?

F *Ne lopj.*

K Mit tilt az Isten nekünk ezen parantsolat által.?

F Hogy el ne vegyük se meg ne tarttsuk a más jóságát igazságtalanul. se kárt ne tegyünk felebarátunknak jóságában.

K Hány féle képen lehet a másét el venni igazságtalanul.?

F Azt el lehet venni lopva, tsalárdságal. erő szakal., ez a vétek sokal közönségeseb mint sem gondollyák, és minden féle renden lévök között kevesen vannak olyanok kiknek részek nem volna ebben a vétekben

K Az Aszonyok. a gyermekek és a tselédek miben vétkesek rend szerént a lopás iránt a gazda emberek házainál?

F Mikor a gazda hire nélkül a házhoz tartozando valami jóságot el vesznek. vagy másnak adnak.

K A kalmárok., kereskedök mikor vétkesek a lopás iránt.

F Mikor hamis mértékel és fontal. mérnek, mikor ros portékát adnak el a jó helyet. mikor a vévőnek látván szükségit, vagy tudatlanságát drágábban tarttyák árujokot mint sem a mint kellene; mikor valamely tsalárdságal. élnek. mikor monopoliumot tsinálnak

K Mit hisz monopoliumnak?

F Azt hivom. mikor valaki egy féle árut, vagy portékát. mind meg veszi, azért hogy azután azt drágán adhasa el.

A midön. a mester emberek azt magok között el végezik hogy egy aránsu áron dolgozanak. a mely igen sok. a midön az árusok esze beszélnek magok között. hogy egyaránt adgyák árujokot. a mely igen drága volna.

K A törvény szolgáltatok mikor vétkesek a lopás iránt?

F Mikor nem szolgáltattyák jól, és gyorsan az igazságot. mikor azt fizetésért szolgáltattyák, mikor tsak az ajándékot tekintik, mikor hamis birságot vetnek valakire, mikor az alattok valo tiszteknek meg engedik hogy a szegényekel igazságtalanul bánnyanak. huzást. vonást kövesenek rajtok.

K Mit hisz huzás vonásnak.?

F A midön olyan fizetést kívánnak. a mely nem igazságos, vagy mikor többet kívánnak mint sem kellene. ket féle képen lehet ez iránt veteni. 1. A midön azt kívánnják. a mivel nem tartoznak nekik. 2. A midön olyan mesterségekel élnek., hogy mint egy kénszeritenek valakit arra, hogy tartozáson kívül adgyon., noha azt nyilván ne kíványák is. példának okáért., egy biró, egy író deák. vagy más egyéb tiszt. sok várakozásban hadgya az olyat. a ki semmit nem ad, ellenben pedig az olyanak dolga tsak hamar végben megyen a ki nekik adhat.

K A törvénykezők mikor vétkesek a lopás iránt.

F Mikor hamisan törvénykednek. mikor valamely tsalárdságból a törvénykezést meg hozsabittyák

K A prokátorok, és más igazság szolgáltató tiszték mikor vétkesek a lopás iránt.?

⁷⁶⁴ F mikor több fizetést kérnek mint sem kellene mikor a két részt szükség nélkül nagy költségekben vetik. mikor tanácsokat. valamely káros állapotban ejtik.

K A mester emberek közül kik veszik el a másét hamisan.?

F Azok kik drágán fizetik munkájukat., azok kik a napot egészen a munkában nem töltik. kik el titkollják, vagy el tserélik a mit kezekben adnak.

Hogy pedig a más jószágának anyi sokféle hamisan való el vételiért ezen vétekben ne ⁷⁶⁵ esünk. emlékezünk meg minden tselekedetünkben ezekről a drága szokorok: Ne tselekedgyed azt másokat. a mit nem akarnád. hogy mások tselekedgyenek veled.

2 Articulus. Az usoráról.

K A gazdagok mikor vétenek a lopás iránt?

F Mikor a szegényeket le nyomják., mikor usorára adnak költsön.

K Mitsoda usorára.költsön adni?

⁷⁶⁶ F Mikor valaki költsön ad valakinek hogy a költsönt hasznal. vegye viszá.

⁷⁶⁷ K Az usora meg vagyóné tiltva?

F. A meg vagyón tiltva. a természetnek. az Istennek. és az Anyaszent egy háznak törvényetől.

K Soha sem szabadé interest venni a költsön adot pénzért?

F Az egyébkor nem szabad; hanem a mikor. a költsön valamely kárt okozhat, vagy valamely hasznot vesztenének el azért.

K szabadé olyankor interest venni mikor a Capitalis summa veszedelemben forog.?

F A meg vagyón tiltva hogy ha a vesztés együt jár a költsönél. és ha az ados, adosan marad. de szabad olyankor hogy ha az ados magára veszi és felel a veszedelemről.

Magyarázat.

Vagyón olyan veszedelem mely együt jár. a költsönél. példának okáért, én költsön adok egy olyan embernek. a kinek nem jó renden vannak dolgai, vagy is egy szegénynek. kétség nélkül a pénzem veszedelemben forog. de ha a veszedelem elegendő ók volna az interest vévésre. az szegénynek usorára való adás is szabad volna. noha az meg vagyón tiltva, és égre kiálto vétek volna. tehát a mind usora. mind vétek. azért kívánni az interest hogy a pénzem veszedelemben forog. mivel soha úgy költsön nem adhattuk pénzünket hogy azt ne lehetne felteni. evilágon lévő sok változó, és bizonytalan dolgok miatt.

K Mit kel tehát a költsön adásban tekinteni?

⁷⁶⁴ luk 3. 13. s Aug. epist 54. ad Macedo.

⁷⁶⁵ Tob. 4. 16. Matth. 7 12.

⁷⁶⁶ s. Aug. in ps 36. 5. 3. n. 6.

⁷⁶⁷ Deut 23. 19. ps. 14. 1. 5. luk. 6. 14. Conc. nicae. Can 18.

F Azt hogy eleget tehesünk a felebaráti szeretetnek; és a barátságai kötelességnek. valóságos usorás az. a ki csak agazdagodást tekénti a költsön adásban,. szabad viszá kérni a költsönt. és a kárt melyet azért szenvedtek. de nem annál többet, akár mely szép szint adgyunk is az usorázásnak az emberek előtt. de az Istent meg nem lehet tsalni.

3 Articulus.

A más ember jóságának igazágtalanul való meg tartásáról. és más egyéb károkról. melyeket másoknak okozhatnak

K Kitsodák azok, kik a más jóságát igazágtalanul meg tarttyák?

F 1. Azok. kik meg nem fizetik adóságokat, de a mi még nagyobb. kik tselédeknek, és amunkásoknak fizetéseket meg tarttyák. 2. azok kik hejában való költségek miatt a költsönt meg nem fizethetik. vagy annak meg fizetésit sok időre halogattyák. sok hamis álnokságokkal: 3 Azok kik a zálagot meg tarttyák., 4. Azok kik minek. utánna. valamely jóságát birták volna ⁷⁶⁸ másnak., vagy annak gondviselői lettek volna, valamint a tutorok. udvarbírák. tisztartok, igazán arról számot nem adnak 5. azok kik. midőn valamely el veszet jóságot találnak azt viszá nem adgyák, nem is tudakozodnak felölle hogy kié lehetet.

K kitsodák azok kik másoknak kárt tesznek?

F Három féle képen lehet másnak kárt tenni. 1. mikor a másét el veszük vagy meg tarttyuk., 2. mikor kezünkben lévén a más jósága azt el hagyjuk pusztulni, vagy veszni. vagy el romlani. 3. mikor részesülünk a lopásban. vagy a kártevésben.

K Miképen részesülünk amásnak tet kárban?

F két képen lehet abban részesülni. 1. mikor azt okozuk, 2. mikor azt meg engedgyük, noha azt meg gátolhatnok.

K Miképen okozunk kárt másnak.?

F Mikor parantsolatot, segítséget, tanátsot adunk a kár tevésre, mikor ellene állunk annak, a ki a kár tevést meg akarná gátolni.

K kitsodák azok, a kik a kárt meg engedvén, a kár tevésben részesülnek.?

F A tselédek, kik látván uroknak károkat. azt neki tudtára nem adgyák, a bírák, kik meg ⁷⁶⁹ engedik a lopást, huzást, vonást, és mind azok. akiknek a közönséges jora kellene vigyázniok. és a kik a kár tételeket el szenvedik.

4 Articulus.

A más jóságának viszá adásáról.

K Mikor felebarátunknak valamely kárt tettünk mivel tartozunk néki.?

F Hogy azt néki meg fizessük., vagy viszá adgyuk.

K Mitsoda jóságot kel meg fizetni vagy viszá adni?

F Azt a melyet el vettük, és meg tartottuk. úgy a kárt is a melyet néki ókoztuk

K Tartozunké viszá adni ugyan azt a mit el vettünk?

⁷⁶⁸ s. Aug. serm. 19. de verbis Apostoli Cap 6.

⁷⁶⁹ s. Ambr. in ps. 118. serm. 8.

F Igen is, hogy ha az olyan állapot hogy viszá lehet adni, hogy ha pedig a nem lehet, meg kel fizetni igazán.

K Elegendőé azt viszá adni a mit el vettünk?

F Még azon kívül le kel néki tenni mind azt a kárt a melyet érettünk szenvedet

K Hát ha abban nintsen modunk. hogy viszá adhasuk. a mit el vettünk?

F Azt adgyuk viszá a mi lehet

K Hát ha semmink nintsen.?

F Tegyük fel magunkban hogy mindent viszá adunk. mihent abban modunk lészen.

K kinek tartozunk viszá adni a mit el vettünk?

F Annak, akitől el vettük, vagy holta után annak. maradékinak.

K Hát ha nem találhattuk meg a jorzágnak urát vagy annak maradékít. mit kel tselekedni?

F A szegényeknek kel osztogatni az el vett jorzágot hogy hadd imádkozanak azért, a kié volt. de először értelmes emberektől kel tanácsot kérni.

K Mikor kel viszá adni a másét?

F Mindgyárt mihelyt lehet, mert más képen vétkeznek.

K Mit parantsol az Isten nekünk a hetedik parantsolatban.?

F Hogy ugy bánnyunk felebarátunkal., valamint magunkal. és hogy jól tegyünk véle szükségiben.

IX Rész

A nyolczadik parantsolatrol.

Első Articulus

A hamis tanusagrol. és a hazugságról.

K Melyik a nyolczadik parantsolat?

F *Ne mondgy felebaratod ellen hamis tanu bizonyiságot*

K. Ebben a parantsolatban mit tilt nekünk az Isten?

F A szoval., vagy gondolattal valo igazágtalanságot

K Hány féle képen árthatunk felebarátunknak.?

F Ött féle képen. 1. hamis bizonyiságal 2 hazugságal. 3. gyalázattal. 4. hizelkedéssel. 5 bal itélettel.

K Mitsoda a hamis tanu bizonyiság?

F Mikor a törvény szék előtt bizonyitnak valamit az igazág ellen.

K Mit kel tselekedni mikor hamis bizonyiságot tettek valaki ellen?

F Helyre kel hozni a kárt, melyet tettek felebaráttyoknak. de söt még viszá is kel mondani amit mondottak., ha más képen nem lehet

K Mitsoda a hazugság.?

F A gondolat ellen való beszéd.

K szabadé némelykor hazudni?

F Nem. a hazugság. mindenkori véték. akar mitsoda féle állapotban. sőt még nem is szabad el szinelni a hazugságot valamely két értelmű szokál.

Magyarázat

Az Aequivocum., olyan szó. a melynek egy néhány féle értelme, vagy magyarázattya vagyon., a melyel mást akarok meg értetni, nem azt a mit gondolok, nem is azt a mint más érti a szonak bé vett szokása szerént. A restrictio mentalis. mikor az elmémben olyan értelmet teszek fel. a melyet meg nem magyarázom. azért hogy a beszédemben mást meg tsalhasak. ugy mint. azt kérdik töllem ha. halgattamé misét. azt felelem hogy halgattam. én azt értem. azon. hogy halgattam de tegnap. holot azt akarják töllem meg tudni. ha, ma halgattamé. én azt jól látom hogy a feleletem meg tsalta azt a ki kérdezet. ezt híják tehát restrictio mentalisnak, elme⁷⁷⁰ szorításnak, mind e, mind az Aequivocum. véték., mert hazugság. mert valamikor mást akarnak meg értetni másal nem azt a mit gondolnak. a hazugság.

K Hát ha jóvára akarjuk meg tsalni felebarátunkot a hazugság szabadé olyankor.?

⁷⁷¹ F Nem. mert nem kel roszat tselekedni hogy abból jó következék. ezt szent pál el végezte.

2 Articulus A rágalmazásról..

K Mitsoda a rágalmazás?

F Midön roszat mondanak valakiről; a mely gyalázattya lenne.

K Mitsoda nevet adnak még a rágalmazásnak.?

F Ha a nem igaz a mit más ellen mondunk. a káromlás, ha pedig igaz. az ember szollás. de az ember szolláson. minden féle ragalmazást is értenek.

K Hány féle képen lehetünk ember szollok.?

F Ött féle képen, 1. a midön a más rosz tselekedetit nagyra terjeszük, 2. mikor azt ki nyilatkoztattuk. ha titokban volt. 3. mikor a más jó tselekedetit roszra magyarázuk. 4. mikor azt kedvetlenül ditsérjük. 5 még halgatásunkal. is lehet mást meg szollani, mikor tsak azért halgatunk., hogy mások felebarátunk kisebségire magyarázák halgatásunkot

K Nagy vétéké a rágalmazás vagy az ember szollás.?

⁷⁷² F Mind ezek igen nagy vétkek., mert meg fosztyják felebarátunkot betsületitől. és a menyeknek kapuját előttünk bé zárják.

K Nagy vétéké a rágalmazást. vagy az ember szollást halgatni?

⁷⁷³ F Igen is. hogy ha azt hamiságal, vagy gyönyörüséggel halgatták.

K Mit kel tselekedni mikor mást hallunk ragalmazni?

⁷⁷⁰ s. Aug. de mendacio. Cap 3.

⁷⁷¹ rom 3. 8. s. Aug. ibid.

⁷⁷² 1 cor. 6. 10

⁷⁷³ s Hier. epist 2. a nepoti

F Azt meg nem kel engedni ha lehet. a pedig két képen lehet meg. 1. az ember szollást félben kel hagyatni. ha arra hatalmunk vagyon. 2. a beszédet másra kel fordítani. 3. nem kel olyankor szollani. és szomorú ábrázatot kel. mutatni, 4. el kel onnét menni a hol ragalmaznak ha lehet

K Mivel tartoznak az olyanok kik másokra bestelen hirt költenek?

F Hogy őket meg kövesék, szavokat vissza mondgyák, betsületeket helyre hozák,

K Hát mikor az ember szollásban ígazat mondottak.?

F Olyankor nem kel viszá vonni szovokot. mert a hazugság nem szabad., de tartoznak minden jó uton modon. betsületit viszá hozni másnak.

K szabadé azokat rágalmazni és meg szollani a kik felölünk rosztat beszelettek.?

⁷⁷⁴ F Soha nem szabad rosziert, rosztal fizetni. jót kel kivánni és tselekedni azokal kik velünk rosztal bánnak. és imádkozni kel azokért kik minket gyaláznak. és üldöznek..

K Véteké mindenkor mikor rosztal beszélünk más felöl?

F Lehetnek olyan alkalmatoságok a melyekben nem vétek, sőt még a felebaráti szeretet kötelez arra. 1 mikor a dolog bizonyos és nyilván valo. akkor nem rosztal arrol beszélteni. tsak hamiságal ne légyen a beszéd, és valami haszonra legyen. 2. mikor másnak valamely rosztal szándékát. vagy tselekedetit meg mondgyuk valakinek azért hogy magát attol meg örize. mivel. nem kel a vétkesnek betsületit meg tartani az ártatlannak kárával. 3. mikor okoságal. meg mondgyuk egy olyannak más rosztal tselekedetit, a ki azt meg orvosolhattya. és arol tehet

3 Articulus

A hizelkedésről. és a vakmerő itéletről

K Mitsoda a hizelkedés?

F Ez olyan ditséret mely nem igazán valo., szines. és mód nélkül valo

⁷⁷⁵ K A hizelkedés véteké.?

F Igen is, mert olyan hazugság. mely másnak kárt téezen.

K. Miben téezen kárt másnak a hizelkedés?

F Abban hogy neveli kevélységit, rosztal erkölcsit. fogyatkozásit. táplállya, erősitti.

K Mitsoda a vakmerő itélet?

F Az olyan itélet mely másnak ártalmas., és a melynek helyes oka nintsen.

K Mitsoda külömbőség vagyon a gyanakodás. és a vakmerő itélet között?

F Rosztal itélteni más felöl a, mikor elménkben bizonyosnak tarttyuk hogy felebarátunk rosztal tselekedet a gyanakodás a, mikor a rosztalról. kételkedünk. azt bizonyosnak nem tarttyuk.

⁷⁷⁶ K Véteké mindenkor rosztal itélteni. és gyanakodni másról.?

F Véteké hogy ha azt vakmerő képen tselekeszik. de jó. hogy ha igazágal. és szeretettel tselekeszik.

K Kitsodák azok kik jó végre rosztal itélnek vagy gyanakodnak mások felöl?

⁷⁷⁴ Matth 5 44.

⁷⁷⁵ s. Hier. lib 1. Contr. pelagia

⁷⁷⁶ Matth 7. 1. luk. 6. 37.

F A fellyeb valok. a kik tartoznak az alattok valo. jokra vigyázni. a kik tarthatnak attol. hogy valamely rossz állapotban ne legyenek. azok kik azért gyanakodnak alattok valojokrol hogy jobban meg üsmerjék őket. vagy hogy másoknak ne árthasanak., de igen kel vigyázni. mert sokszor a hamiság. irigység. a felebaráti szeretetnek palásttya alá veszi magát

K Mit parantsol az Isten ebben a nyolczadik parantsolatban?

F Hogy mikor beszélünk mindenkor igazságot mondgyunk. aztot szeresük. mert az Isten igazság. 2. Mikor a bírák. vagy más fő tisztkek előtt vagyunk. igazságal. és világosan kel felelni⁷⁷⁷ arra a miről kérdeznek. 3 jóra kel mindenkor magyarázni a menyiben lehet. másoknak beszédt. és tselekedetit.

X Rész

A kilentzedik parantsolatrol.

K Melyik a kilentzedik parantsolat?

F *Ne kíványad ate felebarátodnak feleségit*

K Mit tilt ez a parantsolat?

F Hazaság töresre valo gondolatokat, kívánságokat., és más egyéb tisztátalan vétkeket., a melyekről szollottunk a hatodik parantsolatban

K Vagyoné valami külömbtség a tisztátalan tselekedetnek gondolattya. és kívánsága közot?

F Vagyon, a gondolat az elme eleiben terjeszti a tisztátalan dolgot. a kívánságot pedig követi az akarat. a végben vitelre.

K A rosznak kívánsága vétéké mindenkor

F Igen is mert magában foglallya a rosz tselekedetre hajlando akaratot., ugyan ez is tselekeszi⁷⁷⁸ a vétket. mivel a szivből. az az, az akaratnak valo engedelmből szarmazik minden véték mondgya a kristus.

K A rosznak gondolattya vétéké?

F véték hogy ha az akaratnak abban része vagyon.

De ha a rosz. gondolatokat nem hogy kedvelnök, de még utálljuk, és ha azokra alkalmatoságot nem adunk, sőt még elménkből is ki vettyük, olyankor nem hogy véték volna, de sőt még érdemet okoz.

K szabadé a más feleségit házaságra kívánni, hogy akor el vegye mikor özvegységre jut?

⁷⁷⁹ F Ez a kívánság véték. mert rend ellen valo. és igen veszedelmes. mert vagy a házaság törésben. vagy valamely tisztátalanságban ejti azt aki ilyen kívánságot tart magában.

XI Resz

A Tizedik. parantsolatrol

K Melyik a tizedik parantsolat?

⁷⁷⁷ s. Aug. in ps 147.

⁷⁷⁸ Matth. 15 19.

⁷⁷⁹ Catechism. Conc. Trid.

F *Ne kíványad ate felebarátodnak. se házát, se szolgáját. se szolgáló leányát, se ökret, se szamarát. se semminémü marháját.*

K Mit tilt ez a parantsolat.?

F A hetedik parantsolatban az Isten tiltta igaztalanul el venni vagy meg tartani a más jóságát, ebben tiltta hogy csak azt kíványuk is felebarátunk kárával.

K Miért mondod felebarátunk kárával.?

F Mert a nem tilalmas felebarátunknak jóságát kívánni, és magunkévá tenni igaz, és jó uton módon. és az ő akarattából, mivel mikor valamely házat, vagy földet, vagy más féle állapotot veszünk, a nekünk meg tettvén. meg kíványuk, és úgy veszük meg.

K kik vétének ezen parantsolat ellen.?

F A kalmárok, kereskedők. kik a drágaságot kíványák, hogy meg gazdagodhasanak. 2. A hadi emberek kik a hadakozást kíványák., nem ahaza jóváért, hanem hogy foszthasanak. prédálhasanak. 3. A doktorok, kik a betegségeket kíványák.. 4. A prokátorok, kik a perlekedést kíványák, 5. A fiak, kik oly nyomorultak hogy Attyoknak halálát kíványák, azért hogy a jóságot bírhasák. egy szóval. mind azok kik a mások szerentséjit, betsületit, érdemit irigylik. és kíványák.

K Mit parantsol az Isten ezen utolso parantsolatban?

F Hogy minden kívánságinkban a hitet tekinttsük. és az okoságot.

K Miből erednek a rossz kívánságink?

F A testnek. kívánságából, a szemnek bujálkodásából. és az életnek kevelységeből. az az. agyönyörűségnek, tiszteletnek gazdagságnak szeretetivel.

K Ez a három kívánság miért eredete minden rossz kívánságinknak?

F Mert minden rossz tselekedetünk csak arra tzeleznek., hogy azoknak eleget tegyünk

K Mit kel tselekedni hogy meg lehesen zabolázni a kívánságot?

F Az Istenhez kel kaptsolni magunkot, mert ő adgya az örökös és a valóságos jót. csak egyedül őtet kel szeretni. és mindent ő érette.

K Az Isteni szeretetből áll tehát az egész vallás.?

⁷⁸⁰ F Igen is. a keresztyénségben, minden csak az Isteni szeretetre vigyáz. mert nem lehet se hinni, se reménleni az Istenben a mint kel. ha őtet nem szeretik. a hit, a reménség. és a szeretet, mindent magában foglal.

K Miért akarta Isten törvényével rendben venni az emberek kívánságait.?

F Három fő okból. 1. hogy meg mutassa azal. hogy ő láttya. és vizsgállya a sziveket, és hogy az ő törvénye felyeb valo az emberek törvényénél. a mely csak a külső dolgokrol tehet rendelést.

⁷⁸¹ 2. hogy még a kezdetiben irtsa ki a vétet, mivel a kívánság kezdete a vétéknek. 3 hogy senki magának ne hizelkedgyék. azal hogy ártatlan. a midön vétkes tselekedeteket nem tselekeszik. mivel csak egyedül a kívánságokért is a vétékben. és az Isten haragjában eshetnek

⁷⁸⁰ s. Aug. lib 12. de Trinit Cap 14.

⁷⁸¹ rom 8. 27. Matth. 15 19. Matth. 5. 28.

XII Rész

Az Anyaszent egy háznak parantsolatirol. közönségesen.

K Az Anyaszent egy háznak vagyone arra hatalma hogy nekünk valamit parantsollyon?

⁷⁸² F A kristustol vette azt a hatalmat. és tartozunk. neki engedelmeskedni.

K Nem elége az Istennek engedelmeskedni?

F Az Isten azt parantsolya hogy engedelmeskedgyünk az Anyaszent egy háznak, tehát az Istennek nem engedelmeskednek azok a kik az Anyaszent egy háznak nem engedelmeskednék.

K Kitsodák azok a kik törvényt szabnak az Anyaszent egy házban?

⁷⁸³ F A kristus pásztorokot rendelt az Anyaszent egy ház igazgatására, tehát azoknak kel törvényt tsinálni. és a hiveknek engedelmeskedni kel.

K Meg bizonyithatodé azt az Evangyéliumbol?

F Igen is meg., a kristus azt mondotta az Apostolinak. és az Apostoliban minden ⁷⁸⁴ pásztoroknak., *hogy a ki titeket halgat. engem halgat. a ki titeket meg vett, engemet vett meg.*

K Láttjuké azt hogy az Apostolok az Isten parantsolatin kívül más parantsolatokat is adtanak volna.?

F Igen is, Az Apostolok esze gyülvén jérusálemben meg tilták a hiveknek a vérnek, és a fulva ⁷⁸⁵ holt állatnak ételét, *Tettzék a szent Lélekeknek. és minékiünk.* mondák az Apostolok. hogy &c.

K Mit hosz ki ebből?

F Azt hozom, hogy az Anyaszent egy háznak szava. a szent Lelekek szava. és hogy az Anyaszent egy házban áll olyan törvényt szabni, a mitsodást szükségesnek itéli lenni. eki tettzik mind anyi sok Conciliumokbol., a protestansok is meg egyeznek azon, hogy az Anyaszent egy ház tehet rendelést. a melynek engedelmeskedni kel.

K Nagy véteke az Anyaszent egy háznak nem engedelmeskedni?

⁷⁸⁶ F Igen is. mivel a kristus azt mondgya hogy ugy fognak azokal bánni kik az Anyaszent egy háznak nem engedelmeskednek, mint a pogányokal. és a publikánusokal.

K Az Anyaszent egy ház miért ad parantsolatot fiainak?

F Azért hogy az áitatoságnak némely külső tselekedetit rendben vévén. az Isten parantsolatit az által könyebben végben vihesék. 2. hogy meg mutassa idejét és modgyát az Isten parantsolatinak végben vitelére.

Magyarázat

Hogy jobban meg lehesen érteni ezt a feleletet. két vagy három példát hozok. elé.

Mi tartozunk azal. hogy gyakorta elé számlályuk elménkben az Isten jó téteményeit, hogy az örök életnek kívánságát magunkban fel gerjeszük. hogy a szentek ditsöségit meg tekintvén.

⁷⁸² Matth. 18 17.

⁷⁸³ Act. 20 28. hebr 23. 17.

⁷⁸⁴ luk 10. 16.

⁷⁸⁵ Act 15. 28.

⁷⁸⁶ Matth. 18 17.

öket kövesük. ugyan ezen okból rendeltettek az innepek. a mint ezt még jobban meg látjuk ezután.

Tartozunk az Isten parantsolatya szerént. hogy ő néki külső tiszteletet. adgyunk. és minden héten egy napot meg szentelni, és azt az Isten szolgálattában tölteni, az Anyaszent egy ház, hogy ezt a kötelességet végben vitesse velünk. azt parantsolya hogy vasárnapokon és innep napokon a szent Misét el ne mulasuk, mivel ez a szent áldozat, leg főveb része a vallásbéli tselekedetnek.

Tartozunk Communicálni, és halálos vétkeinket meg gyonni. a mint ezt meg fogjuk mutatni. mikor az oltári szenttségről. és a gyonásról fogunk szollani. az Anyaszent egy ház időt szabot ezekre, azért hogy a hivek végben vigyék ezeket a kötelességeket

Végtire. tartozunk azal. hogy a testet sanyargasuk és a szolgálat alá vesük. szent pál mondása szerént. némelykor tartozunk böjtölni is valamint a kristus mondá a farisaeusoknak. hogy az ő tanítványi böjtölni fognak menyben menetele után. hogy pediglen ezeket a nagy kötelességeket végben vigyük; az Anyaszent egyház nekünk böjtököt, és abstiniaciokat parantsol tartani.

Ezekből meg láthatni tehát. hogy az Anyaszent egy ház parantsolati tsak arra valok hogy időt és modot szabjanak az Isten parantsolatának végben vitelére.

K Melyek az Anyaszent egy ház parantsolati?

F Rend szerént tsak hat parantsolatokat számlálnak. a melyek közönségesen minden renden lévő hiveket illeti.

Az Első azt parantsolya hogy meg szentellyük a bé vett innepet. A második. hogy Misét halgasunk vasárnapokon. és innep napokon. A harmadik. hogy leg aláb egyszer esztendőben a magunk pasztorához gyonni el mennyünk. A negyedik hogy leg aláb egyszer esztendőben husvét napján az ur testét magunkhoz vegyük. A ötödik. hogy a kántort, vigiliakot, és a nagy böjtöt. meg böjtölyük. A hatodik. hogy pénteken. szombaton hust ne együnk.

Rend szerént ezen versekel mondgyák el a hat parantsolatokat

1. Innepeket meg szentellyed.
Dolgot. s' henyélést kerüllyed.
2. Misét halgas vasárnapon
Ugy a töb Innep napokon
- 3 Esztendőben egy szer menni.
Elné mulasd vétkeid gyonni.
4. Teremtődnek testét vegyed.
Buzgon husvétkor azt egyed.
5. Cantort vigiliát meg böjtölyed
Nagy böjtben a hust kerüllyed
- 6 Péntekeken hust ne egyél.
Ugy szombaton tselekedgyél

XIII Rész
Az Anyaszent egy ház első parantsolattyáról.

Első Articulus
Közönségesen az Innepekről.

K Mellyik az Anyaszent egy ház első parantsollattya?

F *Innepeket meg szentellyed, dolgot henyelést kerüllyed.*

K Mit parantsol ezek által az Anyaszent egyház.?

F Hogy meg szentellyünk bizonyos innepeket, valamint a vasárnapot

K Miképen kel meg szentelni az Innepeket?

F A szolgálat béli munkát el kel kerülni. főképen a vétket. 2. nem a henyelésben, hanem az Isteni szolgálatban kel töltöni azokat a szent napokat

K Meg tiltani az Innepe napokon való dolgozást. nem ellenkezik az Isten parantsolattyával. a ki azt mondgya hogy hat napon dolgozál. a hetedikén meg nyugodgyál.?

F Nem, mert ezek a szok nem tesznek egyebet hanem hogy a rend szerént való hétben. hat nap rendeltet a munkára, és egy a meg szentelésre, de ezek a szok nem rekesztik ki a kötelességet a melyel tartoznak a szolgálat béli munkától. meg szünni. az innepe napokon, a melyek rend kívül vannak a hétnek folyásában.

K Miért magyarázod eszerént ezeket a szokot?

⁷⁸⁷ F Az Isten maga magyarázta eszerént, eki tettzik az Exodusbol. mivel azt láttyuk ebben a ⁷⁸⁸ könyvben. hogy a midön valamely héten innepe napok estenek, azokon a napokon ugy meg volt tiltva a munka, valamint a szombat napján. Mojses sok innepeket hagyot a sidoknak. a melyeken a dolog meg volt tiltva.

K Az Anyaszent egyháznak vagyóné hatalmában hogy olyan innepeket rendelyen. a melyeken ne legyen szabad dolgozni?

F Ha a sido Anyaszent egyháznak volt arra hatalma. a keresztyén Anyaszent egy háznak nagyob vagyon

K. Honnét mutatod azt meg hogy a sido Anyaszent egyháznak volt arra hatalma.?

⁷⁸⁹ F A szent írásbol. a melyben láttyuk hogy egy néhány innepet rendelt volt a törvény ki adása után. az Évangyéliumbol láttyuk hogy a kristus el ment a templomban az olyan innepre. ugy mint a templom dedicatiojárá., melyet a synanoga rendelte volt a makabaeusok idejében

K Az Anyaszent egy házban kiknek illik az innepek szentelésit meg parantsolni?

⁷⁹⁰ F A Pápának, a püspöknek,. akiket az Isten arra rendelte hogy az Anyaszent egy házat igazgasák. valamint szent pál mondgya.

K kik rendelték azokat az innepeket, a melyeket mostanában üllenek.?

⁷⁸⁷ 12. 16. 23. 14.

⁷⁸⁸ levit 23 Deut 16.

⁷⁸⁹ 1 Malc 4 39.. joan 10. 22. Ester 9. judith. 31. 2. Mak. 15. 36. 37.

⁷⁹⁰ Act. 20 28

F Némellyeket az Apostolok rendelésiből vettük. ilyenek leg többire a kristus innepei, némellyeket az után rendelte vagy vette bé az Anyaszent egy ház. némellyeket pedig a püspökök rendelték. a magok püspökségiben

K. Tartozunké ugy meg szentelni ezeket az utolsokot valamint az elsőket.?

F. Igen is tartozunk. mind egyikét. mind a másikat meg szentelni, és ahoz a renchez alkalmaztatni magunkot a mely rend tartatik abban a püspökségben a melyben vagyunk.

K Miért tartozunk abban apüspökségben lévő szokáshoz alkalmaztatni magunkot, a melyben találkozunk?

⁷⁹¹ F Mert akár hol legyünk jó példát kel adni, a több hivel egyenlő szokást kel tartani. és engedelmeskedni apásztoroknak; akiknek illik, kinek kinek a maga püspökségben el rendelni az Isteni szolgálatnak modgyát. és idejét.

K Miért rendelték az innepeket?

F Az Isten tiszteletire, és hogy a hiveket oktathassák.

K Az Anyaszent egy ház miképen tiszteli az Istent az Innepeket?

F A vallásnak leg főveb titkainak szentelésivel. A Boldogságos szüz, vagy a szentek emlékezetinek meg ujtásával., a kikben az Isten leg inkább mutatta ki ajándékát. és a melyekért az Istennek hálaot ad az Anyaszent egy ház.

K Az Anyaszent egy ház miképen oktattya. a hiveket az innepek által.

F Elméjekre adván a hitnek leg főveb titkait. vagy leg nevezeteseb tselekedetit a szenteknek.

K Melyek azok a külömb féle innepek melyeket az Anyaszent egy ház parantsolya meg ülleni?

F Az Anyaszent egy ház némely innepeket szentel aszent Háromságnak tiszteletire., a kristus tiszteletire, a Boldogságos szüz, az Angyalok, és a szentek emlékezetire. és a templomok meg szentelésinek emlékezetire.

K Miképen lehet hasznosan szentelni azokat az Innepeket?

F Elmélkedni kel azokról a titkokról a melyeket tisztel azokon a napokon az Anyaszent ⁷⁹² egyház, vagy is a szenteknek azon jó erkölcsiről, a melyeket előnkben adgya hogy kövesük, azokon a szent napokon szent dolgokban foglalatoskodgyunk.

2 Articulus

Különösön az Innepekről, leg előbször a szent Háromságnak Innepéről

K Mikor szenteli az Anyaszent egyház a szent Háromságnak Innepét?

F Minden nap. de főképen vasárnapokon, és ugy mondván a szentek Innepei a szent Háromságnak tiszteletire szenteltetnek., mind azon által mint egy ött száz esztendőtol fogvást az Anyaszent egy ház bizonyos napot rendelt ennek a titoknak tiszteletére. a mely nap szent Háromság vasárnapjának neveztetik. némely Anyaszent egy házakban kétszer üllik ezt az innepet, ugy mint pünkösöd. után valo első. és utolso vasárnapon

K Miért mondád azt hogy mindenik nap a szent Háromságnak tiszteletire rendeltetet?

⁷⁹¹ hebr 13. 17. s. Aug. epist 119. ad janua

⁷⁹² s. Chrys. hom de lazaro.

F Azért, hogy akár mely napon, akár mely innepen tsak egyedül az Isten Három személyiben imádtatik, és ditsöitetik.

K Mit kel tselekedni a szent Háromság napján?

F Az Istent Három személyiben kel imádni. meg kel magunkot aláznunk az ö hatalma alat. és gondviselése alá kel magunkot ajánlani.

3. Articulus

A kristus Jesus fogantatásának innepéről melyet gyümölcs öltő. B.Aszonynapjának nevezik

K Mellyek a kristus Innepei.?

F Az első. fogantatása, születése, környülmélettetése, Epiphania. a templomban való bé mutattatása, szenvedése. temetése, fel támadása. menyben menetele, a szent Léleknek le szállása, és ur napja.

⁷⁹³ K Mikor szentelik fogantatásának innepet?

F. Martiusnak huszon ötödik napján. gyümölcs öltő Boldog Aszony napján.

K Miért nevezik ezt az Innepet Annunciationak?

⁷⁹⁴ F Mert ezen a napon küldeték Gabriel Angyal. a Boldogságos szüzhöz, hogy néki meg jelentse a meg testesülesnek titkát.

K Miképen fogada a Boldogságos szüz ezt a követtséget?

F Eleinte mindgyárt meg háborodék, nem tudhatván hogy ki volna az, aki néki olyan nagy dolgot mondana; érdemetlennek is itélle magát arra, hogy az Isten Annyává lenne. ugyan azon ⁷⁹⁵ alkalmatosságal. mutatá meg nagy szeretetét a tisztasághoz, és az engedelmeséghez, *meg mutatá szeretetét a tisztasághoz*, mivel az Angyalnak meg vallá hogy soha férfiat nem üsmért., nem is akara üsmérni. *Az ö alázatoságát* abban, hogy magát *az ur szolgálójának nevezzi*, a midön az Isten Annyává választatik. *Az ö engedelmeségét* abban, midön azt mondá. *legyen nékem ate mondásod szerént.* és mihelyt akarattyát ki mondá. azonnal szenttséges méhében fogadá a meg váltot. a szent léleknek munkája által. ezen a napon. mind a kristus. mind a Boldogságos szüz innepét üllik.

K Miképpen kel szentelni ezt a dupla innepet?

F Imádni kel a meg testesült öröktől fogva valo Igét, a ki magát meg aláfván. emberré lett, tisztelni követni, és esedezni kel a Boldogságos szüznek. elmélkedni kel a tsudákról melyek benne lettek. ezen a nagy napon. tekénttsük meg a kristushoz valo köteleségünket. és utállyuk meg a bünt.

4 Articulus.

Az Adventi napokrol.

K Miért nevezik adventnek. a karátson előtt valo négy hetet.?

F Mert az Anyaszent egy ház azt akarja, hogy a hivek azon idő alat készülyenek arra hogy akristus első el jövetelének innepét áitatoságal. szentelhesék

⁷⁹³ s. Aug. lib 4. de Trinit Cap 5.

⁷⁹⁴ luk 1.26.

⁷⁹⁵ s. Ambr serm. 2. de virgini

K Mellyik akristus első eljövételének innepe?

F A kristus születésének innepe. melyet karátsonnak nevezik.

K Miképpen kel akarátsoni innephez készülni?

F 1 Meg kel emlékeznünk arról. hogy mitsoda nagy szükségünk vagyunk akristusra, meg tekintvén bűneinket. és nyomoruságunkot. 2. suhajttsuk akristust., és kérjük hogy jöjjön el. meg gyógyításunkra, 3 szüntelen imádjuk a meg testesült igét. 4. penitencia tartásokal., és más áitatoságokal. készülyünk a kristust magunkhoz venni. azon a szent napon.

A régi időkben sok helyeken böjtöltek az adventi napokon, valamint tselekesznek a görögök

K Az Anyaszent egy ház nem térsené adventben emlékezetet a kristus utolsó eljövételéről.

F Igen is, mert ugyan az utolsó eljövételéről a kristusnak. kezdi el oktatásit. azon ókból. hogy a penitenciára indíttson bennünket. meg tekintvén velünk az Isten ítéletit. 2 hogy ohajttsuk a kristus utolsó eljövételét. mint a büntől való meg menekedésünknek idejét.

K. Mit tselekeszik még az Anyaszent egyház. hogy a penitenciára indíttson minket. azokban a napokban?

F Azokat az oktatásokat olvastattya nekünk. a melyeket ada a sidoknak. a kristus elöl jároja, keresztelő Szent János. hogy őket a penitencia által a kristus el fogadására készítse.

5. Articulus.

Karátson napjáról.

⁷⁹⁶ K Mitsoda napon szentelik a kristus születését.

F Huszonötödik decembris. karátson napján.

K Mit kíván töllünk az Anyaszent egyház azon a napon?

F Hogy a kristust imádjuk mint gyermeket. hozzája nagy háláadásal. legyünk., nagy figyelmeséggel halgasuk az oktatásit, melyeket ad a kristus születéséről.

K Mire kel figyelmeznünk akristus születésében?

F Arra hogy ő utozásban jött evilágra. éjfél tályban, Bethlehembben egy istáloban. és az esztendőnek leg keményeb idejében.

K Miért volt utozásban a Boldogságos szűz. mikor a kristust evilágra hozta.?

F Mert kételeniteték Augustus CSászár parantsolattyára. Bethlehembben menni, az Isten azon pogány CSászár által akarta bé tölteni a jövendöléseket. a melyek meg mondták hogy a ⁷⁹⁷ Messiásnak Bethlehembben kellettnek születni, továbbá. akristus azt is akará ezel, hogy nekünk ezoktatásunkra lenne,

K Mitsoda oktatást akart a kristus nekünk adni ez által?

F 1. Hogy engedelmesek, alázatosok legyünk. és hogy ugy tekéntsük magunkot e földön. mint idegeneket. és utozókat. 2 hogy szeresük a szegenységet, és meg vesük agazdagságot. ⁷⁹⁸ betsületet. és az előmenetelt. 3. hogy szeresük a sanyaruságot. és meg gyözüik a kényeségre való hajlandóságot.

⁷⁹⁶ s. Aug. lib 4. de Trinit Cap 5

⁷⁹⁷ Mikae. 5. 2.

⁷⁹⁸ Tit. 2. 12.

K Miért akarta a krisztus utozásban és sanyaruságban születését?

F Mert még születésekor ellene akara állani a test kívánságának, a szemek bujálkodásinak, és az élet kevélységinek.

K Miért állot ellene a krisztus ezen három kívánságnak?

F Mert még születésekor akará a vétket gyükeriből ki irtani, hogy az után az ő példája oktatásokra lenne az embereknek.

Magyarázat

A krisztusnak minden oktatása, és tselekedete nem más végre tzeozot, hanem hogy arosz kívánságoktól el távoztason minket, és egyedül az Istent szerettesse velünk. nem is adhata ennél hasznosab oktatást. az embereknek jaj annak a ki ezt nem követi. jaj annak aki azt betsüllli szereti, és keresi a mit akrisztus meg vetett.

K Miért mondanak három Misét karátson napján.?

F Ez még az Anyaszent egy háznak régi szokásától maradot. mivel az előtt. a nagy Innepeken egy néhány Miseket mondottanak. mert mindenek nem lehettenek volna jelen tsak az egy misén. ugyan egy pap is mondotta azokat a miséket. vagy pedig azt is el mondhatni hogy a három Misében akrisztusnak három féle születését tisztelik.

K Melyek azok ahárom féle születési az Isten Fianak?

F Az Isten Fia öröktől fogva születet az ő Attyának kebelében, időben születet a Boldogságos⁷⁹⁹ szüz méhében, és minden nap születik lelki képen az ő hiveinek szivekben, ahol lakozik kegyelme által. mondgya szent pál.

K Melyik születését tisztelik az éjfélnap misében?

F Az ő időbéli születését, ugyan az oltaron is vagyon a krisztus éjfélnap, valamint ajászolban volt Bethleemben azon idő tályban.

K Mitsoda lélekben kel jelen lenni az éjfélnap Misén.?

F Imádnunk kel az Istálóban születet krisztust.

K Melyik születését tisztelik a reggeli Mísekor?

F A reggeli Mise arra rendeltet hogy tiszteljük akrisztus születésének ki nyilatkoztatását apásztoroknak., azért ebben a Misében tisztelhetjük az ő hiveinek szivekben valo lelki születését is.

K Mitsoda lélekben kel jelen lenni a reggeli Misén?

F Imádgjuk az ujonnan születet Jésust. apásztorokal és az Angyalokal együt, kik ének szoval ditsérék. mondván. Ditsőség menyben Istennek, békeség földi népeknek, jó akaratu hiveknek.

K Mellyik születését tisztelik a harmadik misekor.?

F Mint hogy az Anyaszent egy ház a harmadik misekor a szent János Évangyéliumának a kezdetit olvastattya. ahol az Isten Fiának az Attya kebelében öröktől fogva valo születése oly tsudálatosan vagyon fel téve, és hogy azon misében a szent pál sidokhoz irt levelének első részit olvastattya, a melyben ugyan ezen igaság nyilván ki tettzik, azért lehet ezt a harmadik Miset ugy tekénteni, mint a krisztus Isteni születésének meg szentelésit.

K Mitsoda lélekben kel jelen lenni ezen a Misén?

⁷⁹⁹ Ephes. 3. 17.

F Imádjuk az Angyalokat és a szenteket. együtt az Istennek Fiát, és adgyunk hálákat néki az⁸⁰⁰ emberekhez való jó tetteiméért. mivel az Angyalok imádkoztak ötet, mihelyt születék. mondgya szent Pál

K Tartozunké három Misét halgatni kárátson napján.?

F Valo hogy eleget teszünk az Anyaszent egy ház parantsolattyanak hogy ha a három közül egyet halgatunk. mind azon által azt jóvalya hogy mind a hármat meg halgasuk

6 Articulus

A kristus környülmételkedéséről.

K Mitsoda napon üllik akristus környülmételkedésének innepét?

F Karátson után nyolczad napal; az esztendőnek első napján.

K Mitsoda a környülmételkedés.?

F Ez az ó törvénynek olyan Ceremoniája; a melyet követtek minden férfiu gyermekel, születése után nyolczad nappal.

K Miért rendeltet vala ez a Ceremonia?

F Hogy az Isten népe meg különböztesék az egész földön lévő népektől.

K Mikor rendeltették ez a Ceremonia?

F Mikor az Isten szövetséget tett Ábrahámal. a környülmételkedés jelül lett ennek a szövetségnek.

K Mit jelente leg inkább a környülmételkedés?

⁸⁰¹ F Azt hogy az emberi nemzetnek eredete tisztátalanná let az eredendő vétékért.

K A kristus nem vala tehát alája vettette. ennek a törvénynek.

F Igen is. mert ő maga vala aszenttség.

K Miért akará tehát az alá vetni magát?

⁸⁰² F Mert a vétkes embernek formáját vévén magára. a mi vétkeinkért akara szenvedni. hogy azokat el töröllye vérével.

K Mitsoda nevezetes dologra kel vigyáznunk a kristus környülmételkedésekor?

F A sidok szokása szerént a környülmételésekor nevet adnak vala azoknak kik környülmételtettek, valamint a keresztyéneknél nevet adnak a keresztségben., ezen a napon adák a kristusnak a Jesus nevet, a mely meg váltót teszen. valamint Gabriel Angyal meg mondotta volt a Boldogságos szüznek hogy ezen a néven neveztessek.

K Nagy névé a Jesus név.?

⁸⁰³ F szent pál azt mondgya, hogy a Jesus neve előtt. mind az égben, mind a földön mind a pokolban meg kel hajolni minden térdnek.

K Miképen kel üllenünk ezt az innepet?

⁸⁰⁰ hebr 1. 6.

⁸⁰¹ s Aug. tract. 30 in. s. joan

⁸⁰² phil. 2. 7.

⁸⁰³ phil. 2. 10.

F Az esztendő kezdetin meg kel magunkot ujítani. az Isteni szolgálatban, arra kel magunkot szoktatni hogy nagy tisztelettel. hijuk segítségül a Jesus nevét, és legyünk azon, hogy lelki képen környezetelkedtek legyünk.

K Miben áll a lelki környezetelkedés?

F Abban hogy el távozzunk a rossz hajlandóságoktól. és ellene mondgyunk a rossz⁸⁰⁴ kívánságoknak, egy szóval, valamint szent pál mondgya. *Meg tagadván ahiteltenséget, és a világi kívánságokat, mértékletesen és szentül élünk, ejelen való világon, várván azt a boldog reménséget, és ama nagy Istennek, és a mi meg tartónknak. a Jesus kristusnak ditsőséges meg jelenését*

7 Articulus.

A Kristus Epiphániájáról, melyet viz keresztnek nevezik.

K Mitsoda innepet szentelnek hatodik Januárj?

F A kristus Epiphániáját

⁸⁰⁵ K Mit teszen ez a szó Epiphania?

F E görög szó, mely teszen meg jelenést, vagy ki nyilatkoztatást.

K Miért nevezik ezt az innepet Epiphániának.?

F Mert azon az innepen három féle titkot szentelnek a melyek által nyilatkoztatta ki akristus. az embereknek, az ő ditsőségét.

1. A Mágusoknak, a kristus imádására való meneteleket Bethlehemben.. 2. A kristus szent János által való kereszteltetésit. 3. A lakadalomban való tett tsuda tételit a kristusnak, ugy mint,. a viznek. borrá való változtatását.

K. kik valának a Magusok.?

F Nap keleti pogány philosophusok., a kiket közönségesen királyoknak nevezik. noha tellyeséggel nem tudhatni mitsoda renden lévők valának., de azt el hitetthetyük magunkal. hogy nagy urak valának. ugyan ezt is tarttyák sokan a szent irás magyarázók közül. hogy pediglen királyoknak nevezik. azt a profetiákra való nézve tselekeszik.

K Tudgyuké számát a Magusoknak?

F szent Leo pápa azt tarttya hogy hárman voltak, de azt bizonyosan nem tudhatni.

K A Magusok neveit tudgyuké.?

F A Mi tettzet némely aucthoroknak írni a Mágusok nevek iránt. a bizonytalan. jobb meg vallani hogy nem tudgyuk bizonyosan neveket

K Miért jöttek imádni a kristust?

F Mert meg üsmérék az Isten sugarlásából, és az új tsillagnak támadásából., hogy ő volna a mennyeknek. és a földnek királya.

K Hová menének a Magusok imádni a kristust?

F Bethlehemben ahol születet volt.

⁸⁰⁴ Tit. 2. 12.

⁸⁰⁵ s. Aug. serm 64. de diversis.

K Honnét tudták ők azt hogy Bethlehemben születet a kristus.?

F Jérusálemben érkezvén a papi fejedelmektől meg tudák. hogy a Messiásnak Bethlehemben kel születni a proféták szerént.

Magyarázat

Az Isten Jérusalemben küldé a Magusokat, akarván azt., hogy a sidó papoktól. tudakozák meg az igazságot, és azután mennének a kristushoz, ebből világosan ki tettik, hogy tsak az Anyaszent egy ház szolgaitól. akarja az Isten hogy az emberek tanitassanak az üdveség uttyára.

2. A sidó papok meg tanították a magusokat hogy hol kellene keresni a kristust. de ő magok nem menének oda vélek, rettentő jele vala ez, annak a meg vettetésnek. a melyben idővel esének. mikoron pediglen az urnak szolgálai azt nem tselekeszik a mit predikálnak, akoron a ⁸⁰⁶ mágusokat kel követni, és élni kel a világozásal. melyet az urnak szolgálai adnak. de nem kel őket követni szokásokban mondgya akristus.

K Ki vezeté a Magusokat Bethlehemben?

F A mely tsillagot láttak vala. nap keleten, ugyan azon tsillag vezeté őket Jérusálemtől fogvást. mind addig a helyig ahol volt a kristus, és őt meg állapoték.

K Mit tselekedének a magusok mikor meg találák akristust.?

F Mindgyárt imádák őtet. és nekie ajándékot adának, aranyat, temjént, és myrhát. aranyat mint királynak, temjént mint Istennek. myrhát mint halando embernek.

K Mitsoda lélekel kel szentelnünk ezt az innepet?

⁸⁰⁷ F 1 Hálákot kel adnunk az Istennek. hogy minket pogányokat ingyen valo kegyelmeségéből a keresztyénségre hivut. holot asidokot, és anyi sok népet az ő vakságokban el hadgya.

2. Imádnunk kel a kristust valamint a mágusok és áldozatul kel néki ajánlani minden jovainkot, a melyeket jelenti az arany. az imádságinkot, melyeket jelenti a temjén. és áldozuk ⁸⁰⁸ fel rosz hajlandóságinkot, melyeket jelenti a myrha. a melynek keserúsége jelenti a szenvedést.

8 Articulus

Gyerttya szentelő Boldog Aszony Innepéről

K Mitsoda innepet üllenek 2 februariusban?

F A kristusnak a templomban valo bé mutattását. és a Boldogságos szüznek bé avattatását.

K Ki által, és miért mutattatot bé akristus a templomban, és mitsoda időben volt a.?

F A kristust a Boldogságos szüz mutatá bé a templomba, születése után negyven napal. hogy a Mojses törvényének eleget tenne, a mely parantsollya a sidoknak hogy az első fiak atemplomban. az Istennek bé mutattassanak. a szüléjek által; és ugyan azok által. meg is váltassanak

K Miért adá az Isten ezt a törvényt?

⁸⁰⁶ Matth. 23. 2.

⁸⁰⁷ rom. 9. 10. s. Aug. serm. 199. de epiphan.

⁸⁰⁸ s. Bern. serm. 3. de epiph.

F Hogy a sidok rea emlékezzenek. hogy a midön az Attyokot meg szabaditá egyiptumbol; az egész egyiptum bélieknek első szülőiteit meg ölé. és az sidokét meg tartá.

K Mit tselekedék akristus mikor atemplomban bé mutattatot.?

⁸⁰⁹ F ö, az ö Attyának., az Istennek ajánlá magát áldozatul., hogy ötet meg engesztelné.

K Mitsoda nevezetes dolog történék még azon időben?

F Egy szent öreg ember, és egy szent özvegy Aszony. akristus Jésust, Messiásnak üsmérék lenni.

K Mit tselekedék siméon?

F A kristust ölében vevé. és nagy örömel áldá. mondván. *Mostan botsátod el uram szolgádot békeségel; ate igéreted szerént. mert látták az én szemeim ate üdvezitödöt*

K Mit tselekedék Anna?

F Jövendölő lélek lévén ebben az özvegy Aszonyban, akristusrol beszélle mind azoknak kik várják vala az Izraelnek meg szabadulását

K Mit értesz a Boldogságos szüz bé avattatásán?

F Értem azt a Ceremoniát a mely alá akará magát vetni, hogy a Mojses törvényének eleget tenne; a mely parantsollya az Aszonyoknak el menni a templomban tisztulásnak okáért. mihelyt a gyermek ágybol fel szabadulnak.

K Miért volt ez a tisztulás.?

F Ez olyan törvény béli szokás vala, a mely jelenté hogy a mi születesünk Ádám esetetöl fogvást tisztátalanság és átok,

K Ez a törvény nem illeté tehát a Boldogságos szüzet.

⁸¹⁰ F Igen is nem, mert semmi tisztátalanság meg nem illeté a kristus születését, se a Maria szülését.

K Miért veté tehát ezen törvény alá magát a Boldogságos, szüz.

F Alázatoságbol, és a jó példa adásnak kedviért.

K Mit tselekesznek vala a sidó aszonyok a templomban hogy meg tisztullyanak.?

F A törvény azt hagyta nékik hogy a gazdagja azon a napon az Istennek áldozék egy esztendös bárányt. egy galambot. vagy egy gerlitzét, és a szegénye ket gerlitzét. vagy két galambot

K Mit ajánla a Boldogságos szüz?

F A szegények áldozattyát. mert szegény vala.

⁸¹¹ K Mitsoda lélekel kel szentelnünk ezt az innepet?

F Ajánlanunk kel magunkot az Istennek, fő képpen a Mise alat, hogy mindenkor az ö akarattyát követhesük

2. kövesük Máriának alázatoságát. és engedelmeségét.

⁸⁰⁹ Hebr. 10. 6. 7.

⁸¹⁰ s. Bern. serm. de purifi.

⁸¹¹ luk 2. 24. s. Aug. qu. 40 in levit

3. kövesük szent simeonak szorgalmatoságát, a melyel vala akristushoz. és hogy tsak akristust suhajttsuk.

4. Tekénttsük a kristust úgy mint világosságunkot és ditsőségünket, és kérjük hogy világosítson meg minket.

5. kövesük a jövendő mondó Annát; és szeresük valamint ő a templomban való lételt., és a kristusrol való beszélgetést.

K Miért szentelnek gyertyyát azon a napon?

F Az Anyaszent egy háznak az a szokása. hogy meg szentelnye mind azt a mivel élni szokot Ceremoniáiban ennek az okát másut bővebben meg mondgyuk. a máii innepnek egyik Ceremoniája a, hogy a hiveknek égő gyertyyákat osztogatnak., ezt a processióba és a Mise alatt a kezekben tarttyák. hogy azal meg mutassák, szent siméonal örömben való léteket, a ki is a kristust ölében tartván mondá. hogy ez a gyermek a népeknek világosága, és Izraelnek ditsősége.

K Miért járnak procesiót ezen a napon?

F Annak az okát meg fogom mondani hogy miért rendelte az Anyaszent egy ház a processiókat. vasárnapokon. és Innep napokon. a mai processióban előnkben teszi a Boldogságos szüznek a templomban való menetelét., ölében vivén az ő szenttséges Fiát

9 Articulus.

A nagy hétről. először virág vasárnapról.

K Az Anyaszent egy ház mikor szenteli leg különösebben a kristus szenvedésinek titkait?

F Noha az Anyaszent egy ház az egész böjtön az üdvevitőnek szenvedésiben foglalatoskodgyék is. de leg inkább a nagy héten szenteli azon titkokot

K Miért nevezik ezen hetet nagy hétnek?

F Azért hogy ezen a héten tölt bé válttságunknak nagy titka.

K Mit kel tselekedni hogy ezt a szent hetet szentül tölthesük.

F szorosabban kel böjtölni hogy ha lehet.. 2. az imádságot inkább kel gyakorolni. 3. A kristus szenvedésiről minden nap kel elmélkedni. 4 A szenttségekhez kel készülni. 5. Az Isteni szolgálatokon jelen kel leni a menyiben lehet

K Mitsoda titkokot szentel az Anyaszent egy ház virág vasárnapján?

F A kristusnak Jérusálemben ditsőségesen való bé menetelét szenvedese előtt hat napal.

K Mi formában lett az a bé menetel.?

⁸¹² F A kristus számaron mene bé a városban. Zakariás jövendölése szerint., a nép és a gyermekek eleiben menvén. ágakot hintének az utra, és köntösöket le terítették, nagy örömel. kísérik vala ötöt, tartván ágakot kezekben.

K A kristus miért üle számára?

F Azon kívül hogy a profetiákat bé akará tölteni a számára ülvén. azt is meg akará nekünk mutatni az által. hogy meg vetné az emberi nagyságokat és a világi ditsőségeket.

K Mitől volt hogy tsak aköz nép mene akristus eleiben?

⁸¹² zaka 9. 9. Matth. 21. 1.

F Hogy észre vehesük ez által, hogy a nagy renden lévők, és agazdagok, nem érdemlik kevélységek miatt hogy részt vegyenek a krisztus győzedelmében, és hogy az Isten szereti az együgyűeket. és az ártatlanok ditseret adását.

K Mitsoda kiáltást mond vala a nép utánna?

F *Hosanna a Dávid Fiának. áldot legyen a ki jött az urnak nevében. Hosanna a magoságbéli Istennek.*, ez a szó hosanna azt teszi kérünk üdvözits minket., vagy is. üdvözletet. ditsőséget.

K Miért szenteltet ágakat az Anyaszent egy ház ezen a napon

F Hogy meg emlékezünk arról a mit asidok tselekedének, midőn ágakal menének a krisztus eleiben. hogy mi is tiszteljük a krisztus győzedelmesen való bémenetelét. jerusálemben. hasonló Ceremoniákkal., mivel a processiókor, mindennek ág vagyon kezében

K Mikor a processio viszá tér miért ütök meg háromszor a kaput és végtire a kapu meg nyílik.?

F Hogy meg emlékezünk arról., hogy a menyeknek kapuja. bé vala zárva mind adig valamég a krisztus azt meg nem nyitá nekünk halálának érdeme által.

K Mitsoda az Anyaszent egy ház szándéka azon a napon?

F 1 Az. hogy a krisztust úgy tekintsük. mint olyat, a ki halála által győzedelmet vett az ördögön. 2. hogy részt vegyünk győzedelmében., az ő birodalma alá vetvén magunkot, és neki adván szívünket. és hogy nagy buzgósággal legyünk jelen. a mai Isteni szolgálatokon.

10 Articulus

Nagy tsötörtokről. és nagy péntekről

K Mit tselekedék a krisztus nagy tsötörtökön?

F Az Apostolinak lábokat meg mosá., A szenttséges Eucháristiát rendelé, és azon éttzaka későn a sidok meg fogák, és egész éttzaka sokat szenvede.

K Miért szentelik a szent olajakot ezen a napon?

F Mert a nagy szombaton való solemnis kereszttségekhez szükséges.

Magyarázat

Hogy ezt a feleletet meg lehesen érteni, azt meg kel tudni, hogy régenten mikor a püspök Ceremoniával. keresztelt. elsőben mindenkor meg szentelte a szent olajakot., valamint mostanában meg szenteli apap a sőt valahányszor keresztel., nagy szombat. és a pünkösöd előtt való szombat, a Ceremoniával való keresztelésekre voltak rendeltetve. nagy szombaton a Mise előtt kereszteltének, valamint mostanában is tselekesznek., azért a Catecumenusok olaját nem lehet meg szentelni azon a napon. se az előtt való napon. mivel Misét nem mondtak, nagy pénteken. most sem mondanak, szükséges volt tehát nagy tsötörtökön meg szentelni az olajakot.

Azon időtől fogvást ez a szokás bé vétetődöt. hogy tsak nagy tsötörtökön szenteltyék meg a szent olajakot. egész esztendőre. és ez a szokás végtire törvényé vált

K Miért nem harangoznak ezekben a napokban?

F Az Anyaszent egy ház meg akarván tartani ezt a régi szokást, olyan formán kívánna a hiveket ezeken a napokon a templomban hini, valamint hitta őket minek előtte még harang nem volt., hogy nem harangoznak azt is mondhatni hogy az által az Anyaszent egy ház jelenti nagy szomorúságát

K Miért járnak a templomokat nagy pénteken?

F Annak emlékeztire hogy a krisztus külömb féle helyeken szenvedet, ugy mint az olaj fák hegyén. kaifásnál. pilátusnál. hérodesnél, a Calvaria hegyén., és sok féle személyektől. ugy mint, a maga tanítványtól, a sidoktól. pogányoktól. a papoktól. a néptől, és a vitézektől.

K Miért tarttyák meg, más naprá a szent sácramentumot?

F A Communióra. mert nagy pénteken az Anyaszent egy ház a Misének szent áldozattyát nem ajánlya.

K Miért nem ajánlyák a Misének szent áldozattyát nagy pénteken.?

F E még a régi szokástól maradt, mivel az előtt. nem volt szokás misét mondani böjt napokon., még mostanában is nem mondanak Médiolanumban a nagy böjti péntekeken és a görögöknél nagy böjtben tsak szombatokon. és vasár napokon mondanak

K Mit kel tsinálni nagy pénteken.?

F A krisztus szenvedésiről kel elmélkedni, ö reája valo nézve szenvedni kel. és szorosabban böjtölni. az Anyaszent egy házal imádkozni kel minden emberekért. a kereszt imádásra nagy tisztelettel kel el menni

K Miért imádkozik az Anyaszent egy ház ezen a napon minden renden lévő emberekért, még a sidokért. és a hitetlenekért is?

⁸¹³ F Meg akarja mutatni, hogy a krisztus minden emberekért holt meg, és meg akarja nekik nyerni halálának érdemét.

K Miért mondád hogy nagy tisztelettel kel a kereszt imádásra menni. nem bálványozásé a keresztet imádni?

F Ez a szó. *Adoratio* a deák nyelven nem teszen egyebet hanem le hajolást. köszöntést., valo hogy ezen a napon le kel borulni a kereszt előtt, de nem azért hogy a fát imádják hanem akristust aki arra volt feszítve, ez az, Anyaszent egy ház tanítása. nem is lehet káromlás nélkül néki más tanítást tulajdonítani, eröl már szolottunk az első parantsolatban

K A három matutinum alatt. miért tesznek az oltár eleiben három szegeletü gyertya tartot a melyen sok gyertya lévén. mindenik soltár után el oltanak egyet.

F E még az Anyaszent egy háznak régi szokásától maradt. mivel a nagy héten sok régi szokásokat meg tartottak.

Régenten az oltárookra gyertya tartokot nem tettek, még most is vannak olyan templomok a hol soha sem tesznek mind azon által a templomokban lámpást és gyertyát gyujtani, a leg elsöbb, és leg régieb szokás. az egész világon lévő Anyaszent egy házban, a mint ezt meg fogjuk mutatni.

Az előtt alámpásokat vagy fel fügesztették. vagy pedig agerendákra rakták. a mely gerendák a Chorus felet végig értek, vagy pediglen az oltárhoz közel magos gyertya tartokra tettek. a melyek mindenkor helyben maradtanak ezek a gyertya tartok sok féle formájuk voltak. némelyek kereszt formára, némelyek három szegeletre, némelyeknek sok ágai valának, ezeket a gyertya tartokot és lámpásokat, az éttzakai Isteni szolgálatra gyujtják vala meg szükségből; és napal meg nem gyujtották. hanem a nagy innepekben misekor; a nagy innepekben pedig az éttzakai officium viradtig tartot, mert nagy halkal éneklették., és a mint világasodni kezdet a templomban a gyertyákat is ahoz képest oltották el.

⁸¹³ 2 Cor 5. 14. 15.

Tehát a régi szokásnak meg tartásáért teszik az oltár eleiben a három szegeletű gyertya tartót a sok gyertyával. és hogy azokat lassanként oltyák el.

Némelyek pedig ezt a Ceremoniát lelki értelemre magyarázák. mondván. hogy az egymás után el oltot gyertyák az Apostolokat és akristus tanítványit jelentik. a kiket is a kristus, a világ világosságának nevezi, és akik el szaladván el széledének mikor a kristust meg fogák.

K Miért szoktak zörgetést tsinálni az officium után ezen három napokon?

F E még a régi szokástól maradt, mert a pap az officiumnak a végén meg ütötte. vagy a könyvet. vagy a széket hogy azal jelt adgyon a népnek. hogy az Isteni szolgálatnak vége vagon és ki ki el mehet, de a nagy innepekben mikor a templom tele volt népel; egy nehányszor kellett meg ütni a széket. hogy mindenek meg halhasák., a romai bréviárium tsak egy kevés zörgést mondgya hogy tegyenek. *sit fragor. et strepitus aliquantum.* hogy pedig a nép. oly nagy zörgést tsinál., a bizonyos hogy nem régi szokás. némelyek pedig azt tarttyák hogy az a zörgés azt a fel háborodást, és zür zavart jelenti. a melyben volt az egész világ a kristus halálakor. emind szép áitatos gondolat. tsak annyira ne menyen. hogy meg engedgyék a templomban valo székeket, és padokat el törni a gyermekeknek

K Miért fosztyták meg az oltárokat azokon a napokon?

F Ez is még a régi szokástól maradt, mivel az előtt meg fosztották. az oltárokat minden nap a Mise után. de már régtől fogvást hogy ennek a Ceremoniának lelki értelmet adtanak, mondván hogy akristus akit az oltár jelent. meg fosztatot köntösétől szenvedésekor. ugyan ezért is fosztyták meg az oltárokat; és mondgyák el. a huszon egyedik soltárt. a melyben ezek a szók vannak. Fel osztották magok között az én ruháimot és az én köntösömrre sorsot vetettek.

11 Articulus. Husvét napjáról.

K Mitsoda nap szentelik akristus fel támadását?

F Vasárnapon. a mely mindgyárt követi a tizen negyedik napját a martiusi holdnak.

Magyarázat

Régenten nagy vetekedések voltak az Anyaszent egyházban a husvét napja iránt, A Nicaei Concilium Generale 325 esztendőben el végezé hogy a Romai Anyaszent egy ház szokása szerént mindenüt husvét napja lenne az első vasárnapon mely mindgyárt követi a tizen negyedik napját á holdnak. a tavaszi Aequinoctium után. de hogy el kerüllye a sok féle változást mely származhatnék az Astronomiai Calculusokból az Aequinoctium iránt. A szent Concilium Martiusnak huszon egyedik napjára rendelé az Aequinoctiumot, ugyen ettől vagon hogy az husveti Innep., és a több innepek melyek attól függenek., és a melyeket változo innepeknek nevezik. némelykor hol eléb, hol hátráb esnek.

K Miért nevezik ezt az Innepet husvétnak? páschának.?

F Tsak épen a mi nyelvünken hiják husvétnak, azért hogy már szabad hust enni ezen a napon. mivel más nyelveken paschanak nevezik. az. az. által menetelnek, a sidoknak, meg kellett emlékezni ezen anapon hogy az Angyal meg ölé egész egyiptumban az első szülötteket, általmenvén pedig a sidok kapuja előtt, nem bántá őket, azután, az egyiptumból valo ki menetelekről,. és a farao rabságából valo meg szabadulásokról,.

A keresztyének pedig husvét napján. a kristus Jesus fel támadásának emlékezetit tisztelik. az az, a halálból az életre valo által menetelét. meg egyezvén lelke testével. a melyet a halál

választotta volt el: a mely által menetelnek erejével akristus meg gyözte az ördögököt,⁸¹⁴ hatalmok alól fel szabadított. az örökös haláltól meg mentet. és a menyeknek kapuját meg nyitotta.

K Miért üllik ezt az Innepet olyan nagy Ceremoniával.?

F Mert azon a napon tellyesedetbé a mi válttságunknak, és az Istennel valo meg⁸¹⁵ békéltetésünknek munkája. *A kristus a mi büneinkért halálra adatot., és fel támadot a mi meg igazulásunkért.* Ezt az Innepet három nap szokás ülleni.hogy meg mutassák az örömet, mind pedig hogy meg halállyák a jó téteményt, melyet meg érdemlet nekünk a kristus fel támadásával.: régenten egy hétig üllötték ezt az innepet.

K Mit kel tselekedni hogy jól. és az Anyaszent egy ház akarattya szerént lehesen szentelni ezt az Innepet?

⁸¹⁶ F Nem ahus ételnek kel örülni, hanem a fel támadot kristusnak., ötet imádni kel., és néki hálakot adni. anyi sok jó téteményiért, anyi sok szenvedésiért, és fel kel támadunk a kristusal.

K Hogy kel a kristusal fel támadni?

⁸¹⁷ F Ugy valamint a kristus, vegyünk mi is uj életet magunkra. hogy többé meg ne halyunk.

K Miben áll az az uj élet.?

F Hogy ellene mondgyunk a véteknek, és tsak egyedül az Istennek élyünk.

K Honnét tudhattyuk mi azt hogy ellene mondottunk a véteknek?

F Akor ellen mondottunk a véteknek, mikor azt nem szerettyük, és az. arra valo alkalmatoságot is kerüllyük.

K Honnét tudgyuk mi azt hogy tsak az Istennek élünk.?

⁸¹⁸ F Akor az Istennek élünk, mikor meg vettyük azokat a miket a világi emberek szeretnek. és keresnek ugy mint a Méltóságokat. agyönyörüségeket, tzifraságokat, és mikor tsak az oda fel valokot ohattyuk.

K Mitsoda a menyei dolgokat ohajtani?

F Tsak egyedül az Istent kel szeretni, az imádságokat., a jó olvasásokat, az Isteni szolgálatot. a predikációt, és a valóságos áitatoságot

⁸¹⁹ K Miért imádkoznak fent álva a husvéti időkben

F Azal meg akarják mutatni az örömet, és azal. jelentik a kristus fel támadását.

12 Articulus

A kristus Menyben meneteléről

K Mikor szenteli az Anyaszent egy ház akristus menyben menetelét?

⁸¹⁴ rom 4. 25

⁸¹⁵ rom. 4. 25

⁸¹⁶ Colos. 3. 1.

⁸¹⁷ rom 6. 9.

⁸¹⁸ Colos. 3 1.

⁸¹⁹ Can. 20. Conc Nicae.

F Negyven napal husvét után. mivel akristus fel támadása után, negyven napig marada eföldön.

K Miképen kel szentelni a kristus menyben menetelét.?

⁸²⁰ F Imádni kel a kristust mint közben járonkot, és szószollonkot. hozája kel emelni szívünket. tekéntsük ez eget a hová a kristus ditsőségesen fel ment. valamint hazánkot, és a földet ugy mint bujdosásunknak helyit. és készülyünk az Apostolokal. együt. hogy alázatos szível vehesük a szent lelket

13 Articulus. A Pünkösöd Innepéről.

K Mitsoda nap szentelik a szent Léleknek le szállását?

F Pünkösöd napján, ötvenedik napon husvét után. ez a szó pentecostes. téssen. ötvenedik napot

⁸²¹ K Mely tályban szálla le a szent Lélek az Apostolokra?

F. kilentz ora tályban regel.

K Hol valának akor az Apostolok?

F Mind együt valának az imádságban. a Boldogságos szüzel. és más több szent Aszonyokal.,
⁸²² és más Jérusálemben lévő atyafiakal.

K Miképen szálla reájok a szent Lélek?

F Igen nagy zugás hallaték. és látának mint egy tüzes nyelveket, a melyek le szállának mindenikére közüllök, azonal bé töltetvén szent Lélekel., minden féle nyelveken kezdének szollani., és tsudákat tettenek, egy szoval új embereké lettenek, tellyesek böltseségel. világoságal. és buzgoságal.

K A sidok vevéké észre ezt a nagy tsudát?

F Igen is mert épen aban az időben Jérusalemben gyülekeztenek vala avilagnak minden részeiről a pünkösöd Innepére. és azon igen tsudalkozának, hogy. ki ki a maga nyelvén hallaná szollani az Apostolokat, és sokan meg is térének közüllök.

K Mitsoda napon volt a sidok pünkösödgye.?

F Valamelyen a miénk vagyon, husvét után ötven napal., ez nálok igen nagy innep vala.

K Miért vala ez olyan nagy innep a sidoknál?

F Mert azon a napon, az az, ötven nap után, az első husvét után, vagy is egyiptumbol valo ki menetelek után, az Isten a sinaí hegy alat a meny dörgés, és villámlás közöt adá kí nékik Mojses által a kö táblákra irot törvényt., ugyan ezen a napon szoktak vala új buzából sütot kenyeret ajánlani az Istennek.

Ez az ö pünkösödgyök a miénket jelentette. 1 ugyan azon a napon szálla le a szent Lélek. hogy az Istennek törvényét. nem a kö táblákra, hanem az Apostoloknak, és ahiveknek szivekben írja., és hogy őket bé töltse nem félelemel, hanem Isteni szeretettel. 2. Az Apostolok is új

⁸²⁰ serm. s. Aug. s. leoni. s. Chryst. s. Bern. de Ascens. 9. ch.

⁸²¹ Act 2. 15

⁸²² Act 1. 14

⁸²³ lelki gyümölcsöt ajánlyanak azon anapon az Istennek, mivel a szent Peter első predikálására. három ezer ember tére meg.

K Mitsoda elmével kel szentelni ezt az Innepet?

F 1. Elmélkednünk kel ezekről a nagy dolgokrol. 2. Imádnunk kel a szent Lelket, és kérnünk, hogy bennünk is azt a kegyelmét tselekedgye. valamint az Apostolokban., az, az, hogy ⁸²⁴ szivünkben írja az Isten törvényét, azt velünk szeretesse, és követesse. 3 gondollyuk meg, hogy ezen a napon formálta. a kristus az ö Anyaszent egy házát. tellyesítette bé az ö titkait, és végezte el az ö munkáját.

14 Articulus

Ur napjáról.

K Mikor szentelik a szenttséges Eucharistiának Innepét?

F Szent Háromság napja után valo első tsötörtökön.

K Miért nem szentelik ezt a napot nagy tsötörtökön. mivel azon a napon rendeltet a szent Eucharistia.

F Noha az Anyaszent egy ház az Eucharistianak rendelésit szentellye nagy tsötörtökön is, de mint hogy azon a napon az urnak szenvedéséről valo dolgokban foglalatoskodik., annak okáért más tsötörtököt választot hogy különösen szentelhese ennek a nagy titoknak emlékezetit. azért is választotta pünkösöd hete után valo első tsötörtököt. mert pünkösödkor az Anyaszent egy ház fel állításának innepét szentelvén, illendő volt mindgyárt pünkösöd után szentelni ennek a nagy titoknak emlékezetit. a mely az Anyaszent egy házat. táplállya. erősíti. és élteti.

K Miért rendelte az Anyaszent egyház ezt az Innepet?

F Hogy ellene ályon azoknak, kik a szent Eucharistia ellen támadának

Magyarázat

Negyedik Orbán pápa rendelé ezt az Innepet 1264.. hogy ellene állana azoknak, kik tagadák a kristusnak az Eucharistiában valóságosan jelen valo létit. ezeket a káromlásokat meg ujították a ⁸²⁵ mi időnkben zuinglius. kalvinus. és más több sacramentáriusok.

K Miért rendelte az Anyaszent egy ház ezen a napon a nagy Ceremoniával valo processiot, ahol. a szent Eucharistiát hordozák

F Hogy meg szentellye azt a gyözedelmet a melyet a kristus vétet a szent Anyaszent egy házával azokon., kik ezellen a titok ellen tanítottak

K Mitsoda elmével kel jelen lenni azon a procession?

F Tsendeségel. és alázatoságal kel lenni. imádni kel a kristust a szenttségben, örülni kel gyözedelmeségin. hálakot kel néki adni a hitért, és az ajándékiért, melyeket nekünk adot.

⁸²³ Act 2. 41

⁸²⁴ s. Aug, serm. de pentec.

⁸²⁵ Baronius de an. 1004. 1028. 1035. 1059. 1079. 1088.

15 Articulus.

A Szentek Innepeiről leg először a Boldogságos szüz fogantatásáról.

K Mit hisz a szentek Innepeinek?

⁸²⁶ F E szerint nevezik azokat a napokat, a melyeket az Anyaszent egy ház az Istennek szenteli a szentek emlékezetire.

K Régi szokásé az Anyaszent egyházban a szentek Innepeit szentelni.?

⁸²⁷ F A Martyrok innepeit szentelni, a még Apostoli traditio; atöbb szenteknek pedig innepeit, azoknak példájára rendelték, de ezek nem olyan régiek.

K Mit kíván az Anyaszent egy ház mi töllünk az Innepekben?

F Hogy az Istennek hálákat adgyunk a szentekel tett kegyelmeségiért, hogy az ő példájokat kövesük. és hogy nekik esedezünk.

K Mitsoda szenteknek az innepeit ülli az Anyaszent egy ház.

⁸²⁸ F A Boldogságos szüzét. az Angyalokét. keresztelő szent Jánosét, az Apostolokét. az Evangyelistakét. a Martyrumokét. a szent püspökökét, a szent Confesorokét, a szent szüzekét., a szent házas Aszonyokét, vagy özvegyekét.

K Melyek a Boldogságos szüznek innepei. a melyeket tartozunk meg szentelni.?

F Fogantatása, születése. meg tisztulása. latogatása. és fel emeltetése. már szollottunk. az annunciatorol. és a meg tisztulásrol.

K Mikor szenteli az Anyaszent egy ház a Boldogságos szüz fogantatását.?

F Decembernek nyolczadik napján.

K A Boldogságos szüz. eredendő bün nélkül fogantotté. és makula nélkül volté fogantatása?

⁸²⁹ F Ezt így tarttyák közönségesen., de az Anyaszent egyház erről a kérdéstről nem végezet.

Midön a vétekről vagyon a szó. szent Agoston azt akarja hogy semmíképen ne beszéllyenek a Boldogságos szüzzről. azért mert nagy tisztelettel tartozunk az ő Fianak. a mi urunknak.

K Azok kik azt tarttyák hogy a Boldogságos szüz eredendő vétek nélkül volt. nem ellenkezneké a szent írásal. mely azt mondgya hogy minden emberek vétkeztek Adamban.?

F Ki tettzik a szent írásbol. hogy az ilyen közönséges propositioknak mint ez, lehet exceptioja, és nem lehet vakmerőnek mondani azt, a ki valamely exceptioval áll, és hogy ha azt; az Anyaszent egy ház engedelméből tselekeszi.

K Hogy ha a Boldogságos szüz vétek nélkül fogantatot. a kristus tehát. neki nem volt meg váltoja?

F A kristus igen is az ő meg váltoja, mert tsak egyedül a kristus kegyelme oltalmazhatta meg a vétektől. a mely alá vettetet volna valamint atöb emberek.

⁸²⁶ s. Aug. lib 2. Contr faust Cap 21.

⁸²⁷ Tertull. lib de corona cap 3. s. Hier. in Cap 4. ad galat. Epist. 19. ad Eustochium Theodoret lib 8. de Martyr. s. Aug. in. ps. 63.

⁸²⁸ s. Aug. serm. 115. de diversis. de Civ. lib 10. Cap4.

⁸²⁹ Bulla Grave nimis. sixt 4. pap. anno 1483. Conc. Trid. sess 5. supr peccatum orig. s. Aug. de natura. et de gratia. Cap 36.

K Miképen kel szentelni ezt az Innepet?

⁸³⁰ F Nagy tisztelettel kel lennünk az Isten Annyának fogantatásakor való meg szentelésihez, hálakot kel adnunk Istennek a Boldogságos szüz fogantatásáért, a kitől születet a kristus.

16 Articulus.

Kis Aszszony napjáról.

K Mikor szentelik a Boldogságos szüz születésének Innepét.?

F Nyoltzadik septemberben

K A Boldogságos szüz vétekből születetté valamint a több emberek?

⁸³¹ F Isten ilyen gondolattal. kéttség nélkül az Isten több kegyelmét adta az ő szent Annyának mint sem keresztelő szent Jánosnak, a ki is meg vala szenteltetve még az Annya méhében.

K A Boldogságos szüz vétek nélkül élté?

⁸³² F Igen is. ősoha semmi vétekből nem eset, még tsak botsánando vétekből is., és tellyes vala malasztal

K Mitsoda életet élt. a Boldogságos szüz?

⁸³³ F Igen nagy szenttségben élt: nagy alázatoságban. mindenkor az Istenben, és a maga kötelességében foglalatoskodot

K Mellyik leg nevezeteseb a Boldogságos szüz jó erkölcsi közöt?

F A fogadás melyet tett volt még gyermek korában Istennek, szüzeségének meg tartásáról; holot a példa nélkül való volt abban az időben, ezt mindnyájan a szent Atyák is tsudállják..

K kik valának a Boldogságos szüz szüléi.?

F közönségesen azt tarttyák. hogy leánya volt szent Annának. és szent Joachimnak

⁸³⁴ K Mitsoda nemzetségből vala.?

F Dávid király nemzetségből.

K Mire int az Anyaszent egy ház ezen az Innepen?

⁸³⁵ F Hogy tisztellyük és kövesük a Boldogságos szüzet., és igyekezzünk azon valamint, hogy érdemesek lehesünk a kristust magunkban venni.

17 Articulus

Nagy Boldog Aszszony napjáról.

K Mitsoda nap szenteli az Anyaszent egy ház a Boldogságos szüz halálát.

F Tizen ötödik napján Augustusnak.

K Mit téssen ez a szó Assumptioja a Boldogságos szüznek?

⁸³⁰ Bellar. min. de Cult sanctr. lib 3. Cap 16.

⁸³¹ s. Ambr. in Cap 2. s. luk.

⁸³² conc. Trid. sess 6. can 23 s. Aug. lib de natura et de gracia. Cap 36

⁸³³ s. Ambr. lib 2. de virgin.

⁸³⁴ Matth 1. luk. 1.

⁸³⁵ s. Bern. serm. de nativité B. v.

F A Boldogságos szűznek halálát térszi. és menyben vitetésit. mivel az Anyaszent egy ház sok szor nevezi a szentek halálát is assumptionak, mert halálok után menyben vitetnek a földről

K A Boldogságos szűz testestől lelkestől vitetetté menyekben?

F Közönségesen ezt így tarttyák, és ez., egy néhány Anyaszent egy házaknak. az áitatos traditioja.

K Mire kel vigyázni leg inkább ezen a napon?

⁸³⁶ F Arra hogy a Boldogságos szűz fel emeltet alázatoságáért, és a mint az Anyaszent egy ház énekeli, az Angyaloknál felyeb emeltet

K Alázatos volté eföldön létekor?

F Leg alázatosab, és leg tekélteseb volt minden teremtet állatoknál.

K Mire int minket az Anyaszent egy ház ezen az Innepen?

F Hogy bizodalomal legyünk a Boldogságos szűz esedezésihez. az ő gondviselése alá ajánlyuk magunkot, a mai napon, nagy Ceremoniával valo procesiok vannak., mivel szent István király. a magyar nemzetet gondviselése alá ajánlotta.

K Miképen érdemelhettyük meg. a Boldogságos szűz gondviselését.?

F Hogy ha követyük az ő jó erkölceit. fő képen alázatoságát., tisztaságát. és az Istenhez valo ragaszkodását.

18 Articulus

A szent Angyalok Innepéről

K Mitsoda napon szenteli az Anyaszent egy ház az Angyalok innepét.?

F Huszon kilentzedik napján septembernek. második octobris az örzö Angyalok innepét szenteli: de enem üllö innep.

K Miért nevezik ezt az innepet szent Mihály innepének?

F Mert szent Mihály első lévén az Angyalok közöt., az ő innepekor., a több Angyalokét is szentelik.

K Miért szentelik az Angyalok innepét?

⁸³⁷ F Mert az Angyalok. az Anyaszent egy házhoz tartozván, akristus az ő Fejek. valamint nekünk. azon boldogságban élnek. mint a melyet mi reméllyük. az Anyaszent egy ház, hálákat ad az Istennek azon a napon hogy oket gyözdemeseké tette. ök viszik Isten eleiben imádságinkot.

K Mit kel tselekedni azon a napon, hogy jól lehesen szentelni az Angyalok Innepeit?

F 1. Hálákat kel adni az Istennek, hogy minket társoká tett az Angyaloknak, 2. követni kel az Angyalok alázatoságát. szeretetét. engedelmeségét. és vigyázását. ugy hogy részesülhesünk boldogságokban. 3. hálállyuk meg az Istennek hogy Angyalokot rendelt örzésünkre. 4. tisztelettel legyünk a leg aláb valohoz is a hivek közül., mivel az Angyalok szüntelen láttyák az Istennek színét. 5 tisztellyük a mellettünk lévő Angyalokat, meg ne szomorittsuk őket a

⁸³⁶ s. Bern serm. de Assump B. v.

⁸³⁷ Tób 12. 15. luk. 1. 19. Matth 16. 27. Tób. 12. 12. Apoc. 8. 4.

⁸³⁸ vétekel. 6. kérjük a szent Angyalokat hogy mutassák bé imádságinkat: az Istennek széke eleiben, valamint a jó illatu temjént.

19 Articulus Keresztelő Szent Janos Innepéről.

K Kitsoda vala keresztelő szent János

F Ö az Istentől küldetet volt. hogy meg üsmértesse a sidokal a Messiást, a kinek is el jövetelére készitené az embereket. ugyan ezért is nevezik elől járonak.

K Mitsoda Innepeket szentel az Anyaszent egy ház szent János tiszteségire?

⁸³⁹ F Az ö születésinek, és halálának Innepét.

K Miért szenteli az Anyaszent egy ház a szent János születésit.?

F Mert meg volt szentelve még az Anya méhében. és egy néhány tsudák is történtek születésekor.

K Miért tsinálnak tüzet ezen a napon?

F Hogy az Angyal mondása bé tellyesedgyék. mondván. hogy sokan fognak örülni az ö születésin.

K Mitsoda oka lehet ennek az örömnök?

F A hogy a kristus el jövele közelgetet, a kinek elől jároja volt szent János, midön a setettségn jár valaki, örül a hajnalnak, mert tsak hamar meg láttya a napot., mint hogy pedíg az emberek setettségn valának, méltán örülhetének a szent János el jövetelin., a ki is hajnali tsillagja vala a világ vilagosítójának, de ennek az örömnök nem kel hogy valakit babonaságra vigyen szent János éttzakáján.

K Miért neveztetik szent János keresztelőnek?

F Mert oly boldog volt, hogy meg keresztelte a kristust, és mind azokat kik hozzája menének.

K Mitsodás volt a szent János kereszttsége.,?

F Az olyan Ceremonia volt, a mely által. meg mutatta szent János a sidoknak. hogy meg kellene magokat tisztítani vétkekből, és penitentiát tartani, hogy készek lehesenek el fogadni a Messiást

K Miképen élt szent János?

F A pusztában lakot. rettenetes sanyaru és penitentzia tarto életet élt, tsak vizet ivut. az ö eledele tsak sáskából állot

K Miképen holt meg szent János?

F Tömlöczben tétetvén. Hérodos ót fejét véteté, azért hogy botránkoztato életéről. ez a szent gyakran meg feddé.

K Mit kel tanulnunk szent Jánostól?

⁸³⁸ Apoc. 8. 4. s. Bern. serm de fest s. Mich.

⁸³⁹ s. Aug. serm 287 de nativ. Joan. bapt et serm 307. de decolat. Luk. 1. s. Bern serm de nativ. joan bapt.

F Hogy a világot kerülyük, a sanyargatást, és az ártatlanságot szeresük. az Isten törvényét. életünk vesztésével is meg tarttsuk., alázatosok legyünk. a kristust szeresük, a menyiben lehet másokat oktassunk.

20 Articulus.

A Apostolok, Martyrok, Confessorok, püspökök A szent szüzek, vagy penitentzia tarto
Aszonyok Innepeiről,

K Kitsodák az Apostolok.?

F Azok, a kiket a kristus választot. hogy el küldgye az egész világra. az Évangyélium⁸⁴⁰ prédikálására, és az emberek meg teritésekre.

K kitsodák az Evangyélisták.?

F Azok kik a kristus életét irták.

K Miképen kel az Apostolok, és az Évangyélisták innepeit szentelni?

⁸⁴¹ F 1. Hálakot kel adni Istennek, hogy velünk meg üsmértette az igazságot ő általlok. 2. kérnünk kel hogy végig meg tarttson abban ahitben. melyet ökk predikáltak. 3. hogy adgyon olyan pásztorokat nekünk. mint az Apostolok valának.

K kitsodák azok a szentek, a kiket Martyrumoknak nevezik?

F Azok, a kik a kristusban valo hitért. meg ölettek, kik az igazságért, és a vallásért kinokot szenvedtek.

K Miképen kel szentelni a Martyrumok innepeit?

⁸⁴² F Hálakot kel adni Istennek az erőért. és a jutalomért melyeket nekik adot. 2. kerjük az Istent hogy adgya meg nekünk is azon kegyelmét esedezéseek által.

A szent püspökök innepein hasonló képen kel tselekedni. valamint az Apostolokén.

K Kik azok. a kiket Confessoroknak neveznek?

F A régi időkben tsak azokat hitták Confessoroknak., akik az igazságért tömlöczöt, üldözést, és kinokot szenvedtek. de meg nem ölettek, Confessoroknak nevezték. azért. mert nyilván tettek vallást a kristus hitéről. de már egy néhány saeculumoktól fogvást Confessoroknak nevezik közönségesen. mind az olyan szenteket., kik se Apostolok. se Evangyélisták. se martyrok nem valának., neveztetnek pedig eszerént azért. mert mindnyájan vallást tettek a kristus hitéről, és bizonytságot az igazságról. leg aláb szent élettyekel.

K Miképen kel szentelni a szent Confessorok innepeit?

F szolgállyunk az Istennek nagyob buzgoságal igyekezünk meg gyözni a világot. az ő rosz kívánsággal együt.

⁸⁴³ K Miképen kel szentelni a szent szüzek innepeit?

F Elmélkedgyünk a jó erkölcsökről, kérjük az Istent hogy esedezéseek által követhesük jó erkölcsöket. és példájokat. melyeket adtanak nekünk. azok a szent leányok. oly gyenge testben valo létekkor.

⁸⁴⁰ Marc. 16. 15.

⁸⁴¹ s. Aug serm s. leo. s. Bern. de fest Apost

⁸⁴² serm s. Greg nazian s Chrys. s. Aug. de fest martyr.

⁸⁴³ serm s. Greg. nazian. s. Chryst s. Aug de virg.

K Miképen kel szentelni a szent házaspáros, és özvegy Aszonyok innepeit?

F Adgyunk hálákat Istennek; a ki minden renden lévő személyeket a szenttségre hivut, és igyekezőnk szentül végben vinni hivatalunkot, valamint ezek a szent Aszonyok.

K Miképen kel szentelni a penitencia tartó szentek innepeit?

F Kövesük őket alázatosságokban, és penitencia tartásokban, reméljük hogy az Isten velünk is hasonló irgalmaságot tselekeszik. és erre való nézve., minden rossz hajlandóságunkot igyekezőnk meg győzni.

21 Articulus

Minden szentek napjáról.

K Micsoda innepet szentel az Anyaszent egy ház első novemberben.?

F Mind szentek innepét.

K. Miért szenteli az Anyaszent egy ház ezt az innepet?

F 1. Hogy tisztelje azokat a szenteket, a kikről emlékezet nintszen az esztendő forgása alatt. 2. hogy minket az Isteni szolgálatra fel indítsen. anyi sokféle renden lévő szenteknek példájokra, 3. hogy hálákat adgyon az Istennek az egész boldog lelkekért.

K Miért szenteli az Anyaszent egy ház ezt az innepet oly nagy Ceremoniával.?

⁸⁴⁴ F Mert ez az innep magában foglalja mind a több innepeket, és képzeli azt az örökké való innepet, melyet az Isten szentel maga a menyekben az egész szentekkel

K Micsoda gondolat vihet minket a szentek példájok követésire?

F Meg kel azt gondolni, hogy a szentek, hasonló gyarolással valának meg környékeztetve. valamint mi, azon kísértetek alá valának vettetve. mí is azon testnek vagyunk tagjai valamint ⁸⁴⁵ők, azon lélek vezet minket, ugyan azon mester tanít minket. aki őket tanította, és ugyan azon jutalomra vagyunk hivatalosok. a melyre ők voltak. Ezt az innepet 3 dik Gergely Pápa rendelé 737 esztendőben.

22 Articulus

A halottak napjáról.

K Miért rendelt különös napot az Anyaszent egy ház a halottakért való imádságra?

F Hogy könnyebülést nyerhesen nekik

K Miért rendelé arra minden szenteknek másod napját?

F Hogy meg mutassa azal. az Anyaszent egy ház tagjai között való egyeséget.

Magyarázat.

A menyekben. a purgatoriumban, és e földön lévő hívek. mindnyájan tagjai az Anyaszent egy háznak. mindnyájan az örökké való boldogságra hivattak. ez a három Anyaszent egy ház, tsak egy, ugyan azon egy fejek is vagyon, a ki a kristus Jesus. a földön lévő Anyaszent egy ház. örülvén minden szentek napján a szentek boldogságán., ugyan azon boldogságot akarja meg nyerni másod napon.. imádsági által., a purgatoriumban lévő Anyaszent egy háznak.

⁸⁴⁴ s. Aug. serm. 256. de temp.

⁸⁴⁵ s. Bern. serm de fest omni. sanct

K Régi szokásé az Anyaszent egy házban a halotakért imádkozni?

F Igen is, mert az Anyaszentház mindenkor imádkozot a holtakért, ez Apostoli traditio. nézd meg mit mondtunk a purgatoriumrol.

⁸⁴⁶ K A halotakért valo imádságot meg leheté bizonyítani a szent irásbol.?

F Meg lehet ezt a szokást bizonyítani. mind az ó. mind az uj testamentumbol.

K Kik azok a halottak. a kikért kel imádkozni?

F Azok. a kik felöl gondolhatni hogy a lelkek purgatoriumban vagyon. mert tsak ugyan ⁸⁴⁷ ezeknek is használhat az imádság, mivel a szenteknek arra szükségek nintsen. és haszontalan volna a kárhozattaknak.

Magyarázat

⁸⁴⁸ Ez okáért a Martyromokért nem imádkozunk, mivel meg bánanak őket azal. mondgya szent Agoston. sőt még esedeznünk kel nekik mondgya ugyan ezen szent. atöb szentek felöl is, a kiket az Anyaszent egy ház. szenteknek üsméri lenni. hasonlot kel mondani. ugy a keresztség után meg holt kisdedek felöl is.

Nem imádkozunk pedig a hitetlenekért. eretnekekért, sysmatikusokért. a hittöl szakadtakért, akik ex Communicaltattak. akiket tudgyák hogy az Anyaszent egy házon kívül holtak meg. az olyan személyeknek kárhozatok bizonyos.

Hanem imádkozunk közönségesen ahivekért. a kik az Anyaszent egy háznak kebeliben holtak meg. ha szinte jó, és szent életük voltak is, mert mindenkor lehet őket félteni az Isten iteletitöl. vagy ha ámbár vétkes életet eltenek is. de reménleni kel. hogy az Isten meg irgalmaz nekik. az Anyaszent egyház az ilyen kéttséges dologban jobban szereti az olyanokért imádkozni a kiknek arra szükségek nintsen, mint sem el vonni ezt a segittséget azoktol. akiknek arra szükségek volna.

K Mitsoda halotakért kel imádkozni a halottak napján?

F Az Anyaszent egy ház szándéka a, hogy az egész purgatoriumban lévő lelkekért kérjük az Istent. és más napra hagyuk a szüléinkert. atyánk fiaiórt valo különös imádságot, mert ez a nap a közönségesen valo imádságra vagyon rendeltetve.

K Tsak az imádságal leheté könyebséget nyerni a purgatoriumban lévő lelkeknek?

⁸⁴⁹ F Az imádságon, a szent Misének. áldozattyát érttyük, de ezen kívül is lehet az alamisnával., és más jó tselekedettel. segíteni. ez az innep 998 esztendőben rendeltet

23 Articulus.

A Templom dedicatiojának innepéről

K Mitsoda a templom dedicatioja?

F Az olyan Ceremonia a melyel a püspök valamely épületet meg szentel., hogy tsak az Isteni szolgálatnak. és az imádságnak háza legyen.

K Miért vagyon ez a Ceremonia olyan nagy solemnitásal.?

⁸⁴⁶ 2 Mak. 12. 46. 1 cor 15. 29. 2 tim. 1. 18.

⁸⁴⁷ s. Aug de cura mort. Cap 1.

⁸⁴⁸ lib 22. Contr. faust Cap 21.

⁸⁴⁹ s. Aug. de cura mort. Cap 1.

F Mert e figurája és képe. annak a szentekből álló élő templom dedicatiojának. mely a menyekben leszen meg.

Magyarázat.

Nagy hasonlatosság vagyon a materiális épület közöt. melyet a püspök szenteli meg. és a lelki épület közöt, melynek dedicatioja a menyekben leszen meg., ezen alelki épületen pedig azt a gyülekezetet kel érteni mely a szentekből fog állani, az égben. a melyet nevezik gyözedelmes Anyaszent egy háznak, menyei Jérusalemnek, az Isten városának, Ez pedig ahasonlatosság: Minek előtte egy épülethez kezdgyenek., a fő köfarago a köveket meg választtya, és meg faragtattya. és azután úgy téteti mindenikét a maga. helyére, és mind ezekből az esze szedet kövekből áll az épület. melyet a püspök meg szentel., és a melynek a fundamentumbéli első követ a püspök teszi a földben. nagy Ceremoniával A lelki értelme pedig ennek az, Az emberek élő kövei a lelki épületnek. és a fő áts mester az Isten. hogy ha pedig az Isten érdemek szerént bännék azokal a kövekel., egyik sem tétetnék az épületben. mert arra a nagy kegyelemre érdemetlenek a vétekért, az Isten némelyeket el hágy a vétekben igaságára valo nézve, némellyeket pedig irgalmaságából az épületiben helyhezteti, ezeket a köveket pedig a földön faragja és simittya meg a szenttségekel, oktatásokal. kegyelemel. és ostorozásokal; Ennek a lelki épületnek pedig a kristus a fundamentum béli szegelet köve, ezeket az élő köveket a szeretet foglallya esze. de mint hogy a szeretet tsak a menyekben leszen tekéllates, ugyan tsak világ végin is foglaltatnak esze ezek akövek., akoron a fő pap. akristus Jésus meg fogja szentelni az épületet mely örökké fent marad; tudni illik, a kristus., a mint szent pál⁸⁵⁰ mondgya. az Istennek bé mutattya az ő tiszta, és makula nélkül valo Anyaszent egy házát. hogy örökké ditsérje. nagyságát. és irgalmaságát. a minden hatonak

K Miért szentelik minden esztendőben a templom dedicatiojának innepét?

F Azt a materialis templomra valo nézve szentelik. de főképen a lelki templomra valo nézve. a mint ide fellyeb meg mondok., A materialis templomra valo nézve azért, hogy hálákot adgyunk Istennek a ki a mi templominkban méltoztatik lakni, őt imádsaginkot meg halgatni, és minket igéjével, és a kristus jesusnak testével taplálni, A lelki templomra valo nézve, azert. hogy meg emlékezünk arol. hogy az Istennek templomi vagyunk, hogy még annak idejében a⁸⁵¹ menyei Jérusálemnek épületiben helyheztetünk. és ezen reménségel magunkot vígasztallyuk, hogy ha mostanában a keserüségekben. és szomoruságokban vagyunk

K Miért gyujtanak anyi sok gyertyát azon anapon?

F Hogy meg mutassák az örömet, remelvén azt hogy még alelki épületben helyheztetünk., és hogy fel fogadgyuk az Istennek, hogy úgy akarunk égni az ő szolgálattyában, valamint azok a⁸⁵² gyertyák. Az Apostolokot is jelentik azok a gyertyák., kik a világ világositoi, és akik fundamentumi az Anyaszent egy háznak.

K Miképen lehet jól szentelni ezt az innepet?

F Tisztelni kel a templomot mely az Istennek lako helye. és annak fel ékesítését elne mulasuk.⁸⁵³ a menyiben töllünk lehet. szeresük a templomban valo el menetelt akönyörgésre, meg emlékeztvén arol. hogy az Istennek templomi vagyunk, ne tselekedgyünk azért semmit is ollyat a mi azt a templomot tisztátalanná tehetné; kérjük az Istent. hogy akár mint bányék velünk

⁸⁵⁰ Ephes. 5. 27. s. Aug. de civ Dei lib 27. Cap 8.

⁸⁵¹ s. Aug. serm 337.

⁸⁵² Ephes. 2. 20

⁸⁵³ s. Aug. serm. 336. s. Bern. serm. 1. de dedic.

eföldön., itt vágjon. egészen nyomorgason, tsak irgalmaságából helyheztesen minket a menyei épületben.

K A Templom szentelésinek Ceremoniája régi szokásé?

F Az Isten maga parantsolá a salamon templomának dedicatioját. az Anyaszent egy háznak mihelyt az a szabadsága lett hogy templomokat épithesen. ezt a Ceremoniát mindgyárt követte.

K Mit jelentet a salamon templomának dedicatioja.?

F Ugyan azt jelentette; valamit a mi templominknak dedicatioja., az az, a Menyei templomnak, dedicatioját

XIV Rész

Az Anyaszent egy haznak második parantsolattyáról.

K Mellyik az Anyaszent egy háznak a második parantsolattya?

F *Misé*t halgas vasárnapon. ugy az innep napokon

K Mit parantsol az Anyaszent egyház nekünk ezáltal.?

F Hogy vasárnapokon, és innep napokon. a szent Misére el menyünk.

K Régi parantsolaté ez?

⁸⁵⁴ F Meg az első saeculumtól fogvást való parantsolat. szent lukáts azt mondgya. hogy a hivek ahétnak első napján esze gyűlnék vala. a szenttséges kenyérnek meg szegésére.

K Miképen kel jelen lenni a szent Misén?

F Egészen kel meg halgatni a Misét figyelmeteséggel. és áitatosággal.

K Miért kívánja az Anyaszent egy ház hogy a szent Misére el menyünk azokon a napokon?

F Mert a szent Mise halgatása leg szenteb. és leg hasznosab dolog.

K Miképen lehet áitatosággal halgatni a Misét az Anyaszent egy ház akarattyá szerént?

F Alázatosággal. tisztelettel. és figyelmeteséggel kel azt halgatni., nem is lehet jobbat tselekedni, mint a papal együt el mondani azon imádságokat, és ő véle együt ajánlani a szent áldozatot

K Hová akarja az Anyaszent egy ház hogy el mennyünk Misére vasárnapokon, és az innepeken?

⁸⁵⁵ F Az Anyaszent egy ház azt kívánja hogy a hivek a magok parochiajokban halgasanak misét vasárnapokon és innep napokon

K Véteké el mulatni a parochialis Misét?

F Vétek hogy hatsak valamely helyes akadály meg nem gátollya.

K Mire vagyon építve ez a köteleség?

F Arra hogy az Anyaszent egy ház, arégi Conciliumokban az exCommunicatoria méltónak ⁸⁵⁶ itéli lenni az olyat. a ki helyes ók nélkül három vasárnapon egy más után a parochialis misét el mulattya.

⁸⁵⁴ Act 20. 7. s. justin. apolog 2.

⁸⁵⁵ Conc Trid. sess 22. et sess 24. Cap 4

K Mitsoda okból kötelez a híveket az Anyaszent egyház arra hogy a parochialis misére elmenyenek?

⁸⁵⁷ F Két fő okból. 1. hogy hívek mindnyájan esze gyűlvén és pásztorokkal meg egyesülvén. véle együtt könyörögjenek. és ajánlják a szent áldozatot 2. Azért hogy mindnyájan a hívek jelen legyenek pásztorok oktatásin.

XV Rész

Az Anyaszent egyháznak harmadik parantsolattya

K Melyik az Anyaszent egyháznak harmadik parantsolattya?

F *Esztendőben egyszer menni, el ne mulasd vétkeid gyónni*

K Mire kötelez ez a parantsolat?

F Hogy meg gyonyjunk leg alább egy szer esztendőben

K Hány esztendőkorában tartozik a gyermek elkezdeni a gyónást.?

F Mihelyen anyi idősebb hogy halálosan vétkezhetik.

K Az esztendőnek mitsoda idejében kel meg gyónni, hogy ezt a parantsolatot véghez vihesék?

F Az Anyaszent egyház nem szabot időt az esztendői gyónásra. de a husvét Communiona való parantsolat, meg mutattya eléggé hogy az akarattya a, hogy az a gyónás, a husvét Communiona való készület legyen.

K Kinek kel meg gyónni.?

F A püspöknek. a parochusnak. a püspöktől rendeltet papnak, ezt olyan hívekről értem, a kiknek parochiajuk vagyon, mivel a szerzetesek., vagy a más hívek, a kiknek nintsen magoknak pásztorjuk, olyan papokhoz gyónhatnak, akiknek arra szabadságok vagyon a püspöktől. ezért is mondgya aláteránumi Concilium hogy a magok papjukhoz gyónnyanak. *proprio sacerdoti*. Can. 21. omnis utriusque.

K Vétkeznek tehát hogy ha a husvét gyónásra a parochiában nem mennek?

F Igen is hogy ha ameg lehet, vagy ha arra szabadságot nem kérnek a parochustól. nézd meg a fellyeb való Citatiot

K Miért kötelez az Anyaszent egyház a híveket arra hogy leg alább egy szer meg gyónnyanak esztendőben?

F Azért hogy a vétkekben el ne merüllyenek, és az urhoz meg térjenek.

K Csak egy szer kellé meg gyónni esztendőben?

F Azt tapasztallyuk minden nap, hogy a kik csak egyszer gyónnak, tellyesegél. nem elnek. keresztényi életet, erre való nézve is inti a híveket arra hogy gyakrabban is meg gyónnyanak, de a parantsolat, csak az egyszerire kötelez minket.

⁸⁵⁶ Conc. sardi Can 14

⁸⁵⁷ s. justin Apolog.2.

XVI Rész

Az Anyaszent egy háznak negyedik parantsolatyáról.

K Melyik az Anyaszent egy háznak negyedik parantsolattya?

F *Teremtődnek testét vegyed, buzgon husvétkor azt egyed.*

K Mire kötelez ez a parantsolat?

⁸⁵⁸ F Hogy a Communionra el menyünk leg aláb egyszer esztendőben. a nagy héten. vagy a husvét hetin.

K Hány esztendős korban tartoznak Communicálni?

F Mikor a pásztor arra alkalmasnak itéli lenni. és ahoz elegendő képen oktattatott

K. Hol kel fel venni a Communionot?

F A Parochialis templomban.

K. Hát ha valaki beteg talál lenni a husvét napokon?

F Tartozik a husvét Communionot fel venni vagy az ágyban, vagy ha jobban kezd lenni.

K Hát ha agyontato pap el halasztattya. a penitencia tartoval a husvét Communionot mit kel néki tsinálni?

F Az Anyaszent egyház azt parantsollya a gyontato papoknak hogy, fel ne adgyák a Communionot azoknak kik ahoz elegendő képen nem készültek. azért, a penitencia tartonak meg kel tellyeséggel térni, a Communionhoz kel valósággal készülni. penitenciát tartani, és a Communionra menni. mikor a gyontato pap meg engedi.

K Mitsoda büntetést parantsol az Anyaszent egy ház az ellen. aki ahusvét Communionot el mulattya szán szándékal.?

⁸⁵⁹ F Annak egész életében nem lesz szabad a templomban menni. és holta után ugy el nem temetetik mint a töb keresztyének.

K. Meg kellé elégedni esztendőben az egy szeri Communionoval.?

⁸⁶⁰ F Az Anyaszent egy ház szándéka, az. hogy oly keresztyénül élyenek. hogy a Communionra gyakortáb is el mehesenek

XVII Rész

Az Anyaszent egyház ötödik parantsolattyaáról

Első Articulus

Közönségesen a böjtről.

K Mellyik az Anyaszent egy ház ötödik parantsolattya?

F *Cantort, vigiliát meg böjtölyed, nagy böjtön hust enni kerüllyed.*

K Mit parantsol az Anyaszent egy ház nekünk ez által?

⁸⁵⁸ Can. omnis utriusque sexus

⁸⁵⁹ Can. omnis utriusque sexus

⁸⁶⁰ s. Cypr. lib. de orat. Dom. s. Aug. epist 118. ad jan Conc. Trid. sess. 22. Cap 6.

F Hogy a negyven napi böjtöt. a kántort, vigiliát meg böjtöljük.

K Mitsoda a böjtölés?

F A hus ételt el kel kerülni, és napjában tsak egyszer kel enni.

K Miért tiltyák a hus ételt?

F Hogy atestet sanyargasák, mivel a hus étel táplálob mint sem a más féle étel.

K Nem ellenkeziké ez a parantsolat a szent Pál. mondásával valamit a mézár széken árulnak meg egyétek.?

F szent Pál itt a korintusbélieknek a bálványoknak áldoztatot husrol beszél, mert akorintusbéli hivek. körül némellyek minden tartozkodás nélkül meg eszik vala az olyan hust. némellyek pedig nem tsak meg nem eszik vala, de még a mézár széken hust sem mérnek vala venni, tartván attol. hogy a több hus közöt ne légyen olyan, melyet a bálványoknak áldoztak volna, Szent Pál hogy ezt meg orvosollya, meg irá nékik, hogy bizvást ehetnek abbol a husbol. melyet a mézár széken árulnak, arol nem is kérdezkedvén, hogy ha áldoztatott volté a ⁸⁶¹ bálványnak vagy sem, de ha azt meg tudgyák valamely hus a bálványnak áldoztatot, akoron nem kel abbol venni, hogy másokot meg ne botránkoztassanak, mind végig el kel olvasni ezt a reszt; de itt nem arrol. vagyon a kérdés; mivel azt jol tudgya az Anyaszent egy ház hogy a hus étel jó; és meg lehet, ha pedig némely napokon azt meg tiltya, a sanyargatásnak, és a penitentzia tartásnak kedviért tselekeszi. eszerént is tselekedet anyi saeculumoktol fogvást., a böjtöt a kristus jóvá hagyta. ditsérvén szent Jánost a ki tsak sáskával és mézel élt.

K Hány orakor kel enni böjt napokon?

F A régi időkben nagy böjtben tsak estve felé ettenek, és más böjti napokon, három ora felé ⁸⁶² dél után. igen ditséretes dolog volna most is ezt követni, noha az Anyaszent egy ház meg engedi mostanában hogy böjti napokon délben egyenek.

K A Collatit meg engedié estve.?

F Mikor még a régi szokás tartatot, akor nem volt szabad töbször enni egy szernél. de mostanában hogy a déli étel szabad. az Anyaszent egy ház az estvéli Collatit meg engedi. de ugy. hogy igen kevésből ályon. és tsak a szükségre valot egyenek, meg tartván a szokást a hol vannak.

K Böjti napokon idő közben leheté innya?

F Böjti napokon sanyargatni kel magunkot az italban is. ugy valamint az ételben. szomjuságot. és éhséget kel szenvedni a penitentzia tartásnak kedviért, de ez iránt a theologusok egy más ⁸⁶³ közöt meg nem egyeznek, ha idő közben egy ital vazel a böjtöt meg szegiké vagy sem. az Anyaszent egy ház is erröl semmit nem végezet

K kitsodák azok kik tartoznak böjtölni?

F Mind azok kik a husz esztendöt meg haladták.

K kitsodák azok. akiknek engedelmekek vagyon hogy ne böjtöljenek

F A dajkák, a terhes Aszonyok, a betegek. azok a kiknek nehéz munkakot kel mivelni., az öreg emberek. egy szoval azok akiknek a böjtölés egéségek meg romlására lenne.

⁸⁶¹ 1 Cor. 10 19

⁸⁶² s. Bern. serm. 3 de quadra

⁸⁶³ s. Thom. 2. 2. quaest 147. art. 5.

K Mit kel tselekedni midön olyan állapotban vagyon valakí hogy nem böjtölhet?

F Minek elötte meg szegje aböjtöt tanátsot kel kérni, mástol. és ha lehet szabadságot a pásztortol., leg aláb a menyiben lehet meg kel tartani. vagy más penitentzia tartást kel tselekedni., mert a penitentzia tartást senki el nem kerülheti.

K Miért rendeltetet a böjt.

⁸⁶⁴ F Hogy a testet sanyargasuk. és eleget tegyünk az Istennek a penitentiával.

K Mit kel tselekedni hogy a böjt érdemes legyen?

⁸⁶⁵ F A böjthöz, az imádságot, és más jó tselekedetet kel tenni. főképen az alaminát.

K kitsodák azok. kik aböjtnek parantsolattya ellen vétének.?

F 1. Azok. kik hust esznek szükség nélkül. 2. azok, kik időközben esznek, vagy isznak, 3. ⁸⁶⁶ azok kik ebédkor sokat esznek. a Collation is hasonló képen. 4. a gazdák kik szükség nélkül tselédeket dolgoztatták., olyan kemény munkán. a melyért a böjtöt meg kel szegni.

2 Articulus A nagy böjtről.

K kitsoda rendelte a nagy böjtöt?

⁸⁶⁷ F Ez Apostoli traditio, a melyet minden idoben meg tartották, az Anyaszent egy házban. az Apostoloktól fogvást.

K Miért rendeltetet a negyven napi böjt?

⁸⁶⁸ F 1. Hogy kövesük a kristus negyven napi böjtét. 2. azért. hogy a hivek a penitentzia tartásal. és a negyven napi böjtölesel. a husvét innepéhez készüllyenek.

K Miért nevezik az első szeredát hamvas szeredának.?

F Mert azon a napon hamvat hintenek. a hivekre

K Ez a Ceremonia régié az Anyaszent egy házban?

F Igen régi szokás; és azokért rendeltetet volt., akik nyilván tartottak penitentiát, a püspök, vagy a penitentiarius. hamvat tett azoknak fejekre. a Ninivebélieknek példájára, az ⁸⁶⁹ Anyaszent egy ház mostanában az egész hivekhez meg tarttya ezt a szokást. mivel a negyven napi böjt. az egész hiveknek penitentzia tartására rendeltetet idő.

K Mitsoda elmével kel. a hamu vételre menni?

F Alázatos. és töredelmes elmével. és olyan igazán valo szándékal.. hogy a nagy böjtöt penitentzia tartásban akarják el tölteni.

K Mint kel tselekedni hogy a nagy böjtöt szentül lehesen el tölteni, az Anyaszent egy ház szándéka szerént.?

⁸⁶⁴ serm. s. basil. s. chryst. s. leo. s. Aug. de jejun. s. Aug. tract de utilitate jejun.

⁸⁶⁵ Tób. 12. 8.

⁸⁶⁶ serm. s. Aug. s. Basil. s. leo. de jejun.

⁸⁶⁷ s. Aug serm. 208: de jejun

⁸⁶⁸ s. basil. s. Aug. s. leo serm. de quadra.

⁸⁶⁹ s Bern. serm 2. in Capite jejunii

F Böjtölni, és alamisnát kel adni. az Isteni szolgálatot. predikatiot. el nem kel mulatni. 2 a tánczot, a mulatást. és főképen avetket el kel kerülni. 3. az imádságot inkább kel gyakorolni,⁸⁷⁰ az Isteni szolgálatokra gyakrabban kel el menni, 4. a husvétii Communionia kel készülni.

K Nagy böjtben miért mondgyák reggel a vetsernyét?

F A régi időkben nagy böjtben tsak estve felé ettenek, és a vetsernyét is szokás szerént mondhatták el. mint egy ött vagy hat ora tályban. de a hiveknek gyengeségére valo nézve. az ételnek idejét lassanként eléb, eléb vitték. a vetsernyét is ahoz képest eléb kezdék mondani, hogy el lehesen leg aláb mondani hogy vetsernye után szegik meg aböjtöt. szent Thamás Aquinus idejében. tudni illik a tizen harmadik saeculumban, nagy böjtben három orakor végezük vala el avetsernyét. ugyan akor is kezdettenek az ételhez, de azon időtől fogvást az ebédnek orája mindenkor eléb eléb. vitették, egy szoval a miolta a szokás bé jött hogy délben szegik meg a böjtöt., az vetsernyét is az előtt mondgyák el. hogy el mondhasák hogy vetsernyéig böjtöltek., ugyan ez a régi szokás hánya a hiveknek szüntelen a szemekre gyengeségeket. és lágyságokat. ugyan erre valo nezve kellene tehát nagyobb szoroságal meg böjtölni azt a böjtöt, a mely az ő régiségiért oly méltó atiszteletre. és oly hasznos büneinkre valo nézve.

3 Articulus

A kántorok. és a vigiliákrol.

K Mitsoda a kántori böjt?

F Az Anyaszent egy háztol rendeltetet minden harmadik holnapban valo böjtök.

K Régi szokásé ez, az Anyaszent egy házban?

F Ez a szokás még az ötödik saeculumban vétetet volt bé a Romai Anyaszent egy házban., és szent Leo papa. a ki abban az időben élt. azt mondgya hogy ezek az böjtök még Apostoli traditiok

K Miért rendeltettek ezek aböjtök?

F 1. Hogy egy napi böjtöl meg szentellyük az esztendőnek mindenik részit. 2. hogy az Istennek áldását kérjük a földnek gyümölcseire, és hogy meg hálállyuk azokat a melyeket már meg adot. 3. hogy az Anyaszent egy háznak jó pasztorokot adgyon. mivel azon időkben szoktak lenni az egy házi rendelések.

K Miért imádkozik. és böjtöl az egész Anyaszent egy ház ajó pasztorokért.?

F Mert rend szerént a népnek üdvesége ajó pásztorokon függ. a jókót az Isten adgya. irgalmaságából. és a más féléket meg engedi haragjában

K Mitsoda elmével kel meg böjtölni a kántorokot?

F Az Anyaszent egy ház szándékát kel követni. a mint ide fellyeb meg mondok. és a böjthöz az imádságot, és más jó tselekedeteket kel tenni.

K Mitsoda a vigiliáknak böjtje?

F Ez olyan böjt. mely a nagy innepek előtt valo napokra rendeltetet.

K Miért rendelte az Anyaszent egy ház ezeket a böjtököt?

F Azért hogy a hivek penitentzia tartásal készülyenek az innepek szentelésihez.

⁸⁷⁰ s. Aug. s. leo. s. Bern. s. Basii. s. Chryst serm. de jejun quadra

K Miért nevezik ezeket a napokat vigiliának. vagy virasztásnak,?

F Azért mert a régi időkben ezeken a napokon éttzakákon a templomban virasztottak. az éttzakának nagyobb részét. az imádságban töltötték. valamint most is tselekesznek a görögök.

K Miért nem virasztanak mostanában a templomokban?

F Az Anyaszent egy ház ezt a szokást el törölte. mivel sok rendeletlenségek következtenek abból. hanem csak a karácson, és a husvét éttzakáit tartotta meg. a husvét éttzakáját sem tarttyák minden országban

XVIII Rész

Az Anyaszent egy ház hatodik parantsolatyáról

K Melyik az Anyaszent egy ház hatodik parantsalattya?

F *Péntekeken hust ne egyél. ugy szombaton tselekedgyél.*

K Mit kíván ez a parantsolat?

F Hogy pénteken. és szombaton magunkot meg tartoztasuk a hus ételtől.

K Miért választotta az Anyaszent egy ház pénteket és szombatot?

F Azért hogy pénteken holt meg az üdvezítő. és a szombatot el temetésinek emlékezetire. és hogy penitencia tartással készülyünk a vasárnap szentelésihez

K Régi szokásé az abstinencia való napok?

⁸⁷¹ F Ez a szokás még az Anyaszent egy ház kezdetekor jött bé. de az előtt. a böjtölést is hozzá tették. és némely Anyaszent egyházban szombat helyet. szeredát tarttyák.

Sokan vannak olyanok kik a böjt, és az abstinencia közöt. semi különbözést nem tesznek. holot nagy különbség vagyon., mivel a böjti napokon ugy kel tselekedni. valamint azt meg mondottuk. a mikor a nagy böjtről szollottunk. péntekeken, és szombatokon pedig. mint hogy csak abstinencia vagyon az az, csak a hustól való meg tartozkodás. kétszer napjában. szabad föttet enni, és időközben inya szükségre valot.

K Miért tarttyák némely helyeken szombat helyet szeredát.?

⁸⁷² F. Mert szeredán végezék el a sidok hogy a kristust meg ölyék, judás is akor arulá el.

K Vannaké meg más böjti napok. a nagy böjtön. kántorokon és a vigiliakon kívül.?

F. Régenten az egész adventet meg böjtölték. azon kívül, minden pénteken. és szombaton. böjtöltek. és némely helyeken szombat helyet szeredán, vannak olyan Anyaszent egy házak a hol egy néhány nagy böjtöt tartottanak, a görögöknek sok olyan böjtyök vagyon. a melyek nintsenek meg nálunk, és nálunk olyanok vannak. a melyeket ők nem tarttyák., minden püspök rendelhet a maga püspökségiben renden kívül való böjtöt., abból el is vehet. ki ki

⁸⁷³ tartozik meg tartani a rendet a melyet tartanak a diecesisben a hol vagyon szent Agoston tartása. szerint

K Vannaké meg más abstinencia való napok is?

⁸⁷¹ s. Aug. epist. 118. ad janua.

⁸⁷² s. Aug. epist. 86. ad Casulan.

⁸⁷³ s. Aug. epist 118. ad janua.

F. Vannak., ugy mint a rogatiok. és szent Márk napján, de sok helyeken ezeken a napokon nem szokás abstinentiát tartani. de ki ki tartozik meg tartani a szokást. a melyet tartanak, az országban a melyben vagyon.

Ennek az Első Szakasznak bé fejezése
A keresztyéni életnek tekéltetéséről.
és az Évangyéliumi jóvállásokrol.

K Már azt eddig meg magyaráztad hogy miben állyon a keresztyéni élet, meg mutattad külön külön hogy mitsoda kötelességgel tartozunk avétektől el távozni; a jó erkölcsöt követni. az Istennek és az Anyaszent egy háznak engedelmeskedni, azt is meg mutattad hogy miben, és mi formában kel el járni azokban. a külömb külömb féle kötelességekben, nintsené még töb is ez iránt, a mit kellene tudni.?

F Még egy igen nagy dolog vagyon hátra. a melyet meg kel magyarázni., tudni illik hogy miben állyon a keresztyéni életnek. tekéltetésége.

K Miben áll tehát a keresztyéni életnek tekéltetésége?

F Az Isteni szeretetnek tekéltetésében., mert mentől inkább kapszollyuk magunkot az Istenhez. és el távozunk a világtól., annál tekéltetesebbek leszünk.

K Mitsoda uton lehet a keresztyéni életnek tekéltetéségére jutni?

F A kristus meg tanitot arra az utra. a melyen el érhettyük azt., az az út nem más. hanem az Évangyéliumi jóvállásoknak követése.

K Mit értesz az Évangyéliumi jóvállásokon, vagy tanátsokon?

F Azokon értek olyan szép dolgokat, a melyeknek követésit jóvallya nékünk akristus., és azokra int, de azokra nem kötelez., ez így lévén az Evangyéliumi jóvállás és parantsolat között, az a külömbözés vagyon., hogy a parantsolatot tartozunk végben vinni. kötelesség alatt, nem is lehet üdvezülni, ha azt nem követik. akár mely renden lévő legyen is valaki, de üdvezülni⁸⁷⁴ lehet ha nem követik is betü szerént az Evangyéliumi tanátsokat. hanem tsak azok kötelesek tartozás képen azokat követni betü szerént is. akik azokra kötelezük magokot fogadás tétellel.

K Mellyek az Évangyéliumi jóvállások?

⁸⁷⁵ F A leg főveb azok között. a tisztaság. szegénység. engedelmeség.

Az *Évangyéliumi tisztaságon* értem a házasnak szabad akarattól való ellene mondását,⁸⁷⁶ mikor valaki egész életét a tisztaságban akarja tölteni.

Az *Evangyéliumi szegénységen* értem. az agzadagságoknak, és a világi joknak szabad akarattól való ellene. mondását. mikor valaki akristust szegénységiben akarja holtig követni. maga akarattól.

Az *Evangyéliumi engedelmeségen*. értem mikor valaki ellene mond a maga akarattól. hogy⁸⁷⁷ a fellyeb való akarattól kövesse. alája vetvén magát szabad akarattól.

⁸⁷⁴ s. Aug manual. ad laurent Cap 12

⁸⁷⁵ matth. 19. 12. 21. luk. 9. 23. 1 Cor 7. 1 cor 7. s. Athan. s. Ambr. s. Aug. de virginitate.

⁸⁷⁶ Matth. 19. 21. luk. 14. 33. s. Aug. serm. 49. de diversis s. Bern. serm. ecce nos reliquimus omnia

⁸⁷⁷ Matth. 17 24. luk 9. 23.

K Mint hogy ezek nélkül lehet üdvezülni miért adta tehát a krístus nekünk ezeket atanácsokat?

F Ugy adta nekünk ezeket mint igen jó tselekedeteket magokban. a mellyek a tekelleteségre vezethetnek és a mellyek nagy könyebséget adnak a parantsolat bé töltésére.

K Mutasd meg azt nekem hogy az Evangyéiumi tanátsok. jó tselekedetek magokban?

⁸⁷⁸ F. Nintsen semmi jőbb mint az Istennek áldozni testünket. jószágunkot és akaratunkot., ugyan ezeket tselekeszik a kik az Évangyéiumi tisztaságban szegénységben. és engedelmeségben élnek,

K Mutasd meg azt hogy az Évangyéiumi tanátsok atekélleteségre vezetnek.

F A keresztyéni tekelletesség abban áll. hogy ellene mondgyunk minden roszt kivánságoknak, és egyedül az Istenhez ragaszkodgyunk. hogy pediglen eben a szándékban lehesünk semmi nem alkalmasab minket arra vezetni, mint a tisztaságban. szegénységben, és engedelmeségben valo élet. mert a tisztaság el tavoztat minket a testi kivánságoktól., a ⁸⁷⁹ szegénység, a szemeknek bujálkodásától, és az engedelmeség. az életnek kevélységítől. ezek is az okai egyedül. hogy ugy nem kaptssollyuk magunkot az Istenhez a mint kellene.

K Mutasd meg azt, hogy az Évangyéiumi tanátsok könnyebbé tészik aparantsolat bé töltésit.?

F Igen könyü azt meg mutatni. mert a parantsolat hogy elne oszuk szívünket a teremő, és a ⁸⁸⁰ teremtet állat között. sokal könyeb pedig egyedül az Istenhez ragaszkodni. mikor ⁸⁸¹ tisztaságban és a házaságon kívül él valaki, mint mikor a házaságnak kötelében vagon.

A parantsolat hogy a magunkhoz valo szeretetet meg kel sanyargatni., és magunknak meg kel ⁸⁸² halni. sokal könyeb pedig ezt végben vinni mikor valakinek. parantsolattya alá vettyük magunkot, mint mikor a magunk akarattyán járhatunk.

⁸⁸³ A parantsolat hogy ne ragaszkodgyunk a világi jókhoz. sokal könyeb pedig azokat meg vetni, mikor tellyeséggel el hadgyuk., mint mikor azokat birjuk.

K Miképen kel követni az Evangyéiumi tanátsokat?

F Harom féle szándékban kel lenni, amelyek nélkül nem használhatnak az üdveségre. 1. tiszta igyekezettel; keresvén egyedül az Isten ditsőségét. 2. nagy alázatosággal. magunkat nem tartván ⁸⁸⁴ jőbnak annál, a ki azokat nem követi. 3. hogy a parantsolatokat végben viszi. ugyan azokon is kel el kezdeni. mert azok nélkül az Évangyéiumi tanátsokat végben vinni, tsak haszontalan volna.

K Nem történhetiké a meg, hogy azok akik a parantsolatokat követik, el hagyván atanátsokat tekelletesebbek, mint sem azok kik atanátsokat követik?

F Azok kik a világi rendekben élnek, ha ámbár az Évangyéiumi tanátsokat nem követik is, de ha avilágtol. és annak roszt szokásitol. inkább el távoznak., az Istenhez magokot inkább kaptssollyák. és a parantsolatokat inkább végben viszik, mint sem azok kik az Evangyéiumi

⁸⁷⁸ Matth 16. luk 9. 23.

⁸⁷⁹ s. Thom. 2. 2. quaest. 186. art. 7. in corp.

⁸⁸⁰ Matth. 6. 24

⁸⁸¹ 1 Cor 7. 32. 33.

⁸⁸² Matth. 16 24. luk 9. 23.

⁸⁸³ luk 14 23

⁸⁸⁴ s. Aug. lib. de s. virginitate Cap 31

⁸⁸⁵ tanácsokat követik., :/a mint e sokszor történik:/ ilyen formában tekéletesebbek. ha nem követik is az Évangéliumi tanácsot, mint sem azok kik követik.

Mivel a tekéletesség nem áll tellyeségel a tanácsokat valo követésben, hanem a tekéletességel ⁸⁸⁶ valo Isteni szeretetben., és avilág meg vetésiben. ezeket meg nyerhetik. noha nehezebben. ha az Évangéliumi tanácsokat nem követik is.

Vége az Első Szakasznak

A Tridentinumi Conciliumnak. symbolumja.

4. Pius Papa alat.

A mely hit ágazatokat hinni kel az egész hiveknek. és a melyekről vallást kel tenni azoknak. kik az Anyaszent egy házban jönnek.

Erős hittel hiszem, és vallom azokat a hit ágazatokat, melyek ahitnek symbolumjában vannak és a mellyeket előmben ad a Romai Anyaszent egyház. ugy mint.

Hiszek egy Istenben. Mindenható Atyában. menynek, földnek, és minden látható, s' láthatatlan állatoknak teremtőjében. Es az egy ur Jesus kristusban. Istennek. egyetlen egy Fiában. ki az Atyától születet, minden időknek előtte. Istentől Istent világoságtól világoságot; Igaz Istentől valo igaz Istent. A ki születet nem teremtetett, Az Atyával egyenlő természetű. ki által. mindenek alkodtatnak, ki mi érettünk emberekért, és a mi üdvességünkért. Menyekből alá szálla, és meg testesüle, a szent Lélek által szüz Máriától. És emberré lett, Meg is feszíteték mi érettünk. poncius pilátusnak alatta. kint szenvede. és el temetteték. és fel támada harmad napon. az irások szerént. és fel mene Menyekbe. Ül az Atya Istennek jóbján. És ismét el jövendő ditsőségben. hogy meg itélye az eleveneket, és holtakat. A kinek. országának vége nem lészen. Hiszek az elevenítő szent Lélek Urban. ki az Atyától, és Fiutól származik., ki az Atyával. és Fiual egyenlőül imádtatik. ki az proféták által szollot., Es egy, szent, közönséges, és Apostoli gyülekezetet, vallom az egy keresztséget bünöknek botsánattyára, És várom a halottak fel támadását. és a jövendő boldogságnak életét Amen

Ez a Nicaeai symbolum. A mi következik a Tridentinumi Conciliumé.

Tartom, és vallom az Apostoli, és az Anyaszent egy házi tradiciokat. és a több tartásit, és rendelésit ugyan azon Anyaszent egy háznak.

Tartom a szent irást ugyan azon értelem szerént. a melyet annak ad, és adot az Anyaszent egy ház, akinek illik egyedül a szent irásoknak valóságos értelméről. és magyarázattyáról itéletet tenni. és soha azokat., se nem értem, se magyarázni nem fogom más képen. hanem a mint a szent Atyák értették, és magyarázták.

Vallom azt is hogy az új törvénynek két valóságos szenttségi vannak, a melyeket a kristus rendelte, az emberi nemzet üdvességire. noha nem mindenik szükséges mindenikének.,. ugy mint, a keresztség. a bérmálás, az oltári szenttség. a penitentzia, az utolsó kenet. a papi rend. és aházáság. ezek mind kegyelmet osztogatnak, és ezek közül. a keresztséget, a bérmálást. és a papi rendet többször egy szernél fel nem vehetik szenttség törés nélkül. bé veszem és tartom az Anyaszent egy háznak mind azokat a szokásit a melyeket tart, és bé vet a fellyeb emlitet szenttségeknek ki szolgáltatások iránt.

⁸⁸⁵ s. Aug. lib 16. de civ Dei Cap 36.

⁸⁸⁶ s. Thom 2. 2. quaest 184. art 3

Bé veszem. és tartom közönségesen és különösen mind azokat a dolgokat a melyeket a tridentinumi szent gyűlés végezet. és ki adot az eredendő vétekről, és a meg igazulásról.

Vallom hasonló képen hogy a valóságos meg kegyelmező áldozatot A szent Misében ajánlyák. az élőkért. és a holtakért. és hogy a szenttséges Eucharistiában, valóságos teste. vére, lelke, és Istensége vagyon a krisztus Jesusnak., és hogy a kenyérnek állattya. (substantiája.) az ő testévé változik. és a bornak állattya. (substantiája). az ő vérivé. a mely változást a közönséges Anyaszent egy ház transsubstantiationnak nevezi. vallom azt is hogy a krisztus Jesust egészen. valósággal veszik. a kenyérnek vagy a bornak színe alatt

Tartom hogy vagyon purgatorium és hogy a lelkek kik ott vannak, meg segítetnek a hűvek imádsági által.,

Hasonló képen a szenteket kik a krisztus Jesusal uralkodnak, tisztelni és segítségül kel hinni, és hogy ők az Istennek ajánlyák imádságokat érettünk. és hogy tisztelni kel az ő reliquiájokat

Tartom keményen hogy a krisztus Jézus, a Boldogságos szűz, és a szentek képeit meg kel tartani. és azokhoz illendő tisztelettel. és betsülettel kel lenni.

Bizonyítottam azt is hogy az Indulgentiakot a krisztus hagyván az Anyaszent egy házban. és hogy igen üdveséges azokkal elni a keresztyéneknek

Vallom és üsmérem a Romai közönséges és Apostoli Anyaszent egy házat., Annyának, és Aszonyának lenni a több Anyaszent egy házaknak és esküszöm, és fogadom valóságos engedelmeséggel lenni a Romai Pápához, a krisztus vicáriusához. szent Péternek az Apostolok fejedelme successorához.

Vallom és bé veszem minden kételkedés nélkül mind azokat a dolgokat a melyek a tráditióból maradtak, a melyeket rendelték, és ki adták. a szent Generale Conciliumok. és fő képen a szent Tridentinumi Concilium

Ugy hasonló képen kárhoztatom, meg vetem, Anathematizalom minden ellenkező dolgokat. és minden féle Eretnekségeket, a melyeket kárhoztatot. meg vetet, és Anathematizált az Anyaszent egy ház

Ugyan ezt a valóságos és közönséges hitet a melyen kívül nintsen üdveség vallom mostanában szabad akaratomból. és tartom valósággal., esküszöm, fogadom. és ígérem hogy ezt fogom tartani. és vallani álhatalatosan az Isten segítségivel. életem fottáig.

Es hogy minden tehetségemmel. azon leszek. a menyiben töllem lehet, hogy ez. predikáltassék tanítassék. és meg tartassék mind azoktól. kik töllem fügnek, vagy a kik gondviselésem alá adattak.

Az Isten így segéllyen engemet. és ezek a szent Évangéliumi Istennek

Azoknak kik vallást tesznek a szent Évangéliumra kel tenni kezeket

CÁTÉCHISMUS

Formájara valo közönséges

OKTATÁSOK.

A mellyek rövideden meg magyaráztatnak a Szent Irásokbol, és Traditiokbol, a Vallásnak Historiája, és hit ágazati, a Keresztényi tudományok. A Szentségek, Imádságok, Cérémoniák, az Anya-Szentegyháznak rendtartási, és Szokási.

Második Szakasz.

CÁTÉCHISMUS

Formájára valo közönséges

OKTATÁSOK

Harmadik könyv.

A melyben foglaltaknak, a' modok, a' mellyekkel az Emberek ugy élvén e' Földön a mint kel,
el érhetik az örök boldogságot.

Catechismus formájára való

közönséges oktatások

Harmadik Könyv.

A mellyben foglaltatnak a Modok, a mellyekkel az Emberek úgy élvén e Földön a mint kel elérhetik az Örök Boldogságot.

Első Rész

A kegyelemről.

Első Articulus

Hogy mi legyen a kegyelem. és a hány féle.

Kérdés. Leheté minékünk a magunk erejével. keresztyéni életet élni e földön.?

Felelet. Nem. mert arra szükséges az Isten kegyelme, és segittsége.

K Mit térszen ez a szó kegyelem. Gratia?

F Ez a szó közönségesen térszen ajándékot. irgalmaságot. és olyan adományt mely nem tartozás képen való

K Vagyoné egy néhány féle kegyelem?

F vagyon, úgy mint természet szerént. és természet felet való kegyelem. vagyon belső. és külső kegyelem. vagyon olyan kegyelem mely minket kedveseké térszen Isten előtt. vagyon olyan kegyelem, mely annak üdveségire adatik a ki azt veszi,. vagyon olyan is mely a más udvesegire való nevezve adatik. vagyon még habitualis, és actualis kegyelem, veztire, az actualis, vagy. sufficiens, vagy efficax., a jó tselekedetre adatik.

K Mit értesz a természet szerént való kegyelmen?

F Értem azokat az ajándékokot, a melyek tisztán természet szerént valok, úgy mint az egészséget, atesti. erőt, a jó elmét, és értelmet, és több efféléket. a melyek meg adatnak a hitetleneknek. valamint a keresztyéneknek, a rosszaknak, valamint a jóknak. ezeket a kegyelem közti számlálom. mert az Isten ezeket senkinek nem tartozik, és ezeket úgy adgya a mint néki tettik

K Mit értesz a természet felet való kegyelmen?

F Értem az Istennek azt a jó téteményit,. melyet reánk hinti, az üdveségre való nézve.

K Mit hisz külső kegyelemnek?

F Azokat az Ajándékot Istennek. a melyek kívül vannak rajtunk, úgy mint. az Igének meg testesülését. halálát, a predikációkat intéseket, tsudákat

K Mit hisz belső kegyelemnek.?

F Azokat a belső segittségeket. melyeket az Isten ad, úgy mint. a jó gondolatokat. a hitnek, reménségnek., és a szeretetnek ajándékát.

K Mellyek azok a kegyelmek. mellyek kedveseké téznek minket Isten előtt

F Hogy a szonak valóságos értelme szerént szollyak, tsak épen. a meg szentelő sanctificans. kegyelem. téssen minket kedveseké az Isten szemei előtt. de a theologusok szerént akegyelmek melyek minket kedveseké téznek Isten előtt, *Gratiae gratum facientes* azok. a melyek nekünk adatnak főképen a mi magunk üdvességire, eképen neveztetnek azért. hogy meg különböztessenek azoktól, a melyek adatnak a felebarátunkra való nézve, és a melyeket a theologusok nevezik *Gratiae gratis datae*. azért tettem fel ezeket az iskola béli terminusokat, hogy meg érthesse akár ki mikor a könyvekben olvasa; vagy is a predikacio közben halya de magyarázás nélkül

K Melyek azok a kegyelmek, a melyeket az Isten ad főképen felebarátunkra való nézve.?

F A tsuda tételeknek ajándéka, a sok féle nyelven szollásnak, jövendölésnek., prédikálásnak⁸⁸⁷ ajándéka. az Isten ezeket a kegyelmeket azért adgya, hogy a hitetleneknek., vagy más bünösöknek. meg térésekre forditassanak, a hiveknek oktatásokra., egy szóval. a felebarátunk üdvességére,

K Mit értesz a habituális kegyelmen?

F Értem az Istennek olyan kegyelmét, a mely bennünk lakván minket meg szentel. és ő előtte kedveseké téssen. ezt meg szentelő kegyelemnek is nevezik.

K Mitsoda az actualis kegyelem?

F Ez olyan világóság. és olyan jó indulat melyet az Isten ad, hogy a rosztat el kerüllyük, és jót tselekedgyünk

K Mitsoda különbség vagyon a habitualis, és az actualis kegyelem között..?

F A habitualis kegyelem meg maradando ajándék a mely bennünk lakik. és minket igazaká téssen., az actualis kegyelem nem meg maradando segítség., és ha ezt veszük is, azal igazak nem vagyunk.

K Mitsoda az excitans vagy a suficiens kegyelem?

F Ez olyan actualis kegyelem mely minket a jora indit. erőt is ad. annak meg tselekedetire. de a mely azt meg nem tselekedtetit velünk.

K. Mitsoda az efficax kegyelem?

F Az olyan actualis kegyelem, mely a jora indit és azt meg is tselekedtetit velünk

2. Articulus

Hogy kinek érdemiért adatik akegyelem.

K Az Isten ki érdemiért adgya nekünk a kegyelmet?

F A hit ágazattya hogy Adam esetétől fogvást. valaményi kegyelmet adot az Isten az⁸⁸⁸ embereknek. az ő üdvességekre, azokat mind a kristus érdeme által. adta, és adgya, mert a vétektől fogvást. az emberek menyben nem mehetnek, se Isten előtt kedvesek nem lehetnek, hanem tsak a kristus által, azok kik a Messiás előtt kedvesek valának Istennek, tsak ő általa lehetének kedvesek.

⁸⁸⁷ 1 Cor 14.

⁸⁸⁸ joan. 14. 6. act. 4. 12. s. Aug. lib. 10. confe. Cap. 43.

K A mely kegyelmet adot Isten az Angyaloknak teremtetések után., és az embernek esete előtt. a kristus által adtaé?

Ez olyan kérdés melyen a Catholicus theologusok egy másal meg nem egyeznek. az Anyaszent egy ház is ez iránt semmit nem végezét.

K A kegyelem melyet az Isten adot az Angyaloknak teremtetések után, és az embernek esete előtt, valaé olyan foganatos, mint a melyet ad a kristus által a bünös embernek?

F Nem, mert a mely kegyelemre abünös embernek vagon szüksége, és a melyet az Isten ad néki a kristus által. hogy ötet miveltesse. a sokal erőseb. és hatalmasab. mint a melyet adot az Angyaloknak. és az ártatlan embernek., oka ennek akülömbségnek a, hogy az embernek ereje igen meg gyengült a vétek által, és hogy sokal erőseb és foganatosab segittség kívántatik néki a mivelésre, hogy sem mikor még az ő lelke egész erejében vala, az olyan embernek aki még gyenge. és minden felöl üldöztetik.. inkább vagon szüksége a hatalmas segittségre. mint az olyannak aki maga erejében vagon., az ártatlan embernek nem valának rossz kívánsági, anyi gyengeségi, sem anyi akadályok az üdveségre, de a vétekben eset ember meg gyengült,⁸⁸⁹ tudatlan, a rosszra hajlando, minden felöl a sok kísértetek, és minden ellenzi boldogságát, el is kellene veszni, hogy ha erőseb segittséget nem venne. az ártatlan embernél.

3 Articulus.

A kegyelemnek szükséges voltárol; és a bünös embernek szabadságáról

K Tselekedhetünké valami jót a kegyelem nélkül?

F A nélkül semi jót nem tselekedhetünk, olyat a mi hasznos lenne az üdveségre. hogy ha arra⁸⁹⁰ kegyelmet nem veszünk akristus által, mi magunktól. se a parantsolatokat. végben nem vihettyük. se nem imádkozhatunk, se üdveséges jó gondolatunk nem lehet hogy ha ezekre a kristus kegyelmét nem adgya;

K Vegben vihettyüké aparantsolatokat a kegyelemel.?

F Igen is. mert ámbár magunktól semmit ne tselekedhesünk is. de mindent tselekedhetünk abban a ki minket erősit.

⁸⁹¹ Az Isten semmi lehetlent nekünk nem parantsol. hanem azt akarja hogy végben vigyük parantsolattyát a menyiben töllünk lehet., és a mi az erönket meg haladgya, arra kérjünk segittséget tölle. és meg segít hogy azt végben vigyük.

K A külső képen valo kegyelmek. elégségeseké az udveségre?

F Nem. mert ajó tselekedetre szükséges a mi szivünkben öntetet kristus kegyelme. a mely ót is munkálodgyék.

K A kristusnak belső képen valo kegyelme szükségesé különösön mindenik jó tselekedetre.?

⁸⁹² F Igen is mert az emberek semi jót nem mivelhetnek az üdveségre; hogy ha az Isten irgalmaságából. öket nem segitti. mindenik jó tselekedetre.

K Az igazaknak vagoné szüksége a kegyelemre különösön mindenik jó tselekedetre.?

⁸⁸⁹ s. Aug: lib. de correct. et de gratia.

⁸⁹⁰ joan. 15 5 s. Aug. lib 10 Conf. Cap 29.

⁸⁹¹ Conc trid. sess. 6. Cap 11. philip. 4. 13. s. Aug lib. de natura. et de gratia.

⁸⁹² s. Aug. epist 107 ad vital.

⁸⁹³ F Igenis. mert szükséges hogy a kristus az igazakat is segítse, kegyelmével. minden tselekedetekben, mert más képen vétkekben esnének.

K Az kegyelem szükségesé az igazságnak és a jó erkölcsnek meg üsmérésére., és szeretetire.?

F Igen is mert kegyelem nélkül nem lehet meg üsmérni az igazságot, vagy a jó erkölcsöt. sem ⁸⁹⁴ azt szeretni olyan szeretettel. a mely hasznos legyen az üdveségre., mert magunktol. semmi jó nem lehet bennünk az üdveségre, mivel minden valami az üdveséghez tartozik. az Istentől jö akristus által.

K Honnan vagyon hogy olyan nagy szükségünk vagyon a kegyelemre.?

⁸⁹⁵ F onnét hogy szüntelen a Teremtőtől kel fügenni a teremtet állatnak, és attol a gyengeségtől, a melyben estünk a véték miat,

K Nem vagyunké szabadok a jó vagy a rossz tselekedetre.

⁸⁹⁶ F Igen is szabadok vagyunk., de ezt a szabadságot igen meg gyengítette a véték, és azoltától fogvást. mindnyájan hajlandok vagyunk a rosszra. és nem adhatnok magunkot a jóra. hogy ha akristus nem segitené kegyelmével szabadságinkot.

K Az Isten kegyelmének ellene állhatunké, és azt meg vethettyüké

F Feletéb is gyakorta történik hogy ellene állunk a kegyelemnek, és azt meg vettyük; ez iránt minden nap veszedelmes próbát teszünk a szabadságunkrol. nintsen is olyan kegyelem melyet ⁸⁹⁷ meg nem vethetünk. meg lássátok. hogy valaki az Isten kegyelmétől el ne szakadgyon mondgya szent pál.

4 Articulus

A mi tselekedetinknek érdeméről. és a Kristus kegyelmének erejéről.

K Meg érdemelhettyüké a Isten kegyelmét?

F Hogy ha azt meg érdemelhetnök nem volna kegyelem. hanem igazság tétel. és adóság, holot ⁸⁹⁸ az Isten nekünk semivel sem tartozik.

K Miben áll tehát a vétkes embernek érdeme.?

⁸⁹⁹ F Abban, hogy ha jól áll a kegyelemel mely a kristustól jö. ujab kegyelmet is nyerhet azért ha azal jól áll, és így kegyelemről kegyelemre; az ember az örökké való életre jut akristus által.

K A kegyelem nélkül tet tselekedetek nem érdemeseké.

F Semit nem érdemelnek atselekedetek az üdveségre hogy ha azok nem származnak a kristus által való kegyelmétől az Istennek, azok atselekedetek pedig melyek örök életet érdemlenek ⁹⁰⁰ akristus kegyelmének erejétől vannak., ez így lévén az örök életet ha meg érdemelyük is jó tselekedetinkért, de az az érdemlés mindenkor tsak a kristus által való kegyelmétől vagyon az Istennek.

⁸⁹³ 2 Cor 3. 5.

⁸⁹⁴ s. Aug. de dono perseveran. Cap 12

⁸⁹⁵ s. Aug. de dono perseverantiae. Cap 12

⁸⁹⁶ s. Aug. de gratia. et liber. arbit.

⁸⁹⁷ hebr. 12 15

⁸⁹⁸ rom. 11 6.

⁸⁹⁹ Conc trid. sess 6. Cap 16.

⁹⁰⁰ rom 6. 13 s. Celestin epist 1. cap 12.

K Az első kegyelmét Istennek melyet térsen valamely bünösel hogy ki vegye abból az állapotból. nem erdemletteé meg azt a bünös?

⁹⁰¹ F Nem, mert atisztán akristus által való kegyelme az Istennek. mikor pedig azt nekünk adgya az Isten. akor tsak vétket és nyomoruságot talál bennünk,

K Mitsoda grádicsokon érkezhünk a kegyelemhez mely minket igazaká teszen.?

F Az Anyaszent egy ház azt el végezte hogy a meg állapotot idejük kik vétekben esnek, hat féle gráditson érik el. a meg igazulásnak kegyelmét. leg első kegyelme Istennek valamely bünöshöz a. hogy fel nyitva elméjének szeméit, hogy hidgye mind azt. valami ki vagyon nyilatkoztatva, A. 2. hogy félye az Isten ítéletét, A. 3. hogy az Isten irgalmaságában való reménséget adgyon néki, akristus szenvedésinek érdeme által. A. 4. hogy Isteni szeretetet ⁹⁰² óltson beléje. Az 5. hogy meg utáltassa véle abünt, A 6. hogy olyan szándékot oltson beléje. mely a szenttséghez vezesse. bünei botsánattyának vételére. hogy új életet élvén. meg tarttsa mind az Isten mind az Anyaszent egy ház parantsolatit.

K Miben áll a meg igazulásnak kegyelme?

F Hogy meg ujitván lelkünknek belső reszeit. az Isten előtt kedvesek lehesünk

K Miben áll abelső kepen való meg ujitás?

F A bünöknek botsánattyában, és ajó erkölcsöknek bé oltatásában

K kitsoda ennek a meg ujitásnak akezdeté?

F A szent Lélek. a ki is szivünkben jövéen lakni abban helyhezteti maradását.

K Mitsoda a haszna ennek a meg ujitásnak?

F A hogy az Istennek barátivá térsen. a kristusnak atyafiaivá, és ditsőséginek örökös társaivá.

⁹⁰³ K Miképen veszük a meg ujutásnak kegyelmét.?

F A kereszttségben, vagy apenitentzia tartásnak szenttségiben, és némelykor az utolsó kenetkor

5 Articulus

Azokrol. a kiknek a kegyelem adatik.

K kiknek adgya Isten kegyelmét.?

F A mit leg bizonyosaban tudhatunk ez iránt. ezek azok.

⁹⁰⁴ 1. *Az Isten azt akarja hogy minden emberek üdvezüllyenek. és az igazságnak üsméretire jussanak*

2. Ezen aközönségesen való akaraton kívül. hogy mindenek üdvezüllyenek, vagyon még az Istenben hathato akarat., hogy némellyeket közüllök üdvezittse. ugy anyira. hogy valóságal. nem mindenik ember üsméri meg az igazságot, se nem üdvezülnek mindnyájan. nem is adgya mindennek üdvezítő kegyelmit. ugy mint a jóban végig meg maradando kegyelmét. *donum perseverantiae*

⁹⁰¹ Conc trid sess. 6. Cap 5

⁹⁰² Conc. trid. sess 6. Cap 6.

⁹⁰³ Conc. trid sess. 6 Cap 7

⁹⁰⁴ 1 Tim. 2. 4.

3. Az Isten annak adgya azt a kegyelmét, és közönségesen minden kegyelmit a kinek akarja. és olyan formában a mint néki tettzik, mert ő szabad ajándékival. de mikor kegyelmit nem adgya, vagy azt viszá veszi. mindenkor tsak a véteknek büntetésiért tselekeszi.

⁹⁰⁵ 4. Az Isten több kegyelmit adgya a hiveknek. mint a hitetleneknek., de a hivek között is némelyeknek többet ád. mint másoknak

K Az Isten miért nem adgya mindennek egyaránt üdvezítő kegyelmét, holot azt akarja hogy mindenek üdvezüllyenek?

F Az Isten az által fényeségl mutattya ki igasságát némellyeken. és irgalmaságát másokon

Magyarázat

Ámbár az Istenben az a közönségesen valo akarat légyen hogy mindenek üdvezüllyenek., de az a különösön valo akarat is vagyon hogy meg büntesse a gonoszokat mindnyájan tehát vétkesek lévén az emberek az eredendő vétekért. meg érdemlették az örök kárhozatot az Isten érdemek szerént bánik tehát vélek, mikor meg bünteti, némelyeknek meg kegyelmez irgalmaságából. adván nékik azután a meg igazulásnak, és a végig meg maradásnak ⁹⁰⁶ kegyelmét. hogy az örök életet el érhesék. másokat pedig el hágy igasságából a vétekben., és meg engedi abban lévő halálokat. és kárhozattyokat

K Mint hogy az emberek mindnyájan vétekben születnek, mindnyájan vétkesek az eredendő vétekért. miért téssen tehát az Isten egyikével irgalmaságot inkább. mint amásikával?

⁹⁰⁷ F *Oh.! ember te kitsoda vagy Isten ellen versengesz.? mondgya szent Pál. mindnyájan vétkesek lévén tehát senki nem panaszkodhatik., az Isten semmivel sem tartozik nékik, ő szabad mindennel., hogy ha ő inkább választtya az egyikét mint a másikat. ez olyan titok, a melyet nem lehet meg fogni. hanem azt imádnunk kel szent pálal. mondván. oh' Isten böltseségének és tudományának mélységes gazdagsága. ki mehetet végére az ur akarattyának,* ⁹⁰⁸ *vagy ki volt néki tanátsosa, mely igen meg tudhatatlanok az ő itéleti, és meg foghatatlanok az ő utai.*

K leheté el veszteni a meg igazulásnak kegyelmét

F Igen is. és ez gyakarta törtenik.

K leheté azt azután viszá nyerni.?

⁹⁰⁹ F lehet de nem kel magunknak ez iránt hizelkedni. mert sokszor történik hogy azt viszá nem nyerhetni, igen ritkán tesznek ugy penitentiát a mint kellene

K Mikor veszi el az Isten ezt a kegyelmet az embertől.

⁹¹⁰ F A meg igazulásnak kegyelmét akor veszi el. mikor az ember halálos vétekben esik. mert az Isten el nem hadgya az embert. hogy ha ő elsöben el nem hagyatatik.

K Mit kel ki hoznunk mind ezekből.?

⁹⁰⁵ 1 tim 4. 10. joan. 14. 2.

⁹⁰⁶ s. Aug. epist 105 ad sixt

⁹⁰⁷ rom. 9.

⁹⁰⁸ rom. 11.

⁹⁰⁹ hebr 6. 10.

⁹¹⁰ Conc. trid sess. 6. Cap 11. s. Aug. lib de natura et de gratia Cap 26.

F Azt hogy félelemel, és rettegesel. munkálodgyunk üdveségünkért, az Istenben nagy⁹¹¹ bizodalomal legyünk foglallyuk magunkot szüntelen ajó tselekedetekben., az imádságokban. vígyázunk mindenkor magunkra. és legyünk nagy alázasóság. az Istennek keze alat.

K Miért kel félelemel munkálodni üdveségünkért?

F *Mert az Isten az, aki azt tselekeszi bennetek mind hogy akarjátok, mind hogy véghez*⁹¹²*vigyétek. az ő ingyen valo jó. kedvéből.* mondgya szent pál. és hogy azt senki nem tudgya ha⁹¹³ a szeretetre é méltó. vagy a haragra. mondgya salamon. és hogy a végig meg⁹¹⁴ maradandó kegyelemel. az Isten senkinek sem tartozik. mondgya a tridentinumi Concilium.

K Mit hivsz végig meg maradando. ajandéknak? donum perseverantiae.

F Ez olyan kegyelem mely végig meg maraszt az igaságban. a melyet tsak azoknak adgya⁹¹⁵ Isten. akik szentül hálnak meg.

K Rend szerént kinek adgya Isten a végig meg maradando ajándékját. vagy a szent halált?

⁹¹⁶ F Azoknak kik jól éltek. hogy ha azt meg adgya másoknak is, de a ritka tsuda. és azal nem kel magunkot biztatnunk, hanem remellyünk az Isten irgalmaságában.

K Mit kel közönségesen tudnunk a kegyelemről?

F 1. Hogy a nélkül semmit nem tselekedhetünk az üdveségre. 2. hogy az el nem veszi az embernek szabadságát. 3. hogy azal néküink nem tartoznak. 4. hogy. az Isten azt meg nem vonnya soha senkitől hogy ha ugy kéri azt. a mint kel. 5. hogy a minket nem illet hogy az Istennek ez iránt valo titkait visgályuk.

K Rend szerént mitsoda modal veszük az Isten kegyelmét.

F A szenttségek, és az imádság modgya által.

Azok a kik bövebben akarnak tudni és mélyebben a kegyelemről. el olvashattyák szent Agostonnak. a pelagianusok ellen valo irásit. a tridentinumi Conciliumnak 6. sessioját. A szent pápák leveleit. InnoCentius 1. Bonifacius 2.

II Rész.

A szenttségekről közönségesen.

Első Articulus

Hogy mik legyenek a szenttségek

K Mitsoda a szenttség:?

F Ezen a szón közönségesen olyan látható jelt ertenek, a melyet akristus a mi meg szentelésünkre rendelte

K Miért mondád hogy a szenttségek látható jelek

⁹¹¹ Conc trid sess. 6. Cap 13.

⁹¹² philip 2 13

⁹¹³ Eccles 9.1.

⁹¹⁴ sess 6. Cap 13.

⁹¹⁵ s. Aug. de dono perseverantiae.

⁹¹⁶ Conc. trid sess 6. Cap 13

F Mert azok olyan dolgok, vagy tselekedetek., a mellyeket mi láthattuk, és halhattuk, mi láttuk mikor a pap keresztel. halljuk is mit mond. ez a tselekedet, és azok a szók kegyelmet oltanak annak sziviben. akit keresztel., noha mi azt nem láttuk.

K Mikor szentek. és kedvesek Isten előtt az emberek.?

F Midőn vétkek el töröltetik, és a meg igazulásnak kegyelmét veszik.

K A szenttségek mi formában szentelik meg az embereket?

F olyan szenttségek vannak melyek az embereket meg szentelik. a kegyelemnek életit adván nekik némelyek pedig meg szentelik őket. meg szaporitván és erősítvén benne a kegyelmet; az elsőket. a halottak szenttséginek nevezik, az utolsókat. az élők szenttséginek

K Melyek azok a szenttségek. a mellyeket a halottak szenttséginek nevezik?

F A kereszttség. és a penitentzia tartás. és némelykor az utolsó kenet

K Melyek az élők szenttsége?

F Mind a több szenttségek, mert hogy hasznal lehesen azokat fel venni, kegyelemben kel lenni.

K A szenttségek nem szereznék meg más hasznokat a lélekben?

F Vannak olyan három szenttségek. a melyek még azon kívül, olyan lelki belyeget nyomnak a lélekben., a mely el törölhetetlenné lészen, ugyan ezért is nem vehetik azokat többször fel egyszernél. azok a szenttségek. a kereszttség. a bérálás, és az egy házi rend.

K A magok erejéből okozák a szenttségek. azokat a tudálatos hasznokat?

F Igen is, de az az erő. nem egyéb hanem a kristus Jesus vérinek, érdeminek, és halálának azokra való illetése. a melyet közleni akarja velünk az ur. azok a látható jelek által.

K Mind azok akik a szenttségeket veszik, vesziké azoknak hasznait?

F A szenttségeknek kegyelme azoknak adatik meg, kik azokat illendő készüllettel veszik. de a kereszttségnek. bérálásnak. papi rendnek Caractere meg marad, ha szinte azokat rossz készüllettel vennék is fel.

2 Articulus

A szenttségek Számairól. rendeltetésekről. ki szolgáltatásokról.

K Hány szenttség vagyon?

F Hét, a kereszttség. bérálás, az oltári szenttség, penitentzia tartás. utolsó kenet. papi rend, és a házasság.

K A kristus rendelte mind a szenttségeket?

F Igen is. ezt az Apostoli tradicióból tudjuk. de más képen is csak az Isten rendelheti a szenttségeket mert csak egyedül ő adhat aláítható jelnek. olyan erőtt. hogy természet felet való kegyelmet okozhason

K Miért rendelte a kristus a hét szenttségeket?

F Hogy az Anyaszent egy háznak lelki szükségéről tenne. és különösen mindenik hívnek. lelki szükségéről.

A kereszttség tselekeszi. hogy lelki képen születünk, A bérmlás neveltet. és erősít. Az oltári szenttség minket táplál., a penitencia meg gyógyít. az utolsó kenet a jó halálra segít. az egyházi rend. szolgálót. és pástorokat ad az Anyaszent egyháznak A házasság. fiait ad az Anyaszent egyháznak. kik őket szaporítsák.

K kiknek vagyunk hatalmak a szenttségek ki szolgáltatására

F olyan szenttségek vannak, melyek csak a püspököket illetik. némelyek a papokat. szükségben pedig minden keresztelhet

K Mitsoda szándékban kel lenni annak. aki valamely szenttséget ki szolgáltat?

⁹¹⁷ F leg alább az a szándék legyen. hogy azt tselekedgye. a mit az Anyaszent egyház tselekeszik., és hogy kegyelemben legyen.

K Hogy ha apam halálos vétekben lévén., igazán szolgáltatathatja-e ki a szenttségeket?

F Igen is. noha az olyan pap. aki halálos vétekben vagyunk, valamely szenttséget osztogat. /:szükség nélkül:/ ujonnan vétekben esik. mert meg szeplösíti a szent dolgot.

K Az olyan aki halálos vétekben osztogatta ki a szenttséget. kegyelemben nincsen. hogy osztogathat tehát kegyelmet?

⁹¹⁸ F Az aki a szenttségeket osztogatta, csak eszköz, a krisztus általa adja kegyelmét. a krisztus kegyelme pedig nem függ az eszköznek jó. vagy rossz voltától,

K Az Anyaszent egyház miért teszi a szenttségek ki szolgáltatásához sok imádságokat. és Ceremoniakot?

F Hogy meg mutassa 1. a szenttségeknek hasznait. mitsoda készüllettel kel azokat venni, és hogy mitsoda kötelesegekre adgyák magokat

2. Hogy mind ezeket kérjék az Istentől. azoknak. kik a szenttségeket veszik.

III Rész A Kereszttségről.

Első Articulus Hogy mi legyen a kereszttség.

K Mellyik az első szenttség?

F A kereszttség.

K Mit teszi eza szó baptismus?

F Ez a szó a görögből vétetet, a mely teszi. mártást, mosást, tisztulást

K Miért neveztetik eszerént.

F Mert meg mossa, és tisztítja a vétekből a lelket

K Mitsoda a kereszttség.?

⁹¹⁷ Conc. trid. sess. 7. Can. 11.

⁹¹⁸ s. Aug. lib de baptis. contr. donatis.

F olyan szentség mely el töröli az egész vétet, és a vétetekhez tartozando büntetést. és így az Istennek. és az Anyaszent egy háznak fiaivá teszen.

K Mit értesz az egész vétéken a melyeket el töröli a kereszttség.

F Azokon értem az eredendő bünt, és mind azokat a melyeket tet valaki kereszttsége előtt, akár mely nagyok legyenek is azok de a kereszttség azokat el töröli,

K Mit értesz a vétetekhez tartozando büntetésen?

F Értem a büntetést melyet kel szenvednünk a vétékért vagy ezen, vagy a más világon, ideig vagy örökké. hogy eleget tegyünk az Isten igazságának.

⁹¹⁹ K Nem tartozunké tehát már eleget tenni az Isten igazságának a mi kereszttségünk után.?

F Nem, mert ebben a szentségben meg bocsátatot nekünk mind a bün. mind a büntetés valamég új vétetekben nem esünk.

K Miképen leszen meg a kereszttségben ez az egészen való bocsánat?

K Ugy hogy az Isten ingyen való irgalmaságából reánk fordította egészen a kereszttségben akristus érdemeit, a melyekért egészen meg bocsátatnak bűneink a büntetéssel együtt.

K A tudatlanság. a rossz kívánság, a testi. és lelki nyavalyák. ahalál., ezeket az eredendő vétetek okozta. a kereszttség el törlié ezeket?

⁹²⁰ F Mind ezeket el nem kerülheti az ember, Adamtól fogva. a kereszttség ezeket el nem töröli, az emberek csak a fel tamadás után menekednek meg ezektől.

K Miért nem tette az Isten az embert a kereszttség által abban az állapotban a melyben volt Adam esete előtt?

F 1. Mert a neki nem tettzet, öszabad meg adni. vagy meg nem adni a mi neki tettzik. és azért nem lehet panaszkodni. 2. az Isten azt akarta, hogy az ember mindenkor meg emlékezzék ⁹²¹ hogy mitől eset el. hogy ez a föld néki szamkivetésül lenne. és hogy it. bujdosásban. alázatoságban. és felelemben élyen.

K Miképen teszen minket akereszttség Isten fiaivá?

F Az új élet által. melyet ad akristusban, amely új élet olyan állapotban teszen hogy az Istent ⁹²² Atyánknak nevezhetjük, és menyet úgy tekinthetjük, mint örökségünket, ez az új élet a kegyelemnek élete, mely minket az Istenhez kaptsol. a hit, reménség, és a szeretet által,

K Miért mondod azt, hogy ez az új élet akristusban adatik nekünk.?

F. 1. Mert csak ő általa. és az ő érdemiért vehetjük az új életet. 2. mert a kristus lelke. melyet a kereszttségben veszük, hogy bennünk lakjék. kezdete ennek az életnek, 3. mert akristus lelkének bennünk való lakása. akristusal. úgy meg egyesit, hogy úgy mondván. egyek vagyunk ⁹²³ véle, vagy is inkább ő áll. mi bennünk. és mi az ő tagjai vagyunk.

K Miért teszen minket olyan állapotban ez az új élet hogy az Istent Atyánknak nevezhetjük, és a menyet úgy tekinthetjük mint örökségünket.?

⁹¹⁹ rom. 8. 1. s. Aug. lib 2. de merit et de remissi peccator.. Cap 28.

⁹²⁰ s. Aug. lib 3. contr pelagi Cap 3. de Civ. lib 12 cap. 4.

⁹²¹ Conc. trid. sess. 5. can 5

⁹²² Conc. trid sess 6. Cap 7.

⁹²³ Galat 2 10. Ephes 5. 30.

⁹²⁴ F Mert meg egyesítvén minket a kristusal. azért az Isten fiainak fogad. örökösinek téssen. és a kristusnak örökös társaivá.

K Miképen téssen akereszttség az Anyaszent egyház fiaivá?

⁹²⁵ F Mert atöb hivek közé számláltatván szabadságot ad a szenttségekel valo élésre. és részeseké téssen az Anyaszent egy ház lelki hasznaiban

K Mit okoz meg más egyebet is bennünk a kereszttség.?

⁹²⁶ F A lelket olyan lelki bélyeggel bélyegezi meg. a mely soha el nem töröthetik. ez okáért is vagyon hogy tsak egy szer adgyák fel a kereszttséget, és töb ször nem

2 Articulus A keresztelésről.

K Miképen adgyák fel a kereszttséget?

F Három szor természet szerént valo vizet öntenek kereszt formára arra, a kit keresztelnek., mondván ezeket a szokot, Én tegedet keresztellek. Atyának † és Fiunak † és szent † lélek Istennek neveben..

Még más két féle képen is lehet keresztelni.

1 Haromszor természet szerént valo vizben kel mártani azt a kit keresztelnek, mondván a mártáskor. Én tegedet keresztellek Atyának. † és Fiunak. † és szent † Lélek Istennek nevében

⁹²⁷ 2 Három természet szerént valo vizet hintvén a gyermekre. mondván ezeket a szokot az első hintéskor Én. tegedet keresztellek. Atyának † és Fiunak † és a szent † Lélek Istennek nevében a harmadik hintéskor

⁹²⁸ K Honnét tudgyuk hogy ez a három féle keresztelés jó.?

F A traditiobol, mert az irás a mártásal valo kereszttségről téssen emlékezetet

K Melyik közönségeseb ezen három féle keresztelés közöt.?

F Az elöt a mártásal valo keresztelés közönségeseb volt., mostanában pedig az a szokás. hogy vizet öntenek annak fejére. akit keresztelnek

K Miért mondád hogy kereszt formára kel háromszor vizet önteni, vagy háromszor mártani., vagy háromszor vizet hinteni arra akit keresztelnek?

F Mert az Anyaszent egy ház mindenkor e szerént tselekedet. az Apostoloktól fogvást A szent Háromságnak emlékezetire. de nem tekénti ugy azt a szokást, mint ha azon állana a kereszttségnek igazán valosága, mivel. ha tsak egy szer töltenék is avizet. és nem kereszt formára a kereszttség jó volna

K. Mitsoda vazel kel keresztelni?

⁹²⁹ F olyan vazel. melyet arra a végre szentelték meg, de szükségben minden féle viz jó. tsak természet szerént valo legyen. ugy mint a folyo viz. forrás. kut, eső. tó. viz, emind jó. tsak tsinált viz ne legyen.

⁹²⁴ 1 joan. 3. 1. rom 8. 17.

⁹²⁵ Ephes. 2.

⁹²⁶ Conc trid. sess. 7. can 11.

⁹²⁷ a második hintéskor.

⁹²⁸ rom 6. 4. coloss. 11. 12. s. Cypr. epist 76. ad magnum

K Mikor keresztelnek mitsoda részire kel a gyermeknek önteni?

F A fejire a menyiben lehet, de a kereszttség jó lesz ha más részire töltik is avizet

K Leheté két személynek keresztelni, hogy egyik a vizet töltse. a másika ezeket a szokot mondgya. Én tégedet keresztellek. &c.

F Nem. aki a vizet tölti. annak is kel ezeket a szokot mondani.

K Leheté elsöben avizet tölni. és azután mondani ell. a kereszttséghez valo szokot?

F Nem lehet . mert mikor a vizet töltik. a szokot is akor kel a töltéskor el mondani, más képen a kereszttség nem volna jó.

K kellé különösön meg nevezni a szent Háromságban lévő személyeket?

⁹³⁰ F Igen is. különösön kel meg nevezni az Atyát, a Fiat, és a szent Lelket, a három személynek nevében kel keresztelni,

K Kitsodák azok akik keresztelhetnek.?

F A püspökök. papok. és némelykor a diaconusok is. ezek keresztelhetnek egyedül az Anyaszent egy ház Ceremoniáival, de szükségben, minden ember. és aszony keresztelhet., akar mely kereszttyeni valáson lévő keresztelhet. tsak hogy valójában tselekedgye ezt a szent dolgot.

K Honnét tudgyuk azt hogy minden ember, aszony., és eretnek keresztelhetnek.?

F Azt a traditiobol, és az Anyaszent egy ház szokásibol tudgyuk. a szent irás eröl nem szól,

K Az Isten miért akarta hogy mindenek keresztelhesenek.

F Az Isten mindenben el követheti akarattyát. és olyan eszköz által adhattya kegyelmit a mint néki tettzik.

2 Az Isten jóságából. tselekedte. azt. hogy minden keresztelhesen. azért hogy minden könnyen fel vehesse ezt a szenttséget a mely nélkül lehetetlen üdvezülni.

K Mikor szükségben egy nehany féle személy találkozik a keresztelésre. melyikét kel inkább arra választani?

F Az egy hazi renden valokot inkább kel arra választani, mint sem a vilagiakot, a Catholicusokot. inkább mint sem az eretnekeket., a férfiakot, inkább mint sem az Aszonyokot.

K Egy Atya. vagy Anya meg keresztelhetié a maga gyermekét?

F Igen is meg, de igen nagy szükségben. lehet a meg, más képen nem lehet. a kereszttségben valo lelki szövetség miat, és ugy, hogy ha nalokon kívül ót más Catholicus nem találkoznék.

Magyarázat

Az Anyaszent egy ház törvénye szerént lelki szövetségben esik az, aki keresztel. azal. akit keresztelt. ugy hogy a ki keresztel., meg nem házasodhatik azal a kit keresztelt; sem annak ⁹³¹ Annyával. vagy Attyával., hogy ha pedig az Atya, vagy Anya, nagy szükség nélkül meg keresztelnék gyermekeket erre a lelki szövetségre valo nézve. a melyik a kettö közül meg keresztelte a gyermeket., a püspök engedelme nélkül. nem kívánhattya a másikatol. azt, a mire köteledzi a házóság. noha azt nem kel egy mástol meg tagadni.

⁹²⁹ joan. 3. 5. act. 8. 16.

⁹³⁰ Matth. 28. 19. s. just apolog. 2.

⁹³¹ Conc. trid. sess 24. de refor. matrim. Cap 2

K A szent írás mondgyaé hogy meg kel keresztelni a gyermekeket?

F Azt nem mondgya tellyeségel, nem is tudgyuk másként hanem atraditiobol. és az Apostoloktól fogvást az egész Anyaszent egyháznak szokásiból.

K Mítsoda helyen kel keresztelni?

F A keresztelésnek a helye. a parochiális templom. és kinek. kinek a maga parochialis templomában kel fel venni a kereszttséget, de szükségben mindenüt keresztelhetni.

3 Articulus.

A kereszttségnak szükséges voltáról; és ak kereszttség nélkül meg holt gyermekekről.

K A kereszttség tellyeségel szükségesé az üdveségre.?

⁹³² F Igen is. ezt a traditioból és a krisztus szavaiból tudgyuk. a kí is azt mondgya. *Ha valaki nem születendik víztől és szent lélektől, nem mehet bé az Isten országában.*

K Ez a szükség úgy tekintíé a gyermekeket. valamint a töb embereket?

⁹³³ F Igen is. az Anyaszent egy ház mindenkor így értette, és tanította. és ezeken a szókón a gyermekeket is érti. valamint a több embereket. *Ha valaki nem születendik*

K Mi okozá a kereszttségnak ezt a nagy szükségesé voltát?

F A hogy ak kereszttség egyedül való orvosága az eredendő véteknek., mivel míg az ember az alatt vagyon, az ördög hatalma alatt vagyon. a menyekben nem mehet.

K A kereszttség nélkül meg holt gyermekek el kárhoznaké.?

F örökösön el vannak rekesztve az Istentől. ez is leg nagyob kinnyok az el kárhozot lelkeknek. de az Anyaszent egy ház semít nem végezet ez iránt. hogy miképen szenvednek., sem a szent írásból., sem a traditioból. ez iránt bizonyost nem tudunk. a theologusok is ez iránt egy másal meg nem egyeznek

Magyarázat.

A krisztus azt mondgya az Évangyéliumban. hogy minden emberek az ő ítélő széki eleiben mennek az ítéltre. a jók az ő jobb keze felől lesznek. és a gonoszok a bal keze felől. azok akik a jobb keze felől lesznek. az örök bódogságban mennek abal keze felől valok pedig az ⁹³⁴ örökké való tüzre. az ördögökél. a kereszttség nélkül meg holt gyermekek meg ítéltetnek valamint atöbbi. emberek. mivel nem láttyuk hogy a krisztus különös helyt rendelt volna nekik, ⁹³⁵ a mely se jobb, se bal keze felől nem volna. úgy tettzik hogy szent János mond valamit erre a kérdésre. az ő látásiban., hogy tsak azok mennek bé menyekben, a kik bé iratattak az életnek könyvében. és másut., valaki nem találtatott bé írva az életnek könyvében. a tüznek tavában ⁹³⁶ vették., tehát a gyermekek kik kereszteletlenül hálnak meg. nem iratattak bé az életnek könyvében, szent Agoston erre való nézve azt mondgya, hogy a kereszttség nélkül meg holt gyermekek szenvedik a tüznek büntetésit, de a leg gyengébb büntetést. *omnium mitissimam.* szent fulgentius hasonló gondolatban volt, a szent Atyák eről világosan nem beszéltenek. se

⁹³² joan. 3. 5.

⁹³³ s. Cypr. epist 59 ad fidum

⁹³⁴ Matth. 25 32

⁹³⁵ Cap. 21. 27.

⁹³⁶ Apoc. 20. 15.

F 1. Hogy a templomban bé mutassák azt. akit meg kel keresztelni. 2. hogy nevet adgyanak, és ⁹⁴⁰ bizonyági legyenek meg kereszteltetésinek. 3. hogy helyette felellyenek a templomban., és mint egy felellyenek is arol. hogy végben viszi az ígereteket. melyeket tesznek helyete.

K Leheté minden féle személy kereszt Atya. vagy Anya.

F A kereszt Atyának vagy Anyának. jó Catholicusnak kel leni. a vallást jól kel tudni., jó erkölcsüek legyenek, és ne légyen. közüllök valamelyik. se Attya. se annya annak akit akereszt viz alá tartanak

K Miért kel Catholicusoknak lenni a kereszt Atyáknak. és Anyáknak?

F Mert azok kik az Anyaszent egyházon kívül vannak, nem ajánlhatnak néki fiaot, nem is felelhetnek helyettek. mert az Anyaszent egyház nem közösül az eretnekekel imádságiban

K Mit kel tudni a kereszt Atyáknak. és Anyáknak.?

F Kel nékik tudni a hitnek. ágazatit.. az Isten és az Anyaszent egy ház parantsolatit., azt is. hogy ö magok mitsoda ígereteket tettek volt kereszttségekor. mert azokra tartoznak meg tanítani fiokot. hogy ha pedig azokat magok nem tudgyák. hogy tanithatnak azokra másokot

K Miért kel a kereszt Atyáknak. és Anyáknak. jó erkölcsüeknek lenni?

F Mert az Anyaszent egyház bé nem veszi az olyan felelököt. kik botránkoztato életet élnek, mivel nem lehet másokért jól ellene mondani az ördögnek. az ö pompáinak., és szolgálattyának, hogy ha ö magok elsöben ezeknek ellene nem mondanak tselekedeteket.

K. Miért hogy az Atya. vagy Anya, nem lehet kereszt Attya, vagy Annya. a magok saját gyermekeknek.

F Azért a lelki szövetségért a melyben esnek akereszt Atyák. és Anyák. a kereszt fiokal., vagy leányokal. és azoknak Attyokal. és Anyokal., ettöl is vagyon hogy a kereszt Atya, vagy Anya ⁹⁴¹ meg nem házasodhatik akereszt fiával. vagy leányával., se azoknak attyokal. vagy anyokal. még sokan azt is tarttyák. hogy ha egy atya, vagy anya a kereszt viz alá tartaná gyermekét, szükség nélkül hogy a házaságbéli szabadságal. nem élhetnének engedelem nélkül.

K A kereszt Atyák. és Anyák ebben a lelki szövetségben esneké akor, mikoron a kereszttségnak tsak a ceremoniáit adgyák fel.?

F Nem hanem tsak akor, mikor a kereszttséget Cérémoniával adgyák fel.

K Mitsoda a kereszt Atyák. és Anyák. hivatallyok akereszt fiokhoz. és leányokhoz.?

F 1. A kereszt fiokot, vagy leányokot szeretniek kel. valamint lelki gyermekeket 2. vigyázanak neveltetésekre. és ha szüléjéktöl meg válnak ök magok nevelyéek. 3 annak idejében meg bérmáltasák. 4. meg magyarázák nékik az ígeretet melyet tettek helyettek. kereszttségekor. és azt vélek meg tartassák. 5. imádkozanak érettek

5 Articulus

A Kereszttségnak Cérémoniáirol.

K Miért állittya meg a pap a templom ajtaja előtt azt. a kit keresztelni visznek.?

F Azért hogy nem érdemes a bé menetelre, az eredendö véteért. a melyért a sátánnak birodalma alat vagyon.

⁹⁴⁰ Tertul. lib de bapt cap 18. s. Aug. epist 98. ad Bonifacium

⁹⁴¹ Conc trid. de reforma matrim sess 24. Cap 2.

K Miért fuval reája a pap?

F Hogy az ördögöt el üze. a szent Léleknek erejével a melyet az Isten fuvallásának nevezik., kereszt formára fuval a gyermekre., azért hogy azal meg mutassa hogy a meg feszitetet kristusnak érdeme által kel el üzni az ördögöt.

K Miért vett keresztet a gyermek homlokára?

F Azért hogy meg ne piruljon, hanem ditsekedgyék. a kristus keresztében

K Mit tesznek ezek a szók. ditsekedni a kristus keresztében vagy meg pirulni a kristus keresztéért.

F A kristus keresztiben valo ditsekedés a, hogy meg valyuk nyilván. hogy kereszténynek vagyunk, és hogy a keresztényi tselekedeteket is félelem nélkül mivellyük, meg pirulni pedig a kristus keresztéért a. midön szégyenellyük keresztényeknek mutatni magunkot., és annak tselekedetét is szégyenellyük

K Miért tsinál keresztet a pap a gyermek melyére?

F Azért hogy szerese a keresztet, és minden reménségit a meg feszitetet kristusban vesse.

K Mit tesznek a több keresztet is a melyeket vett a pap a gyermekre?

F. Azt teszik hogy a kereszttség minden erejét a kristus keresztétől veszi. és azö szenvedésének. érdemétől.

K Miért adgyák a gyermekre valamely szentnek a nevét.?

F Azért hogy annak a szentnek példáját kövesse. és a kristus mellett valo gondviselőjének tarttsa.

K Miért exorcizálja apap anyit a gyermeket?

⁹⁴² F Hogy el üze tölle a gonosz lelket, a kinek hatalma alat volt az eredendő vétekért

K Miképen nevezi az Anyaszent egyház. azokat kiket keresztelni visznek?

⁹⁴³ F Azokat Catechumenusoknak nevezi.

Magyarázat

Ez a szó Catechumenus. görög szó. a mely olyan személyre értődik. akit tanítanak. Catechizálnak. az előtt az Anyaszent egy házban hoszas oktatásokal készítették a kereszttségre a keresztelni valokot, azok sokan is valának. azokat Catechistáknak. vagy Catechumenusoknak nevezték. mostanában is eszerént nevezik mind azokat kik keresztelni valok., noha a gyermekek ne légyenek is alkalmasok atanulásra.

6 Articulus.

Ismét a kereszttség Ceremoniáirol.

⁹⁴⁴ K Miért teszen sót a pap a gyermek szájában?

F A jelenti a böltseséget melyet néki kér az Anyaszent egy ház.

K Miért tesznek néki nyálat az orrában. és fülében?

⁹⁴² s. Cypr. epist 76. s. Greg. naz. orat. 40

⁹⁴³ s. Aug. lib. 1. de nupt. et de concupis. Cap 9

⁹⁴⁴ s. Aug. Conf. lib. 1. Cap 1.

F Ezel a kristus példáját akarják követni, aki nyálával. gyógyította meg a némat., és siketet; az Anyaszent egy ház. azt kéri az Istentől hogy a Catechuménusoknak nyitva legyenek fülei az igazságra, és hogy éreze annak kedveségit

K Miért mondatták el a hiszek egy Istent. akereszt Atyákal. és Anyákal?

⁹⁴⁵ F Azt a gyermek helyet mondgyák el. a melyet magának kellene el mondani. ha arra alkalmas volna mivel az Anyaszent egy ház tsak azokat kereszteli meg a kik akristusban hisznek.

K Miért viszik bé a templomban a gyermeket midön a hiszek egy Istent mondgyák?

F Meg akarják azal mutatni hogy tsak az igazán valo hitt tétel által. érdemellyük bé menni a szent egy házban.

K Mitsoda ígéreteket tétetnek a gyermekekkel.?

⁹⁴⁶ F Arra kénszerittik hogy ellene mondgyon a sátánnak, az ő pompainak. és tselekedetinek. és hogy fogadgya fel. a kristust követni., ezeket az ígéreteket a kereszt Atyák, és Anyák teszik a gyermek helyet. de ha nagyot keresztelnek magának kel felelni.

K Miért kíványák ezeket az ígéreteket?

F Mert a kereszttség. az Isten. és az ember közöt valo szövetség, a melyben az Isten örök életet ígér azoknak kik meg keresztelkedvén. hűségel meg tarttyák ígéreteket. az ember is arra ígéri magát. hogy ellene mond a sátánnak, pompainak. és tselekedetinek. és hogy akristust igyekezik követni.

K Mitsoda az értelme ezeknek az ígéretekek.?

F *Ellene mondok a sátánnak.* az az. hogy az ő birodalma alol el álok, és azt el hagyom. *Az ő pompáinak.* az az, avilág hejában valóságinak, *Az ő tselekedetinek* az az. avéteknek. Hiszek akristusban. &c. az az. hogy tsak egyedül. akristushoz akarom magamot kaptsolni. minden ki nyilatkoztatot titkait hinni, akarom, tudományát. és példáját követni az ő tanitványi közöt akarok lenni, ötet is veszem mesteremnek.

K szükségesé némelykor meg ujitani akereszttségben tett ígereteket?

F Gyakorta szükséges. azért hogy meg láthasuk miben mulattuk el azokat, de főképpen ilyen állapotokban szükséges. 1. mihelyt anyira valo esze lehet agyermeknek hogy arol gondolkodhatik. 2. minek előtte abérmálást fel vené. 3. az első Communio előtt, 4. husvét, és pünkösöd előt valo napokon minden esztendőben, 5 a kereszttségnek minden esztendönként valo elő fordulásakor. és halála oráján.

K Tartozunké meg tartani azokat az ígéreteket melyeket tettek helyettünk a kereszt Atyák., és Anyák. a kereszttségben.

F Igen is tartozunk. mivel azon ígéretre valo nézve adta az Isten a kereszttségnek kegyelmét.

A kereszttségben tett ígéreték meg ujjításoknak formája.

Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, menynek és földnek teremtőjében., és akristus Jesusban ő egy Fiában. Isten. s' emberben. ki a kereszt által az embereket meg váltotta, És a szent Lélekben, hiszem a közönséges Anyaszent egy házat, a szenteknek egyeségét., abünöknek botsánattyát, a testnek fel támadását. és az örök életet., szivemből ellene mondok az ördögnek. az ő pompainak. és tselekedeteinek, az az, avilági hejában valóságoknak, és

⁹⁴⁵ s. Aug, de symb. ad Catech.

⁹⁴⁶ Tertul. lib de corona milit. s. Basil. lib de spi sancto Cap 27.

avétkeknek, akristushoz akarom egyedül magamot kaptcsolni, és ötet követni, és egyedül ő érette akarok élni és halni. Atyának. Fiunak, és szent Lélek Istennek nevében Amen

7 Articulus

Ismét a keresztség Ceremoniáírol.

⁹⁴⁷ K Mit jelent a, hogy a gyermeknek vállát, és melyét meg kenik?

F Ez a kenet jelenti a kegyelmet, mely akeresztyént a lelki életben való munkáiban. és hartzaiban meg erősíti., és néki kedvesé, és könyüé teszi akristus terhét..

K Miért kérdezik a Catechumenustol. hogy ha akaré meg keresztelkedni.?

F Mert az Anyaszent egy ház tsak azokat kereszteli meg akik azt kérik és kívánnják.

K Hiszem agyermekek azt nem kérhetik

F Ugyan azért is rendelte az Anyaszent egy ház akereszt Atyákat. és Anyákat., hogy azt kérjek és felellyenek helyettek.

K Mit jelent a. mikor akeresztség után meg kenik a gyermek fejit.?

F Az a kenés jelenti, hogy a keresztség valamenyiben ötet pappá és királyá teszi.

Magyarázat

⁹⁴⁸ Szent Péter azt mondgya. akeresztyének felől. *Ti pedig választot nemzettség kiralyi papság. szent nép vagytok.* a mely egyeségben vagyunk a kristusal, a részesít minket az ő papságában.

⁹⁴⁹ és kiralyságában., más képen is el lehet mondani hogy papok vagyunk, mivel tartozunk az Istennek szüntelen ajánlani magunkot valamint szent pál mondgya., hogy mi királyok vagyunk a hatalom által. a melyel a kegyelem erőt vétet velünk rossz hajlandóságinkon., egy soval. arra rendeltettünk hogy akristusal. örökké uralkodgyunk, és hogy vele együtt örökké ajánlyuk az Istennek. a magunkbol álló áldozatot menyekben

Mindent valamit az Anyaszent egy ház. meg szentel az Istennek, a szent olajoknak kenetivel szenteli, amint ezt meg láttyuk ezután. a keresztyének az Istennek szenteltettek tehát. akenet által, ők az Isten templomi. tartoznak azért szent életyekel. meg felelni a meg szenteltetések szenttséges voltának..

K Mit jelent a fejr ruha melyet adnak a gyermekre keresztsége után..?

F Jelenti a keresztségnek ártatlanságát., a melyet meg kel néki holtig tartani.,

Magyarázat

Régenten fejr ruhát adtanak azokra akiket meg kereszteltenek, hogy a keresztség ártatlanságát jelenttse. és hét napig kellett azt viselni; azon idő alatt az Isteni szolgálatokon jelen voltak., és minden nap Communicáltak a mise alatt., a melyet is ő érettek mondották., valamint ekitettzik arégi imádságokbol., a melyeket mostanában is mondgyák.,⁹⁵⁰ azért is hitták azt a vasárnapot. a melyen le tették a fejr ruhát. és a rend szerént való köntöst vették fel. magokra, *Dominica post albas* és még mostanában is azt nevezik *Dominica in albis*. fejr vasarnap. a mely fejr ruhát teritnek mostanában agyermek fejére keresztsége után. a fejr köntös helyet vagyon

⁹⁴⁷ s. Cyrill. hierosoli. catechis 2.

⁹⁴⁸ 1 petr. 2. 9.

⁹⁴⁹ rom. 12. 1.

⁹⁵⁰ s Aug. serm 81. de diversis

K Miért adnak égő gyertyát annak kezében. akit meg kereszteltek?

F Hogy azal meg mutassák néki. hogy a fénylő jó erköltsök, és a buzgó Isteni szeretet által,
⁹⁵¹ mint egy. égő világoságnak kel néki lenni.. *ugy világoskodgyék a ti világoságtok az emberek előtt. hogy lássák ati jó tselekedetiteket és ditsöittsék. az Atyátokat. ki menyekben vagyon* mondgya az ur.

K Mind ezek. a kereszttség előtt, és a kereszttség után valo Ceremoniák régieké az Anyaszent egy házban?

F El lehet itélni azoknak régiségeket, mivel mind azokat a szent Atyák irásiban meg
⁹⁵² találhatni. és még ök is azt tarttyák, hogy az Apostoloktól maradtanak., akik pedig erről bővebben akarnak tudni, meg talállyák a jofus vicecomes auctor könyvében, a melynek titulusa observationes Ecclesiasticae de antiquis baptismi ritibus et Ceremoniis.

IV Rész A Bérálásról

Első Articulus Hogy mi légyen a bérálás

K Melyik a második szenttség?

F A bérálás.

K Mitsoda a Bérálás?

F Ez olyan szenttség a mely szent lelket ad, a meg keresztelteknek. hogy öket meg erősítse a hitben, és tekéletes keresztényéneké tegye.

K Miért mondád hogy a bérálás szenttség?

F Mert ez olyan látható jell melyet a kristus rendelte a mi meg szentelésünkre

K Honnét tudgyuk hogy a bérálást szenttségül rendelte volna a kristus.?

F Azt mi a szent irásból. és a traditioból tudgyuk. mert senki más a kristuson kívül nem rendelhetet új törvénybéli szenttséget

K Mitsoda látható jell vagyon a bérálásban?

F A kézel valo illetés, a szent olajal valo meg kenés. és a püspök szavai.

K Honnét tudgyuk hogy a kézel valo illetésel és a szent olajal valo meg kenésel szent Lélek adatik?

F Azt a szent irásból. és a traditioból tudgyuk. mivel a szent irás egy néhány helyt mondgya.
⁹⁵³ hogy a kereszttség után, az Apostolok szent Lelket adtanak azoknak, a kiknek a fejekre
⁹⁵⁴ tették kezeket., *Akor reájok teszik vala kezeket. és el veszik vala a szent Lelket. A keresztstések tudományának, a kezek fel vetésének is. és a holtak fel támadásának. és az örök ítéletnek* mondgya szent pál.

⁹⁵¹ Matth. 5. 16. Efess 5. 8

⁹⁵² Tertut. de corona milit. cap 3. s. Basil. lib. de spi. sancto. cap 27.

⁹⁵³ Act. 8. 17.

⁹⁵⁴ Hebr. 6. 2.

K A szent irás teszené emlékezetet a szent olajjal való megkenésről. és bérálásról.?

⁹⁵⁵ F Szent pál eszerént téssen erről emlékezetet. *A ki pedig meg erősít minket veletek. akristusban. és aki meg kent minket az Isten.* de ezt leg inkább a tradícióból tudjuk, mivel az

⁹⁵⁶ Anyaszent egy ház mindenkor úgy tartotta., hogy a püspökök az Apostolok helyében következőként, hatalmuk vagy a szent Lélek osztogatni az újonnan megkereszteltetteknek., vagy a kezeikkel való illetés által, vagy a szent kenet által. vagy mind a kettő által egy szers mind.

K Miért nevezik ezt a szentséget Confirmationak.?

F Mert meg erősíti a hivatottakat a keresztség által vett életben.

2 Articulus.

A Bérálásnak hasznairól. és a szent Lélek ajándékairól.

K Micsoda hasznot szerez az élőkben a bérálás?

⁹⁵⁷ F Először azt hogy. a szent Léleknek kegyelme meg erősíti az élők külső vagy belső kísértetek ellen. és minden ajándékban közöset teszi., másodsor olyan bélyeget nyom az élőkben valamint a keresztség., a mely soha el nem törölthetik. ugyan azért is nem szabad többsör egy személ feladni ezt a szentséget,

K Mit hisz a külső kísérteteknek?

F Az üldözéseket, gyaláztatot, bestelenséget, és mind azokat, valamint az ördög indíthat, és szenvedtetet az keresztényeknek., hogy meg tántoríthassa hitekben, és jó erkölcsökben.

K Mit hisz a belső kísérteteknek?

F Azokon értem arossz kívánságokat melyek gyarloságunk miatt bennünk fel támadnak., és a melyeket az ördög neveli intselkedésivel., és a világ., rossz példa adásával

K Mikenépen ad nekünk a szent Lélek erőt. hogy ellene állhasunk ezen kísérteteknek?

F Nevelés és tekéltetés teszi bennünk az Isteni szeretetet

K Melyek a szent Lélek ajándékai?

⁹⁵⁸ F A szent Irás hetet nevez, úgy mint. a bölcsesség. Értelem. tanács, erő, tudomány., buzgoság. és Isteni félelem.

⁹⁵⁹ A *bölcsesség.* a szent Léleknek olyan ajándéka. a mely elvonván minket a világtól. csak egyedül az Isteni dolgokat szereti velünk.

⁹⁶⁰ Az *Értelem* olyan ajándéka. a mely megérteti velünk a vallásnak igazságait. és titkait.

A *Tanács.* olyan ajándéka. mely mivelünk mindenkor azt választattya, a mi leg inkább szolgálhat az Isten dicsőségére. és a mi üdvességünkre

⁹⁵⁵ 2 Cor. 1. 21.

⁹⁵⁶ Tertul. lib de bapt. cap 7. s. Cypr. epist 70. ad janua. s. leo. serm. 4. de nativ. J. ch. s. Aug. lib 15. de Trinit Cap 26. lib 3. de bapt. Cap. 6.

⁹⁵⁷ s. Aug lib 2 contr. epist petilia. Cap 104. Conc Trid sess 7. Can. 9. de sacramen.

⁹⁵⁸ Isai 11.2.

⁹⁵⁹ s. Aug, manual. ad laurent Cap. 1.

⁹⁶⁰ s. Aug tract in s. joan. et lib de agone Christiano Cap 13 s. Aug. lib. 1. de serm. Domini. in mont. Cap 4.

⁹⁶¹ Az *erő* olyan ajándéka, amely meg győzi azokat az akadályokat, melyek támadnak üdvességünk ellen.

⁹⁶² A *tudomány* olyan ajándéka, amely meg mutatja azt az utat, amelyen menyekben mehetünk, és velünk elkerüli a veszedelmet

⁹⁶³ A *buzgóság* olyan ajándéka, amely mivelünk örömet és könnyet végtelen vitet mind azt, ami az Isten szolgálattá válik.

⁹⁶⁴ Az *Isteni félelem* olyan ajándéka, amely szívünkben Istenhez való tiszteletet ólt: elegendő szeretettel, és amely félelemben tart minket, hogy valamiben az ő kedvetlenségében ne esünk.

K Vagyon-e valamely különbség a kereszttség és a bérmálás bélyegi között?

⁹⁶⁵ F A kereszttségben az Isten Fiának bélyegit veszük, a bérmálásban az ő vitézinek bélyegit, az első tselekeszi, hogy az Istené vagyunk, a másika, hogy érette vitézkedünk.

3 Articulus

Hogy ki adja fel a bérmálást, annak szükséges voltáról,
és hogy micsoda készület kell ahhoz járulni

K kinek vagyon hatalma a bérmálást feladni?

F Csak egyedül a püspöknek, ezt a szent írásból, a tradícióból, és az Anyaszent egyház el ⁹⁶⁶ végezéséből tudjuk. A szent írásból látjuk, hogy az Apostolok szent lelket adnak azoknak, akikre kezeket téve, akik már a Krisztus nevében megvalának keresztelve.

⁹⁶⁷ A tradícióból azt látjuk, mivel ez mindenkor szokása volt az Anyaszent egyháznak, és a szent Atyáknak erővel való bizonyosság tételét bőven látjuk. szent Cyprianus, szent Chrysostomus, szent Hieronimus, szent Innocentius pápa.

Az Anyaszent egyház ezt el is végezte a tridentinumi gyűlésben

K kinek azok, kik felvehetik a bérmálást?

F Mind azok, kik megkereszteltettek, és meg nem bérmáltattak.

K A gyermekek, kik még az okosság idejére nem jutottak meg bérmálathatná?

F Az előtt meg bérmálták még a kisdedeket is, és midőn a püspök keresztelt a bérmálást is mindgyárt feladta, de ezt a szokást már most nem tartják, anap nyugoti Anyaszent egy ⁹⁶⁸ házban, agörögöknél még most is kereszttség után mindgyárt meg bérmálják a gyermekeket, a Római Anyaszent egyház való jóváhagyta ezt a szokást, de nem követi.

K Micsoda idejében kell annak lenni, akit meg bérmálnak, a mostani szokás szerint?

F szükséges, hogy az okosság idejét elérje, azért hogy nagyobb haszon legyen, vegye fel ezt a szentséget, mivel abban az időben kezdődnek a kísértetek az erő vételére is, akkor vagy

⁹⁶¹ s. Aug. in ps. 141.

⁹⁶² s. Aug. lib. 5 de conf. Cap 4.

⁹⁶³ s. Aug. lib. 10. de civ. Dei Cap 3

⁹⁶⁴ s. Aug. in ps. 127. lib. 14. de Civ. Dei Cap 9.

⁹⁶⁵ Tertul. de praescriptionibus Contra hereticos. Cap 40

⁹⁶⁶ Act 8. 15

⁹⁶⁷ s. Cypr. epist 73 s. Chrys. in cap 8. act. s. Hier dialog contr. luciferia s. Innoc 1 epist ad Decentium Sess 7. Can 3.

⁹⁶⁸ s. Greg. lib 3. epist 9. ad janua.

nagyob szüksége. 3.mert üsmerettségel vévén fel ezt a szenttséget, arra reá emlékezük, és kétszer. fel sem veszi.

K Lehető meg bérmálni ahaldoklo bérmálatlant

F Igen is lehet. eszerént is tselekedet mindenkor az Anyaszent egy ház. az olyan helyeken, ahol püspökök vannak.

K Mitsoda készülettal kel fel venni ezt a szenttséget?

F Kegyelemben kel lenni, az az. akereszttségnek ártatlanságát meg kellett tartani, vagy is leg aláb azt helyre hozni a penitencia tartásal. 2. kel tudni a hitnek fő ágazatit. 3 éhomra kel azt fel venni.

K szükségesé abérmálás az üdveségre?

F A bérmálás nélkül is lehet üdvezülni, de vétkeznének. hogy ha azt fel vehetnék. és fel nem veszik. vagy azt semminek tartanák, mert olyankor az Istennek, és az Anyaszent egy háznak nem engedelmeskednének, akinek is az, az akarattya hogy minden keresztyén meg bérmáltasék., de ezen kívül is nagy segittségtől fosztanak meg magokat az üdveségre ha azt el mulatnák

4. Articulus.

A Bérmálás Cérémoniáinak magyarázattya.

K Miképen adgyák fel a bérmálást?

⁹⁶⁹ F A püspök a fejére teszi akezt annak akit bérmálni akar; és azután az olajban mártván ahüvelykét keresztet tsinál annak homlokára, és az imádságot el mondgya.

K Mit téssen ez a szó Chrisma.?

F E görög szó lévén kenetet téssen

K Mitsoda a szent Chrisma.?

F Ez olaj magból való olaj. elegendes balsamumal. ezt a püspök Ceremoniával szenteli meg.

K Az olajnak és a balsamumnak. vagyoné valamely titkos értelme.?

F Az olaj természet szerint lágyító. és erősítő. ezel azt akarják velünk meg értetni; hogy a szent Léleknek kegyelme meg enyhíti azt. a mi aparantsolatban nehéz volna, és meg is erősít. annak végben vitelére. abalsamum pedig az ő jó illatnyával. meg nem engedí a rothadást., ezel azt akarják velünk meg értetni, hogy a szent Lélek kegyelme meg oltalmaz minket a vétéktől, és hogy jó példa adásinkal. el hinteti velünk a kristusnak jó illatnyát.

K Miért keni meg a püspök. a homlokot?

F Azal meg akarja mutatni, hogy nem kel meg pirulni az Évangéliumért, és hogy ez a szenttség bátorságot ad arra. hogy vallást tegyünk akristus hitéről életünk vesztésivel is.

K Miért keni meg kereszt formára?

F Azal azt akarja velünk meg értetni, hogy a kristus keresztében ditsekedgyünk, mely eszköze volt váltságunknak.

K A püspök miért tsapja meg egy kevesé az ortzáját annak akit megbérmált?

⁹⁶⁹ pontifical. rom.

F Hogy neki békeséget kíványon. ugyan azért is mondgya., pax tecum. bekeség veled. azt is el mondhatni hogy ezen Ceremonia által. az Anyaszent egy ház azt akarja velünk meg értetni., hogy ennek a szentségnek anyira valo eröt kel nekünk adni, hogy a kristusért bátorsággal szenvedgyünk el minden féle bestelenségeket. és kinokot, és hogy ezen avilágon akereztyéneknek leg állandób békesége., a békeséges türésben vagyon

K Leheté abérmálásakor kereszt Atyát, és Anyát választani.?

F Igen is lehet, és ö nekik kel apüspök eleiben vinni azokat. akiket meg kel béráltatni, és az ö kötelességek. olyan. abérmálásban; valamint akereztséggben

V Rész Az Eucháristiáról.

Első Articulus Hogy mi légyen az Eucharistia

K Mitsoda az Eucharistia?

F A kristus Jesus Testének és vérének szentsége és áldozattya. melyet ajánlanak és osztogatnak a kenyér és a bor szine alatt

E szentség mert látható jel alatt magában foglalja az Eucharistia. akristus Jésust. minden kegyelemnek kút fejét.

Áldozat mert akristus testét és vérét abban valósággal ajánlyák és osztogattyák.

K Mit térszen ez a szó Eucharistia?

F E görög szó lévén háláadást térszen, eszerént nevezik akristus testének, és vérinek áldozattyát. és szentségét. mert a kristus testét, és vérét. ajánlván. vagy vévén, a kenyér. és a ⁹⁷⁰ bor szine alatt. az Istennek az által leg kedveseb háláadást adunk.

K Az Eucharistiát neveziké meg más képen is?

F Nevezik ugy mint oltári szentségnek. szent ostyának, Communionnak, szent Asztalnak. viaticumnak. szent vatsorának, a gyermekek kenyérének., és az Angyalok kenyérének

oltári szentségnek. mert az oltáron áldoztatik, és szenteltetik. a mint szent pál mondgya. ⁹⁷¹ vagyon oltárunk a melyről nem szabad enniek azoknak kik szolgálnak az ó testamentumban valo sátorban.

⁹⁷² *szent Asztalnak.* mert a lelki vendégség a melyre hija akristus ahiveket hogy őket maga tulajdon testével. és vérével táplálja.

⁹⁷³ *Szent vatsorának* mert akristus az utolsó vatsorán rendelte.

⁹⁷⁴ *Szent osttyának.* mert magában foglalja akristust a ki is osttya, az az. érettünk fel áldoztatot áldozat..

⁹⁷⁰ 1 Cor. 11. 24.

⁹⁷¹ Hebr. 13. 10.

⁹⁷² prov. 9. 2.

⁹⁷³ 1 Cor 11. 25

⁹⁷⁴ Hebr. 10.

A Gyermekek kenyérének. mert a hivek az Isten fiai lévén. a krisztus testével és vérével⁹⁷⁵ tápláltatnak, az Eucharistiában.

⁹⁷⁶ *Communiónak* mert meg egyesíti ahiveket az ő fejekel. akrisztus Jesusal.

⁹⁷⁷ *Viaticumnak*. mert meg erősíti ahiveket uttyokban. és ez életnek szárándokságában. és eföldről a menyekben vezeti.

Az *Angyalok kenyérének*. mert magában foglalja. akrisztust; aki valóságos kenyere az Angyaloknak. valóságosan is le szállot menyekből, valamint a manna, mely jelenté. az Eucharistiát. Angyalok kenyérének nevezték. azért hogy az égből szállot az Izraélitakra

2 Articulus.

Az Eucharistiának rendeléséről.

K kitsoda rendelte az Eucharistiát?

F A krisztus rendelé halála előtt. az Apostolokkal való utolsó vatsorája előtt.

E szerént rendelé. az Évangyelisták, és szent Pál szerént.

A krisztus minék utánna vatsorált volna az Apostolokkal. fel kele asztaltol hogy meg mosná lábokat. azután ismét asztalhoz üle. és mikor ők ennének. vevé a kenyeret., hálákot ada. meg áldá, meg szegé. és adá a tanítványinak. mondván. vegyétek. és egyétek. ez az én testem mely ti érettetek adatik. (a görög fordítás szerént mely ti érettetek adatot.) tselekedgyétek ezt az én emlékezetemre. hasonló képen minék utánna vatsorált volna, vevé a pohárt. hálákot ada, meg áldá. és nekik adá mondván. Igyatok ebből mindnyájan. mert ez, az én vérem, mert az új⁹⁷⁸ testamentumnak vére. mely sokaknak bünök bótánattyára ki ontatik. (a görög fordítás szerént. ki ontatot.) tselekedgyétek ezt az én emlékezetemre.

K Közönséges kenyér valaé az, a melyet meg álda akrisztus. mikor a szent Eucharistiát rendelé.?

F A krisztus pogátsát álda meg, az az kovásztalan kenyeret. ezt lehet tudni. mivel az Evangyelisták azt taníttyák hogy a krisztus a szent Eucharistiát a husvéti bárány étele után rendelé. és olyan kenyeret álda meg, a mitsodás találkozik az asztalon., annak akenyérnek⁹⁷⁹ pedig pogátsának kellett lenni. mert a Mojses törvénye szerént meg vala tiltva halálnak büntetése alatt. kovászos kenyeret enni. vagy tsak tartani is aháznál. azon a napon.

K A krisztus meg parantsoláé az Apostolinak, és azoknak kik ő utánnok következnek. hogy a szent Eucharistiában tsak pogátsát szentellyenek.?

F Azt láttyuk atraditioból hogy akrisztus szabadságokra hagyá az Apostoloknak akár kovászos kenyeret akár pogátsát szentellyenek

Magyarázat

A bizonyos hogy mostanában a Romai Anyaszent egy ház pogátsát szentel. a görög Anyaszent egy ház pedig kovászos kenyeret, mindenikének a szokása jó. és mindenik Anyaszent egy háznak meg kel tartani a maga szokását.

⁹⁷⁵ Joan. 6.

⁹⁷⁶ 1 Cor 10. 17.

⁹⁷⁷ joan. 6. 50. 52. 55.

⁹⁷⁸ Matth. 26. mark. 14. luk. 22 joan. 13. 1 Cor 11.

⁹⁷⁹ Exod. 12. 18. Matth. 26. 17. Mark 14.

De hogy azt meg lehesen tudni, ha a Romai Anyaszent egy ház mindenkor pogátsát szentelté.⁹⁸⁰ és kovászos kenyeret nem. és ha agörög Anyaszent egy ház mindenkor tsak kovászos kenyeret szentelté. és pogátsát nem. erre igen nehéz volna meg felelni. leg aláb arra a mi a Romai Anyaszent egy házat illeti, ez iránt a Catholicus theologusok egymással meg nem egyeznek

K Mivolt a pohárban mikor a kristus meg áldota?

⁹⁸¹ F Bor vazel elegyítve., ezt minden saeculumokban valo traditiokból tudgyuk. és az Anyaszent egyháznak mindenkori szokásiból.

Magyarázat

A szent irás nem mondgya hogy bor vagy viz let volna a pohárban, hanem tsak azt mondgya, hogy akristus. vevé a pohárt. és meg áldá, ebből világosan ki tettzik hogy tellyeségel. szükséges a traditiohoz folyamodni, mert ha egy részint a szent irás ez iránt semit nem szól. más reszint az Anyaszent egy háznak. mindenkori szokása, a mely szókásnak bizonyági valának. az első saeculumban lévő szent Atyák., meg bizonyittyák nekünk, hogy a pohárban bór vala vazel elegyes. valo hogy azt mondá akristus. *Nem iszom ez időtől fogva., eszöllő tőnek gyümölcsében, mind a napiglan. melyen ti veletek ujat iszom az én Atyámnak országában.* ugy tettzik tehát. mintha ez meg mutatná, hogy bórt szentelt volna meg, és hogy a szent irás szerént. bornak kellett lenni a pohárban., de arra kel vigyázni hogy a kristus minek előtte a szent Eucharistiát rendelné; az Apostolival vatsorált., és bort ivut vélek azon a vatsorán, és így ezek aszavai, *Nem iszom ez időtől fogvást eszöllő tőnek gyümölcséből. &c. abort tekintik. a melyet a vatsorán ivut. a szent irásból meg nem bizonyithatni. hogy ezen szavaival. azt a bort értette volna a melyet meg áldot hogy vérivé változtasa. ebből ki tettzik tehát hogy nem tudgyuk mit tett a kristus a pohárba. hanem. tsak a traditioból.*

3 Artículus

Az Eucharistiaról való ígéretnek magyarázattya.
a mint Szent Janosnál vagyon. ahatodik részben.

K Az Apostolok nem ütközéneké meg azon mikor a kristus mondá nekik hogy a maga testét adgya nekik. hogy egyék. és avérit hogy igyák?

F Lehet hogy meg ütköztenek atitoknak nagyságán, de ök már azt. többször is hallották vala. mivel akristus el készítette volt őket erre. azon ígérettel. a melyet tett volt nekik, amint azt ⁹⁸² szent Jánosnak a hatodik résziben láttyuk. *A kenyér melyet néktek adok az én testem. melyet én adok a világ életéért.*

K Hát azok kik ezeket a szokot hallák. mitsoda gondolatban lehetének.?

F. Midön akristus ezeket mondá., a sidok meg ütközvén. ezen, egymástól kérdezék Hogy adhattya nekünk a maga testét eledelül? de akristus még annál nagyobb bizonyítással bizonyittá mondván. *Bizony. bizony mondom néktek hanem eszitek az ember Fiának testét. és nem iszátok az ő vérit. nem léssen élet ti bennetek. A ki eszi az én testemet, és isza az én véretem örök élete vagyon annak., és fel támasztom. azt. az utolso napon, mert az én testem bizonyal étel, és az én vérem bizonyal ital. A ki eszi az en testemet. és isza az én véretem, az én benem lakozik. és én is ő benne. Ez amaz kenyér aki mennyekből jött ala, A ti atyáitok mannát ettenek. és meg holtak. de aki ekenyeret eszi áll mind örökké.* ezekre valo nézve sokan

⁹⁸⁰ Cardinalis Bona liturg. lib 1. Cap 22

⁹⁸¹ s. justin. in 2. Apolog. s. Irenae. lib 4. Cap 57. s. Cypr. epist 63 ad caecilium Conc. in trullo Cap 32

⁹⁸² joan. 6. 51

atanitványok közül meg ütközték. meg is botránkoztak. és mondták. *kemény beszéd e. kitsoda halgathattya öket. A kristus monda nekik. E bántaé meg titeket. ha azért látándgyátok az embernek fiát fel menni oda. ahonnan le szállot. mit mondatok.?*

K Mitsoda az értelme ennek a feleletnek?

F Ezt a feleletet három féle képen lehet érteni. 1 hogy a kristusnak menyben való menetele, amelynek bizonyosági léznek atanitványi. meg bizonyítaná nekik ezt a mondását. hogy az égből szállot volna alá. és egyszersmind ígéretinek valóságát is.

⁹⁸³ 2 Hogy midőn atanitványok látni fogják mestereket az égben fel menni. akoron meg üsmérik hogy nem darabonként akarja nekik adni eledelül a maga testét. nem is olyan formán a mint ők magyarázták akristus beszédit.

3 Hogy ha azon az ígéreten meg botránkoztak. hogy nekik adgya eledelül magát azon még inkább meg ütköznek amidőn meg láttyák, hogy ha amenyekben fel megyen is de mind azon által. ahiveknek adgya magát eledelül világ végezetig.

K A kristus nem adaé még valamit ehez a felelethez.?

F Igen is mondván. A lélek az, amely meg elevenit., a test semit. nem használ a beszédek melyeket én szollok nektek. lélek, és élet., az az, hogy akristus teste egyedül nem elevenit; az ⁹⁸⁴ ő lelke. és Istensége nélkül. és hogy nem kel. az ő beszédit oly durván és testi képen magyarázni., hanem azoknak lelki értelmet kel adni.

K Mitsoda durva és testi értelmet adának a sidok a kristus beszédinek?

⁹⁸⁵ F Ők azt gondolák hogy a kristus darabonként fogja nekik osztogatni a maga testét. és vérit olyan formában valamint a sebből szokot ki folyini., ezt tsak meg gondolni is irtozás.

K Miképen akará tehát akristus, hogy az ő ígérete értessék.

⁹⁸⁶ F Azt akará vélek meg értetni hogy ámbár valójában adná is eledelül a maga testét, és italul vérit, mind azon által. annak étele, és itala olyan formában léssen hogy azt tsak a lélek érezheti meg.

K A kristus beszédinek értelmét meg foghaták az Apostolok.?

F Meg nem foghaták mind adig valamég nem láták az ígéretnek bé tellyesedését. tsak a mikor az Eucharistiát rendelé.

K Mit mondanak tehát az Apostolok mivel meg nem foghaták a kristus beszédinek értelmét.?

F Meg vallák hogy a kristusnál volna az örök életnek beszéde. erre való nézve. el hitték a mit monda nekik. ha szinte meg nem foghaták is.

K A tanitványok közül hitteneké mindnyájan a kristus beszédinek. és ígéretinek.?

⁹⁸⁷ F Nem. mivel sokan meg háborodván akristus beszédin. hogy a maga testét és vérét akarná nekik adni erre való nézve sokan el is hagyák ötet.

A Catholicusok. hasonló képen tselekesznek mostanában, valamint akor tselekedének az Apostolok. mivel a kristus szavainak hisznek, noha azokat meg nem foghatták, hiszik hogy a kristus teste. valóságos étel, és az ő vére, valóságos ital. mivel ő azt úgy mondotta. ámbár azt

⁹⁸³ s Aug tract 27. in s. joan.

⁹⁸⁴ s. Aug tract 27. in s. joan

⁹⁸⁵ s. Aug tract 27. in s. joan. et lib 3. de doctrina Christia Cap 13

⁹⁸⁶ s. Aug tract. 26. et 27. in s. joan.

⁹⁸⁷ s. joan. Cap 6.

meg ne foghasák is hogy mitsoda formában lehessen az, azt is hiszik hogy ő nála vagy az örök életnek beszéde, és őket meg nem tsalhattyá, a nekik elég.

A réformátusok pedig azokat követik kik a kristust el hagyják, meg botránkozván ők is azon. valamint amazok, hogy lehetne enni az ő testét. és inya az ő vérét, azt is mondgyák hogy a kristus az égben lévén., hogy adhattya a földön valóságos testét., igen kemény beszéd is azt mondani hogy valóság kel enni az ő testét., azért ezeket nem is halgathattya, erre valo nézve. inkább szeretik akristusnak. és ahiveknek társaságát el hagyni, mint sem azt hinni amit meg nem foghatnak., mint ha ahitnek. atöbb titkai is nem volnának meg foghatatlanok

4. Articulus.

Az Eucharistiáról. ugy mint szenttségről. és a Transzsubstániáról.

K Mitsoda az Eucharistia. ha ugy tekéntyük mint szenttséget?

⁹⁸⁸ F Olyan szenttség mely magában foglalja igazságot. és valóságot. akristus testét. és vérét, lelkét. és Istenségét a kenyérnek. és bornak színe alatt.

K Hát ugyan azon Jesus kristus vagy az Eucharistiában. aki az égben vagy. és aki a Boldogságos szűz méhében fogantatott?

F Igen is, akristus olyan valóság vagy az Eucharistiában, amely valóság. az égben vagy. és a Boldogságos szűznek méhében volt., mindenütt azon Jesus kristus. azon teste és vére.

K A kristusnak teste és vére. mitsoda képpen vagy jelen az Eucharistiában akét szín alatt.?

F Azt hiszük és tudgyuk hogy valóság jelen vannak noha azt lehetetlen meg mondani szoval. hogy mitsoda képpen. mert az Isten. azt kinem nyilatkoztatta

K Hogy tudgyuk mi azt hogy akristus valóság. jelen vagy az Eucharistiában.?

F Mi azt tudgyuk, mert akristus azt világosan meg mondotta, és anyi saeculumtól fogva valo traditióból is tudgyuk. hogy az Anyaszent egy ház mindenkor hitte a kristus testének, jelen valo létét., mivel akristus akenyeret vévén mondá. Ez az én Testem. a pohárt vévén mondá. Ez az Vérem.. mi lehet világosab ezeknél a szoknál.

K A kristus tehát egy szers mind az égben, és az Eucharistiában jelen vagy.?

F Nintsen különben, akristus mind az égben, mind a Eucharistiában. jelen vagy egy szers mind.

K Hogy hogy lehessen e?

F Ezt mi meg nem foghattya., etitok, nintsen is különben, nekünk ezt hinnünk kel. akristus így hagyta, a nekünk elég.

K Tartozunké azt hinni amit meg nem foghatunk.?

F Mí atitkokban meg nem foghattya., tudni illik, a szent Háromságot, akristus meg testesülését és a fel támadást, ezek mind olyan meg foghatatlan titkok, amelyeket a protestánsok is hiszik, valamint akristus Testének az Eucharistiában valo jelen létele, amelyet ők nem akarják hinni, mi pedig hiszük, mert az Isten mondotta.

⁹⁸⁹ K A mi engedelmeségünknek nem kellé okosság lenni a mint szent pál mondgya.?

⁹⁸⁸ Conc Trid. sess. 15. Cap 1.

F Nintsen okosab állapot mint az Isten beszédi alá vetni magunkot. olyan dolgokban is a melyeket meg nem foghatunk.

K Nem volnaé helyeseb ezeknek a szoknak *Ez az én testem.* ilyen értelmet adni. *Ez az én testemnek. bélyege.?*

F Ez az értelem épen helytelen volna. 1.mert ellenkeznek az Isten mondásával. 2. mert ez a magyarázat ellenkeznek az értelemel. amelyet adot az Anyaszent egyház anyi saeculumoktól fogvást ezeknek a szoknak.

Magyarázat.

Valahányszor a szent írás emlékezetet téssen a szent Eucharistiáról, akár szent Jánosnál. a hatodik részben, akár atöb Evangyélistaknál., akár szent Pálnál. de mindenkor akristusnak valóságos. jelen létéről, és az ő testének valóságos ételéről beszél., abélyeget., vagy petsétet sohult fel nem találhatni, söt még tellyeségel. ki is vagon rekesztve a szent írásokból., mivel a mely testet adot enni az Apostoloknak., ugyan azont adta mondása szerént a kereszten valo válttságunkra. Manicheus volna az olyan aki azt merné mondani hogy az Isten Fia nem a maga valóságos testét adta ahalálra, hanem tsak figuráját, vagy bélyegét.

Az Apostoloktól fogvást a mái napig az egész Anyaszent egy ház mindenkor hitte. hogy a kristus teste valósággal jelen vagon az áldozatban. és hogy a hiveknek osztogattatik valóságosan., erről pedig világosabban nem lehet szolni, valamint aszent Atyák irtanak ez iránt. az első saeculumokban.

K Mit értesz a kenyér, és a bór színén, mivel. azt mondád. hogy az alat vagon akristus?

F Értem azt. a mit az Érzékenység érezhet, vagy láthat, a kenyérben. és a borban.. ugy mint annak színét, formáját. ízét

K Mikor akristus az Eucharistiában vagon, nintsené ót már kenyér. és bór?

F ót már nintsen se kenyér, se bór. egyéb ót nem marad tsak a mit a szem lát., ugy mint a szine. a formája. és az ize.

⁹⁹⁰ K Hová lészen tehát akenyér. és a bór.?

F A kenyér akristus valóságos testivé változik. és abór valóságos vérivé.

K Miképen nevezik ezt a változást.?

F Transzsubstántiátionak

K Ez a szó. vagy terminus. régié az Anyaszent egyházban?

F Sokal régieb mint sem gondollyák., de akár minémü régi légyen, a bizonyos hogy a mit ez a szó téssen azt az Anyaszent egy ház mindenkor hitte. holot az transzsubstantiátionak. és ajelen valo lételnek tanítását az Apostoloktól vettük. mindenkor is ebben az értelemben értették akristus szavait.

K szabadé ilyen uj terminusokat hozni az Anyaszent egy házban.?

F Az Anyaszent egy háznak szabad, hogy jobban meg értethese a régi tanításokat, de főképen akoron tselekeszi azt, midön valaki valamely hitt ágazattya ellen fel támad, eröl nagy példát látunk, mivel midön az Áriánusok az kristus Istenségét kezdék tagadni, az Anyaszent egy ház

⁹⁸⁹ rom. 12. 1.

⁹⁹⁰ Conc. trid sess. 13. Can 2.

⁹⁹¹ a Consubstantialis terminust bé vevé., azért hogy meg mutassa, hogy a Fiu. Isten. egy az Atyával.

K A substántiának változása. miképen lészen az Eucharistiában.

F A Jesus kristus mindenható szavainak ereje által. mellyeket a pap mond az üdveztő nevében.

K.A szent írásban látunké hasonló változásokat.?

F Igen is. a loth felesége sová változék. a Mojses páltzája. kigyová. a vizet borá., a ki mind ezeket aváltozásokat tselekedhete., a kenyeret is a maga testévé változtathattya. a mint meg is ⁹⁹² tselekedte, és tselekszi, a szent Atyák igen éltek ezekkel a példák., mikor valakit az első Communionra oktattak.

⁹⁹³ K Tsak a test vagyóné akenyér színe alatt. és a vér. a bor színe alatt?

F A kristus egészen vagyón mind a két szín alatt.

K Mint hogy akristus azt mondotta. Ez az én testem. a kenyeret meg áldván. Ez az én vérem. abor meg áldván. tehát tsak a testnek kellene lenni a kenyér színe alatt. és a vérnek a bór színe alatt?

F A kristus teste az Eucharistiában élő, és lelkes test. úgy az ő vére is, atest pedig úgy élő. ha lelke. és vére vagyón. avér is úgy élő ha együt vagyón alélekel. a testben., ebből következik tehát, hogy a kristusnak teste, vére, és lelke. egy szers mind vagyón a kenyérnek és bornak színe alatt.

K Miért mondod hogy a kristusnak Istensége mindenik szín alatt vagyón?

⁹⁹⁴ F Mert a kristusnak teste, vére, és lelke. nem lehet az Istenség nélkül. és attól el válhatatlanok.

K Mikor a kenyeret két felé szegik. akristus testét két felé oszttyaké akkor.?

⁹⁹⁵ F Nem mert akkor tsak a szenttséget oszttyák két felé. tudni illik. tsak azt a mit a szem láthat. de a kristus teste meg marad egészen. mindenik darabotkában.

K Egy kis oszttya alatt. anyi vagyóné mint a nagy darab alatt?

⁹⁹⁶ F A leg kisebb oszttya. vagy annak leg kisebb része. a kristust úgy egészen magában foglallya, valamint a leg nagyobb oszttya

5 Articulus.

A Szenttséges Eucharistianak imádásáról.

K Szabadé akristust imádni az Eucharistiában?

F Nem tsak szabad: de nagy vétek volna abban nem imádni mivel akristust mindenüt kel ⁹⁹⁷ imádni. a protestánsok okoskodása. kik azt mondgyák hogy a szent írásban nintsen hogy a kristust az Eucharistiában kellene imádni. méltó a szánakodásra, mert mivel hogy ő őt jelen

⁹⁹¹ symbol. nicae.

⁹⁹² s. Cyril. hierosoli cateches 5. mist.

⁹⁹³ Conc. trid sess. 13. can. 3.

⁹⁹⁴ Conc. ephes.

⁹⁹⁵ Conc. trid sess. 13 Can. 3.

⁹⁹⁶ Conc. trid sess. 13. can. 3

⁹⁹⁷ s. Ambr. lib 3. de spirit sancto cap 12. s. Aug. in ps. 98. Hebr. 1. 6. s. Chrys. lib 6. de sacerdo. cap 4.

vagyon már imádnunk kel. erre nem kellett új parantsolatot adni. ezt magok is meg vallyák akálvenisták., a lutheranusok ellen valo irásokban., a mint eki tettik a theodorus Beza könyviből. amelyet irt. az ur vatsorájáról. egy lutheranus ellen.

K A szenttséget. vagy a külső jelt.kellé imádni.?

F Nem a szenttséget imádgják. hanem akristust el rejtve a szenttségben., mikor a kristus eföldön volt. nem köntösét. hanem magát imádták.

⁹⁹⁸ K szabadé atemplomban el zárva tartani az Eucharistiát?

F Igen is. mert ez a szokás az Apostoloktól maradt, és az egész világon lévő Anyaszent egyház mindenkor követte és követi. tsak az eretnekek nem követik.

K Mi okra valo nézve tarttyák?

⁹⁹⁹ F 1. Hogy minden órában lehesen abetegeknek utra valo lelki eledelt adni. mivel emindenkor meg volt az Anyaszent egy házban.. 2 hogy az a vigasztalások lehesen ahiveknek., hogy a templomban menvén, imádgják. ötet.

K Miért tészik ki bizonyos napokon a szent sacramentumot?

F 1. Hogy azal. buzgoságra inditván ahiveket, el menyenek imádni akristust. 2. Azt a közönségesen valo szükségekben. nyomoruságokban tselekeszik. azért. hogy az Istennek ajánlyák. hozájok valo szeretetének zálogját, úgy hogy az ő szerelmes szent Fiára tekintvén. nekünk érette meg irgalmazon

K Miért hordozák aprocessioban a szent sacramentumot?

F 1. Azért, hogy a menyiben lehet., azal ő néki nagyob ditsöséget és tiszteletet adgyunk.. 2.. azért. hogy az által. helyre hozhasuk azokat a rendeletlenségeket, a melyekel. minden nap meg bántodik sok féle képen. 3. azért. hogy a kristus meg áldgya jelen valo létivel. ahelyeket. ahol el mégyen.

6 Articulus

Az Eucharistiának hasznairol.

K Miért rendelte akristus az Eucharistiát?

F 1 Azért. hogy nekünk adgya hozánk valo nagy szeretetének Zálagját, 2. hogy a nekünk lelki eledelül legyen.. és mi bennünk tsudálatos hasznat tselekedgyék.

K Az Eucharistia mitsoda hasznat mivel mi bennünk?

¹⁰⁰⁰ F Ött főképen valokot. 1. meg egyesit minket akristusal., úgy annyira hogy ő mi bennünk lakozik. és mi öbenne, az ő bennünk valo lakása tselekeszi; hogy mi úgy szolván. egy testé és leleké leszünk akristusal. ő szent testében, és lelkében valo részesülésünk által.

¹⁰⁰¹ 2. A hiveket egymásal. meg egyezteteti. úgy annyira. hogy tsak egy szivüeknek, és egy lelküeknek kel lenni akristusal valo egyeségek által.

¹⁰⁰² 3 Meg tarttya, neveli, és erősitti mi bennünk a lelki életnek kegyelmét. mellyet vettünk. a keresztségben. és a több szenttségekben.

⁹⁹⁸ Tertul. ad suam Conjugem. lib 2. Cap 5. s. Cypr lib de lapsis.

⁹⁹⁹ s. Justin. apolog. 2. s. Hier. lib 4. ad rusti.

¹⁰⁰⁰ joan. 6. s. Cyril. Hieroso. catech. Myst. 5. s. Cyril Alex lib 4. in s. joan.

¹⁰⁰¹ 1 Cor. 10. 17. s. Aug. tract 26. in s. joan.

4. Meg gyengíti, és kisebiti aroszra való hajlandóságinkot., és a rossz kivánságoknak buzgoságát. és erőt ad nekünk hogy elő mehesünk a keresztyéni jó erkölcsökben.

5 Nekünk a Zálogja az üdvességnek. és aditsőséges fel támadásnak, A ki eszi az én testemet és ¹⁰⁰³ iszsza véretem mondá akristus, annak örök élete vagyon. és azt fel támasztom az utolso napon.

K Az Eucharistia egyaránt mivelé mind azokat a hasznokat kik azt veszik?

F Mindenekben ezeket a hasznokat miveli. akik azt méltán veszik. de ellenkezöt mivel azokban, kik azt. méltatlanul veszik.

K Mikor veszik méltatlanul az Eucharistiát?

F Mikor ahoz. nem azal. a készüllettel járulnak. a melyet akristus kíván mi töllünk.

K Azok kik a szent Eucharistiát méltatlanul veszik. a kristus testét vesziké ugy mint mások.?

F Igen is mivel, a kristusnak az Eucharistiában való létele. nem füg annak hitétöl a ki Communicál., azok pediglen kik olyan vak merök hogy méltatlanul. Communicálnak., A ¹⁰⁰⁴ *magok itéleteket eszik és iszák. meg nem választván az ur testét.* mondgya szent pál., a kinek ezen mondásából bizonyosan ki tettzik a kristus jelen való létele az Eucharistiában, az is hogy abban valóságal. eszik az ő testét.

K Mitsoda állapotokat okoz a méltatlanul való Communio a lélekben.?

F Az Istennek el hagyását, aléleknek vakságát. a szivnek meg keményedését., a veszekedő elmét. a jóval, és az igassággal való ellenkezést, minden féle vétket. a penitentzia ¹⁰⁰⁵ tartatlanságot., és az örök kárhozatot. mivel semi ugy meg nem boszonttya az Istent. mint az ő testének. és véreinek. szenttség töresel való meg szeplösítése. És szent Pál azt mondgya. hogy az Isten meg bünteti némelykor. a méltatlanul való gyonást testi betegségekkel, és a ¹⁰⁰⁶ hirtelen való halálal. *Az okáért ti köztetek. sok betegek. és erőtlenek vannak. és alusznak sokan.*

7 Articulus.

A Communiohoz való készülletről

K Mitsoda készüllettel kel venni az Eucharistiát?

F két féle készüllet vagyon. némely alelket tekénti. a többi a testet

K Miben áll. a lelki készüllet?

F Hogy alélek tiszta legyen; tudni illik, hogy meg tartotta légyen. akereszttségnek ártatlanságát, vagy hogy azt helyre hozta a penitentzia tartásal., ezt is jelenti az ¹⁰⁰⁷ *Evangeliumban a menyegzői ruha, a mely szükséges azoknak., kik reszesülni akarnak a menyegzői vendégségben, a melyet tsinált a király az ő Fiának.*

K Midön halálos vétékben vagyon valaki mit kel annak tselekedni minek előtte Communicályon?

¹⁰⁰² s. Cyril Alex. lib 4. in s. joan

¹⁰⁰³ joan. 6. 55.

¹⁰⁰⁴ 1 Cor. 11. 29.

¹⁰⁰⁵ s. Cypr. lib de lapsis. s. Aug. tract. 26. in s. joan.

¹⁰⁰⁶ 1 Cor. 11. 30.

¹⁰⁰⁷ Matth. 22 12. s. just. Apol 2. s. chrys. hom 3. in epist. ad Ephes. s. Ambr. lib 6. in s. luc. s. Aug tract 26. in s. joan. serm. 251. de peniten. Epist 118. ad janu.

F A penitencia szentségihez kel járulni.

K Elegendő készülete az, a Communiora midőn halálos vétekben vagy valaki, ha először a penitencia tartásnak szentségihez járul?

F A bizonyos hogy ha magunkal azt el hitethetjük hogy igazán való töredelmeséggel kértük az Istent a penitenciának szentségiben. akkor bizodalommal lehet Communicálni, de ez iránt sokan meg tsallyák magokat. és sokan szentség törésben esnek. gondolván azt hogy az Istenhez meg tértenek, mert meg gyontanak., noha még a vétekben maradnak az Isten szemei előtt. hogy pediglen ezt el lehesen kerülni. 1. okos és bölts gyontato atyát kel keresni, és annak oktatása alá adni magát., nem sietvén a Communioval. 2. jól meg kel tanulni azt, a mi a penitencia tartásnak szentségit illeti, és azt kel követni.

K Miképen kel a Communiohoz járulni?

F Élő hittel. erőss reménséggel, buzgo szeretettel., nagy alázatosággal. háláado szível, erős¹⁰⁰⁸ kívánsággal. hogy meg egyesüllyön a kristusal.

K Mitsoda testi készülettal kel járulni a Communiohoz?

F Ehomra kel lenni, ugy mint éjfélből fogvást semmit nem kel enni vagy inya, tsak egy tsep vizet is el nyelni. hanem abeteg a kinek lelki uti eledelt adnak. szükségben Communicálhat étel után.

K Mint hogy akristus az Eucharistiát étel után rendelé, miért nem lehet étel után Communicálni?

¹⁰⁰⁹ F Az előtt némely Anyaszent egy házban nagy tsötörtökön estve étel után Communicáltak. de tsak azon a napon; de már az Anyaszent egy ház az iránt régen meg változtatta szokását., mivel az éhomra való Communio még az Apostolok rendelése., ez is volt mindenkor az Anyaszent egy háznak szokása, engedelmeséggel is kel követni ezt a szokást.

K Vagyoné még más külső és testi készület a jó Communiohoz.?

¹⁰¹⁰ F A Communiora nagy tsendeséggel és tisztelettel kel járulni. ahoz igen jó készülni böjtöléssel, és aházások amagokat való meg türköztetéssel. de annak egy aránsu akaratból kel lenni.

8 Articulus.

A gyakorta való Communiorol.

K Hasznos és jó dologé gyakorta Communicálni?

F Nem lehet semmi jobb se hasznosab, tsak érdemesen legyen.

K Kellé jovallani ahiveknek. gyakorta való Communiot?

¹⁰¹¹ F Lehet azt jovallani mind azoknak. kik jó életet élnek. ez az Anyaszent egy ház kívánsága, atöbbinek pedig azt kel jovallani hogy penitenciát tarttsanak. hogy azután gyakran Communicálhasanak

¹⁰⁰⁸ s Aug. tract. 25 in s. joan. et in ps. 33.

¹⁰⁰⁹ Tertul. lib 2. ad Conjugem Cap 5. s. Cypr. epist 63. s. Chrys hom. 27. in 1. Cor. s. Aug. epist. 18. ad janu. Conc. Cartha can. 29.

¹⁰¹⁰ 1 Cor 7. s. Hier. epist 50.

¹⁰¹¹ s. Cyril d'alexand. lib 3. in s. joan.

K Mitsoda állapotban kel lenni hogy gyakorta lehesen Communicálni?

F szükséges hogy tiszta lelki üsmérettel legyenek. minden féle halálos vétéktől mentek legyenek. sőt még a botsánando vétkeknek ellene kel mondani, és nagy kívánsággal kell ohajtani a kristusal. táplálni magokat

K Miért mondád hogy még a botsánando vétkeknek is ellene kel mondani?

¹⁰¹² F Azért mert alankadság a melyel eziránt vannak. meg gátollya ahaszonal valo Communiot, és nem hogy kegyelmet nyernének a Communion által, de azt is el vesztik a mely volt.

K Azok akik a mulattságban., a tunyaságban. és a játéokban töltik életttyeket, és a kik a világi szokás szerént élnek, kellé ezeknek gyakorta Communicálni?

¹⁰¹³ F Mind ezek vétkes életet élvén Isten előtt. és ellenkezöt az Évangyéliumal., azért ezeknek nem kel Communicálni adíg még meg nem jobbittják életüket

K Az olyanok kik gyarloságból gyakorta botsánando vétkekben esnek. noha abból kívánnanak meg térni Communicállyanaké gyakorta.?

¹⁰¹⁴ F Igen is, mert a Communion nagy orvoság a gyarloság meg gyógyítására

K Az ilyen személyek jól tselekednéneké hogy ha némelykor el vonnák magokat alázatoságból. a Communiontól?

¹⁰¹⁵ F Igen is tsak sokára ne halaszák. és azon okért hogy a penitentzia tartás által., még a szentebül valo Communionhoz készülhesenek, mivel tunyaságból. és az alázatoságnak szine alatt attól el vonni magát. a nyomoruság volna.

K Mit kel tselekedni mikor a Communiontól el rekesztetik valaki?

F Munkálodni kel a penitentzia tartásban. és magára nagyon kel vigyázni, hogy érdemessé tehesse magát a Communionra

9 Articulus

Az egy szín alatt valo Communionról

K Szükségesé mind akét. szín alatt valo Communion.

F. A papok mikor misét mondanak, tartoznak mind a két szín alatt Communicálni., de ezen ¹⁰¹⁶ kívül az Anyaszent egyháznak mostani szokása szerént tsak az egy szín alatt Communicálnak. mind azon által ez a szokás nem közönséges. mivel bizonyos napokon és innepeken. nem tsak apapoknak. hanem még másoknak is lehet akét szín alatt Communicálni., romában mikor apápa Ceremonialis Misét mond., az óltárnál szolgáló diaconusok mind akét szín alatt Communicálnak talám még másut is lehet ez a szokás.

¹⁰¹⁷ K Az előtt mitsoda szokása volt ez iránt az Anyaszent egyháznak.?

F szabad volt ahiveknek mind akét szín alatt Communicálni, vagy is tsak az egy szín alatt..

¹⁰¹² s Basil lib 1. de bapt Cap 3 s. Chrys. hom 83. in s. matth.

¹⁰¹³ s. Chrys. serm 7. in s. matth. s. franc. sales epist. 18. lib 2.

¹⁰¹⁴ s. Aug. epist 118 ad janu

¹⁰¹⁵ s. Aug epist 118 ad janua

¹⁰¹⁶ Conc trid sess 21. Cap 2.

¹⁰¹⁷ S. Leo. serm 4. de quadra

K Az Anyaszent egy ház parantsoltaé valaha a hiveknek, hogy mind a két szín alatt Communicállyanak.?

F Az Anyaszent egyház azt soha sem parantsolta. hogy közönségesen mind akét szín alatt Communicállyanak. az egész világon lévő Anyaszent egy házban., sok olyan féle alkalmatoság is a melyekben csak egy szín alatt Communicáltak.,

¹⁰¹⁸ 1 Az előtt akis gyermekeket adig is meg Communicáltatták még minek előtte az okoságnak idejét el érték volna., de akkor csak a bornak színe alatt Communicáltatták

¹⁰¹⁹ 2 Némely Anyaszent egy házakban., csak a kenyérnek színe alatt Communicáltatták az olyan gyermekeket akik már az okoságnak idejéhez közelgettek

¹⁰²⁰ 3 Az előtt a hivek el vitték a magok házokhoz az ur testét, hogy szükségben Communicalhasanak., főképen midőn üldöztetésekben valának, abór színe alatt pedig akristus vérit soha meg nem engedték nekik el vinni.

¹⁰²¹ 4. Az Apostoloktól maradván ez a szokás hogy a betegeknek vigyék az Eucháristiát., emindenkor meg is volt az Anyaszent egy házban., de a betegek számára csak a kenyérnek színe alatt tartották meg az Eucharistiát

5 Az előtt noha bizonyos napokon misét nem mondtak. is. de Communicáltak. azokon a ¹⁰²² napokon., de csak a kenyérnek színe alatt., a melyet annak előtte való napon szentelték vala meg. mivel. soha más napra nem tartották a kristus vérit abor színe alatt, tartván mindenkor valamely rendeletlenségtől.

Még mostanában is meg tarttyák ezt a régi szokást nagy pénteken. a mely napon a papok csak akenyérnek színe alatt Communicálnak, a melyet az előt való napon szentelték volt meg, a régi ¹⁰²³ időkben azon a napon még a nép is Communicált. akenyérnek színe alatt, a görög Anyaszent egy házban ezt most is követik a böjti napokon nagy böjtbén. amelyeken noha misét nem mondanak is, de Communicálnak: vásár. napokon meg szenteltet kenyérel.

K Az Anyaszent egyház nem tartotta tehát soha is a két szín alatt való Communionot akristus parantsolattyának.?

F A papoknak mikor misét mondanak akét szín alatt való Communionot az Anyaszent egy ház a ¹⁰²⁴ kristus parantsolattyának tartotta., de ezen kívül az Anyaszent egy ház úgy tekintette. és tekénti ezt a szokást, mint a mely néha meg változtathatik, Még a protestansok is ketelenek ezt így tartani. mivel az ő disciplinájok meg engedi azoknak kik a bort nem szenvedhetik hogy ne igyanak apohárból, luther de Captivitate. babilonica tsinált könyvében meg valya hogy olyan parantsolat nintsen. mely kénszerittsen akét szín alatt való Communionora

K A kristus az pohárt adván az Apostolinak nem mondottaé hogy igyatok ebből mindnyájan?

¹⁰²⁵ F A kristusnak ezek a szavai az Apostolokot illették. akik is mindnyájan ittak abból.

K Az Anyaszent egy ház miért tarttya a disciplinához tartozando résznek akét, vagy az egy szín alatt való Communionot?

¹⁰¹⁸ s. Cypr. epist 63. s Aug. epist 107. s cypr de lapsis.

¹⁰¹⁹ Evagrius lib 4. de hist Eccles Cap 36.

¹⁰²⁰ Tertul. lib 2. ad Conjugem cap 5. s Cypr de lapsis.

¹⁰²¹ Euseb histo Eccles lib 6. cap 44. paulinus de vita s. Ambr.

¹⁰²² Cardi Bona lib. 1. de liturg Cap 15. num. 5

¹⁰²³ Conc in trullo Can 51

¹⁰²⁴ Conc trid. sess 21 Cap 1. Cap 12. art 7.

¹⁰²⁵ Matth. 13 23

F Azért mert tudgya hogy akristus egészen vagyon mindenik szin alatt, és hogy anyit vesznek egy szin alatt., valamint kettő alatt. ezt már meg mutattuk ide fellyeb, ez iránt való hite és ¹⁰²⁶ szokása az Anyaszent egyháznak a szent Írásra vagyon építve. mivel szent pál azt mondgya, *hogy valaki ejendi akenyeret, vagy ijandgya az urnak pohárát méltatlanul, vétkezik az urnak teste. és vére ellen* (vigyáz erre a szóra) *vagy ijandgya*

K De szent Pál nem mondgyaé hogy ki ki próbálja meg magát, és úgy egyék abból akenyérből, és úgy egyék abból apohárból.?

F való hogy szent Pál azt mondgya, mert az ő idejében a két szin alatt való Communio ¹⁰²⁷ szokásban volt de azt nem mondgya, hogy az ilyen Communio szükséges volna sőt még még más képpen érti, a mint ide fellyeb meg láttuk

K A kristus nem mondgyaé, hogy *ha nem eszitek az Ember Fiának testét, és nem iszátok az ő véréét, nem léssen örök élet ti bennetek*

¹⁰²⁸ F Igen is, de azt is m0ndgya, *aki. ebből a kenyérből eszik. öröké áll, a ki engemet eszen, áll én általam.* az egy szin alatt való Communioban úgy veszik tehát az ő vérit. valamint az ő testét. mivel egészen vagyon mind akét szin alatt., ezt már meg mutattuk ide fellyeb.

K Mint hogy az előtt szabad volt a két szin alatt való Communio miért most meg nem engedi az Anyaszent egy ház?

F Az egy szin alatt való Communio már szokásban vétetet volt mikor az Anyaszent egyház decretumot tsinált az egy szin alatt való Communioból 2. Az eretnekek kényszerítették az Anyaszent egy házat ezen decretum tsinálására. akarván ellene állani ez iránt való tévelygéseknek. 3. az Anyaszent egy ház. nem tartana ellent akét szin alatt való Communioban., ha nem látna abban sok rendeletlenséget

Magyarázat

A pohárt csak lassanként hagyják el. az Anyaszent egy ház parantsolatya nélkül. a mi pedig okot ad erre, nem egyéb. hanem. 1. hogy a betegeket rend szerént csak az egy szin alatt Communicáltatták. 2. a bornak szüksége miatt némely helyeken. 3 mert sokan valának olyanok ¹⁰²⁹ kik abort utálták. és a szagát sem szenvedhették. 4. sok olyan tiszteletlenségek történtenek., hogy a kristus vére a földre öntődött. hogy ezt el kerülhesék, lassanként az egy szin alatt való Communio szokásban vétetődék. közönségesen

Ebben az állapotban vala tehát a tizen kettődik saeculumban ez a szokás. az Anyaszent egy ¹⁰³⁰ háznak minden decretuma nélkül. valamint szent thomas mondgya

A hivek abban ahitelben lévén hogy akét, vagy az egy szin alatt való Communio egy volna. két száz esztendeig az egy szin alatt való Communioval meg maradának, de azon időben Husz János tseh országban. ez ellen fel támadván. tanítani kezdé hogy a pohár tellyeséggel szükséges volna., A Constantiai gyűlés 1414. ellene állta ennek atanitásnak, és mindeneket jól meg vizsgálván. parantsolá hogy az akori bé vett szokást meg kellene tartani. az egy szin alatt való Communio iránt. A Tridentinumi gyűlés követé. a Constantiainak böltsen tsinált decretumát., de mind azon által a Pápa bölts itéletire hagyá, hogy meg engedhese. a pohárt bizonyos helyeken: és bizonyos személyeknek az Anyaszent egy ház hasznáért. erre való nézve némely helyeken német országban a pohárt meg engedék, de olyan formában, hogy vallást tennének a

¹⁰²⁶ 1 Cor 11 27.

¹⁰²⁷ 1 Cor 11. 27.

¹⁰²⁸ joan. 6. 58. 59.

¹⁰²⁹ Card. Bona lib 2. de lyturg. Cap 19.

¹⁰³⁰ pars 3. quaest 80 art 12.

Communioban. hogy hiszik az egy szin alatt anyit venni valamint akét szin alatt, de mint hogy azt jól meg nem tarták. azután helyesnek ítélik, tellyeséggel meg tartani a Constantiai gyűlésnek decretumát.

10 Articulus.

A Communionnak szükséges voltáról.

K Szükségesé az üdvéségre. a szent Eucharistia?

¹⁰³¹ F Igen is. ekitettzik, akristus szavaiból. *Bizony Bizony mondom néktek. hanem eszitek az ember Fiának testét. és nem iszjátok az ő vérit. nem léssen élet bennetek.*

K A kristusnak ezek a szavai tekintik közönségesen minden embereket sőt még a gyermekeket is.?

¹⁰³² F Ezek a szók tekintik minden embereket, lelki értelemmel a gyermekeket is.

Magyarázat.

Lelki értelem ezeknek azoknak a, hogy ha mi meg nem egyesülünk. és testesülünk akristusál.
¹⁰³³ részünk nem lesz az üdvéséggben.. ezt a kegyelmet akereszttségben veszük. akereszttség pedig szükséges még a gyermekeknek is,

Betű szerént való értelem ezeknek a azoknak a. hogy ha mi a szent Eucharistiában nem veszük akristus testét és vérit, nem léssen élet mi bennünk. ezek a szók pedig ezen értelem szerént csak azokat illetik, kik már meg haladták agyermekségnek idejét. mert. 1. az Anyaszent egy ¹⁰³⁴ ház anyi saeculumtól fogvást. eképen értette. 2 csak azokat tekintik, kik azt az időt el érvén. hogy ehez a szent eledelhez járulhassanak., arol különbözest tudgyanak tenni., a mely csak azoktól lehet meg. kik az okoságnak idejét el érik.

K Lehető fel adni a Communiont a gyermekeknek.?

F Az előtt az Anyaszent egy ház meg engedte de már nem szokás a nap nyugoti Anyaszent egy házban.

K Mitsoda idős korában kel meg engedni a gyermekeknek a Communiont?

F Akor mikor már jól tudgya a hit ágazatit, mikor magát meg próbálhattya. és meg különböztetheti a kristus vérit és testit aközönséges kenyértől

K Hogy ha el vesztette a kereszttségnek ártatlanságát lehető ötet Communicáltatni?

F Addig ne Communicályon valamég azt helyre nem hozza a penitencia tartással, igen kel tehát a gyontato Atyáknak ezekre vigyázni.

¹⁰³¹ joan. 6.

¹⁰³² s. Aug. epist 106. ad paulinum.

¹⁰³³ s. Aug. epist 106 ad paulinum

¹⁰³⁴ s. Thom pars 3. quaest 73 art. 3. Conc Trid. sess 21 Cap 4.

VI Rész
A Penitentia tartásnak Szenttségéről

Első Articulus
A penitentia tartásnak szükséges voltáról

K Mitsoda a penitencia tartás.?

¹⁰³⁵ F A penitenciát úgy is lehet tekinteni, vagy úgy mint jó erkölcsöt, vagy úgy mint szenttséget, a penitencia tartásnak jó erkölce a mikor meg szánnyuk bányuk vétkeinket, és magunkban fel teszük, hogy többé azt nem tselekeszük, sőt még azt meg büntettyük

¹⁰³⁶ A penitencia tartásnak szenttsége olyan szenttség. a melyet a kristus rendelte, hogy meg bötása akerszttség után tett vétkeket.

K Mitsoda különbség vagyon a penitencia tartásnak szenttsége, és a penitencia tartásnak jó erköltsé között?

F A penitencia tartásnak jó erkölcsé szükséges volt mindenkor, és minden féle vétékért. de a ¹⁰³⁷ penitencia tartásnak szenttsége, tsak a kristustól fogvást kezdödöt. és rendeltetet

2. A penitencia tartásnak szenttségihez értödik a vétéknek meg gyonása., a penitencia tartásnak jó erkölcsihez a nem értödik.

K Miért mondád hogy a penitencia tartásnak jó erkölcsé mindenkor szükséges volt minden féle vétékért.?

¹⁰³⁸ F Mert mindenkor szükséges volt az Isten kegyelmében viszá térni. a vétket meg utálni., meg bánni, annak el hagyásáraól fogadást tenni, és azt meg büntetni. ugyan ezt is nevezik penitencia tartásnak

K Mikor kel penitenciát tartani?

F Mindgyarást a véték után., azt nem halasztván más naprá; azok kik a betegségre. vagy az ¹⁰³⁹ öregségnek idejére halaszttyák a penitencia tartást. és azonban a vétékben esnek. és a gyönyörüségeken élnek. azok igazan vakok és esztelenek, 1. mert azt nem tudhattyk ha el ¹⁰⁴⁰ ériké az öregségnek idejét. mert meg halhatnak hirtelen valo halálal. abetegség pedig olyan állapotban teheti hogy semmiről nem gondolkodhatnak., tsak nem minden embert meg lóp a halál, ezt a kristus előre meg mondotta, és ez minden nap bé tellyesedik.

¹⁰⁴¹ 2 A mely penitenciát kezdenek abetegségben., rend szerént nem a szivnek meg térése viszi arra hanem a félelem. tehát a rend szerént. mind elégtelen., mind nem igazán valo

3 A mint egy Istenel valo jádzás, mikor olyan időt halasztunk a meg térésre., a melyben már ¹⁰⁴² nem lehet vétkezni, az Isten is meg neveti az olyan bünöst halála oráján., aki életében övéle így bánt.

¹⁰³⁵ s. Aug epist 54 ad macedonium in ps. 37.

¹⁰³⁶ Conc trid sess 14. Cap 1.

¹⁰³⁷ Conc trid. sess 14 Cap 1.

¹⁰³⁸ s Aug hom 27. epist. 108. ad seleucian.

¹⁰³⁹ Eccl. 5. 8.

¹⁰⁴⁰ Matth 24 Mark. 13. luk 12

¹⁰⁴¹ s. Aug. serm 393.

¹⁰⁴² prov. 1. 24.

4. A szent írásban. az Antiochus király példáján rettegni kellene. mind azoknak kik halálok orájára halogatták meg téréseket. és penitencia tartásokat, Antiochus gonoszul élvén; az Istenre nem hajtót, a sidokot kegyetlenül üldözte; azután betegségben esvén, és halálához közelgetvén magában szálla, sok szép dolgokat téve fel magában hogy ha meg gyógyulhatna.,¹⁰⁴³ külső képen buzgoságal is könyörge az Istennek, a kitől, mondgya az írás. nem kellett neki irgalmaságot várni. *orabat autem hic scelestus Dominum, a quo non esset misericordiam Consecuturus* az Isten hasonló fenyegetéssel fenyegeti mind azokat kik az utolsó órára¹⁰⁴⁴ hadgyák. meg téréseket

K Hogy ha ez így legyen kétségben kellene esni halálok óráján azoknak, akik meg nem tértenek?

F Nem, mert az Isten hasonló tudat tehet érettek, valamitsodást tett ajó latoral., de ez el magoknak ne hízkelgedyenek. mert ez egyedül való példa aszent írásban.

K Mit kell tehát ez iránt tselekedni?

¹⁰⁴⁵ F Jó idején meg kell térni, és hogy ha hirtelenséggel való betegségben esnek. tarttsanak az Isten igazságától. és hagyják magokat az ő irgalmasága alá

2 Articulus.

Hogy miben álljon a penitencia tartásnak szentsége

K Miben áll a penitencia tartásnak szentsége?

F A töredelmeségben, a gyónásban, a penitencia tartásnak elég tételiben, és a pap absolutiojában

Magyarázat

Az az, hogy aki vétkekben eset kereszttsége után, azt meg bánnya, 2. azt meg gyonya, 3. azért Istennek eleget kíványon tenni, 4. hogy a paptól azért. fel oldozást kérjen.

K Honnan tudgyuk mi azt hogy a kristus rendelte volna a penitencia tartásnak szentségét?

F A szent írásból, és a traditióból tudgyuk, a szent írás azt mondgya, hogy a kristus az Apostolinak adá. a meny országnak koltsait. és hatalmat a meg kötözésre és a fel oldozásra.¹⁰⁴⁶ a traditióból azt látgyuk hogy a penitencia tartásnak szentsége által követik azt a hatalmat apüspökök. és a papok

K szükséges volté mindenkor a penitencia tartásnak szentségihez járulni abün botsánattyának vételére.?

F szükséges. mert a kristustól fogvást a kereszttség után tett halálos vétkek. a penitencia tartásnak szentségiben botsátattak meg.

K Az olyan kereszttyén aki meg hal. a penitencia tartás szentségeinek fel vétele nélkül, el kárhozik tehát minden bizonyal. hogy ha valamely halálos vétket érez magában.?

¹⁰⁴³ 2 Makab. 9 13.

¹⁰⁴⁴ prov. 1.5.

¹⁰⁴⁵ s. Aug. epist 54. ad Macedonium

¹⁰⁴⁶ s. Cypr. epist 54 ad cornel. pontif.

¹⁰⁴⁷ F Nem, mert szükségben, ha nagy buzgoságal., és nagy töredelmeségel. kívánta volna fel venni a penitencia tartásnak szentségét., olyan mint ha azt fel vette volna. valamint a kereszttséget

K Honnét tudjuk mi azt. hogy tekéleteségel valo töredelmeség. a szentség fel vételének kívánságával együtt. a bűnnek bocsánattját meg nyeri szükségben.?

F Ezt mi atraditioból tudjuk. mivel e volt mindenkor az Anyaszent egy háznak tanítása, ettől is vagy hogy ha valamely penitencia tartó, a penitencia tartásának ideje alatt absolutio ¹⁰⁴⁸ nélkül meg holt; az olyannak üdvösege fölül. mindenkor jó reménségben volt az Anyaszent egy ház.

K Mikor kel a penitencia tartásnak szentségéhez járulni.?

¹⁰⁴⁹ F Mindenkor mikor valamely vétekben esnek. fő képen ha halálos vétekben esnek.

K szükségesé ahoz járulni midőn csak bocsánando vétekben érzik magokat?

¹⁰⁵⁰ F Igen jó és hasznos akkor is., de nem szükséges tellyeségel., mivel lehet más modal is bocsánatot nyerni, úgy mint a töredelmes szível.. alamsnával. böjtöl.. és más jó tselekedetekel.

3 Articulus. A Töredelmeségről

K Mire vigyázon leg elsöben is az olyan aki a penitencia tartásnak szentségihez akar járulni?

F Valóságos töredelmeségel kel lenni vétkeiért.

K Mitsoda atöredelmeség?

¹⁰⁵¹ F Ez olyan keserüségé aléleknak, a melyel meg utálván avétket., fel teszi magában hogy többé azt nem tselekeszi.

K Mit téssen ez a szó töredelmeség. Contritio.?

F Ez szó mint egy törést teszen. eszerent nevezik mert mint egy meg töri szívét. és meg lágyítja. annak keménységét.

K Mitsodásnak kel lenni atöredelmeségnek hogy igazán valo lehesen.?

F Annak belsönek, természet felet valonak, mindennél nagyobnak. és közönségesnek kel lenni.

A töredelmeségnek belsönek kel lenni., az az hogy a szívnek belső részében kel azt érezni, és ¹⁰⁵² nem csak szájal. kel tenni a töredelmeségnek tselekedetét mivel a szívből ered avétek, ugyan a szívét is kel meg törni., mert a szívből kel származni a meg térésnek.

A töredelmeségnek természet felet valonak kel lenni. az,az. hogy a hit, és a szent Lélek indítsa azt fel. és nem a természet szerént valo indulatok. példának okáért. olyan ember aki ¹⁰⁵³ avétket sirattya, tartván agyalázattól. és az emberek előtt valo büntetéstől. az olyannak csak természet szerént valo keserüségé vagy, egy olyan ember pediglen a ki bánnya vétkeit.

¹⁰⁴⁷ Conc trid. sess 14. Cap 4.

¹⁰⁴⁸ s Cypr epist 12. Conc. 4. Carth Can 79.

¹⁰⁴⁹ Matth. 18. 22. Conc trid. sess 14. Can. 1.

¹⁰⁵⁰ s Aug. serm. 48. de diversis.

¹⁰⁵¹ Conc trid sess 14 Cap 4.

¹⁰⁵² s Cypr. de lapsis.

¹⁰⁵³ Conc trid. sess 14 Cap 3.

mert azokért az Isten kedviből ki eset. meny országból ki rekesztetik. és kárhozatot érdemel., az olyannak természet felet valo keserüése vagyon

¹⁰⁵⁴ A keserüségnek midennél nagyobnak kel lenni., az az, hogy minden féle keserüéséget
¹⁰⁵⁵ felyül haladgyon. mivel a mely jót a véték vesztet el velünk., nagyob minden féle jóknál, és anyomoruság.melyben a véték ejt., nagyob minden nyomoruságoknál, szükséges tehát, hogy a keserüség is melyet érzünk, azon nyomoruságért, nagyob légyen minden keserüségéknél, de nem szükséges hogy a keserüség érzékenységgel légyen. mivel nem az érzékenységből kel azt meg vizgálni. vagy arol ítéletet tenni, hanem abból; mikor azt inkább bánnyuk hogy az Istent meg bántottuk., mint ha el vesztettük volna mind azt valami előttünk
¹⁰⁵⁶ leg kedveseb. evilágon., és hogy készebbek volnánk mindent inkább el hagyni. még életünket is. hogy sem az Istent meg bántani. valamint ezt a kristus parantsolya.

Végtire a töredelmeségnek közönségesnek is kel leni, az az, hogy közönségesen az egész vétkeket meg kel száni, és báni, ki nem hagyván tsak egyet is, mert ha még valamely vétékhez, vagy személyhez ragaszkodásal volnánk ugy az Istenhez meg nem térnék egészen, és ilyen formában akarattal maradnánk meg avétekben

K kitsoda olttya mi belénk atöredelmeséget?

¹⁰⁵⁷ F A szent Lélek. öutáltattya meg velünk a vétket, és szereteti velünk a jó erkölcsöt, öis keseregett minket Isten előtt vétkeinkért. ezt hiják. töredelmeségnek.

K Mit kel tselekedni hogy igazán valo töredelmeséggel legyünk avétekért.?

¹⁰⁵⁸ F könyörögni kel azért az Istennek. valamint Dávid. a nem jöhet mi töllünk. és az, a szent Lélek ajándékja.

4 Articulus

A Tekélleteséggel valo töredelmeségről.

K Vagyone egy nehány féle töredelmeség?

F két féle vagyon., az egyike. tekélletes. amelyet nevezik Contritionak. a másika nem tekélletes. a melyet a theologusok atritionak nevezik

A tekélletes töredelmeség a vétéknek meg szánása, és bánása, a melyet atekélletes szeretet indittyta bennünk.

Az atritio pediglen olyan meg szánása és bánása avéteknek, a melyet rend szerént a büntetésnek félelme okozza mi bennünk. és noha a szent Lélek ne lakozék is még a szivben. de azt fel gerjeszti, és a jóra viszi.

A tekélletes töredelmeség meg békélteti Istenel az embert. minek elötte még a penitentzia tartásnak szenttségéhez járult volna. a kívánságért a melyben vagyon ahoz járulni.

Hogy ha a keserüség amelyet az atritio okoz bennünk., elegyes olyan valóságos akarattal. hogy többé nem akarunk vétkezni. és a botsánatért valo reménséggel. olyan formában. nem hogy az atritio vétkecsébe tenné az embert., de még arra készíti. hogy az Isten kegyelmét vegye. a penitentzia tartásnak szenttségiben.

¹⁰⁵⁴ s Cypr. de lapsis.

¹⁰⁵⁵ s. Thom. in 4.. dist. 17. q 2. art 3.

¹⁰⁵⁶ Matth. 10. 37. 16. 25.

¹⁰⁵⁷ rom. 8. 26. Conc trid. sess 14 Cap 4.

¹⁰⁵⁸ ps. 50

K. Az atritio. tsak magátol. vihetié abünöst a meg igazulásra. a penitentzia tartásnak szenttség nélkül.

¹⁰⁵⁹ F Nem. mert az atritio. tsak készitti arra abünöst. hogy a meg igazulásnak kegyelmét vehesse a penitentzia tartásnak szenttségiben.

K A félelemtől származó keserőség elegendőé abün botsánat meg nyerésére ebben a szenttségben?

¹⁰⁶⁰ F Elegendő hogy ha együt vagyon a szánással. és bánással; és hogy ha azokat az Isteni szeretet okozza, más képen nem elegendő, mert az Isten akkor bósáttya meg a vétket mikor a szív meg tért., a büntetéstől való félelem hogy ha magánosan vagyon., való el kezdi a meg térést, de el nem végezi, hogy ha együt nintsen az Isteni szeretettel. és az ígaságál.

K Miért nem téritheti meg a szivet a büntetéstől való félelem hogy ha az Isteni szeretettel és az ígaságnak szeretetivel együt nintsen?

F Mert a szív tsak akkor tért meg, mikor valójában meg utállya a vétket, a vétek meg utálására ¹⁰⁶¹ pedig szükséges az ígaságnak szeretete., az olyan aki tsak azért hagyta el avétket mert tart az örökké való égéstől., nem avétektől tart. mondgya szent Agoston. hanem atüztől, mivel vétkeznék hanem tartana a büntetéstől. és így avétket mindenkor szereti. nem is az ígaságnak szeretete tartoztattya meg avétektől, hanem a büntetésnek félelme, tehát az ollyannak szive. se meg nem tért. se meg nem változot.

K Miért mondod azt. hogy a büntetésnek félelme el kezdi a meg térést. és arra készít.?

F Mert külső képen el hagyattya a vétekek tselekedetét., és ezáltal. a meg térésre készít

Magyarázat

Ámbár a félelem egyedül meg ne változtassa is a szivet, mind azon által. meg tartoztattya a vétektől, ne hogy azért meg büntettesünk. és lassanként el is hagyattya velünk a vétekek szokását. el hagyatván pedig velünk a vétkes szokást. el is távoztattya tőlünk azt az akadályt., a mely meg nem engedte az Isteni szeretetnek. szivünkben való menetelét, ez így lévén. a szivet készíti a meg térésre, ugyan ezért is hasonlittya szent Agoston a félelmet a tőhöz, a mely maga után viszi a materiában a selymet, a melyel esze todozák a materiát. de mint hogy tő nélkül a selyem. a matériában nem mehet, ugy a szivet is az Isteni szeretet téríti meg. és ¹⁰⁶² tészi valóságos keresztyéné., de rend szerént ez a szeretet. a büntetésnek félelme által mégyen a szivben.

K Miért mondod azt. hogy tsak az Isteni szeretet lehet kezdete a szív meg térésének?

K Mert aszivnek meg térése nem egyéb. hanem egy olyan bünösnek meg változása, aki el hagyta a magában uralkodó vétket. és a teremtet állatokhoz való szeretetet., hogy az Istenhez ragaszkodhasék. az Isteni szeretet nélkül pedig ez a változás meg nem lehet., mivel szent ¹⁰⁶³ János azt mondgya. *hogy aki az Istent nem szereti. a halálban marad.* valamég tehát az Istent mindenek felet nem szeretik, addig mindenkor az első parantsolattya ellen vetenek az Istennek., és ilyen formában. mindenkor vétkes állapotban lésznek.

K A szivnek ez a változása. miért nem lehet meg az Isteni szeretet nélkül?

¹⁰⁵⁹ Conc trid sess 14. Cap 4.

¹⁰⁶⁰ Conc trid. sess 6. Cap 6. s. Aug serm. 18. de verbis Apost. Cap 9

¹⁰⁶¹ s. Aug. epist 245 ad Anasta serm. 15. de verbis Aposto Cap. 8. in ps. 77.

¹⁰⁶² s. Aug. tract. 9. in 1 epist s. joan

¹⁰⁶³ 1 joan. 3. 14. luk. 10. 27.

F Mert a szív nem ragaszkodhatik az Istenhez hanem csak a szeretet által, valamint a teremtet állathoz. a szeretet által ragaszkodik. ez a két szó. szívbeli ragaszkodás, vagy szeretet. egyet térszen.

5 Articulus

A jora valo fel tétélekről. arosz szokásokrol. és a vétekre vivő alkalmatoságokrol.

¹⁰⁶⁴ K Elégésésé meg banni a meg tselekedet vétket?

F Nem, mert azt is fel kel tenni. hogy többé azt nem tselekeszik.

K Miért szükséges ez a fel tétel.?

F Mert a nélkül a meg bánás. nem igazán valo: mivel nem mondhattuk hogy bánjuk azt a mit tselekedtünk hogy ha még azt tselekedni akarjuk

K Miről lehet azt meg üsmérni hogy igazán tettünk arról fogadást. hogy az Istent meg nem bánttuk.?

¹⁰⁶⁵ F Azt meg lehet üsmérni abból. 1. hogy ha életünket meg változtattuk. 2. hogy ha erőszakot veszünk magunkon rossz szokásainknak el hagyására 3 hogy ha el kerüljük a vétekre vivő alkalmatoságokat.

K Mit értesz arosz szokásokon?

F Értem azokat a vétkeket, a melyekben könnyen esik valaki, és a melyekhez hozá szokot; úgy mint atisztátalansághoz, akáromkodáshoz, részegeskedeshez. és az ember szolláshoz,

K Mit kel tselekedni, hogy el lehesen hagyni ezeket arosz szokásokat?

F Nagy figyelmeséggel kell magunkra vigyázni, gyakorta kel imádkozni, és el kerülni a vétekre vivő alkalmatoságokat

K Tartozunké el kerülni a vétekre valo alkalmatoságokat?

¹⁰⁶⁶ F Igen is. más képen minden bizonyal. el vesztyük magunkot., *a ki aveszedelmet szereti el vész abban* mondgya a szent Lélek.

K Mellyek rend szerént a vétekre vivő alkalmatoságok.?

F Azok két félek. némelylek kik önnön magokban a vétekre vivő alkalmatoságok. némelylek pediglen csak anyiban a vétekre vivő alkalmatoságok. a mennyiben azokat rosszul élnek.

1. Az olyan képek melyek helytelen állapotokat mutatnak. atisztátalanságról valo könyvek, két féle személyeknek egy másal gyakorta valo létek. a mód nélkül valo játék. mind ezek magok a vétekre vivő alkalmatoságok

2 Az olyan biro aki tudatlanságból, félelemből, vagy emberi tekintetből igazságot nem szolgáltatathat; az ilyen mind addig valaméig hivatalyában marad; vétekre vivő ¹⁰⁶⁷ alkalmatoságban vagyon., egy olyan ember, aki olyan helyre szokot járni, ahol hatsak valamiben is az Istent meg szokta bántani, az olyan vétekre vivő alkalmatoságban vagyon

K Mit kel annak tselekedni a ki ezen két féle vétekre vivő alkalmatoságokban találkozik?

¹⁰⁶⁴ Conc trid sess 14. Cap 4: s. Aug. hom 51

¹⁰⁶⁵ s. Aug hom. 41.

¹⁰⁶⁶ Eccli 3. 27.

¹⁰⁶⁷ s Greg. hom 24. in Evang. Conc later. Can 22

F El kel hagyni a vétékre vivő alkalmatoságot. akar mitsodás légyen a. mert a nélkül nem lehet igazán valo töredelmeség.

K De ha annak el hagyásáért. valamely kárban esnének., vagy bestelenségekre lenne., olyankor el kellé hagyni a vétékre vivő alkalmatoságot?

F Akoron azt kel tselekedni a mit akristus mond. *Ha ate jobb szemed. és ate jobb kezed meg botrankoztat tégedet, vajd ki szemedet., és vagd el kezedet. mert jobb fél szemel. és fél kézel. a*¹⁰⁶⁸ *menyekben menni, mint sem agehenára menni. két szemel. és két kézel.*

Az értelme ezeknek a szoknak. a. hogy ha valamely személy, vagy valamely dolog olyan drága, és szükséges volna is nekünk mint a jobb szemünk, vagy a jobb kezünk. de ha a vétékre vezetnek bennünket. meg kel azoktól válni, ha el akarjuk kerülni akárhozatot

K De ha tellyeségel el nem lehet hagyni, se el kerülni avétékre vivő alkalmatoságot, a mint etörténik azokal, kik mások hatalma alat vannak, mit kel olyankor tselekedni?

F olyankor nagy erőt kel magunkon venni. nagy vigyázásban kel élni. és félteni kel magunkot. gyakorta kel imádkozni, és az alkalmatoságot el kel kerülni a menyiben lehet, és valamely okos gyontato papnak a tanásán kel járni.

6 Articulus

A gyonásról., és annak szükséges voltáról.

K Mitsoda a gyonás?

F A penitentzia tartanak büneiről valo vallás tétele, amelyeket meg vallya a pap elöt; hogy tölle penitentziát, és büneiből valo fel oldozást nyerhesen

K. szükségesé avétéknek meg gyonása?

¹⁰⁶⁹ F A keresztség után tett halálos vétkeknek meg gyonása szükséges, hogy ha botsánatot akarnak azokért nyerni.

A mi pedig abotsánando vétkeket illeti. azokat jó. és hasznos meg gyonni. de nem szükséges. mivel más modok által is. lehet azokért botsánatot nyerni.

K Honnan tudgyuk mi, hogy szükséges ahalálos vétkek gyonása?

F Azt a szent Irásból, és a traditioból tudgyuk.

A szent irásból, mivel a kristus azt mondgya az Apostolinak. *Vegyétek aszent lelket, valakinek meg botsáttjátok büneiket, meg botsátatnak nékik. akiknek meg tarttyátok. meg tartatnak.*¹⁰⁷⁰ ezek azok meg bizonyittyák szükséges voltat a gyonásnak. mivel a papok meg nem¹⁰⁷¹ tudhattyák mitsoda vétket kel meg botsátani. vagy meg tartani, hogy ha nekik meg nem valyák.

¹⁰⁷² A tráditioból tudgyuk azt, hogy a kristus a fellyeb mondot szók által ada hatalmat apüspököknek, és a papoknak., hogy meg botsásák; vagy meg tarttsák., a keresztség után tett vétkeket, erre valo nézve az Anyaszent egy ház mindenkor kötelességnek tartotta agyonást.

¹⁰⁶⁸ Matth. 5. 29

¹⁰⁶⁹ s Chrys. hom. 9. in epist. ad hebr. s. Hyeron. in cap 16. Matth s Aug, serm. 8. de verbis Domini. in ps. 66.

¹⁰⁷⁰ Joan 20 23

¹⁰⁷¹ Conc trid sess. 14. Cap 5

¹⁰⁷² s. Chrys. lib 3. de sacerdo. Cap 5 s. Hyer. epist 1 ad Heliodorum s. Ambr. lib 1. de penitencia. Cap s. Aug. lib 20. de Civ dei Cap 9. s. Greg. hom 26. in Evang.

7 Articulus

A Gyontato pap meg választásáról.

K Meg leheté minden féle papnak gyonni?

F Nem. mert nagy vigyázásal. kel agyontato papot meg választani., holot gyakorta azon áll az üdveség, minden nap láttyuk azt. hogy nagyob része a keresztyéneknek azért vész el. hogy nintsen olyan okos és értelmes kalauzok akik nékik meg mutassa veszedelemben valo léteket hizelkedés nélkül.

K Nem leheté nyugodalomban alelkünk. üsmérete hogy ha jo szandékal véghez viszük mindazt, a mit a gyontato pap, nem vizsgálván azt. hogy ha ő okosé, és értelmes.?

¹⁰⁷³ F A kristus azt mondgya., *hogy mikor egy vak, más vakot vezet. mind a ketten averemben esnek.* ajó szándék meg nem ment az oda valo eséstől. ilyen formában tarthatunk hogy agyontato papnak tudatlansága miat el veszünk. mind azon által ajó szándék a melyel az együgyüek követik valamely tudatlan papnak gyontatásában valo oktatását., nem üsmervén tudosabat; az a jó szándék meg mentheti őket.

K A hiveknek nem kellé meg nyugodni a püspököknek értelmes voltokon, akik választtyák, és rendelik agyontato papokat?

F Azt minden nap láttyuk. hogy a püspökök meg tsalatkoznak a választásban. amidön valaki beteg. azal meg nem elégszik hogy olyan doktort hivason akinek a doktori süveget meg adták. hanem aleg tudosabbat igyekezik választani., sokal drágábnak kel tartani a lelki gyogyulást atestinél, jaj is annak aki ez iránt valamely hizelkedést keres magának

K Mitsodásnak kel tehát lenni egy gyontato papnak.?

F Tudosnak, értelmesnek, felebaráttját szeretőnek, és titkosnak kel lenni. tudni, és érteni kel néki az Anyaszent egy ház szabot rendeit. azután állandonak és okosnak., hogy azokat ¹⁰⁷⁴ kövesse. és követesse, szerettesse, a mi atitkot illeti azt minden tudgya hogy mitsoda keményen kell. néki azt meg tartani.

K Miképen lehet az ilyen gyontato papra szert tenni?

¹⁰⁷⁵ F Azt kérni kel az Istentől. és szorgalmatoságal keresni. igazán valo meg térő szándékal.

K Mit kel tselekedni mikor ilyenre találtak?

F Hálákot kel adni azért Istennek., és annak gondviselése és oktatása alá kel magunkot vetni.

8 Articulus.

A lélek üsméret meg vizsgálásáról. és agyonáshoz valo készületről.

K Miképen kel a gyonáshoz készülni?

F szorgalmatoságal kel meg vizsgálunk a lelkünk üsméretit. az az. hogy figyelmeteségel tekenttsük meg alelkünk állapottyát, hogy azt meg üsmértethesük a gyontato papal.

K szükségesé ez a meg vizsgálás?

¹⁰⁷³ Matth. 15 14.

¹⁰⁷⁴ s Greg. pastoral. pars 1. Cap. 1.

¹⁰⁷⁵ Conc trid. pars. 2 sess. 73.

F Ez olyan szükséges. hogy ha egy halálos vétet el hagyunk a gyonásban. azért hogy ¹⁰⁷⁶ magunkot jól meg nem vizsgáltuk. agyonásunk haszontalan, és szentség törés, de nem kel minden kitsidért kételkedni a vizgálásban. hanem azon legyünk hogy ilyen nagy dologhoz figyelmeséget lehesünk. és ahoz elegendő időt vegyünk

K Miképen üsmérhettyük meg alelkünk állapotját?

F 1. A szent Lélek segítségit. és világosítását kell kérni 2 A fő vétkekről. a jó erkölcsökről. az Isten. és az Anyaszent egy ház parantsolatirol, egy szoval. a keresztyéni hivatalainkrol meg kel ¹⁰⁷⁷ jól magunkot vizgálni, mert egy nap ezekről ítéltetünk meg, akristus ítéletit meg kel tehát előznünk, meg ítélvén magunkot, hogy *ha mi meg itélnök magunkot,. nem büntetnének Istentől.*

K Miről kel fő képen magunkot meg vizgálni?

F A mí rendünknek kötelességeiről. aszokásban vett vétkeinkről., és a szivünkben uralkodo hajlandóságinkrol.

K Tartozunké külön külön. meg vizgálni minden vétkeinket?

¹⁰⁷⁸ F Igen is amenyiben lehet. mert azokat tartozunk meg vallani apapnak

K Hogy lehet emlékeznünk minden vétkeinkre.?

F Azt meg kel vizgálni hogy mitsoda helyen jártunk, mitsoda személyekkel társalkodtunk, mitsoda dolgokban foglalatoskodtunk, vizgállyuk meg kívánságinkot, hajlandóságinkot, szokásinkot.

K Mire kel vigyázni mind ezekben?

F Meg kel tekéteni hogy mitsoda vétékben estünk. gondolatal. szoval és tselekedetel. és el mulatásal, meg kel tudni ahalálos véték számát, azoknak környül álló dolgait. hogy mitsoda okok, és alkalmatoságok miat estünk mind azokban, mi következhetet mind azokbol., mi reánk. vagy másokra valo nézve.

K Mit kel tselekedni midön jól meg vizgáltuk minden tett vétkeinket?

F 1 Meg kel az Istent követni szivünköl, és botsánatot kérni tölle vétkeinkért. 2 fel kel tenni magunkban hogy soha többé azokat nem tselekeszük, 3 azon kel igyekezni hogy azokat el kerüllyük, és azokért magunkot meg büntesük..

9. Articulus

Hogy mitsodásnak kell lenni agyonásnak.

hogy jó legyen.

az egész életünkről valo gyonásrol. és hogy mit kel tselekedni midön a pap előtt le térdepelünk.

K Miképen lehet jól meg gyónni?

F Ugy hogy meg kel vallani minden vétkeinket apapnak, azt pedig alázatoságal. együgyüségel. és okoságal

K Mit értesz azon hogy meg kel vallani minden vétkeinket?

¹⁰⁷⁶ Catech. Conc trid pars. 2. s. 66.

¹⁰⁷⁷ 1 Cor. 11. 31. Instruc. s. Carl pro Confes.

¹⁰⁷⁸ Conc trid. sess 14. Cap 5

¹⁰⁷⁹ F Azt értem, hogy meg kel vallani leg aláb az egész halálos vétkeket, azoknak számát, külömb féle mi némüségait. és Circumstanciáit.

K Mit értesz a külömbféle minémüségü vétken.?

¹⁰⁸⁰ F Azt értem, midön némelykor egy vétek nagyob mint mászor. ugy mint meg lopni a templomot a szenttség törés. emás féle vétek mint a közönséges lopás.

K Mit értesz az aggravans Circumstantian?

F Értem azt, a mi avétket egy szer súlyosabbá tész. mint mászor,. példának okáért, egy embertől száz tallért loptak ell, a lopas nagyob mint ha tsak egy tallért loptak volna tölle, de még azt valamely szegénytől lopták el, már avétek nagyob, mint ha azt gazdagtol lopták volna

K Miért kel a vétket meg vallani, azoknak. számát. minémüségait. és Circumstantiáit?

¹⁰⁸¹ F Mert a nélkül a pap nem üsmérhetné meg. a léleknek állapottyát, és nem adhatna ahoz illendő orvoságot

K Hát ha nem emlékezhethünk mindenről. minek utánna magunkot jól meg vizgáltuk volna?

F Az Isten nem kíván lehetetlent, az el felejtet vétket ugy meg botsáttya. mint a melyet meg vallottunk. hogy ha a feledékenység nem a mi roszaságunktol vagyon

K Hát ha agyonás után valamely vétek eszünkben jutna. mit kel tselekedni?

¹⁰⁸² F Meg kel azt gyonni leg első alkalmatoságal.

K Hogy ha jól meg nem vizgálván valaki magát vagy szégyenből vagy valamely más okbol. egy halálos vétket el hagyta a gyonásban., mit kellene tselekedni.?

F A gyonás haszontalan és szenttség törő volna, tartoznak ujjolag meg gyonni., és penitentiát tartani aszenttség törésért.

K Hát ha agyonásban egy halálos vetket felejteneék el. azért. mert nem tudták hogy halálos légyen avétek.?

F Hogy ha atudatlanság halálos volna, atudatlanságtol okozot feledékenység agyonást szenttségtelessé tenné. hogy ha pediglen a tudatlanság botsánando volna, agyonás jó volna.

A tudatlanság halálos. amidön tunyaságbol., és szán szándékal mulattyák el kötelességeknek meg tanulását.

Botsánando pediglen hogy ha nem tunyaságbol és nem szánszándékal valo, vagy mikor atudatlanság nem nagy dologbol álló.

K Sokan vannaké olyanok akik tudatlanságban esnek a gyonás iránt?

F Nem lehet arról rettegés nélkül gondolkodni. kevés keresztyén vagyon olyan minden féle renden. aki vétkes tudatlanságban ne élne. akötelessége iránt, kevés is vagyon olyan akinek ne kellene tartani gyonásáért, és communiojáért.

Magyarázat

A te szánszándékal valo tudatlanságod az oka hogy magadot bé nem vádolod. vétkes hajlandóságodrol., ugyan ezért is olyan papot keresz magadnak aki semi kérdéseket netégyen,

¹⁰⁷⁹ origen. hom. 3. in leviti s. Bern serm 44 de diversis.

¹⁰⁸⁰ Conc trid sess 14. Cap 5 can 7.

¹⁰⁸¹ conc gene latera. can. omnis utriusque sexus.

¹⁰⁸² catech. Conc trid. pars 2. s. 65.

és absolutiot adgyon, de az absolutio semire valo. szenttség törésben is estél, talám apapodis. halálos állapotodban meg maradtál., azután Kommunikálsz. az ujjab szenttség törés,

K Mit értesz az alázatoságal valo gyonáson?

¹⁰⁸³ F Azt értem hogy alázatoságal kell meg gyonni., érezvén sulyat vétkeinknek, meg szánván és bánván azokat

K Miről lehet azt meg üsmérni ha agyonás nem alázatos?

¹⁰⁸⁴ F Arol midön avétket szomorúság nélkül valyák meg., tsak ugy mint ha valamely historiát beszélleének, midön magokat mentik, vagy másokat okoznak, midön apap intésit nem veszik engedelmeségel. az ilyen forma gyonás nem alázatos.

K Mit értesz az együgyüségel valo gyonáson?

F Azt értem hogy a vétket meg kel valani igazán minden menttség nélkül, abol se el nem vevén, se hozzája nem tévén

K Miről üsmérhetni meg hogy nem együgyüségel vagyon a gyonás.

F Hogy ha magunkot jóbbnak tétettyük lenni, mint sem amint vagyunk, vagy ha ugy bé hálózuk vétkeinket, hogy lehetetlen apapnak meg érteni. vagy ha ugyan azon is igyekezünk hogy meg ne érthesse, és másra magyaráza, az ilyen gyonás nem együgyüségel valo; de ¹⁰⁸⁵ közönséges. és nagy vétek. mivel ugy akristus akarattya ellen tselekesznek, aki azért parantsolya agyonást, hogy a papnak ugy mutasuk bé magunkot. a mitsodások vagyunk, és hogy apapnak lehesen jó ítéletet tenni. és illendő orvoságot adni.

K Mit értesz azon. hogy okoságal kel leni agyonásnak?

F Azt értem hogy tisztéséges szokal kel meg vallani avétket, és nem kel amások vétkeit elő hozni szükség nélkül. mondám szükség nélkül., mert adatik olyan alkalmatoság, amelyben szükséges ki nyilatkoztatni amás vétkit. ugy mint. amidön. a magad vétkeit ki nem terjesztheted tellyeségel. hogy ha tsak a másérol is emlékezetet nem tész

K Nagy véteké a midön a gyonásunk haszontalan valo?

F A szenttséget meg szeplösítvén. szenttség törést tselekeszünk. amely irtoztato vétek

K Mit kel tselekedni hogy helyre lehesen hozni a szenttség törést?

F ujolog kel kezdeni a gyonást. és mind az addig valokot, meg kel gyonni a szenttség törést, és azokért penitentziát kel tartani.

K szükségesé némelykor egész életünkről valo gyonást tenni?

F Vannak olyanok akiknek szükséges., némellyek pedig magokhoz valo okos gyanakodásbol tselekeszik.

Szükséges azoknak akik soha illendő képen nem járultak apenitentzia tartásnak szenttségihez. az olyanok nem térhetnek viszá az Isten kegyelmében hogy ha életekről valo gyonást nem tésznek

A kik pediglen magokhoz valo okos gyanakodásbol tselekeszik, kételkedvén az addig tett gyonásoknak jóságában. az olyanok ha életekről valo gyonást tésznek, igen hasznos dolgot tselekesznek. mind azon által előbször tanátsot kel kérni ez iránt a gyontato paptol.

¹⁰⁸³ s. Bern. serm. 16. in canti.

¹⁰⁸⁴ s. Aug. in ps. 31. n. 15.

¹⁰⁸⁵ Conc trid. sess 14. cap 5

K Mit kel tselekedni mikor agyontato pap elöt le térdepelünk.?

F Alázatoságal kel az áldást kérni, azután el kel. mondani a Confitéort. (gyonom a mindenható Istennek) vagy deakul, vagy magyarul. mind adig aszóig. mea Culpa (az en vetkem). ót meg állapotván. meg kel mondani mikor volt az utolszori gyonásunk., ha adtak volté. absolutiot. ha végben vittüké a penitentziát, ha nem felejtettünk volté el valamely vétket. azután a vétkeket el kel mondani. penitentziát kel kérni, és el kel végezni a Confitéort töredelmeségel. azután figyelmeteségel kel halgatni apap intését, engedelmeségel. és jó szivel kel venni a penitentziát melyet ad, az ő ítéletire kel hagyni magunkot ha szinte el halasztanáis az absolutiot.

K Mit tselekeszik apap azután hogy a bünösel mondotta volna a köz gyonást.?

F A pap a bünösnek szükséges oktatásokat ad, penitentziát ad néki, az absolutiot. vagy meg adgya. vagy el halaszttya. úgy mint lelki orvos. intéseket és orvoságokat ad. és úgy mint bíró. meg bünteti a bünöst. és a kristus nevében sentenciát mond reája. a mely. meg oldgya vagy meg kötözi.

10 Articulus

Az Elegtételről. és annak szükséges voltáról.

K Miért ad a pap penitentziát agyonás után?

¹⁰⁸⁶ F Mert szükséges hogy a hivek eleget tegyenek az Istennek vétkekért melyeket tettek. akereszttség után.

K Lehető az embertől hogy eleget tégyen Istennek.?

F Magától nem lehet. de lehet a kristusál együt. a ki eleget tett érettük. és a mely elég tétel térszi érdemesé a miéinket.

K Ha akristus eleget tett érettünk a mi elég tételünk haszontalan?

F A kristus elég tétele kívül is eleget kel nekünk tenni az Istennek., vétkeinkért. mert hogy meg nyerhesük büneink bótánattyát. anem elég hogy a kristus eleget tett érettünk. mivel még ¹⁰⁸⁷ a szükséges hogy az ő elég tétele reánk illetesék. apediglen tsak úgy léssen meg., hogy ha mi is eleget teszünk. az Istennek. vétkeinkért., a menyiben lehet töllünk

K Nem volnaé illendöb az Isten joságához, és akristus elégtételének érdeméhez ha azt mondanok hogy a kristus elégtétele olyan elégséges volt hogy ami büneink az által meg bótátattak. és nem is tartozunk már. más elég tétel?

F Szabad az Isten olyan forman meg engedni nekünk amint néki tettik. reánk illetve a kristus elég tételének érdemét, meg bótáthattya vétkeinket ha szinte azokért eleget nem teszünk is, ugyan így banik akereszttségben., de a penitentzia tartásnak szenttségében., az igazságos, hogy az Isten meg ne engedgyen nekünk valamég meg nem büntettyük magunkot, ez életben. ami elég tételeinkel. akristuseval együt, mert minthogy tsak az olyan háláadatlanokért rendeltet apenitentziának szenttsége, akik meg szegtég akereszttségben tet ¹⁰⁸⁸ fogadásokat, az igazságos hogy azok aháláadatlanok meg is büntessenek, és erre valo nézve az Isten is úgy bótáson meg nekik, hogy ök is asok nyomoruságban és szenvedésben részesek legyenek. ez életben, azért az örökös kinért, amelyet érdemlettek volna.

¹⁰⁸⁶ conc trid sess 14. Cap 8. Tertull. lib de penit. Cap 8. 9. s Cypr. de lapsis s. Ambr lib 2. de penit Cap 10 s. Aug. hom. 5

¹⁰⁸⁷ Conc trid. sess 14. Cap 8.

¹⁰⁸⁸ Conc trid sess. 14. Cap 8.

K Mitsoda külömbség vagyon akereztszégnek szenttsége, és a penitentziának szenttsége közöt. a mi a bűnnek bótsánattyát illeti?

F A keresztszégnek szenttsége meg bótsáttya az egész vétkeket akár mely nagyok legyenek azok, ugy a büntetést is egészen, mind az ideig mind az örökké valot, nem kötelezvén az ¹⁰⁸⁹ embert. a büneiért valo elég tételre., A penitentzia tartásnak szenttsége meg bótsáttya a vétkeket. az örökké valo büntetést is meg bótsáttya. de az ideig valot nem mindenkor, és a bűnöst kötelezdi abüneiért valo elég tételre, ugyan ezért is nevezik a penitentziát sulyos, és munkával valo keresztszégnek

11 Articulus

A Szent Írásbol valo példák, a melyek meg bizonyittyák
az elég tételnek szükséges voltát.

K Találunké a szent írásban valamely példát a bűnnek bótsánattyáról. hogy azért kellett volna ezéletben eleget tenni az Istennek.?

F Egy nehányat találunk, láttyuk azt is hogy akristus előtt a vétkek meg nem bótsátattak más képen. valamint mostanában sem bótsátatnak meg, hanem akristus elégtételének erdeme által.

Az Izraéliták Egyiptumbol valo ki szabadulások után. az arany bornyut imádák apusztában, és sokszor fel támadván panaszkodának az Isten ellen, az Isten meg bótsátát azt a Mojses ¹⁰⁹⁰ kérésére., de hogy meg büntesse azokat a meg bótsátot vétkeket, negyven esztendeig hagyá őket a pusztában és meg nem engedé hogy bé mennének a meg ígért földre

Szent Dávid házasság törésben. és gyilkosságban valo esését. meg szánta és banta. az Isten meg ¹⁰⁹¹ is bótsátát néki vétkeit. de Náthán proféta által meg izené néki hogy azokért a meg bótsátot vétkekért., nehéz. és alázatos szomorúságokat fogna szenvedni büntetésül, azután kevélységben esvén, azis néki meg bótsátaték., de azonnal. három napig tarto dög halálal meg büntetetétk

K. A valo hogy ki tettzik mind ezekből. apéldákbol hogy büntetésére vétkeinknek, el kel szenvednünk mind azokat a nyomoruságokat a melyeket az Isten küld mi reánk de azokbol ki nem tettzik hogy akarattal valo penitentzia tartásokat és elég tételeket kellene azokhoz tenni.?

¹⁰⁹² F Ez íránt valo példakot is találunk a szent írásban Dávid egész életében siratá vétkeit:, böjtöléseket tett, cilicumot hordozot, minden éttzakákon imádkozni fél költ, noha király vala. és az Isten meg izente vala néki a proféta által. hogy meg bótsátotta volna vétkeit.

A Ninivé béliek példája nem aláb valo, Jonás ninivé városában menván. meg mondá nékik az Isten parantsolattyából hogy negyven nap mulva vétkekért az egész város el rontatnék, a Ninivé béliek. azonal. sákban öltözének. hamuval bé hinték magokat, erősen böjtölenek. és kérti kezdék az Isten irgalmaságát aztot meg is nyerék., a kristus azt mondgya hogy eza nép ¹⁰⁹³ fel kél ellenünk az iteletkor hogy ha őket nem követtjük, és hogy mindnyáján el veszünk ha penitentziát nem tartunk valamint ők tartottak., akristus parantsolattya tehát az akarattal valo elég tétel., olyan formában. valamint a Ninivé béliek tselekedének.

¹⁰⁸⁹ Conc trid sess 6. cap 14. et sess 14. cap 2. de penitentia.

¹⁰⁹⁰ num 20. 21.

¹⁰⁹¹ 2 reg. 12. 10 13. 14.

¹⁰⁹² nézd meg a 7 penitencialis soltarokot ps. 68.

¹⁰⁹³ joan. 3. 5. Matth 12. 41 luk 11. 31.

¹⁰⁹⁴ A Manases király, és a Bethulai sidoknak példájokból. meg látjuk hogy a böjtölésel. az alamisnával. és más egyéb jó tselekedeteknek elég tételeivel. engesztelhetjük meg az Isten haragját, és nyerhetünk bocsánatot., nem tévén azokat semmi kisebbséget akristus elég tételeinek., mint hogy afő az artatlan testben szenvedet az emberekért, szükséges azért. hogy ¹⁰⁹⁵ abünös emberek is szenvedgyenek a fejeknek példájára., és *bé töltsek, szenvedésekel., a* ¹⁰⁹⁶ *kristus szenvedésének maradékát,* valamint szent Pál mondgya, *Egész szivetekből térjete meg hozám* mondgya az ur, *aböjtölésekben. köny hulatásokban. és suhajtásokban.* – – – *jöjjön ki. a völegény az ő házából, és a meny aszony az ő ágyából.* Az az, hogy a házások fel kelvén ¹⁰⁹⁷ *ágyokból. böjtöjenek, penitentiát tarttsanak. ameg tartozkodásban.* de azt egyenlő akaratból kel tselekedni valamint szent pál mondgya

12 Articulus

Az Anyaszent egy háznak régi rendelése szerint való
elég tételről. A négy rendbéli nyilván való
penitentzia tartásról.

K Az Anyaszent egy ház adotté mindenkor penitentiát azoknak kik akereszttség után. tett vétkeket meg gyonták.?

F Igen is, de azok apenitentiák hol nagyobak, hol kevesebek voltak, a szerint, amint már avétek nagy, vagy kitsiny volt., eki is tettik az egész szent Atyákból.

K Miképen viszik vala végben azokat a penitentiákat

F Vannak olyan vétkek a melyekért nyilván kellett penitentiát tartani, meg olyanok valának amelyekért különösön tartának penitentiát

K Miben állot arégi időben nyilván való penitentzia tartás?

F Sok féle probákon kellett által menni, a melyek egy néhány esztendokig tartottanak, és némelykor holtig. amint eki tettik arégi Conciliumokból. és a szent Atyák írásiból, ez a proba nem volt egyaránsu formában mindenüt, de azt mindenüt egyaránt tartották, hogy a penitentzia négy rendre volt osztva, a melyeken által kellett menni abünösnek., A kik az első rendben ¹⁰⁹⁸ voltak. azokat nevezték siroknak. a második rendben lévőket halgatoknak, aharmadik rendben lévőket le boruloknak. a negyedik rendben lévőket jelen lévőknék.. (Consistentes)

Midön valamely bünös magában szálván penitentiát akart tartani, annak kételen volt ¹⁰⁹⁹ atemplom ajtóján kívül. le térdepleni, és kérni kellett azokat kik melette el mentenek. hogy imádkozanak érette evolt az első renden lévő penitentzia tartás. az ilyeneket hitták siroknak.

¹¹⁰⁰ Idövel. azután. apenitentzia tartokot bé botsátották a templomban. az ajtohoz leg közeleb való helyre, a honnét halgatták atanításokat, predikátiokot. de a közönséges könyörgéseken jelen nem lehettek, ezeket nevezték halgatoknak

A harmadik rendben lévő penitentzia tartoknak szabad volt a templomban akönyörgéseken maradni, és még a misén is az Evangyélium végigi., de azután atemplomból ki kellett

¹⁰⁹⁴ judith. 4 8.

¹⁰⁹⁵ Colos 1. 24.

¹⁰⁹⁶ joel. 2: 12. 16.

¹⁰⁹⁷ 1 Cor 7.. 5.

¹⁰⁹⁸ Card. Bona lib 11 de liturg. Cap 17.

¹⁰⁹⁹ s. Basil. epist 2. ad Amphilo. Can. 56.

¹¹⁰⁰ s Greg taumat epist Canon. Can 11. s Basil. can 56. s. Greg. niss. epist ad letoium

meniek. mint olyanoknak kik nem érdemlették jelen lenni a szent áldozaton, de minek előtte¹¹⁰¹ ki küldötték volna őket atemplomból. imádságokat mondtak érettek. és az imádság alatt. atemplom közepin le borulva valának. az egész nép előtt. ezen renden lévőket nevezték le borulóknak., vagy csak penitencia tartóknak.

A harmadik rendnek vége felé amint eki tették a régi Conciliumokból., a penitencia tartóknak¹¹⁰² solemnis absolutiot adtak. azután szabad volt nékik jelen lenni a könyörgéseken. és a szent Áldozaton, de nem Communicalhattanak mind adig valamég. a penitencia negyedik rendének szabot idejét bé nem töltötték amely negyedik rendet nevezték jelen lévők rendének.

K Miképen éltenek ezek. penitencia tartásoknak ideje alatt?

F Minden féle mulatást és hivatalt el kellett nékik hagyni. leg gyakrabban vizel. és kenyérel böjtöltenek, alamsnát adtak, és gyakorta imádkoztak.

A mi pedig azt tekénti hogy mitsoda vétkekért kellett közönségesen és nyilván való penitenciát tartani, ezen a Theologusok magok között meg nem egyeznek, némellyek azt tarttyák. hogy minden halálos vétkekért, nyilván való penitenciát tartottak. némellyek hogy csak a nyilván való vétkekért. tartottanak nyilván penitenciát némellyek meg azt tarttyák. hogy ezen három vétkekért úgy mint aházáság törésért, agyilkosságért, és abálványozásért. tartottanak nyilván penitenciát. akik erőből bővebben akarnak tudni meg lathattyyák. az olyan auctorokban. akik erőből irtanak.

13 Articulus.

Hogy mitsoda okokra való nézve rendelte, és rendeli az Anyaszent egy ház a penitencia adást.

K A régi időkben miért adot az Anyaszent egy ház oly kemény penitenciákat?

F 1. Azért hogy az által eleget tegyenek az Isten igazságának. 2 hogy az ilyen példakal meg¹¹⁰³ tartoztasa ahiveket avétekben való eséstől. 3. hogy annál is inkább meg utáltassa vélek avétket. 4. a közönséges jora való nézve. 5 hogy ne engedgye az ilyen szent keménysége által abünösnek ismét viszá térni avétekre. 6. hogy az olyan nehéz és hoszas proba után bizonyosab lehesen valóságos meg téréséről.

K kívánjaé azt az Anyaszent egy ház hogy mostanában is azon régi penitenciákat adgyanak?

F Nem mert az Anyaszent egy ház fiainak gyengeségekre való nézve. sokat el hagyot ez iránt arégi szokásiban. meg engedi hogy ne adgyanak oly hoszas. és sulyos penitenciákat

De mind azon által. az Anyaszent egy ház a penitencia tartást mostanában is szoroson akarja meg tartatni. ha olyan formában nem is mint az előtt. mivel azt parantsollya hogy a nyilván¹¹⁰⁴ való vétkekért nyilván való penitenciát tarttsanak, azt is hagyja keményen a gyontato papoknak, hogy a penitencia adásban a menyiben lehet arégi szabot rendekhez és a szent Atyákhoz alkalmaztasák magokat, vigyázván avéteknek nagyságára. a penitencia adásban

K Lehető dologé a penitenciat avétekhez képest intézni?

F Hogy ha el választanak a mi elég tételeinket a kristus elég tételétől, csak a leg kisebb vétkekért való leg nehezebb és leg sulyosabb való penitencia tartás semire való volna. de a kristus elég tételéhez tévén a miéinket, lehet valamenyiben a penitenciát a vétkekhez intézni.

¹¹⁰¹ Conc Ancyr. Can 16.

¹¹⁰² Conc Ancyr. can 4. Conc Nicae Can 12 s Basil. epist ad Amphilo.

¹¹⁰³ s. Cypr. de lapsis. s. leo. epist 91. s. Basil epist ad Amphilo can 39. Conc Trid. sess 14. Can 8. et Can

¹¹⁰⁴ Conc trid sess 24. Cap 8. sess 14. Cap 8.

K Mit ért hát az Anyaszent egy ház azon, midőn azt parantsolya hogy a penitentiát a vétekhez képest intézék.?

F Azt hogy nagy, vagy keveseb penitentiát kel adni, a szerént valamitsodás avétek. nagy kitsiny.

K Mit mondhatni az olyan papok felől, akik nagy vétekért is könnyü penitentiát adnak.?

¹¹⁰⁵ F A szent Atyák az előtt mint egy kegyetlenségnek. és mint egy gyilkoságnak tartották a papoktól hogy ha a vétekhez nem intézték a penitencia adást mostanában is hasonlot mondhatni., a tridentinumi Concilium azt tanította hogy olyan állapotban apap nem hogy a bűnöst fel oldozná, de magát kötözi meg. és részesül vétkében.

K Mitsoda féle penitentiát kel tehát adni a Tridentinumi Concilium szerént?

F olyat a mely büntetésül, és orvoságul legyen avéteknek., avéteknek orvosága akor, a midőn nem engedi és meg oltalmazza abűnöst avétekben valo eséstől. ugy mint a magános élet, ajó könyvek olvasása, és a rossz alkalmatoságok el kerülése, által, büntetése pedig avéteknek az ¹¹⁰⁶ olyan penitencia a mely nehéz, meg aláztható. és avétekhez hasonló nagyságu, ugyan erre valo nézve is a Tridentinumi Concilium nevezi az egész szent Atyák után, a penitencia tartást, sulyos és munkával valo kereszttségnek.

14. Articulus

A penitentialis szabot rendekről.

K A papok mire vigyáztak az előtt a penitencia adás iránt?

F Tartoztanak követni szorgalmatoságal. a penitentialis szabot rendeket. ugy mint az ¹¹⁰⁷ Anyaszent egy ház parantsolatit apenitencia iránt, erre valo nézve kellett nekik azokat tudni.

K szükségesé azokat tudni mostanában?

F A papoknak igen is kel tudniok, a hiveknek igen jó és hasznos ha tudgyák.

K Miért kel apapoknak tudni apenitentialis szabot rendeket?

F Hogy azokhoz alkalmaztassák magokat a mennyiben lehet. azért hogy meg értethesék másokkal. mimodon büntették meg az előtt avétket.

K Miért jó. és hasznos hogy a hivek is tudgyák azt?

F Azért hogy meg láthasák. miképen bánt volna vélek az Anyaszent egy ház az előtt., és hogy erre valo nézve inkább meg térjenek, és penitentiát tarttsanak

K Ezek a penitenciák sokáig valánaké szokásban?

¹¹⁰⁸ F A Deák Anyaszent egy házban tovább voltanak ezer esztendőnél, a görög Anyaszent egy házban most is követik.

A penitentialis szabot rendek rövideden.

Azért hogy a hitet meg tagadta valaki tiz esztendeig valo penitenciara kénszeritetet

¹¹⁰⁵ s. Cypr de lapsis Conc trid, sess 14. Cap 8. s. Ambr lib 2. de penitentia Cap 9

¹¹⁰⁶ sess 14. Cap 8. sess 6. Cap 14

¹¹⁰⁷ s. Celest. 1. epist 3.

¹¹⁰⁸ Gratianus in fine decret

Azért hogy a jövendő mondohoz ment, vagy valamely babonaságot tselekedet öt esztendeig valo penitentiára

Azért hogy szán szándékal káromkodot, és hamisan meg esküdöt; negyven napig száraz kenyérel.

Azért hogy másokat is hasonlo esküvésre kényszeritet hasonlo penitentiára.

Azert hogy történetből az Isten nevére hejában meg esküdöt. először hét napig kenyérel. és vazel valo böjtre. másodsor tizen ött napig valo hasonlo böjtölesre.

Azért hogy nyilván káromkodot. az Isten. a Boldogságos, és a szentek ellen. hét vasárnapon egy más után. a templom ajtaján kívül le kellett térdepelni az egész mise alatt. és ahetedik vasárnapon mezit láb. és a nyakán egy kötelel. kellett misét halgatni. ahét vasárnap előtt valo pénteken kenyérel és vazel böjtölt, és azon idő alatt nem volt szabad atemplomban meni,

Azért hogy vasárnap. vagy innepnap szükség nélkül dolgozot. három napig kenyérel. és vazel valo böjtre.

Azért hogy vasárnapon szükség nélkül utra indult. hét napig valo penitentiára

Azért hogy templom előtt tanzolt vasárnap. vagy innep nap, három esztendeig valo penitentiára

Azért hogy a templomban az Isteni szolgálat alatt beszélt. tiz napig valo böjtre kenyérel és vazel.

Azért hogy husvétot, pünkösöt, és karatsont. nem alako helyin lévő parochiában szentelte, ha beteg nem volt, kenyérel. és vazel. tiz napig valo böjtölesre.

Azért hogy a nagy böjtöt meg szegte., valahány napot meg nem böjtölt. mindenik napért hét napi böjtöt.

Azért hogy akántort meg nem böjtölte. negyven napig valo böjtölesre.

Azért hogy valamely átkot mondot Attya. vagy Annya ellen. kenyérel és vazel. negyven napig valo böjtölesre

Azért hogy őket meg szidta, három esztendeig valo. penitentiára

Azért hogy őket meg ütötte, hét esztendeig valo penitentiára

Azért hogy fel támadot. püspökje. pásztora. vagy Attya ellen, egy klastromban holtig valo penitentiára

Azért hogy püspökének. oktatását. parantsolattyát. meg nevette. vagy meg tsufolta, kenyérel és vazel. negyven napig valo böjtölesre.

Azért hogy papot meg ölt. tizen két esztendeig valo penitentiára.

Azért hogy terhben esésének negyven napja után azon igyekezet. hogy idéten szüllyön., három esztendeig valo penitentiára.

Azért hogy gondatlanságbol. meg hagyta halni gyermekét keresztség nélkül. három esztendeig valo penitentiára. melyek közül. egyet. kenyérel, és vazel kellett böjtölni.

Azért hogy szán szándékal egy embert meg ölt. holtig valo penitentiára. de idővel. hétre hagyták.

Azért hogy valakinek halálára igyekezet. ha azt végben nem vihette is., anyi időre valo penitentiát, mint ha meg ölte volna.

Azért hogy valakit meg öletet hamis vádolásával, annyi időre való penitentiát, mint ha maga ölte volna meg.

Azért hogy történetből valakit meg ölt. gondolván ötet valamely vad állatnak lenni, kenyérel. és vizez negyven napig való böjtölésre. és ött esztendeig való penitentiára

Azért hogy valakit meg sebesitet. ha a seb veszedelmes negyven napig kenyérel. és vizez való böjtölésre, és esztendeig való penitentiára.

Azért hogy meg ütötte felebarátyát haragbol. ha szinte meg nem sebesítette is, kenyérel és vizez. harmad napig való böjtölésre., hogy ha azt Clericus tselekedte. tizen nyolcz holnapig való penitentiára

Azért hogy gyűlötségben élt felebarátyával. kenyérel és vizez való böjtölésre, mind anyi ideig még a gyűlötség tartot

Azért hogy a templombol valamely jóságot el lopot a lopot jóságot viszá kel adni, kenyérel és vizez háromszor negyven napig való böjtölésre, és hét esztendeig való penitentiára

Azért hogy valamely reliquiakot lopot, azokat viszá kel adni. és hétszer negyven napig való böjtölésre.

Azért hogy ezüst, vagy arany edényeket lopot atemplombol, négy anyit kel viszá adni helyében, és hét esztendeig való penitentiára.

Azért hogy atemplomot fel égette, vagy az égetésben része volt, akárt meg kel fizetni, és tizen ött esztendeig való penitentiára

Azért hogy ahol testről valamit el lopot, hét esztendeig való penitentiára, és azok közül hármat, kenyérel. és vizez való böjtölésre

Azért hogy valamit meg tartot abol amit atemplomra adtak, kenyérel és vizez. negyven napig való böjtölésre

Azért hogy ha valamely nagy dolgot lopot el, hét esztendeig való penitentiára. hogy ha Clericus. hogy ha világi. ött esztendeig való penitentiára és a lopot jóságot viszá kel adni.

Azért hogy egyszer, vagy kétszer lopot. ámbár kevés dolgot is, esztendeig való penitentiára

Azért hogy meg találván a más jóságát viszá nem adta, anyi penitentiát mint ha el lopta volna.

Azért hogy usorat vett., három esztendeig való penitentiára., egyet azok közül kenyérel. és vizez való böjtölésre.

Azért hogy egy szabad személyel paráználkodot. három esztendeig való penitentiára

Azért hogy egy aszony házasság törésben eset. tiz esztendeig való penitentiára

Azért hogy a felesége házasság töresét meg engedte. holtig való penitentiára

Azért hogy egy házas aszonyal vétkezet maga nem lévén házas. hét esztendeig való penitentiára

Azért hogy két egy testvér személyel vétkezet. holtig való penitentiára

Azért hogy a második ágon lévő atyafiával vétkezet. holtig való penitentiára

Azért hogy természet ellen való vétket tselekedet tizen ött esztendeig való penitentiára

Azért hogy meg kendözte magát. hogy a férfiaknak tessék. három esztendeig való penitentiára

Azért hogy hamis tanu bizonytságot tett. hét esztendeig valo penitentiára.

Azért hogy hamis mértékel élt, akárt viszá kel adni husz napig valo böjtölesre. kenyérel és vizelel

Azért hogy embert szollot. hét napig valo böjtölésre kenyérel és vizelel.

¹¹⁰⁹ Azért hogy egy aszony férfiu köntösben öltözöt, és a férfiu aszony köntösben. három esztendeig valo penitentiára.

Az olyanok akik nem böjtölhetnek, vagy alamisnával, vagy más jó tselekedetekel vitték végben.

15 Articulus Az elégtételi tselekedetekről

Mitsoda tselekedetek azok amelyek által. büneinkért eleget teszünk az Istennek?

F Azok közül némelleyek az imádsághoz tartoznak, némelleyek aböjthöz, némelleyek az ¹¹¹⁰ alamisnázkodáshoz., valamint Raphael Angyal mondá Tobiásnak.

K Mellyek az imádsághoz tartozó elégtételi tselekedetek.?

F 1. Midön az Istennek ajánlyuk tselekedeteinket., testi vagy lelki nyomoruságinkot. szenvedésinket 2. aszoval. vagy elmével valo imádságok. 3 az Isteni szolgálaton valo jelen létel. 4. aszent dolgokrol valo olvasás

K Melyek aböjthöz tartozó tselekedetek?

F A testnek minden féle sanyargatása, ugymint a Cilicium, akemény ágy. minden féle gyönyörüségektöl valo el távozás, az elmének sanyargatása, mi a magunk akarattyát nem követtyük hanem a másét, mikor az Istenért el szenvedgyük ameg aláztatást, és a bestelenséget.

K Mellyek az alamisnához tartozó tselekedetek?

F Az alamisnához foglaltatik. minden irgalmaságbéli tselekedet. akár testi, akár lelki légyen az. eröl már szollottunk az első szakaszban.

K Meg kellé elégedni azal a penitentiával. melyet a pap ád. nem kellé tselekedni anál többet?

F Igen is jó még ahoz többet is adni., tsak okoságal legyen: ez iránt hasznos tanátsot kérni a pásztortol.

K Mitsoda penitentiák leg hasznosabbak. azoké. a melyeket a pap ád nekünk, vagy azok a melyeket mi adunk magunknak?

F A két egyaránsu penitentzia közöt. érdemeseb és hasznosab az, a melyet agyontato pap ád. mert 1. a penitentzia melyet a gyontato pap ád. a penitentzia szentséginek egyik része. 2. az Anyaszent egy ház parantsolattya szerént valo. 3. azt véghez vivén. követik az alázatoságot, és az engedelmeséget., és ilyen formában több áldást. és kegyelmet vesznek.

¹¹⁰⁹ Gratianus in fine decre

¹¹¹⁰ Tobias 12. 8.

16 Articulus

Hogy mitsoda igyekezetben. vagy szándékban kell lenni hogy az elégtétel. hasznos légyen.

K Mitsoda szándékban kell lennünk hogy eleget tehesünk az Istennek?

F Nem kel semi hajlandoságal lenni avétekhez. az az, bannunk kel annak tselekedetit, fel tévén valósággal magunkban hogy többé azt nem tselekeszük.

K Az olyanok kik még halálos vétekben esnek, kik azt nem bánnyák, és akik még fel nem tették magokban. hogy azt többé nem tselekeszik. de sött még semi erőszakot sem vesznek magokon, az illyeneknek tehát penitentzia tartások haszontalan?

¹¹¹¹ F Igen is. sött még vétkes mert két színü 1. mert az olyan mint egy jádzik az Istenel. aki olyan vétkekért kér botsánatot, amelyeket szereti, és el hagyni nem akarja. 2. valamely penitentzia tartás nem a szivnek meg téréséből származik. anem igazán valo, nintsen tehát meg térés azokban, kik avétket szeretik, és azt elnem akarják hagyni, ez így lévén az ő penitentzia tartásokal. nem hogy az Isten haragját meg engesztelnék. de sött azt fel ingerelik.

K Lehető ezt a feleletet meg bizonyitanod aszent irásbol?

F Lehet mivel aszent irás azt mondgya. hogy a hamisaknak ajándeka nem kedves Isten előtt, ¹¹¹² meg is veti aző áldozattyokot, hogy azokat nem szenvedheti; hogy a vétekben lévő böjtölő, ha abban gyakorta esik, semi hasznát nem veszi meg alázásának, és senki meg nem halgattya könyörgésit.

K Ezek a szent Irásbol valo versek. tekintiké azokat a bünösököt. a kik még bünökért nem vettek botsánatot, de akik sirankoznak azokért. valósággal el is akarják azokat hagyni. és akik a meg térésnek uttyára térnek.?

F Nem., mert az olyan bünösök. a szent léleknek indulattyából kezdenek a meg téréshez, immár ök nem Istentelenek, mihent már oly szándékban vannak. nem meg vető. de sött hasznos penitentziájok. ezt meg lehet próbálni. a publicanus, a tékozlo fiu, a ninivé béliek példájokbol.

17 Articulus

A purgatoriumrol.

K Tsak az élő hivek tehetneké eleget az Istennek az ideig valo szenvedésel avétekért?

¹¹¹³ F Azok kik a kegyelemben hálnak meg. az Istennek valo elég tétel nélkül., azok purgatoriumban mennek. hogy vétkekből meg tisztittassanak.,

K Mit értesz apurgatoriumon?

F Értem azt a szenvedést melyet szenvednek alelkek az élet után., hogy meg tisztulván menyekben mehessenek.

K Mitsoda tisztaság kívántatik a menyekben valo menetelre?

F Nem kel semmi némü vétekben lenni, még tsak botsánando vétekben is, és mentnek kel ¹¹¹⁴ lenni az ideig valo szenvedéstől. mert oda semmi tisztátalan bé nem mégyen. és hogy oda bé vétessék, nem kel adóságban lenni., valamint akristus tanittyá.

¹¹¹¹ s. Aug hom. 41

¹¹¹² Isa. 50. 10. Eccli. 34. 31. Isa. 58. 3. 4. prov. 28. 9.

¹¹¹³ Conc trid sess 6. Can. 30

K Honnét tudjuk mi azt hogy purgatorium vagy?

¹¹¹⁵ F A szent Irásból, és a traditioból, először a Makabeusok könyvéből látjuk, *hogy igen szent és hasznos dolog ahalotakért imádkozni. hogy bűnökből meg szabaduljanak.* szent Pál timotheushoz írt levelének 1 részében azt mondja Onesiforusról. *hogy az ur adja meg neki, hogy nyerjen irgalmaságot az urnál. az utolsó napon.* angyedik részben látjuk pedig hogy onésiforus már meg holt volt, mivel szent pál csak a háza népit köszönti, nem lehet pedig ahalotakért imádkozni. ha a purgatoriumot nem tartják.

¹¹¹⁶ 2 A krisztus azt mondja. hogy vannak olyan vetkek, a melyek sem ezen, sem a más világon meg nem bocsátatnak, vannak tehát olyan vetkek a melyek csak a más világon bocsátatnak meg, ezt szent Agoston így tartja

¹¹¹⁷ 3 Szent Pál azt mondja hogy némelyek a hűvek közül atüözön mennek által azüdvösegre, szent Agoston. és a több szent Atyák., ezt a purgatoriumra értik

A purgatoriumról való traditióban nem lehet kételkedni, az egész világon lévő Anyaszent egy házban ezt így tartották. és mindenkor így tanították a krisztustól fogva, és ezt meg lehet bizonyítani minden saeculumokban lévő szent Atyákból., agörögök is ez iránt mindenkor meg egyeztenek a Romai Anyaszent egy házal. nézd meg az ide fellyeb Cíalt szent Atyákat. szent Agoston kéri mind azokat, kik az ő gyónásit olvasák hogy az ő Anyáért imádkozanak

K Miből áll a purgatoriumban való szenvedés?

F Az Anyaszent egy ház nem végezet se annak nagyságáról. se hosszas voltáról, hanem csak azt tudjuk hogy vagy purgatorium és hogy szenvedés hasonló nagyságú avétekhez

K Miért nevezik ezt a szenvedést purgatoriumnak?

¹¹¹⁸ F Mert szükséges. hogy a lélek meg tisztítván, tisztán mehesen meny országban.

K vagy né valamely vigasztalások az őt lévő lelkeknek.?

F Abban nem lehet kételkedni hogy ne volna. mert az Istennek eleget tévén őtet szeretik, őtet még meg is látják, és birni fogják. ez a reménség nagy vigasztalás nekik.

K Az őt lévő lelkeknek leheté valamely könyebülést venni?

¹¹¹⁹ F Az Anyaszent egyház mindenkor azt tartotta hogy lehet az imádságok., alamisnák, és főképen a szentséges Mise áldozattya által.

K A purgatorium fogé mindenkor tartani?

F Világ végezetig fog tartani, az után nem leszen más hely hanem csak ameny ország. és a pokol

¹¹¹⁴ Matth 5 25 Apoc 21. 27.

¹¹¹⁵ 2. Mak. 12. 43. 44. 45.

¹¹¹⁶ Matth 12 31 de Civ Dei lib 21. Cap 24.

¹¹¹⁷ 1 Cor. 3. s. Aug. in ps. 37. n. 9. s. Ambr. serm. 20 in ps. 118. s. Hier. lib 2. Contr. jovini. s. Chrys. hom. 3. in epist ad philipp. et hom. 21. in Act.

s. Aug. lib de cura mort Cap 1

¹¹¹⁸ s. Basil. Cap. 9. in Isai.

¹¹¹⁹ Tertull. de Monogam. Cap 10. s Cyril. jerusa catech 5 myst. Euseb lib 4. de vita Constanti cap 71 s. Chrys. hom. 41 in 1 epist ad Cor. s. Hier. epist 26 ad pammachium s. Aug serm. 32 de verbis Apost lib de cura mort Cap 1.

18 Articulus.
Az Indulgentiakrol

K Midőn az Istennek eleget nem tettünk büneinkért, vagy ha olyan állapotban vagyunk hogy eleget nem tehetünk, vagyoné az Anyaszent egyházban valamely mód. a mely által. azt bé tölthetjük?

¹¹²⁰ F Igen is bé tölthetjük elégtételeinket az Anyaszent egy háznak indulgentiája által., vagy a hiveknek könyörgések. és jó tselekedetek által.

K Mit értesz az indulgentián?

F Értem azt akegyelmet a melyet térszen az Anyaszent egy ház abünösel, el engedvén néki egy részit azideig valo büntetesnek, amelyet adot volna néki más képen büneiért.

Magyarázat.

Mondám. *azt a kegyelmet amelyet térszen az Anyaszent egy ház abünösel., mert minden indulgentia supponit peccatum. fel teszi a vétket.. mivel ha vétünk nem volna szükségünk sem volna se abotsánatra, se az indulgentiára,*

Mondam azt, is, *El engedvén néki egy részit az ideig valo büntetesnek melyet adot volna néki más képen büneiért. ez az ideig valo büntetés melyet el enged. az indulgentia nem más hanem az a penitencia a melyet látunk a penitencialis szabot rendekben. a melyekről ide fellyeb szollottunk.*

Már azt meg magyaráztuk *a 14 art.* hogy az Isten abünöstől azt kíványa, hogy az ideig tarto szenvedéseket. eleget tégyen az ő igaságának, akerszttsége után tett büneiért. amely igaságnak ha eleget nem teszen ez életben apurgátoriumban fog eleget tenni, ugyan ennek az. elég tételnek szükséges voltára valo nézve ad az Anyaszent egy ház penitencziát abünösnek, ennek a penitencziának pedig végben vitele, tsak akor menti meg abünöst az Istennek valo elég tételtől, amidőn a penitencia hasonló nagyságu avétekhez, amint már ezt ide fellyeb meg mondtuk, a penitencia tartások sokal inkább meg egyeztek avétek nagyságival. a midőn a penitencialis szabot rendek szokásban voltak., mint sem mostanában, erre valo nézve ami penitencziánk távul lévén arégiekétől., sokal többel is tartozunk az Isten igaságának. mint sem arégi penitencia tartok. ebből következik tehát hogy rend szerént sok ideig valo szenvedéseken kel által menni hogy eleget tehesünk az Isten igaságának., az indulgentia tehát ezeket az ideig valo büntetéseket engedi el.

De tsak egy részit engedi el., mert az Anyaszent egy ház azal hogy indulgentiát ad, abünöst fel nem szabadítja a penitencia tartástól., hanem tsak segiteni akarja gyengeségiben, azt is akarja, hogy tehetsége szerént eleget tégyen az Isten igaságának. a menyiben tölle lehet., ami azon felyül valo. azt néki meg engedi vagy egészen., vagy egy részit, a mint ezt bővebben meg fogjuk magyarázni.

K Az Anyaszent egy háznak vagyoné hatalma az Indulgentia adásra?

¹¹²¹ F Vagyon. és mindenkor élt ezel ahatalomal.

K Mi okra valo nézve veszi magának ezt a hatalmat.?

¹¹²⁰ s. Ambr lib 5. in s. luc. num 92 et de penitentia. lib 2. Cap 10 s. Aug. lib 21 de civ Dei Cap 24. s. Ambr. in s. luc lib 5. num. 92. et lib. 2 de penit cap 10.

¹¹²¹ Conc Trid. sess 25 de Indul.

F A kristus szavaira valo nézve. *Nektek adom a meny országnak koltsait. valakiket meg*¹¹²² *kötöztök e földön. menyben is kötözve lesznek. és valakiket meg oldoztok eföldön. oldozva lesznek menyben is.*

K Látunké valamely példát a szent írásban hogy az Apostolok éltenek volna ezen hatalommal.?

F Igen is mert szent Pál meg engedvén a korintusbéli paráznának. akit is ki rekesztette volt¹¹²³ agyülekezetből, evalóságos indulgetnia vala, mert el engedé néki abüntetést. amelyre ítélte vala., és a melyet szenvedni kellett volna,

K Ezt a hatalmat miképen bizonyítod meg atraditiobol.?

F A szent Atyák írásibol., és a Conciliumokbol.

A régi Atyák írásibol. Tertullianus, és Sz. Cypriánus azt mondgyák hogy a püspökök a¹¹²⁴ fogságban lévő Martyrok kérésekre a bünösöknek indulgentiát adtanak., a melyre valo nézve. aháttra maradot penitentiájokat el. nem végezni meg engedék.

Ezt a szokást aConciliumokbol is lehet meg bizonyítani

1 A midön még apenitentialis szabot rendel eltenek egy néhány Concilium meg engedé¹¹²⁵ apüspököknek hogy meg rövidithesék apenitentziának idejét. azoknak kedvéért, kik penitentiájokat leg nagyob buzgosággal viszik vala végben.

2 A midön üldözések támadtanak szokás volt ilyen indulgentiákat adni apenitentzia tartoknak., azért hogy az absolutio., és a Communio után bátrabban szenvedhessék az üldözést.

K Mint hogy a szabot rend szerént valo penitentziák már mostanában szokásban nintsenek., tehát az Indulgentiák haszontalanok.?

F Sött még mostanában szükségesebbek. mint mikor azok szokásban voltak, mert mostanában ami elég tételeink sokal kisebbek lévén. mint sem abban az időben, tehát mostanában nagyob szükségünk vagyon az Anyaszent egy ház Indulgentiájának segittségire.

19 Articulus Az Indulgentiákról

K Mitsoda ahét, esztendeig. esztendeig. negyven napig valo Indulgentia.?

F Ezek az Indulgentiák el engedik aszabot rend szerént valo penitentziából. a hét esztendöt. esztendöt, negyven napot, és az azokhoz tartozó ideig valo büntetést; az alá a penitentzia alá is vethettek volna minket.

K Mitsoda ajubileumnak indulgentiája?

F Nem más hanem egészen valo indulgentia. *indulgentia plenaria*. amelyet apápa szokot adni minden hoszon ötödik esztendőben.. azoknak kik butsura el mennek. romába lévő négy fő templomokban., ezt leg először száz esztendőre rendelék., azután ötvenre. azután. harmintzra, végtire minden huszon ötödik esztendőre:

¹¹²² Matt. 18 18.

¹¹²³ 2 Cor 2. s. Chrys. hom 4. in epist 2. Cor. s. Ambr lib 1 de penit Cap 6.

¹¹²⁴ Tertull. ad Martyres Cap 1 et lib de pudicitia Cap ult s. Cypr epist 9. et 10.

¹¹²⁵ Conc. Ancy. anno 114. Can. 5. Conc. Nicae. Can 12. Conc 4. Carthag Can 75 s Cypr. epist 54 ad Corne.

Magyarázat

Bonifacius octavus rendelé ajubilaumot, a mint mostanában tarttyák, azt parantsolá, hogy el kezdvén 1300. esztendőtől. minden századik esztendőben közönségesen valo Indulgentia adatnék mind azoknak kik romában mennek butsura a szent Péter, és szent Pál templomában. ezt pedig arra valo nézve rendelé mert 1299 temérdeki sok szarándok menvén romában. apápának mondák, hogy még az attyoktól hallották volna, hogy akik minden saeculumnak avégin romában mennek. azok Indulgentiát nyernének

Clemens sextus, aszáz esztendőt igen hoszu időnek találván, azért ajubilaumot ötvenedik esztendőre rendelé. és 1350. a Bonifaciuséhoz hasonló közönségesen valo Indulgentiat ada azoknak kik a romai négy fő templomokban butsura el mennének, ez a szokás tartta második Pál pápáig, aki is 1470ben ezt az Indulgentiát minden huszon ötödik esztendőre rendelé, a mely rendelést leg először sixtus 4dik vivé végben 1475. azon időtől fogvást meg maradt eza szokás mindenkor, Második Pál előtt. Grégorius undecimus bullat adot volt ki rendelve minden harmintz harmadik esztendőre az Indulgentiat. de a historiából nem lattzik hogy szokásban vették volna

K Miért nevezik a szent esztendőkben lévő közönséges Indulgentiát Jubilaumnak.?

F Sixtus quartus nevezé leg először Jubilaumnak mert hasonlít asidok Jubilaumjához.

K Mi volt a sidok jubilaumja?

F A sidok akik el adták vagy el zálagosították volt jóságokat, minden ötvenedik esztendőben viszá tért jóságok kezekhez, az olyanok akik kételenségből más sidoknak rabul adták volt el magokat, ugyan azon esztendőben fel szabadultak, a mely esztendőt Jubilaum esztendőjének nevezték. az Isten ezt a törvényt azért adta volt nekik., hogy mindenkor eszekben tarttsák hogy¹¹²⁶ ingyen valo kegyelméből szabadította meg őket. az Egyiptumbéli rabságból. és hogy azért hozzája hálá adásal legyenek. Ez a Jubilaumja asidoknak, a proféták, és a szent Atyák szerint jelentette mind azt. a mit akristus munkálodot az emberekért. ő minket meg szabadított abüntől. amelyet az irás adoságnak nevez. és az ördögnek rabságából; nézük erről mit mond a¹¹²⁷ kristus képiiben Isaiás. *Az ur lelke reám szállot...el küldöt engemet....hogy a foglyoknak az engedelmet predikálnám, és a bé rekesztetteknek a meg szabadulást, hogy az urnak¹¹²⁸ engesztelő esztendejét predikállanám.* a világosan ki tettik. hogy a proféta ezen szavaival. a jubilaum esztendejét tekintette. és a kristus világosan ki adgya nekünk, hogy eza jövendölés ő benne bé tellyesedet.

K Mitsodák azok arend kívül valo jubilaumok a melyeket ad apápa?

F Azok jubilaum formára adatot egész Indulgentiák. a melyeket bizonyos nagy időkben adgyák. tsak nem olyan formában, mint ha a sidok közöt rend kívül adták volna meg azt a kegyelmet a melyet tsak a Jubilaum esztendejekor engedték meg nekik

K Mitsoda szabadság adatik ajubilaum idejekor?

F Egy néhány féle. 1. szabad kinek kinek olyan gyontato papot választani a mitsodás tettik. 2. a papok olyan vétkeket abszolvalhatnak, a melyeket nem volna szabad más időkben. 3 meg változtathattya a fogadást hogy ha arra hatalma adatik abullában, és több ilyeneket. a melyeket meg lehet látni abullában.

¹¹²⁶ levit. 25.

¹¹²⁷ Isa. 61. 1. 2.

¹¹²⁸ luk. 4. 18.

K Midőn az Anyaszent egy ház Indulgentiát ad. meg akarja-e azal menteni a híveket a penitencia tartástól?

F Az Anyaszent egyház távul vagy az ilyen szándéktól, olyan formán nem hasznos. hanem ártalmas volna az Indulgentia, mivel semmi meg nem mentheti őket hogy ne teremjenek¹¹²⁹ a penitencia tartáshoz illendő gyümölcsöket, az Evangélium parancsolattya szerint. midőn pedig az Anyaszent egy ház Indulgentiát ad., a mi gyengeségünknek segítségére adja, hozánk illetve a krisztus elégtételét, és aszentelek érdemét., a mi elég tételeinknek segítségére.

K Az Anyaszent egyháznak vagy az arra hatalma hogy a maga akarattya hozánk illesse a krisztus érdemét?

F Ez a hatalom a krisztus szavaiból ered, aki is azt mondja *Valakit meg oldoztok e földön., meg*¹¹³⁰ *létszen oldozva* az oldozás pedig úgy lehet meg. ha reánk illesse a krisztus érdemét.

K Miért térszed aszentelek érdemét a krisztuséhoz?

F Mert. 1. A szentelek érdemi nem választanak el a krisztus érdemétől., a melytől veszik minden erejüket. 2. A krisztushoz ragasztván a szenteleket., atagokat, a föhöz ragasztjuk, 3. Abban mi az Anyaszent egy háznak régi szándékját követjük, mivel régenten az Anyaszent egy ház. Indulgentiákat adot a szent Martyrok kérésekre. és érdemekre való nézve, a kik halalok előtt ezt a kegyelmet kérték valamely penitencia tartó bűnösnek, eki tettik a szent Cyprianus¹¹³¹ leveleiből.

K Mi képpen lehet hasznosan venni az Anyaszent egy ház Indulgentiáit?

F 1. Valóságos töredelmeséggel. kel lennünk vétkeinkért 2. kívánnunk azokért eleget tenni az Istennek 3. ne csak kívánsággal. hanem ugyan tselekedettel tegyünk azokért eleget, 4. véghez kel vinni mind azt, a mi meg vagy parancsolva az indulgentia adáskor. úgy mint, a böjt. az imádság, a templomban való menetel., az alamsnázkodás; és mind azokat valamik fel vannak téve abullában., mivel az indulgentia, az ilyen tselekedeteknek végben vitele alatt adatik.

K Nem az Anyaszent egyház tanítása-e a, hogy valamikor Misét mondanak valamely privilegiatus oltáron. hogy az Indulgentiára való nézve., mindenkor egy lélek szabadul ki purgatoriumból.?

F Az ilyen tanításnak nem lehetne fundamentumát fel találni, se aszent írásban. se a traditióban nem is abban áll. a privilegiatus oltároknak Indulgentiája

Hanem abban áll. hogy az olyan oltárokon különösen ajánlja az Anyaszent egyház a krisztus elégtételeit és a szentelek érdemét a szent áldozatban, ameg holt lelkekért, eki tettik abból. hogy az olyan oltárokon szabad halotti misét mondani. olyan napokon. a mely napokon más oltárokon nem volna szabad. azt minden pap tudja, hogy a halotakért bizonyos napokon. különösen misét nem mondhatni, mivel. a Misének meg kel egyezni az officiumal., az Anyaszent egy háznak szándéka szerint, ugyan ezért engedték meg a privilegiatus oltárokat, de a romai Cancellarianak rend szerint való stilusa szerint., az a privilegium egy. hétben., csak egy, vagy két. napra engedték meg, és az is olyan templomokban, ahol légyen leg alább hét oltár mivel a Romai Anyaszent egy ház. nem akarja hogy az olyan privilegium valamely bontakozást tégyen az Anyaszent egy háznak közönségesen való rendében

K kitsoda adhatta az Indulgentiákat?

¹¹²⁹ s. Cypr. de lapsis 1 Conc nicae. can.12.

¹¹³⁰ Matth 16. 19.

¹¹³¹ s. Cypr de lapsis.

F közönségesen való Indulgentiát a Pápa, vagy a Concilium generale adhat, a püspökök pedig amagok püspökségekben, ahoz képest. a mint az Anyaszent egy ház, ez iránt hatalmat adot nékiek

20 Articulus Az Absolutiorol.

K Midön valaki meg szánván büneit azokat meg gyonta, magát meg jobítani fogadta, mi vagyon még azután hátra?

F Egyéb nints hanem hogy absolutiot vegyen apaptol.

K Mitsoda az az absolutio?

F Az olyan sententia. amelyet apap mond abünösre akristus nevében, a mely által abünei meg botsátatnak azoknak, kik azokért töredelmeségek vannak. és akik mindent véghez vittek tehetségek szerént, hogy azokért botsánatot nyerhesenek Istentől.

K A pap valósággal meg botsáttyaé avétkeket?

¹¹³² F Igen is. *A kiknek meg botsáttyátok bünöket, mondgya az ur, meg lesznek botsátatva. és akiknek meg tarttyátok, meg lesznek tartva*

K Tsak egyedül az Isten botsáthattya meg avétkeket. a pap nem botsáthattya tehát meg?

F. Igen is tsak az Isten botsáthattya meg a maga nevében, de a papok akristus nevében botsáttyák meg. mivel ő tölle is. vették azt ahatalmat

K Honnét tudgyuk mi azt. hogy ök arra hatalmat vettek?

¹¹³³ F Ezt már meg mutattuk mind aszent Irásbol. mind a tráditiobol., hanem tsak azt teszem hozzája hogy még aharmadik saeculumban, az Anyaszent egy ház. eretnekeknek tartotta a ¹¹³⁴ novatianusokat, mert azt tanították, hogy az Anyaszent egy háznak nintsen hatalma akereszttség után tett minden vétkek meg botsátására.

K Hogy ha apap akristus nevében botsáttya meg a vétkeket. tehát a kristus botsáttya meg azokat és ilyen formában. apap nem tselekeszik egyebet hanem az absolutioval. tsak azt jelenti, hogy meg bótstáttak vétkeink.?

F A pap valósággal meg botsáttya avétkeket, mivel akristus nem mondotta hogy meg botsátatik azoknak bünök. akiknek meg jelentitek. hogy meg botsátatot bünök. hanem hogy meg botsátatik azoknak., a kiknek meg botsáttyátok.

K Vagyoné valamely példa az ó testamentumban a melyből meg mutathatnád apapnak ez iránt valo hatalmát.?

¹¹³⁵ F Azt láttyuk az ó testamentumban, hogy bél poklosok tartoztak a papokhoz menni., hogy azok meg visgállyák mitsoda féle bélpokloságban volnának. meg is kellett nekik jelenteni a midön abol meg gyógyultanak, apapok meg is próbálták azokat akiknek gyógyulásokban kételkedtenek. A tudni valo hogy a bel pokloság. avétket jelentette., szükséges tehát a bünösnek vétkeit meg mutatni apapnak, agyonásban, a papnak is kel különbözést tenni avétek közöt; és ahoz illendő orvoságot adni, vagy pedig meg kel probalni az absolutio el halasztásával.

¹¹³² Joan. 20 23.

¹¹³³ Euseb. hist Eccle. lib 6. Cap 38.

¹¹³⁴ s. Cypr. contr novat

¹¹³⁵ levit. 13.

K Ebből akövetkezik hogy apapok tsak meg jelentik hogy büneink meg bocsátattak, valamint az ó testamentumbéli papok is egyebet nem tselekedtek hanem tsak tudtára adták abél poklosnak hogy meg gyógyult?

F Ez a különbözés vagy az árnyék és a valóság közöt. hogy az ó testamentumbéli papok egyebet nem tselekedtek. hanem tsak meg jelentették a gyógyulást. de az új testamentumbéli ¹¹³⁶ papok valósággal meg gyógyították a lelki belpokloságból abünöst. a bűnnek bocsánattya által. mondgya szent Chrysostomus.

21 Articulus

Az Absolutionnak el halasztásáról

K A papoknak kellé valamely rendre vigyázni vagy tsak azö akarattyokon áll. a fel oldozás. vagy az el halasztás?

¹¹³⁷ F Igen is kel arendre vigyázni. ha azt nem követik vétkeznek, és a mit e földön tselekesznek. a nem hagyatik jóvá. mondgya szent Gergely.

K Mellyek azok arendek a melyeket követniek kell.?

F Meg lehet azokat látni a rituálékban, és aszent Carolus oktatásiban. a leg közönségesebek ezek

Hogy tsak azokat kel fel oldozni, akik valósággal. szánnyák és bányak vétkeket., és a kik el tekélték magokban hogy többé azokat nem tselekeszik.

K Hogy ha valaki azt fogadgya apapnak hogy ebben a fel tett szándékában meg marad. az ö szovára tartoziké azt néki el hinni.?

F olyanok találkoznak akiknek nem kel mindgyárt hinni, hanem mind adig kel halasztani a fel oldozást, valamég meg nem mutattyák magok viseléseket. hogy se a papot. se magokat meg nem akarják tsalni.

K kitsodák azok. akiknek el kel halasztani a fel oldozást mind addig még életüket meg nem változtatták?

F Azoknak el kel halasztani a fel oldozást 1. a kik valamely szokot vétekben élnek. mind adig még azt el nem hagyják. 2. azoknak, akik avétekre vivö alkalmatoságban élnek, mind adig még atol el nem távoznak 3. azoknak akik gyűlötségben élnek egy másal. valamég meg nem békélnek egymásal a menyiben töllök lehet 4. azoknak., a kik magoknál tarttyák a más jóságát. valamég azt viszá nem adgyák, de ilyen állapotban, tsak akkor kel el halasztani, ¹¹³⁸ mikor lattyák hogy meg nem tartotta igeretit. és viszá nem adta, 5 azoknak, kik a keresztyéni, és a magok rendihez illendő hivatallyokat és kötelesegeket nem tudgyák. mind adig valamég azokra magokat nem oktattatták

K Miért kel el halasztani azoknak az absolutiot a kik valamely szokot vétekben élnek, valamég azt el nem hagyják?

F Mert tsak azokat kel fel oldozni akik töredelmeséggel vannak a vétek iránt., az ö valóságos ¹¹³⁹ töredelmeségekről, és meg térésekről, nem lehet más képen ítéletet tenni, hanem ha meg változtatták életüket. mivel a fát a gyümölcséről üsmérik meg.

¹¹³⁶ lib de sacerdot Cap 6.

¹¹³⁷ hom. 26. in Evang. s. Cypr. de lapsis s. Hier. in Cap 16. s. Matth. Instruct. s Carol. ad Conf.

¹¹³⁸ s Carol. Instruct ad Conf. Conc. 2. generale later. Can. 22.

¹¹³⁹ Matth 7. 20

K Miért kel elhalasztani azoknak az absolutiot a kik a vétekre vivő alkalmatoságban élnek?

F Mert valamég avétekre vivő alkalmatoságban szán szándékal maradnak., mind adig a veszedelemre teszik magokat, sött még el is vesznek, aveszedelemre tenni pedig valakinek¹¹⁴⁰ magát. véték, mert azal az Istent kísértené. tehát fel nem oldoztathatik adig még attol el nem távozik.

K Miért kel el halasztani azoknak az absolutiot a kik gyűlötségben élnek egymásal. mig meg nem békéllenek ha lehet, és azoknak kik amás jóságát birják, a melyet még viszá nem adták. noha viszá adhatták volna ígéreték szerént?

F Mert nem szabad fel oldozni az olyat aki avétket gyakorollya, azok pedig vétékben vannak akik gyűlötségben élnek. mind addig még meg nem békéllenek., azokat sem lehet fel oldozni akik más jóságát birják, valamég azt viszá nem adgyák ha töllök lehet.

K Miért kel el halasztani az absolutiot azoknak kik nem tudgyák hivataloknak köteleségeit?

F Mert egy keresztyénben az ilyen tudatlanság nem meg menthető dolog, vétékben is élnek azok. kik abban vannak. mind adig még azokat meg nem tanullyák. szükséges tehát mind akoráig el halasztani a fel oldozást.

K A nem elégé. hogy tsak a papok tudgyák mikor kel fel oldozni vagy mikor kel azt el halasztani, szükségesé azt. ahiveknek is tudni?

F Igen is. jó, és hasznos ahiveknek is azt tudni, azért hogy meg tudhasák ha papok jól vezetiké őket. ha követiké hivatalyokot vagy sem., ugy hogy elkerülhesék az olyanokat kik¹¹⁴¹ hirtelenségel adgyák az absolutiot, mivel akristus azt mondgya. *orizétek magatokat ahamis profétáktol. kik hozátok jönnek juhoknak ruhájokban. de belöl ragadozo farkasok* ezek által azt akarja akristus hogy oltalmazuk meg magunkot azoktol. kik akedvezésnek szine alatt el veszti a lelkeket. így is tselekesznek az olyan lágy gyontato papok. a kik fel oldozák abünöst, midön meg kellene kötözni. erre valo nézve abünös meg elégedvén. minden kételkedés nélkül haszontalanul valo fel oldoztatásávál. tsak gyakorollya azonban rendeletlen¹¹⁴² életét. de mint hogy meg nem intették. ök lesznek okai. hogy végtire örökül el veszti magát.

K Mit kel annak tselekedni azon idő alatt akinek el halasztották az absolutiot?

F Töredelmeségel kel ahoz készülni hogy azt meg nyerhese, magát sanyargatni kel. imádkozni. a vétekre vivő alkalmatoságot el kerülni, jó könyveket kel olvasni, az ellenséginek meg kel botsátani, a másét vissza adni, új életet kezdvén. minden féle vétektől. el kel távozni.

K A kinek az absolutiot el halaszttyák., és az alatt meg talál halni, lehető jó reménség az olyan felöl?

F Az Anyaszent egyház mindenkor jó reménségben volt az olyanak üdvesége felöl, az¹¹⁴³ olyanért imádkozik, mint ha fel oldoztatot volna. mivel a valo, hogy ha tekéleteségel valo tördelmeségel holt meg. üdvezült.

¹¹⁴⁰ Eccli. 3. 27

¹¹⁴¹ Matth. 7. 15

¹¹⁴² s. Hier. in s. Matth. cap 16. s. Ambr. in ps. 118. et lib 2. de penit. Cap 9.

¹¹⁴³ s. Cypr epist 12 4 Conc. Carthag. Can 79

22 Articulus
A püspökököt illető absolutiorol. (casus reservatus)
a Censurakrol.

K vannaké olyan alkalmatoságok a melyekben apapok nem adhatnak absolutiot?

F Igen is vannak, mivel absolutiot nem adhatnak bizonyos meg tartot dolgokban amelyeket nevezik cásus reservatus

K Mit értesz azokon a meg tartot dolgokon. vagy Casus reservatuson

F Ertem az olyan halálos vétkeket, a melyekért valo absolutio tsak a pápát. vagy a püspökököt¹¹⁴⁴ illeti. meg lévén tiltva. arend szerént valo gyontato papoknak azokat absolvalni, hogy ha tsak arra különösön valo hatalmat nem vesznek.

K Miért tartották meg magoknak a felyeb valok bizonyos vétkeknek absolutioját?

F 1. Azért, hogy nehéz lévén az absolutioanak meg nyérése, avétek is ritkáb legyen 2. Azért. hogy üdveséges gyalázattal. büntessék meg abünösököt. akiknek a felyeb valok eleiben kel menni. 3 Azért hogy az ő meg térések bizonyosab légyen, olyanok eleiben terjesztven vétkeket, akiknek több vilagoságok vagyon mivel a nagy nyavalyák. a nagy értelmü¹¹⁴⁵ doktorokat illetik.

K vagyoné olyan alkalmatoság a melyben minden pap adhat absolutiot minden féle vétékért?

F vagyon 1. mivel a jubilaemkor minden pap absolválhat minden féle vétket, hogy ha¹¹⁴⁶ bullában hatalom adatik arra, 2. mikor valaki halála oráján vagyon. akor minden pap adhat absolutiot. minden féle vétékért.

K Mitsoda a Censura?

F Az olyan egy házi büntetés. a melyel egy keresztyén valamely nagy botrankoztato vétékért. az Anyaszent [Anya-szent] egyháznak lelki jovaitol meg fosztatik:

K Az Anyaszent egy háznak vagyoné az a hatalma hogy a keresztyéneket meg büntesse a Censurák által?

¹¹⁴⁷ F Igen is vagyon. és ez ahatalom a kristus szavaibol származik. A kiket meg kötöztök eföldön. meg lesznek kötözve menyekben

K kitsodák azok akik élhetnek ezen hatalomal.?

F A pápa, és a püspökök a magok püspökségekben, és azok. akiknek apápa erre hatalmat ad.

K Az Anyaszent egyház mikor áll az illyen Censurákal abünösök iránt?

F A midön láttya hogy minden intési. kérési. abünösök elöt haszontalanok.

K Hány féle a Censura? vagy a büntetes.

F Három féle, az ExCommunicatio. suspensio. interdictio.

¹¹⁴⁴ Conc Trid. sess 14. Cap 7.

¹¹⁴⁵ Conc Trid. sess. 14. Cap 7.

¹¹⁴⁶ Conc. Trid sess 14. 7.

¹¹⁴⁷ Matth 16 19

23 Articulus
A ExCommunicatorol, az.az. az egyeségből való
ki rekesztésről.

K Mitsoda az ExCommunicatio?

F Ez olyan egy házi büntetés, amely el tilt valakit valamely nagy vétkiért. ahivekel való közönséges jóknak reszesülésétől.

K vagyoné egy néhány féle

F vagyon. nagy exCommunicatio. (major) kis exCommunicatio (minor) az első eltiltva a bűnöst. aközönséges joban való reszesülestől. minden ki vétel nélkül, a második tsak bizonyos jóktól rekeszti el.,

K Mitsoda joktol vannak el rekesztve azok. kik a nagy exCommunicatioban estenek.?

F Az olyanok egészen el lévén rekesztetve ahivek társaságától. akönyörgésekben, szenttségekben. és más jó tselekedetekben nem reszesülhetnek, és ha abban meghalnak. a szent földben sem temetik el.

K Mitsoda joktol vannak el rekesztetve. azok. kik akis exCommunicatioban vannak?

F Az olyanok a szenttségekhez nem járulhatnak, se az egy házi rendben bé nem vétetődnek.

K Tartozunké el kerülni azokat, kik exCommunicatioban vannak?

F Igen is tartozunk el kerülni azokat. kik a nagy exCommunicatioban vannak, de azokat nem tartozunk kik akis exCommunicatioban vannak

K Mitsoda az exCommunicatusok büntetése?

F 1. Az Anyaszent egy ház közönségesen való könyörgésiben nem reszesülnek, mind azon által ahiveknek imádkozni kel érettek., 2 ebből következik. hogy az Isteni szolgálaton jelen nem lehetnek., ha a misén jelen volnának is. ki kel őket küldeni. ha pedig nem engedelmesskednének. a misét félben kel hagyni. de a prédikacion. és más egyéb tanításokon jelen lehetnek 3 ebből következik. hogy aszenttségeket. se fel nem. vehetik. se fel nem ádhattyák, 4. a szent földben őket nem temetik. 5 ahivek vélek semmiképen nem társalkodhatnak, sehozájok nem szolhatnak., nékik nem irhatnak, őket nem köszönthetik; vélek senem imádkozhatnak, se vélek nem lakhatnak. senem dolgozhatnak, senem ehetnek, ezt rövideden ezen deák versel szokták ki mondani.

os, orare, vale, Communio, mensa negatur.

K El kellé tellyeségel ugy kerülni az exCommunicatusokat hogy semmi némü állapotban ne légyen szabad vélek társalkodni.?

F Történhetik olyan állapot amelyben társalkodni vélek az Anyaszent egyház meg bántódása nélkül. mitsoda alkalmatoság légyen az, ez a deák vers meg mondgya

Utile, lex, humile, res ignorata, necesse.

1 Utile, lehet hozzájok szollani, és vélek beszélgetni alelki jovokra való nézve, hogy őket a meg térésre, és a penitentziára vezethesük..

2 lex. A házas személyek közöt, ha valamelyike exCommunicatioban volna is. de egymáshoz ugy kel lenni valamint annak elötte., noha nem kel az exCommunicatus személynek vétkiben reszesülni.

3. Humile. A fiaknak, tselédeknek ugy kel lenni. az exCommunicatus atyokhoz, urokhoz, Aszonyokhoz, valamint annak elötte, nem vévén mind azon által részt vétkekben amelyekért exCommunicaltattak.

4. Res ignorata. Akor nem vétünk semiben, ha nem tudván exCommunicatioban valo létit valakinek. véle társalkodunk.

5. Necesse. A dolognak szükséges volta ugy hozhattya magával., hogy kel beszélni egy exCommunicatusal; törvényben lehet hini. az adoságot meg lehet kérni, adoktorok, borbélyok hozzája el mehetnek, de tsak aszükséges dolgokrol beszélhetnek vele.

K Mitsoda büntetésben esik azolyan aki szükség nélkül társalkodik egy exCommunicatusal.?

F A kis exCommunicatioban esik, hogy ha pedig közösül avétekben, a melyért exCommunicaltatot. a nagy exCommunicatioban esik.

K Mit értesz ezeken aszokon. közösülni egy exCommunicatusnak vétkiben. a melyért exCommunicaltatot?

F Ha részesülnek annak vétkiben, tanátsot adnak, segittséget. oltalmat. &c. hogy azt követhese.

K Miért bánik ilyen keményen az Anyaszent egy ház az exCommunicatusokal.?

F Azért hogy kénszerittse őket arra. az ilyen üdveséges keménysége által, hogy magokban szálván, magokat meg alázák. és penitentziát tarttsanak.

K Mit kel tsinálni azoknak akik exCommunicatusok.?

F Meg alázván magokat helyre kel hozni abotránkozást melyet okoztak, penitentziát tarttsanak, és magokat tellyeséggel az egy házi törvény alá vessék. egy szoval azon legyenek hogy azCommunicatiobol fel oldoztassanak

VII Rész Az utolso kenetröl.

Elsö Articulus A betegségröl

K Mitsoda abetegség?

F Az olyan testi vagy lelki nyavalya mely az eredendö büntöl származot, és amelyet az Isten reánk botsáttya mikor néki tettzik.

K Miért botsát az Isten mi reánk betegségeket?

F 1 Hogy minket meg alázon. 2. hogy mind avilágtol. mind pedig magunktól minket el vonyon., 3 hogy minket a halálhoz készittsen. 4 hogy avétekért meg büntessen, es hogy az ¹¹⁴⁸ által. penitentziát tarttsunk, 5 hogy az által abekeséges türesre. és a sanyaruságra tanittson. 6. hogy az ideig valo ostorozás által minket meg tisztittson.

K Mit kel egy keresztyének tselekedni midön betegségben esik.,?

¹¹⁴⁸ prov 3. 12 hebr. 12. 5. 6.

F Az Isten akarattya alá kel magát vetni., nékie ajánlani betegségit., és azt jora fordítani valamint jób. Dávid, Ezekias, Tobias. tselekedtenek.

K Mit kel tselekedni egy betegnek hogy jóra fordítsa betegségit?

F Mindgyárt apenitentzia tartásnak szenttségéről kel gondolkodni. hogy ha szükséges, békeséges türesemel kel lenni, és alázatoságal, az Isten rendelése alá hadgya magát. tsendeséggel legyen azokhoz kik hozzája látnak., akristus szenvedésiről elmélkedgyék, tégyen rendelést mind alelki, mind a világi dolgairól, a szenttségeket jó idején fel vegye., hogy ha abetegség nehezebedik. ahalálhoz készüllyön, és ha eljő. áldozza jó szivel életét Istennek

K. Mitsoda vétket kel el kerülni a betegnek?

F El kerülni atürhetetlenséget panaszolkodást, az élethez valo nagy ragaszzkodást, a szenttségek halogatását, és akettséggben valo esést.

K Mit mondhatni az olyan betegnek gyonásáról, aki tsak akor akar meg gyonni midön már igen el nehezedet?

F Az olyan vagy roszul tett gyonás, vagy haszontalanul.

Magyarázat.

Még egészséges korában is szükséges akár kinek egész elmejit arra fügeszteni hogy hasznal vehesse a szenttségeket, alélek üsméret meg vizsgálásához idő, és figyelmetesség kivántatik, nem könnyü dolog meg gyonni az egész vétkeket., mivel, hogy haaszt valaki egészséges korában nehezen viheti végben ha magának nem akar hizelkedni., tehát, abizonyos dolog, hogy abeteg annál is inkább veszedelemre veti magát, ha az utolso orájára hagyja, mert a midön az elme akemény fajdalmakban foglalatoskodik, nem gondolkodhatik akor másról., abban az állapotban mint egy jelen láttya lenni a halált, a mely fel háborittya az elméjit.. és nem engedi hogy abban atsendeséggben legyen, a melyben kellene lenni akészületre, ez így lévén, noha nem kel kétséggben esni az olyanak üdveségiről aki utolso orájára halaszttya a szenttségek vételit, mert az Isten irgalmasága nagy, mind azon által igen lehet félteni az olyat. ilyen példát minden nap látunk, és azok kik abetegnek tsak az utolso oráján jovallyák hogy alelkiről tegyen rendelést, tartván attól. hogy addig meg ijeszék. az olyanok nem igazán valo szeretettel vannak hozzája, és a szánások kegyetlen, holot inkább kel attól félteni abeteget hogy készületlen ne menyen az Isten eleiben mint attól tartani hogy meg ijed. amidön eleiben adgyák aveszedelmet, erre pedig valóságosan kel figyelmeznii mindenek, mind magáért, mind másokért.

K Miképen kel tselekedni abetegnek. hogy jó rendet tehesen lelke üsméretiről.?

F 1. Havalakivel. gyüölöséggben élt, meg kel békélleni. ha agyüölöség nyilván valo volt, a békéllésnekis nyilván valonak kel lenni, 2. ha valakit meg bántot személyiben., betsületiben. jóságában, ezeket mind helyre kel hozni, agyontato paptól ez iránt tanátsot kel kérni, 3. ha valakit meg botránkozottat. azt meg kel orvosolni. 4. ugy kel el rendelni a világi dolgait, hogy még halála előtt semi hátra ne maradgyon, neis hagyon maga után ha lehet semi törvénykedesre indito dolgot, erre valo nézve. idején tsinálja meg atestamentumát. akeresztyéni rend szerént.

2 Articulus

Hogy mi formában kel atestamentumot a keresztyéni rend szerént meg tsinálni.

K Mire kel vigyázni hogy keresztyéni rend szerént lehesen atestamentumot meg tsinálni?

¹¹⁴⁹ F 1. Azt meg kel hagyni. hogy pompáson ne temesek, el hagyván minden világi hejában valo szokásokat. hanem hogy mindenek felet, az Isteni szolgálát menyen rend szerént végben.

¹¹⁵⁰ 2 Az is igen ditséretes, és akereztyéni alázatosághoz illendő, hogy inkább kíványa a tzinteremben temetetni, mint sem atemplomban

3 Hogy ha a gyermekei még kisdedek., az Atyafiak, vagy mások közül kel olyan értelmes és jó keresztyén embert választani, aki nékik atyok helyet légyen., a kristus halálakor, szent János gondviselése alá bizá az ő szenttséges szent Anyát.

¹¹⁵¹ 4. leg először is viszá kel adni amás jóságát, és jó rendelést kel tenni az adosága meg fizetéséről.

¹¹⁵² 5 A tselédinek fizetésekről rendelést tegyen., és azon felyül is szolgálattyokat meg jutalmaztasa a menyiben lehet

¹¹⁵³ 6 Mindenekben az ország törvényére és szokására vigyázon. ajóság iránt valo rendelésben. vagy hagyásban.

7 Mentől világosabban és értelmesebben lehet., ugy irasa le testámentumját. ne hogy holta ¹¹⁵⁴ után. azt más képen magyarázván, abbol perlekedések támadgyanak

8 Az Atyafiai közöt inkább vigyázon a szegényekre

9 Ha jósága vagyon leg inkább a jóságában lévő szegényeket kel segiteni

10 A ki az egyházra akar valamit hagyni, arra vigyázon a melyik leg szegényeb, aparochiára inkább kel vigyázni mint sem más templomokra., fő képen a mely parochia ajóságában vagyon és szegény.

11 Ha atemplomokra valamit ollyat hágy. ugy mint öltözetet, kelyhet. vagy más effélét. meg kel hagyni hogy a tzimerit azokra ne tegyék, mert az Anyaszent egy ház rende ellen volna, apapoknak sem kel azt el szenvedni.

12 Ne tégyen seminémü fundatiot olyat amely meg ne egyezék az Anyaszent egy ház rendével., az ilyen dologban magától ne tselekedgyék. hanem okos, és értelmes emberektől kérjen tanátsot, mindenkor aleg szükségeseb, és üdveségesebb fundatoria kel vigyázni.

13. két dolgot kel elkerülni. az egyike a, hogy mindenit a gyermekeinek hagyni, nem gondolván. a templomokkal. szegényekkel, és az ispotályokkal. noha feles jósága vagyon, A második a, hogy a gyermekeit meg fosza, és nagyob részit jóságának a templomokra. és ¹¹⁵⁵ klastromokra hagyja, abuzgoság ugy jó, ha igaságos, mivel az Isten rendelése a, hogy hagyni kel az Atyafiaknak a mi őket illeti törvény szerént, mert az Anyaszent egy ház nem hagyja jóvá. midön atemplomokra holmit hagynak másoknak károkal.

14 Hogy ha papi jóságot birt, abbol nem kel hagyni az Atyafiaira. hanem az Atyai ¹¹⁵⁶ jóságbol., és nem kel esze elegyiteni apapi jóságot. az Atyaival. mivel az egyházi jóság., a szegények jósága.

¹¹⁴⁹ s. Aug. lib 1. de civ Dei Cap 12.

¹¹⁵⁰ Conc. 4. Mediol. p. 1. titt. de sepultura

¹¹⁵¹ s. Aug epist 54 ad Macedonium.

¹¹⁵² Eccli 7. 22

¹¹⁵³ rom 13 1

¹¹⁵⁴ Eccli 33. 24

¹¹⁵⁵ s. Aug serm 49 de diversis.

¹¹⁵⁶ Conc Trid. sess 25 Cap 1. de reforma

Meg kel tehát ezekből látni valamenyire mitsoda formában kel tsinálni atestámentumot, leg először az Anyaszent, egy ház és az ország törvényére kel vigyázni, azután a felebarati szeretetre. és az igazságra

3 Articulus

Hogy mi légyen az utolso kenet magában.

K Mitsoda az utolso kenet?

F Ez olyan szenttség mely meg segitti abeteget hogy békeséges türesem szenvedhese¹¹⁵⁷ nyavalóját., ez avétket el törölvén. egéséget is ad atestnek, ha a szükséges az üdveségre.

Az utolso kenet szenttség. mivel olyan láthato jel. mely kegyelmet ad. apap meg keni abeteget,¹¹⁵⁸ és imádságot mond reája ez a láthato jel, akegyelem pedig ez. hogy a betegnek lelki gyógyulást ad. és testit is. ha a szükséges az üdveségre

K Honnét tudgyuk azt hogy akenet, és az imádság kegyelmet ad?

F A szent írásbol. és a traditiobol

Betegé valaki közöttetek hivassa az egyházi szolgálókat, és imádkozanak érte, és meg kenvén¹¹⁵⁹ ötet olajal. azurnak nevében. és ahitből származot imádság meg tarttya abeteget, és fel segélli ötet az ur., ha bünt tselekedet meg botsátatik néki.

¹¹⁶⁰ A traditiobol tudgyuk mert a régi szent Atyák. eröl emlékezetet téznek, abizonyos hogy az Anyaszent egy ház. mindenkor élt ezel aláthato jelel. hogy kegyelmet osztogáson a betegeknek.

K Miért nevezik ezt a szenttséget utolso kenetnek?

F Mert leg utolszor veszik fel ezt a kenetet, mivel már meg kenettek volt akereszttségkor, a bérnálásakor, apüspök. vagy a pap szenteltetésekor. és leg utolszor ahalálos betegségekcor.

K Mitsoda féle olajal kenik meg abeteget?

F Az olaj magnak olajával. a melyet apüspöknek kel meg szentelni nagy tsötörtökön.

K Mit jelent a püspök által meg szenteltetet olajnak kenettye,?

F Jelenti a szent Léleknek belső képen valo kenetit. mely a lelket büneiböl meg tisztittya. és meg erősitti, az ördögi kísértetekben. akristus áldásának erejével. a kinek képit viseli apüspök.

K Kit illet fel adni ezt a szenttséget?

F A püspököt, és a papokat illeti

K Fel leheté azt adni minden féle papnak.?

F E leg inkább a plebanusokat illeti, de szükségben minden féle pap fel adhattya

K Szükségesé egy néhány papnak jelen lenni ezen szenttség fel adásakor?

F A görögöknél hét pap vagyon jelen, az elöt nálunk is egy néhány papnak kellett jelen leni, mikor lehetet, de egy elegendő, ez is most a szokás, hogy tsak egy adgya fel.

K kiknek adgyák fel az utolso kenetet?

¹¹⁵⁷ jacob 5. 14.

¹¹⁵⁸ Conc Trid. sess 14. Cap 1. de extr. onct

¹¹⁵⁹ jacob 5. 14. 15.

¹¹⁶⁰ orige. hom 2. in levit. s. Chrys. lib 3. de sacerdocio, s. Innocen. epist 1. ad decentium

¹¹⁶¹ F A keresztyének, kik betegségben vannak, és a kik el érték az okoságnak idejét. de főképen azoknak kik veszedelmes betegségben vannak

K Meg kellé várni hogy a beteg utolsó orájára jusson. és akkor adgyák fel neki.

F Nem. mert az elég ha a betegség veszedelmes, és hasznosab ha utolsó orájára nem hagyák.

K Miért léssen hasznosab?

F 1. Mert azt nagyobb készüllettel vehetik fel. 2. úgy tettik mint ha az Istent kísértene ha abetegnek olyankor kérnek testi egészséget a midőn már haldoklik. hogy ha pediglen még abeteg felől reménség lehet, akkor kísértés nélkül ez a szentség atesti orvoságot hasznosá teheti.

4 Articulus Az utolsó kenetről.

K Micsoda hasznot téssen az utolsó kenet mi bennünk,?

¹¹⁶² F 1. A vétket meg bocsátja 2 kegyelmet és erőtt ad hogy békeséggel szenvedhesük abetegségben lévő fájdalmakat, és hogy ellene állhasunk az ördögi kísérteteknek amelyek akoron erősebbek, 3 egészséget is ad atestnek ha a szükséges aléleknek.

K A halálos vétkek bocsátatnaké meg, vagy csak a bocsánandók ebben a szentségben?

F szent Jakab közönségesen szól. mindenikéről mondván hogy ha a beteg vétkekben vagyon, ez a szentség meg bocsátja neki, erre való nézve el kel hinni hogy meg bocsátja azokat a vétkeket. a melyekben a beteg találkozik, és a melyekért igazán töredelmeséggel vagyon, de az ¹¹⁶³ Anyaszent egy ház aról nem végezet hogy ha csak abocsánando vétket bocsátjaé meg vagy a halálost is. a theologusok sem egyeznek meg ez iránt, szent károly. azt tanította hogy mindenikét.

K Mivel hogy szent Jakab azt mondja. hogy ez a szentség meg gyógyította a beteget, miért mondd tehát hogy egészséget úgy ad atestnek. ha szükséges aléleknek?

F noha szent Jakab nem ilyen formában mondja is, mind azon által. természet szerént lehet azt úgy mondani. mivel a szentségek ami hasznunkra lévén rendeltetve, atesti egészség anyiban hasznos, a menyiben szükséges az üdvösségre

K Az utolsó kenet szükségesé tellyeséggel abetegnek.?

F Nem., mert a nélkül is lehet üdvözülni, de magunknak rosszat kívánnánk, az Istent is meg bántanok, hogy ha szán szándékal meg fosztanak magunkot olyan nagy hasznoktól. a melyeket ad eza szentség

K Micsoda készüllettel kel azt fel venni.?

F Erős hittel, penitencia tartó elmével, büneiért való töredelmeséggel., és magát az Isten akarattya alá való ajánlásal.

K szükségesé elsőben apenitencia tartásnak szentségihez járulni, minek előtte az utolsó kenetet fel vegyék?

F Igen is jó. és hasznos hogy ha ameg lehet

¹¹⁶¹ Conc trid sess 14. de extre. unct.

¹¹⁶² Conc trid sess. 14. Cap 2. de extr. unct.

¹¹⁶³ Instruct de extre. unct.

K szükségesé hogy ha lehet a viaticumot az utolsó kenet előtt fel venni?

F Az Anya szent egy ház régi szokása szerint az előtt az utolsó kenetet adták fel először. azután a viaticumot, mindenütt így tartja ez a szokás az egész Romai Anyaszent egy házban atizen harmadik saeculumig. meg most is némely szerzetesek így tartják. leg alább a Cistercianusok. de mostanában a nap nyugoti Anyaszent egy házban közönségesen a viaticumot az utolsó kenet előtt adgyák fel.

K Mit kel abetegnek tselekedni mikor az utolsó kenetet adgyák fel?

F Imádkozni kel apapal együt, és az Istentől büneiért való bocsánatot kel kérni.

K Mit kel azoknak tselekedni kik jelen vannak midőn azt a szentséget fel adgyák?

F Imádkozni kel a papal együt abetegért., magokban kel szólniok, meg gondolván ez életnek rövid voltát., és azt hogy még ökk is arra az órára jutnak a melyben láttyák lenni abeteget.

K Mit kel abetegnek tselekedni az utolsó kenet fel vétele után?

F Tsak az Istenről kel gondolkodni valamég éll, hálákot kel néki adni, gondolkodni kel ahalálról, és az öröké valóságrol.

K Az utolsó kenetet fel adgyáké többször egy szernél.?

F Igen is. mindenkor mikor valamely nagy betegségben esik valaki, de a kinek egy szer fel¹¹⁶⁴ adták, ugyan azon betegségben már többször fel nem adgyák hanem ha hosszas betegségben esvén. jobban kezd lenni, kevés idő múlva ismét betegség találna ésní. mostanában ez a közönséges szokása adeák Anyaszent egyháznak.

VIII Rész Az Egy házi rendről.

Első Articulus Mi légyen az Egy házi rend.

K Mitsoda az Egy házi rend?

F Ez olyan szentség amely hatalmat és kegyelmet ad az olyan szolgálatra a mely az Isteni ditséretet, és a lélek üdveségit tekénti.

Mondám hogy az egy házi rend szentség. mert olyan látható jel. amely kegyelmet ad. mivel midőn apüspök kezeit teszi arra a kit fel szentel., és imádságot mond reája. ebből áll a külső látható jel, ahatalom, és a kegyelem. a melyel követi a szent szolgálatokat. ugymint a szent Mise áldozattját, a bünök bocsátását. a predikállást, és a szentségek ki szolgáltatását. etehát a kegyelem. melyet ad ez a látható jel

K Honnét tudgyuk mi azt hogy ez a jel ezeket a lelki dolgokat tselekeszi?

¹¹⁶⁵ F Azt tudgyuk az Írásbol. és atraditiobol, az Írás téssen emlékezetet, az Apostoloknak kezeke való illetésről. apapság, és a Diaconusag iránt, és akegyelemről. mely a kézel való illetéshez. és az imádsághoz vagyon ragasztva. Tudgyuk minden saeculumoknak

¹¹⁶⁴ Conc Trid. sess 14. Cap ult

¹¹⁶⁵ Act 6. 6. 1. Tim 4. 14. 2 Tim 1. 6. s. Chrys. hom de epist s. paul. s. Ambr de digni sacerd cap 5. s. Aug. lib 1. contr. epist parmeni. s. Hier. dialog. contr luciferi

traditójából., hogy az Anyaszent egy ház az Írásokra való nézve, mindenkor úgy tekintette a püspököknek az ur szolgaira való kezeknek tételét az imádsággal együtt. mint olyan Ceremoniát, amely kegyelmet oszt

K Kit illet feladni az Egy házi rendnek szentségét?

F Csak egyedül a püspököt. ezt látjuk a szent írásból. hogy csak az Apostoloknak. és a helyekben következő püspököknek. adatot a hatalom akézel való. illetésre. ezt a traditóból is tudjuk., mivel az Anyaszent egy ház mindenkor azt tartotta hogy csak egyedül a püspököknek ¹¹⁶⁶ volt arra hatalmuk, és mindenkor ellene állt azoknak, kik apapoknak is akarták tulajdonítani azt a hatalmot.

K Az Egy házi rend szentségének melyek az effectusi?

F 1. A hatalom amelyel követi a rendhez tartozó hivatalokat.

¹¹⁶⁷ 2 A kegyelem, hogy azokat Áldással követhesse. 3. A bélyeg, amely el törölhetetlen. ettől is vagy on hogy ezt a rendet két szer fel nem vehetik.

K Hányféle az Egy házi rend?

F Rend szerint hetet számlálnak. 1. A kapus. ki a templom kapujára vigyázot. 2. az olvasó, 3 A Exorcista, 4. az Acolysta, 5 A sub Diaconus 6. A Diaconus. 7 A papi rend. a négy első alaton rendnek nevezik. a három utolsót nagynak.

K Kell-e azt hinni, hogy a püspökök felelősek azok apapoknál?

¹¹⁶⁸ F Igen is mert még a negyedik saeculumban az Anyaszent egy ház eretneknek tartá Aeriust azért, hogy ezt az igazságot tagadá.

K Mind ezek a rendek Isteni rendelkezések?

F A püspökség, papság. Diaconuság. Isteni rendelkezések, a többi az Anyaszent egy ház rendelte

¹¹⁶⁹ A papságnak. és a Diaconuságnak rendelkezése. világosan ki tette a szent Írásból; a sub Diaconusról és az aláb való rendekről emlékeztet tesznek még az első idejében az Anyaszent egy háznak.

K Az alá való rendek tehát nem szentségek.?

F vannak olyan theologusok kik az alá való rendeket és a subdiaconuságot nem tekintik úgy mint szentségeket

K Mint hogy a szentségeket a Kristus rendelte a Diaconuság nem lehet tehát szentség mivel azt az Apostolok rendelték?

F A Diaconuság valóságos szentség. mivel az egy része a papságnak, a melyet is a Kristus rendelte.

Magyarázat

A midőn azt mondják. hogy a Diaconuságot az Apostolok rendelték, egyebet azal nem akarnak mondani, hanem azt., hogy az Apostolok választottak olyan híveket. a kiket csak azt a részt közölték a papságnak, ettől is vagy on hogy sok nevezetes Theologusok több rendeket

¹¹⁶⁶ 1. et 2. Can. Apostol. s. Chrys. hom 11. in 1 epist ad Tim. s. Hier. epist ad Evagrium

¹¹⁶⁷ Conc Trid sess 23 de ord.

¹¹⁶⁸ s. Epiph. heres 25 s. Aug. lib de heres. In epistolis s. Ignat Mart in 1 saeculo.

¹¹⁶⁹ Joan. 20. 22. 23. 1 Cor 11. 24. Act. 6. 5. 1 Tim. 3. 8. s. Cornel. epist ad. fabium Antioch. s. Cypr. epist 24. ad optat sub diac. Conc. 4. Carthag.

is úgy tekintik mint részeit az Egy házi rend szentségének., egy szóval azon minden meg egyezik, és ahit ágazattya, hogy az Egy házi rendnek egy szentsége vagy on igazán szolván. mely a papság. apapok azt fel szentelésekor veszik., az első Diaconusokat az Apostolok rendelték a püspökök, és apapok könyebségekre, az aláb valo rendeket, a Diaconusok könyebségire rendelték.

2 Articulus.

Azokrol az akadályokrol melyek meg nem engedik az egy házi rendben valo menetelt.

K Kitsodák azok, kik az Anyaszent egy ház rendelése szerént az Egy házi rendet fel vehetik?

F Mind azok akikben valamely akadály nem találkozik. akik alkalmasok az egy házi szolgálatra és akik az Istentől arra hivatalosok.

K Mit értesz azon. akikben valamely akadály nem találkozik?

F Értem az olyan fogyatkozásokat, a mellyek miat. bé nem vétethetik valaki. az egy házi rendben, vagy ha bé vétetet is nem követheti annak hivatallyát.

K Hány féle az az akadály.,?

F két féle, 1. az, amely valami fogyatkozástól jö. 2. a mely valamely vétektől vagy on.

K Melyek azok afogyatkozások amelyek akadályt. tehetnek?

F Nyoltzat számlálnak. 1. az elmének fogyatkozása, 2. A testnek, 3 A születesnek, 4. Az időnek, 5 A szabadságnak, 6 A szentségnek, 7 A jamborságnak. 8 A maga viselésben valo fogyatkozás.

K kitsodák azok a kiket meg akadályoztattya az elmének fogyatkozása?

F Az esztelenek, a kiket anagy nyavalya szokta törni, az ostobák, és akik. tellyeségel tudatlanok.

K kitsodák azok akiket meg akadályoztattya a testnek fogyatkozása.?

F A kik tisztességel nem tehetik az Egyházi szolgálatot, úgy mint a kiknek. az első vagy a második uja el vagy on vágva. kik bal szemekre vakok, sánták. vagy görbék.

Azok kik ezekben a fogyatkozásokban estenek fel szenteltetések után., végben vihetik szolgálattya a mennyiben meg engedik ezek a fogyatkozások., úgy mint, egy pap akinek akezét el vágják, misét nem mondhat, de predikálhat, és gyontathat, hameg süketült, nem gyontathat, de misét mondhat.

K kitsodák azok a kiket meg akadályoztattya a születesnek fogyatkozása?

F Azok. akik nem a törvény szerént valo házásban lettenek.

K kitsodák azok akiket meg akadályoztattya az időnek fogyatkozása?

F Azok kik még el nem érték azt az időt hogy az Egy házi rendben vétethessenek a szabot rend szerént.

K kitsodák azok, akiket meg akadályoztattya a szabadságnak fogyatkozása?

F Azok akik rabok., vagy jobbágyok. vagy azok kik adóságban vannak

K. kitsodák azok, akiket meg akadályoztattya. a szentségnek fogyatkozása?

F Azok, kik nintsenek meg keresztelve, kik bigamiában estenek.

K Mit értesz ezen a szón bigamia?

F Értem azokat. akik egy néhány szor házasodtanak meg.

K kitsodák azok akiket meg akadályoztattya a jámborságnak fogyatkozása.?

F Azok kik olyan tiszttségeben voltak. a Mellyekben vér ontásokot követtek, ugy mint ahadviselők, kik hartzokon voltak. a birák kik halálra ítélték arabokat.

K kitsodák azok a kiket meg akadályoztattya a maga viseléseknek fogyatkozása?

F Azok, akiknek nyilván valo penitentziát kellett tartani. azok kik rossz magok viseléséért. rossz hir. névben estenek.

K Mitsoda vétkek azok. a melyek meg akadályoztattya azokat kik azokban estenek?

F A szán szándékal. valo gyilkosság. akétszer valo meg keresztelkedés. az eretnekségben valo részesülés.

K Mit kell tselekedni az olyannak aki ilyen akadályokban találkozik?

F Az olyan hogy ha nem Egy házi avilági rendben kel maradni, ha pedig egy házi. minden egy házi szolgálatot félben kel hagyni.

3 Articulus.

Hogy mitsoda készülettel. és mitsodásnak kel. annak
lenni aki az egy házi rendben akar menni, és hogy
hivatalosnak kel erre lenni.

K Mind azoknak. kik a felyeb meg mondot akadályok nélkül vannak, leheté az egy házi rendben meni?

F Nem, mert még szükséges azon kívül hogy azokra a szent szolgálatokra, hajlandok. alkalmasok, és Istentől hivatalosok legyenek.

K. Mitsodásnak kel tehát lenni hogy alkalmas legyen valaki az egy házi szolgálatra?

F 1. szükséges hogy a világtól magát meg vonja. 2. amaga hasznát ne kerese, 3. felebaráttya szerető legyen, 4. az Isten ditsőségét., és felebaráttya üdvességét kerese, 5 tudománya legyen.
¹¹⁷⁰ 6. alkalmas az Anyaszent egy ház szolgálattya. 7. bátor, és álhatatos legyen. 8. okos, 9 békeséges tüdő, 10 tiszta életü, legyen. 11 szerese amunkát, és atanulást, 12. amagános életet, 13 kerüllye akényeséget. 14. alázatos és intést szerető legyen. 15 az imádságot szerese.

K Ezeken kívül kívántatiké még valami apapi rendhez?

F Még ezeken kívül szükséges hogy arra Istentől hivatalos legyen.

K Honnét tudgyuk mi azt hogy nem magunknak kel ezt a rendet választanunk hanem Istentől kel arra hivatalosnak lenni.?

F Azt tudgyuk aszent írásból, atraditioból. a proféták, akristus. és az Apostolok példájiból. és valamenyi szent püspökök, és szent Egy háziak voltak azoknak példájokból.

K kitsodák azok, akik nem hivatalosok az Istentől az Egy házi rendre.?

F 1. Az olyanok., a kikben azok akészületek és indulatok nintsenek. a melyekről szollottunk. 2 az olyanok akik ebben adologban tsak a szüléjek, és attyok fiai akarattyokot követik. 3. az olyanok. kik az egy házi rendre tsak az előmenetelért, és a fősvénységért vágynak, 4 az

¹¹⁷⁰ s. Hier. epist ad nepotianum. s. Chrys. de sacerdo. s. Greg. Nazi. ora. 1.

olyanok kik minden féle uton modon azon vannak, és sürgetik püspökjöket. hogy fel szentelje őket. 5 az olyanok, akik arendeletlen életből. az egy házi rendben akarnak egy szers mind menni.

¹¹⁷¹ K kitsodák azok, akik felöl el lehet gondolni hogy az Istentől hivatattak erre a rendre?

F Az olyanok, akik noha érdemesek legyenek is arra a rendre. de magoktól semit nem tselekesznek. hanem meg várják hogy a püspökjök sürgesse arra. vagy is leg aláb egy olyan okos és értelmesnek követik tanáttsát. aki mind buzgo, mind pedig tudgya az Anyaszent egy ¹¹⁷² ház szabot rendit. mivel tsak kételkedhetünk abban hogy ha az Isten hivuté ebben a rendben., a midön magunk valasztyuk azt magunknak., akár mely jó légyen is a mi szándékunk.

K Miért lehetne abban kételkedni?

¹¹⁷³ F Mert szent Pál azt mondgya, hogy senki nem veszi magának etisztességet hanem aki hivatatik Istentől valamint Aaron. aképen a kristus is nem tulajdonította magának etisztességet hogy fő pap. lenne, hanem azt. az Atya Istentől vette.

K Szabadé az Atyáknak. a papi rendre szánni azö gyermekeket?

F Igen szent dolog azt kivánni hogy gyermekek az egy házi rendre hivatassanak., és hogy őket ugy is nevellyék hogy arra alkalmasok lehesenek. de el kel kerülni azokat a vétkeket. a melyekben esnek sok Atyák.

K Melyek azok a vétkek.?

F. 1 Amidön gyermekeknek hajlandóságokat eröltetik, 2. midön azt rendelik apapságra amelyikben keveseb elmét tapasztalnak 3 a midön tsak az előmenetelt. és a hasznot tekéntik. 4. amidön tsak azt keresik hogy valamelyik gyermekektől meg menekedhesenek. vagy hogy az egy házi jóságot. a familiában meg tarthasák. mint örököst. 5. Mikor a dispensatiohoz folyamodnak. az Anyaszent egy háznak minden szüksége és haszna nélkül., 6. midön a püspököknél. és a világi hatalmasoknál. sok féle mesterségekel azon vannak hogy gyermekekért. meg szegjék az Anyaszent egy ház törvényit. és a szent Canonokat

K Mik követik rend szerént az ilyen vétkeket.?

F 1. Az Isten rend szerént meg nem áldgya az olyanokat. kik ilyen formában mentenek az egy hazi rendben. és gyakorta familiájoknak gyalázattýára. és az Anyaszent egy háznak botrankoztatására léznek. 2. az illyen vétkekért. az Isten átka szál némelykor a familiákra., és azért meg engedi hogy régi familiák el fodgyanak. 3. ha az atyáknak büntetésit. a más életre halaszttya, azért tselekeszi hogy keményeb legyen büntetések. 4. A szent írásban nagy példákot látunk az. olyanokrol akik hivatlan akarnak az egy házi rendben menni, amelyekért ¹¹⁷⁴ rettegjenek az olyan atyák. akik az Isten rendelése ellen akarják abban a szent rendben tenni gyermekeket, nagy példa koré, Dathan. Abiron. Osias király meg belpoklosodék azért. hogy a füstölöre akará tenni kezét., ezek apéldák. az új törvénybéli papságot és szolgolatot is illetik.

¹¹⁷¹ Catechis. Conc. Trid.

¹¹⁷² s. Greg. lib 1. pastoral.

¹¹⁷³ Hebr. 5. 4.

¹¹⁷⁴ Num 16. 4. Reg. 15.

4 Articulus

A Tonsuráról. az az. ahaja el nyíréséről annak, aki az egy házi rendben vétetik.

K Mitsoda a tonsura.?

F Ez olyan Ceremonia, a melyel az egy házi rendben vétetvén valaki. azután mind egy házi jóságot birhat mind atöbb szent rendeket fel veheti.

K Miért nevezik ezt a Ceremoniat tonsuranak?

F Mert nagyobb része ennek a Ceremonianak. a haj nyírésből áll.

K Miből áll tehát az a Ceremonia?

F Három dologból. 1. aki arendben akar menni apüspök eleiben mégyen hoszu köntösben., akarján tartván a superpeliciumot, és a kezében egy gyertyát. 2. annak a püspök a haját meg nyiri kereszt formára, és az alat akit nyirnek fogadást téssen hogy. egyedül az Istent veszi örökségül magának. 3 apüspök reája adgya azután a super peliciumot.

K Miért veszen hoszu ruhát magára az, aki magát tonsuráltatni akarja?

¹¹⁷⁵ F Mert az, az egy házi rendnek ruhája, a szent szabot rend szerént.

K Miért tart gyertyát akezeben.?

F Azért hogy a püspök képében akristusnak ajánlván magát. azal meg mutassa hogy az Isten szolgálattában ugy akar égni valamint agyertya.

K Miért nyiri el ahaját apüspök annak. akit az egy házi rendben vészen?

F Meg akarja mutatni néki azal. hogy a világtól tellyeséggel el kel magát vonni. és el hagyni mind azt. valami a szükség felet vagyon

K Miért mondgya az alat a még nyirik hogy az Istent veszi magának egyedül örökségül?

F Azt fogadgya fel akristusnak és az Anyaszent egy háznak hogy világtól tellyeséggel meg válván az egy házi rendben akarja tellyes életét az urnak szolgálattában szentelni.

K Miért adgya néki apüspök. a superpeliciumot?

F 1 Azért. hogy meg értesse véle ez által, hogy egy házi személy lévén, az egy házi ruhát viselheti, és hogy a feje ruha ártatlanságot, és tisztaságot jelentvén, tiszta életet is kel néki élni.

K Miért nyirik el az egyházi renden lévök haját.

F Az Anyaszent egy házhoz valo engedelmeségért. a ki is azt akarja hogy az egy háziak meg különböztessenek az által avilagiaktól

K A tonsura régi szokásé az Anyaszent egyházban?

F Közönségesen azt tarttyák hogy a hatodik saeculumban kezdödöt.

Magyarázat

Az első saeculumokban a püspökök. és atöb egy házi renden lévök semiben nem különböztetettek meg külső képen a világiaktól. mivel azok féle üldöztetések azt meg nem engedték az egy háziaknak hogy más féle köntösöket viseljenek, valamint hogy még most is

¹¹⁷⁵ Conc Trid sess 23. Cap 6. de reforma

anap keleti országokban a missionariusok csak nem egészen világi köntösben járnak, hanem ¹¹⁷⁶ azt látjuk szent Gergely pápa idejében a hatodik saeculumban hogy az egy háziak már különös köntösöket viseltek, ami pedig atonsurat illeti. ahetedik, és a nyolczadik saeculumban már közönséges bé vett szokás volt.

K kiknek kel atonsurat meg engedni.?

F Az olyanoknak, akik felöl el lehet hinni. hogy az Isten hitta apapi rendre

K Hány esztendő korában lehet valakit tonsuralni?

¹¹⁷⁷ F A Tridentinumi Concilium meg engedi gyermekeket is. csak tudgyanak már írni, olvasni. meg légyenek bérnáló, és ahitnek fő ágazatit tudgyák

K Mitsoda szándékban kel annak lenni aki atonsurat fel veszi.?

F 1. olyanban hogy az egy házi rendben akar élni, és meg halni. 2. hogy abban az Istennek szenteli magát. minden haszon keresés. és kevélység nélkül. 3. hogy mindenben engedelmeskedni fog apüspökjének. és a szent szabot rendeknek. 4. hogy egész életében az egy házi jeleket fogja viselni. úgy mint a tonsurat. rövid haját. és az egy házi köntöst. 5. hogy a világot meg veti. és a Clericusoknak meg tiltot multságokat el kerüli. 6. hogy magát tellyeséggel a szent tudományok tanulásában. és az imádságban foglallyá, 7. hogy magát meg tüköztető. és sanyaru életet fog élni

K Mitsoda hasznai vannak atonsuranak?

F 1 A tonsura azembert az egy házi rendben teszi. 2. az egy házi rendnek privilegiumával élteni. 3. atöb egy házi rendekhez közelíti, 4. szabadságot ad arra hogy egy házi jóságokat birhat.

5 Articulus

A Beneficiumrol. vagy az egy házi jóságokrol. és a simoniáról.

K Mitsoda a beneficium?

F Az olyan egy házi titulus, a mely allando, és meg maradando részt ad annak aki azt viseli. hogy birhasa némely részit az egy házi jóságoknak., véghez vivén azokat aköteleségeket a melyek ahoz vannak foglalva

Magyarázat.

Az első saeculumokban, nem ilyen formában üsmerték abeneficiumokat., mivel az egy házi jóságok közösök voltak, apüspökök viseltek azokra gondot, és ök is tartották azokból az olyanokat a kiket kivántatot, és atöbbit. alamisnára. és a templomokra fordították. de idővel. és lassanként. az egy házi jóságokból részt kezdének szabni apüspöknek, részt az egy háziaknak, részt a szegényeknek, részt. a templom ujitására., végtire azok változtatások után aza szokás maradt meg. a melyet mostanában látunk. és ugyan azon mostani szokás szerént is szollunk it az egy házi jóságokrol.

K Mitsodásnak kel lenni hogy lehesen beneficiumot birni?

F Tonsuratusnak kel lenni. jó életűnek, és jó erkölcsűnek, és hogy alkalmas legyen végben vinni. ahivatalokat melyek kivántatnak abeneficiumhoz.

¹¹⁷⁶ Hom. 4. in Evang

¹¹⁷⁷ Conc Trid. sess 23. Cap 4.

Hogy ha pedig olyan beneficiumot bír hogy köteles amások lelkére vigyázni. papnak kel lenni. predikálni, gyontatni. aszentségeket ki kel osztogatni. és ezeket jól kel vegben vini.

K leheté beneficiumot adni az Attyafiainak vagy jó akaroinak?

F lehet hogy ha azok arra méltobak másoknál. de hanem méltobak az Istent meg bánttyák, és az Anyaszent egy házat meg botránkoztattyák, igen könnyü ez iránt magának hizelkedni, de jaj annak a ki ebben adologban magának hizelkedik.

K A keresztyéneknek. nem kel tehát tsak könnyen arra ajánlani magokat hogy beneficiumot szerezenek attyokfiainak és jó akaroinak.?

F. Nem mert ha olyan keresztyének kik az Istent félik, könnyen arra nem ajánlyák magokat, hogy másoknak egy házi joszágokat szerezenek, 1. hogy ne részesüllyenek azoknak vétkekben kik azokat osztogattyák, és akik kérésekre nem a leg érdemesebbet választották, 2. azért hogy Isten előtt számot ne adgyanak azokért avétkekért a melyekben eshetik az akinek az egy házi joszágot szerzették, a joszág ki szolgáltatásáért, a mely keresztyénben, élő hitt vagyon, az ¹¹⁷⁸ olyan retteg amidön láttya hogy amások vétkiért is számot kel adni Istennek

6 Articulus A simoniáról.

K Mitsoda a simonia?

F A nem más hanem amidön fel tett akarattal akarják meg venni. vagy el adni alelki dolgokat., vagy azt ami alelki dolgokat illeti,

K Hány féle a simonia?

F Három féle, valóságos, Conventionalis. és mentális,

K Mitsoda avalóságos simonia?

F Midön pénzt, vagy egyebet adnak. vagy vesznek valamely lelki dologért, vagy azért, ami alelki dolgot illeti.

K Mitsoda a Conventionalis simonia?

F A midön azon meg alkusznek hogy aföldi jókért lelki jokat adgyanak, hogy ha az alkut végben vitték, a valóságos simonia, hogy ha pediglen nem, Conventionalis.

K Mitsoda a mentalis simonia?

F A midön fogadás. vagy alku nélkül, olyan szándékal adnak valamely lelki dolgot hogy azért testi hasznot vegyenek, vagy hogy olyan szándékal. adnak valamely földi jót. hogy azért lelki jót vehesenek.

Példának okáért én másnak egy házi joszágot adok de azért, mert reménlem hogy azért ajándékot veszek, más képen nem adnék, valamely hasznos szolgálatot teszek, ajándékot is adok, de olyan végre, hogy én azért magamnak, vagy atyám fiának egy házi joszágot nyerhesek. én semi ígéretet. se alkut nem tettem, az én szándékom tsak a, hogy a lelki jóért, földi jót szerezhsek, vagy a földi jóért, lelki jót, mind azon által. szivemben és elmémben simoniát tselekedtem.

K Simoniaé valamiben szolgálni az olyannak a ki beneficiumot adhat. vagy szerezhet?

¹¹⁷⁸ 1 Tim. 5 22.

F Simonia, hogy ha a szolgálatban a beneficiumot tekintik, ha a szolgálat nem a beneficiumért vagy. akkor nem simonia

K Honnét jö ez a szó simonia?

¹¹⁷⁹ F SÍmon magustol. a ki pénzt akart adni hogy ő is tsudákat tehesen.

K Honnét tudgyuk mi azt, hogy a simonia tilalmas?

F Az okosság meg tanyithat arra. hogy nem szabad se el adni, se meg venni a lelki dolgot, de ¹¹⁸⁰ ezen kívül mind akristus, mind az Anyaszent egy ház ezt tilalmazza. *Adgyátok ingyen.* mondgya akristus. *a mit ingyen vettetek.*

K Mitsoda büntetéssel büntetik meg a simoniát?

F 1 Hogy ha a simonia nyilván valo., az exCommunicatio a pápát illeti, hogy ha titkos. ¹¹⁸¹ apüspököt. 2. apapi jorzágot tölle el veszik. 3. semmi papi jorzágot többé nem birhat, gyalázatban esik. és arégi szabot rend szerént a papi hivataltol el tiltathatik,

7 Articulus

A Beneficiariusok köteleségiről

K Mitsoda aköteleségek azoknak, akik egy házi jorzágokat birnak?

F 1. Hogy nagy hüségel vigyék végben. azokat ahivatalokot melyek azon egyházi jorzágokot illetik. 2 igen vigyázanak arra, hogy a jorzág elne romollyék, és annak levelei elne veszenek., 3. hogy annak jövedelmét szentül költtsék el. 4. hogy az Isteni szolgálatot szorgalmatoságal. és buzgoságal vigyék végben.

K Mire kel fordítani abeneficiariusoknak az egy házi jorzágot?

F Az egész jorzágban lévő meg romlot epületeket meg kel ujitani. 2. A jorzágban lévő templomokban az oltári ruhakra és eszközökre gondgya légyen. hogy az Isteni szolgálat tisztéségel menyen végben 3. tarttson anyi számu papokot. és egyházi renden lévőket. amenyi kivántatik az egy házi jorzágnak fundátiojához. 4. minek utánna mindeneket ki fizetet volna, ajövedelemből tsak anyit tarttson meg. a menyi szükséges hogy magát betsületesen tarthasa., 5. minek utánna ki vette volna amaga szükségire valot., a mi meg marad adgya aszegényeknek.

K Mitsoda szegényeknek kel adni. minek utánna ki vette volna a maga szükségire valot?

F Fő képen az olyan szegényeknek kel adni. akik az egy házi jorzághoz valok, a kik ót lakosok, az okosság hoza magával. hogy az olyanokot kik a jorzágokot az Anyaszent egy háznak adták kik annak tizedet fizetnek és annak szolgálnak, inkább kel segiteni mint sem az idegeneket., a felebaráti szeretet is azt hoza magával., mindenik egy haznak vannak olyan szegényei akiket tartani kel.

K A ki egy házi jorzágot bir. adhaté az attyafiainak a jövedelemből.

F Hogy ha az attyafiai szegények. nem tsak adhat. de kel is azokat segiteni. ugy mint ¹¹⁸² szegényeket., de azért adni hogy meg gazdagullyanak, hogy kényesebben. és nagyob uraságban élyenek, avétek volna, amelyet az egész Conciliumok, és a szent Atyák kárhoztattyák.

¹¹⁷⁹ Act. 8. 19.

¹¹⁸⁰ Matth. 10. 8.

¹¹⁸¹ Conc. Calcedo. Cap 2. extra de sim.

¹¹⁸² Conc Trid. sess 25. Cap. 1. de reform

8. Articulus.

Az Egy házi also rendekről

K Melyek az egy házi also rendek?

F Négyet számlálnak. úgy mint akapus, az olvasó, az exorcista. és az Acolystha

K Miért nevezik ezeket also rendeknek.?

F Hogy meg különböztessenek a fő szent renden lévőkötől, akik az oltárhoz közelebb valók, és akik tellyeséggel. az Anyaszent egy háznak szenteltettek..

K Mitsoda akapusnak hivatala.?

F 1. Hogy a templom kapuját meg nyissa. és be zárja, 2 hogy a hitetleneket. eretnekeket, és az ExCommunicatusokat a templomban ne bocsássa. 3. hogy meg ne engedgye hogy mások be menjenek a sanctuariumban hanem csak azok. akiknek illik oda be menni., 4 meg ne engedgye a templomban atiszteletlen dolgokat a hejában való beszélgetést, 5 a templomban lévő eszközököt, az oltárhoz való ruhákat, és a templomot tisztán tartassa, 6. a szabot időben harangozon

K Mitsoda az olvasónak hivatala?

F 1. Hogy énekelje. vagy fel szoval olvassa az Epistolákat, és a szent Atyák írásit,

2. A régi időkben a midőn apap magyarázta a népnek a szent írást, az olvasó fent szoval olvasta el a verseket. a melyeket magyarázot, tudni illik, az olvasó el olvasot egy részt, a pap¹¹⁸³ azt utánna magyarázta, midőn pedig a püspök magyarázta az Évangéliumot, akkor a Diaconus olvasta el a mit meg kellett magyarázni.

K Mitsoda az Exorcistának hivatala.?

F. 1. Régenten az ördögöket ők üzték. ki akikben voltak, de már mostanában ezt a hivatalt. apapok viszik végben. 2. a szentelt vízhez való sót. és vizet. néki kel el készíteni. 3 a midőn apüspök, vagy egy pap exorcizálni akar valamely ördögöt., néki kel elő készíteni mind azt valami ahoz kívántatik.

K Mitsoda az Acolythának hivatala?

F. 1 A gyertyákat ő gyűjttya meg, 2. a nagy Misekor, a processiókor. a gyertyát ő viszi. 3. a füstölőt, és a temjént ő hordozza, 4. a tűzet, és a temjént ő készíti el., 5. A szent áldozathoz való bort és vizet el készíti. és azokat a sub Diaconus kezében adgya a misekor. 6. A szent áldozatkor a Diaconusok. és apap mellet vagyon.

K Nagyra kellé betsülni mind ezeket a hivatalokat?

F Mind a valami az embert akristushoz közelíti, és részesé teszi a szenttésséges titkokban. a mind nagy, és méltó atiszteletre. a régi időkben nagy jutalomnak tartották ha be vették az olyanokat, kik apogányok előtt vallást tettek a hitről., ha csak a leg alább való rendben is, ezt láttyuk a szent Cypriánus 33. és 34 leveleiből melyeket irt a maga népének két olvasónak ordinatioirol. akik az üldözéskor vallást tettek a hitről.

¹¹⁸³ Pontifi. rom. ad lector

9 Articulus.
Az Egy házi fő rendekről

K Melyek az Egy házi fő rendek.?

F A sub Diaconuság, a Diaconuság és a papság.

K Miért neveztettnék ezek a rendek fő rendeknek?

F 1. Azért, mert akik azokat fel veszik, az Istennek. és az Anyaszent egy háznak vannak fel szenteltetve. meg változhatatlan képen. és az Anyaszent egy ház töllök, szüntelen valo tiszta életet kíván. 2. mert ezek az oltár mellet szolgáltnak. és nagyob hatalmok vagyon, mint az aláb valo egy házi szolgáltnak.

K Meg volté mindenkor tiltva a subdiaconusoknak. Diaconusoknak, és a papoknak aházáság?

F Igen is. mivel soha nem volt szabad a püspököknek papoknak, Diaconusoknak.
¹¹⁸⁴ subdiaconusoknak. felszentelések után meg házásodniok. mindenkoron e volt. a Görög, és a Deák Anyaszent egy háznak szokása.

K Nem látunké sok házaspapokat Diaconusokat a görög Anyaszent egy házban.?

F Igen is. de fel szentelések előtt házásodtanak meg.

K szabadé tehát egy házaspapot sub diaconusnak Diaconusnak, papnak,. vagy püspöknek fel szentelni?

¹¹⁸⁵ F A Deák Anyaszent egy házban nem szabad., hogy ha tsak aférfiu, és az aszony azt fel nem fogadgyák. hogy holtig különösön fognak élni egymástol. a fel szentelés után, hasonló szokást tartanak agörög püspökök iránt, de a több egy házi renden lévőket agörög Anyaszent egy házban fel szentelik házaskorokban, nem kötelezvéen őket arra hogy el vályanak feleségektől.

K Honét vagyon ez a két féle szokás?

F Onnét vagyon hogy a Deák Anyaszent egy ház meg tartotta azt a régi szokást, mely az előtt agörögöknél is meg volt. de idővel ök azt el hagyták, és uj szokást vettek bé.

K Mioltatol fogvást engedte meg a görög Anyaszent egyház a házaspapot a papoknak.?

F A hatodik saeculumnak avégin apüspökök Constantinapolyban gyülvén. acsászár
¹¹⁸⁶ palotájában. arol törvényt tsináltanak

K A Romai Anyaszent egy ház nem allaé ellene annak agyülésnek.?

F Eleinte mindgyárt ellene álla, de azután látván hogy az a szokás nem tekintené ahitet.
¹¹⁸⁷ abékeségnek kedviért el szenvedé.

K Miért parantsolya az Anyaszent egy ház hogy az egy házi renden lévők meg ne házásodgyanak.?

F Azért. hogy a világi dolgoktól. bajoktól. gondoktól. melyek követik aházaspapot. mentek legyenek, és hogy szabadosan járhasanak az Isteni és a felebarati szolgálatban. tiszták lévén.
¹¹⁸⁸ testben. és lélekben. jobban vihesék végben az óltári szolgálatot

¹¹⁸⁴ Can. 27. Aposto justini Impe. lib 45. Cap de Episcopis. et Clericis. Conc in Trullo. Can 6.

¹¹⁸⁵ Conc Nicae. can 2. conc. Ancir. can 9. s. Ambr. lib 1 de offic. s. Hier lib contr jovinianum

¹¹⁸⁶ Conc in Trullo Can 6.

¹¹⁸⁷ Conc. later. sub Innocentio III. Can. ut Clericorum mores.

10 Articulus

A sub Diaconusnak. Diaconusnak. papoknak. és püspököknek hivatalyiról.

K Mellyek a sub Diaconus hivatalyi?

F 1. Hogy az Isteni szolgálatkor segittsen a Diaconusnak, 2. a nagy misekor az Epistolat énekelye. 3. a nagy misekor vizet tölttsön a kehelyben, 4. gondgya légyen a ruhákra, melyek szükségesek a szent áldozathoz 5 a Corporalet. és a purificatoriumot meg mosa. 6. az ¹¹⁸⁹ Evangyeliomos könyvet tarttsa a Diaconusnak. és azt a papnak vigye meg tsokolni. 7 az ajánlot ajándékokot a nép kezéből el vegye.

K Mitsoda jó erkölcsöt kel birni a sub Diaconusnak.?

F. 1 A tisztaságot 2 atanulásnak szeretetét. 3. az Isten hazához valo nagy buzgoságot. 4. az imadságot., 5. apenitentzia tartást, 6 az Anyaszent egyházhoz valo szeretetet. 7. az alázatoságot, 8. a püspökjéhez valo engedelmeséget. apapokhoz. és Diaconusokhoz valo tiszteletet

K Mellyek a Diaconusnak hivatallyi?

F 1 Hogy az oltar előtt szolgáljon. apapnak kezében adgya mind azt, ami a szent áldozathoz szükséges noha ő nem szentel. de apapal együt ajánlya aszent áldozatot. anépnek nevében, 2 az Evangyéliumot énekelye, 3 oktason., és predikályon ha arra szabadságot ad apüspök, 4. Ceremoniával kereszteltyen szükségben. 5 hogy anépnek hirt adgyon atemplomban amidön le kellesék térdepelni, az Isteni szolgálat után anépnek tudtára adgya, hogy ki ki el mehet. 6 A templomban mindenre vigyázon: régenten adiaconusok viseltek gondot az egy házi jóságokra apüspök parantsolattya alat. ök is osztogatták az alamisnát.

K Mitsoda jó erkölcsök szükségesek a Diaconusoknak.?

F szent pál hasonlo jó erkölcsöt kíván töllök valamint apüspököktől., ugy mint atisztaságot. ¹¹⁹⁰ egyeneséget., ne legyenek magok hasznok keresők, tellyesek legyenek hittel. szeretettel. okoságal. buzgoságal. alázatoságal. tudományal, szegényekhez valo buzgo szeretettel., egy szoval tellyesek legyenek szent Lélekel. valamint az első hét Diáconusok

K Melyek a papnak hivatallyai?

F Hogy a szent Mise áldozattyát ajánlya. 2. hogy a szenttségeket ki szolgáltasa, a bérmálás, és apapi renden kívül, 3 az Isten beszédit hirdese., 4. a lelkeket vezese, 5 anépet meg áldgya, és érette imádkozék

K Mitsoda jó erkölcsök szükségesek apapnak?

F Minden fele jo erkölcsnek kel benne lenni, mivel a pap az Isten embere., egy papnak minden tselekedetének, oktatás helyet kel leni., szükséges is hogy tellyes légyen Isteni szeretettel., az Isteni szeretet pedig magában foglal. minden féle jó erkölcsöt.

K Melyek apüspöknek hivatallyai?

¹¹⁸⁸ 1 Cor 7. 32. 33. 34

¹¹⁸⁹ pontificale Missale.

¹¹⁹⁰ Act. 6 3. 1 Tim. 3 8.

¹¹⁹¹ F A szent Lélek őket vigyázóká tette. az Isten Anyaszent egy házának legeltetésére, melyet tulajdon vérével kereset. mondgya szent pál. apüspökök az Apostolok helyeit tarttyák., őket is illeti, az Anyaszent egy háznak igazgatása. és annak nagyobra való ki terjesztése.

K Mitsoda jó erkölcsök szükségesek apüspököknek.?

F A püspökség leg nagyob tekéleteségü. rend lévén szükséges tehát egy püspöknek minden féle jó erkölcsöket birni, nagy tekéleteséggel., de mindenek felet. az Isteni szeretettel. okosággal. tudománnyal. bátorsággal, álhatatosággal. buzgosággal vigyázással, és nagy alázatosággal bövölködjék.

A ki apasztoroknak jó erkölcsöiről bővebben akar tudni. szükséges hogy olvassa a Nazianzeus szent Gergely 1 discursusát, sz. Chrysostomusnak apapságról való könyveit. szent Hieronimusnak nepotianusnak irt levelét, de mindenek felet a szent pál Timotheusnak. és Titusnak irt leveleit. de hogy még jobban mondgyam. az egész új testamentumot.

11 Articulus

Magyarázattya. a Ceremoniáknak a melyekel. fel szentelik apüspököt.

K A választot püspököt, miért kel három püspöknek fel szentelni?

¹¹⁹² F Ez a szokás még Apostoli traditio, és az Anyaszent egy ház, ezt mindenkor követte

Magyarázat

A Nicaei Concilium Can.4. azt hagyta, hogy a püspököt, leg aláb az egész tartományban lévő püspökök szenteltyék fel. *Episcopum Convenit maxime quidem ab omnibus qui sunt in provincia ordinari.* ennek a szent gyűlésnek hagyásából úgy tettik mint ha azt kívánná az Anyaszent egy ház hogy az egész világon lévő püspökök jelen lennének egy püspöknek fel szentelésin, és mindnyájan tehetnék kezeket az új püspökre, hogy ha a meg lehetne, apüspökségnek egyeségiért, de mint hogy a nem lehető, se nem szükséges, hogy mindnyájan jelen legyenek, atartománybéli püspökök jelentik az egész Apostoli gyülekezetet., de mint hogy azis nehéz dolog. hogy az egész tartományban lévő püspökök mindnyájan jelen lehesenek a szentelésin. a szent Nicaei gyűlés azt hagyta, hogy leg aláb három háromnak jelen kel leni, ugyan ezis az Apostoli traditio. de azt hagyta, hogy a mely tartománybéli püspökök jelen nem lehetnek, azok írásban fel tegyék hogy jóvá hagyják a fel szentelést.

K Miért mondgya egyik apüspökök közül a főveb Consecratornak, hogy az Anyaszent egy ház azt kívánja. hogy a mely papot néked bé mutatok püspöknek szenteltesék

F Meg akarja az által mutatni hogy a püspököt tsak valamely Anyaszent egyháznak szükségére szentelik fel.

K A főveb Consecrator miért olvastattya el a bulat minek elötte a fel szenteléshez kezdgyen?

F Mert a mostani törvénye szerént az Anyaszent egy háznak., a deák Anyaszent egy házban apüspököt fel nem szentelhetik apápa engedelmé nélkül, és hogy ha fel szentelésekre való szükséges bulát nem nyernek

K Az új püspök miért teszi le a hitet a Consecrator kezeiben?

¹¹⁹¹ Act. 20 28.

¹¹⁹² 1 Tim. 4. 15

F Meg akarja azal mutatni hogy holtig egyeségben akar lenni a szent székel. és hogy apápához, és az utánna valóihoz tisztelettel lészen.

K Miért tudakozodik apüspök a ki Consecral az új pöspöktől a maga hitéről, szokásiról. és más egyebekről a melyeket meg lehet látni a romai pontificaléban?

F Mert az Anyaszent egy ház azt akarja hogy olyan püspököt tegyenek, kik ahitet meg tarttsák. kik a szent szabot rendet hiven kövesék

K Miért adgya eleiben a Consecrator az uj püspöknek, a püspökök köteleségeit.?

F Azért hogy azok aköteleségek. fel szenteltetésekor adatván eleiben. azokat holtig nagyob köteleséggel vigye végben.

K Miért mondgyák el a minden szentek litániáját minek előtte a fel szenteléshez kezdgyenek.?

F Azért hogy a Menyei Anyaszent egy ház a földön lévő Anyaszent egy házal. az Istentől bőséges kegyelmet kérjen az uj püspökre, az Anyaszent egy ház annál nagyobat nem kérhet, mivel egy jó püspök, mitsoda jót nem tselekedhetik az Anyaszent egyházban, ellenben pedig egy rosz püspök, mitsoda roszat nem okozhat.

K A három fel szentelő püspökök miért tészik az Evagyéliumot az uj püspöknek fejére. és vállára?

F Meg akarják véle értetni hogy a fel szenteléssel. az Évagyéliumnak terhét adgyák reája, a melyet holtig örömel kel viselni.

K A szentelő püspökök miért tészik kezeket a püspök fejére akit szentelnek.?

¹¹⁹³ F Eza Ceremonia az imádságal együt amelyet mondanak. leg szükségeseb dolog a püspökök fel szenteltetésekhez, a mint eki tettik aszent Irásbol. és atraditiobol.

K Miért kenik meg a szent olajal az uj pöspöknek a fejét.

F Azért, hogy azon külső kenetel az Istent kérjék, hogy a belső kenet. az az, a szent Léleknek kegyelme. le szállyon és bé töltse az uj püspököt. apontificaléban lévő imádságbol meg lehet látni az okát ennek a Ceremonianak, a mely Isteni imádság. és mind a szent irásbol valo.

K A püspök miért keni meg akét első ujjait és kezeit az uj püspöknek?

F Hogy azon külső kenetel. az Istent kérje hogy abelső kenet, az az. a szent Léleknek kegyelme. foganatosá tegye azokat akezeket, és azoknak eröt adgyon azáldásra, és meg szentelésre., mind azokra a mikhez érr a püspöki szolgálattában.

K A Consecrator miért adgya az uj püspöknek. a püspöki páltzát kezében?

F Hogy azal apüspöki hatalomban tegye

K Miért ad néki egy gyürüt

F Meg akarja néki mutatni, hogy az Anyaszent egy házal, mint egy házassági szövettseget tett.

K Miért adgya az Evagyéliumos könyvet kezében?

¹¹⁹⁴ F Meg akarja néki azal mutatni, hogy az ő legg szorosab kötelesége a lészen hogy az Evagyéliumot hirdese a népnek, aki az ő gondviselése alá lészen bizatatra

¹¹⁹³ 2 Tim 1. 6. s. Aug lib 5 contr. donat

¹¹⁹⁴ Matth. 28. 19. Act 6. 4. 1 Cor 1. 17. Conc Trid. sess 5. cap 2. de reformatione.

K Miért tarttyák az Evagyélumos könyvet nyitva a vállán mind addig még kezében nem adgyák?

F Meg akarják véle értetni hogy egy püspöknek tellyesnek kel lenni az Evagyéliumal. minek előtte azt másoknak hirdese, és hogy másokat tanithason. akristus terhének viselésére, azt magának kel elsöben viselni.

K Az uj püspök miért mondgya a Misét együt. apüspökel, ki ötet fel szentelte.?

F Ez olyan Ceremonia, a mely az égész Anyaszent egyházban meg volt mindenkor., hogy meg mutasák az által, apüspökségnek, és az áldazatnak egyes voltát; agörög Anyaszent egy házban az új püspök Comunal elsöben. öis Communicáltattya apüspököt aki fel szentelte.

K Misének avégin miért teszik az uj püspöknek a fejében a püspöki süveget?

F Mert az asüveg apüspökök fejének ékesége, az olyan mint egy sisak. a melyet azért adgya nékik az Anyaszent egy ház, hogy rettentöbkek legyenek. az üdveségnek ellenségi előtt, mondgya a pontificale.

K A püspök a ki Consecral. miért ad kesztyüt az uj püspöknek.?

F ugy lehet a kesztyüt tekénteni apüspök kezein. mint akristus tisztaságának és ártatlanságának képit. amelyeket magára kel venni apüspöknek. hogy az Isten előtt. kedvesek, és a népnek hasznosok lehesenek az áldozatok, és az imádságok melyeket ajánlani fóg.

K A fel szentelés után miért enekelik ate Deum laudamust?

F Azért hogy hálákat adgyanak az Istennek kegyelmiért melyet tett az Anyaszent egy házal., uj püspököt adván néki, a ki ötet vezérellye.

K Miért ültetik aszékben az uj püspököt?

F Hogy püspöki székit magának el foglallya

K A két assistens püspök. miért hordozák el az uj püspököt azutan mindenüt atemplomban?

F Hogy a nép ötet vigasztalásal láthasa, és áldását vehese.

K A Tedeum laudamusnak avégin az uj püspök miért ad Ceremoniaval benedictiot?

F Ez olyan tisztelet, a melyet néki meg adgyák apüspökök. és azon is kezdi el apüspöki hivatallyának hatalmát amelyet vett.

K Az uj püspök miért mondgya három szor meg hajtván atérdit apüspöknek aki ötet fel szentelte. *Ad multos annos* sok esztendökig?

F Ez olyan köszönet. a melyel köszönti a fel szentelőjét, hoszu életet kívánván néki. az Anyaszent egy ház jóvára

K Mit kel tselekedni azoknak kik jelen vannak ezen a Ceremonián?

F Buzgoságal kel azoknak imádkozni azuj püspökért. és a szent léleknek kegyelmét kel reája kérni.

12 Articulus.

Hogy mivel tartoznak ahivek apüspököknek, papoknak,
és atöbb Egy hazi renden levöknek.

K Mivel tartoznak a hivek apüspököknek?

¹¹⁹⁵ F Tartoznak nékik, tisztelettel. szeretettel., parantsolattyokhoz valo engedelmeségel. és érettek valo imádságal.

K Mikoron tartoznak főképen érettek imádkozni?

F 1. Midön papokot szentelnek, hogy olyanokot szentelhesenek, akiket az Isten választotta arra, 2. midön valamely nagy dologhoz fognak, 3 midön jó tselekedetekért valamely üldözést szenvednek, 4. midön valamely veszedelemben vannak, 5 midön az egy házi, vagy az ország gyűlésiben vannak, 6. midön betegségben vannak, egy szóval a népnek. mindenben kel vigyázni a püspökjére, és részt venni mind abban ami őket tekénti.

K Mit kel tselekedni anépnek, midön apüspökje meg hal.?

F Imádkozni kel érette, kérni kel az Istent hogy adgyon néki kedve szerént valo pásztort., és meg nem kel szünni az imádságtol. valamég uj püspökje nem lészen

K Nem kellé hasonlo képen tselekedni a pápa halálakor?

F Igen is mivel az, az egész Anyaszent egy házat tekénti

K leheté vizsgálodni, zugolodni apüspök ellen?

F Nem. mert a nagy véték. és az Isten keményen meg bünteti az olyan vétket

¹¹⁹⁶ K Mitsoda rosz követi rend szerént ezt avetket?

F A bal ítélet, aleg jóbb, és szentebb parantsolatinak, meg vetése, az igazságnak meg utálása, az üldözések, és a ragalmazások.

K Míképen bünteti meg az Isten ezeket avétkeket?

¹¹⁹⁷ F Némelykor irtoztato büntetésekkel., amelyekről példát látunk aszent írásban, de a leg
¹¹⁹⁸ nagyob büntetése ahogy, ajó püspököket, és pasztorokot magához veszi, és meg engedi hogy helyettek más roszak legyenek.

K Mit kel anépnek tselekedni ha oly nyomoruságban esik hogy a pásztora nem az Isten kedve szerént valo, és a ki nem épületre. hanem rontásra valo,?

F Mint hogy az, az Isten haragjától vagyon., azon kellene igyekezni hogy imádságával, és penitentzia tartásával: az Isten haragját meg enyhittse. tsendeségben kel olyankor suhajtozni,
¹¹⁹⁹ el kel fedezni amenyiben lehet az ur kenetettyének fogyatkozásit. és tartani kel attol az átoktól. a melyben esék hám. egyik a Noé fia.

K Mivel tartoznak a hivek atöb pásztoroknak.?

F Mind azokal valamelykel tartoznak apüspököknek, hanem azt kel még azokhoz tenni, hogy tartoznak nékik még a dézmát is meg adni.

K Mivel tartoznak ahivek az olyan papoknak kik nem azö pásztorok. és atöb egy házi renden lévőeknek?

F. Tartoznak nékik tisztelettel. betsülettel. mint a kristus egy házi szolgainak, ne kíványanak töllök olyan állapotot mely ellenkeznek az egy házi törvényel., és a tiszteségel. se olyan hivatalban ne tegyék. mely meg kissebitené rendeket, ámbár azt magok kívánnák is. nem hogy

¹¹⁹⁵ luk 10. 16. 1 Thessa. 5. 12. Hebr. 13. 17.

¹¹⁹⁶ Exod. 12. 28. Eccli 18. 13.

¹¹⁹⁷ Exod 12. 18. num 12. 10.

¹¹⁹⁸ osé 13. 11. Isai 56. 10. zaka 11. 16.

¹¹⁹⁹ Genes. 9. 23.

ki 25 nyilatkoztatnák. fogyatkozásokat. de sőt még azokat el kel fedezniük, és érettek imádkozni kel.

13 Articulus A szerzetesek rendéről

K Tsak az urnak szolgálai vannaké az Istennek el szenteltetve. arendek által?

F A keresztyének mindnyájan elszenteltetve az Istennek akereszttség által. de azon kívül, még két féle személyek vannak különösön szenteltetve az Istennek, ugy mint az egy házi renden valok, és a szerzetes személyek,

K szent állapoté aszerzeteseknek rendi?

F. Igen is szent. és tsudálatra méltó, mivel az olyan rend, a melyben ellen mondanak minden féle jószág birásának, minden féle világi gyönyörűségeknek, amaga saját akarattyának, és szabadságának, ugy hogy tsak egyedül az Isten szolgálattyában. és amásokhoz valo engedelmeségben töltse egész életét.

K Míképen mondanak ellene mind ezeknek a szerzetesi rendben.?

F A három féle fogadás tételel. atisztaságal. ellene mondanak minden féle világi gyönyörűségnek, aszegénységel ellene mondanak minden féle földi joknak, és az engedelmeségel. ellene mondanak a saját akaratnak, és szabadságnak, az első fogadás meg zaboláza. atesti kivánságot. a második. aszemnek bujálkodását., és a harmadika, az életnek kevélységét. ugyan ettől a háromtól is erednek minden féle vétkek.

K Mitsoda időben kezdődöt az Anyaszent egyházban szerzetesi rend?

F Eröl némely resziben, ajerusálemi első hivek közöt szép példát látunk, mivel közöttök, minden jószág közös volt, de a szerzetesi rend. amint most szoktuk hini, tsak a negyedik¹²⁰⁰ saeculumnak a kezdetin kezdődék. egyiptumban, szent Antal alat, szent Benedeket ki az ötödik saeculumban élt. ugy tekintik mint a nap nyugoti szerzetesek Attyát. noha a nagy szent Gergely. aki az ő életét írta, azt tarttya hogy nap nyugoton ő előtte is voltak szerzetesek.

K Sokan valánaké olyanok. akik arra a szent társaságra adták magokat?

F Valának olyan superiorok, akik kezek alat egyszersmind három ezer szerzetesek valának.

K Mitsoda életet éltenek azok a szent remeték?

F Tsudálatos életet éltenek. inkább Angyalit mint sem emberit, eröl böven szól szent¹²⁰¹ Chrysostomus, ha azt meg olvasnák azok akik oly könnyen beszélnek a szerzetesi rend ellen. gondolom hogy azután nagyob tisztelettel lennének ahoz a szent társasághoz.

K Mitsoda okbol kel a szerzetesi rendben menni.?

F 1 Hogy el kerülhesék. a világnak meg romlottságát, 2. hogy a vétkekért, penitentiát tarthasának., 3. hogy tsak egyedül az Isten szolgálattyára szentelhesék magokat.

K Hát ha valamely más okbol lenne valaki szerzetes. mi következnek abol?

F Az igen nagy véték volna, az Istennek átkát is várhatná magára

K Melyek azok arosz szándékok a melyeket el kel kerülni midön a szerzetes rendben akar menni valaki.?

¹²⁰⁰ s. Athan. in vita st Ant.

¹²⁰¹ hom 14. in epist. 1. ad Tim.

F 1. szerzetesé azért lenni hogy azután könnyeb életet élhesen, 2. hogy az olyan Atyának, vagy Anyának keze alól magát el vonhasa. aki ötöt sanyargattya, 3. hogy valamely superiorságra mehesen. vagy valamely beneficiumot nyerhesen. 4. hogy valamely olyan dolgot el kerülhesen. amelyért rosszul lenne állapotya. 5. hirtelenségből, és maga meg gondolatlanul., egy szóval. hogy ha más okból, mint sem amint ide fellyeb meg mondtuk hogy ha pedig olyan szerzeteseket látunk akik nem szerzetesi életet élnek, attól vagyton, hogy nem tiszta szándékal adták magokat a szerzetesi rendre.

K Miképen lehesen magát meg szentelni valakinek a szerzetesi rendben?

F Nagy szorgalmatosággal. kövesse a szabot rendet alázatosággal kerese mindenkor az utolsó helyt, kerüllye a menyiben lehet a superiorságot, fel vegye mind azon által ha azá teszik, a maga saját akarattját letegye., semmin meg ne ütközék, mindeneket betsülljön és tiszteljen, másokat a klastromon kívül szükség nélkül semi szövetségét ne tarttson. keveset beszéljen, mindenkor foglalatos legyen. mindenkor kész legyen az engedelmeségre., és a mások szolgálattjára,

K Mitől vagyton hogy mindenik szerzetes Congregationak külömb külömb féle köntösök vagyton. meg külömböztetvén egyik rend magát a másikatól. a köntösének színével. vagy formájával.?

F Azt ne tsudállyuk hogy mindenik szerzetben. a szerzetesek egy féle ruhát viselleyenek. azt láttyuk hogy sok helyeken a magistrátusoknak egy féle köntösök vagyton. ugy hasonló képen ahadi embereknek is. mindenik ezerben a mi pedig a sok féle szint, vagy formát illeti, attól vagyton, hogy mindenik társaság. olyan köntöst vett magának, a mitsodást viseltek abban azidőben, azon országban a melyben kezdődöt a Congregatio, idővel pediglen a világiak meg változtatták. köntösöket, a szerzetesek őket nem követvén, idővel az ő köntösök tsufosnak tettzet. mitsoda külömbözés vagyton alengyel. és a magyar köntös közöt, de az országból ne menyünk ki. tsak azt nézük meg hogy ennek előtte. két száz esztendővel. a magyarok mitsoda formájú köntöst viseltenek és mostanában. mitsoda külömbözöt viselnek, nem tsak avilágiak, de még az egy házi renden lévőek is, a régi képek meg mutattják.

A mely scapularist viselnek tsak nem mind azok a kik a szent Benedek rendit követik. és még mas Congregatio is, arégenten olyan köntös volt. amelyet tsak akor vették fel. amidön adolgra mentenek., azért hogy a más ruhát meg kiméllýék véle, valamint mostanában is a mester emberek elő ruhát kötnek elejekben., szent Benedek azt mondgya, *Cap 55 scapulare propter opera* azt is mondgya eza szent. hogy azö szerzetesi ne vigyázanak a színre, se a köntösöknek durvaságára, hanem az országban a melyben vannak. a leg közönségeseb posztot válaszáik magoknak

Mind ezekből ki tettzik közönségesen szolván. hogy a szerzetesek köntösében. semi titkos dolgok nintsenek, de mindenikének amaga szerzetében valo bé vet szokást kel követni., hogy ¹²⁰² ha valamely szerzetes világi köntöst akarna viselni, abból az okból hogy az ő szerzetének köntöse régenten hasonló volt avilágiakéhoz. az olyan meg érdemlené abüntetést.

¹²⁰² Conc Trid. sess 25.

IX Rész
A házasság szentségéről

Első Articulus
Közönségesen a házasságról

K Mitsoda aházasság?

F A férfiu. és az Aszony között törvény szerént való társaság., a melyet az Isten rendelte. az emberi nemzetnek szaporodására,

K Mikoron igazán való ez a társaság?

F Midön atörvény szerent vagyon.

K A házasság mindenkor szentség volté.?

F. A kristus aházasságot a szentségre emelte., a mely akristus előtt tsak a varosi Contractusbol állot. amely Contractus a férfiat, és az Aszonyt, olyan társaságban tette. a mely el válhatatlan volt holtig.

K szabad volt mind azon által. a sidoknak. el válni feleségektől?

F A való, de az, azö sziveknek keménységiért engedtetet volt meg nékik, de a nem ugy volt ¹²⁰³ annak előtte, mivel az Isten aházasságot ugy rendelte, hogy az el válhatatlan és holtig tarto társaság lenne. a férfiu. és az Aszony között.

K. szabadé egy férfiuinak egyszersmind egy néhány feleséget tartani?

F A házasság ugy rendeltetet, hogy tsak, egy férfiu, és egy aszony között való társaság legyen., mind azon által azó testamentumban szabad volt egy néhány feleséget tartani. az emberi nemzetnek szaporodásáért, eki tettzik a szent pátriárkák példájokbol. de a kristus az első ¹²⁰⁴ rendre hozá aházasságot, és meg tiltá az egynél, több feleség tartást, ki is tettzik ebből, hogy lhuter, meláncton, és bucerus, tsalárdok valának, mivel a kristus törvénye ellen meg engedek a Hassiai landgrávnak. philipusnak hogy más feleséget vehetne. az első feleségének meg életében

K A másodszeri, harmadszeri, vagy a negyedszeri és még a többszeri házasságot meg engedie az Anyaszent egy ház az özvegyeknek.?

¹²⁰⁵ F A deák Anyaszent egy ház. azt mindenkor meg engedte., követvén szent Pált, aki közönségesen meg engedi az özvegyeknek aházasságot, nem határozván meg számát házasságoknak. agörög Anyaszent egy házban régi időktől fogvást meg vagyon tiltva a ¹²⁰⁶ negyedszeri házasság.

2 Articulus
A házasságnak szentségi voltáról.

K Honnét tudgyuk mi azt hogy a kristus szentségnek rendelte aházasságot?

¹²⁰³ Genes. 2. Matth. 19. 8.

¹²⁰⁴ luk. 17. 18.

¹²⁰⁵ 1 Cor 7.

¹²⁰⁶ s. Basil. epist. ad Amphiloichium.

F Azon kívül hogy szent Pál nagy szenttségnek nevezi, aházáságot, azt bizonyosan tudjuk¹²⁰⁷ atraditioból. hogy az Anyaszent egy ház mindenkor úgy tekintette a keresztyének házását mint az új törvénynek igazán való szenttségét:

K Miben szenttség a keresztyének házása?

F Abban hogy olyan látható jel. mely kegyelmet ad azoknak. kik ahoz járulnak. és a mely jelenti az Anyaszent egy háznak. a kristus által való egyesítést.

K Micsoda az a látható jel a házásban?

F A két. résznek egy másnak való hit adása, és a pap áldása, aki is őket ezse köti a házásának szent kötelékével.

K Micsoda kegyelmet ad eza szenttség?

F Hogy békeségben és egyeségben élhesenek együtt hogy keresztyéni képen nevelhesék gyermekeiket., egy máshoz való hűségeket meg tarthassák. egy mást segíthessék, ez életben való nyomorúságokban..

K Házáság miben jelenti a kristusnak az Anyaszent egy házát való egyesítést?

F 1 Abban. hogy valamint a kristus el hagyta az ő Atyát hogy meg egyesüljön az Anyaszent¹²⁰⁸ egy házát., úgy a férfit is el hagyta atyát, és Anyát. hogy meg egyesüljön feleségével. 2 valamint az Anyaszent egy ház a kristusból formáltatott úgy az Aszony is a férfitől formáltatott, 3 a kristus feje lévén az Anyaszent egy háznak. a férfit is feje az Aszonynak. 4. az Anyaszent egy ház egy test lévén a kristus. a férfit is egy test az Aszonynak. 5 a kristus szereti az Anyaszent egy házát. és az Anyaszent egy ház tiszteli a kristust., e képen kell lenni a férfit is feleségéhez, és az Aszonynak férjéhez, 6 A kristus soha el nem hagyta Anyaszent¹²⁰⁹ egy házát, hasonló képen a férfit és az Aszony egymástól meg nem válhatnak hanem csak ahalála által valamelyikének. 7. A kristus mindenben az Anyaszent egy ház javát. és hasznát tekinti, az Anyaszent egy ház is azon igyekezik hogy az ő dicsőségét kereshesse. így kell bánni a férfit is az ő feleségével, és az aszonynak az ő férjével.

3. Articulus

A házásának akadályairól.

K Micsoda szolgáltatja ki ezt a szenttséget?

F A Theologusok eziránt meg nem egyeznek egymással. az Anyaszent egy ház is erővel nem végez, mivel nemellyek azt tartják hogy a házuló személyek. a parochus és más bizonyosságok előtt egy másnak tett fogadások. szolgáltatják magoknak a szenttséget. némellyek pedig azt tanítják, hogy a parochus fogadást tétetvén a házuló személyekkel. a¹²¹⁰ bizonyosságok előtt, és áldást adván rájuk. ő szolgáltatja ki ezt a szenttséget nezd meg mit mondanak ez iránt a theologusok.

K Micsodák vehetik fel a házásának szenttségét?

F Mind azok, kik ahoz való időt el érték, és a kiknek házásokat valamely akadály meg nem gátolja

K Hány esztendő korában lehet valakinek meg házasodni.?

¹²⁰⁷ s. Ambr. lib 1. de Abrah. Cap 7. s. Aug. lib. de bono matrimo. Cap 18.

¹²⁰⁸ Ephes. 5 32

¹²⁰⁹ 1 Cor 7. Ephes 1. 23. 1 Cor 12. 27. Colos 3. 18. 19.

¹²¹⁰ Maldonat. Estius. sylvius

F A férfiúnak lehet tizen ötödik esztendő korában. aleánynak tizen harmadik esztendő korában.

K Melyek azok az akadályok. amelyek meg gátolják aházáságot?

F Azok két félek, némellyek aházáságot.. semmivé valova teszik, ámbár az esküvés már meg volt is. vagyon meg olyan akadály. a melyre valo nézve, meg nem házasodhatni. de a házaságot semmivé valová nem teszi. ha már meg volt az esküvés. az elsőket nevezik dirimens akadályoknak, a töbit nem dirimens akadályoknak

K Melyek adirimens akadályok?

F Először a meg tsalatkkozás. 2 arend, 3 atisztaságról valo fogadás tétel. 4. az atyafiság. 5 abün, 6. akülömbözö vallás, 7 az eroszak tétel. 8. az egyházi rend, 9 házaságnak kötele, 10 a szövetség. 11. atehetlenség. 12. a lopva valo házaság. 13 az el ragadás.

K Melyek a nem dirimens akadályok?

F Az Anyaszent egy háznak tilalma. a másal valo mátkasodások, a tisztaság fogadás tétele.

¹²¹¹ K leheté az Anyaszent egy háznak olyan akadályokat rendelni, melyek aházáságot semivé valová tehetik?

F Igen is lehet. és mindenkor is ugy tselekedet

Ezeket az akadályokat rend szerént ezen deák versekel mondgyák ki.

Error, Conditio, votum, Cognatio Crimen,
Cultus disparitas, vis ordo, ligamen honestas,
si sis affinis, si forté Coire nequibus,
Raptave sit mulier, nec parti reddita tutae.
si parochi et duplicis desit praesentia testis.
Haec facienda vetant. Connubia, facta retractant,

4 Articulus

Az akadályokról melyek aházáságot semire valová teszik. és a melyeket dirimens akadályoknak nevezik.

K Mit értesz ameg tsalatkkozásnak akadályán?

F Értem azt, hogy a házaság semire valo a mikor meg tsalatkkoznak aszemély iránt melyet el akarnak venni, példának okáért péternek az a szándéka hogy el vegye Ersokot., de ötöt meg tsallyák, és Ilonának téssen ígéretet, gondolván hogy a légyen Ersok, az ő házasága tehát Ilonával semire valo.

K Miért teszi semire valová aházáságot az illyen tsalatkkozás?

F Mert az ígeretnek valóságát el fedezi; a mely nélkül nintsen igazán valo házaság.

K Hát ha péter azt gondolja hogy a személy akit el akar venni nemes, okos, és gazdag, de a házasága után meg tsalatkkozik mind ezekben. akkor semire valoé az ő házasága?

F Nem mivel. tsak magában a személyben valo meg tsalatkkozás teszi aházáságot semire valová. ki veszem mind azon által arendben valo tsalatkkozást.

K Mit értesz a rendért valo akadályon?

¹²¹¹ Conc Trid. sess 24. Can. 4.

F Ertem azt. midön valaki valamely rab személyt veszen el nem tudva. akkor aházáság semire való.

K Miért rendelte az Anyaszent egy ház ezt az akadályt?

F Azért hogy a rabságban való személy az ő urának hatalma alatt lévén. nincsen szabadságában hogy másnak hatalma alá adgya magát. mind azon által hogy ha tudva veszi el arabságban lévő személyt, akkor aházáság jó. mert szabad akarattából veszen el olyat, a ki más hatalma alatt vagyon

K Mit értesz a fogadás tételért való akadályon?

F Értem a szerzeteseket akik meg esküttek, az olyanok meg nem házasodhatnak, ha meg házasodnának is. az ő házások semire való volna.

K A fogadás tétel miatt teszi semire valóvá aházáságot?

F Az Anyaszent egy ház ezt így rendelte, mert az ilyen fogadásokat lelki házáságnak tarttya., amely akristushoz kaptasolya holtig aszerzeteseket.,

K Mit értesz az Atyafiságért való akadályon?

F Azt hogy meg vagyon tiltva az atyafiai között anegyed iziglen való házáság.

K Mit értesz a szövetségért való akadályon?

F Hogy erre meg felelhesek azt kel meg tudni hogy három féle szövetség vagyon. 1. aházásági szövetség. 2 az olyan szövetség amelyben esik valaki a szabad, vagy házasszonyal való vétékért, 3 akereszttség kori, vagy abérmáláskori lelki szövetség, ezek a három féle szövetségek., dirimens akadályok lehetnek de különb féle képen.

K Miben áll aházásági szövetségnek akadályja?

F Abban hogy a férfi az ő feleségének atyafiaival. szövetségben esik, hasonló képen az asszony is az ő férjének atyafiaival., ha valamelyik a két közül meg. hal. a másika el nem veheti meg holt házasszonyal való atyafiát, mivel házassága semire való lenne,

K Miben áll a szabad, vagy házasszonyal vétékért való szövetségnek akadályja?

F. Abban hogy szövetségben esnek minden atyafiaival annak asszemélynek, akivel vétkeztenek. és ha minek után közöskültek volna valamely személyel. elveszik annak második iziglen való atyafiát. aházáság semire való.

K Miben áll a lelki szövetségnek akadályja?

F Abban. 1. hogy szövetségben esik az aki keresztel. a gyermekel akit keresztelt, és annak atyával. és anyával. úgy hogy aki keresztelt meg nem házasodhatik soha se a gyermekel akit keresztelt, se annak atyával. vagy anyával. 2 szövetség lévén agyermek., és akereszt atya és Anya között, úgy hogy meg nem házasodhatik a kereszt atya. vagy anya kereszt fiokal. vagy leányokal. 3. szövetség lévén a kereszt atya és anya között, és a gyermeknek atya és anya között, úgy hogy se akereszt atya, se akereszt anya meg nem házasodhatik a gyermeknek atyával vagy anyával ha valamelyik özvedgyé maradna, mert a házasság semire való volna

K A testi szövetség miatt akadályja aházáságnak?

F ugyan azon ókból, a melyből az, az atyafiság?

K Hát a lelki szövetség miatt?

F Mert az Anyaszent egy ház azt úgy tekénti mint atyafiságot

K Mit értesz abünért való akadályon?

F Értem agyilkosságban. vagy a házasság törésben való. esést. olyan formán amint ezt meg fogom magyarázni.

1 valaki meg öli feleségét azért hogy azt a személyt akivel házasság törésben él elvehesse. vagy is annak az urát öleti meg, hogy ha azután el veszi azt a személyt a házasság. semire való, ámbár ha semi ígéretet nem tett volt és először annak a személynek, vagy ha tudára nem volt is az Aszonyinak agyilkosság., hasonló képen az aszony is aki meg öletné az urát hogy mást vehetne el. a kivel házasság törésben élt, vagy annak feleségét. a kivel házasság törésben áll.

2 Hogy ha azért tselekeszik agyilkosságot hogy egy másnak fogadást tettek, hogy egy mást el veszik az özvegyseggel aházasság akkor semire való volna, ámbár házasság törésben nem éltenek volna is együtt, annak előtte, és ha semi része nem lett volna is a más résznek agyilkosságban

3. Egy házasság személy házasság törésre adja magát. olyan ígéret alatt. hogy el veszi az férje. vagy a felesége halála után azt akivel házasság törésben élt, azután ha a férje. vagy a felesége meg halna., aházasság törő személy. elnem vehetné azt a személyt akivel vétkezett, mivel az ígéretért. a melyet még házasság korában tett, és az ígéretért való házasság törésért, a házasság semire való volna.

4. Egy olyan ember aki házasság lévén újontában meg házasságodnék. még özvegysege előtt, aházasság törésért amelyben eset, ha azután özvegyé maradna az első feleségétől, az ő házassága semire való volna amásodikával, mivel még házasság korában vette volt el, annál is inkább hogy ha a személy akit el vett. tudta hogy nem özvegyhez ment, mert ha meg tsalatot aházasság azután nem lenne semire való.

K Miért rendelte az Anyaszent egy ház ezt az akadályt?

F Azért hogy meg gátolja aházasságban lévő személyeknek az olyan házasságokért vétékben való eséseket, és hogy a házassági hűség jobban meg tartassék

K Mit értesz a különböző valláson való akadályon.

F Értem azt hogy meg vagyon tiltva akeresztyéneknek, a hitetlenekkel való házasság, kik nintsenek meg keresztelve, más képen az olyan házasság semire való volna

K Miért rendelte az Anyaszent egy ház ezt az akadályt?

F Azért 1. mert az olyan házasság nem lehetne szentség. 2. azért hogy meg oltalmazza ahiveket ahitnek el vesztésétől, ahitetlenekkel való szövetségért

K A Catholicusoknak az eretnekekkel való házasságok semire valóé?

F Ámbár meg legyen is tiltva, de nem semire való hogy ha más képen. nintsen valami más akadály.

K Mit értesz az erőszakért való akadályon?

F Értem azt, hogy aházasság semire való mikor valamelyik rész nem szabad akaratból veszi el amásikát, és hogy arra erőszakal veszik vagy kötelezzik.

K Miért rendelte az Anyaszent egy ház ezt az akadályt.

F Azért, mert 1. aházasságához tellyeséggel szükséges szabad akarat., semi pedig úgy nem ellenkezik szabadsággal mint az erőszakosság. 2. azért hogy a hatalmasok az iránt senkit ne erőltessenek.

K Mit értesz az egy házi rendért való akadályon?

F Értem azt, hogy aki az egy házi rendben kötelezte magát, meg nem házasodhatik., és hogy egy subdiáconusnak. házasa engedelem nélkül semire való volna.

K Mit értesz aházáság köteliért való akadályon?

¹²¹² F Értem azt, hogy aházások másodszer meg nem házasodhatnak. hanem ha özvedgyé maradnak, mert mind adig kötélben lévén, magokal nem szabadok

K Hát sok ideig való távul létele miatt egy férfiunak, vagy aszonymak nem leheté ötet holtnek tartani és meg házasodni?

F Nem lehet akár mely sok ideig tarttson atávul való létel, hogy ha tsak bizonyosan nem tudgyák halálát. mivel történik némelykor hogy husz. vagy harmintz esztendő mulva is viszá tér agazda házához.

K Mit értesz atehetetlenségen való akadályon?

F Értem azt, amidön tellyes lehetetlen eleget tenni a házasaági köteleségnek. akor aházáság semire való. hogy ha pediglen az a tehetetlenség aházáság után kezdödöt. aházáság jó.

K Hát ha az a dolog valamely babonaságbol történt. mit kel tselekedni?

F Akor az imádsághoz kel fogni. és nem kel másféle babonaságal orvoslani, mivel anagy vétek volna

K Mit értesz a lopva házasaágért való akadályon.?

F Értem azt, hogy a házasaág jó lehesen az egy háznak szine előtt kel meg lenni. (in facie Ecclesiae.) aparochus és abizonyságok előtt.

K Hány bizonytság kivántatik.?

¹²¹³ F kettő vagy három elegendő. a Tridentinumi ConCilium szerént.

K Mit értesz az el ragadtatásért való akadályon?

F Értem azt a midön valamely személyt el ragadnak a szüléi, vagy tutori akarattyok ellen, akit is el nem vehetik mind adig, valamég szabados helyre nem teszik. másként a házasaág semire való

K leheté tsak könnyen az Anyaszent egy ház dispensatiojához vagy engedelméhez folyamodni. hogy meg lehesen házasodni ámbár dirimens akadály legyen is?

¹²¹⁴ F. Nem lehet, hogy ha tsak valamely nagy ók nem viszi arra, nézd meg mit mond ez iránt a Tridentinumi Concilium. *A mi aházasaágot illeti, vagy nem kel semi engedelmet adni, a dirimens akadályok iránt, vagy ha adnak is de ritkán legyen az, és igen nagy okért, és az engedelem ingyen legyen. A mi amásodik izen való atyafiságot illeti, arra nem kel soha engedelmet adni. hanem tsak a nagy fejdelmeknek. és a közönségesen való jóért,*

¹²¹² 1 Cor. 7.

¹²¹³ sess 24. de reformat matri

¹²¹⁴ sess. 24. de reformat matrimo Cap 25

5 Articulus.

Az olyan akadályoknak Magyarázattya, a mellyek. nem teszik semivé. hanem tilalmasá a házasságot.

K Mellyek azok az akadályok a melyek nem teszik semire valóvá aházasságot hanem tilalmasá?

F 1 Az Anyaszent egy ház tilalma. 2 amátkás személynek., másal való mátkásodása, 3 atisztaság. meg tartásának, vagy valamely szerzetben való menetelnek fogadása.

K Mit értesz az Anyaszent egy ház tilalmának akadályán?

F Értem azt, hogy vétek az Anyaszent egy ház tilalma ellen meg házassodni némely időkben., némely helyeken. némely személyekel. és bizonyos rend tartás ellen.

K Mitsoda időkben tilttya az Anyaszent egy ház aházasságot?

¹²¹⁵ F Advent első vasárnaptól fogvást., viz kereszt másod napjáig. és hamvas szeredától fogvást, husvét után való első vasárnapig.

K Mitsoda ez iránt az Anyaszent egy ház akarattya?

F Ezel azt akarja, hogy a hivek nagyobb szorgalmatosággal foglalatoskodgyanak az Isteni szolgálatban, a böjti napokban az Anyaszent egy ház ez iránt a szent péter, és szent Pál ¹²¹⁶ akarattya követi. akik arra intik a házassókat, hogy azokat a szent napokat a meg tüköztetésben töltsék, de mind azon által. egyenlő akaratból legyen az.

K Mit kel tselekedni az olyanoknak. kik valamely nagy okért. szabadságot nyernek hogy meg házassodhasanak?

F Az olyanoknak minden pompa és vendégség nélkül kel végben vinni lakadalmakat, és mint egy tsak titkon.

K Mitsoda helyeken tilttya az Anyaszent egy ház a házasságot?

F Az Anyaszent egy ház tilttya mindenüt másut aházasságot hanem a templomban. hogy ha arra engedelem. nintsen, a templom is. a parochia temploma legyen

K Mitsoda személyekel tilttya az Anyaszent egy ház aházasságot?

F A hitetleneken kívül; akikkel aházasság semire való, tilttya aházasságot az eretnekekkel. szabadság nélkül, és az exCommunicatusokkal. mivel az Anyaszent egy ház. az olyanoknak osztogattya aszentségeket akik az ő kebelében vannak

K Mire kel vigyázni az Anyaszent egy ház parantsolattya szerént aházasság előtt?

F Arra hogy három vasárnapon. vagy innep napon ki hirdesék a templomban. a házassulando személyeknek házasságokat 2. jól meg vizsgállyák akét résznek állapottyát. hogy ha a házasságra elegendő szabadságok vagyoné.

K Miért rendelte az Anyaszent egy ház ezt a ki hirdetést.?

F 1 Azért hogy meg lehesen tudni, ha nintsené valamely akadály a házasságnak. 2 Azért hogy ahivek imádkozanak. aházassulando személyekért.

K Miben áll az eljedzésnek akadály?

¹²¹⁵ Conc Trid sess 24 Cap 10. de reformati.

¹²¹⁶ 1 petr. 3. 7. 1 Cor 7. 5.

F Aban. hogy nem lehet el venni egy személyt aki másal jegyben vagyon, mind addig még tart amátkaság.

K A házáságot miért akadályozza a jegyben való létel?

F Azért, mert aki ígeretet tett valakinek, azt meg is kel tartani. és azt meg nem szegheti vétek nélkül

K Mikor lehet amátkásoknak meg válni, ugy hogy szabad lehesen másal meg házásodni.?

F Mikor halála történik valamelyikének., akettö közül, mikor mindenik rész reá áll a meg válásra.

K Mitsoda fogadások azok a melyek nem teszik semire valóvá aházáságot hanem tilalmasá?

F A tisztaságnak, vagy valamely szerzetben való menetelnek fogadása.

K Miért teszik tilalmasá ezek a fogadások aházáságot.?

F Mert nagy vétek az Istennek tett fogadás ellen tselekedni.

K Mit kel az olyanak tselekedni aki minek utánna fogadást tett volna meg házásodot?

F Hogy ha az olyan házásága elöt fel szabadítatot, meg házásodhatik. de ha fogadását meg szegte. nagy vétket tselekedet, és mentöl hamaréb engedelmet kel kérni, és penitentiát tartani.

K Az olyan fogadás miért nem teszi semire valóvá aházáságot.

F Mert az Anyaszent egy ház azt tanította, hogy csak a solemnis fogadások teszik semire valóvá a házáságot., az Anyaszent egy házon áll. hogy a dirimens akadályokat ugy állítsa fel amint jobbnak itéli.

6 Articulus.

Hogy miképen kel készülni aházásághoz. és kel.
eltölteni a lakadalmi napot

K Mitsoda végre kel meg házásodni?

F 1 Hogy az Isten félelmivel békeségben élhesen a személyel akit el veszen. 2. hogy gyermeke lévén. azt keresztyéni modra nevelhese. 3 a testi kívánságot meg zabolázhasa.

K Miképen kel tselekedni hogy békeségben lehesen élni a házáságban?

F 1 Azon kel igyekezni hogy Isten félelő személyel lehesen az egyesülés. 2. arra kel vigyázni a menyiben lehet hogy egyenlőség legyen mind az esztendő korbán, mind a jóságban, mind arendben, mind a természetben., mind a hajlandóságban.

K Hogy kel készülni a házásághoz.?

¹²¹⁷ F A könyörgésekkel., jótselekedetekkel. a szentségekhez való járulásal.

K Mit lehet mondani az olyanokrol. akik házáságokkor. csak ahejában valóságban foglalatoskodnak. a nagy költségben, vigaságban., és akik noha a gyonást el ne mulasák is, de csak szokásbol tselekeszik. vagy hogy a pap kötelezdi arra, de akiknek, olyan állapotban vagyon az elméjük hogy az Isten felöl nem is gondolkodnak?

¹²¹⁸ F Az olyanok nem keresztyéni modra házásodnak meg, el is távoztattyák házáságoktol az Isten áldását. és a lakadalmok után, nagy keserüségeket fognak meg költeni.

¹²¹⁷ Conc Trid. sess 24. Cap 1. de reforma matri.

K Mit kel tselekedni az esküvéskor. és a lakadalomkor.?

F Nagy buzgoságal kel kérni az Isten áldását. aházáságokra, akik jelen vannak, azok is kérjék az Isten kegyelmét az új házásokra

K Miképen kel tölteni a lakadalomnak napját?

F Az olyan szent nap amelyet meg nem kel szeplősíteni az olyan rendeletlen vigaságokkal., a melyek ellenkeznének a keresztyénséggel.

K Nem szabadé az új házásoknak alakadalmokon el hini atyafiokat és jó akarójokat?

¹²¹⁹ F A mind szabad, mind illendő, a szent Írásban lattyuk hogy a kristus el ment a lakadalomra, hanem csak a részegséget., tántzot, illetlen beszédet kel ki rekeszteni a keresztyeni lakadalomból.

K Lehető még mást is jovallani az új házásoknak.?

F Jjobb tanátsot nem lehet nekik adni, mint a melyet Raphael Angyal adot Tobiasnak, hogy a ¹²²⁰ három első éttzakát a meg türköztetésben töltse el. az Anyaszent egy ház azt jovallya hogy az új házások leg aláb az első napon meg türköztessék magokat. de egyenlő akaratból.

7 Articulus

A házásoknak egymáshoz való kötelesegekről

K Miképen kel a keresztyéneknek magokat viselni aházáságban?

¹²²¹ F Nagy okoságal tisztességel. tisztaságal., és nem oktalan állat módgyára, valamint ahitetlenek., akik az Istent nem üsmérik. és akik el hagyák magokat merülni minden rossz kívánságokban

K A házásoknak egy máshoz való kötelesegek mitsoda?

¹²²² F Azt meg lehet látni a szent péter első leveléből, Tobiásnak az egész könyvéből. de ezeken kívül azt mondhatni hogy az, azö kötelesegek hogy egy mást szeresék, segittsék egymásnak szenvedgyenek, békeségben éllyenek.

K Mellyek rend szerint azok a fogyatkozások a mellyek fel háborittják abékeséget aházáságban., és a mellyeket el kel kerülni aházásoknak.?

F A mod nélkül való nagy szeretet, amely is anyira terjed, hogy a rossz kívánságokban és a vétekekben egymásnak hizelkednek, azután az egy más ellen való gyanakodás, hűségtelenség. veszekedés. az egy másnak való nem szenvedés.

K Miképen kel a férfiaknak magokat viselni a feleségekhez.?

F Szeretni kel őket, kegyeséggel kel vélek bánni, jó példát kel nekik adni, kedv kereséssel kel hozájok lenni, adolgokat előttök elne titkolyák. anyiban. a menyiben az okosság azt meg engedi, elne szenvedgyék azt, hogy a feleségek uralkodgyék rajtok., hanem mindenkor meg tarttsák aföséget

K Miképen kel az Aszonyoknak magokat viselni a férjekhez?

¹²¹⁸ s Chrys. hom 4 et 8 in Genes.

¹²¹⁹ Tób. 9. 10.

¹²²⁰ Tób 8. 5. hebr. 13. 4.

¹²²¹ Tób. 9. 12. Thes 4. 3. 1 petr. 3. 1.

¹²²² 1 Cor 7. Ephes 5. 23. 1 petr. 3.

F Tisztellyék és betsüllyék őket, nékiek engedelmeskedgyenek, ha szinte haragos természetűek volnának is. igyekezzenek ajó erkölcsre vezetni urokat, jó példákál nyérjék meg őket az Istennek. békeséges türok legyenek, az urok jóságát meg kimellyék.

K Miképen kel az Aszonyoknak magokot ruházniok?

F Tisztességesen kel lenni kinek. kinek amaga rendi szerént [rendi-szerént], magokot ne¹²²³ festtsék, a tzifraságokban ne bujálkodgyanak, mivel szent Péter tilttya akeresztyén Aszonyoknak. atzifra ruhát, és aköves öltözeteket.,

K Hátha a férjek tellyeségel azt akarják hogy tzifrán járjanak, kellé abban engedelmeskedni nékiek?

F Igen is kel. engedelmeskedni a férjeknek, de olyan formán. hogy az ö tzifraságok ne ellenkezék a szemérmeteségel. se a magok rendel. és hogy Esthert, azt a szent királynét kövessék. az az, hogy kedvek ellen viselleyék atzifraságot. és hogy ha. az urok meg engedi, akor közönségeseb ruhában járjanak. valamint keresztyén Aszszonyokhoz illik.

K Miképen kel viselni magokot aházásoknak. midön valamely bajban vagy nyomoruságban esnek?

F Még előre kel azokat magokra várni. mivel azok meg válhatatlanok aházásági rendtöl. de békeséges türeisel kel azokat el veni. és az Istennek áldozni bünöknek botsánattyára, egymást pedig segittsék és vigasztallyák. a szenvedésben.

8 Articulus

A házásoknak gyermekekhez valo hivatallyokrol.

K Mivel tartoznak az Atyák és Anyák gyermekeknek mihent születnek.?

F 1 Azal tartoznak hogy halogatás nélkül meg kereszteltessék, 2. jó életü kereszt Atyákat, és Anyákat válaszanak, 3 magokal ne hálásák egy ágyban, esztendös és egy napi koráig. 4. nagy vigyázással legyenek reájok.

K Mitsoda fő képen az Anyák kötelesége a midön terhesek,

F 1 Hogy ugy vigyázanak magokra., és ugy meg kimelleyék magokot., hogy semi olyan veszedelemnek okai ne legyenek., amelyért idő előtt kellene el szülni gyermekeket,. 2. penitentzia tarto lélelben szenvedgyék mind azokat a nyavalyákat és fájdalmakat amelyeket szenvednek terhes voltokban és szülésekben

K Mit kel tselekedni az Anyáknak agyermek ágyok után?

F. Magoknak kel szoptatni gyermekeket hogy ha lehet; valamint azok a szent Aszonyok¹²²⁴ tselekedtek akikről szól az Irás, a szent Atyák is jovallották ezt a keresztyén Aszonyoknak, de ha tellyeségel azt véghez nem vihetik, jó erkölcsü, és jó természetü dajkáknak adgyák, és mihent a meg lehet, magokat bé avatassák.

K Mitsoda szándékal. kel az Aszonyoknak atemplomban menni, hogy magokot bé avatassák?

F 1 Hogy az Istennek hozájok, és gyermekekhez valo kegyelmiért hálákat adgyanak. 2. hogy az Istennek ajánlyák gyermekeket; kérvén hogy vegye gondviselése alá őket, 3. hogy bünöknek botsánattyát kérjék, 4. hogy gyermekek jól nevelésére kegyelmet nyerhesenek

¹²²³ 1 petr 3. 2.

¹²²⁴ 2 Makab. 7. 27. s. Basil. hom. 21. s Chrys. hom in ps. 50.

K Mire kel vigyázni az Atyáknak. és Anyáknak hogy keresztyéni képen nevelhesék gyermekeket, gyermekségektől fogva. mind adig az ideig a midön már egy kevesé nagyobak?

F 1. Idején kel őket avallási dolgokhoz szoktatni, azokat szeretetni is kel vélek. 2. semi rosra valo hajlandóságokat el nem kel szenvedniek. 3 semit nem kel előttök mondani vagy tselekedni, olyat, ami el fordíthatná őket a jó erkölcstől. 4. nem kel meg engedni hogy leány gyermekekkel; vagy rossz erkölcsű férfiu gyermekekkel társalkodgyanak. 5. meg kel büntetni ha szó fogadatlanok. de harag nélkül, 6. olyan mestert kel mellettük tartani. a ki jó erkölcsű legyen, a ki avallást szerese. kövese, a midön pedig azt az időt el érték, egyedül kel őket hálalni

K Mivel tartoznak az Atyák, és Anyák az ő fiokhoz, akik már. agyermekségből ki költenek.?

F kegyeséggel kel vélek báni, meg ne szomorítsák. és ha valami kedvetlenséget kel is hozájok mutatni. azt szeretettel tselekedgyék. 2. Idején gondolkodgyanak felölök, hogy miképen helyheztesék el őket az ő rendek szerént. 3. ne erőltésék hajlandóságokat valamely rendnek választására, 4. igyekezzenek azon hogy gyermekek az egyeségben éljenek, egymással. anak okáért egyenlő szeretetet mutasanak hozájok.

K Mivel tartoznak az Anyák. aleányokhoz. akik már a gyermekségből ki költenek.?

F Az ő elméjüket nem kel nevelni ahejában valóságban. hogy tsak. atántzot, és a tzifraságot szeresék. nagyon kel reájok vigyázni, idején kel őket szoktatni adologra, hogy had tanulhasák meg idején a jó gazdaszonyóságot., és annak hivatallját., szeretessék vélek az imádságot, a jó könyvek olvasását, és a szegényekkel valo jó tételt, kegyeséggel kel vélek bánni, okosággal. inteni, nem kel hajlandóságokat erőltetni. vagy a házására., vagy az apátzására.

9 Articulus

A tselédes gazdáknak, és gazdaszonyoknak tselédgyekhez
valo hivatalljokrol.

K Miképen kel a gazdáknak. és gazdaszonyoknak magokat viselni a tselédgyekhez?

F Ugy kel magokat tekinteni hogy áttok, annyok, és gondviselőjök lévén tselédgyeknek, őket¹²²⁵ szeretni kel, mind lelki, mind testi szükségéről kel gondolkodniok. ezt a köteleséget pedig oly nagyok kel tartaniok. hogy azokrol az Isten még számot kér tőlök.

K Miképen kel vigyázniok az ő lelki szükségekre?

F 1. Azon igyekezzenek hogy engedelmesek. legyenek, az Istennek., és az Anyaszent egy háznak. 2. oktassák őket avallásnak leg főveb részeire., és rendeknek hivatalljira. 3. hogy az Isteni szolgálatra atemplomban el menyenek, 4. azt nem kel el szenvedni hogy részegesek. esküvök, játékosok, vagy henyélők legyenek., 5 nekik jó példát adgyanak, 6. el kel botsátani az olyanokot kik magokat meg nem akarják jobbitani, ne hogy a többit el ronttsák. 7 mutassák kegyeséggel. magokat az olyanokhoz, kik keresztyéni modra élnek, és hivatalljokot végben viszik, igen nagy társalkodásban ne legyenek vélek, mert a kevélyeké tenné.

K Miképen kel vigyázniok testi szükségekre?

F Fizetéseket szorgalmatosággal. meg fizesék, és meg adgyák amiben szegődtek, amiben lehet segittsék őket, és házok népit, tisztességesen helyheztesék el mindenikét, a maga rendi szerént. és jutalmaztassák meg szolgálattjokot.

¹²²⁵ 1 Tim. 5. 8. s. Aug. serm 51. de sanctis.

X Rész
Az Imádságról közönségesen

Első Articulus
Hogy mitsoda az imádság és a hány féle

K Mitsoda az imádság?

F A léleknek az Istenhez való fel emelkedése.

K Miképen emeljük fel lelkünket az Istenhez?

F Mikor ötet ditsérjük és imádjuk. jótéteményiért hálákot adunk. kegyelmet kérjük, vagy amikor néki ajánljuk magunkot, jóvainkot. tselekedetünket. szenvedésinket, ez így lévén, öt féle imádság vagy imádás, ditséret, hálaadás, kérés, és ajánlás.

K Hány féle képen lehet végben vinni az egyikét ezen ött imádságnak?

F Azt végben lehet vinni belső vagy külső képen közönségesen vagy különösen. belső képen való imádság az, a mely szívnek belső részéből származik, és a mely külső képen ki nem tettik, ezt az imádságot elmében való imádságnak nevezik, *Oratio mentalis*. külső képen való imádság az, a mely külső képen ki tettik. a szóval által. ezt az imádságot nevezik szóval való imádságnak.. *Oratio vocalis* de azt meg kell tudni hogy a szóval való imádságnak. belső képen valónak is kell lenni. hogy jó legyen nem csak külső képen valónak. úgy hogy a szív meg egyezék. a szájjal., mert más képen semire való volna, a közönségesen való imádság a, midőn¹²²⁶ a hívek együtt imádkoznak atemplomban. különösen való pedig a., mikor valaki magánosan imádkozik.

K Melyik imádság kedvesebb Isten előtt., aközönségesen valóé, vagy a magánosan való?

F Mindenik kedves az Isten előtt, csak buzgó legyen. mindenikével tartozunk, de a közönségesen való imádság hathatosabban magában. mint különösen való mert az Anyaszent egy ház. együtt imádkozván, hathatosabban Isten előtt, mint sem különös embernek imádsága, mert akkor, amint Tertullianus mondja, mint egy szent erőszakot vesznek az Istenen., a mely¹²²⁷ erőszak ő előtte kedves

2 Mert akkor gyengék és abuzgóság nélkül valók. részesülnek abuzgók imádságokban. 3 A krisztus azt mondja., hogy amidőn ketten vagy hárman össze gyűlnek az ő nevében, ő közöttök lésszen, annál is inkább közöttük lésszen az Anyaszent egy háznak midőn együtt imádkozik.

K Melyik az imádságok között a legtekéltebb imádság?

F Az, amelyre maga akrisztus tanított, a melyet Mi Atyánknak nevezik. mivel ez az imádság magában foglalja röviden mind azt; amit lehet kívánni és kérni Istentől.

K A közönségesen való imádságok között, melyik a legtekéltebb.?

F. A szent Mise áldozattya mert. 1. ez a szent Áldozat magában foglalja az imádsást, ditséretet, hálaadást, kérést, ajánlást, 2 mert akrisztust akitől minden kegyelem származik. abban az egész Anyaszent egy ház ajánlja.

¹²²⁶ 1 Reg.1 13

¹²²⁷ Apolog Cap 39.

2 Articulus.

Az Imádságnak szükséges voltáról.

K Honnét tudgyuk az imádságnak szükséges voltát?

F A kristus parantsolattyából. példájából, és amimagunk szükségéinkből

K Mit parantsol ez iránt akristus?

F Azt parantsollya hogy szüntelen imádkozunk.

K Hogy lehet szüntelen imádkozni?

F Az imádság a szívnek kívánsága, hogy ha az a kívánság az Istenhez emel minket, és ha az¹²²⁸ mindenkor meg marad., ugy az imádság szüntelen valo. és betü szerént bé tölttyük aparantsolatot mondgya szent Agoston

Magyarázat.

A nem lehet hogy mindenkor térden ályon valaki, sem ahogy mindenkor ditsérje, és kérje szájal az Istent. sem hogy mindenkor belső képen az Isteni szeretetnek tselekedetét tégye, de lehet mindenkor szeretni az Istent és kívánni az ő véle valo meg egyesülést. hogy ha ezt igazán kíványuk. minden tselekedetinkben az Istent fogjuk tekénten, és atselekedetek helyesek léznek, mert ha az Isteni szeretet uralkodik szivünkben, ő érette is munkálodunk., ha szinte akoron nem gondolkodnánk is rola, ez így lévén a mindenkori imádság, az Istenel valo meg egyesülésnek mindenkori kívánása, és az Istent szüntelen valo szeretés, olyan három féle dolog a mely tsak egyet téssen. tehát a szüntelen valo imádságnak parantsolattyát, akor¹²²⁹ viszük végben mikor az Istent szerettyük., a mi imádsagunk is akor meg szünik. a midön az Istenhez valo szeretetünk meg szünik

K Miért mondád azt, hogy a kristus példájából meg láttyuk az imádságnak szükséges voltát?

F Mert akristus mind példa adásával, mind beszédével. arra akart minket tanítani, ő leg nagyob részit életének az imádságban foglalta., egész éttzakákat aban töltötte, és midön valamely dologhoz fogot., ahoz az imádságal készült.

K Miért mondád azt. hogy a magunk szükségiből meg láthattyuk az imádságnak szükséges voltát?

F Mert mi magunktól sem jót és hasznost nem tehetünk. az üdveségre, tsak leg kiseb jó¹²³⁰ gondolatunk sem lehet, minden az Istentől jö akristus által, és tsak az imádság által veszük akristus kegyelmét.

K Nem veszüké az Isten kegyelmét aszenttségben is.?

F Igen is, de a szenttségek ki szolgáltatása mindenkor imádságal vagyon. és tsak ami magunk, vagy az Anyaszent egy háznak imádságiért veszük az Isten kegyelmét, a szenttségekben valo reszesülésre, és így mindenkor tsak az imádságért veszük akegyelmet

Magyarázat.

A bizonyos hogy az Isten tsak akönyörgésre adgya kegyelmét., minden kegyelemnek pedig kut feje a kristus. és hogy tisztán a maga irgalmasága vitte az Istent arra minden kérés nélkül, hogy a kristust a földre küldgye a véték után. de azt is akarta. hogy az emberek sokáig

¹²²⁸ In. ps. 37. n. 14.

¹²²⁹ s. Aug. epist 121 ad probam

¹²³⁰ joan 6. 66. 15. 5. 1 Cor 3. 5.

suhajtoznak az ő eljövetele után, hogy meg érezzék reája való szükségeket, és hogy minek előtte őket elküldgye, adig sok ideig kérjék őket, A krisztus eljövén az ő imádságának. és vérenek érdeme által. fel állítá Anyaszent egy házáat. és már most hasznos, és üdvösségre való kegyelmét. csak az Anyaszent egy ház kérésére, és azoknak kérésekre adgya meg, kik annak tagjai. Ez így lévén, a kik meg nem igazultak a krisztus által. meg nem nyerik se nem veszik ameg igazulásnak kegyelmét., hanem csak az Anyaszent egy háznak, és a benne lévő híveknek imádsági által.: de mindenkor, csak a krisztus Jesus, a maga vérenek ereje által. teszi érdemesé az imádságokat, semik jobban meg nem mutatták az imádságnak szükséges voltát mint ezek.

K Miért mondád azt hogy az imádságnak szükséges voltát, meg mutattya, az Istennek, az embereken való tellyes birodalma.?

F Mert az a tellyes birodalom tselekeszi. hogy mi tartozunk őket imádni, áldani, és dicsérni, néki ajánlani tselekedetünket, személyünket, javainkat, és kérni tőlle a szükséginkre valokat.

K Az Istennek. sok velünk való jó téteménye nem kötelezé minket az imádságra.?

F Igen is kötelez, és mindenkori hálaadásal tartozunk néki.

K Mellyek azok a jó tétemények, a melyekért hálaadásal tartozunk az Istennek.?

F Azok a jó tétemények. vagy közönségesek. vagy különösök, vagy személy szerént valok.

A közönségesek azok, amelyek az egész emberi nemzetet illetik, úgy mint a teremtés. akrisztus halála. &c.

A különösök azok, melyek sokakat illetik, de nem mindnyájan az embereket, ilyen ameg igazulásnak jó téteménye, aszentségekben. és az Isten ígéjében való részesülés. &c. mert noha a krisztus minden emberekért meg holt is, de mind azon által. mindnyájan meg nem igazulnak, se mindnyájan meg nem erősítetnek aszentségekel. se az Isten ígéjével.

A személy szerént valok azok, amely jó téteményeket vett ki ki Istentől, és veszen minden nap., tudni illik, hogy keresztyénségben neveltettek, hogy az igazságot meg üsmerték, avétket el hagyták, az ideig tartó nyomorúságokat meg próbálták. arossz kívánságok végben vitélben. akadályt találtak.

Egy szóval semink nints a mit Istentől nem vettük volna, és mind azt is valami rajtunk történik, hogy üdvösségünkre szolgáljon. hálaokat kel tehát néki adni mindenért, imádni és dicsérni kel őket, néki kel ajánlani személyünket, és mindenünket, kérjük kegyelmét hogy jóra fordithasuk ajándékot, és minden időben áldhasuk őket.

K Kiknek kel imádkozni?

F Mind azoknak. kik az okoságnak idejét el érték. mindennek kel munkálodni az üdvösségre. a pedig meg nem lehet az imádság nélkül.

3 Articulus

Hogy kinek. kel könyörögni és kiért

K. kinek kel könyörögni?

F Egyedül az Istennek, mint akitől származik minden jó és kegyelem. és a krisztusnak mint ¹²³¹ egyedül való közben járonknak, lehet kérni a Boldogságos szüzet, a szent Angyalokat, és a szenteket. hogy akrisztusnak esedezenek érettünk.

¹²³¹ Conc Trid. sess. 25. de invocat. sanct.

K Tsak magunkért kellé könyörögni?

F A felebaráti szeretet azt hozza magával hogy másért is imádkozunk. *Imádkozatok egymásért*¹²³² *hogy üdvözüllyetek, mert igen hasznos az igaznak buzgoságos könyörgése, mondgya szent Jakab.*

K kiért kel imádkozni.?

¹²³³ F Minden emberekért. apásztorokért, királyokért. fejedelmekért, birákért, atyánk fiaiert. jó akaroinkért, ellenséginkért, tselédinkért. az eretnekekért, hitetlenekért.

K Hasznos dologé amások imádságiban ajánlani magunkot?

¹²³⁴ F Az olyan szent dolog a melyet követték az ó testámentumbéliek az Apostolok és a régi hivek.

K Az igazak meg halgattatnaké mindenkor amásokért valo imádságokban?

F Az igazak imádságira adatik meg a bünösök meg térések, de mind azok abünösök akikért az¹²³⁵ igazak könyörögnek. meg nem térnek; az Isten meg irgalmaz némelyeknek közüllök, igasságot téssen a többinek, és meg bünteti öket. meg nem halgatván az ö meg térésekért tett imádságokat

K Mit kel kérni másoknak?

F Mind azokat valamiket magunknak kel kérni. az örök életet. aelki és testi jokat. a melyek arra vezethetnének.

K Leheté ahalotakért imádkozni?

¹²³⁶ F A szent Irás azt mondgya. hogy igen jó és hasznos ahalotakért imádkozni az Anyaszent egy ház ezt mindenkor követte.

K Mitsoda halotakért kel imádkozni?

F Azokért kik purgatoriumban lehetnek, mivel a kik meny országban vannak. azokért nem kel imádkozni, és az imádság haszontalan akárhozattaknak.

K Mit kel kérni a holtakért?

F Az ö könyebüléseket. és meg szabadulásokat.

K Egy aránsu képen kellé imádkozni mind azokért akik purgatoriumban vannak.?

F Az okoságos dolog hogy leg különösebben imádkozanak azokért. akikel leg nagyob egyeségel éltenek a földön, akikhez leg több köteleségel vannak., a kiknek imádságik leg¹²³⁷ szükségesebbek lehetnek, egy szoval mindenik lélekért kel imádkozni. valamint az Anyaszent egy ház tselekeszik.

4 Articulus.

Az Imádságnak hasznairol.

K Melyek az imádságnak hasznai?

¹²³² 5. 16.

¹²³³ Act. 12. 5 Matth. 5. 44. 1 Tim. 2. 1.

¹²³⁴ 1 Reg 7. 8. judith. 8. 29. 2 Thess. 3. 1. 2. hebr. 13. 18.

¹²³⁵ 2. joan. 1. 16 s. Ambr lib 1. de penitent s. Aug tract 102. in s. joan

¹²³⁶ 2 Makab.12.46. s. Aug.lib.de Cura mort Cap 1.et ult Conf. lib. 9. Cap 13.

¹²³⁷ s. Aug. lib de cura mort. Cap ult.

F. Sok számot lehetne elé hozni, de ezek a leg fővebbek, az imádság által. 1. Mi az Istent¹²³⁸ tiszteljük. 2 a jó erkölcsöknek tselekedetiben eléb megyünk. 3. Erőt veszünk arra, hogy a kísértetek ellen álhasunk. 4 Az Isten haragját meg tsendesítjük, és irgalmaságot nyerünk mind magunknak, mind másoknak, 5. meg nyerjük közönségesen mind azokat a miket kérünk, hogy ha azok igazságosok., és okosak, az imádságnak erejéről. véghetetlen példát lehet látni.

K követiké mindenkor ezek a hasznok az imádságot?

F Igen is. amidön az imádság jó, az az, amidön. jó készülletben vagy az, a ki imádkozik. aki tsak azt kéri az Istentől, amit kel kérni, és aki azt ugy kéri. a mint kel.

5 Articulus.

Hogy mitsoda készülletben kel annak lenni a ki imádkozik

K Mitsoda készülletben kel lenni hogy az imádság hasznos legyen.?

F. Hogy erre meg felelhesek, azt meg kel tudni, hogy az emberek mikor imádkoznak négy féle készülletben vagy állapotban lehetnek.

Először. Amidön valaki akegyelemben vagyon., másodsor. midön valaki halálos vétékben vagyon. de azt el akarja hagyni, harmadsor. midön valamely eretnek. valóság. kíványa keresni és meg üsmérni az igazságot. negyedsor. midön valaki szeretvén avétket azt el nem akarja hagyni, hanem gyakorollya, és aki minden nap vétket gyűjt a vétkekhez.

Ez így lévén, azt mondom hogy azok akik az első három állapotban vannak, hasznal imádkoznak, de az utolsonak imádsága haszontalan, és nem hogy az Isten haragját meg engesztelné. de sött meg fel gerjeszti.

K Miért gerjeszti fel az Isten haragját az olyannak imádsága a ki nem akar penitentziát tartani?

F Mert az olyannak imádsága két színü, mivel tsufság kegyelmét kérni az Istennek olyankor, a midön el nem akarják hagyni avétket, amelyel ötet ingerlik., nem kel tehát hogy az a félelem a melyben lehetnek. hogy az Istent meg bánttyák imádságokal. el nyomja benne a kegyelemnek ezt a kis sengéjét. melynek kezdete ámbár igen kitsiny legyen is, de végtire ameg térésre vezetheti őket, ez így lévén abünös. aki alázatoságal, és bünéhez valamely gyüölőségel imádkozik. annak imádsága hasznos. ha szinte imádsága egyébre nem használna is; hanem hogy észre vegye. nyomoruságos voltát, de az olyan bünös, aki alázatoság és töredelmeség nélkül, vagy valamely kis jó szándék nélkül, az Isten eleiben mér menni, ki nem veszi észre hogy az ilyen bünös még imádságával is ingerli. az Istent. hát menyi sok számtalan bünösök tselekesznek eképen minden nap. akik tsak szokásbol imádkoznak Istennek. de a szivek másut vagyon

6 Articulus.

Hogy mit kel kérni Istentől.

K Mitsoda dolgokat kel kérni Istentől?

F Mind azt a mi helyes és igazságos.

¹²³⁹ K Egy formában kellé kérni mind azt., a mit az Istentől kérünk?

¹²³⁸ joan. 16. 24. s. Aug. in ps. 144. n. 4. et 22. Genes. 25. 21. Exod. 17. 11. Jud. 3. 9. 1 Reg. 1. 10. 3 Reg. 17. 37. 42. 4 Reg. 13. 4. Tob 12. 12. Act. 16. 25. Act. 28. 8.

¹²³⁹ joan 15 7.

F Olyan állapotok lehetnek a melyeket tellyeséggel kel kérni, olyanok is vannak., a melyeket bizonyos ók alat kel kérni.

K Melyek azok amelyeket tellyeséggel kel kérni?

F Az örök életet, és mind azt; valami arra viszen., úgy mint a bűnnek bótánattyát., a jó erkölcsöket, az Isten, és az Anyaszent egy ház parantsolatának meg üsmérésére, és végben vitelére valo kegyelmet, és a mi rendünk köteleségének meg üsmérését.

K Melyek azok adolgok. amiket bizonyos ók alat kel kérni?

¹²⁴⁰ F Mind azok melyek az Isten országában és az igasságban vezethetnek minket, de a melyek nem szükséges módók az oda valo menetelre.

K Mitsoda ók alat kel kérni az Istentől azokat a dolgokat.?

F olyan formán kel azokat kérni és kívánni, hogy az Isten úgy adgya meg azokat. ha lattya hogy üdveségünkre szolgálnak

K Miért kel sok állapotot ilyen formán kérni Istentől.

F Mert a mi nem szolgál. üdveségünkre., anékünk ártalmas, azt pedig igasággal. senem kérhettyük, se nem kívánhattjuk. ami ártalmas.

K Melyek azok a mik minket mind az Istenhez vezethetnek, mind tölle el is távoztathatnak.?

F Mind egészen a világi dolgok, mind a, valamit testi jónak és haszonnak neveznek, úgy mint valamely hivatalban lenni inkább mint sem másban., bizonyos személyel inkább lenni egy szövetségben. mint sem másal, tudni, vagy nem tudni bizonyos dolgokat. egy szoval a mi egyet jóvá tehet. az el vesztheti amásikát. az ilyen állapotot tehát tsak anyiban kel kérni a mennyiben az Isten láttya hogy az üdveségre szükségesek.

7 Articulus

Az Imádságnak formájáról

K A midön kérésünk helyes, mi formában kel kérni hogy meg halgatassunk.?

F 1 A kristus nevében kel kérni, 2 lélekben. és igazságban. 3. alázatosággal. és töredelmeséggel. 4 figyelmeteséggel. 5 bizodalomal. 6 gyakorlatosággal.

1 *A kristus Nevében*

K Miképen kel kérni akristus nevében?

F A kristus Jésus érdemi által. és véle meg egyesülvén kérni kel. ami szükséges az ¹²⁴¹ üdveséghez, mert ha valami mást kérünk az Istentől. ha azö nevét emlegetnök is. de nem kérnénk azö nevében mondgya szent Agoston

K Miért kel akristus nevében kérni?

¹²⁴² F. Mert nintsen más név a melyben lehesen üdvezülni, nintsen más közben járonk. tsak akristus., és tsak ö általa mehetünk az Istenhez.

K Midön az Anyaszent egy ház a szenteknek esedezik, a kristus nevében imádkoziké akor?

¹²⁴⁰ Matth 7. s. Aug. in ps. 36.

¹²⁴¹ Tract. 102. in s. Joan

¹²⁴² Act. 4. 12. 1 Tim. 2. 5.

¹²⁴³ F Igen is mert az által nem akar egyebet hanem hogy a szentek. velünk együtt meg nyerjék akristus által azt amit kérünk, mivel aszentek ugy valamint mi, tsak a kristus által mehetnek az Istenhez.

K Mikor az Istent ditsérik, imádgják, néki hálákot adnak, neki holmit ajánlanak, akristus nevében kellé mind azt tselekedni?

F Igen is mert mind ezek olyan valóságos könyörgések. amelyek által alélek az Istenhez emelkedik, de mi tsak a kristus által emelhetjük magunkot az Istenhez, tsak egyedül. ő általa is. mehetünk hozzája.

Lelekben és igazságban.

K Hogy kel lélekben és igazságban kérni?

F Egész szivből kel imádkozni., és ohajtani valóságat. hogy meg halgattassunk.

K Miért kel lélekben és igazságban imádkozni.?

¹²⁴⁴ F Mert az Isten lélek, és igazság, és azt akarja hogy akik ötet imádgják, lélekben, és igazságban imádgják, a kik más képen tselekesznek, asidokot, és a kétszinüeket. követik.

Alázatoságal, és töredelmeségel.

K Hogy kel. alázatoságal. és töredelmeségel kérni?

F ugy hogy fohászko. töredelmes szivel legyen a kérés, meg tekintvén nyomoruságinkot, szükséginket, gyengeséginket, és meg alázván magunkot. vétkeinknek sulyos terhe alatt

K szükségesé tellyeségel. az alázatoság és atöredelmeség az imádsághoz?

F Igen is, azok nélkül meg nem halgattatunk,

K Mitsoda okra valo nézve indithatjuk magunkot az alázatos, és töredelmes imádságra?

¹²⁴⁵ F A mi gyengeségünkre, szegénységünkre, szükségünkre, és vétkeinkre valo nézve, és hogy mitsoda szükségünk vagy az Isten segítségire. a mely minket fel emeljen, vagy meg tarttson.

figyelmetességel.

K Hogy kel figyelmeteségel imádkozni?

F Figyelmezni kel arra hogy mit kérünk, és kinek beszélünk.

K A figyelmetesség nélkül valo imádság haszontalané.?

¹²⁴⁶ F Hogy ha szánszándékal. nem figyelmezünk azimádságra. akkor haszontalan valo. de hanem szánszándékal vagy az Isten ami gyengeséginket meg tekénti, és imádságinkot meg halgattya.

K Mit értesz a szánszándékal valo figyelmetlenségen?

F Érttem azt. a figyelmetlenséget. amely vagy magában figyelmetlen. vagy kezdetében, a magában valo figyelmetlenség az, a mely által akaratal fordittyák el magokot az imádságról., hogy szánszándékal. gondolkodgyanak valamely más dologról. a kezdetében akarattal valo

¹²⁴³ Conc Trid. sess 25 de invocat sancti

¹²⁴⁴ joan. 4. 23. matth. 6. 5.

¹²⁴⁵ s.Aug in ps.68.

¹²⁴⁶ s.Aug.in ps.68. s.Cypr.de orat Domi.

figyelmetlenség az, a melyet okozza, vagy az elmének akarattal való imide amoda való járása, vagy avilági dolgokhoz való nagy szeretet.

Magyarázat

¹²⁴⁷ Rend szerént a sziv. arról foglalatoskodik az imádságban a mit kedvel. *Az Isteni szeretet az, mondgya szent Agoston. a ki könyörög. és suhajtoz. A szeretet az, aki kér; a szeretet az. aki keres: aszeretet az, aki nekünk meg mutattya az igazságokat, a szeretet az, a ki állhatatosan meg tart minket az igazságokban melyeket nekünk ki nyilatkoztatot hogy ha szivünkben leg aláb valamely sengélye az Isteni szeretetnek nintsen, hogy ha abban tsak avilági szeretet vagyon., hogy ha tsak akülső, és ahejában való dolgokra figyelmez, tsak azokról is fog gondolkodni az imádságában., és mindenkor figyelmeteség nélkül lészen. és azok a figyelmetlenségek. kezdetekben, szánszándékal valok, mert, a vilaghoz való szeretet, a mely kezdete. ennek a figyelmetlenségnek. akarattal való.*

K Miképen kel el kerülni azokat a figyelmetlenségeket a melyek szánszándékal valok kezdetekben?

¹²⁴⁸ F Az imádság előtt el kel készíteni lelkünket, ne hogy ugy tekintessünk mint olyanok kik az Istent kísértik. mondgya a szent Lélek.

K Miért kísértene valaki azal az Istent, ha az imádsághoz nem járul készülettel.?

F Mert az Istent kísértik akor, a mikor azt el nem kerülik. hogy ötet meg ne banttsák, az Isten ellen vétkeznek pedig akor; mikor szánszándékal nem figyelmeznek az imádságra, az imádság pedig nem lehet figyelmetes, hogy ha ahoz nem készülnek.

K Miképen kel az imádsághoz készülni?

F Vagyon távul. való, vagyon közél való készület..

K Miben áll a távul való készület?

F Hogy rendes, és tisztességes életet élyenek. az Évangyélium tanítása szerént, olyan életet. mely a világi rosz kívánságokhoz ne ragaszkodgyék, foglalatos életet.

K Miért tekinted az ilyen életet., mint egy szükséges készületet az imádságra?

F Mert minden bizonyal. figyelmetlenek lesznek az imádságokban, hogy ha nem kívánnak élni az Evangyeliumi tanítás szerént

K Az olyan keresztyének. akiknek elméjek tele vagyon világi dolgokal. nem imádkozhatnak tehát ugy a mint kel.?

F Igen is nem. valamég nem kezdik érezni nyomoruságokat., a világot el nem akarják hagyni, és az Istenhez nem kaptsoollyák magokat, ezen szándék nélkül. az imádság semire való. és gyakorta vétkes.

K Miben áll. a közél való készület?

F Abban hogy magunkban szályunk az imádság előtt, az Isten eleiben menyünk, gondolkodgyunk valójában arról. a mit akarunk tselekedni, és azon igyekezünk. hogy jól imádkozhasunk.

Bizodalomal.

K Hogy kel bizodalomal. imádkozni?

¹²⁴⁷ s.Aug. tract 6. in s.joan

¹²⁴⁸ Eccli 18. 32.

F Ugy hogy az imádság hittel legyen. erős bizodalomal. hogy az Isten minket meg halgathat, nekünk irgalmaságal lehet, és erős reménségel. hogy azt akarjais.

K Mitsoda ók viszen minket arra hogy az Istent bizodalomal kérjük.

F Ezek az okok. 1. hogy az Isten meg adhattya kérésünket, minket meg gyógyithat akár mely nagy légyen a mi lelki vagy testi nyavalyánk. 2 hogy tsak egyedül az Isten tehet ami lelki szükségeinkről, öis gyógyithattya meg gyengeségeinket, és azt a kegyelmet tsak azal tselekeszi aki ötet kéri, 3. hogy akár mely nagyok legyenek vétkeink, de azokért ketttségben. nem kel esnünk. mert az Isten hatalma nagyob még azoknál. 4. azt meg ígérte, hogy kérésünket meg adgya, ha ugy kérjük amint kel. 5. hogy a mi üdvezitönk minket segít, nekünk közben járonk. és szószóllónk, 6. hogy sok számu hozánk hasonló bünösök. meg halgattattak, és irgalmaságot¹²⁴⁹ nyertenek, 7. hogy a szent Lélek könyörög mi bennünk, és hogy annak aszenttséges léleknek könyörgése mindenkor meg halgattatik.

Gyakorlatoságal.

K Mitsoda agyakorlatoságal valo imádság?

F A hogy mindenkor kel imádkozni, soha félben nem kel. hagyni.

K Miért kel mindenkor imádkozni.?

¹²⁵⁰ F 1. Azért mert akristus parantsollya, 2. mert a minden napi szükségeinkért az Istennek segítse mindenkor szükséges. 3. mert sokszor. az Isten azért nem halgat meg minket, hogy akérésben, álhatatosak, és gyakorlatosak legyünk.

K Az Isten miért halogattya meg halgatni kérésünket?

F 1 Azért hogy meg próbálya hitünket, és bizodalunkot. 2. hogy meg büntesse lágységinkot, és buzgotalanságinkot. mivel az Isten abuzgo, és az áitatos imádságot halgattya meg, 3. hogy¹²⁵¹ jobban meg üsmértetvén velünk. nyomoruságinkot, gyengeséginket., és szükségeinket, az által minket alázatosabbaká. és vigyázobaká tégyen.

K A mi imádságink olyanoké. amitsodásoknak kel lenni, hogy ha semit olyat nem kérünk a mi ne légyen igasságos, és hogy ha a fellyeb emlitet hat féle készületekel. imádkozunk.?

F. Igen is. mert akor bizodalomal. remélhettyük hogy meg halgattatunk., de vagon még¹²⁵² valami hátra, a mit az imádsághoz kel tenni, ugy mint az alamisnát, és aböjtöt.

8. Articulus.

Hogy miképen halgattya meg az Isten az imádkozokot

K Az Isten meg halgattyaé mindenkor azokat. kik olyan formán kéri. a mint ide fellyeb meg mondtuk.?

¹²⁵³ F Igen is, de nem mindenkor halgattya meg olyan formában amint kéri.

Magyarázat.

Az az, hogy az Isten meg adgya azt ami azüdvéséget és ajó erkölcsökben valo előmenetelt illeti, de némelykor bizonyos kérésinket meg nem halgattya., noha azok jók legyenek is. oka

¹²⁴⁹ Rom. 8. 26. 27

¹²⁵⁰ luk. 11. 5. Matth. 15. 22.

¹²⁵¹ s. Aug. tract 102. in s. Joan.

¹²⁵² Tob. 12. 8. s. Cypr. de orat. domini s. Aug. in ps. 41. n. 7.

¹²⁵³ s. Aug. tract 78. in s. joan. in ps. 55. n. 12. tract. 6. in epist. s. joan

az, mert az Isten minket szeretvén jobban tudja minálunknál hogy nekünk mi hasznos. és szükséges, ha valamit meg nem enged, az, az ő jóságától vagy. ha pedig más úton akar minket vezérelni az üdvösigre, nem azon amelyet mi választunk magunknak, azt irgalmaságából tselekeszi.

K Az Isten nem halgattyaé meg abünösök kérését, amit tölle kérnek rosz kívánságal.?

F Sokszor történik hogy az Isten ahamisakat sziveknek kívánsági alá adgya. és hozájok valo haragját meg mutattya abban. hogy meg adgya amit kérnek, valamint hogy irgalmaságából meg nem adgya sokszor azt amit tölle kérnek, hogy ha amit tölle kérünk az ártana az üdvösignek, ha az Isten azt meg adná, arettentő jele volna az ő igazságának, és haragjának, ha pedig meg nem adgya, ajele Atyai jóságának., ebből azt kel ki hozni, hogy midön az Isten ez¹²⁵⁴ életben ostoroz. nem hogy azért zugolodni, vagy panaszkodni kellene, hanem még meg kel néki köszönni. és azt kel kívánni hogy tsak azt a kérésünket halgasa meg, a melyikét láttya. hogy az üdvösigre szolgálhat.

9 Articulus

Hogy mitsoda formában kel lenni atestnek az imádságkor.

K Hogy az imádság jó legyen. atestnek mi formában kel. lenni?

F. Külömböztessük meg először a közönséges imádságot. akülönösös imádságtól., ami aközönséges imádságot illeti, jobban nem tselekedhetünk mint ha az Clericusokhoz szabjuk¹²⁵⁵ magunkot., a mi akülönös imádságot illeti, az iránt nintsen semi szabot rend, hogy mitsoda formában legyen atest, de akar mi formában légyen atest az imádságkor, tsak alélek emelkedgyék az Istenhez, buzgoságal. az imádság jó. mind azon által igen jó szent Pál modgyára térden imádkozni, ahusvétí napokban., és avasárnapokon az Anyaszent egy ház szándéka a, hogy fent álva imádkozanak., igen jó némelykor le borulva imádkozni, valamint akristus tselekedet, ülve is lehet imádkozni mint Illyés. az imádságkor fel lehet emelni kezeinket és szemeinket, valamint Moyses, Dávid, és akristus. lehet nap kelet felé fordulni az¹²⁵⁶ imádságkor. valamint tselekedtenek az első keresztyének. követvén az Apostolokat, az is igen jó szokás a templom felé fordulni az imádságkor. ahol. az oltári szenttség vagy. Ez az egy néhány féle formában lévő imádság mind jó tsak alélek imádkozék. és arra kel vigyázni hogy leg inkább belső képen gerjeszük fel magunkban a buzgoságot, a mely nélkül az imádság nem tetzhetik az Istennek.

K Az Anyaszent egy haz miért imádkozik vasárnapokon és ahusveti napokon fent álva?

F. A kristus fel támadásának emlékezetire.

K Az első keresztyének miért fordultak nap kelet felé mikor imádkoztak.?

F Meg akarták az által mutatni hogy eföldön ugy voltanak mint szarándokok. és mint szám ki vetésnek helyén, és hogy tsak a kristust sohajtották., akit nap keletnek nevezi az irás, és aki¹²⁵⁷ nap kelet felé fordul menyben menetelkor. amint taníttya atradítio.

K Nem kellé ez iránt valamely viszá élést el kerülni?

¹²⁵⁴ s. Aug. in ps. 53. n. 5.

¹²⁵⁵ s. Aug. lib 2. ad simplicitia num. qu. 4. Ephes. 3. 14.

¹²⁵⁶ Matth. 26 39. Exod. 17. 11. ps. 120. 1. Joan 16. 1. Tertul. Apolog. Cap 16. s. Basil. lib de spiritu sancto cap 27. s. Aug. lib de cura mort cap. 5.

¹²⁵⁷ s. Joan Damas. lib 4. de fide orthodox. Cap 18.

F Igen is. mert a viszá valo élés volna, hogy ha tsak a külsöre vigyáznának, és el mulatnák belső képen a lelkit, akoron ugy imádkoznának valamint a sidok. de hogy ebben ne esék valaki, azt kel meg tudni, hogy az Isten leg inkább a szivünket kíványa. azt is akarja. hogy lélekben. és igaságban szolgáljuk, atestnek. térden. vagy le borulva valo létele. tsak anyiban¹²⁵⁸ hasznos a menyiben külső képen jelenti a szivnek buzgoságát. mert a nélkül a többi tsak kép mutatás. mely az Istent meg bánttya. a mint eki tettzik az Irásbol. annál is inkább meg bánttyák tehát az Istent a midön a templomban illetlenül viselik magokat, mint ha tsak azért mennének oda, hogy meg banttsák. és nem azért hogy könyörögjenek.

10 Articulus.

Az idöröl, naprol. és orárol. amelyeket az imádságban kel tölteni.

K Tartoznaké bizonyos időt rendelni a különös imádságra?

F Az imádságban kellene foglalni egész életünket, mivel nintsen olyan szempillantás, se nap vagy éttzaka, a melyekben. ne tartoznék minden keresztyén szeretni az Istent, és azt kívánni hogy véle meg egyesülhesen, és tsak egyedül érette élhesen, és tsak az ilyen szándékal tölthetik bé betü szerént azt a mit akristus mond; hogy mindenkor kel imádkozni. és soha félben nem kel hagyni.

De az el kerülhetetlen foglalatosági az életnek, és a mi gyarloságink, meg nem engedik nekünk hogy lelkünket szüntelen az Istenhez fel emelve tarttsuk, ugyan ezért is szükséges nekünk, tartozunk is bizonyos időket rendelni különösön erre a szent foglalatoságra., 1. azért, hogy magunkot fel gerjeszhesük a szüntelen valo Isteni szeretetre, és hogy elé mehesünk ebben a szeretetben. 2. azért. hogy a kívánság a melyel kel az Istent ohajtanunk, meg ne lankadgyék. 3. azért. hogy meg ujittsuk lelkünknek buzgoságát., és hogy el ne hagyuk aluni az Isteni tüzet, a melynek égni kel szivünkben, és a mely könnyen el aluszik, hogy ha magunkra nem vigyázunk, 4. azért. hogy meg ne hagyuk magunkot tsalatni a hejában valóságokal, és a¹²⁵⁹ sok számu kisértetekben esni, a melyek környül vesznek minket, 5. azért. hogy meg üsmérhesük, és eleget tehesünk avétkekért, a mellyekben ejt minket minden nap az emberi gyarloság. és, hogy kérhesük az Isten irgalmaságát.

K Mitsoda időket kel különösön rendelni az imádságra?

F Vannak olyan napok, a melyek különösön vannak arra szenteltetve, ugy mint avasárnapok, az innepek, és a böjti napok, hiven kel tehát azokon a szent napokon imádkozni töbet, mint a más napokon, azokon a napokon kívül amelyeket különösön rendeli az Anyaszent egy ház az imádságra, vannak még olyan idők amelyekben ezt a szent foglalatoságot inkább kel gyakorolni a hiveknek, ugy mint. 1. amidön. betegségben vannak, keserőségben. kisértetben., üldözésben, lelki. vagy testi veszedelemben. egy szoval. minden rendkívül valo szükségekben. 2. aközönségesen valo nyomoruságokban. és szükségekben. 3. amidön valamely nagy dologhoz akarnak kezdeni. valamint akristus tselekedet., 4. amidön az Istennek valamely különös kegyelmeségit vették, 5. a felebarátunk szükségéiert ugy kel könyörögnünk. valamint magunkért. a soltárokbán szép imádságokat található minden alkalmatóságokra.

K Nem tartoznaké. minden nap bizonyos órákat rendelni az imádságra?

¹²⁵⁸ Isai 1. 15

¹²⁵⁹ s. Aug. epist ad probam. in ps. 37. n. 14.

F Igen is. és ez egyik modgya hogy a kristus parantsolattyát végben vihesék, aki azt mondgya.
¹²⁶⁰ hogy mindenkor imádkozni kel, kel. leg aláb. regel. és estve imádkozni., és nintsen semi hasznosab. mint azt tselekedni időközben is. egy nehány szor., Dávid király napjában hétszer imádkozot., és minden éttzakákon fel költ az imádságra., ha szinte anyi királyi foglalatosági valának is., az Anyaszent egy ház, hogy ezt a szent példát kövesse., hét részre osztotta az officiumnak oráit. az éttzakai imádságokon kívül, három szor imádkozik éttzaka., imádkozik. nap fel jöte előtt, nap fel jötekor, kilentz orakor. délben, három orakor. nap le mente előtt, és nap le mente után, ezt is nevezik. ahárom nocturnumnak, laudes, prima, tertius, sextus. nonának, vesperásnak. és Completoriumnak.

Régenten ahivek minden nap jelen voltanak a közönségesen valo officiumokon. a menyiben töllök lehetet, mostanában is a ditseretes áitatoság volna a kiktől a meg lehetne. akiktől ameg nem lehet. leg aláb, hétszer napjában emelyék fel magokot az Istenhez., és némelykor éttzakán ¹²⁶¹ is. rövid de buzgo imádságokal.,

K Mit kel tselekedni a regeli imádságkor?

F 1 Imádni kel az Istent akristus által. 2. hálákot kel adni kegyelmeségiért, főképen azért. hogy az ettzakán. meg tartot minket, 3. botsánatot kel kérni vétkeinkért, 4. előre kel gondolkodni hogy mit fognak tselekedni azon a napon. és azt néki kel ajánlani., 5. kegyelmit kel kérni. hogy a napot vetek nélkül tölthésék. 6. igen jó, és hasznos mind ezekért. segittségít kérni a szenttséges szent szüznek, az örző Angyalnak. és a szenteknek.

K Mit kel tselekedni az estvéli imádságkor?

F 1. Imádni kel az Istent akristus által. 2. meg kel. halálni a kegyelmeket melyeket vettenek azon anapon. 3. meg kel visgálni hogy mitsoda vétekbek estenek azon anapon. 4. Azokért Istentől valóságosan kel botsánatot kérni, 5. fel kel valójában tenni hogy többé azokat nem tselekeszik. és azokért penitentziát tartanak., 6 kérni kel az Istent hogy meg oltalmaz. minden gonosztol. a vétektől. és az ördögnek intselkedésitől, 7. igen jó. és hasznos. mint regel segittségít kérni a szenttséges szent szüznek. az örző Angyalnak. és a szenteknek.

11 Articulus.

Az Imádságnak helyéről. és a templomhoz valo tiszteletről.

K Mitsoda helyen kel imadkozni?

F 1. Minden féle helyen végben kel vinni. a mindenkori imádságra valo parantsolatot, mert akár hol legyünk. de az Istent szeretni kel., hozzája kel fohászokodni, és kívánni kel a véle valo meg egyezést, 2. közönségesen valo imádságnak. a templom ahelye, 3. akülönösön valo imádság mindenüt meg lehet, mert akár hol legyünk. de a szivünket gyakorta kel. az Istenhez fel emelni, a mi pedig akülönös imádságot illeti, jó az iránt. holmire vigyázni.

K Mire kel vigyázni?

F 1 különösön valo helyt kel arra keresni. ahol az emberek ne lássák. és ahol nagyob figyelmeteséget. és szabadságal lehesen imádkozni. 2. igen jó magánoson el menni atemplomban., akristusnak jelen valo léte meg ujittyá bennünk a hitet, azon kívülis atemplom az imádságnak szenteltetet helye. 3. mikor atemplomban imádkoznak, igen jó. tiszteletnek

¹²⁶⁰ luk. 18.

¹²⁶¹ s. Hier. epist 7. ad laetam.

okáért távul állani az oltártól. a publicanus példájára. fő képen a ki igen vétkesnek érzi magát lenni.

K Vagyoné még valami más is ami atemplomhoz való tiszteletet illeti?

F Vagyon 1. mert szent Pál azt akarja. hogy az aszonyok bé fedet ortzával menyenek, és legyenek a templomban, mely igen távul vannak attól. hogy engedelmeskedgyenek ennek aparantsolatnak, amidön arra a szent helyre tsak azért mennek, hogy magokot nagyob ékeséggel. és tzifra öltözetekkel mutathasák mindenek előtt. 2. nagy tiszteletel. és példa adással kelót lenni. 3. ót nem kel beszélgetni. hanem nagy tsendeségben lenni. 4. azt szeretni kel. hogy az Isten háza tiszteségesen legyen. és azt fel kel ékesíteni, amenyiben lehet. 5 ha valaki valamely öltözetet, vagy ezüst mivet ád atemplomnak, nem kel arra se fel varratni, se fel metzetni atzimerét, mert az ellenkeznék a keresztyéni alázatosággal.

XI Rész

Különösön az imádságról. és először. az elmével
való imádságról.

Első Articulus

Hogy mi légyen az elmével való imádság

K Mitsoda az elmével való imádság?

F Ez olyan könyörgés a mely nem külső., hanem a szivben megyen végben.

K Az ilyen könyörgés hasznosé?

¹²⁶² F Igen jó. és hasznos. eről példát látunk a samuel Anyában.

K Ez az imádság nehezebbé mint sem aszóval való imádság?

F Nem mivel nem nehezebb belső képen könyörögni Istennek, mint sem szóval.

K Ez az imádság oly szükségesé. mint a szóval való imádság.?

F. Még szükségeseb; mivel szollás nélkül is lehet imádkozni, mert nem aszóval áll az imádság. hogy ha tsak aszív meg nem egyezik aszóval., tehát a belső képen való imádság szükségeseb.

K Miért tekintik tehát rend szerént az elmével való imádságot olyan formán, mint amely mindentől meg nem lehet.?

F Azért, mert. nem jól, és nem igazán gondolkodnak, az elmével való imádságról. és azt mind más féle képen képzelik, mint sem amint vagyon., azért mert az elmével való imádságot anagy okoskodásban., és a mély elmével való gondolatokban tarttyák, és azt gondollyák hogy azok akik oly mélyen nem gondolkodhatnak, az elmével való imádságra sem alkalmasok

K Miért mondod azt hogy nem igazán gondolkodnak aról.?

F Azért mert az imádság nem az okoskodásban áll, hanem a szivnek az Istenhez való indulattyában., ez így lévén, tsak ami szivünk az Istenhez emelkedgyék. valósággal, az imádság jó és hathatos, ámbár az elme ne légyen is alkalmas amély, és bölcs gondolatokra.

K Mitsoda hát az igazán való módgya az elmével való imádságnak.?

¹²⁶² 1 reg. 1.

F Az imádság jó. akár. szóval. akár belső képen való legyen, csak a szív az Istenhez emelkedgyék. csak nyomoruságinkot meg érezzük, csak bűneinket meg bánván azokról. kívánunk valóságos penitenciát tartani, csak életünket meg jobbitván. kívánunk munkalodni az üdvességért., erre tölle kegyelmet kérvén, csak néki mindenekért hálakot adgyunk, csak néki ajánlván egész életünkben tett tselekedeteinket. néki fel áldozuk minden rossz hajlandóságinkot a melyek ellenkeznek törvényével.

K Hogy mind ezek végben mehesenek, nem hasznosé hogy a szent gondolatokban foglalatoskodgyunk az imádságban?

F Azok a szent gondolatok nem csak hasznosok, de még szükségesek. mivel ami szívünk, és akaratumk csak a meg üsmért jora hajol, azért hogy magunkban fel gerjeszthesük avétekért való töredelmeséget, avaloságnak, és az igazságnak szeretetét. és az Isten jó téteményiért való hálá adást, igen szükséges meg üsmérni vétkeinket, avaloságot, az igazságot. és az Istennek jó téteményeit, gondolkodni kel tehát mind ezekről.

K Azt mondád ide felyeb hogy az imádság nem áll se az gondolatból. se az okoskodásból. most pedig azt mondod hogy az imádsághoz szükséges a gondolat, nem ellenkezelé magadal.?

F Itt semi ellenkezőt nem látok, mert az imádság a szívnek, az Istenhez való indulattyában áll. azt az indulatot pedig benne. a gondolatok gerjesztik fel., de azok a gondolatok. nem a szívnek indulati, kel tehát gondolkodni, de ahoz még töb is kel. mert a még nem volna imádság, azokhoz az áitatos gondolatokhoz, szükséges még. a szívnek töredelmeségit, és suhajtásit is foglalni.

K Tehát az igaz hogy azok kik ilyen formában nem gondolkodhatnak., elégtelenek az elmével való imádságra?

F Az igaz, de azt is meg kel vallani hogy azok kik az okoságnak idejét el érték, elegségesek az ilyen gondolatokra, ez így lévén mindentől meg lehet az elmével való imádság. példának okáért egy bűnös töredelmeségl lévén, az Istentől bűneinek botsánattyát kéri. a töredelmeség pedig amint már meg mondtuk másut, nem egyéb hanem hogy szányuk és bányuk hogy az Istent meg bántottuk. és magunkban fel teszük a magunk meg jobbitását, de hogy ilyen szándekben léhesen valaki, azt kel meg tudni. hogy miket kíván az Isten mi töllünk, és melyek azok adolgoz melyek ötét meg bánttyák, meg kel vizsgálni ha estünké azokba, az után meg kel nézni hogy mitsoda okok vittek minket azoknak tselekedetire., mi modon lehet el kerülni a vétekre vivő alkalmatoságokat., de elsőben meg kel tudni melyek azok az alkalmatoságok., ezt hívják gondolkodásnak. és elmélkedésnek, tehát az igaz. hogy szükséges az imádsághoz az elmelkedés. és a gondolkodás., kitsoda azért aki alkalmatos lévén a vétekre, nem volna elégséges az ilyen gondolkodásra., ki ki így gondolkodik mikor agyonásra mégyen.

K Miért tehát az elmével való imádságot oly nagy és nehéz dolognak tarttyák?

F Azért mert az emberek csak a szón ütköznek meg, nem vizsgállyák meg annak értelmét. csak a magok és hajlandóságokat követik. és el távoznak attól. a mit a szó tészen.

2 Articulus

Az Elmélkedésről, annak szükséges, és könnyü voltárol.

K Mitsoda az elmélkedés?

F Az elmélkedés a, midön az elme valamiben foglalatoskodik. és arol gondolkodik, amidön valaki valamely tiszttséget akar meg nyerni, vagy valamely hivatalban akar menni, előre elmélkedik azokról. és jól meg vizsgállya uttyát. modgyát, hogy szándékát végben vihese.

K szükségesé az Isten törvényéről elmélkedni?

¹²⁶³ F Igen szükséges. ezt igen jóvalya az irás, és a szent Atyák.

K Mitsoda időben kel elmélkedni az Isten törvényéről?

¹²⁶⁴ F Az irás azt tanította, hogy mind éjél, mind napal.

K De meg leheté a, hogy az Isten törvényéről elmélkedgyék valaki.?

F A mindenkor nem lehet. nem is azt kívánja az Isten. azal. midön azt mondgya. hogy éjél napal. kel elmélkedni. törvényéről., annak értelme a, hogy mindenkor atörvény szerént kel tselekedni. és a sziv tellyes légyen a törvényel, ugy hogy mindenkor. a légyen kalauzunk, kel tehát nekünk gyakorta arol gondolkodnunk, hogy mit parantsol az Isten nekünk

K Mitsoda idő leg alkalmasab az elmélkedésre.?

¹²⁶⁵ F A regeli idő valamint Dávid tselekedet, azért hogy a napot a törvény szerént tölthesük., estve pedig azért, hogy meg vizsgáljuk miben vétettünk atörvény ellen.

K Azok kik nem tudnak olvasni elmélkedhetneké az Isten törvényéről.

F Igen is, és kel is elmelkedniek. gondolkodván azokrol az igazságokrol a melyekre az Isten tanította őket akor, amidön a szent írást halyák olvasni. a midön apásztorok intésit és oktatásit halgattyák. vagy pedig avilági sok féle változásokrol, az ilyen dolgokrol. lehet elmélkedni a tudatlanoknak is.

K Az ilyen gondolkodások. és elmélkedések. szükségeseké minden féle személyeknek.?

F Igen is szükséges, a szent Lélek előnkben adgya hogy a rendeletlenségek tsak attol. ¹²⁶⁶ származnak. hogy az emberek nem gondolkodnak valójában az igazságokrol. amelyekben kellene mindenkor foglalni magokat.

K Miről kel leg inkább. és leg gyakrabban elmélkedni?

F A halálrol. az ítéletről, apokolrol. aparaditsomrol. avétekről. az Isten parantsolatirol: az Évangyéliumi tanításokrol. amagunk rendinek hivatallyárol, de arra kel vigyázni, hogy az elmelkedés ne légyen gyümölcstelen., hanem vizsgáljuk meg szivünket az igazság szerént a melyet olvasunk vagy hallunk, szánakodgyunk a magunk meg romlásán, gyengeségén, és nyomoruságán., kérjük az Istennek segítségét, tegyük fel magunkban. a meg térést, vigyázzunk magunkra, ezt nevezik elmével valo imádságnak.

K Tartoziké minden keresztyén eképen könyörögni?

F Meg láttzik ahol a mit edig mondottunk. hogy minden tartozik; de még ezt vilagosaban is meg mutathatom., mint hogy mindennek kel tudni az Isten törvényét, mindennek is kel meg vizálni életét. azon törvényről. keseregni kel a vétkekért, a melyekért azt meg szegik, azokrol botsánatot kel kérni Istentől, a maga meg jóbbitást fel kel tenni, és azt végben kel vinni, aki eszerént tselekeszik, az imádkozik, és elmélkedik.

K Nehézé az ilyen könyörgés?

F Annak aki üdvezülni akar, és a ki meg akar egyesülni az Istenel. épen nem nehéz, hanem annak nehéz aki mindenkor feslet életet akar élni, és a ki szivének rossz indulattyára valo

¹²⁶³ Deut 6. 7. s. Ambr. in Cain. et Abel. s. Aug lib. 11 de conf. cap 2.

¹²⁶⁴ Deut 6. ps. 1. 2.

¹²⁶⁵ ps. 5. 5.

¹²⁶⁶ Isa 57. 1. jerem 12. 11. s. Bern. lib de Conside.

nézve. soha úgy nem könyörög a mint kívántatik, mert nem gondolkodik. se az Istenről. se magáról valójában.

XII Rész

A szóval való imádságról közönségesen.

K A szóval való imádság hasznosé.?

¹²⁶⁷ F Meg láthattuk aból nagy hasznát. tsak nézük meg a soltárokat., az énekeket. az Anyaszent egy ház könyörgéseit, szent Pál ara int hogy szóval kérjük az Istent. és énekellyünk ditséreteket az urnak.

K A szóval való imádság szükségesé.?

F Igen is, valamint, szivel. úgy szájal is kel könyörögni, el kel mondanunk az imádságot melyet az ur hagyot nekünk, atemplomban a papal együt imádkozni kel. és énekelni az Isteni ditséreteket. mind ezekből ki tettzik a szóval való imádságnak szükséges volta.

F Hasznosé mind azoknak imádságok akik szóval imádkoznak.?

F Nem mert tsak azoknak hasznos imádságok. a kik bizonyos modal imádkoznak amint már meg mondotuk, úgy mint. 1. a kristus nevében, 2. léleekben, és igaságban. 3. alázatoságal. töredelmeségal. 4. figyelmeteségal., 5 bizodalomal. 6. és alhatatoságal.

K Hasznosé azokat az imádságokat mondani melyek akönyvekben találtatnak?

F Igen is. de leg hasznosab imádságok a Mi Atyánk, a soltárok., és az Anyaszent egy ház imádsági. vannak még, más szép sok imádságos könyvek is.

K Nem leheté viszá élni az ilyen könyvekben lévő imádságoknak mondásával.?

F Igen is mivel aleg szenteb állapottal is lehet viszá élni, ebben áll azért a viszá élés amelyben gyakorta eshetnek, 1. mert tsak szájal mondgyák az imádságot nem figyelmeztvén arra a mit mondanak., 2. azt tarttyák hogy elegendő akönyvből el mondani az Isteni szeretetnek atöredelmeségnek, háláadásnak, tselekedetit. 3. azt gondollyák hogy a hoszu imádság inkább meg halgattatik., a kristus ezt nem így tanította.

K Mit kel tselekedni hogy ne esünk az ilyen fogyatkozásban?

F szükséges 1. hogy a sziv meg egyezék a szájal. 2. azon legyünk, hogy az akaratunk is érezze azokat a tselekedeteket a melyeket mondunk az imádságban és azt ne gondollyuk hogy azok a tselekedetek a szivünkben vannak. mert az imádságban azt olvasuk, te benned hiszek uram., te benned remenlek, és tegedet szeretlek, hanem azon kérjük az urat. hogy maga olttsa ¹²⁶⁸ szivünkben. ezeket a tselekedeteket 3. akár hoszu imádságokat mondgyunk., akár rövideket., de azt el hitesük magunkal., hogy tsak anyiban halgattatunk meg, a menyiben, hittel, buzgoságal. és áitatoságal imádkozunk, és nem anyiban a menyiben hoszu. avagy rövid az imádság melyet mondunk.

K Mitsoda nyelven kel imádkozni?

F A különösön való imádság hasznosab a midön értik a mit mondanak, mert akor szent Pal szerént az elme meg egyezik aszivel. és a nyelvel. ha pedig nem értik, a nyelv és a sziv könyörög. de az elme ara nem figyelmeztet., aközönségesen való imádságokban pedig ahoz

¹²⁶⁷ Ephes 5. 9. Colos. 3. 16.

¹²⁶⁸ Matth. 6 7,

anyelvhez kel magunkot alkalmaztatni. a melyen az Anyaszent egy ház imádkozik., ennek az okát meg mondgyuk ezután., és meg mutattyuk hogy abban a közönséges Anyaszent egy ház¹²⁶⁹ meg egyezik a szent Pál tanításával.

XIII Rész Az urnak Imádságáról.

Első Articulus. Ennek az imádságnak magyarázattya.

K Melyik aleg főveb és leg tekélteseb a szoval. valo imádságok közöt?

F. Az urnak imádsága, tudni illik ami Atyánk neveztetik e képen mert a kristus adta maga ezt nékünk., ezaz Isteni imádság magában foglallya rövideden mind azt, a mit kel kérnünk, és mitsoda rendel kel azt kérnünk. hét féle kérésből áll,

Mi Atyank ki vagy amenyekben. Első kérés. szenteltessék meg ate neved. 2. jöjjön el ate országod. 3. Legyen meg ate akaratod miképen menyben., azon képen . itt aföldön is. 4. A mi minden napi kenyérünket ad meg mi nékünk ma., 5. botsásad meg nékünk a mi vétkeinket, mi képen mi is meg botsátunk azoknak., kik mi ellenünk vétettenek. 6. és ne vigy minket akisértetben. 7. de szabadits meg minket agonosztol Amen.

K Mikor kel ezt az imádságot el mondani?

¹²⁷⁰ F Minden nap, mivel a minden napi vétek ellen valo orvoság mondgya szent Agoston

K Miért hijuk mi Atyánknak az Istent ezen imádság kezdetin?

F Hogy irgalmaságát vehesük. fiainak nevezvén magunkot, és hogy nagyob bizodalomal kérhesük ötet. mint fiai.

K Miért mondgyuk mi Atyánk. és nem Én Atyám?

F Hogy meg mutasuk az által, hogy a mit kérünk nem tsak magunknak kérjük, hanem az egész keresztyéneknek, a kik is a mi Atyánk fiai., és hogy az egész Anyaszent egy ház. nevében¹²⁷¹ kérjük., akinek tagjai vagyunk.

K Miért mondgyuk utánna ezeket a szokot *ki vagy a menyegben.* holot az Isten mindenüt vagyon?

F 1. Azért. mert az ég leg fővebb része lévén a vilagnak, az Isten ót nyilatkoztattya ki nagyob fényeségel az ő ditsőségit., és tekéltesegeit. 2. azért, hogy nagyob buzgoságal kíványuk azt aditsőséges helyt, a szenttséges Atyánknak. lako helyét., és ahol közli magát a szentekel. oly nagy ditsőségel.

2 Articulus A Mi Atyánkban lévő kéréseknek magyarázattya

K Midön azt mondgyuk. *szenteltessék meg ate neved.* ez által azt akarjáké kérni hogy az Isten neve még nagyob szenttségü legyen.?

¹²⁶⁹ 1 Cor. 14. 14. 15.

¹²⁷⁰ serm. 119. de temp

¹²⁷¹ s. Cypr. de orat Dom.

F Nem, mert az Istenben a szentség és atekélleteség. véghetetlen nagyságai vagyoni., hanem azt kérjük hogy az ő neve meg üsmértessék, tiszteltesék. és szolgáltatásai mi általunk, és minden emberek által, valamint az égi.

Ezekből következnek hogy azt kérjük az Istentől. 1. hogy a hitetlenek meg térjenek, 2. hogy az eretnokok el töröltsenek. és hogy azok akik az Anyaszent egy háttól el távoztanak, az igazságot meg üsmervén, vissza térjenek. 3. hogy mind azok avétek amelyekel meg kissebitik az emberek az Istennek szent nevét. tellyeséggel ki irtassanak 4. hogy minden bűnös valóságos¹²⁷² penitentiát tartson. 5 hogy minden emberek a jó erkölcsökben foglalatoskodjanak. 6. hogy mi, és minden keresztyének atekélleteségben elő menjenek, és abban végig meg maradjanak.

K Miből veszi eredetét ez a kérdés?

F Az Isteni szeretetből, amagunkhoz való helyes szeretetből, és a felebaráti szeretetből.

K A szeretet miben eredete ennek a kérdésnek.?

F Abban 1. amikor az Istent szerettük azt kívánjuk hogy ő meg üsmértessék. szolgáltatásai, és tiszteltesék. 2. amikor helyesen szerettük magunkot, az Istennek szent nevét kívánjuk meg üsmérni, szolgálni, és tisztelni, 3 amikor. úgy szerettük felebarátunkot mint magunkot, hasonlat is kívánunk neki mint magunknak.

K Azok kik meg kissebitik az Istennek szent nevét esküvel, káromkodással. el nem mondhatják tehát ezt az imádságot.?

F Hogy ha azt penitencia tartó szándék nélkül tselekeszik., valahányszor káromkodnak. mind anyiszor mondják ki magokra az ítéletet., mert aszivek meg nem egyezik a szájokkal. azt mondják hogy ohajtyák, hogy az Istennek, neve meg szenteltesék, és tiszteltesék, és leg először. ő magok gyalázzák, és kissebitik azt meg.

K Miképpen lehet tehát azt meg mutatni hogy igazán kívánjuk amikor azt mondjuk az Istennek. *szenteltesek meg a neved?*

F Csak azt kívánjuk amit mondunk, igyekezzünk azon hogy az ő nevét meg szentelhesük magunk viselésével. és meg szenteltesük azt mások is.

Második kérdés. *Jöjjön el a te országod.*

K Mit kérünk mi ez által. az Istentől. *Jöjjön el a te országod.?*

F. 1. Hogy olyan tellyeséggel uralkodjunk az embereken valamint az Angyalokon, tehát azt kívánjuk hogy az Istennek örökös uralkodását az emberek meg üsmérjék, és magukat az alá vessék örömmel., 2. hogy az igazak, az Isten Atyái gondviselésének jelét vegyék, és az ő üldözőik meg szégyenitessenek. vagy meg térjenek, hogy az Anyaszent egy ház mindenütt el terjedjen, az ördögnek és avéteknek birodalma el rontassék, és akristusé jöjjön el, 4 hogy a kristus uralkodjunk egyedül szívünkben kegyelme által. és hogy fel állítsa abban az igazságnak, és a szentségnek birodalmát. 5 hogy mi is vele együtt uralkodhassunk¹²⁷³ ditsőségében. 6 hogy akristus jöjjön el meg ítélni az embereket. és minek utánna meg alázza volna ellenségét. egyedül győzedelmeskedjék.

K A penitentiát nem tartó bűnösök mitsoda országával. mondhatják el ezt az imádságot, amikor csak azon vannak hogy meg gyarapíthassák magokban a rossz kívánságnak birodalmát.

¹²⁷² s. Cypr lib de orat Dom.

¹²⁷³ s. Cypr orat Domi. s. Aug. serm. 48 de diversis tract. 9. in s. joan.

és akik minden tehetségeket azon vannak, hogy ellene álljanak, mind magokban, másokban a Krisztus birodalmának.?

F A magok ítéletekre mondják, valahányszor mondják ezt az imádságot, hogy ha töredelmeség nélkül mondják, mert azt mondják szájal az Istennek, hogy jöjjön el a te országod, és szívekben mind ellenkezőt mondanak.

K Miért kérjük az Istentől azt, hogy az ő országa jöjjön el, minek utánna azt kértük volna, szenteltesse meg az ő neve.?

F Mert azon nem munkálódhatunk hogy magunk viselésével, az ő nevét meg szentelhesük, hogy ha a Krisztus nem uralkodik kegyelme által szívünkben.

Harmadik kérdés. *Legyen meg a te akaratod miképpen mennyben és a földön is.*

K Mit kérünk Istentől ez által. Legyen meg a te akaratod. &c.

F Kegyelmet, a melyel az ő akarattya alá vessük magunkot., hasonló buzgósággal és szeretettel, valamint az Angyalok, és a szentek tselekesznek az égben.

K Mit értesz az Isten akarattyan.?

F Először értem azt, amit az Isten akarja hogy meg tselekedjünk. 2. azt, a mi az ő rendelkezését illeti irántunk, vagy a több teremtet állatok iránt

K Mit akar az Isten hogy meg tselekedjünk.

F 1 Azt akarja hogy ne kövessük kívánságunkot, hanem szüntelen igyekezzünk azokat meg győzni. 2. hogy minden féle vétkeket el kerülyünk, és az el multakért penitentiát tarttunk. 3 hogy minden féle jó erkölcsökben foglalyuk magunkot 4. hogy abban ahivatalban menyünk a melyre hivat minket. 5 hogy állhatatosak legyünk abban ahivatalban, a melyre hivat. és annak kötelességeit betöltsük. 6. hogy példainkal., intésinkel, kérésinkel, másokat arra vihesünk, a mennyben töllünk lehet, hogy kövessék az Isten akarattját, egy szóval, hogy munkálodjunk a magunk meg szentelésin.

K Mit kérünk mi Istentől ami az ő akarattját illeti?

F Hogy nekünk és másoknak azt a kegyelmét adja hogy neki engedelmeskedjünk. és hogy bé tölthesük minden kötelességinket és hivatalinkot

K Milyen dolgok azok, melyek az ő rendelkezését illetik, mi irántunk, vagy a több teremtet állatok iránt?

F Minden valami ezen a világon történik, az Isten rendelkezése szerint vagyon. mivel semmi nem létezik az ő rendelkezése vagy engedelme nélkül.

K Mit kérünk mi az Istentől az ő rendelkezésére való nézve midőn azt mondjuk legyen meg a te akaratod.?

F Kegyelmet kérünk, hogy az ő akarattya alá vethessük magunkot, a következő dolgokban, a melyek minket, vagy a több teremtet állatokat tekintik.

Magyarázat

A következő dolgok, vagy meg egyeznek, vagy ellenkeznek ami hajlandóságunkal., példának okáért, valamely pernek, jószágnak, vagy tiszttségnek meg nyérése, vagy kívánságunknak végben menetele, ellenben, valamely betegség, Atyánk fia halála., jószág el veszése, a szerentsének meg változása, ameg aláztatás.

Az olyan következendő dolgokban, a melyek meg egyeznek hajlandóságinkal., ennek az imádságnak, légyen meg ate akaratom, az értelme a, hogy hálátot adgyunk az Istennek jó téteményiért, és kérjük hogy vegye el tőlünk a felyeb említet jókót, hogy ha azok árthatnak üdveségünknek, mivel az Isten akarattya a, hogy üdvezüllyünk valami tehát ellenkezik az üdveséget., az Isten akarattyaival ellenkezik, midön tehát azt kérjük hogy az ő akarattya legyen meg, mint ha azt kérnök. hogy vegye el azt mi töllünk, a mi akadályára lehetne üdveségünknek

Az olyan dolgokban pedíglén a melyek ellenkezik a mi meg romlot hajlandóságinkal. valamint szoktak lenni anyomoruságok. az inségek. ennek az imádságnak legyen meg ate akaratom az értelme. a, 1. hogy az Isten rendelése alá vessük magunkot. és mondgyuk néki akristusal. ne ugy legyen a mint én akarom. hanem amint te akarod. 2. adgyunk néki hálátot a nyomoruságokért. meg üsmervén azokban az Isten kezét, aki mint jó Atya, meg akar minket jóbbitani. 3. kegyelmit kel kérni hogy azokat anyomoruságokat jora fordítsuk és azok az ideig valo szenvedések el vonván minket avilágtol. az üdveségre vezesenek.

K Miért kel nekünk kegyelmet kérni Istentől az ő akarattjának végben vitelére. és arra hogy az ő rendelése alá vessük magunkat.?

F Azért mert a meg romlásnak olyan kezdete vagyon bennünk, a mely szüntelen ellenkezik azal. a mit az Isten kíván tőlünk, és olyan gyarlok vagyunk, hogy segítségé nélkül nem engedelmeskedhetünk néki, se abban az engedelmeségben álhatatosak nem lehetünk.

K Miért kérjük mi hogy az ő akarattya légyen meg mindgyárt azután. midön már kértük hogy az ő országa jöjjön el.?

F Mert akristus ugy fog uralkodni szivünkben kegyelme által., és ugy fóg magával uralkodtatni ditsőségében, hogy ha az ő akarattját követtyük elsöben és hogy ha az ő parantsolati alá vettyük magunkot.

Meg láthatni ezekből. hogy mint függenek egy mástol. a három első kérések, azt kérjük először, hogy a kegyelem szentellye meg bennünk a mi magunk viselésivel az Istennek szent Nevét., azt mi nem tselekedhettyük, hogy ha akristus nem uralkodik szivünkben, ezis a második kérés, akristus pedig ugy uralkodik bennünk, hogy ha bé tölttyük akarattját, ez a harmadik kérés.

Negyedik kérés. *A mi minden napi kenyérünket ad meg mi nekünk ma.*

K Mit kérünk Istentől ezáltal, A mi minden napi kenyérünket ad meg mi nekünk ma?

F Azt hogy méltoztassek ez életben lévő minden napi lelki és testi szükségéinkről tenni.

K Miért emlittyük a szükségeket a kenyérnek neve alatt?

F Mint hogy akenyér leg szükségeseb ez életre., az szent irás rend szerént ezen a neven nevezi a lelki és testi szükségeket. 2. A kristus a kenyérnek neve alatt azt akarta velünk meg értetni, hogy tsak azt kel kerni ami szükséges, és ami azt meg haladgya. se kérni, se kivani nem kel.

K Miért teszük hozzája ezt aszót ma.?

F Hogy meg tudgyuk. 1. hogy nem kel szorgalmatoskodni a holnapi naprol., és hogy tsak a minden napi szükségéinkért kel minden nap kérni az Istent., 2. hogy a leg gazdagabbak is meg tudgyák. hogy az Istentől vettek mindeneket., azért szükséges nékiekis valamint a leg szegényebbeknek. a minden napi kenyeret kérni, mert tsak az Isten áll, hogy egy szem pillantás alatt. a leg nagyobb szegénységben ne esenek. 3. mert a leg tekéltesebbnek is vagyon szüksége arra, hogy az Isten meg segítse lelki szükségiben. valamint a leg nagyobb bünösnek.

4. hogy mind ezekre az okokra való nézve. magunkot inkább meg alázzuk. és az ő rendelésétől függünk.

K Miért vagyon meg tiltva a holnapi napról való szorgalmatoskodás.?

F Azért hogy szoktasuk magunkot az ő rendelésétől függeni, és hogy ezen életben nyughatatlanság nélkül legyünk.

K Az előre való gondviselés, amagunk vagy a tseléd szükségire, meg vagyon tehát tiltva?

F Nintsen, mivel akristus csak azt tiltta, a mely nyughatatlanságal. és bizodalom nélkül megyen végben az Istenben való bizodalomal., és békeséggel kel tenni a szükségéről, vigyazván mindenkor az igazságra, nem úgy mint az olyanok. kik nagy nyughatatlanságal. és kételkedéssel. gyűjtenek. amely az ő kevés hitektől vagyon. és attól. hogy inkább biznak az emberben. mint sem az Istenben.

K Mitsoda testi szükségek értetnek akenyér nevezete alatt?

F Mind azok valami szükségesek az élethez, az ételhez, ruházathoz, és lako helyhez.

K szabad tehát kívánni és kérni ilyen állapotokat?

F Igen is, csak hogy a szükséget, és az igazságot tekintsük mindenkor, és az Isten akarattya alá vessük magunkot. ha szinte meg nem adná is kérésünket, ugyan ezért is mondjuk el még előre. hogy az ő akarattya légyen meg és ne a miénk.

K Miért engedi meg az Isten hogy az ő szolgálai nagy szükségekben legyenek?

¹²⁷⁴ F Hogy meg próbálja az ő hiteket, evilágtól elvonya, hogy ez életben penitentiát tartasson vélek, hogy bekeséges türelem legyenek, és őket meg koronázza az égben. egy szóval azért, mert őket szereti, és jóvakot akarja,

K Melyek azok a lelki szükségek. a melyeket a kenyér neve alatt kérünk?

F Mind azok a melyek szükségesek a lélek táplálására, úgy mint az Istennek beszéde, akristus kegyelme, és az oltári szenttség.

K Miért nevezik a lelki vagy testi kenyeret, minden napi kenyérnek?

F Mert minden nap vagyon arra szükségünk.

E nyilván ki tette a testi szükségben. könnyű azt is meg mutatni hogy a lelki eledel. hasonló ¹²⁷⁵ képen szükséges minden nap a léleknek, a kegyelem oly szükséges, hogy a nélkül semmit nem tselekedhetünk. Nálam nélkül mondja a kristus semmit nem tselekedhetek., ez így lévén. a kegyelem nem csak minden nap szükséges., de minden szempillantásban, azt is elmondhatni. hogy az oltári szenttség a mi minden napi kenyerünk, a szent Atyák szerint. a mi minden napi eledelünkre rendeltetett, és ha arra elegendő szenttségünk nintsen. hogy minden nap azal tápláljuk magunkot, igyekeznünk kel oly tiszta életet élni, hogy azt meg érhesük, mivel ez, akristus, és az Anyaszent egy ház akarattya, minden nap ajánlják a szent áldozatot, azért hogy azok akik oly szent állapotban vannak, minden nap Communicálhassanak, mivel az első keresztyének eszerint tselekedtenek.

K Mitsoda szövetsége vagyon ennek a negyedik kérdésnek. atöb három kéréssel.?

¹²⁷⁴ s. Chrys. hom. de providentia. s. Aug lib 1. de Civ Dei Cap. 8. 9.

¹²⁷⁵ joan. 15. 5.

¹²⁷⁶ F Az Istennek, mind lelki, mind testi segítségit kérjük. ő tudgya melyek szükségesek arra hogy bé tölthesük akarattyát., azt bé töltvén, bennünk uralkodgyék, és bennünk uralkodván, és lakozván, az ő szent neve meg szenteltessék bennünk, és általunk.

Ötödik kérdés. *Botsasd meg ami vétkeinket miképen mi is meg botsátunk azoknak akik mi ellenünk vétettenek*

K Mit kérünk mi ez által az Istentől. botsásd meg ami vétkeinket mi képen &c.

F Azt hogy meg botsása vétkeinket valamint mi is meg botsátunk másoknak. 2. hogy irgalmaságal. bánnyék vélünk, az iránt a mivel tartozunk néki, valamint mi is irgalmaságal. bánunk azokal. kik nekünk tartoznak

K Miért nevezik ebben az imádságban a vétkeket adoságnak?

F Mert a vétke adosoká téssen minket. az Isten igazságának., mely vétke meg büntetődik vagy ezen, vagy amás világon, ezen avilágon meg büntetődik. az ostromozások. betegségek, nyomoruságok, és az inségek által., vagy is az akarattal valo penitentzia tartás által,

Meg büntetődik avétek a más életben, vagy ideig a purgatoriumban. vagy örökösön apokolban. a halálos vétékért, a melyért botsánatot nem vettek volt a földön, ideig a purgatoriumban, abotsánando vétékért, vagy még a földön meg botsátot halálos vétékért, is, de a melyért eleget nem tettek volt a penitentziával.

K Azok akik vétkeben nem érzik magokat leni tartoznaké botsánatot kérni?

¹²⁷⁷ F Igen is, mert azért hogy vétkesnek nem érzik magokat lenni. azal meg nem igazultattak, mivel az Isten ítélete aki a szívet láttya. különbözik a miéinktől.

¹²⁷⁸ Ha azt mondgyuk hogy vétke nélkül vagyunk. meg tsalyuk magunkot; és az igazság nintsen mi bennünk. mondgya szent János. *Mert nintsen olyan ember, a ki vétke nélkül volna mondgya*
¹²⁷⁹ salamon. ki vévén akristust aki nem vétkezhetet. *És a Boldogságos szüzet. a kiröl nem is kel szollani. a midön a vétkekröl vagyon akérdés az ő Isteni Anyaságáért.* mondgya szent Agoston.

K A kik Istennek el mondgyák ezt az imádságot vesziké akor mindenkor bünöknek botsanattyát.?

F 1 Hogy ha valóságos töredelmeségek nintsen, és azt fel nem teszik magokban hogy életeket meg jobbittyák, és az Istennek eleget tesznek. meg nem halgattatnak, mivel az Istentől botsánatot kérni olyan vétékért, a melyet nem bánnyák, hogy meg tselekedték, és a melyet tselekedni kíványák, ez az Istenel valo jádzás volna

2. Hogy ha töredelmeségel, és avétek botsánando vétke, ez az imádság botsánatot nyer. hogy ha buzgó.

¹²⁸⁰ 3. Hogy ha avétkek halálosok, ez az imádság el nem töröli hanem kegyelmet nyer Istentől apenitentzia tartásra, amely által a halálos vétke el töröltetik.

K Miért akarja akristus, hogy a kérdéshez tegyük ezeket a szokot, mi képen mi is. meg botsatunk azoknak kik mi ellenünk vétettenek,?

¹²⁷⁶ s. Aug. lib de don. perseve. s Ambr lib 8. in. s. luc. s. Hier in Cap 6. s. Matth.

¹²⁷⁷ 1 Cor 4 4.

¹²⁷⁸ 1 Joan 18. 3 Reg. 8. 46.

¹²⁷⁹ lib de natura et grat. Cap 36.

¹²⁸⁰ s. Aug. de Civ Dei lib 21 Cap 72.

F 1 Azért hogy az Istent irgalmaságra indítsuk, fogadván néki hogy mi jó szível meg ¹²⁸¹ bortsatunk azoknak kik minket meg bántottanak, 2. hogy meg mutassa nekünk mitsoda szükséges meg engedni másoknak, mivel, a nélkül meg nem halgattatunk imádságinkban.

K A kiknek valamely harag, gyűlölség, boszu állás. vagyon szivekben felebarattyok ellen, az olyanok tehát haszontalanul mondgyák el tehát ezt az imádságot?

F Nem tsak haszontalanul., de amagok itéletekre. és veszedelmekre mondgyák el. mert azt kérni az Istentől. bortsás meg nekünk. valamint mi is meg bortsátunk, mint ha azt kérnék tölle, ¹²⁸² bányál ugy velünk, valamint mi bánunk másokal., meg ne bortsás nekünk. ha mi is meg nem bortsatunk, akristus is ugyan ezen értelmet adgya ezeknek a szoknak.

K kitsodák azok. akikről el mondhatni hogy valójában meg bortsatták az ellenek tett vétket?

F Tsak az olyanok, akik azért semi nehézséget nem tartanak, hanem még valójában szeretik ellenségeket valamint magokat.

K Mitsoda szövetségé vagyon ennek akérésnek a felyeb valokal.?

F Ohajttyuk az Istent ditsöíteni; és véle uralkodni, ennek okáért, az ő akarattyát kel követni, de hogy követhesük. szükségünk vagyon arra. 1. hogy testi és lelki segittségít adgya nekünk 2. az ő irgalmaságára., hogy büneink meg ne gátollyák segittségít; hanem azok meg bortsátassanak. és el töröltessenek.

Hatodik kérdés. *Nevigy minket akisértetben.*

K Mit téssen ez a szó kisertet.?

F Ennek egy néhány féle értelme vagyon. 1. közönségesen azt tésszi, midön valami tudatlan. vagy nehéz dolgot akarnak meg próbálni, ezen értelem szerént. az Isten soha sem kisért, mivel mindeneket tud.

2. Arra is értetik, mikor az Isten meg próbálya valakinek jó erkölcsit. hogy azt meg jutalmaztassa, és ki nyilatkoztassa, valamint tselekedék Ábrahámal., mikor parantsolá néki fel áldozni fiát, eszerént is kisérti az embereket az inségekel., betegségekkel. szegénységekel. &c. ¹²⁸³ mind ezek olyan modok., a melyek meg próbálya az Isten hitünket, és jó erkölcsünket, valamint az arany meg próbáltatik. és tisztittatik az olvaszto föld edényben. ezt nevezi az Irás kisértetnek

3 Ez aszo avétekre valo vivést is téssen. amely tsak az ördöghöz illik, aki kisértőnek nevezetik. és azokhoz kik azö ingerlésit követik.

K Mit értesz ezen a szón kisértetben vinni?

F Ennek egy néhány értelme vagyon., az első értelem szerént azt tésszi, mikor valaki valamely rosz tselekedetre viszen mást, 2. mikor mást meg nem gátol hogy a kisértetben ne esék, és az Istent meg ne bántssa, noha meg lehetne. 3. olyan helyben teni, vagy hagyni valakit, a mely magában noha rosz ne légyen is. de az ő gyengességére valo nézve, vétekre vivö alkalmasoság lehet, amelyben beléis eshetik.

K Az Isten viszené valakit a kisértetben az első értelem szerént.?

F Nem, mert az Isten senkit nem viszen avétekre., azt tsak meg gondolni is irtoztato káromlás volna.

¹²⁸¹ Tert. lib de orat. Cap 10.

¹²⁸² Matth. 6. 15.

¹²⁸³ Deut 13. 3 Tob. 12. 13.

K kitsoda viszi tehát az embereket a kísértetben az első értelem szerént?

F Az ördög, avilág, és atest, az ördög az ő intselkedésével, és más egyéb sok féle mesterségeivel, avilág az ő rossz példa adásával, beszédével, rossz szokásával, üldözésével, gyönyörködtetésével, atest az ő meg romlot hajlandóságival,

K Az Isten viszené valakit a kísértetben a második értelem szerént?

¹²⁸⁴ F Igen is mert mind azok akik vétkeznek atól vagyon mert az Isten azt meg engedi, az ő meg foghatatlan, de igazságos ítéletiből.

K Az Isten viszené valakit akisértetben aharmadik értelem szerént?

F Igen is, mivel az Isten az embereket némelykor el hadgya az ő sziveknek, kívánságira, meg ¹²⁸⁵ is engedi nekik, agazdagságokat., méltóságokat, és töb ilyeneket, noha tudgya hogy ők azokal viszá fognak élni,

K Miért viszi az Isten az embereket a kísértetben ezen két féle képen?

¹²⁸⁶ F Hogy meg mutassa rajtok az ő igazságát, és némelykor az irgalmaságát.

K Miért mondád azt, hogy az Isten meg mutattya azokon igazságát, akiket el hagyta akisértetben.?

F Mert azért hagyta el hogy meg büntesse vétkeket.

K Mikor mutattya meg irgalmaságát azokon akiket el hagyta a kísértetben?

F Midőn azok akik abban estek fel kelnek, és el esésekre valo nézve, azután vigyázobbak, és alázatosabbak

K Mit kérünk mi az Istentől ezáltal, ne vigy minket a kísértetben?

F 1. Azt hogy meg ne engedgye az ördögnek minket kísértetni, vagy is leg aláb ane légyen erők felet valo. 2. hogy a kísértetkor el ne hagyjon minket, hanem akisértön vétesen velünk gyözedelmet, 3. hogy ne hagyjon minket szívünk kívánságára, hogy ha kívánságunk nekünk ártalmas volna, hanem adgyon erőt, rossz kívánságunk meg gyözésére. 4. hogy inkább nyomoruságban tegyen, mint sem boldogságban, hogy ha az a boldogság veszedelmünkre lehetne. 5 hogy erőt adgyon a világ meg gyözésére., hogy minket meg ne tsalyon. 6. hogy ha akisértetben hágy esni, bányek velünk irgalmaságal, kegyelmit adván a fel kelésre.

K Véteké a, mikor az ördög, atest, és a világ kísért?

F Vétek akisértetnek engedni, de érdemes dolog annak ellene állani, és azt meg gyözni.

K Mit kel tselekedni hogy a kísértetben ne esék valaki?

¹²⁸⁷ F. Azt meg előzvé. ahoz kel készülni, azimádságal, a magára valo vigyázással; vigyázatok és imadkozatok mondgya akristus, hogy a kísértetben ne esetek.

K Miben áll ez a vigyázás?

F 1 Abban hogy a vétekre vivő alkalmatoságot elkerüllyük, 2. mindenkor a magunk ¹²⁸⁸ hivatallyában foglalatostodgyunk, 3 amagános életet szeresük, 4 ahitnek igazsággal tellyesek lévén, azokal oltalmazuk magunkat., az ellenségünk ostromozásakor.

¹²⁸⁴ s. Aug. serm 9. de diversis.

¹²⁸⁵ rom. 1. 24.

¹²⁸⁶ s. Aug de correctione, de gratia. et de dono perseverantiae.

¹²⁸⁷ Matth. 26. 41

K Mit kel tselekedni mikor valaki akisértetben vagyon?

F 1 Nagyob buzgoságal kel imádkozni. 2. keresztet kel magára vetni. 3. ahitnek igazságirol kel gondolkodni, a melyek el fordittsanak minket arosztol, 4. ha a kísértet tartana, tudtára kell adni a gyontato papnak.

K Mit kel tselekedni mikor valaki akisértetben eset?

F Botsánatot kel kérni Istentől. és abol fel kel kelni mentől hamaréb. apenitentzia tartásal., és ¹²⁸⁹ azután inkább kel vigyázni., *fiam* mondgya a szent lélek. *vétkeztélé.? ne vétkezel többet. hanem imádkozál vétkeidért, hogy meg botsátassanak. néked.*

Hetedik kérés. *Szabadits meg minket agonosztol.*

K Mit kérünk mi ez által az Istentől szabadits meg minket a gonosztol.

F Hogy meg oltalmazon 1. az ördög hatalmától; meg nem engedvén hogy az alá vettessünk. 2. minden vétectől, meg nem engedvén hogy a hamiság uralkodgyék bennünk. 3. avétekért valo büntetéstől apurgátoriumban, vagy apokolban. 4. az ideig valo gonosztol, ugy mint abetegségtől, szegénységtől, hadakozástol., éhségtől, döghaláltol., és minden más gonosztol., de ezektől az ideig valo gonoszoktol. ameg szabadulást tsak anyiban kérjük az Istentől, a menyiben láttya hogy a hasznos lehet az üdveségre., mivel ebben az imádságban egyebet nem kérünk az Istentől hanem hogy agonosztol szabadittson meg, nintsen is igazán mondva más gonosz. hanem az, a mely ellenkezik üdveségünkel., a midön az ideig valo nyomoruságok az üdveségre használnak, azok jók mi nekünk, a midön az ideig valo boldogság akadály a üdveségünknek, és azal viszá elünk, hogy az világi rosz kivánságok szerént élyünk, akor a rosz mi nekünk.

K A gazdagok a kik viszá élnek gazdagságokal. és mind azok kik a nagy szerentsében el vesztik magokot, nyomoruságot kívánnak tehát Istentől mikor ezt az imádságot el mondgyák.?

F Igen is, mivel agazdagságok. és a nagy szerentsék. ö nekik rósz, és gonosz, és azon kéri az Istent, hogy szabaditsa meg őket agonosztol.

K Az olyanok nem igazán kéri tehát az Istent, és néki hazudnak mikor azt mondgyák. szabadits meg minket a gonosztol.?

F Igazán el mondhatni hogy rend szerént nem tudgyák mit kérnek, nem is figyelmeznek kérésekre., mivel ha ugy imádkoznának a mint kel., azt kívánnák hogy az Isten eben ez életben küldgyön nyomoruságot reájok, hogy ha a szükséges az üdveségekre. ha ilyen ¹²⁹⁰ szándékban nintsenek, a jele hogy a szivek meg romlot, és imádságok hamis, mivel azt kéri az Istentől a mit nem kívánnak az imádság pedig aszivnek kivánságából ál.

K Miért küld az Isten nyomoruságokot mi reánk?

F Hogy meg büntesse büneinket, és hogy azok által a bünök el töröltessenek, 2. hogy meg üsmértetvén velünk az emberi gyarloságot, hozzája emelyük szivünket, 3. hogy ötet nagyob szeretettel szeresük. 4. hogy amás életben valo jó után suhajtozunk,

K Miképen kel venni anyomoruságokot?

F Békeséges türeisel. az Isten akarattya alá ajánlván magunkot. penitentzia tarto lélekel és háláadásal.

¹²⁸⁸ Ephes. 6. 16.

¹²⁸⁹ Eccli 21.1.

¹²⁹⁰ s. Aug in ps. 37. n. 14.

Hogy az Amen mit téssen.

K Mít téssen ez a szó Amen. amelyet minden imádság után mondanak.?

F E sidó szó, és teszi 1. ez így legyen, 2. kívánom hogy a legyen. úgy legyen, 3. reá állok arra amit mondtak, vagy kértek,

K Miért mondják ezt a szót minden imádságnak a végén?

¹²⁹¹ F Hogy meg mutassák az által hogy reá állanak mind ara, amit Istentől kértenek, az imádságot akár mások mondják. akár mi magunk

K Ennek aszonak mire kel minket indítani?

¹²⁹² F Arra hogy figyelmetesek legyünk az Isteni szolgálaton és hogy mind szível. mind szájjal. mondhasuk az Ament.

K Hogy lehet a községnek mondani az Ament; holot nem érti micsoda imádságot mond apap.?

F A község gyermekségetől fogva halya énekelni a közönségesen való imádságokat., azért is tudja hogy az Anyaszent egyház mit kér az Istentől, és az elegendő neki, hogy az Ament el ¹²⁹³ mondja, ha szinte deákul nem tud is, 2. a pásztorok tartoznak a tridentinumi Concilium szerint a népet ara oktatni.

K A misekor mikor apap a mi Atyánkot mondja a nép azt feleli de szabadíts meg minket agonosztól, és a pap egyedül mondja az ament, holot atöb imádságoknak a végén nem apap hanem a köség mondja az Ament honnét legyen tehát. ez szokás.?

F Ezt az okát adja ennek atridentinumi Conciliumnak catechismusa., hogy apap aszent áldozatot akristus, és a nép nevében ajánlva. a mi atyánkot el mondja, és anép akinek ¹²⁹⁴ nevében el mondotta az imádságot ahetedik kérést feleli reá, amely magában foglalja röviden atöb kéréseket., apap pediglen akristus képében az ament mondja el. mint ha azt mondaná, hogy az Isten meg tekintvén. anépnek hitét. és könyörgését, meg halgatta az áldozatra való nézve.

XIV Rész.

Némely Különös Imádságokról.

Első Articulus

Az Angyali köszöntésről

K Melyik a leg nevezetesebb imádság amelyel esedezik az Anyaszent egyház a Boldogságos szűznek?

F Az Angyali köszönet, a melyel köszöntötte. Gabriel Angyal a szent szűzet, ilyen képen 1. *Üdvözlégy Mária malasztal vagy telyes, Ur legyen te veled., te vagy áldot az Aszonyi állatok között, 2. És Áldot ate méhednek gyümölcse, Jésum, 3 szent Maria Istennek Anya könyörögj érettünk bünösökért, most és halálunknak oráján Amen*

¹²⁹¹ s. Aug. lib 2. Contr epist parme. Cap 7.

¹²⁹² 1 Cor 14. s. Aug. serm 121. de diversis Cap 28.

¹²⁹³ Conc. Trid. sess 22. Cap 8

¹²⁹⁴ Catech Conc. Trid. pars 4.

Ez az imádság három féle részből áll, 1. az Angyalnak szavaiból, a szent Ersebeth köszöntéséből., midőn a Boldogságos szüz hozzája ment. 3 azokból a szövegből, a melyeket a hívek áitatoságból adának azokhoz, és a melyeket jóvá hagyá az Anyaszent egy ház, azt is elmondhatni hogy ez az imádság tiszteletet, hálaadást, és kérést foglal magában.

K Mitsoda tiszteletet adunk mi szent szüzek. ebben az imádságban?

F Már nagyobb nem lehet adni egy teremtet állatnak., mint mikor azt mondjuk az Angyalal. 1. hogy tellyes vagy malasztal. 2. hogy az ur vagyon véle, hogy minden aszonyi állatok felet boldog, és áldot

K Mit térsen ez a szó tellyes malasztal.?

F Azt hogy az Isten bé töltötte minden teremtet állatok felet ajándékival, kegyeséggel. és irgalmasággal..

K Mit térsen ez a szó ur vagyon te veled.?

F Azt hogy a Boldogságos szüz különös képen való temploma az Istennek, a szent Léleknek bővséges malaszttya által, és aző Isteni Anyasága által.

K Mitsoda értelme vagyon ezeknek azoknak *Te vagy áldot az Aszonyi állatok között?*

F A hogy., az Aszonyi állatok között, akik meg voltak áldatva, vagy akik ezután meg áldatnak, soha nem volt, nem is létsen aki hasonló kegyelmet vet volna vagy a ki végyen, mint a melyet a szent szüz vet, mivel ő választatot az egész Aszonyok között hogy az Istennek Anyja lenne, és hogy gyermeket szüllyön szüzeségben

K Mitsoda hálaadást foglal magában ez az imádság?

F A ki tettik leg inkább a szent Ersebeth szavaiból. Jesus a te mehednek gyümölcse áldot, mivel ezeket a szokot mondván. az Istent áldjuk. és hálaot adunk néki hogy Maria által. akristust adta nekünk, nem tselekedhet az Isten az embereket anél nagyobb irgalmaságot

K Mit kérünk mi ebben az imádságban a Boldogságos szüztől.?

F Arra kérjük és kénszerittyük hogy érettünk esedezék.

K Miért mondjuk azt néki szent Maria Istennek Anyja.?

F Mert ugyan az, valóság. 2. mert arra való nézve. nagyobb bizodalommal kérhettyük, tudván azt hogy hatalmas. és hasznos az ő kérése Fia előtt.

K Miért mondjuk azt néki hogy mi bünösök vagyunk?

F Azért hogy meg tekintvén nyomoruságinkot, benünket meg szányon, és Fiától nekünk irgalmaságot nyerjen

K Miért kérjük ara hogy esedezék mi érettünk most.?

F Azért, mert szüntelen ujjab vétekben esünk. ujjab. veszedelemben forgunk., ujjab szükségünk vannak, és mind ezekre, szüntelen szükséges nekünk az Isten kegyelme

K Miért adjuk hozzája és halálunknak oráján?

F Mert halálunk oráján igyekezik leg inkább az ördög minket el veszteni, akoron nagyobb ami szükségünk. és az el esésünk veszedelmeseb.

K Miért kezdjük el a ditséreten ezt az imádságot

F Hogy tiszteljük a szent szüzet, azokat azokat. a melyeket az Angyal mondot nékie.

K Miért tessük a ditsérethez, az Igének, a Mária méhében való meg testesülésiért való háláadást?

F I Mert az Igének meg testesülése, olyan dolog. a mely leg ditsősége a szent szűznek, leg hasznosab minékünk, az is gerjesztheti fel inkább reménységünket, és nevelheti az imádságinkban való bizodalmat.

¹²⁹⁵ 2 Mint hogy a kristus. tsak a mi üdveségünkért, testesült meg a Mária méhében, mi a szent szűznek eleiben terjeszük ezt a nagy kegyelmeséget, mint olyan nagy okot, a melyért. mi hozzája folyamodhatunk hogy meg nyerhesük esedezése által azüdveséget,. a melyet a kristus az ő Fia. érdemlette meg nekünk.

K Gyakorta kellé el mondani ezt az imádságot?

F Igen szent es hasznos dolog gyakorta el mondani. a Boldogságos szűz esedezése sokal foganatosab. atöb szentekénél, mivel soha senki nem volt. nem is lesz, olyan szoros szövetségel akristusal.

K Mitsoda időben kel leg inkább el mondani ezt az imádságot?

F Regel. délben, estve. amidön valamely veszedelemben vannak, vagy kisértetbe. vagy betegségben.

2 Articulus Az Angelusrol.

K Mire rendeltet ez a szokás hogy harangoznak Angelusra, regel, délben, és estve,?

F Ez a jó szokás arra rendeltet hogy a hivek 1. azimádságban szentelleyék a napnak kezdetit, közepit. és végit. 2 hogy hálákot adgyanak Istennek háromszor napjában az ő szent Fiának meg testesülésiért, 3 kérünk kel aszent szűzet hogy esedezék érettünk, és nyerjen kegyelmet szent Fiatol:

Az imádság pedig e.

*Az Ur Angyala meg Jelenté Máriának.
Es a szent Lelektől fogant
Üdvöz légy Maria.*

*Imhol az urnak szolgáló leánya.
Légyen nékem a beszéded szerént.
Üdvöz legy Maria.*

*Es az Ige testé lett.
Es lakozot mi közöttünk.
Üdvöz légy Mária*

Imádság

Kérünk uram tégedet, önttsed szivünkben kegyelmedet

Ugy hogy meg tudván az Angyaltol a te szent Fiad meg testesülésinek titkát, aki Máriához küldetet volt, azö kin szenvedése. és kereszttye által. vezetessünk aditsőséges fel támadásra. Kérünk tégedet ami urunk Jesus kristus által. Amen.

K Tartozunké el mondani ezt akönyörgést.?

¹²⁹⁵ s. Bernar. serm. super Missus est. s. joan. Dam lib 4. de fide ortho.

F. Arra nem vagyunk kötelesek, de ez, oly áitatos szokás, a melyet jó. és hasznos követni.

K Mitsoda elmével és lélekel. kel el mondani ezt az imádságot.

F Azon elmével és lélekel. amelyel a rendeltetet., és nem kel azt tsak szokásból. és figyelmetesség nélkül mondani, valamint tselekesznek tsak nem mindenkor nagyobb része a hiveknek.

K Miképen lehet el kerülni ezt a figyelmetlenséget?

F Ugy 1. hogy az imádság előtt egy kevesé magunkban kel szállanunk. 2. azt le térdepelve mondgyuk el. ha lehet., vasárnapokon., és a husvéti napokon kívül.

XV Resz

Az Anyaszent egyháznak közönségesen valo imádságról

Első Articulus

Hogy mitsoda nyelven szokot lenni aközönségesen valo imádság

K Miért imádkozik az Anyaszent egy ház olyan nyelven a melyet nem érti akösség?

F Az Anyaszent egy ház az Isteni szolgálatot eleinte minden országban aközönséges nyelven mondotta, de az a közönséges nyelv meg változván. és nem lévén idővel közönséges nyelv., az Anyaszent egyház azt meg tartotta, és nagy okokra valo nézve azt meg nem változtathatta.

2 Noha adeák nyelv ne légyen is közönséges mindenüt Európában, mind azon által ez a nyelv vagyon leg inkább el terjedve., ugyan ezel is élhetnek keveseb rendeletlenséggel. azt meg nem lehetne sohais bizonyítani hogy nap nyugoton valamikor más nyelvel éltenek volna a ¹²⁹⁶ közönségesen valo Isteni szolgálatban, hanem adeákal., mind azon által szent Agoston azt mondgya, hogy azö idejében voltak Áfrikában olyan helyek, a hol a nép nem értette meg a deák nyelvet. Cardinalis Bona. aliturgiáról valo tudos munkájában meg bizonyította., hogy midön a Németek. a francziák, az Anglusok. a lengyelek. és más töb északi nemzetek keresztyéneké lettenek, közönségesen nem értették a deák nyelvet, mind azon által meg nem változtatták a nyelvet, a melyel addig az ideig éltenek volt nap nyugoton az Isteni szolgálatban

K Mitsoda rendeletlenség következhetnék abol. hogy ha minden országokban aközönséges nyelvet vennék bé a közönségesen valo imádságokban?

F 1 Ha az ugy lenne., az Anyaszent egyház közönségesen valo imádsági szüntelen valo változásokban volnának, mert az élő nyelvek szüntelen változnak, és egy nemzetnek a nyelve, száz esztendő mulva már más,

2. A szüntelen valo változás közben, nagy változások szivárkozhatnak lassanként a hitnek agazatiban. a melyek egészen meg maradtanak aközönségesen valo imádságokban., adeák nyelv az egész Romai birodalomban közönseges nyelv volt., minden törvények, és parantsolatok azon anyelven voltak, a Conciliumokban a deák Anyaszent egy ház azal anyelvel áll, ugyan egy részint az is tarttya meg az egyenlőséget, és az egyeséget az Anyaszent egyházban. mitsoda vigasztalás az egy Catholicusnak, hogy akár német országban, akár lengyel országban mennyen. mindenüt egy nyelven halya lenni az Isteni szolgálatot. és mindenüt felelhet a mise alatt.

¹²⁹⁶ s. Aug. epist 261 ad Celestinum pontif. tract. 7. in s. joan num. 18. lib 1. Cap 5 n. 4.

A bizonyos hogy a nap keleti országokban egy néhány féle nyelven volt a lyurgia, de anyelv meg változván, a lyurgia meg nem változott., az első keresztyének kétség nélkül Jérusalemben syriai nyelven mondták az Isteni szolgálatot., de aváros el romlása után, agörögök meg építvén avárost, görög nyelven volt az Isteni szolgálat, az egész görög szent Atyák, azon a nyelven irtanak, de idővel az a helenica nyelv meg változván, azal a lyurgiát meg nem változtatták, és az Isteni szolgálatot. most is azon anyelven mondgyák. noha apapok sem értik, hogy ha tsak ugy nem tanulják. mint nálunk a Deak nyelvet

3. Ha a lyurgiát meg akarnák változtatni mindenkor, a midön anyelv meg változik., lehetné mindenkor olyat találni aki azt igazán meg fordítaná; de ha ameg lehetne is, hány szor kellene meg változtatni azokat a fordításokat, azért mert némely szok amelyek egy időben jók voltak, másban illetlenek ne lennének., ha minden tartományban aközönséges nyelvre akarnák fordítani az Isteni szolgálatot, az Imperiumban hány száz féle lyurgia kívántatnék hogy a kösség meg érthetné, magyar országban, és Erdélyben hány féle képen beszélnek, lehetné ugy fordítani alyurgiát magyarul., hogy idővel valamely szó, valamelyik országban illetlenné ne változnék? szuntelen kellene munkálodni aváltoztatáson. és a fordításon. még is azt végben nem vihethék hogy mindenek meg érthesék, mivel az idegenek semit nem értenének. és olyan formában, apapok is más idegen országban misét nem mondhatnának 4. Evilágosan ki tettik hogy mitsoda nehéz volna meg változtatni a nyelvet melyen az Isteni szolgálat vagon. és a közönséges nyelvben a bé vett szókót., ebben akarattyok ellen is meg kel velünk egyezni aprotestansoknak.

¹²⁹⁷ K Mint hogy idegen nyelven vagon az Isteni szolgálat nem ellenkeziké az, a szent Pal tanításával?

¹²⁹⁸ F Nem. 1. mivel itt nem szól az Isteni szolgálatról. amely korintusban görög nyelven volt., amelyet minden értette. 2. szent Pál nem tart abban ellent. hogy a gyülekezetben idegen nyelven ne szolyanak, tsak azt meg magyarázák azoknak. akik nem értik, az Anyaszent egyház ¹²⁹⁹ pedig arra kötelezdi apasztorokot hogy meg magyarázák anépnek a közönséges nyelven. az egész Isteni szolgálatot

K Mitsoda alkalmasógal. beszél szent pál. az Anyaszent egy ház valo idegen nyelv ellen.?

F It akülömb féle nyelveknek ajándékáról beszél. mivel az iránt sokan viszá éltenek,

Magyarázat.

A keresztyénségnek kezdetekor, hogy több pogányok térhesenek meg, az Isten a hiveknek. külömb külömb féle nyelveken valo szollásnak ajándékát adá, de sok szor ugy történt hogy azok. kik idegen nyelveken szollottanak, arra ajándékok nem volt hogy azokat másoknak meg magyarázhasák, némellyek pedig meg magyarázhatták. az idegen nyelvet, de azon nem szollhattak. némellyek valamint szent Pál., ajándekot vettek volt az idegen nyelvnek mind meg értésére, beszéllésére, és mind meg magyarázására

A korintus beli Anyaszent egy házban két rosz kezdődöt volt, az idegen nyelvek iránt, 1. valának olyanok ahivek közül, akik agyülekezetben idegen nyelven beszéltenek, meg nem várván hogy mások el végezzék beszédgyeket 2. gyakorta történt a, hogy a gyülekezetben nem találkozot olyan a ki meg magyarázhatta volna, és ez nagy rendeletlenséget okozot. szent Pál ezt meg akarván orvosolni, ket féle dolgot parantsolt akorintus béliekhez irt 1 levelének 14 részében 1. hogy agyülekezetben aki idegen nyelven akar szollani, kettő, vagy leg fellyeb

¹²⁹⁷ 1 Cor 14

¹²⁹⁸ 1 Cor. 14 5 13. 26. 27. 28.

¹²⁹⁹ Conc. Trid. sess 22. Cap 8

három szollyon egy más után, 2. hogy ha nem találkozik olyan aki meg magyarázhasa, az idegen nyelveket, aki idegen nyelven szól halgason agyülekezetben, tsak ő magának szollyon és az Istennek, mivel tsak azt kel mondani közönségesen, ami épületire lehet agyülekezetnek, az idegen nyelv, amelyet senki nem érti, épületire nem lehet

Mind ezekből ki tettzik tehát, 1 hogy ezen ahelyen szent Pál nem szól az Isteni szolgálatról. hanem atánításokról., 2 hogy nem tarttya szent Pál azt rosznak, hogy ha valaki idegen nyelven szól agyülekezetben. tsak legyen valaki a ki azt meg magyarázza, 3. azt nem mondhatni hogy az Anyaszent egy haz nyelve, idegen nyelv volna tellyeséget., mivel nagyob része annak aki atemplomban jár, azt érti, és atöbbi gyermekségétől fogvást ugy meg szokta halgatni az imádságokat. és az énekeket, hogy jól tudgya mire felelni az ament, azt is hozzája adom hogy apásztorok meg magyarázák nékiek a szent miséhez valo imádságokat. és atöb könyörgéseit az Anyaszent egy háznak.

2 Articulus.

Az Anyaszent egy haznak közönségesen valo Cérémoniáiról.

K Az Anyaszent egy ház miért viszi az Isteni szolgálatot annyi sok cérémoniával végben?

F Azok a Cérémoniák azért rendeltettek 1. hogy a nép akülső pompára valo nézve, az Istenhez emelkedgyék, és az ő nagy Méltóságához. nagyob tisztelettel legyen.

2. Hogy a hivek nagyob tisztelettel szentellyék atitkot, es legyenek jelen az imádságokon.

3. Hogy az Isteni szolgálatra szentellyék ateremtet állatokat, és azokat az ő szolgálattyára fordítsák., mivel ugy is hozzája tartoznak,

4. Leg nagyob része a Cérémoniáknak vagy szükségből rendeltettek, vagy atisztességre valo nézve., vagy azért hogy a szokás volt az országban.

5 olyan Cérémoniákis vannak. a melyek titkosok, és holmit jelentenek, ugyan avégre is rendeltettek. hogy fel emellyük lelkünket azokhoz a miket jelentenek.

6. Az Anyaszent egy ház még eleinte vett bé egy néhány féle Cérémoniákat a melyek szokásban voltak a sidoknál.

7 A pogányok sok féle Cérémoniákat vettek volt fel a sidoktól. a melyekkel ök éltenek, az Anyaszent egy ház, hogy könyeben meg térithese a pogányokat, helyesnek találta meg tartani sokakat azokból., és azokat az Istennek szentelni, és ditsőségire fordítani.

K Azokat a cérémoniákat el kellett volna törlni azután hogy a pogányok meg tértenek.?

F Mint hogy a sidoktól vétettek volt tehát magokban azok jók voltak, apogányok pedig meg térvén, és meg világositatván, azokat áitatoságal. követték. és nem babonaságal. 2. ha szinte el akarták volna is törlni de azt végben nem vihették volna, mivel azt minden tudgya hogy mitsoda ereje vagyon a szokásnak, és hogy mitsoda akadályok találkoznak arégi szokások meg változtatásában. és hogy sokal hasznosab azokat meg hagyni, hogy ha semi ros nintsen¹³⁰⁰ azokban. 3 hogy ha könnyen el lehetet volnais törlni azokat a Ceremoniakot. de nem kellett volna azt tselekedni mert azok hasznosok, sött még szükségesek is.

K Ezek a Ceremoniák nem ellenkezneké akristus mondásával, aki azt mondgya. hogy az Istent Lélekben. és igaságban kel imádni?

¹³⁰⁰ s. Aug. epist 118 ad janu

F Nem, mert akristus ezekel aszavaival nem rekeszti ki a külső képen valo imádást, hanem azt akarja mondani azal., hogy az Istent lélekben és szivel kel imadni. és hogy ezek nélkül atöbi haszontalanok, ugyan ezért is szükséges hogy a pasztorok meg magyarázák ahiveknek a Ceremoniákat, meg értetven vélek, hogy a külső Ceremoniák avégre rendeltettek., hogy belső képen emelyük fel szivünket az Istenhez,

K Az a külső képen valo pompa, azok adrága. és ékes oltári öltözetek, drága ezüst mivek, mind ezek nem ellenkezneké az Evangyéliumi együgyüségel.?

F Nem azokban áll az Évangyéliumi együgyüség. hanem az alázatoságban, a szegény szívüségben., aközönségesen valo öltözetben. avilági hejában valóságok meg vetésében, mind ezek meg egyezhetnek atemplom béli ékeséssel., akristus azt. meg ditsérte, hogy drága keneteket öntöttek lábaira., és jóvá hagyá hogy ha a földnek gazdagságát az ő szolgálattára szentelik. tsak a szivet is néki szentellyék

K Az első saeculumokban mitsoda szokást tartot az Anyaszent egy ház az ilyenek felől?

F A három első saeculumokban az Anyaszent egyház igen nagy üldözésekben lévén, atemplomokban semmi ékeségeket nem tehetet, mivel nyilván valo gyülekezetet nem¹³⁰¹ tarthatot, de mihelyt az üldöztetések meg szüntenek. templomokat építetnek, és azokat a Keresztyen Császárok nagy drágán fel ékesítették. mely tselekedeteket. az Anyaszent egy ház mindenkor nagy buzgoságoknak tartotta.

3 Articulus.

A Gyertyáknak, lámpásoknak szokásáról

K. Miért gyujtanak gyertyákat és lámpásokat az Isteni szolgálatkor.?

F Midön az Isteni szolgálat éttzaka vagyon, akor szükséges gyujtani, szükséges volt akoron gyertyákat gyujtani amidön az Anyaszent egyház üldöztetésekben lévén, aföld alatt valo pintzékben és rejték helyekben kellett esze gyülni ahiveknek, az üldözésnek vége szakadván, az Anyaszent egy ház ezt mindenkor követte, még nap világon is. és eza szokás az egész nap keleti Anyaszent egy házban meg volt. anegyedik saeculumtól fogvást, valamint ezt szent¹³⁰² Hieronimus mondgya., az Anyaszent egy ház ezt a szokást meg tartotta, 1. azért, hogy arégi szokás meg tartassék, 2. avigaságnak jeliért, 3 hogy azok az egö. gyertyák akristust¹³⁰³ jelenttsék, aki avilágnak világosága. 4. némellyek a szent Atyák közül azt, tarttyák. hogy még aharmadik saeculumban is szokás volt gyertyákat gyujtani. napal. az Isteni szolgálatkor.

K Miért tartanak égö gyertyákat mikor az Évangyéliumot enekelik?

F Hogy azt meg tudgyuk, hogy az Évangyélium az a világosság amelyet akristus hozta el az embereknek. és annak kel meg világositani az egész földet.

K Miért tartanak égö lámpást a szent sacramentum előtt?

F Az Anya szent egy ház azt akarja követni, amit az Isten parantsolt volt az előtt. hogy a szent tűz mindenkor égjen a frigy ládája előtt.

¹³⁰¹ Euseb. lib lo. hist Cap 3. s. Hier. in Cap 8. Zaka

¹³⁰² contr. vigilan.

¹³⁰³ s. paulinus hymnus 3. de s. faeli

4 Articulus A Temjénnek szokásáról

K Az Isteni szolgálatkor való temjénezés régi szokásé az Anyaszent egy házban?

F Igen régi, aki tettik 1. anegyedik szabot rendből amelyet Apostolinak nevezik, amely¹³⁰⁴ rendek előnkben adgyák az első három saeculumokban lévő rend tartását az Anyaszent egyháznak, 2. a szent Ambrus írásból. 3 az egész világon lévő Anyaszent egy háznak szokásból, 4. a leg régieb liturgiákból., úgy mint a szent Basilius, és szent Chrysostomus¹³⁰⁵ liturgiaiból., meg azó törvényben is meg volt a parantsolva

K Mire való tehát a temjén?

F Sok féle szent dolgokra, tudni illik a temjént az Istennek ajánlyuk mint örökös urunknak, azt is meg mutattyuk az által nékie, kíványuk hogy ami imádságink az ő széke eleiben fel hassanak., valamint a jó illatú temjén, az oltárokat meg füstölik amelyek jelentik a krisztust, az¹³⁰⁶ Apocalypsis szerént, hogy meg halgasa imádságinkot, amelyeket jelenti a temjén. az Evangyeliumos könyvet is meg füstölik., hogy meg mutassák. külső képen is mitsoda tisztelettel vagyunk az Isten Igéjéhez., az imádságok amelyeket mondanak a füstöléskor meg bizonyították ezt a magyarázatot, ahiveket is meg szokták füstölni azért hogy a hivekhez emellyék sziveket, a bűzö imádságokkal és hogy mindenütt a krisztus jó illatját hintssék el. azt is el mondhatni hogy ezen füstölésekkel. meg akarják mutatni., hogy mitsoda egyeség vagyunk a krisztus, és a hivek között, ugyan ezért is füstölik meg leg először az oltárt, amely a krisztust jelenti., és azután a hiveket, akik az ő tagjai, és akiknek a krisztusban, a krisztus által, és a krisztusal kel könyörögni.

K Miért füstölik meg a püspököket., a papokat. a királyokat a fejedelmeket. és más fő renden lévőket, mindenikét különösen?

F Azal mindenikének különös tiszteletet akarnak adni, mivel a népet közönségesen füstölik meg. a méltóságban lévőket pedig különösen, de mind egyikét, mind a másikat. egyenlő okból füstölik meg.

K Miért füstölik meg a holt testeket. és a temető helyeket?

F Nem csak a jó illatnak kedviért, hanem azért is. hogy az Anyaszent egy ház kebelében meg holt hiveknek emlékezete jó illatban legyen, és hogy az Anyaszent egy ház mind ő érettek, mind az élőkért ajánly a könyörgésinek a temjényét.

K Az ilyen, titkos, és mélyen való magyarázattal. nem azt akarják, hogy még vissza vigyenek minket az ó törvényre, amelyben minden figura, és csak árnyék volt. a figurák helyében nem következetté a valóság. az új törvényben?

F 1. Adná Isten. hogy az olyanok akik ilyen kérdéseket tesznek. teljeséggel el hitelnék magokkal, hogy az olyan nagy dolgokban valamitsodás az ur vatsorája, a valóság a figurának helyében következett. az új testamentumban.

2. A bizonyos hogy már most nem minden jelentő a keresztyének között, valamint a sidok között minden a volt. de az is bizonyos hogy a jelentő dolgoknak ideje még el nem múlt. most

¹³⁰⁴ lib. 1. in Cap 1 s. luc.

¹³⁰⁵ Exod. 29.

¹³⁰⁶ Cap 5. 8.

¹³⁰⁷ mi csak a tükör által és homályban üsmérjük az Istent, de a menyekben minden világosan ki nyilatkoztatik. nem is léssen azután többé, se arnyék. se figura.

3. Mint hogy testből, és lélekből állunk, szükséges azért hogy valamely látható dolog, minket fel emelyen aláthatatlan dolgokra

4. Némellyek ezek a titkos Cérémoniák közül nap keletről jöttek, az Anyaszent egy ház azokat bé vette, hogy magát a nap keletiek szokásihoz alkalmaztassa, akik igen élnek a titkos és jelentő dolgokal. még aközönséges dolgokban is.

5 Articulus.

Az Anyaszent egy háznak az Isteni szolgálatban való
külömb külömb féle szokásiról, arituale, és a
Cérémoniák iránt

K Az Anyaszent egy háznak szokási és Cérémoniái., miért nem egyenlők mindenüt?

F Olyan szokások. és Cérémoniák vannak, a melyek mindenüt egyenlők. olyanok is vannak, a melyek különböznek. mindenik országban, és tartományban., ennek pedig ez az oka, valamit az Apostolok rendelték., és amit atraditioból vettünk., a mindenüt egyenlő képen vagyon, amit ¹³⁰⁸ pedig az Apostolok az ő utánnok valójoknak akaratyokra és bölcseségekre hagytak, az olyan nem tartatik egyenlő formában., és változás alatt vagyon, Az Apostolok nem rendelték el mindent ő magok, mivel sok dolgok vannak olyanok amelyeknek el rendelése. az időtől, ahelytől. és a személyektől füg. és a melyeket. ezekhez képest kel alkalmaztatni, az Apostolok csak azokat rendelték el, akülső Isteni szolgálat iránt, amik az időtől nem fügenek, és amiket, minden nemzeteknek, és minden tartományokban meg kel tartani.

K Miért hogy azok. amiket az Apostolok nem rendeltének. nintsenek mindenüt egyenlő képen, és hogy változás alatt vannak.?

F Mert midön az emberek egy mástól távul laknak. egy másal szándekjokot nem közölhetik, és azon egy mestertől egyenlő oktatást nem vehetnek, lehetetlen hogy egyenlő szokást és Cérémoniát tarthassanak, fő képen az olyan dolgokban, a melyek szabad ítéletre vannak hagyva, 2 anemzeteknek szokási, a melyekre kel vigyázni arendtartásoknak rendelésiben nem ¹³⁰⁹ egyaránsuak minden helyen., és sok emberi változások alá vannak vetve.

Mind ezekből azt hozhattuk ki, mint hogy az emberek soha meg nem egyezhettek egy más közöt. aköz dolgokban. és hogy mindenik országnak, és püspökségnek ez iránt különös szokása, és rend tartása vagyon, amidön azt láttyuk hogy a népek és az Anyaszent egy házak meg egyeznek egy másal valamely szokásban., rend tartásban. Cérémoniában. avallásban, hogy ha azoknak bizonyos eredetit nem tudgyák. el kel hinni minden kételkedés nélkül. ¹³¹⁰ mondgya szent Agoston., hogy azokat az Apostoloktól vették, ez így lévén, semi az Anyaszent egyház traditioját úgy meg nem erősíti, és tiszteletesebé nem teszi előttünk mint az a különbözés. amelyet látunk arend tartásokban, és a Ceremoniákban. mindenik országban.

K Miképen kel tehát tekénten az Anyaszent egy háznak, a rend tartásban, és a Cérémoniakban lévő különböző szokásit?

¹³⁰⁷ 1 Cor 13. 12.

¹³⁰⁸ Cardi Bona lib 1. de lyt. sacra. Cap 6.

¹³⁰⁹ s. Aug. epist 11 ad Janua

¹³¹⁰ lib. 2. de baptis. Contr donatis. Cap 7.

F Annak az Anyaszent egy háznak szokásához kel magunkot alkalmaztatni ahol vagyunk, és azt nem kel. rosznak tartani, amit őt látunk követni,

6 Articulus.

Az Éneklesnek, Musikának, és az orgánálásnak szokásáról.

K Az Isteni szolgálatkor valo éneklés., régi szokásé az Anyaszent egy házban?

F Igen régi, de ez iránt volt holmi változás az Anyaszent egy ház rendelésiben., régenten egy néhány Anyaszent egy háznak. avolt szokása, hogy agyülekezetben tsak egy éneklette a ¹³¹¹ soltárokat. atöbbsi tsendeségben halgatta, idővel azt a szokást vették bé. hogy változva egy más után énekellyék, valamint mostanában követik mindenüt.

K Ditséretes szokásé az Isteni szolgálatkor valo musika.?

F Igen is ditséretes szokás, hogy ha azt. avalóságos buzgoságal követik. erre a szent Lélek ¹³¹² gyakorta int a soltárookban

K Az a szokás hogy orgonálynak a templomokban régi szokásé.?

F Vannak olyan régi templomok, ahol soha seorgonat, se semi más féle musikát nem szenvednek, valamint romában apápa kápolnájában., de meg sok számtalan templomok ¹³¹³ vannak olyanok, ahol amusika, és az orgona, igen régtől fogva vagyon szokásban.

K Mire kel vigyázni atemplomban valo éneklésel?

F 1. Igen halkal, modoson. és sietés nélkül kel énekelni, ugy hogy az egyik rész ne kezdgye el addig. amég amasika elnem végezi, 2. a szokot jól ki kel mondani., ne tsak szájal. hanem inkább szivel kel énekelni., meg emlékeztvén arra, hogy az Isten azt akarja, hogy ötet lélekben, és igazságban szolgáljuk ditsérjük, és imádkyuk.

XVI Rész

A Szent Mise Áldozattáról

Első Articulus.

Közönségesen mind abelső. mind külső áldozatrol.

K Mellyik az Anyaszent egy ház imádsági közöt aleg fővebb imádság?

F A Mise szent Áldozattya.

K Mit értesz ezen aszón Aldozat?

F Ezen a szón értem közönségesen mind azokat a vallás béli tselekedeteket, amelyeket az okos teremtet állat ajánlya magát az Istennek. és ő hozája kaptsolya magát., ugy mint az ¹³¹⁴ imádságot. az Isteni ditséreteteket, atöredelmeséget. az imádságot. és atöb jó tselekedeteket, mind ezeket áldozatnak nevezi az irás.

¹³¹¹ Card. Bona lib de psalmod. cap 16.

¹³¹² 194. 150.

¹³¹³ Card. Bona de lyturg. lib 1 cap 5. num 19.

¹³¹⁴ ps. 49. 14. 50. 19.

Az áldozatot lehet amaga tulajdon értelme szerént is érteni, és meg különböztetni avallás béli tselekedetektől. ezen értelem szerént az Áldozaton értem, valamely külső és látható dolgoknak ajánlását., a melyeket atörvény szerént valo egy házi szolga ajánlya az Istennek., mint teremőnek, és örökös urnak.

K Miért mondád azt hogy az Áldozaton valamely külső és látható dolgoknak ajánlását érted?

F. Azért hogy meg különböztessem akülső, és látható áldozatot., a belsőtől. és láthatatlantól.

K Mitsoda a belső képen valo. és láthatatlan áldozat?

F Az, a midön az Istennek ajánlyuk magunkat, hogy véle meg egyesülyünk, de igazán szolván. ez az ajánlás. tsak akor vagyon mikor az Istent szerettyük., ezért is mondgya szent ¹³¹⁵ Agoston. hogy az Istent ugy tisztelik ha szeretik.

K Mitsoda akülső képen valo és látható Áldozat?

F Mikor az Istennek külső képen valamit ajánlanak, valamint az előtt ajánlották az állatokat, és a madarakot, és amint mostanában ajánlyák akristus testét. és vérét. akenyérnek. és abornak szine alat. de hogy az Isten tiszteltessék. akülső képen valo áldozatban, szükséges hogy az ajánlás. belső képen valo légyen., mert az Isten lélek. ugyan lélekben., és igaságban is kel ötet imádni, arégi külső áldozatokban az Isten ugy ditsértetet., amidön belső képen nékie ¹³¹⁶ ajánlották magokat. ettől is volt. hogy az Isten sokszor meg vetette a sidok áldozattyokot., valamint aszent írásbol ki tettzik., az Isten mindenkor meg vetette. az olyan külső áldozatokat, amelyekel együt a sidok nem ajánlották néki sziveknek belső áldozattyát., a keresztyénekről is hasonlot mondhatni. amidön a mise szent áldozattyát ajánlyák apap által., szükséges hogy a kristusal. magokat is ajánlyák az Istennek. hogyha azt nem tselekeszik., a kristus érdemei a melyeket ajánlyák., és aki, magát is ajánlya., kedvesé tészik Isten előtt mindenkor az áldozatot, de ahivek tselekedete, kik apap által ajánlyák a kristust, az Istent nem tiszteli, mert ¹³¹⁷ az Istent ugy tisztelik ha szeretik. mondgya szent Agoston., ez igy lévén, mindenkor azt mondhatni hogy a külső áldozatot. a belsőtől. soha el nem kel választani.

K Miért mondád azt, hogy az áldozat. az Istennek tett ajánlás?

F Mert tsak egyedül az Istennek tartoznak az örökös. vallás tétellel, az áldozatot ugy tekintették mindenkor még ahitetlenek is valamint az Isteni tiszteletnek jelét, amelyel tartoznak az Istennek, ettől is volt hogy a gonosz lelkek Isten gyanánt akarván magokat imádtatni, magoknak áldozatot adattak., de soha senki nem áldozot másnak ha nem tsak annak ¹³¹⁸ akit Istennek tartot. vagy annak gondolta lenni mondgya szent Agoston

K. Miért mondád azt, hogy az áldozat Istennek tett ajánlás. atörvény szerént valo egy házi szolga által.

F Mert az Istennek rendelése szerént. a külső áldozatokat tsak olyan egy házi szolgáknak kellett ajánlani akiket az Isten választotta arra hogy ajánlyák.

A Mojses törvényekor tsak az Ááron. maradékiból voltak az áldozó papok, az új törvényben a tsak, a törvény szerént valo püspököknek., és papoknak szabad, Mojses előtt, és atermészetnek törvényekor, azt el hihettyük, hogy még akor is voltak áldozó papok, mivel az írás azt fel teszi hogy Melkisedek a magoságbélinek papja volt. amelyet az írás fel nem tette volna, hogy ha mindennek szabad lett volna áldozó papnak lenni. nem tudhatni valóság

¹³¹⁵ de Civ Dei lib. 10. Cap 6. Epist 110. ad honoratum Cap 18.

¹³¹⁶ Isai. 1. 21. jerem. 7. 21 ps. 50. 18. s. Aug. lib 10. de civit Dei. Cap 4.

¹³¹⁷ s. Aug. lib 10. de civ Dei cap 5. 6.

¹³¹⁸ lib. 10. de civ Dei cap 4.

hogy kik voltak az áldozok a természet törvényeinek, azt tartják közösségesen hogy a tselédes gazdák ajánlották az áldozatot, mind azon által azt látjuk hogy Kain, és Ábel. áldoztak, de azt el mondhatni, hogy Ádamtól. és Évától született fiaikat úgy tekintették még az Atyák életük is valamint tselédes fő gazdákat, de akár mint legyen az, a mit az írás mond Melkisedekről, el lehet itélni arról, hogy nem volt szabad mindennek akkor áldozatot ajánlani

Ettől volt, hogy az ördögök hasonló tiszteletet kívántanak a birodalomban lévő emberektől., mint a melyel tartozunk az egy Istennek, arra való nézve választottak magoknak különös embereket. akik nekik áldoznak, és azokat nevezték papoknak, és fő papoknak, valamint avolt szokásban az Isten népe között.

K Minek nevezik azt. amit az áldozatban ajánlanak?

F Áldozatnak, vagy ostyának, de az áldozat név, csak az elő dolgokhoz illik. amelyeket áldozatul ajánlják, az ostya név. mind egy mind más dolgokhoz illik.

K Miért mondád azt, hogy az áldozatot az Istennek ajánlják mint örökös urnak, és teremtetnek?

F Mert az okos teremtetett állatok semivel inkább nem szolgálhatták. se nem tisztelhetik az Istent. mint az áldozat.

K A belső, vagy külső áldozattal. tisztelik az Istent?

F Mindenik áldozat., abelső képen való áldozat annyiban, hogy kedvesebb dolgot nem tselekedhetünk Isten előtt mint ha önénk adjuk magunkat; ugyan ezt is tselekeszik azok akik az Istent szeretik. mindenképpen felet, ebben a szeretetben is áll abelső áldozat.

A külső áldozat annyiban, hogy külső áldozat. amely abelső jelenti. az emberek megmutatják szíveiknek Istenhez való indulatukat.

K Miben mutatják meg az emberek szíveiknek Istenhez való indulatukat. külső áldozat.?

F 1. Abban hogy ötlet úgy tekintik. mint mindenkinek örökös urát. és a teremtetett állatokat mint asemik. 2. hogy az Isten örökös ura életüknek. és haláluknak, életüket is örömet néki áldozák, 3. hogy a vétekért ahalált meg érdemlették. de halált magoknak nem adhatván., helyettek Istennek más áldozatot ajánlanak, akinek is halálát kérik hogy vegye kedvesen, és annak érdeme tégyen eleget érettek. az ő igazságának.

K Az olyanok akik régenten az Istennek külső áldozatokat ajánlottak, és akik nem ezen belső indulatokkal ajánlották, nem tisztelték tehát az Istent áldozattal.?

F Nem. ezt már meg mondtuk, sőt még tiszteletlenséggel illették, mert két színűek voltak.,¹³¹⁹ mivel két színűség azt fogadni Istennek., ami aszívben nintsen., ugyan ezért is veti vala meg rend szerént az Isten az emberek áldozattal.

K Micsoda más tiszteletet adnak még Istennek az áldozatokban.?

F Hálát adnak néki jó tetteiméért, irgalmaságát kérik abünnek bocsánatára. és mindenféle szükségekre való kegyelméit.

2 Articulus

A belső képen való áldozatnak köteletségéről.

K Tartozunké az Istennek valamely áldozatot ajánlani.?

¹³¹⁹ Isai 29. 13. Matth 15. 8.

F Az Istennek belső képen való áldozatot ajánlani, az az, ötet mindenképpen szeretni, azal tellyeséggel tartozik minden értelmes teremtet állat

K Ez a kötelezés mire vagyon fundálva?

F Arra 1. hogy az Isten azért teremtette az értelmes állatokat, hogy ötet tiszteljük és dicsőítsük, de ötet se nem tisztelhetik, se nem dicsőíthetik más képen. hanem akarattal és szereteteknek szabados indulattal.

2. Az igazságos, hogy minden rendel legyen, és hogy az értelmes teremtet állat, az ő teremtőjének alája vesse magát., ő alája pedig úgy veti magát., hogy ha tellyeséggel azt akarja amit az Isten akar., de az is úgy lehet meg, hogy ha az Istent szereti.

3. Nintsen semink, amit az Istentől nem vettük volna, mindennel néki tartozunk, magunkal is néki tartozunk tehát. de magunkot úgy adgyuk néki hogy ha ötet szeretjük, ez a leg elsősorban áldozat. a melyel tartozunk néki, mivel ez az áldozattal ő néki ajánlyuk mind azt a mink vagyon, és a mik vagyunk., és nékie hálaadást adunk.

4. Az emberek meg szokták az Istent bántani, szüntelen való szükségük vagyon az urnak irgalmaságára, meg kel engesztelni az ő igazságát, azt az örökös igazságot pedig meg nem engesztelhetik. hanem csak szeretettel, az Istent úgy bántják meg, ha meg szünek szeretetétől, úgy is engesztelik meg ha ötet kezdik szeretni.

5 Az Istennek segítségére, és jó teteményére szüntelen való szükségünk vagyon, de azokat úgy érdemelyük meg. hogy ha szeretetünkkel hozzájuk kaptassuk magunkot,

Mind ezekből tehát ki tessük. a belső áldozatnak szükséges volta, 1 azért hogy tiszteljük az Istent mint örökös urunkot, 2. hogy hálaadást adgyuk jó teteményiért, 3 hogy a vétkekért való bocsánatot meg nyerhesük, 4. hogy mind testi, mind lelki segítséget vehessünk.

K Mikor tartozunk mi az Istennek ajánlani ami szeretetünknek belső képen való áldozatát?

F Minden időben, és minden helyen, mivel nintsen se idő, se hely, a melyben ne tartoznánk szeretni az Istent. hozzájuk kaptassuk magunkot; ő érte munkálodni, és az ő akarattal követni,

De a lehetetlen mi töllünk, hogy szüntelen fel emelkedgyünk az Istenhez, a szeretetnek tselekedeteivel. hanem az elég hogy azokat a tselekedeteket tegyünk neha neha., hogy magunkot fel gerjesszük az Isteni szeretetre, és ahit

3 Articulus

A külső képen való Áldozatnak kötelezéséről

K Tartozunké mi az Istennek valamely áldozatot tenni külső képen is.?

F Igen is tartozunk., és az ördögök csak azért kívánták az emberektől az előtt a külső ¹³²⁰ áldozatokat. mert azt tudták hogy az emberek. azal tartoznak az Istennek mondgya szent Agoston.

K Ez a kötelezés mire vagyon fundálva?

F Arra, hogy tartozunk meg mutatni külső képen, és nyilván. valamely jel által. ami szívünknek indulattal, az Isten örökös Felségéhez,

K Miért tartozunk mi külső képen valamely látható jel. által. meg mutatni szívünknek indulattal. az Isten örökös Felségéhez,?

¹³²⁰ de Civ Dei lib 10. Cap 19

F Azert hogy akülsö dolgokal. magunkot fel gerjeszük belső képen, 2. hogy jó példát adván felebarátunknak, és az Istenhez térítvén ötöt, meg adgya azt néki, amivel tartozik 3 hogy az Istennek engedelmeskedgyünk, aki nekünk azt parantsollya, hogy mind külső, mind belső tiszteletet adgyunk néki.

K Ezt abelső indulatot, tsak akülsö áldozatal leheté meg mutatni?

F A külsö áldozatot minden féle népek ugy tekintették mindenkor, mint olyan dolgot amelyel leg inkább meg mutathatni az Isteni Felséghez valo belső indulattyát szivünknek,

K Mitsodak azok akülsö dolgok a melyeket. ajánlani kel az Istennek az áldozatban.

F A Mojses törvénye elöt szabad volt kinek. kinek. olyan dolgokat ajánlani. az Istennek, a melyeket leg méltobaknak itélték lenni. az ő nagyságához, és a melyeket leg inkább meg mutathatták ahozája valo háláadoságot, Abel azt ajánlotta az Istennek, a melyik leg jobb volt ajuhai közöt., kain a földi gyümölcsökből ajánlot néki. Noé a bárkából ki szálván madarakot, és állatokat áldozék fel. Melkisedek., kenyeret. és bort ajánlot az Istennek, az irot törvényben.. az Isten a sidok közöt el rendele Mojses által. az áldozatokat., elejekben adá hogy mik legyenek az áldozatra valok, és az ostyák amelyeket néki ajánlyanak, és hogy mitsodás Céremoniákra kel vigyázni azon külömb külömb féle áldozatokban., de idővel mind azok az ¹³²¹ áldozatok el töröltetének akristus által, akit is jelentették vala az áldozatok, és már mostanában tsak egyedül akristust magát szabad az Istennek ajánlani, aki is bé töltötte atöb áldozatokat a magáéval, és aki minket olyan állapotban tett, hogy az Istennek olyan tiszteletet adhatunk amely méltó az ő nagyságához.

K Miért nem szabad valamint az elött az Istennek négy lábu állatot, és madarakot ajánlani az áldozatban?

F Mert az Isten elött, azok az áldozatok. tsak a kristus áldozattyára valo nézve voltak kedvesek, és azt is jelentették. akristus pedig azokat el törlötte a maga áldozattyával., az árnyék, és a jel. helyt adot az igazságnak, akristust nagyon meg bántanák. hogy ha mostanában az Istennek más áldozatot ajánlanának, az ő áldozattyán kívül

K Miért mondád azt. hogy arégi áldozatok tsak a kristus áldozattyára valo nézve voltak kedvesek, és annak jelei voltak.?

F Mert alehetetlen volt, hogy a bakok. és a bikák vére, az Istent meg engesztelje, és avétket el ¹³²² töröllye mondgya szent Pál. A lehetetlen volt hogy az emberek magoktól meg engesztelhesék az Istent. sziveknek belső indulattyával, és hitekel; amelyel várták a Mesiást. és akit jelentették arégi áldozatok, azt kel mondanunk, hogy mindenkor akristus vére munkálotta még akor is abün botsánattyát. arégi áldozatokban. de abün botsánattyának egészen valo ereje, és haszna, függöben volt mind adig valamég ugyan valóságal. azt a vért ki nem ontották. ugyan ezért is volt., hogy az ó testamentumbéli szentek kételenitettek meg várni ¹³²³ hogy a kristus áldozattya bé tellyesedgyék. és akristus menyen öket meg szabadítani és fel vinni magával ditsőségel amenyben., a kinek kapuját vérivel nyitotta meg nekik.

¹³²¹ s. Aug lib 10 de civ Dei Cap 19.

¹³²² hebr. 10. 4.

¹³²³ hebr. 7. 8. 9. 10.

4. Articulus
A Moyses törvénye előtt való áldozatok figuráinak
magyarázattya.

K Mire valok valának arégi áldozatok.?

F Arra valok valának. hogy valamely látható dologban meg mutathasák az Istenhez való belső áldozattját sziveknek: 2. hogy az, akristus kereszt fán való áldozattját jelenttse, a melyet mostanában is ajánlyák minden helyeken. az Anyaszent egy házban, és a menyekben. valamint ¹³²⁴ szent Pál mondgya

K A régi áldozatok mindnyájan egy dolgot jelentetteké?

F Nem lehetet azoknak mindnyájan, és egészen, akristus áldozattját jelenteni. hanem ¹³²⁵ némellyek, annak valamely részit jelentették, némellyek meg más részit, valamint azt különösön könyü meg mutatni.

K Mit jelentettek azok az áldozatok amelyekben anégy lábu, vagy a szárnyas állatokat meg ölték?

F Azok akristust jelentették, akinek meg kellett halni akeresztben. ezért is nevezik a szent ¹³²⁶ János látásiban akristust. meg öletet báránynak. mert ő úgy mondván meg öletet arégi áldozatokban, mind azokat az állatokat. mivel tsak az ő vére, és halála tette kedvese Isten előtt. azokat az áldozatokat.

K Mit jelente a kenyerek, és bornak áldozattya a melyet Melkisedek ajánla.?

¹³²⁷ F Jelenté a kristus testének és vérének áldozattját. a melyet kellett ajánlani az egész földön. a kenyérnek, és abornak színe alatt.

K Honnét vagyon a, hogy szent Pál aki a sidokhoz irt levelében meg mutattya hogy Melkisednek akristust jelentette. arol nem szól hogy a Melkisedek áldozattya az oltári szentséget jelentette?

F Mert szent Pál amidőn Melkisedekről szollot nem arra vigyázot hogy azt meg mutassa mitsoda hasonlósága vagyon akristus áldozattjának a Melkisedével, hanem hogy mitsoda hasonlóság vagyon a kristus papi személye között, és a Melkisedek papi személye között.

Magyarázat.

Szent Pál, a sidokhoz irt levelében arra vigyázot. hogy azt mutassa meg. hogy az ő törvény béli papság nem lévén tekéletes, annak el kellett végezödni, és hogy atsak árnyéka, és figurája volt akristus papságának., azt mondgya hogy a szent lélek még előre meg akarta velünk értetni ezt az igazságot, hogy a Messiás. a Melkisedek rendi szerent való pap lenne., szent Pál azt fel teszi, hogy az írás nem mondgya hogy az Ááron rendi szerent való pap lenne hanem a Melkisedek rendi szerent.

1 Mert az Ááron papsága nem volt örökös, mivel ő néki apapságát a fiára kellett hagyni, Melkisedeket pedig az írás úgy adgya előnkben, mint Atya, Anya, és nemzetség nélkül valot.,

¹³²⁴ hebr 9. s. Aug lib de Civ Dei Cap 5

¹³²⁵ s. Aug. ibid.

¹³²⁶ Apoc 13. 8.

¹³²⁷ s. Cypr epist 63 ad Cecilium s Aug. lib 16 de civ Dei Cap 22. lib 17. Cap 20. s. Hier. epist ad marcellam. Theodoretus in ps 109.

kezdet. és vég nélkül valót, aki is tsudálatosan jelenti akristus papságát, akit is az irás. a¹³²⁸ Melkisedek rendi szerént valo örökös papnak nevezi.

2. Melkisedek meg áldotta Ábrahámot. és Aaront Ábrahámaban, tehát ő felyeb valo volt¹³²⁹ Ábrahámnál, és Áaronál.

3. Melkisedek király volt. és a neve magyarázattya szerént *igaságnak királya*. ő salemi király¹³³⁰ volt, az az, *békeségnek királya* mind ezek anevék nem illenek Áaronra, hanem akristusra

Mind ezekből ki tettik hogy a Melkisedek papsága felyeb valo volt az Aaron papságánál, mivel a szent lélek még előre meg mondotta volt David által. hogy egy olyan pap fog támadni,¹³³¹ a ki a Melkisedek rendi szerént valo lészen., amely papság. mind. tekélteseb, mind nagyob lészen az Aaron papságánál, a kinek. se apapsága, se az áldozatok, nem tartának mindenkor; asidok ellen semi nem lehet erősebb mint ezek a mondási szent Pálnak,

Mind abban valamit szent Pál mond Melkisedekről, a kristus iránt. meg lehet látni hogy szent Pál a Melkisedek személyit hasonlittya a kristus személyihez, és nem az áldozattya, a melyről semit nem szól, se ezt az áldozatot nem hasonlittya se az Aaronéhoz. se az kristuséhoz, hanem¹³³² azt mondgya hogy Melkisedekről sok nagy dolgokat mondhatna, de azokat el hagyta.

5 Articulus.

A Mojses törvénye alatt valo áldozatok figuráinak magyarázattya.

K Mit jelentettek a sidok vérel valo Áldozati?

¹³³³ F Jelentették a kristus kereszten valo áldozattya, a melyen vérét ki ontotta.

K Mit jelentettek a vér nélkül valo áldozatok?

F Azt lehet mondani, hogy azok jelentették a Mise szent áldozattya, amelyben vért nem ontanak

K Miért égették meg az áldozatra valokat egészen, vagy tsak azoknak némely részeit, minek utánna meg ölték volna őket?

F Azert hogy az által meg mutassák az Istennek ateremtett állatokon valo uralkodását. 2. azért. hogy ugy mondván. azoknak füsttye, az Isten szeke eleiben fel hasanak, mint kedves illatu füstök.

K Az egészen valo áldozatban mindent meg égették. holot a békeséges, vagy a vétkekért valo áldozatban, az áldozatnak tsak egy részit égették meg., a töbit vagy a papok magok meg ették, vagy a papok a népel együt. mit jelentettek mind ezek.?

F A holocaustum. az az, az egészen valo áldozat. leg inkább jelentette a kereszten valo áldozatot, a mely bé tellyesedet a kristus fel támadásával., és menyben valo menetelével., mivel a kristus egészen fel támadot. és menyben ment, valamint ebben az áldozatban., az egész áldozatnak füsttye hogy fel ment.

¹³²⁸ ps. 109. hebr 7. 3.

¹³²⁹ hebr 7. 1. 6. 7.

¹³³⁰ hebr. 7. 2.

¹³³¹ hebr 7. 11. 15 16. 17.

¹³³² hebr. 5. 11.

¹³³³ lev 3.

A békeséges. és vétekért való áldozatok jelentették a Mise áldozatját anyiban, hogy ezekben az áldozatokban, vagy csak a papok, vagy a papok a népel együtt ettek az ajánlot áldozatokból, csak egyedül a papok ettek a vétekért ajánlot áldozatokból., a békeséges áldozatokból. a papok a népel együtt ettek., de az egészen való áldozatból. senki nem ehetet.

¹³³⁴ K Mi az oka, hogy soha avétekért való áldozatot úgy nem ajánlották, hogy először ne ajánlották volna az egészen való áldozatot?

F Meg akarták ez el mutatni hogy a Mise áldozatja nem csak meg válthatatlan a kereszt áldozatjától., de azal egy, a sidok áldozati olyanok valának. hogy csak egy féle áldozatal. nem lehet anyi féle titkokot ki jelenteni., de a Misének áldozatja a mint azt meg fogjuk mutatni, egy szers mind egészen való áldozat, (holocaustum). békeséges áldozat, és a vétekért való áldozat, ugyan azon egy áldozat. akereszten való áldozatal, és ez egyedül bé tellyesíti az egész ¹³³⁵ régi áldozatokat. mondgya szent Agoston.

K Azt mondád hogy azok, akik avétekért való áldozatot ajánlották. nem ettek azáldozatból., mit jelentett a?

F Jelentette a lélek üsméretnek nagy tisztaságát a melyel. kel lenni hogy az új törvénynek áldozatjában lehesen részesülni, apapok ajánlhattyák azoltári áldozatot a bünösökért, de ezeknek meg kel békélleni az Istenel. minek előtte abban reszesüllyenek.

Ebből ki tettzik. hogy avétekért való régi áldozatok. nem voltak tekélletesek, mivel azok az áldozatok meg nem tisztithatták a bünösököt, és abün alatt maradtak az áldozat után is, ugyan ¹³³⁶ azon okból nem részesülhetnek az áldozatban., de minékünk mondgya szent Pál. olyan oltárunk vagyon, a melyen olyan áldozatot ajánlanak, a ki abünököt el törli, és részesülhetünk abban az áldozatban.

K Azok akik áldozatot tettek, miért tették az áldozatra való állatra kezeket minek előtte fel ¹³³⁷ áldozták.

F Meg akarták ez el a Cérémoniával mutatni, hogy a halált meg érdemelvén., azt az állatot teszik helyekben, és készek ahalált el venni ha Istennek úgy tettzik.

¹³³⁸ K A papok meg ölvén az áldozatra való állatokot., azoknak avérit az oltár körül el hintették mit jelentett e?

F Jelentette akristus vérit. akinek halála után az oldalából folyo vér akereszt körül el hintetet

K Mit jelentet a holocaustumok oltáran lévő áldozatoknak meg öletése, a mely oltár kívül volt a sátoron?

F Jelentette akristust, akinek akálvaria hegyén kellett szenvedni, Jerusalemen kívül.

¹³³⁹ K Mit jelentet a veres tehén áldozatja.?

F A bizonyos hogy minden féle képen ez az áldozat a kristus halálát jelentette,

1. A főpap az áldozatra valót ki kísérte a táboron kívül, hogy meg ölesék, A fő pap ítélte halálra akristust ki is vitetet avárosból a szenvedésre.

2. Az áldozatra való az egész nép elöt öletetet meg. A kristus az egész nép láttára feszitet fel.

¹³³⁴ levit. 12. et 14.

¹³³⁵ De civ Dei. lib 10. Cap. 20. et lib 17. Cap 20.

¹³³⁶ hebr. 13 10.

¹³³⁷ levit 1. 4. 5.

¹³³⁸ lev. 4. 4.

¹³³⁹ num. 19.

3 A fő pap hét szer hintet annak vériból. a sátor ajtaja felé., a melynek superláttya le volt botsátva, ezel azt akarta meg mutatni, hogy buzgoságal óhajtya, hogy az a kinek vérit jelenti az áldozatnak vére, jöjjön el., és nyissa meg az embereknek a menyeknek kapuját vérivel.

¹³⁴⁰ 4. Az áldozatot bőröstől egészen meg égeték, ejelentette. akristus tellyes, és egész áldozattyát, és amint szent Agoston mondgya, az ő fel támadását, amely meg emészttette ugy mondván mind azt, ami halando volt akristusban

5 A Cedrus fa, az isop. és a scárlát, a melyeket afő pap a tűzben vetette, jelentették szent Agoston szerént, a hitet, areménséget, és a szeretetet, a melyeket akristus áldozattya teszi érdemeseké.

6 A fő pap aki meg ölte az áldozatot., és az aki azt meg égette. mind estvélig tisztátalanok voltak, ezt ugy lehet tekénten mint olyan dolgot amely képzeli azt az állapotot amelyben lésznek a sidok, világ végig akristus meg öletéséért.

K Mit jelentettek a Zemlye lisztnek áldozati?

F A Mise szent áldozattyát., amelyben akristus ajánlya magát, a kenyérnek, és abornak szinek alat.

K Miért elegyítették meg a lisztet olajal. és temjénel?

F Az olaj jelenti a szent Léleknek kenetit, amelyel tellyes volt akristus. a liszt jelentette a hitet, ¹³⁴¹ atemjén jelentette az imádságot, az az, aszivnek az Istenhez valo emelkedésit, a mely nélkül az ajándékok, ő elötte nem lehettek kedvesek,

K Mutasd meg azt, hogy a különös embereknek vétkekért ajálot áldozatokban, apap aki azokat ajánlotta, a holocaustumok oltárának szegeleteit meg kente az áldozatnak vérével, az egész népért ajánlot áldozatokban, a fő pap a tabernaculumban vitte az áldozatnak vérit., és azal meg hintette a sanctuarium elötte valo superlátot, és meg kente a jó illatu oltárnak szegeleteit, és hogy az áldozatban a melyet tsak egy szer ajánlották esztendőben, a tabernaculum tisztittásáért, a fő pap, és az egész népnek vétkiért, a fő pap a szentek szentyében vitte az áldozatnak vérit. mind ezek mit jelentettek.?

F. A pap meg kente avétekért valo áldozatnak vérivel az óltarnak szegeleteit., meg mutatván azáltal., hogy a vétkek tsak a kristus által töröltethettek el., a kit jelentettek., vagy a holocaustumnak., vagy a jó illatoknak oltári. és hogy azok az áldozatok minden hasznokot és erejeket. a kristus áldozattyától, és keresztyétől vettek.,

Az áldozatnak vére, melyet a fő Pap a tabernaculumban vitte, a vétkekért valo nagy solemniss áldozatokban bizonyosaban jelentették, hogy tsak a kristus törölhette el avétkeket, és tsak annak az áldozatnak erejével., a mellyet az uj törvényben ajánlotta

A kristus menyben valo menetelét jelentette szent pál szerént a solemniss áldozat a melyet tsak egy szer ajánlották esztendőben, a fő pap. a ki a kristust jelentette., azt egyedül ajánlotta, minek után meg ölte volna az áldozatra valot a holocaustumok oltárán, mely jelentette akeresztet, azután a sanctuáriumnak az első résziben ment, a superlátig., a mely szent Pál szerént, képzette atestben lévő kristust, azután bé ment a szentek szentiben. a mely a menyet jelentette, bé vivén oda az áldozatnak vérit, hogy azt az Istennek ajánlya, mert akristus a menyekben menván, szüntelen ajánlya érettünk ki ontot vérit, a fő pap esztendőben tsak egy szer ment oda, a kristus is egy szer ment fel menyekben, a fő pap minden esztendőben meg ujtotta egy szer ezt az áldozatot hasonlo Cérémoniákal., meg mutatván. hogy azok a régi

¹³⁴⁰ s Aug. quaest 13. in Num.

¹³⁴¹ levit 2.

áldozatok, csak árnyeki voltak a jövőbélieknek, hogy a vétkek csak mindenkor fent maradtanak az áldozatok után is, az Istent meg nem engesztelték azok, de a krisztus Jesus engesztelte meg az Istent., és egészen meg békéltetett minket véle. az egy szeri áldozat által., már mostanában nem kel más ajánlani, azon egy áldozat által., a superlát, mely a menynek¹³⁴² kapuját el zárta volt előttünk két felé hasadot, és a meny nekünk meg nyitatot örökösön.

K Mit jelentet a bak áldozattya.?

F Jelentette a Mise áldozattját, amelyben az áldozatra valo egészen meg maradot., mivel a krisztus ót élő áldozat..

¹³⁴³ K A midön ezt az áldozatot ajánlották, két bakot vettek, az egyikét fel áldozták., a másikára anépnek büneit tették. és el bótstották a pusztában, mit jelentettek mind ezek.?

F 1. Hogy a Mise áldozattya, minden erejét a kereszt áldozattjától veszi, ugyan ezt is jelentette a baknak vére. a kit meg öltek, és a melynek vérivel meg kenték a másikat a kit el bótstották., ez a két áldozat. csak egy volt.

2 Hogy az ártatlan krisztusnak kellett magára venni az egész emberi nemzetnek vétkeit.

3. A meg öletet bak. jelentette akrisztus emberi természetét. a ki halalt szenvedet, a másika jelentette az Isteni természetet, aki meg halhatatlan volt, ez a két bak, a kiket egy szersmind ajánlották az Istennek., ugyan egy áldozat volt, a krisztus, és ember, az Istennek ajánlya magát,¹³⁴⁴ az ember halált szenved, az Isten meg marad. de az Isten. s'ember., magára vévén avilág büneit. és a vétkes embernek formáját, meg szabadított minket büneinktől.

K Mit jelentet averéb áldozattya., akit szabadon el bótstották.?

¹³⁴⁵ F Ugyan azt jelentette. a mit abak áldozattya. nagy hasonlatoság is vagyon ezen két áldozat között.

K A törvény szerént minden féle áldozatra bort kellett hinteni mit jelentet a?

¹³⁴⁶ F A bort it ugy tekénttyük, mint a krisztus vérinek figuráját. a mely még előre kedvesé tette Isten előtt a régi áldozatokat, azt mondgya az irás, hogy a Messiás borban fogja meg mosni ruháját. az az, hogy a vérit ki onttya akeresztén.

K Meg leheté találni mind azt akrisztus áldozattjában. a miket láttunk a régi áldozatokban.?

F Mind azt fel találhatni a Mise áldozattjában. ót látunk olyan népet aki apapnak kezében adgya mind azt a mi az áldozathoz szükséges. aki apap által ajánlya az Istennek az áldozatot., aki azért ajánlya. hogy imádgya az Istennek nagyságát, hogy büneinknek bótstottját kérje, hogy néki hálákot adgyon, hogy tölle kérje a mi szükséges, a ki részesül az áldozatban.

¹³⁴⁷ Meg fogjuk mutatni ezután, hogy mi formában foglallya magában ezaz áldozat mind azt. valamit láttunk a régi áldozatokban, és hogy ez. miképen bé tellyesedése a többinek. mondgya szent Agoston.

¹³⁴² hebr. 9.

¹³⁴³ levit 16.

¹³⁴⁴ Theodoret in levit. quae. 22. levit. 16.

¹³⁴⁵ levit. 14. Theodoret in levit. quae. 19.

¹³⁴⁶ Gen. Cap 49

¹³⁴⁷ de civ. Dei lib 10. Cap 20.

6 Articulus

Hogy mindenkor volt és léssen az Anyaszent egy házban külső képen valo áldozat.

K Honnét tudgyuk mi azt, hogy vagyon az Anyaszent egy házban olyan külső képen valo áldozat, a melyet világ végiig fogják ajánlani az Istennek.?

F Mi azt a szent írásból tudgyuk, és ahagyományokból.

K Hogy bizonyittyák azt meg a szent írásból?

F Azt meg bizonyittyák az ó, és az új testámentumból. az ó testamentumban., az egész¹³⁴⁸ áldozatok amostanit jelentették. a proféták között pedig Malakiás szól ez iránt leg világosabban, *Az én kedvem nintsen ti bennetek mondgya a seregeknek ura. a sidoknak. és tölleték el nem veszem az ajándékot mert nap kelettölfogva, nap nyugotig minden helyen áldoznak nekem. és az én nevemnek tiszta áldozatot ajánlanak. mert nagy az én nevem a nemzettségek között,*

Ebben a profetiában három dolgot látunk. 1. hogy az Isten meg veti a sidok áldozatit. 2. hogy azok helyében olyan áldozatot teszen, a mely tiszta, és szent., 3. hogy azt az áldozatot az egész világon ajánlyák.

Vísgálljuk meg tehát. mitsoda áldozat lehet a. mivel a keresztnek áldozatját nem ajánlották az egész földön, a mi szeretetünknek áldozatja pedig. a protestansok szerent is. nem olyan áldozat a melyet tellyeséggel. tisztának, és szentnek lehetne mondani, a külső képen valo áldozatrol. vagyon tehát itt a szó. ugyan ezt is érti a proféta, ezen a szón. *Mincha.* a mely szó az originalisban találatik. és a mely téssen, lisztel, olajjal, és boral valo áldozatot, ez az¹³⁴⁹ áldozat nem lehet tehát más áldozat, hanem a Mise áldozatja, a melyet minden helyeken., és minden nemzetek ajánlanak. ugyan ezen értelem szerént is magyarázták ezen profetiát az egész szent Atyák.

Ezt meg lehet bizonyítani az új testamentumból.

1 Az Eucharistiának rendelésiből, 2. az Apostolok írásiból. a melyekből ki tettik hogy oltárok voltak, ahol Communicáltak, és ő magok is ajánlották az áldozatot 3. a szent János látásiból.

1. Az Évangyélisták, és az Apostolok, az oltári szenttségnek rendeléséről szolván. előnkben adgyák ezeket a szavait akristusnak, *Ez az én testem, mely meg töretet, vagy adatot érettetek, Ez az én vérem mely ki öntetet érettetek, A kristus nem mondgya a görög fordítás szerént mely meg töretik, vagy adatik. ki öntetik. hanem. mely meg töretet. vagy adatot., ki öntetet. hogy meg mutassa ez által meg előre azö testének és vérenek az Apostolokért. és minden emberekért valo titkos fel áldozását.*

2. Visgálljuk meg szent Pálnak a sidokhoz irt levelének. 13 rész. v.10. aból meg láttyuk a mise áldozatját, mondván. *vayon oltárunk melyről nem szabad enniek azoknak akik a sátorhoz szolgálnak, mert amely állatoknak vérek. bé viteték a fő pap által a szent helyben a bünért. azoknak testek meg égettetik a táboron kívül, erre valo nézve szenvedet. a kristus a városon kívül. ebből ki tettik hogy az ó testamentumbéli áldozatoknak Ceremoniái, az új testamentumbéli valóságos áldozatot jelentették.,*

¹³⁴⁸ Cap 1. 10.

¹³⁴⁹ s. Irene lib 4. Contr heress. Cap 32. Tertul. lib 2. Contr marci. Cap 22. s. Chrys. in ps. 95. s. Aug. lib 18 de civ Dei Cap 35

¹³⁵⁰ 3 szent lukás térsen emlékezetet az áldozatról. melyet ajánlottak az Istennek az Apostolok Antiochiában., eképen szól. a görög fordítás szerént. *mikoron azért áldoznának, azurnak, és böjtlőnének, mondá a szent Lélek, válaszátk el nékem Pált, és Barnabást. amunkára, a melyre én öket hittam.*

A bizonyos hogy a görög szót., a melyet itt az áldozatra magyarázták. mindenkor a Mise szent Áldozattára értették.

4. Meg lehet még bizonyítani az oltarinkon lévő szent Áldozatot, a szent János látásiból, aki is latot. *akirályi szék között, és a négy lelkes állatok között. és vének között mint egy meg ölet Bárányt állani.*, a görög fordítás szerént. *mint egy fel áldoztatot Bárányt allani.* A négy lelkes ¹³⁵¹ állatok, és a huszon négy vének le borulván a bárány előtt mondák. *Meg ölettél, és meg váltottál minket véred által, minden Agazatból és nyelvből., és népből, és nemzettségéből, és tettél minket királyoká. és papoká. a mi Istenünknek ditsőségére.* sokan az írás magyarázok közül azt böltsen tarttyák, hogy a szent lélek meg akarta ez által. mutatni szent Jánosnak, hogy mitsoda formában ajánlyák az Istennek akristust, az oltári szenttségben, mivel szent Péter azt mondgya., hogy az Anyaszent egy ház. választot nemzettségéből, királyi papság, szent népből ¹³⁵² álván, minden nap ajánlya Istennek ezt a Bárányt.

A traditioból is könyen ki tettzik. és nyilván. hogy mindenkor ajánlottak az Istennek külső képen valo áldozatot az Anyaszent egy házban., és ez az áldozat. nem egyéb hanem a kristus testének., és vérenek ajánlása, a kenyér, és a bór szinek alatt

1 Ezt könyü meg bizonyítani az egész Conciliumokból., az első Nicaei Conciliumból. Can 18. 325 esztendőben. az Ancyriai Conciliumból. Can 1. a' Laodicaei Conciliumból., Can.3.4. a Carthagobeli második Conciliumból. Can.2.8. mind ezek a negyedik saeculumokban voltak., a Toletumi tizenketödik Conciliumból, Can.5. 681. esztendőben, többet is elő számlálhatnék ha szükséges volna., ezek mind azt meg mutattyák. hogy az Anyaszent egy házban ajánlották a kristus testének, és véreinek, külső képen valo áldozattát, és arol Cannonkot is tsináltak

Ezekhez azt is hozzá adom., hogy a Calcédoniai közönséges Conciliumban 451 eszt. panaszt tettek Dioscorus ellen., azért hogy fösვნységétől viseltetvén, a szent áldozatra bort nem küldöt lybiában. ez a hely egyiptumban vagy on és arra valo nézve. sok ideig misét nem mondhattak.

2 Azt meg lehet bizonyítani az egész Anyaszent egy háznak lyurgiaiból, vagy Missaléiból., szent Basilius, szent Chrysostomus, mindenik a negyedik saeculumban éltenek, ezek a szentek a lyurgiát rendben vévén., agörögök még most is azal élnek. alyurgia. a melyel a romai Anyaszent egy házban élnek, hasonló régi, ki is tettzik mind azokból. a könyvekből, hogy az Anyaszent egy ház mindenkor ajánlotta a valóságos áldozatot.. akenyérnek. és a bornak szine alatt.

3 Erről az egész szent Atyák térsnek bizonytságot. az írásokban, a kiknek alkalmatoságot volt az oltári szenttségről írni. szent Justinus, szent Irenéus lib.4. Cap 34. Tertullianus szent Cyprianus. epist 66 ad Cleri.. szent optatus lib 6. Contra donat. Nazianzenus szent Gergely. orat. 1 Apolog. et 2. Contra Julia. Jerusalemi szent Cyrillus. Catech.5. szent Chrysostomus lib 6. de sacerdo. szent Hieronimus. szent Agoston. epist.420. Conf.lib 9. Cap 13. de Civ Dei lib 10. Cap 20. serm 2. in ps.33.

4. A bizonyos hogy a Mise szent áldozattát., az egész világon az egész keresztyének ajánlották., és azt soha más féle eretnekek el nem akarták törteni hanem tsak lhuterus, és

¹³⁵⁰ Act. 13. 2.

¹³⁵¹ Apoc. 5. 6.

¹³⁵² 1 petr. 2. 9.

Calvinus. nem is lehet oly időt mondani a melyben ennek az áldozatnak ajánlása kezdődöt volna. tehát. a szent áldozatnak ajánlása. apostoli traditio., mert ameg tsalhatatlan regula., a mint ezt már másut is mondtuk. *hogy a mit az Anyaszent egy ház mindenüt egy aránt tart, és*¹³⁵³ *a melynek kezdetit nem tudják. hogy az a dolog nem ujonnan találtatot, hanem Apostoli traditio, ez a szent Agoston tanítása.*

7 Articulus

Eröl akét szóról. Lyurgia. és Missa, a mely szókal szoktak élni. a midön, az Anyaszent egy háznak külső képen valo áldozattyáról szólnak

K Miképen nevezik az Anyaszent egy háznak külső képen valo áldozattyát.?

F. A görögök azt lyurgiának nevezik. a déakok Missa.

K Mit téssen ez a szó lyurgia?

F E görög szó. a mely közönségesen minden féle szolgálatot teszen. de az egész traditio szerént, ezen a szón. a szent áldozatot értik, ugyan tsak egyedül erre az értelemre is vagyon szentelve ez a szó. a keresztyének közöt.

K Mit téssen ez a szó Missa?

F Némellyek azt gondolták hogy sidó szó. némellyek pedig azt tartották, hogy ezt a szót az észak felöl jött nemzeteknek, régi nyelvekből vették ki, de azt inkább el mondhatni hogy a deák nyelvből vették. Missa. vagy Missio. téssen küldést, mert az előtt ki küldötték a Catechumenusokat, és a penitentzia tartokot minek előtte az szent áldozathoz kezdettenek volna, és a hiveket is ki küldötték. a szent áldozat után., valamint mostanában is ki küldik, erre valo nézve szokták mondani a Catechumenusok Miséje. a hivek Miséje, idővel az egész¹³⁵⁴ Isteni szolgálatot Misének nevezék. eképen szentelé a szokás ezt a szót Mise. arra, hogy a szent áldozatot tegye.

K Régen vagyone szokásban eza szó.?

F Ezen a szón értették a szent áldozatot, még a negyedik saeculumtól fogvást

8 Articulus

Hogy mi légyen a Mise szent Aldozattya

K Mitsoda a Mise áldozattya?

F A kristus testének és vérenek áldozattya., a melyet akristus, és az Anyaszent egy ház ajánlya az Istennek a pap keze által., a kenyér, és abor szinek alat, a kereszt fán lévő áldozatnak emlékezetire

K Mind a valamiket mondottál ide fellyeb akülső képen valo áldozatrol. reá illiké a Mise szent Áldozattyára?

F Igen is. mert ez az áldozat olyan külső és látható dolgokból álló ajánlás, a melyet az ajánlot dolgoknak valamely változásával. ajánlya Istennek atörvény szerént valo egy házi szolgál, mind azokra avégegre valo nézve a melyekre kel az Aldozatokat ajánlani az Istennek.

¹³⁵³ lib. 4. de baptism Contra Donatis.

¹³⁵⁴ s. leo. epist 11. vel 81. ad dioscorum. Cap 2. s. Ambr. epist 20. vel. 14. vel. 33. ad sororem Card. Bona lyturg. lib 1. Cap 3.

E külső és látható dolgokból álló ajánlás. tudniillik, akristus testéből és véreből, amelyet ajánlyák a kenyérnek, és a bornak látható színek alatt.

Ajánlya az Istennek. mert csak egyedül az Istennek ajánlyák a Mise szent áldozatját., és atöb áldozatokat. emlékezetet téznek a misében a szentekről, de nem ajánlyák nékiek az áldozatot¹³⁵⁵ mondgya szent Agoston.

A törvény szerént való egy házi szolgál, tudni illik a püspökök, apapok., akik akristus szolgálai lévén. azö képit viselik. és akik ahivek nevében téznek az ajánlást.

Az ajánlot dolgoknak. valamely változásával. ez a változás valóságos volt a kereszt fán, amelyen akristus meg holt., de az oltáron akristus haláláról csak emlékezetet téznek, mivel a misében nem szükséges hogy más valóságos változás legyen. mint a mely a kereszt fán volt., mert a mise áldozatja. és a kereszt fán lévő áldozat. csak egy áldozat.

Vágyon mind azon által változás az ajánlot kenyérben, és bórban, de aza változás csak a, hogy helyt ad akristus testének és vérenek akenyérben. és aborban a mely egyedül való. és valóságos ostyája ennek a nagy áldozatnak. valamint régenten az illatok áldozatiban., azokat a jó illatokat azért égették meg., hogy atüz kedves illatu füsté változtatván azokat., azt ajánlyák az Istennek.

K Miért mondád azt, hogy ebben az áldozatban. a püspökök és a papok., a kristus képiben vannak. és az ö szolgálai?

F Mert a kristus fő papja lévén ennek az áldozatnak ugyan ö is változtatta maga testévé a kenyeret és maga vére a bőrt, ugyan ö magais ajánlya magát az Istennek, mivelvén maga ezt a kimondhatatlan változást.

K A püspökök, és apapok miveliké ök is ezt a ki mondhatatlan változást?

F Igen is. de úgy mint elő eszközök. akikkel a kristus munkálodik, mivel akristus beszél az ö szájok által, és a ki munkálodik. és ajánlya magát. azö kezek által. az Atya Istennek. ugyan ezért is vágyon hogy a szenteléskor úgy mondgyák akristus szavait. mint ha ö maga mondaná. ez az én testem. ez az én vérem.

K Hogy ha ez így vágyon, apüspököket apapokot csak a kristus szolgálainak kel tehát nevezni, és nem papoknak, mivel ez a név csak azokra illik. akik áldozatokat áldoznak?

F A kristus az az. egyedül való fő Pap, aki magát fel áldozta a kereszt fán, apüspökök, és apapok, az alatt a fő Pap alatt valok., de ök valóságos papok és áldozok, mivel. valósággal ajánlyák akristust az Istennek. és ötet titkoson. *Mysticae* áldozák az oltáron, a szentelésnek szavait mondván.

K Miért mondád azt hogy ebben. a papok, az Anyaszent egy háznak is szolgálai?

F Azért, mert az Anyaszent egy háztól választattak arra, hogy az ö nevében ajánlyák az szent Áldozatot

Magyarázat

A Mise szent Áldozatjában az Anyaszent egyház ajánlyá akristust, és magát is ajánlyá az Istennek akristusal. és akristus által., és ezt mind apapok által viszi végben. e képen a Mise¹³⁵⁶ olyan áldozat, a melyet egy szers mind. akristus. apapok., és az Anyaszent egyház ajánlyá, és mindenik a hivek közül aki jelen vágyon.

¹³⁵⁵ lib 20 Contr fausti. Cap 21

¹³⁵⁶ s. Aug lib 10. de Civ Dei Cap 6. et 20.

K A kereszt fán lévő áldozat egyé az óltáron lévő áldozattal.

F Mind egyikében. mind amásikában egy áldozatot ajánlottak, és ajánlanak, és ugyan azon fő Pap által, hanem tsak némely dologban különbözik

Magyarázat

A kereszt fán, és az oltáron akristus magát ajánlotta, és ajánlya., de a kereszt fán magát ajánlotta vérit ki ontván, az oltáron pedig magát ajánlya vér ontás nélkül, ez a két féle ajánlás¹³⁵⁷ nem szaporitja meg az áldozatokat. mivel szent Pál azt mondgya., hogy a kristus szüntelen ajánlya magát. az égben az Atya Istennek. ami vétkeinknek el törlésiért., a kristusnak, a keresztfán mi érettünk ki ontatot vérenek ajánlása az égben, és azon vérnek, apap keze által valo ajánlása, nem más. hanem ugyan azon aldozat a mely volt a kereszt fán, noha sok miseket mondgyanakis., de azt igazán el lehet mondani. hogy tsak egy áldozat vagy az Anyaszent egy házban, a mely a keresztnek áldozattya. és a melyet gyakorolják mindenik misében., ámbár azt szokták is mondani valamely püspöknek vagy papnak, hogy szent áldozatodban. ajánlom magamot, de ezel azt nem tarttyák. hogy sok áldozatok volnának., hanem hogy az egy áldozatban sok ajánlások vannak., melyeket meg ujittyák mindenik misében: eröl példát látunk a sidok áldozatiban, a melyeket az egész népnek büneiért ajánlották, azokban az áldozatokban, apap fel áldozván az áldozatokat., azt az Istennek ajánlotta, azután azon áldozatnak vérit a sanctuariumban vivén, ujolag az Istennek ajánlotta, akor kétszer volt az ajánlás, de tsak egy volt az áldozat.

K Mikor rendelte akristus ezt az áldozatot?

¹³⁵⁸ F A szenvedése előtt. a midön vevé akenyeret és apohárt; mondván., *Ez az én testem, mely ti érettetek meg töretet, ez az én vérem., mely ti érettetek. ki ontatot, ezt tselekedgyétek. az én*¹³⁵⁹ *emlékezetemre.* ezek a szok által. ezt tselekedgyétek. az én emlékezetemre., hatalmat ada akristus az Apostolinak, és az utánnok valojinak, hogy azt tselekedgyék. a mit ő, és hogy ajánlyák az áldozatot valamint ő ajánlotta.

9 Articulus

Hogy mitsoda. vegekre. és okokra valo nézve ajánlyák a Mise Aldozattját.

K Mitsoda okokra valo nézve ajánlyák a Mise szent Áldozattját?

¹³⁶⁰ F Mind azokra azokokra valo nézve, a melyekre ajánlották az sidok az áldozatokat, mivel a szent Mise bé tellyesedése az egész régi áldozatoknak.

Magyarázat.

A Mise szent Áldozattya egész áldozat, *holocaustum*. melyet az Istennek ajánlyák mint örökös nagy urnak. mivel akristus ót magát egészen ajánlya az Attyának, valamint ajánlotta magát a kereszt fán., és valamint ajánlya magát az égben, nem is lehet ahiveknek kedveseb tisztelettel tisztelni az Istennek Felségit avallásnak valamely tselekedetivel, mint mikor a kristust ajánlyák ő néki. és magokot a kristusal.

2. A Mise engesztelő Áldozat, *propitiatorium* az az, olyan áldozat, melyet abünnek botsánattyára ajánlyák., emeg bizonyítatik ezekből a szokbol. *Ezaz. én testem. mely meg*

¹³⁵⁷ 1 Cor. 11 24

¹³⁵⁸ 1 Cor 11. 24.

¹³⁵⁹ Conc. Trid. sess. 22 Cap 1. de sacrif Missae.

¹³⁶⁰ s. Chrys. in ps. 115 s Aug. lib 17 de civ Dei cap 20

töretet ti érettetek., Ezaz én vérem mely ki öntetet ti érettetek, és többekért a bünöknek botsánattyára.

E meg bizonyítatik az Anyaszent egyháznak traditioiból, aki is mindenkor engesztelő áldozatnak tartotta ezen áldozatot, ugyan is mi lehet a mi meg engesztelése jobban az Istent, mint a, mikor ő néki ajánlyák az ő Fiának testét és vérét, amelyet ki ontotta érettünk a kereszt fán. ha az ő törvényben az áldozatoknak vére meg engesztelte az Istennek haragját., az kristus vérenek ereje által, az új törvényben akristus teste. és vére. a melyet nem figurában, hanem valóság. ajánlyák az Istennek. annál is inkább meg engeszteli ötet; mivel arégi áldozatok magokban nem voltak fogatosok, se magokban nem voltak engesztelők, mivel csak példái voltak, akereszten való áldozatnak, és attól vették minden erejüket, de a Mise Aldozytta magában engesztelő; mert aban. valóság. akristus testét és vérét ajánlyák.

¹³⁶¹ 3 A Szent Mise háláado áldozat, ugyan ezért is nevezetik Eucharistiának, egörög szó. mely háláadást tézen.

4. Ez az Aldozyt. meg nyerő áldozat, *impetratorium* az az, olyan Istennek való ajánlás, amelyel tölle mind lelki mind testi szükségünkre való segítséget nyerünk, mi semit meg nem nyerhetünk más képen Istentől, hanem akristus által, azért is ajánlyuk ő néki ebben az ¹³⁶² áldozatban az ő szenttséges szent Fiát, aki nekünk egyedül való közben járonk, hogy az Istenhez ő általa mehesünk.

K Mint hogy abünnek botsánattyáért ajánlyák a Misét. elegendő tehát abün botsánat elnyerésire amisét hittel halgatni, és nem szükséges apenitentzia tartásnak szenttsége?

F A Misét hittel halgatni, botsánatot nyernek a botsánando vétékért., amelyért nem szükséges ¹³⁶³ apenitentzia tartásnak szenttségihez járulni, de a mi a halálos vétkeket illeti, a szent Mise azokért meg engeszteli az Istent, és kegyelmét nyeri, hogy hasznosan lehesen járulni apenitentzia tartásnak szenttségihez,

Magyarázat

E szerént engesztelő Áldozat a keresztnek Áldozattya, a kitől vészi a Misének áldozattya minden erejét, mivel a vétkek a keresztben lévő Aldozytra való nézve. csak a szenttségek által botsátatnak meg, de a szenttségek. minden erejüket a keresztben lévő Aldozyttól veszik, és az Isten csak annak az Áldozatnak érdemiért adgya kegyelmit arra, hogy hasznal járulhassanak a szenttségekhez.

10 Articulus

Hogy kinek ajánlyák a Mise szent Áldozattyát. és abban miért téznek emlékezetet a szentekről.

K kinek ajánlyák a Mise szent Aldozytyát?

F Egyedül az Istennek., a mint azt már meg mondtuk, másut. a Mise imádságiból eki tettzik. ¹³⁶⁴ mind a Deák, mind a görög Anyaszent egyházban.

K. Miért szokták tehát eszerént mondani, szent Péter. szent Pál miséje. a Boldogságos szüz Miséje. a halottak miséje.?

¹³⁶¹ s Aug. epist 120 ad honoratum

¹³⁶² s Aug epist 59 ad pauli

¹³⁶³ Conc Trid sess 22. Cap 2. de sacrificio Missae

¹³⁶⁴ s. Aug. lib 20 Contr faustum Cap 21 Conc Trid. sess 22. Cap 3 de sacrificio Missae

F Ez által azt akarják mondani, hogy akkor emlékeztetnek tézsenk a misében szent Péterről. szent Pálról. a Boldogságos szüzzel, az élökröl és a holtakról.

Magyarázat

A szentek miséje nem egyéb, hanem azaz áldozat, a melyet ajánlyák az Istennek a szentek innepén. és a melyben emlékeztetnek tesznek rollok az áldozat előtt valo imádságokban., ahalottak miséjének azt nevezik, a melyet fekete öltözetekkel mondanak, és a melyben az imádságok különösön mind inkább ahalottakért vannak., de azt valóságos el lehet mondani,¹³⁶⁵ hogy az esztendőnek mindenik napján, valahány misét mondanak, azokat mind egyedül az Istennek ajánlyák. a szentek emlékeztetire, az élö hivekért, és a holtakért.

K Miért tesznek emlékeztet minden misékben. a szentekről, az élö hivekröl, és a holtakról.?

F Mert a mise szent Áldozattya., az egész Anyaszent egy ház áldozattya, akristus mint feje az Anyaszent egy háznak. azt ajánlyá, avitézkező Anyaszent egy ház is ajánlyá azt az ö fejével a kristusál., és meg egyezvén gyözedelmes Anyaszent egy házal, mind a kettő az irgalmaságát kéri Istennek a kristus által. a szenvedő Anyaszent egy házra. ezután bövebben fogunk eröl szollani.

K Mitsoda okra valo nézve tézsenk emlékeztet a szent Áldozatban az Angyalokról. és a szentekről.?

F 1 Azért hogy meg mutassák a földön lévő Anyaszent egyháznak, az menyegben lévő Anyaszent egy házal valo egyeségit, akivel is egy test amint ide fellyeb meg mondtuk, 2.¹³⁶⁶ hogy örülvén gyözedelmes voltán, azért az Istennek hálákot adgyunk 3 hogy azöketvalo követésre. magunkot fel gerjeszük. 4. hogy az ö esedezéseik által akristustól. kegyelmet nyerjünk

K Régi szokása az áldozatban, a szentekről valo emlékeztet tétel?

¹³⁶⁷ FEz a szokás meg volt mindenkor az Anyaszent egy házban., ezt meg lehet bizonyítani a leg régieb lyurgiákból., és az első saeculumokbéli szent Atyák írásiból,

11 Articulus

Hogy kiért ajánlyák a Mise szent Aldozatyát

K kiért ajánlyák a Mise szent Aldozatyát?

F Az egész emberi nemzetért, főképen a hivekért., és a purgatoriumban lévő lelkekért

Magyarázat

A Misében közönségesen nem tézsenk emlékeztet másokról; hanem a Catholicus hivekröl. nintsen is olyan Deák lyurgiánk amely nyilván tenne emlékeztet a hitetlenekről., hanem csak nagy pénteken., tesznek emlékeztet ö rollok. mostanában, az előtt minden misében imádkoztak érettek, leg aláb olyankor. mikor apüspök mondot misét, az Anyaszent egy ház szándéka a, hogy leg aláb titkon imádkozanak ö érettek, A mi Atyánkban fel találhatik az¹³⁶⁸ érettek valo imádság. szent Pál azt akarja. *hogy minden emberekért imádkozanak, mivel az ilyen imádság jó; és kellemetes az ur Jesus kristus előtt., aki azt akarja hogy minden ember üdvezüllyön, és az igazság üsméretire jusson.*

¹³⁶⁵ Card. Bona liturg. lib 1 Cap 2.

¹³⁶⁶ Conc Trid. sess 22. Cap 3 de sacrificio Missae

¹³⁶⁷ s Chrys. hom 6. in epist 1 ad Tim. s. Aug epist 107. ad vitalem Tertul. Apolog. 30 1 Tim. 2. 1.

¹³⁶⁸ s. justinus Apolog 2. s. Cypr. epist 34. et 37. s Chrys. hom. 21 in Act Apost s. Aug. lib 8. de civ Dei Cap 27.

K Honnét bizonyítod meg hogy lehet ajánlani a szent Áldozatot a purgátoriumban lévő lelkekért.?

F Az egész világon lévő Anyaszent egy háznak hagyásából.

¹³⁶⁹ 1.Ezt ahagyást meg lehet bizonyítani az egész szent Atyák tanításiból, és a Conciliumokból.

2. Az egész liturgiákból, mivel egy nintsen., aki emlékezetet ne tenne ahalotakról., az Anyaszent egy ház az egész világon követi azt a szokást. hogy a halottakért ajánlja aszent áldozatot., szent Chrysostomus idejében a szokásban volt; a ki arról világosan beszél, és szent Agoston erőly nyilván tanít, ezt a szokást mindenütt tanították és tartották, a midőn lhuterus és Calvinus azt el akarák törlni, nem is lehet meg mondani hogy ez a szokás mitsoda időben kezdődöt; tehát Apostoli traditio szent Agoston mondása szerént.

K Mitsoda az Anyaszent egy háznak szándéka. a midőn az előkért ajánlja Istennek a szent áldozatot?

F A hogy a bünösök meg téréseket kérje az Istentől, az igazaknak meg maradásokat, és mindenikének az udveséget

12 Articulus

A halotakért valo Miséknek. bővebben valo magyarázása.

K Mitsoda az Anyaszent egyháznak szándéka midőn a halotakért ajánlja az Istennek a szent Áldozatot?

F A hogy a szenvedő lelkeknek könnyebbülést nyerjen Istentől; és hogy a szenvedéstől meg szabadulván az örök ditsőségben mehesenek.

K Leheté azt el mondani hogy bizonyos számu misékel, vagy a privilégiátus oltáron mondot misével; bizonyoson meg szabadithatni valamely lelkeket purgátoriumból.?

F Azt nem lehet mondani, és magunkot ahoz kel szabni a mit mindenkor hitt az Anyaszent egy ház, tudni illik, *hogy a purgatoriumban lévő lelkek meg könyebittetnek az imádságok,*¹³⁷⁰ *alamisnak,és a szent áldozatok által.* ezt szent Agoston tanította. ezeknél többet mondani bizonytalan dolog. és el kel kerülni az ilyen dolgokrol az olyan kérdéseket, a melyek tsak a Curiositást nevelik.

K Ajánlottáké az előtt valamint mostanában. a szent Áldozatot különösön minden halotért.?

F Az előtt valamint mostanában., a szent Áldozatot soha ugy nem ajánlották egy halotért, vagy¹³⁷¹ élőért, hogy akoron a többiértis nem ajánlották volna, mert a mise az egész Anyaszent egy háznak áldozattya., de a mindenkor meg volt., valamint mostanában, hogy az imádságokat, különös személyekre is fordították, eki tettik a Conciliumokból. és a szent Atyák írásiból.

K Mitsoda napon ajánlyák a szent Áldozatot a halotért?

¹³⁶⁹ Tertull. de corona militum Cap 3. s. Cypr epist 66. s. Aug lib 9 de Conf. Cap 12. et 13. Conc 4. Carthag. Can 79 Anno 398. s. Chrysos hom. 69 ad populum Antioch. s. Aug. serm. 32 de verbis Apost s. Aug lib 4. de baptism. Cap 24,

¹³⁷⁰ serm. 32. de verbis Apost. lib 4 de baptis. Cap 24

¹³⁷¹ 4. Conc. Carthag can 79. Tertull lib. de monog. Cap 11 Euseb. lib 4: de vita Constant Cap 71. s Ambr oratio funeb. de valentin. s. Aug de conf lib 9. cap 12

¹³⁷² F1. Azon a napon a melyen valaki meg hal, a test jelen létiben. 2. holta után való harmadik napon. akristus harmadik napon való fel támadásának emlékezetire. 3 hetedik napon, mert az Isten azon a napon nyugodot meg, 4. a harmintzadik napon, a mely egy holnapja halálanak, 5 esztendő mulván. azon anapon. melyen meg holt.

K Nem babonaságé eszerént vigyázni anapokra.

F A napokra vigyázni valamely helyes ók nélkül babonaság, de mikor nagy okból akarnak tselekedni valamely dolgot valamely napon inkább mint sem amásikán anem babonaság, meg tartani a vasárnapot, és más napokat, a melyekben akristus titkait illik, anem babonaság mind ezekből azt láttyuk hogy jó ókból mondanak miséket azokon anapokon., és a szent, és ditseretes dolog mostanában is meg tartani azt a régi szokást

K Nem leheté viszá élni ahalotti misék iránt?

F Igen is mivel a szent dolgokal. minden nap láttyuk hogy viszá élnek.,

K Miben áll tehát az a visza élés?

F Abban hogy nem követik az Anyaszent egy ház szándékját. aki is azt akarja hogy ahalotakért való Isteni szolgálatban. ahejában való költségeket el távoztassák., és hogy azt a rendet kövessék melyet ad ez iránt, amelyet sok volna it fel tenni, azt a rubricában meg lehet látni, mind azon által egyet szükséges fel tennem.

Az Anyaszent egyház azt parantsollya. hogy ha tsak rend kívül dolog nem történik, amise meg egyezék a napon lévő [lé vő] officiumal. de ahivek azt nem tudván. vagy arra nem vigyáztván, midőn valakiért akarnak misét mondatni, azt akarják hogy halotti misét mondgyanak, meg nem vizsgálván hogy ha, ameg leheté vagy nem azon anapon., találkozik is olyan pap, aki ebben kedvez ahiveknek, és halotti miset mond. nem vigyáztván anapra., holot eviszá élés, mivel azt kellene tudni ahiveknek, hogy mindenik mise oly hasznos a holtaknak valamint az élőknek, A minden napi misékben szintén úgy imadkoznak különösön ahalotakért. valamint a több misékben., és tsak a halotti solemnitásért, és atőb Isteni szolgálatokért melyek vannak ahalotakért, a fellyeb fel jedzet napokon, hogy az Anyaszent egy ház rendelte azokat az imádságokat. és oktatásokat a melyeket olvasák ahalotti misékben., nem szükséges tehát hogy a hivek az Anyaszent egy háznak rendit meg bonttsák. és olyan napokon mondassanak miséket, a melyeken meg vagyon tiltva a halotti mise, és apapok kik nékik ebben kedveznek, hivatallyakat nem tudgyák egészen, mivel más képen azt nem tselekednék.

13 Articulus

Az Énekes, és a Szoval való Misékről

K Hány féle képen mondgyák a szent Misét?

F Két féle képen mondgyák, 1 a szokás szerént való Cérémoniakal: 2. Ceremonia. Diaconusok. és ének nélkül, az egyikét nagy misének, a másikat kis misének nevezik.

K láttyuké azt a régi szokásokból, hogy illyen két féle képen lett volna az Aldozat?

¹³⁷³ F A nagy misének rendit láttyuk. a szent Justinus második Apologiájában, az Apostoli Constitutiokban., egy szoval mindenüt arégi írásokban.

¹³⁷² Tertull lib de anima. Cap 51. Euseb in vita constan lib 4. cap 71 Constitutiones Apost lib 8 Cap 42. s. Ambr. orat de fide resurrecti. Amalarius lib 3 de offic Ecclesiast Tertull. de corona militum Cap 3.

¹³⁷³ lib 8. Cap 6. Tertull. lib de persecutione Cap 14. s Cypr epist 5 Euseb lib 4. in vita Constant Cap 45 s. Aug lib 22 de Civ Dei Cap 8. s. Greg mag. hom 37 in Evang. Card. Bona lytur. lib 1. Cap 14.

A kis Misének regisége nem újabb, mivel erősen nagy bizonyosságokat találunk

K szabadé misét mondani, mikor senki sem Communicál

F A papnak aki a szent áldozatot ajánlja; a szentséggel kel Communicálni, a népnek a ki jelen vagy leg alább lelki képen, az Anyaszent egy háza azt kívánja hogy mind azok akik a misén jelen vannak, olyan tiszták volnának hogy mind Communicálhatnának, vagy is leg alább¹³⁷⁴ némelyek közülök, de azért nem tiltja az olyan misét ahol apap csak egyedül Communicál de sótt meg szentnek, és jónak tartja.

Magyarázat.

A papnak a ki a szent misét ajánlja Communicálni kel., mert a papnak Communioja¹³⁷⁵ szükséges leg alább az áldozatnak egész voltáért, 2 mert az Anyaszent egy háza azt parantsolya apapoknak hogy Communicáljanak, mindenkor mikor misét mondanak.

A népnek a ki a szent Áldozaton jelen vagy leg alább lelki képen, mivel a mise a népnek olyan áldozatya valamint a papnak., együtt kel tehát ajánlani azt a papal., szükséges azért hogy abban részesüljön leg alább hittel, és lelki képen.

A Mise ahol, csak egyedül apap Communical. jó. és szent. 1. mert azzal., nem különösen való áldozat, hanem az egész Anyaszent egy háza Áldozatya, közönséges, és valóságos Áldozat, a mely az Istent tiszteli, ötet engeszteli, jó teteményiért neki hálaát ad, és a mely kegyelmit nyeri, és áldozatot ezekre avégekre ajánlja. és ezekre nem szükséges anépnek a szentséggel való Communioja.

2. Az Anyaszent egyháza soha sem tiltja az olyan miséket ahol csak egyedül apap Communical, azt nem lehetne meg mutatni, hogy mikor tiltotta volna azt meg. de azt meg lehet bizonyítani¹³⁷⁶ sok régi bizonyosságokkal. hogy az olyan misék. ahol csak egyedül a pap Communical. igen régen vannak szokásban, meg sem lehetne mondani eredetét annak a szokásnak.

14 Articulus

Hogy mitsoda helyen kel szolgáltatni a Misét, és a házaknál való kápolnákról.

K Mitsoda helyen kel szolgáltatni a szent Áldozatot?

¹³⁷⁷ F Az Apostolok rend szerént aházaknál szolgáltaták. mind azon által ki tettik a szent Pál¹³⁷⁸ mondásából., hogy már volt akoron arra rendeltet hely., a melyet templomnak nevezték., az üldözésekben pedig mindenüt ajánlották a szent Áldozatot ahol lehetet., a tömlöczben, vendégfogadokban. a föld alatt való pintzékben. de a midön ahivek szabadságban kezdének lenni. mindenkor arra rendeltetet helyeken áldoztanak, szükségben most is meg lehet a¹³⁷⁹ házaknál, de szükségben kívül másut nem lehet hanem atemplomban. és a meg szenteltetet kápolnáknak,

K Régi szokásé. aházaknál kápolnaknak lenni, ditséretes dologé. és szabadé.

¹³⁷⁴ Conc Trid. sess 22. Cap 6. de sacrif Missae.

¹³⁷⁵ Conc. Tolet. 12. Can 5.

¹³⁷⁶ Card. Bona lyturg lib 1 Cap 14.

¹³⁷⁷ Act. 2. 46.

¹³⁷⁸ 1 Cor 11 22. Euseb. hist Eccles lib 7 Cap 17

¹³⁷⁹ Conc Trid. sess 22.

¹³⁸⁰ F Constantinus Császár epitetet vala egyet amaga udvara számára. valamint Eusebius mondgya. már igen régi időktől. fogvást adnak arra szabadságot a püspökök. a Fejdelmeknek, és anagy uraknak, szükségben másoknak is meg engedik., példának okáért. midön a parochiális templom igen mesze vagyon. ugy hogy az utra, vagy más akadályokra valo nézve., sok szor el kellett néznie az Isteni szolgálatot, de aházaknál lévő kápolnák iránt, igen kel vigyázni az Anyaszent egy ház rendelésire.

1 A nagy Innepekben nem szabad ót misét mondatni, hanem a parochiában kel menni ha lehet

2. Üsméretlen, vagy idegen papal nem szabad misét mondatni a püspök hire nélkül.

3 Minden harmadik vasárnapon leg aláb. aparochiális templomban kel misét halgatni.

4 Arra igen kel vigyázni hogy az oltárhoz valo szent edények, öltözetek, fejer ruhák. tisztán és tisztességesen tartassanak.

¹³⁸¹ 5. A parochusnak meg kel némelykor visgálni a házaknál lévő kápolnakot., hogy ha ót minden jó rendben vagyóné.

15 Articulus

Az oltárokrol. oltári öltözetekről., fejer ruhákrol,
és a szent Edényekről.

K Régi szokásé az Anyaszent egy házban oltárokot tartani, a melyeken ajánlyák a szent Áldozatot?

¹³⁸² F Ez a szokás az Apostoloktol maradot, szent Pál arol emlékezetet teszen., az egesz szent Atyák is ezt a szokást bizonyittyák.

K A régi idökben miböl voltak az oltárok.?

F Azt ellehet itélni hogy az üldöztetésekben, vagy fábol. vagy köböl voltak. a mint lehetet, mivel abban az időben a szent Áldozatot mindenüt ajánlották ahol alkalmaság adatot, a negyedik saeculumban válogatás nélkül áldoztanak., a kö, vagy a fa oltáron., Nyssai szent

¹³⁸³ Gergely. emlékezetet téssen a kö oltárol. szent Athanásius pedig a fa oltárol, arany oltárok is voltak. régenten., de már régi időktől fogvást., tsak kö oltáron szabad áldozatot tenni

K Miért rendelte az Anyaszent egy ház hogy az oltárok köböl legyenek.?

¹³⁸⁴ F Mert az oltár a kristust jelenti, a ki is a szent irásban négy szegeletü könek neveztetik.

K Régi szokásé az oltárok alá Reliquiakot tenni?

¹³⁸⁵ F Annak akezdetit nem tudgyuk. hanem azt tudgyuk hogy ez a szokás közönséges volt a negyedik saeculumban. ami pedig leg előbször adhatot erre okot. 1. a szent János látásiban olvasuk hogy az oltár alat látta a martyrok lelkét, 2. a szükség mivel az üldözésekben kényszeritettek misét szolgálatni a föld alat valo helyekben a martyrok temetésin.

K Régi szokásé az Anyaszent egyházban egy néhány oltárnak lenni egy templomban?

¹³⁸⁰ in vita Const lib 4. Cap 17.

¹³⁸¹ Conc. Trid. sess 22.

¹³⁸² 1 Cor 10. 12. Tertull ad Conjug. Cap 7. s. Ireneus lib 4 cap 34. s. Cypr epist 66. s. Chrys. lib 6. de sacerdo.

¹³⁸³ orat. de bapt J. Ch. epist ad solita.

¹³⁸⁴ ps. 117 Matth. 21. 42. Ephes 2. 20.

¹³⁸⁵ s Hier Contr vigilan. s Aug. lib 20 Contr faust Cap 21 Apoc. 6. 9.

F A Görög templomban csak egy oltár vagy. mivel napjában csak egy misét mondanak¹³⁸⁶ mindenik templomban.. szent Ambrus a nényinek írot levelében erről emlékezetet téssen.
¹³⁸⁷ A nagy szent Gergely. Palladius püspöknek írot levelében., aki is tizen három oltárt tsináltatott volt egy templomban, arra. inti hogy gondviseléssel legyen azokra apapokra, kik azoknak az oltároknak fognak szolgálni.

K A kö táblák melyeket apüspök szertteli meg. hogy azon ajánlyák a szent Áldozatot az olyan helyeken ahol. meg maradando szentelt oltár nintsen., régen vannaké szokásban.

¹³⁸⁸ F A Deák Anyaszent egy házban azok a szentelt kövek igen régen vannak szokásban., ahetedik saeculumban a venerabilis Beda ezekről emlékezetet teszen.

A Görögök nem élnek olyan hordozható kö oltáral, hanem ahelyet nagy Cérémoniával szentelnek nálok. olyan ruhákat. a melyeket abrosz formára le terittik ahol misét akarnak¹³⁸⁹ mondani, azokat a szentelt ruhákat ök nevezik, *Antíminsia*. ez a szokás igen régi a görög Anyaszent egy házban

K Az abrosz. melyet az oltára terittik, a Corporale., a kehely. a paténa, az oltári eszközök., mind ezek régen vannaké szokásban az Anyaszent egy házban?

F Mind ezek igen régtől fogva vannak szokásban., hanem tsak. abban eset változás., hogy az¹³⁹⁰ előtt más féle formájuk voltak,

K Régi szokásé virágokat tenni az oltárookra?

F A régi időkben az oltárookra. virágokat edényekben nem tettek. és a nem is régi szokás hogy téssnek, sok számtalan nevezetes régi templomokban most sem tesznek, de az oltára, és az¹³⁹¹ oltár körül virágot hinteni arégi szokás, szent Agoston eről emlékezetet téssen. leis írja atsudát melyet tett az Isten egy emberel. aki egy virágot le vévén az oltárol. a melyen volt a szent István első martyr reliquiája, és azt a virágot egy betegnek a fejére tévén, abeteg meg gyógyult., szent Agoston meg akarván pedig mutatni, hogy az a tsuda a szent István esedezése által lett volna., azt fel teszi hogy abeteg meg gyógyulván és meg térvén. mindenkor ezek a szok voltak szájában. Uram Jesus vedd hozzád az én lelkemet, noha abeteg nem tudta hogy szent István mondotta volna előbször ezeket a szokot., lehetneé hitelt nem adni ilyen nagy szent bizonyításának.?

16 Articulus

A Miséhez való öltözetekről. a melyeket. apüspökök,
és apapok vesznek magokra, és azoknak régiségekről

K A püspökök. és a papok miért vesznek magokra más féle köntöst a misekor, mint a magok rend szerént való köntösök.?

F A régi időkben hasonló formájú köntösökben szolgáltak az oltárnál apüspökök. apapok, és a Diaconusok. mint a melyeket viseltek rend szerént., mind azon által atisztaságnak, és a tisztességnek kedviért, más köntöst tartottak az Isteni szolgálatra.. a mely drágáb. volt., hogy ha pedig nagy különbözés vagyton a Mise mondo öltözetek közöt. és a közönségesen való

¹³⁸⁶ Epist 33.

¹³⁸⁷ Epist 50. lib 5 Card. Bona liturg. lib 1. cap 14.

¹³⁸⁸ hist lib 5 Cap 11

¹³⁸⁹ Card. Bona liturg lib 1 Cap 14.

¹³⁹⁰ Card. Bona liturg. lib 1 Cap 25.

¹³⁹¹ de civ Dei lib 22. Cap 8.

¹³⁹² öltözetek között: az az oka, hogy a világiak, meg változtatták aköntösök formáját: de az Anyaszent egy ház, azt a régi formát meg tartotta, noha abban is lett valamely változás.

K Jó és dicséretes szokás-e az Isteni szolgálatra különös köntösöt tartani?

F Azt tiszteletes dolognak tartják a midőn a Fejedelmek bizonyos Ceremoniákban, arra rendeltetést köntösököt vesznek magokra, és a midőn atanáts urak nagy palástokban mennek a tanácsban, hogy lehetne tehát azt rosznak tartani ha az Isteni szolgálatban különös köntösöt vesznek fel, az Isten maga parantsolta volt az ó testamentumban hogy az Isteni szolgálatkor apapok különös köntösöt vegyenek magokra., ez a szokás az Anyaszent egy házban mindenütt meg volt., valamég a protestánsok azt el nem hagyták némely helyeken; mivel mindenütt azt el nem hagyhatták, de sőt még Angliában is meg vagyon eza szokás. azok között kik az anglicana liturgiát követik.

K Miért változtatták anyiszor a színt az oltari öltözetekben?

F A színek jelentik nekünk hogy azon a napon mitsoda ünnepet üll az Anyaszent egy ház, tudni illik, a fejér szín jelenti akristus titkainak innepeit, és a szüzek Innepeit, a veres a Martyrumokét, a viola szín. a penitencia tartó napokot., a fekete a halottakért való szolgálatot, a Zöld szín vasárnapokra, és más közönséges napokra való.

K Mitsoda hasznát vették az előtt annak a palástnak. amelyet pluvialénak nevezik?

F Az olyan köpenyeg volt a melyet a processiókban. az esős időkben vettek fel., idővel azokat drága matériából kezdék csinálni. úgy annyira hogy végtire Ceremonialis öltözeté lett.

K A papi Casula régenten olyan formájú volté mint mostanában?

F Nem, mert egészen kerekded volt, hanem a közepin volt a hasítás apap azon vetette a nyakában valamint most, úgy hogy a karját. és az egész testét bé fedte, sok helyeken láthatni még ilyen Casulákat, régenten pedig azt közönségesen viselték a több köntösön felyül. a régi Casula egy néhány Ceremoniára ada okot. a melyet még mostanában is meg tartják.

1 Az előtt, mikor a pap a Confiteort mondotta. az egész Casula le volt eresztve, hanem akkor ¹³⁹³ türték fel a két karján, midőn az oltárhoz fel ment., és a manipulát is akkor adták abal karjára, valamint most is csak akkor adgyák apüspököknek karjokra.

2. A Casulának nehézsége miatt, apap nem emelheté jól fel szabadon a kezeit, hanem fel ¹³⁹⁴ kellett emelni a Casulát, midőn a kristus testét fel mutatta, innét is jött eza szokás, hogy a fel mutatáskor; a Casulát fel emelik.

A Görögöknél most is szokásban vagyon az ilyen régi casula. alatinusok. azt lassanként az alkalmatoságnak kedviért a két oldalát fel hasították. és a prodonként. addig hasogatták., hogy olyan formájú lett, a mint mostanában látjuk., az Anyaszent egy háznak minden parantsolattya nélkül.

17 Articulus

A sz. Mise szolgáltatásának napjairol. és oráiroirol.

K Mitsoda napokon kel szolgáltatni a Misét?

F 1. A bizonyos hogy a kristus úgy rendelte a mise áldozattát, hogy az Anyaszent egy házban azt világ végiig ajánlják.

¹³⁹² Card Bona liturg. lib 1 Cap 24.

¹³⁹³ Card Bona liturg. lib 1.

¹³⁹⁴ Card Bona ibid

2. Azt el lehet hihetni hogy a Jérušalemi Anyaszent egy házban melyet az Apostolok fundáltak. a szent lélek le szállása után, minden nap szolgáltattak Misét, mivel szent Lukás ezeket ¹³⁹⁵ mondgya., *Az Apostolok minden nap egyenlő akarattal. a templomban mennekvala, és a házaknál a kenyeret meg szegvén, meg fellyeb azt mondgya. hogy a hivek foglalatosok valának. akenyérnek meg szegésiben. és a könyörgésben.* avilágosan ki tettzik hogy szent Lukás a kenyérnek meg szegésin. az oltári szenttséget érti. el lehet hihetni tehát azt. hogy az Apostolok. aházaknál minden nap áldoztanak.

3 Azt tudgyuk a szent írásbol. és a traditiobol hogy a hivek. minden vasárnapon esze ¹³⁹⁶ gyűltenek a szent Áldozatra, hasonlot kel mondani az innepekről, a mellyeket sokat közüllök az Apostolok rendelték.

4. A mi pedig aközönséges napokat illetik. azok iránt az Anyaszent egy ház rend tartása nem ¹³⁹⁷ volt mindenüt egyenlő. *vannak olyan templomok* mondgya szent Agoston., *ahol minden nap ajánlyák a szent Áldozatot. vannak meg olyanok ahol tsak szombaton, és vasárnapon, másokban pedig tsak vasárnapokon.* azt utánna tészí. hogy mindenik Anyaszent egy háznak a maga szokását kel követni, régenten, misét mondotanak, vagy leg aláb Communicaltanak minden nap Romában és Alexandriában. nap keleten a más Anyaszent egy házakban [egy-házakban] azt ritkában követték. a Görög Anyaszent egy háznak még mostanában is aza szokása., hogy nagy böjtbén, tsak szombaton. és vasárnapon mondanak misét, A Mediolánumi Anyaszent egy házban. nagy böjtbén soha sem mondanak misét. péntekeken. másut mindenüt mondanak a Deák Anyaszent egy házban minden nap. nagy pénteken kívül, nap nyugoton sok régi klastromokban rend szerént nem mondotak misét, hanem vasárnapokon, és innep napokon, és a Chartusianusok sokáig tarták ezt a szokást. az illyen külömb féle szokások olyan rend tartások, a mellyek meg változhatnak., kinek, kinek a maga Anyaszent egy házának szokását kel meg tartani mondgya szent Agoston., nem tartván rosznak a másét. de a mi ez iránt bizonyos. és a mi mindenüt szokásban volt, a, hogy vasárnapokon. és innep napokon a Mise szent Áldozattya meg volt, a protestánsok. mind ebben. mind más sok dolgokban el távoztanak az Apostolok rendelésitől. és az egész Anyaszent egyház tartásától, mivel ök esztendőben tsak négy szere rendelték az ur vatsoráját noha azal ditsekednek hogy ök tsak a ¹³⁹⁸ szent írásal tartanak. de mind ebben, mind más sokakban azzal ellenkeznek.

K Egy néhány Miseket szolgáltatni napjában egy templomban régi szokásé.?

F Azt már meg mondottuk hogy a Görög Anyaszent egy házban mindenik templomban tsak egy oltár vagyon és napjában soha sem mondanak két misét egy oltáron. ez igen régi szokás a Görög Anyaszent egy házban.

Egy néhány miséket mondani mindenik templomban ugyan egy oltáron., vagy a több oltárokon, az igen régi szokás a Deák Anyaszent egy házban, és leg gyakrabban ugyan egy pap is mondotta azokat a miséket. valamint mostanában szokás karátson napján, de régenten a nem volt közönséges. hogy mindenik pap különösen mondgyon misét, leg aláb vasárnapokon. és innep napokon, hanem mindnyájan együt ajánlották a szent Áldozatot vagy apüspökel., ¹³⁹⁹ vagy a papal. aki anagy misét mondotta, eröl példát látunk midön püspököt vagy papot szentelnek. mivel az új püspök, vagy az új pap, együt mond misét azal. a ki ötet fel szentelte.

¹³⁹⁵ Act 2. 42. 46.

¹³⁹⁶ Act. 20. 6 7. 8.

¹³⁹⁷ Epist 118 ad januarium

¹³⁹⁸ Card Bona liturg. lib 1 cap 14.

¹³⁹⁹ Card. Bona liturg. lib 1 cap 14. et 18.

A szükség. hogy eleget tegyenek. a sokféle fundatioknak. vagy más okok vivék idővel arra mindenik papot hogy a misét különösen mondgya még vasárnapokon is. és aszokás így vétetődöt be lassankét: ez olyan disciplina, a mely az Anyaszent egy ház hitében semmi változást nem téssen.

K A régi időben hány orakor szolgáltatták a Misét?

F A krisztus ezt az áldozatot tsötörtökön estve vatsora után rendelé

¹⁴⁰⁰ De az Anyaszent egy ház az Apostolok hagyása szerént, akristushoz való tiszteletre nézve. helyesnek itélé a szent Áldozatot reggel éhomra ajánlani. eszerént is tselekedet mindenkor az Anyaszent egy ház. mind azon által az előtt sokáig szokás volt, hogy nagy tsötörtökön misét ¹⁴⁰¹ mondottak estve étel után, azért hogy azon a napon egészen azt tselekedgyék a mint akristus tselekedet,

Ezen traditióra való nézve hogy éhomra mondgyák a misét, a mise szolgáltatásának is ideje, és orája, hol eléb, hol hátráb eset, ahoz képest, amint az ételnek ideje eléb vagy hátráb volt. de rend szerént anagy misét atertia után mondották., az az. kilentz ora után. reggel, arend szerént való böjti napokon a sexta után. úgy mint dél után, mert az ebéd három orakor volt. a nagy böjtbten pedig a nona után, úgy mint három orakor dél után, mert tsak vetsernye után ettenek, a vetsernyét pedig ött vagy hat orakor mondották, A mostani közönséges szokás pedig a. hogy hajnaltól fogvást délig lehet misét mondani.

18 Articulus.

Hogy mitsoda készülettel kel lenni azoknak. kik
Misét mondanak

K Mitsoda belső képen való készülettel. és szenttségünek kel annak lenni aki misét mond?

F. Mint olyan szenttségünek aki akristus helyét tarttya, és képit viseli, a vallásnak leg nagyob dolgában, hogy ha azó testamentumban szentnek kellett annak lenni, aki a sanctuariumban ¹⁴⁰² levő oltáron füstölököt égetet, és aki akenyereket az asztalra rakta, mivel az irás azt mondgya, *hogy a papoknak szentül kel magokot viselni, mert ök ajánlyák. atemjént és a kenyereket., annak okáért szentek legyenek.,* annál nagyob szenttségünek., és nagyob készülettel kel tehát annak lenni a ki a szenteknek, szenttyét ajánlya. akinek szolgálattya fellyeb való az Angyalok szolgálattyanál.,

Mind azon által akár mely nagy légyen eza szolgálat. de azt halando. és vétkes embereknek kel végben vinni, az is bizonyos hogy az Isten nem kívánnya azt a püspököktől, és a papoktól. az olyan tekélletes szenttséget hogy a botsánando vétkektől is mentek legyenek., mert ha az úgy volna. senki pappá nem lehetne, de leg aláb a nékik szükséges, hogy a szent Áldozatot méltan ajánlhassák, hogy ne legyenek ragaszkodásal. a botsánando vétkekhez. hanem tellyeségel akristushoz kaptssollyák magokot, és buzgoságal. ohajttsák a mennyet., az olyan papok, kik siettségel és hamarságal mondgyák a misét, meg mutattyák azal. hogy tsak testi képen tselekeszik a mit tselekesznek., az olyanok nagy számadásal. tartoznak, de még nagyobal tartoznak az ollyanok kik tisztátalan lelki üsmérettel mérnek a szent oltárhoz járulni. ¹⁴⁰³ az Anyaszent egy ház azt kívánná. hogy azok kik misét mondanak meg tartották volna a

¹⁴⁰⁰ s. Aug. epist ad janua. 118. s. Basil. hom. de jejunio.

¹⁴⁰¹ Conc. Carthag Can. 48. Anno 397

¹⁴⁰² levit 21 6.

¹⁴⁰³ s Chrys. de sacerd.

kereszttségi ártatlanságokat., mind azon által meg engedi hogy papá szenteltessenek azok kik azt el vesztvén helyre hozták igazán valo penitentzia tartásokal.

19 Articulus

Hogy mitsoda készüllettel. kell jelen lenni a Misén,
és hogy melyik a leg jobb modgya a Mise halgatásának

K Mitsoda készüllettel kel jelen lenni a Misén?

F Azt hittel., bizodalomal., és tisztelettel kel halgatni.

Hittel, mert tsak egyedül ahit által láttyuk azokat a nagy titkokot a melyeket ót imádunk

Bizodalomal., mert semi ugy fel nem indithattya abünöst abizodalomra mint a, hogy láttya akristust maga magát ajánlani érettünk az Attyának.

Tisztelettel., mert ez, avallásnak legg szentebb tselekedete, mivel akristus ót magát ajánlya az Istenek, nekünk is kel ajánlanunk a kristust apap kezei által., és magunkot is kel ajánlani akristusnak, ót azért vagyunk jelen. hogy az ur haragját meg engesztellyük., kegyelmét kérjük, örökös urunknak valyuk, jó téteményiért hálakot adgyunk, mind ezek minket arra köteleznek., hogy igen nagy tisztelettel legyünk a misén.

K Kitsodák azok. kik ezen tisztelet ellen vétkeznek. a mise alat?

F 1 Azok. kik ót botránkoztato képen vannak jelen., kik ót nem helyesen viselik magokat, nevetnek, beszélgetnek, ide, s'tová tekéngetnek illetlenül, magokon ruhájokot igazgattyák., 2. azok, kik halálos vétekben lévén. se a penitentzia tartásra. se a meg térésre szándékok nintsen.

K Mitsoda formában kel a Misét halgatni?

F A kis misét térden kel egészen halgatni, akét Évangyéliumon kívül, az Énekes Mise alat jobban nem lehet tselekedni, mint a Clericusokra vigyázni, fent állani mikor azok fent állanak. le ülni mikor le ülnek, és le térdepelni mikor le terdepelnek, mind azon által aki mindenkor terdepelni akar, ditséretes dolgot tselekeszik

K Miért mondád azt, hogy azok nem tisztelettel. halgattyák a misét, akiknek meg térésre valo szándékjok nintsen?

F Mert az olyanok két színüek, és hazugok, mivel külső képen azért mennek oda, hogy az Istent ditsérjék, és kegyelmit nyerjék. mind azon által. belső képen az ő szivek ezekel meg nem egyezik. és nem is azért mennek oda hogy meg engesztellyék az Istent., hanem hogy még haragra ingerelleyék.

K Miért kénszeritti tehát az Anyaszent egyház a bünösököt hogy a Misére menyenek.?

F Az Anyaszent egy ház arra kénszeritvén öket, azt is elejekben adgya, hogy ót hittel, alázatoságal. és töredelmeségel kel jelen lenni.

Magyarázat.

Mint hogy az Anyaszent egy ház nem itelheti a szivet., hanem a külső maga viselésről, itélheti a belső szándékot, azért oly tellyeségel is akarja hogy a misét hittel, és tisztelettel halgasák,¹⁴⁰⁴ hogy tilttya a papoknak a misét el mondani, *hogy ha azok kik ót jelen vannak meg nem mutattyák külsöképen is hogy nem tsak testben., hanem szivben, és lélekben vannak jelen szent figyelmeteségel*

¹⁴⁰⁴ Conc Trid sess 22. de sacrificio Missae

K Az olyan bűnös a kinek még apenitentzia tartásra szándéka nintsen, de aki arra kegyelmet kér az Istentől, az ilyen vétkezéské mikor ilyen szándékkal halgattya a misét?

F Távul legyen hogy vétkeznék, sőt még ditséretes dolgot tselekeszik, ugyan ezt is kellene tselekedni minden bűnösnek, aki amisére mégyen, erre is inti őket az Anyaszent egyház., hogy meg térésre való kegyelmet kérjenek.

K Mit kel tekéntení a mise halgatásában?

F Ugyan azt kel tekéntení a mit az Anyaszent egyház, a midön ezt a szent áldozatot ajánlya.

Magyarázat.

A Mise a mint már azt gyakorta meg mondtuk. ugy anép áldozattya valamint apapé., szükséges tehát hogy a nép azt halgatván, és ajánlván., ugyan arra figyelmezen. valamire a pap figyelmez.

Azt már meg mondtuk. hogy az Anyaszent egy ház ezt az Áldozatot négy végre ajánlya. 1. hogy az Istent azal. örökös tisztelettel tisztelje. 2 hogy hálákot adgyon néki minden jó teteményiért, 3. hogy bótsánatot kérjen büneiért., 4. hogy kegyelmet kérje az élő. és a meg holt hivekre. ilyen szándékban kel lenni. mind azoknak kik jelen vannak ezen az áldozaton.

K Mitsoda imádságot kel mondani a mise alat?

F Tsak a misét halgasák tisztelettel; bizodalomal. hittel. és hogy meg egyesülvén apapal. ő véle együt ajánlyák a szent áldozatot, arra a végre a melyre az Anyaszent egy ház ajánlya, és azt kérjék közönségesen az Istentől a kristus által, a mit apap kér, azt mondhatni hogy ez elegendő. midön ilyen szándékban vannak. minden imádság jó. és hasznos, tsak hittel legyen, de az Anyaszent egy ház szándékja a. hogy belső képen, minden imádságokban. és Ceremoniákban a papot kel követni, mert a misében minden közönséges, a pap és a nép közöt

Magyarázat

A nép a Chorusal együtt énekelheti az introitust. és kyrieleisont. a Gloriát, a gradualet. a Credot. offertoriumot, és a sanctust. a nép minden imádságára a papnak az ament felelheti. az Epistolat. és az Evangyéliumot a nép oktatására olvasák, a ki fent álva halgattya. az imádságokból ki tettik hogy a nép a papal együt ajánlya a szent áldozatot., azért akiktől meg lehet igen hasznos hogy kövessék a papot. az imádságokban, a kiktől pedig a meg nem lehet, leg aláb lélekben meg egyesüllyenek a papal.

20 Articulus.

A Misének rendéről közönségesen

K Hany részben vagon osztva a mise?

¹⁴⁰⁵ F két részben., az első melyet az előtt a Catechuménusok misejinek nevezték, mert akor a Catechuménusok jelen lehettek, ez az első rész magában foglallya mind azt, valamit mondanak a Crédoig.

A második rész, melyet ahivek miséjinek nevezték, mert tsak a hiveknek volt szabad jelen lenni, eza második rész magában foglallya mind azt, valamit mondanak a Credotól fogvást mind végig.

K A regi időkben tsak Catechumenusoknak volté szabad jelen lenni az első részín amisének?

¹⁴⁰⁵ s. Aug. serm 237. de temp.

F Az Anyaszent egy ház meg engedte. hogy nem csak ök., hanem apenitentzia tartok, az exCommunicátusok, és még ahitetlenek is jelen lehesenek, ezen az első részin a misének, mert mindenkor tanítások valának, de mihelyt vége volt atanításoknak, mind ezeket ki küldötték a templomból., a diaconus fel szóval mondván, *sancta, sanctis, foris Canes, A szent dolgok., a*¹⁴⁰⁶ *szenteket illetik, az ebek ki menyenek.* A kristusnak ezen szavaira való nézve. *hogy nem*¹⁴⁰⁷ *kel a szent dolgokat az ebeknek adni.* és valamint a szent János látásiban vagyon kívül *ebek, és varáslok, és szemtelenek. és gyilkosok, és bálványozok, és mind aki szereti, és tselekeszi ahazugságot.*

K Mi foglaltatik a Catechuménusok miséjiben?

F Az Introitus, a kyrieleison, a Gloria. in Excelsis. a Collecta, epistola, graduale, Evangyélium.

K Mi foglaltatik ahivek misejiben?

F. A Credo. az offertorium, a kéz mosás, az imádságok. melyeket secretaknak nevezik. a praefacio, a sanctus, a Canon, a mely egy néhány imádságból áll, a Consecratio, a Mi Atyánk, az ostyának meg szegése, az Agnus Dei, a Communio, a háláadás a Communio után, mind ezeket az imádságokat olyan Cérémoniák követik. a melyek igen szépek, és régiék.

K A misének rendi olyané a Görögöknél, mint alatinusoknál?

F A főveb részeiben mind egy, a miben pedig különbözik, a nem essentiale. példának okáért, az imádságok nem azon rendel vannak mint nálunk, mind azon által meg egyeznek a mieinkel., mind egy végre is tzeloznak, ő nálók, valamint nálunk offertorium vagyon., Consecratio, Communio, a mi Atyánk, az előkért, és a holtakért való imádság. a szentekről emlékezetet tésznek, a Credo, az Evangyélium., és más egyéb velünk meg egyező imádságok. a melyeket meg lehet látni. az ő liturgiajokban, nekik szintén ugy vannak oltári öltözetek, és Ceremoniák valamint nálunk.

K Régiéké azok az imádságok a melyeket mostanában mondanak nálunk amisében?

¹⁴⁰⁸ F Igen régiék, a leg régieb szent Atyák le irván hogy mitsoda formában ajánlották a szent Aldozatot az ő idejekben., mostanában is azon rendet tarttyák, azoknak régiségeket meg lehet látni a szent Basilius és szent Chrysostomus liturgiaiból., a mely liturgiával élnek a Romai Anyaszent egy házban szinten olyan régi, Mediolanumban a mely liturgiával élnek, különbözik a Romaitól., és igen régi, ugyan szent Ambrus miséjinek is nevezik., mert azt tarttyák hogy szent Ambrus a misét ugy mondotta.

21 Articulus

A szent Mise Imádságinak. és Cérémoniáinak, betű szerént való magyarázattya.

1 A Catechumenusok Miséjéről. P.s. judica

K Miért kezdik a misét akerszt jelének vetésével, segítségül híván a szent Haromságot ezekel a szokal.

† In nomine patris. et Filii et spiritus sancti Amen

† Atyának, Fiunak, és szent Lélek Istennek nevében Amen

¹⁴⁰⁶ Matth. 7 6.

¹⁴⁰⁷ Apoc 22. 15.

¹⁴⁰⁸ s justin. Apolog 2. Card Bona liturg.

F Mert ahivek a szent Háromságnak nevében gyűlnek esze, akristus szenvedése emlékezetinek meg szentelésire.

K Miért mondgyák el a 42 soltárt judica me Deus?

F Azért hogy apap és a község nagyob bizodalomal és örömel jarullyanak az oltárhoz, a hol ajánlani fogják a szent Aldozaot

Magyarázat

Ezt a soltárt szent David abban az időben tsinálá a midön saultol üldöztetet, és szamkivetésben kellett maradni, bizván, és remélvén hogy még jerusalemben viszá térhet, és az Isten oltára előtt áldozatot tehet, ezt könyü mi magunkra szabni, mivel szam ki vettetek vagyunk a menyegből a ki is a mi hazánk, de biznunk, és reméllenünk kel. hogy még oda jutunk, az oltár jelenti a menyet, a melyhez örömel és bizodalomal kel járulni. hogy pediglen jobban meg lehesen látni az egész soltárt fel teszem., az egyik verset apap mondgya. a másikat a nép.

Introibo ad altare Dei.

Az Isten oltára eleibe mégyek

Ad Deum qui laetificat juventutem meam.

Az Isten aki meg vigasztallya az én iffiuságomot.

Judica me Deus et discerne causam meam de gente non sancta., ab homine iniquo doloso erue me.

Itély meg engem Isten., és itéld meg ügyemet agonosz nemzettség ellen, a hamis és álnok embertől ments meg engem.

quia tu es Deus fortitudo mea, quare me repulisti, et quare tristis incedo dum affligit me inimicus

Mert te vagy Isten az én erőségem., miért vetettél meg engem és miért járok szomoruán midön az ellenség sanyargat engem.

Emitte lucem tuam. et veritatem tuam. ipsa me deduxerunt et adduxerunt in montem sanctum tuum, et in tabernacula tua.

Botsásd ki világóságodot és igazságodot, azok hordoztak engem; és ate szent hegyedre hoztak, és ate hajlékodbán

Et introibo ad altare Dei ad Deum qui laetificat juventutem meam.

Es bé megyek az Isten oltarához, az Istenhez, a ki ifiusagomot örvendezteti.

Confitebor in cithara. Deus Deus meus, quare tristis es anima mea, et quare Conturbas me,

Hálákot adok néked a citarához, az Istenhez, a ki ifiusagomot örvendezteti. kem. és miért haborgatz engem.

Spera in Deo quoniam adhuc Confitebor illi, salutare vultus mei Deus meus.

Bizál Istenben mert még hálákot adok néki, én ortzám szabaditoja és en Istenem

Gloria Patri et Filio et spiritui sancto

Ditsőség az Atyának, és a Fiunak és a szent Léleknek

Sicut erat. in principio et nunc et semper et in saecula saeculorum.

Valamint kezdetében volt, és most is, és mind örökön öröké

K. Miért nem mondják ezt a soltárt. a halottak miséjén, és a husvét elöt valo két heteken.?

F Azt tartják némelyek., hogy ez a soltár vigasági soltár lévén, az Anyaszent egy ház el akarja távoztatni avigaságot azokon a napokon; és a halottak napján, de azt inkább el mondhatni. hogy ez, arégi szokástól maradot.

A Cartusianusok, Dominicanusok, a Cármenták vagy még mások is, soha sem mondják ezt a soltárt a mise előtt, hanem más verseket mondanak a soltárból, a régi Romai liturgia szerint nem mondták ezt a soltárt az oltár előtt, hanem a pap a segrestyében mondta el, idővel az oltár elöt kezdék mondani.

2 A Gyonás tételről.

K A soltár után a pap és anép, miért térsen közönségesen valo gyonást?

F Azért hogy meg tisztulván a leg kisebb vétkektől is, nagyobb bizodalommal és örömmel járulhason az oltárhoz.

K Mitsoda formában térsen gyonást a pap, és a nép abüneiről

F Azt a pap a 123 soltárnak a 8 dik versén kezdi el.

Adjutorium nostrum in nomine Domini.

A mi segítségünk az urnak nevében vagyon

A nép feleli.

qui fecit Caelum et terram

Ki az eget és a földet teremtete.

A pap így kezdi el a gyonást.

Confiteor Deo omni potenti Beatae Mariae semper virgini. Beato Michaeli Archangelo. Beato Joanni baptistae, sanctis Apostolis. Petro et paulo. omnibus sanctis et vobis fratres. (et tibi pater) quia peccavi nimis, Cogitatione, verbo et opere, mea Culpa. mea Culpa, mea maxima Culpa ideo precor Beatam Mariam semper virginem, Beatum Michaelem Archangelum Beatum Joannem baptistam., sanctos Apostolos Petrum et paulum, omnes sanctos et vos fratres (et te pater) orare pro me ad Dominum Deum nostrum.

Gyonom a minden ható Istennek, mindenkor szeplötelen szüz Marianak, szent Mihály Archangyálnak. keresztelő szent Jánosnak. sz. Peter és sz. Pál Apostolnak, és Istennek minden szenteinek. mert felette vétkeztem gonosz gondolatommal., szomal és tselekedetemel. én vétkem, én vétkem, én igen nagy vétkem kérem azért a mindenkor szeplötelen szüz Máriát, szent Mihály Archangyalt, keresztelő szent jánost. sz péter, és szent pál Apostolt, és Istennek minden szenteit, imádják a mi urunkot Istenünket én érettem

Ezután a nép mondja.

Misereatur tui omnipotens Deus. es dimissis peccatis tuis perducatur te ad vitam aeternam Amen.

A Minden ható Isten irgalmazon néked., és meg bocsátván vétkeidet vigyen tégedet az örök életben Amen.

A nép el végezvén a gyonás tételt, a pap ugyan azon imádságot mondja el anépert, és azután az Isten irgalmaságát kéri magára. és anépre mondván.

Indulgentiam. absolutionem et remissionem peccatorum nostrorum tribuat nobis omnipotens et misericors Dominus Amen

A minden ható irgalmas Isten légyen kegyelmeséggel hozzánk, és bocsása meg bűneinket Amen.

K A pap. és a nép miért mondgya el. különösen a köz gyonást, és az imádságot?

F Hogy Istennek irgalmaságát kérje., a nép a pap imádsági által, a pap, a nép imádsági által, úgy hogy mind egyike, mind a másika, bizodalomal ajánlhassa a szent Áldozatot, remélvén azt, hogy az Isten meg tekintvén imádságokat, meg tisztítja mind az egyikét, mind a másikat., minden leg kisebb vétkektől.

K Miért mondgyák a gyonás tételben, gyonom a minden ható Istennek, a Boldogságos szűz Máriának, szent Mihály Archangyalnak, a szenteknek, és apáknak.?

F Az által azt akarják mondani., hogy vétkeseknek üsmérik magokat lenni. az Isten. az Angyalok. és a szentek előtt., az egész menyei, és Földi Anyaszent egyház előtt, agyonást¹⁴⁰⁹ pedig az Istennek teszik, akit meg bántottak, és a szenteknek, akik itélni fogják avilágot akristusal, és hogy esedezenek érettünk

K Miért verik a melyeket agyonás tételben?

F A publicanus példájára való nézve, aki is a melyét vervén meg vallotta bűneit, és bocsánatot nyert,

K A gyonás tétel után mitsoda imádságot mond a pap egymás után a népel?

F Azok az imádságok a szent Írásból vannak ki véve. hogy Istentől a bűnök bocsánattját kérje, és kegyelmét, hogy tisztán ajánlhassa a szent Áldozatot

Ezek az imádságok.

Deus tu Conversus vivificabis nos

Istenünk tekénts kegyelmeséggel mi reánk, azáltal új életet adván nekünk

R. Et plebs tua laetabitur in te.

R És a népéd örvendezni fog te benned.

Ostende nobis Domine misericordiam tuam

Mutasd meg uram hozzánk irgalmaságodat

R. Et salutare tuum da nobis.

R Es ad meg üdvösedet nekünk.

Domine exaudi orationem meam

Uram halgasd meg imádságomat.

R Et Clamor meus ad te veniat.

R Es az én kiáltásom jusson hozzád.

Dominus vobiscum

Az ur légyen ti veletek.

R. Et Cum spiritu tuo.

¹⁴⁰⁹ 1 Cor 6. 2.

R És a te lelkedel.

A pap az oltárhoz fel menvén ezen imádságot mondgya. el.

Oremus

Imádkozunk.

Aufer a nobis quaesumus Domine iniquitates nostras, ut ad sancta sanctorum puris mereamur mentibus introire per Christum Dominum nostrum Amen

Kérünk uram tégedet ved el rolunk vétkeinket, hogy tisztaságal. jarulhasunk a szentek szenttyéhez, a mi urunk Jesus kristusunk által Amen.

Oramus te Domine per merita sanctorum quorum reliquiae hic sunt, et omnium sanctorum ut indulgere digneris omnia peccata mea.

Kérünk uram tégedet azon szenteknek érdemekért a kiknek tetemek it vagyon és a töb szenteknek érdemekért, hogy botsásd meg minden vétkeimet.

K A népnek kellé el mondani ezeket az imádságokat?

F Jobban nem tselekedhetik mint ha el mondgya a papal.

K Miért mondgyák oly gyakorta ezeket a szokot a misében. Dominus vobiscum. et Cum spiritu tuo. az ur legyen veletek, és ate lelkedel.?

F Ez a pap és anép közöt valo köszöntés, apap ezekel a szokal figyelmeségre indittyta anépet., a nép is feleletevel meg mutattya figyelmeségit.

K Miért mondgya apap minek elötte fel menyen az oltárhoz. oremus.?

F Hogy anép figyelmeségel halgassa. és mondgya az imádságokat a melyeket fog mondani.

K Miért tsokollya meg a pap anyiszor az óltár közepit?

F A köszöntesnek jele, és azért is. hogy meg egyesüllyön a kristusal a ki avalóságos oltár, és akinek etsak képe.

Sok helyeken nem tsokollyák meg az oltárt. hanem tsak meg hajttyák magokat eza Cartusiánusok. és a Dominicanusok szokása, mind egy.

3. Az. Introitusrol, és hogy mi okért mondanak a misében némely imádságokat jobb felöl. némelyeket pedig bal felöl. és némelyeket az oltár közepin.

K Mitsoda imádság a, melyet a pap az oltárhoz fel menvén, jobb kéz felöl mondgya el.?

F Rend szerént valamely soltárnak a verseiböl vagyon az az imádság., az elötte az egész soltárt magát el éneklették, azért is vagyon hogy a vers után. a Gloria patrit mondgya el a pap, mivel¹⁴¹⁰ az Apostolok traditioja szerént., aza szokás hogy minden soltárnak a végin el mondgyák.

K Minek nevezik ezt az imádságot?

F Introitusnak., az az bémenetelnek. mivel ezt a soltárt akor énekelik mikor a pap ki jövéen a segrestyéböl, az oltárhoz megyen.

K A népnek kellé mondani az introitust?

F Az Anyaszent egy ház szándéka a, hogy a nagy misékben az egész nép is énekellye azt

¹⁴¹⁰ Card. Bona lib de psalmod. cap 16.

K A pap az oltárnak jobb felől mondgya az introitust, és atöbb imádságokat az Évangyéliumig az Évangyéliumot bal felől mondgya, a Gloria in Excelsist, a Credot, és atöbb imádságit az Aldozatnak az oltár közepin, mondgya, azután jobb felől megyen hogy ót a háláado könyörgéseket mondgya el az Aldozat után, mitsoda oka lehet mind ezeknek a Ceremoniáknak, nem jobb volnaé mind ezeket egy helyben el mondani, mire valo anyiszor változtatni ahelyet?

F. Hogy erre a kérdésre meg felelhesek azt kel meg tudni, hogy mind ezeknek némellyek természet, és betü szerént valo okait adgyák, nemelyek pedig lelki okokra magyarázák. azért fel teszem mindenikét, de azt meg kel vallani, hogy nem aelki okokra valo nézve jött bé ez a szokás, és tsak azután magyarázták lelki képen. a midön már bé volt véve.

Magyarázat.

A régi szokás szerént, a mint még most is láttyuk a pontificalis misekben., és minden nagy misékben, sok helyeken., a pap nem ment fel az oltarhoz., valamég a Cathecumenusok miseje tartot, hanem a szokot helyen ült az oltár mellet; onnét halgatta az epistolat, melyet a sub Diáconus énekelte, és az Évangyéliumot, melyet eneklette a Diaconus., maga pedig ezeket különösön nem olvasta, mikor pedig ezeknek vége volt, és a szent Áldozathoz kellett kezdeni, akkor apap fel ment az oltárhoz, és az oltár közepin minden imádságot el mondot, szükséges volt tehát két okra valo nézve; hogy a könyvet bal felől tegyék, 1. apap alkalmosságára valo nézve., aki az oltár közepin lévén. akönyvből kellett olvasni az áldozathoz valo imádságokat, 2 mert a jobb felire az óltárnak, az ajándékokot szokták volt rakni; a melyet a nép ajánlotta rend szerént.

Hogy pediglen a kis misékben meg különböztessék azokat. a miket a nagy misékben az oltárnál mondották, azoktól. a miket az oltáron kívül mondották, tehát. a miket az oltárnál mondottak., azokat az oltár közepin kezdék mondani, és jobb felől azokat. a miket az oltáron kívül mondottak., és lassanként ezt szokásban vevék a nagy misékben is., a mi pedig az Évangyéliumot illeti, akis misékben a papok szokásban vevék. bal felől mondani, mert a nagy misékben a még a Diaconus az Evangyéliumot énekelte., a pap Missaléja bal felől volt, ahová által vitték volt a collecta után, mivel a pap abbol nem olvasot a secreta imádságáig., a melyet akkor mondották a midön az ajándékok az oltárnak jobb felin voltak., a könyv tehát bal felől volt, a Collectától. fogvást, a Communionak végig, hanem akkor jobb felől vitték a könyvet mert már üres volt aza része az oltárnak, ugy hogy azon a részin végezők el a misét. a melyen el kezdették, volt. ezek tehát abetü szerént valo okai akönyv egy helyről más helyre valo¹⁴¹¹ vitelésnek, egy bizonyos auctor szerént. aki erről irt öt, vagy hat száz esztendővel.

A mely lelki magyarázatot adnak pedig annak nem egyéb, hanem hogy az oltárnak jobb felől valo része a sidokot jelenti, akik leg először hivatattak vala ahitre., és abal felől valo része. jelenti apogányokat. akik örömel vették fel a sidoktól el vettetet Évangyéliumot, de mint hogy ők is végtire meg fognak térni, arra valo nézve. viszá viszik az Áldozat után, a jobb felől valo részre a könyvet,

Ez a lelki magyarázat igen jó, és áitatos dolog. de azt meg kel vallani hogy a szokás. bal felől olvasni az Évangyéliumot nem onnét jött, mivel nintsen töb hat száz esztendőnél hogy romában a Diaconus az Evangyéliumot énekelvén. rend szerént jobb felé fordult., mert mint hogy az emberek jobb felől voltak az Diaconus is az emberek felé fordult., az Aszonyok helye pedig bal felől volt, ezt a szokást tehát, a mint ide felyeb meg mondottuk a kis misékben a papok kezdék, ugyan a meg mondot okokra valo nézve, is olvasák vala az Évangyéliumot bal felől, apapokra valo nézve vagyon tehát, hogy némely Diaconusok. kezdék ennek előtte ott

¹⁴¹¹ Micrologus Cap 9. nézd meg a romai régi ordokot.

¹⁴¹² száz esztendővel, rendszerént bal kéz felé fordulni mikor az Évangéliumot énekelik., és eza szokás törvényé válek.

4. Kyrie Eleison. Gloria in Excelsis.

K Mit téssen ez az imádság kyrie eleison?

F E görög szó. a mely azt teszi. uram irgalmaz nekünk, kristus irgalmaz nekünk

K Miért mondgyák görögül és nem deákul ezt az imádságot.

F Ez olyan régi szokás a melynek kezdetit nem tudgyák. azt tarttyák ugyan. hogy a hatodik saeculumban kezdődöt volna, az Anyaszent egy ház sok sido szokál él melyeket az Apostoloktól vette. ugy mint, az Amen. Alleluja, hosanna, sabbahoth., a hivek már közönségesen értik ezeket a szokot, az Anyaszent egyház ezekel a szokál élven meg akarja mutatni az egész Anyaszent egy háznak egyeségét. ambár a nyelvek különbözenek is.

K Miért mondgyák kilentzer a kyrie eleisont?

F A szent Haromság közül mindenik személynek három szor mondgyák ezt az imádságot, ezért is mondgyák a második hármat. Christe eleison, kristus irgalmaz nekünk.

Az előtt romában annak száma nem volt, hanem a chorusban mind addig énekelték., valamég apap nem intette hogy hagyák el. eki tettzik aromai régi ordobol.

K Miért füstöli a pap az oltárt a nagy misekor midön akyrie eleisont énekelik?

F Hogy a népnek imádságát aki irgalmaságot kér. az Istennek bé mutassa. és azon kéri az Istent hogy vegye kedvesen azokat az imádságokat, mint kedves illatu temjént, akristus által. kit jelent az oltár.

K Mit kel tselekedni anépnek midön akyrie eleisont énekelik?

F ö néki is kel énekleni, vagy mondani, de nagy alázatoságal. töredelmeségel. meg emlékeztvén arol. hogy irgalmaságot kér.

K Mitsoda könyörgés az, a melyet nevezik Gloria in Excelsis Deo?

F Az olyan ének, a melynek kezdetit az Angyaloktól vettük., a többbit az Anyaszent egy ház adta hozzája, nem lehet ennél hathatosab imádság.

Gloria in Excelsis Deo. et in terra pax hominibus bonae voluntatis. laudamus te, benedicimus te. adoramus te., glorificamus te, gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam. domine Deus Rex Coelestis Deus pater. omnipotens, Domine Fili unigenite Jesu Christe Domine Deus Agnus Dei Filius patris. qui tollis peccata mundi, miserere nobis. qui tollis peccata mundi suscipe deprecationem nostram. qui sedes ad dexteram patris miserere nobis, quoniam tu solus sanctus, tu solus Dominus, tu solus Altissimus Jesu Christe. Cum sancto spiritu., in Gloria Dei patris Amen

Ditsőség Istennek a magosagokban és bekeség a földön a jó akaratu embereknek, ditsérünk teged, imadunk téged, és ditsöitünk teged. hálákot adunk néked, ate nagy ditsöségedért, uram Isten menybéli király, Atya, minden hato Isten uram Jesus kristus, Atyának egyetlen egy szülöttje. uram Isten Istennek Báránya Atyának Fia, ki el vészed a világ büneit, irgalmaz nekünk, ki el vészed avilág büneit fogadd bé könyörgésünket, ki az Atyának jóbján ülsz, irgalmaz nekünk, mert te vagy egyedül ur. te vagy egyedül fölséges Jesus Kristus. a szent Lélekel az Atya Istennek ditsőségiben Amen

¹⁴¹² Micrologus Cap 6.

K Mit kel anépnek tselekedni mikor ezt az eneket énekelik vagy mondgyák.?

F Azt el kel mondani apapal. vagy a nagy misekor enekelni kel. de inkább szivel mint szájal.

K Miért nem mondgyák ezt az eneket nagy böjtben és ahalottak miséjekor.?

F Mert az Anyaszent egy ház ezt a könyörgést úgy tekénti mint a vigaságnak énekét.

5 Dominus vobiscum, Collecta.

K Miért fordul apap a nép felé. mondván Dominus vobiscum.

F Természet szerint való dolog ahoz fordulni akit köszöntenek, Romában olyan régi templomok vannak, a hol az oltárok úgy vannak helyheztetve., hogy apap artzal vagyon fordulva a néphez mikor misét mond. azokban atemplomokban nem szükséges hogy a pap ki fordulyon mikor Dominus vobiscumot kel mondani.

K Miért nem fordul anéphez akor is. mikor azt mondgya. oremus, imádkozunk, hanem a szemeit és kezeit emeli fel. akerszt felé, vagy a szenttség felé. mikor az oltáron vagyon?

F Mert ezekel a szokal. nem tsak a néphez szol. hanem még magát is a könyörgésre indittyta., fel emeli szemeit és kezeit a kereszt felé vagy a szenttség felé; azért hogy a nép is ő reája való nézve, fel emelye szivét az Istenhez.

K Mikor valamely püspök mond misét, miért nem mondgya valamint a pap *Dominus vobiscum* hanem *pax vobis békeség legyen veletek.*?

F Emás féle köszöntés a melyből ki tettzik. hogy a kristus nagyob hatalmat adván apüspököknek mint sem apapoknak, őket inkább illeti hogy a békeséget hirdesék a kristus nevében.

K Miért hogy a penitentzia tarto napokban apüspök úgy köszönti anépet valamint apap, Dominus vobiscum, és nem pax vobis.?

F Mert ez a köszöntés pax vobis vigaság béli köszöntés lévén. az Anyaszent egy ház azt el távoztattya apenitentzia tarto napokon

K A pap ki fordulván azt mondgya *Dominus vobiscum.*, de mikor azt mondgya *Dominus*, a kezeit ki terjeszti, és mikor azt mondgya *vobiscum* akezeit esze teszi, mitsoda oka lehet ennek?

F Ez által azt akarja meg értetni, hogy az Istent azon kéri, hogy a népel légyen, és ő hozája hajollyon., regenten. és még most is a Chartusianusoknál a pap meg hajttya, magát az oltár előtt, mikor azt mondgya *Dominus* és azután fordul a néphez. mondván *vobiscum*.

K Mitsoda imádság a, melyet Collectanak nevezik.?

F Ez olyan imádság melyet az Anyaszent egy ház ajánl. az Istennek apap által, hogy kegyelmit adgya reája. ezaz imádság változik az esztendőben lévő innepek szerint.

K Miért nevezték ezt az imádságot Collectának?

F Ez a deak szó. Collecta, gyülekezetet., esze szedést téssen. 1. arégi időkben anép az egy házi szolgálk után ment bé a templomban, a midön az introitust énekelték, és ki ki amaga helyére ült, azután a kyrie eleisont énekelték, és a Gloria in Excelsist. valamint mostanában., a kyrie.¹⁴¹³ és a Gloria in Excelsis után való imádságot Collectának nevezték, mert leg előbször

¹⁴¹³ Card Bona liturg. lib 2 Cap 5 num 3.

mondották ezt az imádságot azután hogy a nép esze gyülekezet, ezt az értelmet adták leg először ennek a szonak Collecta

K Miért mondgya anép a Collecta és atöb imádságok után az Ament.?

F Azért hogy azal mint egy meg bizonyittya mind azt valamit a pap kért anép nevében, ezt már másut meg mondottuk

6 Epistola, Graduale. Alléluja. tractus

K Mitsoda az Epistola?

F A szent írásból, anép oktatására valo olvasás. azért is nevezik épistolának mert rend szerént a szent Pál vagy más Apostoloknak leveleiből vannak kivéve, noha gyakorta az ó testamentumból is olvasnak, és némelykor két Epistolat olvasnak, az egyikét az ó, a másikat az uj testámentumból. emég arégi szokástól maradt, mivel az előt minden misekben eszerént tselekedtek, de mostanában tsak bizonyos böjti napokon követik ezt a szokást.

K Mit kel a népnek tselekedni midön az Epistolat olvasák.

F Azt figyelmeteségel kel halgatni, és az Istennek kegyelmit kel kérni hogy abol tanulhason

K Mitsoda könyörgések azok. a melyeket az Epistola és az Évangélium közöt énekelik.?

F Azok az imádságok rend szerént a szent írásból és a soltárokból vannak ki véve. ezek változnak az innepekhez képest. ezt az eneket azért nevezik graduálénak mert Romaban in gradu ambonis énekelik

A Graduale után énekelik az Alléluját. mely téstsi ditsérjed az Istent, eza vigaságnak éneke, a melyel meg akarjuk mutatni Istennek örömiinket, és háláadásunkot, azö kegyelmiért, melyet adot az igazság meg üsmérésére, a penitentzia tarto napokon nem énekelik az Alléluját. hanem a helyet a soltárból énekelnek holmi verset melyet tractusnak nevezik. mert mint egy vonva énekelik.

K Mit kel a népnek tselekedni mikor mind ezeket énekelik?

F Néki is kel mind ezeket énekleni, vagy valamely más imádságot mondani.

7 Az Évangélium.

K Mitsoda imádság a. melyet aDíaconus térden mondgya el az oltár előtt, minek előtte áldast vegyen a paptól. hogy az Évangéliumot énekelye?

F Imé ez, azaz imádság.

Munda Cor meum et labia mea, omnipotens Deus, qui labia Isaiæ prophetae. Calculo mundasti ignito, ita me tua grata miseratione mundare dignare. ut digne sanctum Evangelium valeam nuntiare., per Christum Dominum nostrum Amen

Minden hato Isten. tisztisd meg az en szivemet és ajakimot valamint meg tisztittottad az Isaias profetának ajakit az tüzel., ugy tisztits meg engemet is irgalmaságodból., hogy hadd lehesen érdemesen ki hirdetnem Evangyeliomodot a mi urunk Jesus kristusunk által

A pap is ugyan ezen imádságot mondgya el. mikor magának kel. olvasni az Évangyeliomot

K Miért teszi az oltár közepire az Evangyéliumos könyvet a Diaconus, minek előtte el mondgya ezt az imádságot?

F Ez által meg akarja mutatni hogy tsak a kristus nevében, és az ö parantsolattyából akarja hirdetni az Evangyéliumot, és hogy az Evangyéliumnak szavai akristusnak magának beszédi.

K Mitsoda imádságot mond apap midön áldást ád a Diaconusra?

F. Dominus sit in cordetuo et in labiis tuis. ut digne et Competenter annuncies sanctum Evangelium. in nomine Patris † et Filii, et spiritus sancti Amen

F. Hogy az ur légyen ate szivedben. és ate ajakidon, hogy illendő képen hirdethesed a szent Evangyeliomot, az Atyának. † és a Fiunak. és a szent léleknek nevében Amen

K Mikor a Diaconus az Évangyeliomot megyen énekleni. miért visznek előtte füstölöt és gyertyát?

F Azert mert az Évangélium alélekben világoságot önt, a szivben szeretetet. és el hinti mindenüt a kristus illattyát.

K Miért mondgya a Diaconus, valamint apap Dominus vobiscum?

F Hogy a népet köszöntvén a figyelmeteségre indítsa. azal.

K Miért tsinál keresztet az Evangéliumra?

F Meg akarja az által mutatni, hogy a kristus tanítása tsak akereszt által munkálodot evilágban.

K Miért hogy mind az aki olvasa az Evangéliomot, mind azok akik halgattyák., keresztet tsinálnak a homlokokra. a szájokra, és a melyekre.?

F Azon jellel fogadást tésznek hogy soha meg nem pirulnak. az Évangéliumért, hanem arol szájokal vallást tesznek. és mindenkor szivekben hordozák.

K Miért halgattyák fent álva az Evangéliomot.?

F Hogy meg mutasák azal. hogy készek engedelmeskedni a kristus szavainak, és hogy meg mutassák azt is hogy mitsoda nagy tisztelettel akarják halgatni az igazságokat melyek az Évangéliumban vannak.

8. A hivek Miséje. A Credo.

K Min kezdik el ahivek Miséjit?

F A Credon, már az előtt itt a Catechumenusokat a penitentzia tartokot, ahitleneket, a templombol ki küldötték, mivel atanításoknak vége volt, és áldozat kezdődöt.

K Miért éneklik a symbolumot. vagy ahit tételt az Évangélium után?

F Mert azt fogadgyák hinni valamit az Evangéliumban olvastak. és mind azt. valamit az Anyaszent egy ház hiszen,

K Mit formában kel mondani azt a hit tételt.?

F E szerént.

Credo in unum Deum, patrem omni potentem, factorem Coeli et terrae. visibilium, omnium et invisibilium., et in unum Dominum. Jesum Christum Filium Dei unigenitum, et ex Patre natum ante omnia saecula, Deum de Deo, lumen de lumine Deum verum, de Deo vero, Genitum non factum Consubstantialem patri. perquem omnia facta sunt. qui propter nos homines et propter nostram salutem desCendit de Coelis, et inCarnatus est de spiritu sancto. ex Maria virgine, et Homo factus est, Crucifixus etiam pro nobis sub pontio pilato, passus et sepultus est, et resurrexit tertia die secundum scripturas. et Ascendit in Coelum, sedet ad dexteram patris. et iterum venturus est Cum gloria judicare vivos et mortuos. Cujus regni non erit finis et in spiritum sanctum Dominum. et vivificantem., qui ex Patre, Filioque procedit,

qui cum Patre et Filio simul adoratur. et Conglorificatur, qui locutus est per profetas. et unam sanctam Catholicam et apostolicam Ecclesiam, Confiteor unum baptisma, in remissionem peccatorum, et expecto resurrectionem mortuorum., et vitam venturi saeculi Amen.

Hiszek egy Istenben. minden hato Atyában, menynek, földnek, és minden látható, s'láthatatlan állatoknak teremtőjében. és az egy ur Jesus kristusban. Istennek egyetlen egy Fiában. ki az Atyától születet minden időknél előtte., Istentől Istent, világoságtól világoságot, igaz Istentől való igaz Istent, a ki születet nem teremtet, az Atyával egyenlő természetű., ki által mindenek alkottattak, ki mi érettünk emberekért, és ami üdvességünkért, menyekből alá szálla. és meg testesüle, a szent lélek által Mariától. és emberé lön, meg is feszítették mi érettünk pontius pilatusnak alatta, kint szenvede és el temetették, és fel támadta harmad napon. az irások szerint, és fel mene menyekbe. ül az Atya Istennek jobján., és ismét el jövődö ditsőségben hogy meg ítélje az eleveneket és a holtakat. a kinek országának vége nem lészen. hiszek az elevenítő szent lélek által, ki az Atyától. és a Fiutól származik. ki az Atyával és Fiuval egyenlőül imádtatik. és ditsértetik. ki a profeták által szollot, és egy szent közönséges és apostoli gyülekezetet, vallom az egy keresztséget, bünöknek botsányára, és várom a halottak fel támadását, és ajövődö boldogságnak életét. Amen

K Miképen nevezik ezt a hit tételt?

F Niceai symbolumnak. mivel a Niceai első közönségesen tartot Conciliumban vették az Atyák rendben tsak nem egészen ezt a hit tételt, az Áriánusokra való nézve, akik tagadák akristus Istenségét.

Magyarázat.

Azt mondám hogy az Atyák vették rendben tsak nem egészen ezt a hit tételt. mivel vannak olyan ágazatok a melyeket az Anyaszent egy ház adta azután hozája, A Concilium tsak ugy tette volt fel, hiszek a szent Lélekben, de azután a Constancinapolyi első Conciliumnak, a macedonius, és az Eunomius eretnekekre való nézve kik tagadák a szent Léleknek Istenségét ezekhez a szokhoz. *Hiszek a szent Lélekben, ezeket kellett adni. A ki is ur, és életet ad, ki az Atyától, és a Fiutól származik, kit imadni, és ditsöíteni kel. az Atyával. és a Fiuval ki a proféták által beszéllet.* Angliában, kik az Anglicana liturgiát követik. egészen el mondgyák ezt a symbolumot

K Miért nem mondgyák minden misékben ezt a symbolumot.?

F Rend szerint a Romai liturgia szerint tsak a nagy innepekben énekelik, ugy mint vasárnapokon. és a nagy Innepeken., az Apostolok, és a szent doktorok Innepein, mivel ők voltak ahitnek oszlopai, régenten sokáig nem énekelték Romában a Credot. a mise alatt. a melyen szent Henricus Császár Romában való létekor igen tsudálkozot., és tudakozván annak az okát. azt felelték az Diaconusok néki, hogy nem szükség Romában a symbolumot énekelni, mivel őt eretnecség soha sem támadot., de idővel. Romában is szokásban vevék.

9 Az offertorium

K Mit tsinál apap a Credo után?

F Ki fordul. a népet köszönti mondván.

Dominus vobiscum Et Cum spiritu tuo

Az ur légyen ti veletek. Es a te lelkedel.

Azután mondgya oremus..

Imádkozunk.

K Mit tsinál azután a pap.?

F A néptől az ajándékot el veszi. és az alat a chorusban holmi verseket énekelnek a szent Írásból.

K Mitsoda ajándékot teszen a nép.?

F Régente anép maga vitte az oltárhoz az Aldozathoz valo kenyeret, és bort, mostanában is sok helyeken a nép kenyeret, gyertyát, és pénzt ajánl, a pasztoroknak, és aszent egyháznak szükségire, a kenyeret meg szentelik, és agyülekezetben kis darabonként el osztogattyák mindennek., a Communionak Jelül.

Magyarázat.

A sidok közöt mikor anép áldozatot akart ajánlani az Istennek, azt apap kezében adta, és azt azután az Istennek kellett ajánlani apapnak, a misének áldozattya, amint már azt meg mondtuk. ugy a nép Aldozattya valamint apapé. a népnek nem lehet a pap kezében adni akristus testét, akit az Istennek ajánlyák, hanem a helyet kenyeret és bort ad, ugyan ezt is tselekeszi a Diaconus által, aki kenyeret, bort, és vizet ad apapnak. a népnek képében.

A régi időkben anép maga ajánlotta akenyeret, és abort, abbol a kenyérből, és borbol. anyit vettek, a mennyi szükséges volt. apap és anép Communiojára. és minek elötte Consecrálták volna, azokat az Istennek ajánlották, eki tettzik sok imádságokbol. amelyeket most is mondgyák a misében, és a melyekben az Istent azon kérik, hogy vegye kedvesen az ajándékokot a melyeket néki ajánlanak ahivek. *quod singuli obtulerunt*

Sok idővel azután az egyháziak jőbbnek találák. lenni, hogy ö magok készítsék el az Aldozathoz valo kenyeret es bort. mostanában tehát, ha szinte anép maga nem ajánly is a kenyeret és abort, az Áldozatra, mind azon által ajándékokot adván, és fundatiot tévén a templomra. és a mi szükséges az Isteni szolgálatra. azért el mondhatni. hogy mostanában is anép ajanly a kenyeret és abórt.

K Mit tsinál apap azután. hogy a nép ajándékát el veszi?

F Az Istennek ajánly a nép ajándékját, és minek utánna azokat az Istennek ajánlotta volna, meg füstöli, az ajándékokot. és az oltárt.

A pap az Istennek a kenyeret és abort elgyesen vazel ajánly, a melyeket a Diaconus adgya kezében a nép nevében, és a melyeket anép maga ajánlotta a mint azt meg mondtuk

K Mitsoda imádságot mond apap midön akenyeret ajánly?

F *Suscipe sancte pater. omnipotens Deus hanc immaculatam hostiam quam ego indignus famulus tuus, offero tibi Deo meo vivo et vero, pro innumerabilibus peccatis effensionibus et negligentis meis. et pro omnibus circum stantibus, sed et pro omnibus fidelibus christianis vivis atque defunctis. ut mihi et illis proficiat ad salutem in vitam Aeternam Amen*

Vegyed kedvesen Minden hato szent Atya Isten ezt atiszta ostyát, melyet én érdemetlen szolgál néked elő, és igazán valo Istennek ajánlok. az én meg számlálhatatlan vétkeimért és fogyatkozásimért, és mind azokért kik itten jelen vannak, ugy az élő, és meg holt keresztyén hivekért, hogy a mind nékem. mind nekik, az örökké üdveségünk légyen Amen

K Mint hogy a még tsak kenyér. a mit a pap ajánl, miért mondgya tehát. *hanc immaculatam hostiam, ezt atiszta osttyát.*

F A pap egy néhány szor nevezi eszerént a kenyeret. és bort, az áldás elött., nem azért hogy magokban tiszták volnának., hanem arra valo nézve hogy tsudálatosan a kristus testévé és vérévé változnak., a ki tsak egyedül a tiszta osttya.

K Mitsoda imádságot mond a pap midön vizet tölt a pohárban.?

F Deus qui humanae substantiae dignitatem mirabiliter Condidisti. et mirabilis reformasti, da nobis per hujus aquae et vini misterium, ejus divinitatis esse Consortes, qui humanitatis nostrae fieri dignatus est particeps, Jesus christus Filius tuus Dominus noster, qui tecum vivit et regnat in unitate spiritus sancti Deus per omnia saecula saeculorum Amen

oh Istenünk aki oly tsudálatosan teremtetted az embert, és még tsudálatosabban hoztad azt helyre. engedgyed hogy azon titok által amelyet jelent a viznek a boral valo elegyítése, részesülhesünk Istenségiben a mi urunk Jesus kristusunknak, aki nem sajnálta. magára venni az emberi voltunkot. aki éll és uralkodik te veled és a szent Lélekel. most és mind örökké Amen

K Miért töltenek akehelyben vizet a bór közé?

¹⁴¹⁴ F Azal azt akarják tselekedni amit akristus tselekedet., midön az Eucharistiát rendelé, ezen elegyítéssel. nagy titkot akart elönkben adni.

K Honnét tuggyuk mi azt. hogy a kristus meg elegyítette abort vizel apohárban?

F A traditioból, ugyan aból is tudgyuk hogy a pohárban bort töltöt. amint ezt már meg mutattuk.

K Mitsoda titkot jelent abornak vizel valo meg elegyítése a kehelyben?

F 1. Az emberi természetnek az Isteni természettel valóságos meg egyesülését akristus ¹⁴¹⁵ személyiben. 2. a hiveknek, akristusal az ő fejekel valo titkos meg egyesüléseket, 3 a vizet. és a vért, mely a kristus oldalából folyt ki.

K Miért szenteli meg a pap avizet minek előtte abór közti tölttse, és abort nem.?

F Régenten meg szentelte a vizet és a bort együt a kehelyben., mostanában pedig tsak avizet szenteli meg, mivel abór a kristust jelentvén., a viz a népet., akinek vagyon szüksége a szenteltetésre., a népnek pedig meg szenteltetése. a kristusal valo egyeségben áll, apap tehát. a vizet szenteli meg, minek előtte a bor közti tölttse, ennek a titoknak meg mutatására.

A halottak miséjekor pedig avizet meg nem szentelik, meg mutatván azáltal, hogy a meg holt hivek. már nintsenek az Anyaszent egy ház hatalma alatt.

K Mitsoda imádságot mond a pap midön az Istennek ajánlya akehelyben lévő bört. és vizet.?

F Offerimus tibi Domine Calicem salutaris tuam deprecantes Clementiam, ut in Conspectu divine Majestatis tuae. pro nostra et totius mundi salute Cum odore svavitatis ascendat Amen

Ajanlyuk uram néked ezt az üdveségnek pohárát., kérvén kegyelmeségedet hogy vegyed kedvesen, és mennyen szent Felséged eleiben mint kedves illat. a mi üdveségünkért., és az egész világnak üdveségiért Amen.

A Diaconus apapal együt mondgya el ezt az imádságot tartván véle együt a kehelynek also részit.

K A Diáconus miért mondgya apapal együt ezt az imádságot?

F Mert a viz, és abor esze elegyítésének titka láthato képen. meg mutattya nekünk hogy a misében a pap a kristusal együt ajánlya anépet., eki tettzik a fellyeb valo imádságból., a

¹⁴¹⁴ s. just Apolog 2. s. Cypr. epist 63 ad ceciliam

¹⁴¹⁵ s. Cypr epist

melyet, a vizet. aboral valo elegyítéskor mondgyák el, a Diaconus a nép képit viselvén, a nép nevében ajánlya a papal együt abort elegyesen vizel.

K. Miért nevezik a kelyhet üdveség pohárának. holot még tsak bór vagyon benne?

F E szerént, a kristus Jesus vérére valo nézve nevezik, mivel az abor kevés idő mulva a kristus vérévé változik,

K Mit tsinál apap azután hogy a kelyhet ajánlota?

F Az Isten előtt magát meg hajtván., a szent írásbol valo következendő imádságot mondgya el, anépnek nevében

¹⁴¹⁶ In spiritu humilitatis et in animo Contrito suscipiamur a te Domine, ut sic fiat sacrificium nostrum, in Conspectu tuo hodie ut placeat tibi Domine Deus.

Alázatos és töredelmes lélekel lévén előtted, végy kedvesen minket, és hogy a mi áldozatunk makedves lehesen előtted

Ezen imádság után a pap fel emeli kezeit. és szemeit az ég felé. kérvén a szent Lélek kegyelmének. és erejének le szállását. és azután keresztet vet akenyére., és a bora mondván.

Veni sanctificator omnipotens Aeterne Deus, et benedic hoc sacrificium tuo sancto nomini praeparatum

Jövel meg szentelő mindenható örök Isten. és áld meg ezt az áldozatot melyet szent nevednek ditséretire készittünk

A Diaconus kezében meg szentelvén atemjént, azután akenyeret., a bort, és az oltárt meg füstöli. a füstöléskor ezeket az imádságokat mondgya. a melyekből ki tettik hogy a füstölések mi végre valok

Incensum istud a te benedictum, ascendat ad te Domine et descendat super nos misericordia tua.

Ez atölled meg szenteltetet füst te hozád fel menyen. uram, és ate irgalmaságod mi reánk le szályon.

Midön pedig az oltárt füstöli ezeket mondgya a soltárbol. 140.2.

Dirigatur Domine oratio mea sicut incensum in conspectu tuo, elevatio manuum mearum. sacrificium vespertinum. pone Domine Custodiam ori meo et ostium Circumstantiae labiis meis. ut non declinet Cor meum in verba malitiae ad excusandas excusationes. in peccatis.

Hasson fel uram az én imádságom elödben. valamint ezen temjének füstí, az én kezemnek fel emelése olyan kedves légyen előtted, mint az estvéli áldozat., tégy örizöt az én szájamra, és ajtot az én ajakimra, hogy a hamiságnak beszédire ne halyollyon az én szivem., se ne mentegesse vétkeimet

A Diaconusnak viszá adván a füstölöt mondgya.

Accendat in nobis Dominus ignem sui amoris, et flammam aeternae Charitatis.

Gerjesze fel az ur bennünk szeretetének tüzet, és az ö örökké valo szeretetének langját.

K Mit kel anépnek tselekedni midön ezeket az imádságokat mondgyák. és az oltárt füstölik?

F A népnek is igen jó ezeket az imádságokat mondani, szivét. buzgoságal. az Istenhez fel emelni, és mondani, uram az én imádságom hasson fel elödben

¹⁴¹⁶ Dan. 3. 39. 40.

10. A pap az ujjait mossa, suscipe sancta Trinitas.

K Miért mossa meg a pap az ujjait azután hogy az oltárt meg füstölte?

F 1 Mert a füstölőhöz, és a nép ajándékihoz nyulván ha csak kevése is meg szentesíthette ujjait, mivel nem lehetnek elegendő tiszták az olyan ujjak. melyek a krisztus testéhez érnek.

¹⁴¹⁷ 2. A kéz mosás jelenti azt a nagy tisztaságot a melyel kel lenni a szent áldozat ajánlására, a Jerusalemi szent Cyrillus szerént., ugyan ezért is kér tiszta szívet a pap az Istentől mondván. ps. 25.6.

Lavabo inter innocentes manus meas. et, Circum dabo altare tuum Domine, ut audiam vocem laudis et enarrem universa mirabilia tua. domine dilexi decorem domus tuae, et locum habitationis gloriae tuae, ne perdas Cum impiis Deus animam meam, et Cum viris sanguinum vitam meam, in quorum manibus iniquitates sunt, dextera eorum repleta muneribus, ego autem in innocentia mea ingressus sum, redime me, et miserere mei, pes meus stetit in directo. in Ecclesiis benedicam te Domine. Gloria Patri. &c.

Meg mosom kezeimet az ártatlanok között, és környül veszem uram ate oltárodot, hogy halyam a ditséret szozattyát, és meg beszéllyem minden tsudálatos dolgaidot. uram szerettem ate házadnak ékeségit. és ate ditsöséged lako helyét, ne veszed el Isten az én lelkemet. az Istentelenekel. és a vér szopo férfiakal. az életemet. akiknek kezekben hamiságok vannak, az ő jobb kezek meg tölt ajándékokal., én pedig az én ártatlanságomban jártam válts meg engem. és igralmaz nékem. az én lábam igyenesen állot. a gyülekezetekben áldalak uram téged.

K Mit kel a népnek mondani midön a kezét mossa apap?

F Jobban nem tselekedhetik mint ha azt kéri az Istentől hogy meg tisztítsa büneiből

K Mitsoda imádságot mond apap az oltár közepin, azután hogy az ujjait meg mosta,?

F Az Istennek ajánlya ujonnan akenyeret. és abort. a melyeket már különösön az Istennek ajánlotta volt, erre valo nézve. szemeit és kezeit az égg felé emelvén és magát meg hajtván. ezeket az imádságokat mondgya,

Suscipe sancta Trinitas hanc oblationem quam tibi offerimus ob memoriam passionis, et resurrectionis, et ascensionis Domini nostri Jesu christi, et in honorem Beatae Mariae semper virginis, et beati Joannis Baptistae. et sanctorum Apostolorum petri et pauli et istorum, et omnium sanctorum, ut illis proficiat ad honorem, nobis autem ad salutem, et illi pro nobis intercedere dignentur in Coelis, quorum memoriam agimus in terris, per eundem Dominum nostrum Amen.

Vegyed kedvesen szent Háromság ezt az ajándékot melyet néked ajánlunk a mi urunk Jesus krisztusunk szenvedésinek fel támadásának, és menyben menetelének emlekezetire, a Boldogságos szüznek tiszteletire. keresztelő szent János, szent Péter, és szent Pál Apostoloknak, és ezeknek, *azaz., a kiknek reliquiae it vannak* és minden szenteknek, légyen tiszteletekre, nekünk pediglen üdvességünkre, és hogy azon szentek a kiknek emlékezeteket tiszteljük e földön. méltoztassanak esedezni érettünk menyekben, a mi urunk Jesus krisztusunk által.

K Mivel már apap akenyeret és abort mindenikét különösön ajánlotta volt, miért ajánlya ismét mind a kettőt egy szers mind?

F Vannak olyan Anyaszent egyházak ahol különösön nem ajánlyák a kenyeret és a bort. hanem egy szers mind. mind a ketőt. ezen imádságal suscipe sancta Trinitas. eszerént is tselekesznek

¹⁴¹⁷ Catech. 5. Mystag. Card. Bona liturg lib 2. Cap 3. num 6.

a Dominicanusok., a Carmeliták, de meg más Anyaszent egy házakban igen régen követik a Romai Anyaszent egyháznak mái szokását, hogy a kenyeret és abórt különösen ajánlya., és¹⁴¹⁸ azután mindenikét egy szers mind, ezek nem nagy különbözőségek, kinek kinek a maga Anyaszent egyháza szokását kel követni, amely jó.

K Miért mondgya a pap hogy ezt az áldozatot akristus szenvedésének, fel támadásának., és menyben menetelének emlékezetire ajánlya?

F Mert akristus maga mondotta hogy azt tselekedgyük az ő emlékezetire. 2. Az ő fel támadásának emlékezetire, mert a kristus áldozattya aző fel támadásáig tartot; ajánlván ugyan azon életet amelyet fel vett, 3. Aző menyben menetelének emlékezetire, melyel el végezte aző Aldozattját. bé menyben vére által avalóság sanctuariumban

K Miért mondgyák azt, hogy a szentek emlékezetire. és tiszteletekre is ajánlyák az áldozatot?

F Azt már másut meg mondtuk., hogy az Anyaszent egyház nem ajánlya soha másnak az áldozatot, hanem egyedül az Istennek, eki tettik a misében valo imádságokból., és hogy az Anyaszent egy ház mindenkor azt mondotta ez iránt, valamit szent Agoston mond, *Mi az Martyrok Istenének teszünk áldozatot, midön aző emlékezetekre óltarokat épittünk, mert*¹⁴¹⁹ *mitsoda pap az, aki valaha azt mondotta volna az oltárnál. néked ajánlyuk. Péter, pál, Cyprianus, hanem amit ajánlanak. az Istennek ajánlyák, aki meg koronázta amartyrokot.*

A szentek emlékezetire ajánlani tehát nem más, hanem hogy tiszteljük aző gyözedelmeket. a melyek akristus gyözedelmi, és így a kristust tiszteljük az ő szenteiben. és a szenteket akristusban. távul légyen tehát. azt gondolni, hogy az Anyaszent egy ház. az Istenhez, vagy akristushoz hasonlitaná a szenteket, ez irtoztato káromlás volna, mivel a kristus áldozattját. úgy ajánlyák. az Istennek, hogy az Isten tiszteltessék akristus által, és a szentek által, a kik fel áldozták véle magokot, és akik az üdvezítő áldozattjának érdeme által, vettek gyözedelmet a világon és az ördögön, tisztelnünk kel tehát aszenteket. és jobb helyre nem lehet tenni tiszteleteket mint aszent áldozatban. a mely által lettek érdemeseké, és ditsőségeseké.

11 orate fratres. oratio secreta.

K Mitsoda imádságot mond azután apap.?

F Az oltárt meg tsokolván. ki fordul. és mondgya anépnek,

orate fratres ut meum ac vestrum sacrificium acceptabile fiat apud Deum Patrem omnipotentem

könyörögjete atyám fiai hogy az én áldozatom a mely úgy a tietek is kedves légyen a minden ható Atya Isten előtt.

A nép engedelmeskedvén, apapnak eszerént könyörög

Suscipiat Dominus sacrificium de manibus tuis ad laudem et gloriam nominis sui. ad utilitatem quoque nostram totiusque Ecclesiae suae sanctae.

Vegye kedvesen az ur az Áldozatot kezeidből amelyet ajánlasz, és a melyet mi is ajánlyuk általad. az ő nevének ditséretire, és ditsőségire, ami hasznunkra. úgy az egész Anyaszent egyháznak hasznára.

Ezokról a szokrol eszerént kel elmélkedni. és a melyeket a népnek. ne tsak szájal. hanem szivből kel mondani.

¹⁴¹⁸ Card. Bona liturg. lib 2. Cap 9,

¹⁴¹⁹ lib 20 Contr. faust

1. Amint már azt meg mondtuk másut; apap mind akristus nevében., mind a nép nevében ajánlja a szent Áldozatot., és ő ebben. anépnek is szolgája. valamint akristusé.
2. A népnek meg kel egyezni apapal, és együtt kel véle ajánlani a szent Áldozatot, mivel az az Aldozat ugy a népé, valamint apapé.
3. Hogy az Aldozatot ajánlyák. 1. az Isten tiszteletire. anép hasznára, tudni illik meg nyerésire mind azoknak a melyek nekünk szükségesek, ugy mint a bűnek botsánattyát, lelki és testi kegyelmet, és áldást.
4. Hogy minden miséket az egész Anyaszent egy háznak hasznára mondgyák. és nem lehet különös miséknek nevezni az olyanokat. amelyekben különös szükségünkért kérjük az Istent.

K Mit mond azután apap?

F Azt az imádságot mondgya ell. a melyet secreta vagy titkon valo imádságnak nevezik, a melyben azon kéri az Istent hogy vegye kedvesen ahivek ajándékit, ez az imádság változik az innepek szerént.

K Miért nevezik ezt az imádságot. secretának. vagy titkos imádságnak.?

F Ennek sok féle okát adgyák, atöbbi. közöt, mert ezt az imádságot nem enekelik., hanem lassan szokták mondani, sok régi misálékban ezt nevezik. oratio super oblata, de akár mitsoda okát adgyák annak. meg lehet látni az imádságokbol, mi végre mondgya azt az Anyaszent egy ház, példának okáért fel teszem azt, a melyet mondanak pünkösöd után valo ötödik vasárnapon

Propitiare Domine supplicationibus nostris, et has oblationes famulorum tuorum benignus assume, ut quod singuli obtulerunt, ad honorem nominis tui Cunctis proficiat ad salutem per Dominum

Légy kegyelmeségel uram imádsaginkhoz. és vegyed kedvesen szolgálid áldozatokat, ugy hogy valamit ki ki ajánlot, nevednek tiszteletire, mindnyájunknak legyen üdvességünkre, a mi urunk Jesus kristusunk által Amen

K Miért mondgya apap ezt az imádságot lassu szoval. ugy atöbb következő imádságokat is.?

F Az igen régi szokás mind agörögöknél. mind nálunk hogy némely imádságokat lassu szoval mondgyák, és némellyeket fel szoval. eki tettik aleg régieb liturgiákbol., az Anyaszent egy ház ezeket így szokta mondani, nem azért hogy el titkolná a nép előtt az imádságokat, mivel anépet azokra oktattyák, és neki azokat meg magyarázák, apap is azért emeli fel szavait minden imádságnak avégin hogy anép felelhese az Ament, hanem vagy azért szokta így az Anyaszent egy ház, hogy tisztellye akristusnak szenvedésekor valo tsendeségit., vagy hogy aza tsendeség nagyob tiszteletre. és figyelmeteségre indittsa anépet, a melyel kérje Istentől amit a pap kér tölle a gyülekezet nevében

K Miért mondgya a pap fel szoval ezeket a szokot per omnia saecula. saeculorum?

F Ezekel aszokal végezvén el a secreta imádságot. a szovát fellyeb emeü azért hogy anép felelhese az Ament

12 Praefatio Sanctus.

K Mit mond a secreta imádság után apap?

F A népet köszönti ezekel a szokal.

Dominus vobiscum Et Cum spiritu tuo.

Az ur legyen ti veletek Es a te lelkedel.

Azután apap ezeket a nevezetes szokot mondgya a népnek.

Sursum Corda.

Emelleyétek fel sziveteket

Habemus ad Dominum

Mi azt az urhoz fel emeltük.

A pap anépet ez által arra inti hogy az elméjít fel emelvén szükséges hogy lélekben az égben legyen., hogy az Angyalokal énekelhese ezt a szent éneket, szent. szent. szent. szükséges tehát hogy a nép az Istenhez fel emelleye szivét, mert más képen nem mondhattya igazán. habemus ad Dominum

A pap azután mondgya.

Gratias agamus Domino Deo nostro

Hálakot adgyunk a urunk Istenünknek

Dignum et justum est

A méltó és igaságos feleli a nép.

A pap erre feleli.

Vere dignum et justum est aequum et salutare nos tibi semper et ubique gratias agere Domine sancte pater. omnipotens Aeterne Deus, per christum Dominum nostrum. per quem Majestatem tuam laudant Angeli. Adorant Dominationes, tremunt potestates. Coeli Coelorumque. virtutes ac Beata seraphim. socia exultatione Concelebrant cum quibus et nostras voces ut admitti jubeas deprecamur, supplici Confessione dicentes, sanctus, sanctus. sanctus, Dominus Deus sabbaoth. pleni sunt Coeli et terra, Gloriâ tuâ Hosanna in excelsis, Benedictus † qui venit in nomine Domini, Hosanna in Excelsis.

Bizonyára méltó, és igaságos és üdveséges dolog te néked hálakot adnunk mindenkor és mindenüt óh mindenható szent Atya ur Isten ami urunk Jesus kristus által a ki által ditsérik Felségedet az Angyalok, imádgják az uraságok, rettegik ahatalmaságok, a menynek és a földnek ereji, és a boldog seraphimok, egyenlő nagy vigaságal ditsérik, vegyed közinkben a mi szavainkot kérünk. alázatos vallás tétellel. mondván. szent. szent szent, a seregeknek ura Istene. tellyesek az egek, és a föld ditsőségedel. légy segittségül ki vagy [ki-vagy] a magóságban, Áldot legyen a ki jöt az urnak nevében, légy segittségül ki vagy a magóságban

Ezt a szent háláadást, amelyet mond az Anyaszent egy ház. az Angyalokal. együt az Isten ditséretire. Praefacionak nevezik. mivel kezdete a mise rendének, ezt a görögök Eucharistiaca orationak nevezik. az az, háláadás imádságának, eváltozik az innepek szerént., de mindenkor ¹⁴²⁰ a sanctuson végezödik a melyet is Isaias proféta hallotta enekelni az Isten széke előtt, az Anyaszent egy ház ezekhez adgya ezeket a szokot, a melyekel tisztelték a sido gyermekek akristust, midön jérusalemben ment ditsőségesen. mondván. Benedictus qui venit &c.

K Mit kel anépnek tselekedni a praefatio alat?

F A papal együt hálakot kel adni az Istennek, és szivből kel énekleni az Angyalokal. szent. szent. szent az ur Isten

¹⁴²⁰ Isa. 4. 3

13. Canon Missae. Te igitur.

K A Praefatio után való imádságokat miért nevezik a Mise rendének.?

F Mert azok olyan rend szerént való imádságok, a melyek nem változnak, és minden misékben azokat mondgyák, Canon, görög. szó. a mely rendet teszen.

K Min kezdik el a mise rendét?

F A pap az ég felé emelvén kezeit és szemeit, akövetkezendő imádságot mondgya. a melynek kezdetin meg hajtván. magát. az oltárt meg tsokollya.

Te igitur Clementissime Pater per Jesum Christum Filium tuum Dominum nostrum supplices rogamus ac petimus uti accepta habeas ac benedicas haec † dona, haec † munera, haec † sancta sacrificia illibata, imprimis quae tibi offerimus pro Ecclesia tua sancta catholica, quam pacificare, Custodire, adunare, et regere digneris toto orbe terrarum, una Cum famulo tuo Papa nostro. N. et Antistite nostro. N. et Rege nostro N. et omnibus orthodoxis. atque Catholicae, et Apostolicae fidei Cultoribus.

Alázatoságal kérünk tegedet irgalmas Atya, a te Fiad ami urunk Jesus kristusunk által, hogy vegyed kedvesen, és meg áldgyad ezeket az † Ajándékokot, ezeket az † ajánlásokat, ezeket a † szent tiszta Áldozatokat, melyeket néked ajánlunk, először a te szent közönséges Anyaszent egy házadért., hogy annak méltoztasál. adni békeséget., azt tarsd meg, vezérellyed, és egyessé tegyed, az egész világon, és azal együt a pápát, ate szolgadot, a püspökünket., és mind azokat kik a közönséges Apostoli hitben vannak,

K A pap miért tsinál keresztet akenyére és abora, a midön ezeket mondgya, kérünk hogy meg áldgyad ezeket az ajándékokot, ezeket az ajánlásokat; ezeket az áldozatokat?

F Hogy meg mutassa az által hogy tsak a kristus keresztyének ereje által áldatnak meg, és lésznek kedvesek Isten előtt. azok az ajándékok.

K Mitsoda oktatást vehetünk magunknak ebből az imádságból.?

F 1. Hogy minden miséket az egész Anyaszent egy házért mondanak., azután a pápáért, a püspökért, akirályért és közönségesen az egész hivekért, és ugy mondván különösön való mise¹⁴²¹ nintsen, mindenik közönséges, amint már azt meg mondtuk.

2. Emlékezetet tésznek a Pápáról, a püspökről, a királyrol, vagy a Fejdelemről., hogy a népet¹⁴²² az Isten akarattya szerént vezérelhesék bekeségben, és hogy az Isten áldását vegyék.

3. Hogy minden misékben az Istentől négy fő dolgot kérnek az egész Anyaszent egy háznak. 1. *hogy békeségit adgya reája*, meg oltalmazván. akülső üldözésektől, 2 *hogy azt meg tarttsa az igaz hitben*. mind azok ellen kik ellene támadnak, ugy mint a sidok. ahitetlenek, az eretnekek, 3. *hogy meg egyeztesse* a sismaticusok ellen. és mind azok ellen kik egyesége ellen támadnak. 4. *hogy azt vezérellye* jo pásztorokat adván néki, a roszaktol pedig meg oltalmazza.

4. Hogy a szent Áldozatot a szent Haromságnak ajánlyák, noha az Atyát emlittik a Fiu által, a szent Lélekel együt, az Anyaszent egy háznak mindenkori szokása szerént

5. Hogy az Anyaszent egy ház. tsak ahivekért ajánlya közönségesen a szent Áldozatot; a hitetleneket, eretnekeket nem nevezik. de ezekert kinek kinek lehet, és kel imádkozni különösön.

K Mit kel anépnek tselekedni midön ezt az imádságot mondgyák.

¹⁴²¹ Conc. Trid. sess 22 Cap 6. de sacrificio Missae

¹⁴²² 1 Tim. 2. 1.

F Mint hogy a pap az ön nevében mondgya ezt az imádságot jobban nem tselekedhetik mint ha apapal együt azt el mondgya.

14. Memento. az élökért

K Melyik a mise rendiben valo második imádság?

F A pap minek utánna könyörgöt volna az Istennek az egész Anyaszent egy házért, különösön imádkozik azokért a kikért akar imádkozni, azután mind ajelen valokért.

Memento Domine famulorum. famularumque tuarum N: N:

Emlékezel meg uram szolgálóidrol. és szolgálóidrol, N: N.

A pap itt egy kevesé meg állapodik hogy az Istennek ajánlya azokat, a kikért akar imádkozni. azután mondgya.

Et omnium Circum stantium, quorum tibi fides Cognita est. et nota devotio, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt, hoc sacrificium, laudis, pro se, suisque omnibus, pro redemptione animarum suarum pro spe salutis, et inColumitatis suae, tibi que reddunt vota sua, Aeterno Deo vivo et vero.

És mind azokért a kik itt jelen vannak., a kiknek hiteket, és buzgoságokat üsméred, akikért néked ajánlyuk, vagy a kik néked ajánlyák ezt a ditséretnek áldozattyát., magokért, vagy hozájok valokért, lelkeknek válttságára, üdveségeknek reménségére, és magok meg tartására. és akik fogadást téznek te néked mint öröktől fogva valo élő. és igaz Istennek.

K Mitsoda értelme lehet ezeknek a szoknak?

F 1. Ezek azok. *akikért néked ajánlyuk, vagy akik néked ajánlyák*, valóságosan meg mutattyák hogy a nép ugy ajánlya az áldozatot. valamint apap., tsak azal különbözik hogy apap amaga kezei által ajánlya, anép pedig apap kezei által.

2. *A kiknek hiteket, és buzgoságokat üsméred*, ezek meg mutattyák hogy mitsoda hitel, és buzgoságal kel jelen lenni ezen a szent Áldozaton.

3. *Lelkeknek válttságára, azaz, bünöknek botsánattyára, üdveségeknek reménségére, és magok meg tartására*, az az, hogy mind lelki, mind testi szükségekre valo kegyelmet nyerhesenek, *És akik fogadást téznek tenéked*, ezen az imádsást, és aháláadást kel érteni,

4 Ezek azok, *magokért, vagy hozájok valokért*, meg mutattyák., hogy tartozunk másokért imádkozni, amisekor, fő képen azokért kik hozánk tartoznak.,

K Mit kel anépnek ez alat mondani?

F Különösön kel imádkozni azokért, akiket az Istennek akar ajánlani, azután apapért, és ajelen valokért.

15 Communicantes

K Mellyik a Mise rendében valo harmadik imádság

F A pap minek utánna imádkozot volna az Anyaszent egy házért, és ajelen valokért, egy nehány szenteket nevezvén kéri az Istent hogy a menyben lévő Anyaszent egy háznak esedezésére hinttse kegyelmét. és jó téteményit a földön lévő Anyaszent egyházra.,

Communicantes et memoriam venerantes imprimis Gloriosae semper virginis Mariae, Genitricis Dei, et Domini nostri Jesu christi, sed et Beatorum Apostolorum et martyrum tuorum. Petri, et pauli Andrae, jacobi, Joannis, Thomae jacobi, philippi, bartholomaei Matthei, simonis et Thadaei, Lini, Cleti, Clementis, xisti, Cornelii, Cypriani Laurentii,

Chrysogoni, Joannis et Pauli, Cosmae et Damiani, et omnium sanctorum tuorum, quorum meritis precibusque Concedas ut in omnibus protectionis tuae muniamur auxilio, per eundem Christum Dominum nostrum Amen..

Meg egyezvén. és emlékezetit tisztelvén először a Ditsőséges szüz Máriának., az Isten, es ami urunk Jesus Christusunk Annyának, azután aBoldog Apostolidnak, és martyrumidnak, Peternek, és pálnak, Andrasnak. jakabnak, Janosnak, Thamásnak, Jakabnak, Filepnek, Bertalannak, Mathénak, simonnak, és Thadeusnak, Linusnak, Cletusnak, kelemenek, xistusnak, Corneliusnak, Cyprianusnak, Lörintznek, Chrysogonusnak, Janosnak, és pálnak, kozmának és Damianusnak, és minden szenteidnek érdemekért engedd meg hogy mindenkor ate gondviselésed alatt lehesünk a mi urunk Jesus kristus által Amen

K Mitsoda a lelki értelme ennek az imádságnak.?

F Meg lehet abban látni. amint már gyakorta meg mondtuk, hogy a földön lévő Anyaszent egy ház együt ajánlya a mennyei Anyaszent egy házal. a szent Aldoatot, azt is meg mondtuk hogy miért téznek emlékezetet a szentekről.

¹⁴²³ A ki mélyebben akarja meg tudni ennek a szokásnak régiségét, olvassa meg a leg régieb görög és deák liturgiákat

K Miért téznek különösen nevezet anyi szentről, nem volnaé elegendő azt mondani hogy közönségesen az egész szentekel. kívánnak meg egyesülni?

F. Hogy jól meg lehesen felelni erre akérdésre. azt kel meg tudni, hogy régenten, mindenik püspökségben. három Catalogust tartottak, a melyeket Dypticumnak nevezték. amely görögül téssen két felé nyíló táblát,

Az egyik Catalogusban, a szentek neveit irták, főképen a martyrok, és a diecesis béli püspökök neveit, a kik szentül éltenek, eleinte mindgyárt csak a martyrok neveit irták fel, mert csak a martyrok innepeit illették, az első saeculumban. azután a Confessorok neveit is fel kezdék tenni, leg először a szent Márton nevét tevék fel.

A második Catalogusban az élő hiveknek a neveket irták fel., fő képen azoknak neveket. kik nagy renden lévők valának, vagy akik nevezetes szolgálatot tettek az Anyaszent egy háznak, abban fel volt téve, a pápa neve, a pátriárkaké, a diecesisbéli püspöké, és a Clericusoké, azután fel volt téve a Császáré, a Fejedelmeké,, és a magistratusok neve.

A harmadik Catalogusban ahivek neveit irták fel. kik az Anyaszent egyháznak egyeségiben holtak meg, a misében ugyan azon ahelyen olvasták fel ezeket a neveket, ahol mostanában is emlékezet vagy on ahalottakról.

Midőn valakit a szentek közti akartak írni, annak a nevét a szentek dypticumában tették, vagy is a romai. szokás szerént. a Cannonban. mert romában a dypticumokat csak a Canon alatt olvasták, ugyan innét is jött be ez a szó, Cannonizatio, és amidőn valakit ex Communicáltak, annak anevét ki törölték adypticumból.

Ezt a három Catalogust a mise alatt olvasták el. de mikor hoszu volt, csak a leg fővebeknek olvasták el neveket. külön, külön, atöbbit közönségesen nevezték, nem is mindenkor a pap olvasta ezeket a neveket, hanem rend szerént, vagy a Diaconus. vagy a subdiaconus.

¹⁴²⁴ Ebből az okból olvasák tehát mostanában is a Canonban. a szentek neveit.

¹⁴²³ s. Aug. lib de virginitate. Cap 45. Tract 84. in st. Joan.

¹⁴²⁴ Card. Bona liturg. lib 2. Cap. 8. et 12. s. Aug. serm. 17. de verbis Apost

K Ebben az imádságban miért kérjük az Isten segítségét. a szentek. érdemi és könyörgési által. nem bánttyuké meg ezel akristust a ki tsak egyedül aközben járó?

F Azt egy néhány helyt meg mondtuk hogy aszentek tsak a kristus által könyörögnek, és az ő érdemek akristus által vagyon. ez így lévén, tsak a kristus közben jároságához folyamodunk, a szentek érdemi, és könyörgési mi nekünk tsak arra valok hogy könyebben kegyelmet nyerhesünk akristus által. amint hogy minden imádsága az Anyaszent egy háznak így végeződik, ami urunk Jesus kristus által.

K Mit kel a népnek mivelni midőn ezt az imádságot mondgyák. Communicantes.?

F Azt hogy az égben lévő Anyaszent egyházal együtt ajánlya a szent Aldozatot, és kérje az Istent hogy a szenteket követhesse, és része lehesen ditsőségében.

16 Hanc igitur oblationem

K Melyik a negyedik imádsága a Canonak?

F A pap akehelyre és a kenyére terjesztvén kezeit ezt az imádságot mondgya.

Hanc igitur oblationem servitutis nostrae. sed et Cunctae familiae tuae. quaesumus Domine ut placatus accipias diesque nostros in tua pace disponas, atque ab aeterna damnatione nos eripi, et in electorum tuorum jubeas grege numerari, per christum Dominum nostrum Amen.

kérünk uram tégedet vegyed kedvesen ami, és az egész tselédid szolgálattjának ajánlását., adgyad nekünk ez életben való békeségedet, oltalmaz meg minket az örök kárhozattol. és számlály minket a te valasztotidnak seregében, a mi urunk Jesus kristus által Amen

A husvéti, és apünkösdi hetekben emlékezetet téznek ebben az imádságban azokrol. akik akoron kereszteltettek meg. mert amint már meg mondtuk, husvét és pünkösöd előtt való szombatok voltak az előtt rendeltetve a Ceremoniával való keresztelésekre. és az új kereszteltettek fejr ruhában voltak jelen amisén.

K A pap miért terjeszti kezeit akehelyre, és a kenyére. midőn ezt az imádságot mondgya.?

F Azt már láttuk másut hogy az ő törvényben aki valamely áldozatot akart ajánlani az Istennek, minek előtte azt fel áldozták volna, az áldozatra tette kezeit. meg akarván azal mutatni, hogy helyében teszi halálra, az áldozatot, amely halált ő maga meg érdemlette volna, erre való nézve teszi tehát apap az áldozat kezdetekor a kehelyre és a kenyére kezeit anép nevében, a kiért, és a kivel ajánlya azt akristus által az Istennek, hogy ő általa botsánatot és¹⁴²⁵ üdvéséget nyerjen, magának, és az egész Anyaszent egy háznak.

K Mit kel anépnek mivelni midőn ezt az imádságot mondgya apap?

F Az Istennek kel ajánlani magát, akristus által, és akristusal. mint élő osttyát, de nagy alázatoságal, és kerje azt az Istentől, amit apap kér az ő nevében, igen jó tehát apapal. el mondani ezt az imádságot.

17 Quam oblationem

K Melyik a Canonak. az ötödik imádsága?

F A pap meg szenteli ujonan akenyeret és abort keresztet vetvén reájok, és mondgya.

Quam oblationem tu Deus in omnibus quaesumus benedictam † ascriptam † ratam rationabilem † acceptabilemque facere digneris ut nobis corpus † et sanguis † fiat dilectissimi Filii tui Domini nostri Jesu christi. Amen

¹⁴²⁵ s. Aug. lib 10. de Civ Dei Cap 20.

A mely ajándék kérünk Istenünk hogy mindenben légyen áldot † bé vétessek † helyes † és kedves légyen előtted, ugy hogy ate kedves Fiadnak. a mi urunk Jesus kristusunknak testévé †. és vérévé vallyék nekünk.

K Miért mondgya apap anyi féle képen az Istennek. hogy az az *ajándék áldot legyen. bé vétessek, helyes, és kedves legyen ő előtté*, mi oka lehet annak., ugy a kereszt vetésnek is?

F Mind ezek aszók, nagy értelmet foglalnak magokban, azt már meg mondtuk hogy az Anyaszent egy ház, tsak akristus keresztének érdeme által. kér kegyelmet és hogy a ¹⁴²⁶ szentségek, a kereszt jel nélkül nem munkálódnak, amint szent Agoston mondgya. *quod signum nisi adhibeatur. sive frontibus, Credentium, sive sacrificio quo aluntur, nihil eorum recte perficitur.*

Benedictam midön akenyeret akristus meg áldá, amaga testévéis változtatá, azt kérjük tehát, az Istentől hogy mindenhatóságából hinttse áldását akenyerre, és abora, amely változtassa azokat akristus testévé, és vérévé, az Anyaszent egy ház valamit tsak kérhet az áldozat iránt., közönségesen. ezekben a szokban foglallya mikor mondgya, in omnibus benedictam., hogy mindenben meg áldasék, dehogy jobban ki tessék eza nagy kegyelem., egy néhány féle szokal mondgya ki kérésit.

Adscriptam. hogy az oltáron lévő áldozat el vétessek, és hogy a magunkbol álló áldozatot meg ne vesse, hanem azt el vegye akristuséval együt

Ratam hogy ami áldozatunk állandó, és alhatatos legyen. és hogy ugy lehesünk kaptsolva az Istenhez hogy soha tölle meg ne vályunk

Rationabilem soha ilyen féle dolgot nem kértek az kristus eljövetele előtt, mert az áldozat oktan állatokbol állot, amelyeknek nem volt okoságok, de mostanában azt kérjük Istentől, hogy az oltáron lévő osttya a kristus testévé változék., aki is egyedül az okoság, és méltó az imádására, azt is kérjük hogy a magunkbol álló áldozat. okoságal. és értelemel. legyen fel ékesitve. *rationabile obsequium.* mondgya szent pál, és hogy fedezés nélkül valo okos ¹⁴²⁷ áldozatok legyünk, *rationabile sine dolo* az az, hogy az elménk, akaratumk, szivünk, és minden valami bennünk vagyon, tellyeségel. az Isten akarattya alá vettessék, ugy hogy, lelki, és okoságal valo ditséretet adhassunk néki.

Acceptabilemque. hogy kedves légyen, abizonyos hogy az Isten előtt az ő szerelmes Fiának áldozattya mindenkor kedves, de kérjük azon. hogy mi töllünk vegye kedvesen a kristus áldozattját. mellyet néki ajánlunk, és hogy a magunkbol álló áldozat. hová továb kedveseb legyen szemei előtt, bé töltvén hivatalinkot, és az ő szent akarattját, ezeket kérjük tehát hogy vegye kedvesen akristus teste és vére áldozattjának érdeme által.

K Miért kéri azt az Istentől hogy az oltáron lévő ostya mi nekünk akristus testévé és vérévé vallyék?

F. 1 Ezek a szók által az Anyaszent egy ház azt kéri hogy a kenyér, és abor melyeket ajánlot, akristus testévé és vérévé vallyék, noha az Anyaszent egy ház azt tudgya, hogy a kristus szavainak ereje által. ez aváltozás minden bizonyal végben megyen, mind azon által azt kéri, hogy ami meg szentelésünkre legyen ez a változás, fel találtatik ez az imádság aleg régieb ¹⁴²⁸ liturgiáiban a deák., és agörög Anyaszent egy háznak., és szent Basilius azt tarttya hogy ezen imádság. Apostoli traditio.

¹⁴²⁶ tract. in joan. serm. 18 de temp.

¹⁴²⁷ rom. 12

¹⁴²⁸ libr. de spiritu sancto

2. Ez által kegyelmét kérjük az Istennek, hogy méltán, és üdvességünkre vehesük akristus testét, és véréát.

18. Consecratio.

K Mitsoda imádságot mond apap a fellyeb meg mondot imádság után?

F Meg szenteli akenyeret és abort.

K Miképen tselekeszi ezt a szentelést?

¹⁴²⁹ F A kristus nevében, és azö szavai által, vagy is inkább, nem ö, hanem akristus áldgya meg az ö szája által, mivel apap nem tselekeszik egyebet, hanem a mit akristus tselekedet és mondot, veszi akenyeret, és azután apohárt, valamint akristus vette, fel emeli az ég felé szemeit. valamint ö tselekedet, meg áldgya a kenyeret. és azután abort. hálákot adván az Istennek., a kristus eszerént tselekedet, el mondgya azokat a szokot, melyeket akristus mondot, és azon szók által el változtattya valamint akristus, akenyeret., és a bort, a kristus valóságos testévé, és vérévé, és a mise vége felé meg szegi a kenyeret, és el osztogattya valamint a kristus meg szegte, és el osztogatta.

Minek utánna pedig azok az Isteni szók azt a meg foghatatlan változást tselekedték volna., a pap fel emeli ezt a szent áldozatot hogy a nép imádgya, és ezen tselekedetével, előnkben adgya akristusnak. a keresztre valo fel emeltetésit.

K A görög Anya szent egy házban eszerént megyené végben a Consecratio.?

F Igen is eki tettzik aliturgiákból, mind azon által mostanában az a, különbözés vagyön közöttök, és mi közöttünk, hogy nálök a Consecratiohoz valo szokot fel szoval mondgyak, a nép az Ament feleli, mi nálünk pedig már egynehány saeculumoktól fogvást akristus szavait lassan mondgyák. és a nép semit nem felel. azt mondám hogy egy nehány saeculumoktól fogvást, mert az előtt a deák Anyaszent egy házban is fel szoval mondoták. valamint ¹⁴³⁰ agörögöknél, és a nép az ament felelte. a mostani szokás szent, és nem ök nélkül rendeltetet

K Miért mutattya fel a pap a kristus testét és véréát a Consecratio után.

F I A kristus testének a keresztben valo fel emeltetésének emlékezetire., 2. hogy anép imádgya a kristust, a kenyérnek, és a bornak színe alatt.

K Régi szokásé a, hogy a kristus testét fel mutassák. a Consecratio után?

K Ezt a szokást a leg régieb deák, és görög liturgiákban meg láthatni., de a misében hogy mitsoda helyen mutassák fel., a nem volt mindenüt egyenlő képpen, mivel agörögöknél a Communio előtt mutattyák fel, romában régenten a mi Atyánk előtt mutatták fel, amint azt meg fogjuk mondani, a kehelynek fel mutatása különösen se nem oly régi, hanem oly közönséges szokás. mint az osttyának fel mutatása, még mostanában is a Carthusianusok az ¹⁴³¹ osttyát fel emelik a Consecratio után valamint mi, de a kehelyt akkor fel nem emelik.

K Mit kel anépnek tselekedni mikor azur testét és véréát fel mutattyák?

F Félelemel. és tisztelettel kel imádni akristust, és irgalmaságát kel kérni.

19 unde et memores.

K Mitsoda imádságot mond apap a Consecratio után?

¹⁴²⁹ s. Ambr. de sacramentis lib. 4. Cap. 4.

¹⁴³⁰ Card. Bona liturg. lib 2 cap 13.

¹⁴³¹ Card Bona liturg lib 2. Cap 13. s. Aug. in ps. 98 n. 9.

F A kristus testét és vérét az Istennek ajánlván ezeket azimádságokat el mondgya.

Minek utánna apap már el mondotta ezeket a szavait a kristusnak.

Haec quoties cumque feceritis. in mei memoriam facietis.

Valamikor ezeket tselekszitek, az én emlékezetemre tselekedgyétek.

E szerent követi imádságát.

Unde et memores Domine nos servi tui, sed et plebs tua, sancta. ejusdem Christi Filii tui Domini nostri tam beatae passionis nec non et ab in feris resurrectionis, sed et in Coelo gloriosae ascensionis offerimus praeclarae Majestati tuae. de tuis donis, ac datis hostiam † puram, hostiam sanctam, hostiam † immaculatam panem † sanctum vitae aeternae et Calicem † salutis perpetuae.

A honnét uram mi ate szolgálid és ate sz. néped, a te Fiadnak a mi urunk Jesus kristusunknak. boldog szenvedésinek, fel támadásának. menyben menetelnek, emlékezetire ajánlyuk szent Felségednek ate tölled vett ajándékokbol a tiszta † ostyát, szent † ostyát, makula nélkül valo † ostyát. azörök életnek szent † kenyérit. és az örök boldogságnak † pohárát.

K Miképen lehet meg érteni ennek az imádságnak az értelmét?

F 1 Ezek a szok *mi ate szolgálid és ate szent néped.* meg mutattyák hogy a népnek ugy valamint apapnak el kel mondani ezt az imádságot, ebből ki is tettzik amint már sokszor meg mondottuk, hogy a mise áldozattya ugy a népé, valamint a papé,. ezért is kel néki azt ajánlani apapal.

2. A Consecratio után valo kereszt vetéseket nem azért tselekeszi a pap. hogy azt meg áldaná. hanem azt akarja azokal meg mutatni, hogy a kristus testének. és vérének ajánlása, melyeket mi ajánlunk amisében. akeresztlen lévő. Aldozatért hasznos és érdemes.

3. Noha az Anyaszent egyház azt hiszi hogy a kenyér a kristus testévé változott.,és hogy nintsen már kenyér az ostyában, mind azon által az ostyát szent kenyérnek nevezi, mert a kenyér név alat közönségesen minden féle eledel értődik és a kristus maga mondgya magáról *Én vagyok azélő kenyér.* ugyan ezt az élő kenyérét, és ezt a menyei eledelét az örök életnek, ajánlya az Anyaszent egyház.

20. Supra quae

K Mitsoda imádság következik az után?

F Azon kéri az Istent a pap hogy vegye kedvesen azon elő kenyérnek ajánlását, és az üdveségnek pohárát.

Supra quae propitio, ac sereno vultu respicere digneris et accepta habere, sicuti accepta habere dignatus es munera pueri tui Abel., et sacrificium Patriarchae nostri Abrahae. et quod tibi obtulit summus sacerdos tuus Melchisedech. sanctum sacrificium immaculatam hostiam.

Méltoztassál uram kedvesen venni az életnek ezt a kenyérét. és üdveségnek ezt a pohárát, és tekénts kegyeséssel ezekre, valamint kegyeséssel vetted ate szolgálidnak Abelnek, ajándékát, és az Abrahám áldozattját, és ate fő papodnak melkisedeknek tiszta ostyából álló szent áldozattját.

K Midön az Anyaszent egy ház azon kéri az Istent hogy kedvesen vegye akristus testét, és vérét melyeket nekie ajánlunk, és hogy azokat kegyelmes szemekel tekintse, akoron a kristus iránt imádkoziké?

F Nem. hanem mi érettünk, mert mint ha azt mondaná az Istennek, irgalmaz mi nekünk akristus testéért és véérért, amelyeket ajánlunk néked.

Magyarázat.

A bizonyos hogy az Abel. Ábrahám, és a Melkisedek Aldozattyok. azért volt kedves Isten előtt, mert akristus áldozattját jelentették, meg is bántanak akristust hogy ha azt kérnök az Istentől, hogy vegye az ő testének, és vérének áldozattját oly kedvesen., valamely kedveséggel vette azokat a régi áldozatokat., hogy ha csak magokban tekintenek azokat az áldozatokat, ennek az imádsagnak pedig ez az értelme.

Mint hogy csak azért vetted kedvesen az Abel Melkisedek. és az Ábrahám. áldozattjokat, mert azok arégi áldozatok, azt az áldozatot jelentették. amelyet a mai napon ajánlunk néked, és hogy ugyan ezen áldozatra való nézve is tekintettel kegyelmes szemel reájok, kérünk tekints kegyelmes szemel mi reánk is. mi akik azt avaloságos áldozatot ajánlyuk néked, amelyet jelentették a régi áldozatok.

K Az Anyaszent egy ház miért téssen emlékezetet az Ábel. Abrahám, és a Melkisedek Áldozatyokrol. és nem az Aaron áldozattjáról.?

F Mert ez a három szent mind magokban., mind áldozatyokban inkább jelentették akristust, és az ő Aldozattját, mint sem az ó testamentumbéli áldozatok, az irás akristust Melkisedek szerént való, és nem Aaron szerént való fő papnak nevezi.

Magyarázat.

¹⁴³² Abel. aző ártatlanságáért, aző ártatlanul. való meg öletésiért, buzgo és hüséggel való áldozatiért, az ártatlan kristust jelentette, akit is asidok irigységből ölék meg, és aki még születésekor ajánlá maga magát áldozatul Istennek,

Ábrahám. a minden hívők Attya, az ő fiát Isákot. fel Áldozá, és azt mint egy aholtak. közül ¹⁴³³ viszá veszi, a mint szent Pál mondgya., akristust jelentette. aki által vettük mi ahitet, és aki engedelmeségből. ahalálra adta magát, egyszersmind, mind pap, mind Áldozat lévén, de olyan áldozat. a ki maga magát fel támasztotta.

¹⁴³⁴ Melkisedek. ugy mint pap., és ugy mint abékeségnek és az igasságnak királya., akristust jelentette, aki az öröktől fogva valonak papja volt, aki Aaronál fővebb pap volt, és olyan pap, a ki az Istennek kenyérel, és boral áldozot, agyözedelem után.,

Fel találatik eképen ezen három áldozatokban annak az áldozatnak figurája, a melyet akristus még születésekor kezdette el. a kereszt fán fel áldozta, és a menyekben bé töltötte, és a melyet még mostanában is gyakorollya az oltárokon, igen nagy böltseséggel. tselekeszi tehát az Anyaszent egy ház, hogy emlékezetet téssen erről a három áldozatrol.

21 Supplices te rogamus.

K Mitsoda imádság következik az után?

F A pap meg hajtván alázatosággal magát., akövetkezendő imádságot el mondgya

Supplices te rogamus omnipotens Deus, jube haec perferri per manus sancti Angeli tui, in sublime altare tuum, in Conspectu Divinae Majestatis tuae, ut quotquot ex hac altaris participatione sacro sanctum Filii tui Corpus et sanguinem sumpserimus, omni benedictione Coelesti et gratia repleamur. per eundem christum Dominum nostrum Amen

¹⁴³² Hebr. 11.4. 5. s. Aug. de civ Dei lib 15 Cap 18.

¹⁴³³ hebr 11. 17. 18. s. Aug de civ Dei lib 16 Cap 32.

¹⁴³⁴ Hebr. 7. 1. 2. s. Aug. de Civ Dei lib 16. Cap 22.

Minden hato ur Isten alázatosan kérünk tégedet, hogy ezek ate szent Angyalod által. szent Felséged eleiben bé mutattassanak. úgy hogy mindnyájan valakik eröl az oltárol reszesülünk. ate Fiadnak szenttséges testében, és vérében, minden menyei áldással. és kegyelemel bé töltessünk a mi urunk Jesus kristus által Amen

K Mitsoda értelemel kel érteni ezt az imádságot?

¹⁴³⁵ F Ennek az imádságnak az értelme olyan nehéz és titkos hogy akik azt magyarázni akarták ennek előtte kilentz száz esztendővel., azt véghez nem vihették, ki is foghattya meg ezeket a mély, és tsudálatra méltó szokot

A betü szerént valo értelme ennek az imádságnak azt adgya előnkben, mint ha az Anyaszent egyház azon kérné az Istent hogy az oltáron lévő testét és vérét a kristusnak maga eleiben vitesse akristusnak, az Angyal által, de mint hogy az Anyaszent egy ház azt hiszi hogy a kristuson kívül senki más arra nem érdemes, hogy azt bé mutassa, azért ugyan akristust is kéri. hogy ő mutassa bé az oltáron lévő ajándékokot, de mitsoda Angyal által,? anagy tanácsbéli Angyal által, az Anyaszent egyház, akristushoz valo nagy tiszteletire, és szeretetire valo nézve, nem méri akristust nevezni, hanem az Angyal név alat nevezi., amely szó, Angyal. követet téssen, akristus az a fő követ és Messiás az az követ, ennek atsudálatos imádságnak értelmét eszerént kel pedig érteni,

Kérünk nagy Isten tégedet, hogy a kristust akit ezen az oltáron ajánlunk néked, és aki szüntelen ajánlya magát erettünk az égben, hogy a kristus, ate szent Angyalod, anagy tanácsbéli Angyal. ő maga mutassa bé néked menyekben. amaga testét és. vérét, a mellyeket mi itt eföldön ajánlunk néked, ami szivünknek buzgoságával együt. úgy hogy részesülvén Fiadnak testében, és vérében, bé töltessünk menyei áldással. és kegyelemel. azon mi urunk Jésus kristus által.

22 Memento a holtakért.

K Mitsoda imádság következik ezután?

F A holtakért valo imádság eszerént.

Memento etiam Domine famulorum, famularumque tuarum. N.N. qui nos praecesserunt cum signo fidei et dormiunt in somno pacis.

Emlékezel meg uram szolgaidrol. és szolgálóidrol is. N.N. akik bennünket meg előztenek ahitnek szenttségével, és kik abékeségnek álmában nyugosznak.

It apap meg állapodván egy kevesé. az Istennek ajánlya név szerént az olyan holtakot, a kikért különösön akar imádkozni, és az után ismét mondgya.

Ipsis Domine et omnibus in christo quiescentibus locum refrigerii, lucis et pacis, ut indulgeas deprecamur, per eundem Christum Dominum nostrum Amen

Kérünk uram adgyad ezeknek és mind azoknak. kik a kristusban nyugosznak a világoságnak és abékeségnek helyét., a mi urunk Jesus kristus által Amen

K Miképen kel érteni ezt az imádságot?

F 1. Az Anyaszent egy ház nem ajánlya közönségesen az egész holtakért, a szent Aldozaot. hanem tsak azokért akik ahitben és az Isten békeségében holtak meg, de akik még nintsenek avilágoságnak, és abékeségnek helyében., ez így lévén nem ajánlya a boldog lelkekért, akik a

¹⁴³⁵ flor. in can Missae.

világoságnak, és a békeségnek helyében vannak, se a kárhozott lelkekért. a kik az Istennek haragjában holtak meg.

2. Az Anyaszent egy ház minden misekben imádkozik közönségesen az egész purgatoriumban lévő lelkekért. ámbár különösen nevezzen is némelyeket közüllök.

3. Tsudálhattuk it a földön lévő Anyaszent egy háznak azt az Isteni egyeségit, aki akristus által ajánlya magát az Istennek áldozatul., aki meg egyezvén a menyei Anyaszent egyháznál., együtt tészí véle ezt az ajánlást, és kéri az Istentől apurgatoriumban lévő Anyaszent egyháznak meg szabadulását. úgy hogy ez a három Anyaszent egy ház meg egyezvén menyekben az ő fejek a kristus Jesus alatt, egy szível. egy szóval szeresék., ditsérjék, áldgyák és ditsöittsék az Istent örökké, ugyan tsak erre is tzeloz a mise szent Áldozattya.

K Régi szokásé ahalotakért imádkozni amisekor?

F Ez az imádság fel találtatik mind agörög, mind a deák leg regieb liturgiákban, ezt az Apostoli traditioból vettük, amint már ezt meg bizonyítottuk másut.

23 Nobis quoque peccatoribus

K Mitsoda imádság következik ezután?

F Ezen imádság.

Nobis quoque peccatoribus famulis tuis de multitudine miserationum tuarum. sperantibus, partem aliquam, et societatem donare digneris. Cum tuis sanctis Apostolis. et martyribus, Cum Joanne, stephano, Matthia, Barnaba, Ignatio. Alexandro, Marcellino, petro, felicitate, perpetua, Agatha, lucia, Agnete, Caecilia, Anastasia, et omnibus sanctis tuis, intra quorum nos Consortium. non aestimator meriti, sed veniae quaesumus. largitor admitte, per Dominum nostrum

Minékünk is bünös szolgálidnak kik ate irgalmaságodnak sokaságában bizunk, méltosztassál. minket részesíteni társaságokban., a te szent Apostolidnak és Martyrumidnak, Janosal. Istvánal. Mátyásal. Barnabásal., Ignátzal, sándoral. Marcellinusal. peterel, felicitasal., perpetuával. Agathával. luciával. Agnesel. Caeciliával. Anastásiával. és minden szenteiddel, akiknek társaságokban noha nem érdemelyük. lenni, de végy oda minket irgalmaságodból. a mi urunk Jesus kristus által.

Perquem haec omnia Domine semper bona Creas, sanctificas †. vivificas †. benedicis. † et prestas nobis. per † ipsum, et † cum ipso. et † ipso. est tibi Deo Patri. † omnipotenti, in unitate spiritus † sancti, ornis honor et gloria per omnia saecula saeculorum.

A ki által mindeneket teremtesz, szentelsz. † éltesz, † áldasz † és nekünk adtz. minden jókót, ugyan ő † általa, ő † véle, és ő † benne illet tégedet minden tisztesség, és ditsőség. oh' mindenható Atya Isten. a szent lélekel egyetemben, mind örökön öröké Amen.

K Mitsoda szövetségé lehet ennek az imádságnak. az előbenivel.

F A pap minek utánna azon kérte volna az Istent hogy a purgatoriumban lévő lelkeket vigye a szentek társaságában. hasonló kegyelmet kér. a földön lévő Anyaszent egy háznak,

K Miért veri apap a melyét midön azt mondgya minékünk is bünös szolgálidnak?

F Hogy meg mutassa külső képen is mitsoda alazatoságal és töredelmeségel mondgya ezeket a szokot apublicanus példájára.

K Miért kérjük az Istentől. hogy vegyen szentei közí bennünket nem a mi érdemünkéből hanem az ő kegyelmeségéből és irgalmaságából.?

F Mert az Anyaszent egy ház azt tudgya 1. hogy ha az Isten irgalmaság nélkül fontolná meg¹⁴³⁶ tselekedetünket, senki ö előtte nem üdvözülhetne.

2. Hogy az örök életet az Isten nem úgy adgya az embernek mint adóságul. hanem¹⁴³⁷ kegyelméből, és irgalmaságából. valamint szent Pál mondgya *Gratia Dei vita Aeterna* azt mi meg érdemelhetjük., de a mi érdemünk tsak tisztán a krisztus által valo kegyelméből és irgalmaságából vagy az Istennek

K Mitsoda értelme vagy az ezeknek a szóknak, *a mi urunk Jesus krisztus által, aki által teremteted ezeket a jókot, ezeket meg szenteled, ezeket élteted. ezeket meg áldod, és ezeket nékiünk adod.*

F Hogy ezeket jól meg lehesen érteni, azt meg kel tudni, hogy régenten, acanon végín. az oltárnál, gyümölsöt veteményt, tejet, mézet, hust. és más egyéb efféléket meg szentelték, azért hogy szentül költhessék azt, a mit az Isten az emberek eledelére rendelt., valamint még mostanában is sok helyeken husvét napján. bárányt szentelnek meg mise után, ezekre mondotta tehát a pap ezeket a szokot, a ki által teremteted ezeket ajókót. &c. mivel minden meg áldatot és szenteltetet akrisztus által, de idővel., hogy a mise rövideb legyen, a mise utánra halasztották az eledel szentelésit, mind azon által, az ahoz valo imádságokat. meg tartották, mivel ezeket a szokot, igen szép lelki értelemre is lehet magyarázni eszerént.

A krisztus által *Teremted*, minden nap a kenyeret, és abort, melyek szükségesek az áldozathoz, mindenek is a Fiu által teremtettek. azokat *meg szenteled.* az Eucharistiában., *azokat élteted*, mivel a Consecratio előtt. élet nem lévén benne. élő kenyérré, és életet adó eledelé változnak, a Consecratio után, *azokat meg áldod*, mert a kenyér és abór akrisztus testévé és vérévé változván, az Isten ditsőségire valo áldot áldozattá lesznek. és szüntelen valo áldására az Anyaszent egy háznak, *nékiünk adod azokat* a Communióban ahol veszük akrisztusnak valóságos testét, és vérét.

K Mitsoda értelme vagy az ezeknek a szoknak ebben az imádságban. ö általa, ö véle, és ö benne, minden tisztelet és ditsőség tégedet illet, óh' minden hato Atya Isten. a szent Lélekel. együtt mind örökön örökké Amen.?

F Ennek az értelme az, hogy tsak akrisztus áldozattya tiszteli méltán az Istent., és hogy tsak a krisztus által., a krisztusal. és akrisztusban lehet az Istent ditsérni, *akrisztus által* mert egyedül ö aközben járó, tsak egyedül., ö általa is tettzetünk Istennek, *a krisztusal* mert az Istennek nem lehet tettzeni, hogy ha a krisztusal. egyesek nem vagyunk. és ö hozája egészen nem kaptsollyuk magunkot; *akrisztusban* mert az Isten kedvében nem lehetünk hogy ha az krisztusban nem vagyunk oltva mint tagjai.

K Miért tsinál keresztet a pap az ostyával a kehelyre midön ezeket a szokot mondgya, ö általa, ö véle, és ö benne.?

F Az által meg mutattya hogy tsak a keresztben lévő áldozatnak ereje által. tiszteltetik az Isten.

K A pap miért emeli fel egy kevesé az osttyát és a kelyhet. midön ezeket a szokot mondgya tégedet illet minden tisztelet és ditsőség.?

F Azzal meg akarja mutatni hogy tsak a krisztus által. akrisztusal., és a krisztusban. tiszteltetik és ditsötetik a szent Háromság. sok helyt szokás tsengetni ezen másodszeri fel mutatásra.

¹⁴³⁶ ps 129

¹⁴³⁷ rom 6. 23.

Magyarázat

A tizen kettődik saeculum előtt nem volt a misekor más fele mutatás hanem ez, és akoron anyira fel mutatta a pap a kristus testét, és vérét, hogy anép láthatta és imádta akristust,. idővel a Consecratio után valo fel mutatás szentül szokásban vétetödvén, ezt a második fel mutatást el kezdék hagyni, és mostanában tsak egy kevesé emeli fel apap a kelyhet az ostyával együt., és sok helyeken tsengetnek, a mely igen régi szokástol maradt. ugyan ezért is meg mostanában sok helyeken akik a mise alat szolgálnak. ezeket mondgyák, Ave salus, Ave vita, Ave redemptio nostra,.: üdvözlégy. mi üdveségünk,, mi életünk, és mi meg váltonk,

K Mit kel a népnek mondani ezen imádság alat, nobis quoque peccatoribus.?

F 1 Az Isten irgalmaságát kel kérni töredelmes lélekel. és kegyelmét hogy a szent martyrok társaságában tegye őket. 2, hálákat kel adni Istennek a kristus által., velünk tett jó tétemenyiért. 3. imádni kel az Istent akristus által, akristusal. és a kristusban., a midön apap fel emeli akellyhet, az ostyával együt.

K A pap a Canonban lévő imádságokat mind lassu szoval mondván, miért mondgya fel szoval. ezeket a szokot per omnia saecula saeculorum mind örökkön örökké.?

F Ezek a szok bé fejezések a fellyeb valo imádságoknak: a melyeknek avégin apap fel emeli szavát azért hogy a nép véle meg egyezék, és jóvá hadgya ezel a feleletivel Amen. mind azt valamit apap kért az Istentől, mivel amint már azt meg mondottuk valamit apap kér, azt mind a nép nevében kéri.

24. Pater noster – – – Libera nos.

K Mitsoda imádságot mond ezután apap.?

F A mi Atyánkot, a melynek másut meg lehet látni a magyarázattyát.

K Miért mondgya apap ezeket a szókot. minek előtte a mi Atyánkot el kezdgye.

Praeceptis salutaribus moniti, et Divina institutione formati audemus Dicere.

Pater noster. &c.

Ezt az imádságot üdveséges parantsolatbol, és Isteni szerzésből vévén., azért is mérészellyük néked mondani Mi Atyánk. &c.

F Azt akarja velünk meg értetni hogy ez az imádság olyan nagy és szent, hogy ez által bizodalomal mehetünk az Isten eleiben, a melyet el sem mernök mondani, hogy ha a kristus azt nem parantsolta volna

K Miért hogy sok helyeken a diaconus apaténát mutattya anépnek a midön a mi Atyánkot mondgyák.?

F Azal anépnek akarja tudtára adni hogy a Communionak az ideje közelget, a melyhez készülni kel., mivel régentén a paténa olyan táll volt. amelyben tették a kristus testét. es onnét osztogatták a népnek..

K Miért tarttya az oltár előtt a subdiaconus apaténát az offertoriumtol fogvást. a mi Atyánknak végiig. akezében?

F A paténa szükséges lévén az offertoriumkor, mivel arra teszik a kenyeret amelyet meg szentelik, az offertorium után. a kenyeret az oltárra teszik, azért már akor a paténa nem lévén szükséges a Communioig., a sub diaconus tarttya mind addig bé fedezve. akis misekben pedig a Corporale alá teszi apap.

K Mitől vagyon hogy apap fel szoval mondgya ami Atyánkot a misekor, egyébkor pedig rend szerént tsak lassant mondgya, ugy a hiszek egy Istent is tsak a misekor mondgya fel szoval.?

F Hogy jól meg lehesen felelni erre a kérdésre. azt meg kel tudni hogy régenten a közönségesen való gyülekezetben ahol a hitetlenek és a Catechuménusok jelen lehettek, fel szoval a mi Atyánkot., se a hiszek egy Istent soha nem mondták, mivel ő előttök el titkolták atitkokot, nem lévén érdemesek azoknak reszesülésében, attól is tartottak, hogy azokat viszá ne élyenek, és tsufságra ne fordítsák, azért tsak akkor is tanították a Catechumenusokat a Mi Atyánkra, és a hiszek egy Istenre, midön már azok közé számlaltattak, a kiket nevezték, *Competentes*. az az, akik már elegendő képen meg próbáltattak, és akik a keresztséget fel vehették. ezek tehát meg tanulván a mi Atyánkot, és a Hiszek egy Istent. fel szoval könyvnélkül mondták el azokat kereszteltetések előtt., és ezt nevezték *reddere symbolum, reddere orationem Dominicam*. az az, vissza adni, vagy el mondani a mi Atyánkot. Ez így lévén azt mondom. hogy egyéb Isteni szolgálatokon jelen lehettek a Catechumenusok., azért lassan is mondták a mi Atyánkot és a Hiszek egy Istent; de a Misekor énelelték. vagy fel szoval mondták, mert az Évangélium után a Catechumenusok ki mentenek agyülekezetből. tsak a hivek maradtanak, az olyan klastromokban ahol tsak a szerzetesek vannak jelen., az Isteni szolgálatokban., a mi Atyánkot mindenkor fel szoval mondgyák, valamint tselekesznek mostanában is mind azok kik a szent Benedek reguláját követik, ezt a régi szokást követi tehát. mostanában is az Anyaszent egyház.

A pap el végezvén a mi Atyánkot. a nép feleli *sed libera nos a malo, de szabadíts meg minket agonosztol.*, azután a pap feleli Amen.

K A nép minek utánna el mondtotta volna fel szoval. az utolsó részit a mi Atyánknak, apap miért feleli reája az Ament tsak lassan?

F Már ennek az okát meg mondtuk a midön az Ament meg magyaráztuk a mi Atyánknak a végén, azt is el mondhatni hogy itt az Amen. anyit téssen mint ha apap azt mondaná. igen is Istenem. az egész gyülekezetnek. nevében kérlek hogy szabadíts meg minket agonosztol. a melyet még bővebben kéri a következő imádságban

Libera nos quaesamus domine ab omnibus malis praeteritis, praesentibus et futuris, et intercedente Beata et gloriosa semper virgine Dei genitrice Mariâ, Cum beatis Apostolis tuis Petro et Paulo. atque Andrea, et omnibus sanctis da propitius pacem in diebus nostris ut ope misericordiae tuae. adjuti., a peccato simus semper liberi, et ab omni perturbatione securi, per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, qui. tecum vivit et regnat in unitate spiritus sancti Deus., per omnia saecula saeculorum Amen.

Kérünk uram szabadíts meg minket. az el mult, ajelen való és ajövendöbéli minden féle gonosztol., és a Boldogságos szüznek, és ate boldog Apostolidnak, Péter, Pál, Andrásnak. és minden szenteidnek esedezéseik által, adgy békeséget nekünk ami napjainkban, ugy hogy ate irgalmaságodnak segítségével,. büntöl mindenkor szabadosok lehesünk és minden nyomoruságokban meg segítssünk, a te Fiad ami urunk Jesus kristus által, ki te veled él, és uralkodik a szent Lélekel egyetemben mind örökkön örökké Amen

K Mellyek azok. az el mult, jelen való, és következő gonoszok. a melyektől való meg szabadulást kérünk?

F Az el mult gonoszok a vétkek. ajelen való gonoszok a belső vagy külső kísértetek, akövetkező gonoszok, a vétékért való örökös vagy ideig tartó büntetések, ugyan ezért is az Anyaszent egy ház minden kérésit tsak kettőben foglallya, a vétektől való meg szabadulást. és a békeséget., a vétektől való meg szabadulást, mivel igazán szolván, avéteknél nintsen nagyobb gonosz., és atöbbi mind ettől származnak, a békeséget mivel minden jó. ebben foglaltatik., és

¹⁴³⁸ minden erre tzelez, tsak akkor vagyunk békeségben, midön avétektől meg szabadulunk, és annak rabságából meg menekedünk. mivel a más féle békeség tsalárd és hamis; a hamisaknak nintsen békeségek mondgya az ur.

K A pap miért tsinál keresztet a paténával minek elötte ezeket mondgya, adgy békeséget nekünk.

F Meg akarja velünk értetni, hogy tsak akereszt által lehet békeségünk.

Magyarázat

A paténa jele. és eszköze abékeségnek, mivel az olyan táll. amelyre teszik a kristus testét., a kit a békeség jeleül osztogatták el., ugyan ezért is tsokollya meg a pap a paténát, a midön az Istennek mondgya; adgy békeséget nekünk.

K Az Anyaszent egy ház miért kéri a szenteknek esedezéseket, főképen, a Boldogságos szüzét, szent Péter, szent Pál, és szent Andrásét midön békeséget kér. Istentől a kristus által.?

F Azért hogy az Isten hamaréb meg halgassa. ugyan ezért is nevezi a szentek közül azokat akik által adta leg inkább az Isten azö valóságos békeségit. az embereknek, a Boldogságos szüz Anyja volt a békeség Istenének, ahárom fő Apostolok pediglen az egész világon hirdették abékeséget akristus nevében.

25 fractio panis.

K Miért szegi meg apap a kenyeret. a fellyeb meg mondott imádság után.?

¹⁴³⁹ F 1 A kristus példájára való nézve, a ki meg szegé a kenyeret minek elötte el osztogatta volna., és azért is hogy kövesse az egész Anyaszent egyháznak mindenkori szokását. az Apostoloktól fogvást.

2. A pap meg szegi a kenyeret az imádságnak vége felé, amelyben az Isten békeségit kéri, meg akarván nekünk mutatni hogy a kristus azért áldozta fel magát akereszten, és azért adgya magát az oltári szenttségben hogy nekünk békeségit adgya, és bennünket meg szabadittson minden gonosztól.

K Az osttyát meg szegvén, meg szegiké. akristus testét.?

F Azt másut is meg mondtuk. hogy akristus testét meg nem szegik, hanem az osttyában ami látható. azt szegik meg, az egész szent Atyák ezt tanították és hiszik.

K Hány részre szegik az osttyát?

F A görög Anyaszent egyházban négy részre szegik, spanyol országban régenten kilentz részre szegték, mostanában is abban az országban úgy tselekesznek azolyan helyen. a hol. azt a szokást követik a melyet nevezik Mozarabicum. de mostanában az egész Anyaszent egyházban tsak három részre szegik.

K Mitsoda oka lehet ennek a különböző szokásnak.

¹⁴⁴⁰ F A görögök négy részre szegik a kenyeret, egyik rész a pap Communiojára való. a második a nép közül ha valaki Communicálni akarna, aharmadikát abeteg számára tarttyák, a negyedikét apap akehelyben teszi.

¹⁴³⁸ Isai. 11. 8.

¹⁴³⁹ 1 Cor. 10. 16, st Greg. naz. epist 240. ad Amphiloichium s. Aug, epist 59 ad paulinum.

¹⁴⁴⁰ Card. Bona liturg. lib 1 Cap. 11. et lib 2. Cap 14.

A kik pediglen a Mozarabicum szokást követik, kilentz részre szegik az osttyát, és mindenik résznek a kristus titkairól való nevet adnak, az első részt nevezik *meg testesülésnek*, a másodikát *születésnek*, a harmadikát *környül metélésnek*, anegyedikét *meg jelenésnek*, vagy *színváltozásnak*, az ötödikét *szenvedésnek*, a hatodikát *halálnak*, a hetedikét *fel támadásnak*, a nyoltzadikát, *akristus menyben való ditsőségének*. és a kilentzedikét. *akristus országának* amidőn el fog jöni hogy meg ítéllye az eleveneket, és aholtakat

A római Anyaszent egy házban. három részre szegik az osttyát, az egyikét akehelyben teszik, a másodikát apap magának meg tarttya, a harmadikát pedig egy néhány részre szegték, vagy anép Communiojára, vagy a betegek számára, tartották., mivel régenten az oltárra való kenyér. mind vastagab, mind nagyobb volt. mint sem mostanában. Romában még most is meg tartották¹⁴⁴¹ ezt a régi szokást, mert midőn a Pápa solemnis Misét mond, az osttyát három részre szegvén, az egyik részt a kehelyben teszi, a második részét, maga Communical. a harmadik¹⁴⁴² részt, két felé osztván, a két diaconusnak osztogattya, és apüspök szentelésekor, a fel szentelő püspök az osttyát három részre szegvén, az egyik részt a kehelyben teszi, a másodikával. maga Communical, és a harmadik részét., az új püspököt Communicáltattya

K A pap meg szegvén az osttyát. miért mondgya a népnek ezeket a szokot?

pax Domini sit semper vobiscum.

Az ur békesége légyen mindenkor ti veletek.

F A pap áldást mond a népre akristus testének érdeme által, ugyan ezért. is ezeket a szokot mondván. három keresztet tsinál az osttyával.

K A pap miért tészzen egy részt az osttyából akehelyben?

F Ezt így szokta az egész világon lévő Anyaszent egyház, a leg régieb liturgiákban ezt fel lehet találni.

De ennek a szokásnak betű szerént való értelme a, hogy régenten a midőn akét szín alatt való Communio szokásban volt, agyakorta történt., hogy nem volt elegendő szentelt bór mind azoknak számokra kik két szín alatt akartak Communicalni, olyankor tehát szenteletlen bór töltöttek akehelyben. és hogy az a bór meg szenteltessék. akristus teste által, akehelyben aszentelt osttyának egy részét tették, a mely részt a Diaconus magához vette. amidőn a kelyhet meg törölte, valamint még mostanában is ezt követik az olyan helyeken ahol két szín alá szokták Communicáltatni az oltárnál szolgáló egy háziakat.

Ezt a régi szokást mostanában is láttyuk követni nagy pénteken, mivel nagy tsötörtökön. az oltári szenttséget csak a kenyérnek színe alatt tarttyák meg más napra, a papnak a kinek Communicalni kell, nem Communicalhat akét szín alatt, azért a szentelt osttyának egy részét akehelyben teszi, és minek utánna akenyérnek színe alatt Communicált volna, meg isza akristus testével meg szenteltetett bór.

A pap akehelyben tévén az osttyát, ezeket mondgya.

Haec Commixtio et Consécratio Corporis et sanguinis Domini nostri Jesu christi, fiat accipientibus nobis in vitam Aeternam Amen

Hogy akristus testének és vérének meg elegyítése és szentelése légyen nekünk akik azt veszük az örökké való életre Amen

K Mit tészzen ez a szó Consecratio.?

¹⁴⁴¹ Card Bona lib 2. Cap 17 n. 8.

¹⁴⁴² pontif Rom

F Ez a szó it teheti akristus lelkének. és vérének az ő testével. valo titkos meg egyesülését., mely meg lett az ő feltámadásakor; vannak olyan régi Missálék a melyekben ezen ahelyen fel nem találhatik ez a szó Consecratio,. hanem ilyen formában teszik fel. Haec sacrosancta Commixtio.

K Mit kel a népnek tselekedni midön apap meg szegi az ostyát, és akristus vérével meg elegyíti.?

F 1 Hálákot kel neki adni akristusnak anyi hozánk valo szeretetiért., hogy nekünk eledelül adta szent Testét, és vérét, 2. azon kel kérni, hogy a két színnek elegyítése, mely az ő fel támadását jelenti, légyen Zálóga ditsőségesen valo fel támadásunknak

26. Agnus Dei.

K Mitsoda imádságot mondanak az után?

F Az Agnus Deit, a melyet a nép énekeli. és a melyet a pap háromszor mondgya el, amelyét vervén.

Agnus Dei qui tollis peccata mundi miserere nobis.

Istennek Báránya ki el vészted avilág büneit irgalmaz nekünk

Agnus Dei qui tollis peccata mundi miserere nobis.

Istennek Báránya ki el vészted avilág büneit irgalmaz nekünk.

Harmadikszor pedig így mondgya

Agnus Dei qui tollis peccata mundi dona nobis pacem.

Istennek Báránnya ki el vészted a világ büneit. adgy békeséget nekünk

Az Isten Báránnya pedig a kristus a mint az irás mondgya.

K Miért mondgyák ezt az imádságot?

F Ez által a Communiohoz készülnek, régenten háromszor mondották egy más után Istennek Báránnya, irgalmaz nekünk, de az Anyaszent egy ház rendeléséből hét száz esztendőtl fogvást, a harmadik *Agnus Deire* azt felelik. *dona nobis pacem*, adgy békeséget nekünk, hogy az Isten békeségit adgya az Anyaszent egy háznak és a keresztyén Fejdelmeknek.

K Mit kel a népnek tselekedni az Agnus Dei alat?

F Lassan, vagy ének szóval kel mondani ezt az imádságot. de nagy hittel. és buzgoságal.

K Mitsoda imádság következik az után?

F A pap meg hajtván magát. a következő imádságot el mondgya, kérvén békeséget Istentől.

Domine Jesu Christe qui dixisti Apostolis tuis. pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, ne respicias peccata mea, sed fides Ecclesiae tuae, eamque secundum voluntatem tuam pacificare et coadunare digneris. qui vivis et regnas Deus per omnia saecula saeculorum Amen

Uram Jesus kristus ki azt mondottad Apostolidnak, békeséget hagyok néktek, az én békeségemet adom néktek. ne tekentsed az én vétkeimet, hanem Anyaszentegyházadnak hitét, akit is méltóztatál békeségben és egyeségben meg tartani, ki élsz és uralkodol Istenünk mind örökön öröké Amen

K Miért mondgya apap ismét ezt az imádságot?

F Mert mindgyárt ezután regenten a hivek egy mást meg tsokolták, meg mutatván azáltal. az egy más közöt valo békeséget, apap is azt kéri az Istentől hogy atsok közöttök szeretettel valo légyen, és hogy az egész Anyaszent egyház meg egyezvén úgy hogy ahivek kik néki tagjai. egy testé, és léleké legyenek. és hogy ebben az egyeségben részesülhesenek a kristus testében.

K Miért adgyák abékeségnek tsokját a Communio előtt

¹⁴⁴³ F *Mert mindnyájan egy test vagyunk* mondgya szent Pál, *és mindnyájan egy kenyérben. és egy pohárban részesüliünk.* ugyan ezen okra valo nézve is akarta a kristus rendelni az oltári szenttséget a kenyérnek színe alat. mivel a kenyér jegye az egyeségnek.

Magyarázat.

Valamint hogy a kenyér sok buza magból áll, és a bor sok szőlő szemből, úgy a hivek is akik ahoz az asztalhoz járulnak meg egyesülnek akristusal. és egyé lesznek véle, úgy anyira hogy ¹⁴⁴⁴ az ő szent testét vévén, egy testé is lesznek véle, és mint hogy mindnyájan egy testben részesülnek, magok közöt is egy testé kel lenniek, hogy mindnyájan egy test lehessenek a kristusal.

K Régi szokásé hogy ahivek egy mást meg tsókolyák.?

F Eza szokás még Apostoli traditio. és az egész Anyaszent egyház követi, hanem tsak az a különbözés vagyon hogy némely helyeken a hivek valósággal meg ölelik egymást, a Communio előtt, másut pedig a patenat tsokollyák meg, a mely mind egy.

K Mit kel a népnek tselekedni azon idő alat?

F Az Isten kegyelmét kel kérni, hogy mindennel békeségben élhesen. és hogy soha fel ne bonttsa azt a szent egyeséget, a melynek kel lenni a keresztyének közöt.

27 A Communio.

K Mit mond apap az alat midön anép egymásnak abékeség tsokját adgya?

F A Communiohoz készülvén ezt a két imádságot el mondgya,

Domine Jesu christe Fili Dei vivi, qui ex voluntate Patris Cooperante spiritu sancto per mortem tuam mundum vivificasti, libera me per hoc sacrosanctum Corpus et sanguinem tuum, ab omnibus iniquitatibus meis, et universis malis, et fac me tuis semper inhaerere mandatis, et a te nunquam separari permittas. qui Cum Deo Patre, et spiritu sancto vivis et regnas, in saecula saeculorum Amen

Uram Jesus kristus élő Istennek Fia, ki az Atya akarattýából. a szent Lélek munkája által. avilágnak életet adtál halálod által. szabadíts meg engem ezen szentséges tested és véred által. minden büneimtől, és minden gonosztól., és adgyad hogy. mindenkor parantsolatidban járjak., és ne engedgyed. hogy soha tölled el tavezam: ki élsz és uralkodol az Atyával és a szent Lélekel. egyetemben mind örökön öröké Amen

Perceptio Corporis tui Domine Jesu christe. quod ego indignus sumere praesumo. non mihi proveniat ad iudicium, et condemnationem sed pro tua pietate prosit mihi ad tutamentum mentis et corporis, et ad medelam percipiendam, qui vivis et regnas cum Deo Patre in unitate spiritus sancti Deus per omnia saecula saeculorum Amen

Uram Jesus kristus kérlek hogy ate testednek. és vérednek vétele melyet én méltatlan magamhoz veszem, ne legyen ítéletemre és kárhozatomra, hanem ate irgalmaságodbol.

¹⁴⁴³ 1. Cor. 10 17.

¹⁴⁴⁴ s. Aug. serm 82 de diversis.

légyen, lelki és testi segítségemre, és lelkemnek orvoságára. ki élsz és uralkodol. az Atyával és a szent Lélek Istenel egyetemben mind örökön öröké Amen

K A népnek szükségesé ezeket el mondani a papal.?

F Azok akik Communicálni akarnak jobban nem tselekedhetnek mint ha szivből el mondgyák ezt aket imádságot., akik pedig nem Communicálnak., azok leg aláb az elsöt el mondhatták

K Mit mond ezek után a pap?

F A két kezében vévén akristus testét ezeket a szokot mondgya el a soltárbol 115

Panem Coelestem accipiam. et nomen Domini invocabo

A menyei kenyeret a kezemben vévén, az Urnak nevét segítségül hívom

Azután fel szoval mondgya ezeket a szokot. a melyét vévén.

Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum sed tantum dic verbo et sanabitur anima mea.

Uram nem vagyok méltó hogy bé jöj hajlékomban. de tsak parantsoly. és meg gyógyul az én lelkem.

Ezeket a szokot a százados mondá a kristusnak, az Anyaszentegyház ezeket is mondattya mind azokal akik Communicálni akarnak, azért hogy fel gerjesze sziveket arra az alázatoságra amelyel kel venniük akristus testét:

K Mit tsinál ezután apap.?

F A kristus testét magához veszi, de előbször keresztet vetvén a szenttséges ostyával., és az ur halálának emlékezetire ezeket a szokot mondgya

Corpus Domini nostri Jesu christi Custodiat animam meam in vitam Aeternam Amen

Hogy ami urunk Jesus kristusunknak teste tarttsa meg az én lelkemet az örökké valo életre Amen

A kristus testét magához vévén. figyelmetesen meg vigyáza hogy ha nem maradoté valamely részetske a Corporálén, azt a paténával nagy tisztelettel fel szedi. és akelyhet veszi mondván, ezeket a szokot a soltárbol. 115

Quid retribuam Domino pro omnibus quae retribuit mihi, calicem salutaris accipiam, et nomen Domini invocabo; laudans invocabo Dominum, et ab inimicis meis salvus ero.

Mivel hálállyam meg az urnak mind azokat ajókót a melyeket tett velem, az üdveségnek pohárát veszem., és az urnak nevét segítségül hívom, az urat ditsérvén segítségül hívom. és meg szabadit engem ellenségimtől.

Azután akristus vérit magához veszi de először keresztet vetvén akehelyel mondgya.

Sanguis Domini nostri Jesu Christi Custodiat animam meam in vitam Aeternam Amen

Hogy ami urunk Jesus kristusunknak vére tarttsa meg az én lelkemet az öröké valo életre Amen

A Püspökök, és a papok. fent álva szoktak Communicálni, de a Pápa mikor solemnis misét mond a székiben Communicál., ez igen régi szokás, inkább is hasonlít akristus tselekedetéhez. aki ülve rendelé az Eucharistiát, az imadas nem a külömb külömb féle létiben áll atestnek. mivel mind ülve, mind térden, mind álva lehet imádni a kristust.

K Mit kel a népnek tselekedni. midön apap Communical.?

F Azoknak, kik Communicálni akarnak, a Communiohoz kel készülni, akik pedig nem Communicálnak. meg kel nagy alázatosággal magokban üsmérni arra való érdemetlen voltokat, mondván nagy töredelmeséggel. uram nem vagyok méltó.

28. A nép Communioja

K Mit tsinál a pap a Communioja után?

F A szent Communiót el osztogattya azoknak akik Communicálni akarnak, és az alat a chorusban azt az imádságot éneklik a melyet antiphonának nevezik. e valamely soltárból vagy on ki véve, ez a szokás pedig hogy soltárt énekelyenek a Communio alat. leg először¹⁴⁴⁵ áfrikában kezdődék szent Agoston idejében. a melyről magais téssen emlékezetet., ez a szent szokás még fent vagy on az egész nap keleti országokban; és a leg régieb liturgiák erről emlékeznek

K Régenten mitsoda rendet tartottak a Communióban?

F A pap aki amisét mondotta minek utána Communicált volna, el osztogatta két szin alat akristus testét és vérét, apapoknak kik véle együt mondották a misét, azután maga osztogatta a szenttésges kenyeret a Diaconusoknak, és a szentelt bort., az assistens papok osztogatták nekik, a sub Diaconusok., és a több Clericusok., a kristus testét. a Celebrans kezéből vették., és a kelyhet a Diaconusok kezéből., az assistens papok pedig a papal aki celebralt a Communiót el osztogatták anépnek rendről rendre és a Diaconusok akelyhet adták azoknak, akik két szin alat akartak Communicálni., leg először a férfiak, Communicáltak, akiknek is a kezekre tették akristus testét, és magok tették szájokban., azután következenek az Aszonyok, akik is hasonló képen Communicáltak, valamint a férfiak, de sok helyeken, fő képen nap nyugoton, elsöben az ő kezekre ruhát teritettének, a mely ruhát nevezték Dominicalenak, apapok az oltár előtt Communicáltak, a Diaconusok az oltár háta meget, mivel az oltár körül el járhattanak, a sub diaconusok, és atöb Clericusok. a chorus kerületiben, anép pedig a Choruson kívül ki ki amaga helyén, mert kinek kinek a maga helyére vitték a Communiót. hogy a rendeletlenséget el távoztassák.

A Communio előtt egy diaconus fel szóval mondotta, sancta sanctis, a szent dolgok, szenteknek valok. agörögöknél még most is mondgyák ezeket a szokot. a Communio előtt,

Azt ellehet hinni hogy régenten fent álva Communicáltak, közönségesen valamint a papok, agörögöknél még most is ez a szokás, apápa midön Céremoniával mond misét, a két diaconus fent álva Communicál, a kezéből, és a két szin alat. Communicálnak.

A pap a Communiót osztogatván. azt mondotta. Corpus Christi, ez akristus teste, és erre a ki¹⁴⁴⁶ Communicalt az ament felelte; azért hogy ezel a feleletel hit tételt tegyen. erről a nagy titokrol. minek előtte Communicályon., ez olyan szent szokás a melyet sok helyeken követik, és minden követheti.

K A Communio iránt mitsoda rendet tartanak mostanában az Anyaszent egy házban?

F A pap Communioja után. a ministransok a Confiteort el mondgyák a nép nevében. apap azután ki fordulván. mondgya. Misereatur, et Indulgentiam &c. és azután a kristus testét kezében vévén ezeket a szokot mondgya.

Ecce Agnus Dei qui tollit peccata mundi.

Imé az Istennek Báránya ki el veszi a vilagnak büneit.

¹⁴⁴⁵ lib 2. de retract. Cap 11. lib 8. de Const Apost Cap 13.

¹⁴⁴⁶ Card Bona liturg. lib 2 Cap 17

Azután háromszor mondgya akövetkezendő imadságot

Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum &c.

Uram nem vagyok méltó hogy bé jőj az én hajlékomban. &c.

Ezután ahiveknek el osztogattya a Communiot akenyérnek szine alatt mondván ezeket a szókót
Corpus Domini nostri Jesu christi Custodiat animam tuam in vitam Aeternam. R. Amen.

A mi urunk Jesus kristusunknak teste tarttsa meg ate lelkedet az örök életre R Amen

A kik Communicálnak azok eleiben abroszt teritenek azért hogy ha valami kis részecske el találna törni. az abroszra esék, mert erre rendeltetet és nem arra hogy valaki ahoz töröllye száját.

K Miért anépek most nem adgyák a Communiot a két szin alatt?

F Ezt a szokást csak lassan lassan kezdék el hagyni. minek előtte még az Anyaszent egy ház eziránt valamely parantsolatot adott volna ki, a mint már ezt meg mondtuk másut. a hol a Communiortól szollottunk

K Midőn a szenttséget magát nem veszik mit kel tselekedni?

F Akoron leg aláb lelki képen kel Communicálni, az, az, magunkot meg alazván az Isten előtt, egyezünk meg szivel a kristusal. kérjük adgya kegyelmét a szentül való Communiort, és azon kegyelmét adgya, mint ha magát a szenttséget vettük volna

K A ki misét nem halgatot, szabadé annak Communicálni?

F A csak a betegeknek szabad.

K Mitsoda időben Communicál a nép a misekor?

F Mindgyárt a pap után

K Miért hogy sok helyeken anépek meg kel várni a misének végét hogy Communicálhason?

F Az olyan szokás nem az Anyaszent egy ház akarattya szerint vagyon, elég először valamely nagy parochiában kezdődöt, ahol sokan lévén olyanok akik Communicáltak azért a mise utánra halasztották, hogy a misének hamaréb vége lehesen.

Magyarázat

Azt már meg mondtuk hogy a mise olyan áldozattya a népnek, valamint a papnak, úgy is kel néki abban részesülni valamint apapnak., a jó rend ellen vagyon tehát. hogy akkor részesüljön a szent Áldozatban, a midőn annak vége vagyon és amidőn már anépet el küldik mondván *Ite Missa est* más képen is a post Communio, a Communio után való háláadás, a mely imádság úgy tekénti anépet valamint apapot, hogy mondhattya tehát apapal együt anép ezt az imádságot hogy ha még nem Communicált,

K Miért mondgya el anép a Confiteort a Communio előtt?

F E nem oly régi szokás, mivel régenten nem mondták a Confiteort, se az Agnus Deit., se Domine non sum dignus, mikor a nép Communicált, a mi pedig ennek szokásnak bé vételét okozhatta, nem más lehet, hanem a, hogy a nép az introitust énekeli akkor a midőn apap a Confiteort mondgya, és az Agnus Deit, a midőn a Domine non sum dignust mondgya, tehát az Anyaszent egy ház szükségesnek ítélte hogy ujontában el mondasa anépel. minek előtte Communicályon, idővel akis misékben is meg tartatták ezt a szokást, meg is kel tartani mivel ez, az Anyaszent egyház rendelése.

A Chartusianusok most is meg tartják arégi szokást mivel náluk a mise kezdetin közönségesen mondják el a Confitéort; először a pap fel szóval mondja el, azután a chorus. és a Communiokor el nem mondják, a pap a Communioját el végezvén. a Communiot el osztogattya mind azoknak akik a szent asztalhoz járulnak, el nem mondván se misereatur. se Indulgentiam, se Ecce Agnus Dei, se Domine non sum dignus, kinek kinek a maga szokását kel követni,

K Miért hogy a püspök midőn a Communiot osztogattya, minek előtte akristus testét adná, a kezét nyújtja hogy meg tsokollyák.?

F Ez igen régi szokás, mivel régenten apüspökök, és a papok, abékeségnek jeliért. meg ölelték mind azokat akiknek akristus testét osztogatták, emind a nap keleti, mind anap nyugoti Anyaszent egyházban így volt; hanem azután hogy hamaréb vége legyen ennek a Ceremonianak, azt a szokást vették, hogy meg tsokollyák apüspök kezét.

29 post Communio a Misének vége

K Mit tsinál apap a Communio után?

F A kehelyre tévén ujaít. bort és vizet töltenek azokra, a melyekel a kristus testéhez nyult. de először ezt akét imádságot mondja lasu szóval.

Quod ore sumpsimus Domine pura mente Capiamus, et de munere temporalis fiat nobis remedium sempiternum.

Adgyad uram hogy tiszta szível vegyük azt, a mit szájjal vettünk és hogy ezen időbéli ajándék örökké való hasznunkra légyen.

Corpus tuum Domine quod sumpsimus et sanguis quem potavi adhaereat visceribus meis. et praesta ut in me ne remaneat scelerum macula, quem pura et sancta refecerunt sacramenta. qui vivis et regnas in saecula saeculorum amen

Adgyad uram hogy ate tested melyet vettem. és ate véred ittam, az én belső részeimhez ragaszkodgyék, és ilyen szentségekel táplaltatván adgyad hogy semi bűnnek motska bennem ne maradgyon, ki él és uralkodol mind örökön öröké amen.

K A pap meg mosván ujaít mit tsinál azután?

F Az oltárnak jobb felére megyen. az imádságot melyet Communionak nevezik el mondja, ezt az alat szokták énekelni a midőn anép Communicat. azután apap az oltár közepire menvén ki fordul. és a népet köszönti. mondván. Dominus vobiscum, és az oltár jobb felin a post Communiot el mondja., eszerént nevezik, mert ezen imádság által. apap. és a nép az Istennek. hálaot ad a Communioban vett kegyelmiért, de minek előtte el kezdgye a népet inti hogy véle együt imadkozék, mondván oremus, figyelmeteséggel is kel lenni anépnek. hogy buzgósággal felelhese a végin azament.

K Miért hogy a nagy böjtben a post Communio után apap más imádságot mond, de annak előtte a Diaconus fel szóval mondja a népnek. humilitate Capita vestra Deo. borullyatok le az Isten előtt.?

F Ezt az imádságot nevezik Oratio supra populum. a népert való imádságnak, ugyan ezért is adgya a népnek tudtára a diaconus. hogy le borulva halgasa ezt az imádságot, szükséges tehát le térdepelni, és le hajtot fővel felelni az ament. töredelmes szível.

K Mit tsinál apap apost Communio után?

F A post Communio vége lévén a misének, apap azt el mondván. az oltár közepire megyen, és ki fordulván a népet így köszönti, Dominus vobiscum., apapnak, ebből a gyakorta való

köszöntéséből a népet, szépen ki tettik hogy mitsoda egyeség vagy az imádságokban, a pap és anép között. és hogy mitsoda figyelmeséggel. kel a népnek ö véle mondani az imádságokat., azután apap tudtára adgya a Diaconus által, vagy maga, a népnek, ezen szók által. Ite missa est., hogy ki ki haza mehet, a nép hálákot adván Istennek feleli. Deo gratias, a nagy böjtnben, vagy más bizonyos napokon apap nem mondgya a népnek Ite missa est. hanem Benedicamus Domino. Aldgyuk az urat.

K Miért nem mondgyák mindenkor a misének a végén Ite missa est.?

F Mert régenten tsak akor mondották a midön a nép haza mehetet mindgyárt mise után.

Hogy ha pediglen bizonyos időkben amise után imádságokat mondottak., a melyeken jelen kellett lenni a népnek, olyankor az Ite missát nem mondották, valamint hogy mostanában sem mondgyák aböjti napokon, és mikor a halotakért vagy az amise.

K Miért adnak tehát áldást a népre. minek utánna szabadságot adot volna ahaza menetelre., és miért mondgyák a szent János Evangyéliumának a kezdetit mindgyárt az áldás után?

F Régenten ez nem így volt, hanem mihelyt a Diaconus az ite missát mondotta, ki ki el mehetet, és a pap minek utánna lassan egy rövid háláado imádságot el mondot volna, a melyet most is el mondgyák, a segrestyében ment., a Chartusianusok most is eszerént tselekesznek, régenten apapok nem adtak áldást anépre, mise után, mivel a tsak apüspököt illette, a Chartusianusoknál. most is ez a szokás, leg először ötödik Pius Papa rendelé a szent Janos Evangyéliumát el olvasni az oltárnál, mivel adig szabad volt mondani. vagy nem mondani., némellyek az oltárnál mondották el, némellyek a segrestyében, még most is a Chartusianusok éppen nem mondgyák.

K Mitsoda imádságot mond apap az oltár közepén, az ité missa után, minek előtte áldást adgyon a népre.?

F Ezt arövid háláado imádságot

Placeat, tibi sancta Trinitas obsequium servitutis meae. et praesta ut sacrificium quod oculis tuae Majestatis indignus obtuli, tibi sit acceptabile, mihique et omnibus pro quibus illud obtuli, sit te miserante propitiabile per christum Dominum nostrum Amen

Vegyed kedvesen szent Haromság egy Isten az éngedelmes szolgálatomat, és adgyad hogy az áldozat melyet én érdemetlen szent Felséged szemei előtt ajánlottam néked kedves légyen, és hogy mind énnékem mind azoknak a kikért ajánlottam büneinknek bocsánatyára legyen. a mi urunk Jesus kristus által Amen

K Mit kel a népnek tselekedni midön apap áldást ad reája?

F Meg kel magát alázni Isten előtt, és kérni kel. hogy áldását adgya reája apap által.

K Mit kel a népnek tselekedni midön a szent János Evangyéliumát olvasa apap?

F Azt tiszteletel, és fent álva kel halgatni, imádni kel az Atya kebelében lévő öröktől fogva valo Igét. és hálákot kel néki adni a mi érettünk valo meg testesülésiért, és közöttünk valo maradásáért, kérni kel ötet hogy tarttson meg minket holtig az Isteni Fiuiságban, a mely kegyelmet, ö nyerte meg nekünk, meg testesülése, halála, fel támadása, menyben menetele által.

K Mit kel tselekedni a Mise után?

F Minek előtte a templomból ki mennyünk. egy kis buzgo fohászzkodást kel tenni az Istenhez. meg emlékeztvén az áldozatrol melyet tettünk, adgyunk hálákot Istennek, és kérjük kegyelmét, hogy a szent áldozaton valo jelen létünk üdvességünkre légyen.

XVII Rész
Az ördög üzésről, és a szentelésről

Első Articulus
Az ördög üzésről

K Mit értesz ezen a szon Exorcizatio?

F E szerint nevezik azt a Ceremoniát, amelyel éll az Anyaszent egy ház midön ördögöt üz ki valamely testből. vagy valamely más teremtet állatból; a melyel ő viszá éll, vagy viszá élhet,

¹⁴⁴⁷ K ki adot hatalmat az Anyaszent egyháznak az ördög üzésre?

F A kristus maga.

K Miért exorcizallyák az érzékenység nélkül valo teremtet állatokat?

F Mert az ördög azokal viszá élhet, és sokszor viszáis éll. az emberek ártalmára

Magyarázat

Szent Pál azt mondgya *hogy az egész teremtet állatok várják az Isten Fiának meg jelenésit, mert hejában valo, és el mulando állapot alá vettettek, nem akarattyok szerint, oly reménség alat. hogy meg szabadulnak arothadandoságnak rabságából, az Isten Fiainak ditsőséges*¹⁴⁴⁸ *szabadulásoknak napján, ugyan az után is fohászkodnak, mint egy szüléshez készülvén keseregnek.*

Az értelme ezeknek a szoknak a, hogy minden teremtet állatok azért teremtettek. hogy az Isten ditsőségére szolgállyanak de mint egy rabságban vannak a midön az emberektől ahejában valóságra fordítatnak, azt el is mondhatni hogy fohászkodnak. olyankor meg szabadulások után, noha világ végig abban az állapotban fognak maradni. mert mind addig az ideig az emberek, és az ördögök. azokal viszá elnek, helyes okbol tselekeszi tehát az Anyaszent egy ház hogy exorcizallya az érzékenység nélkül valo teremtet állatokat, kérvén azon az Istent meg ne engedgye hogy az ördög azokal viszá élyen, mivel azokat a maga ditsőségére szolgáló állapotokra teremtette., a mellyeket az Anyaszent egy ház, a szent dolgokra akarja fordítani.

K Mitsoda teremtet állatokat exorcizál rend szerint az Anyaszent egyház?

F 1 Az olyan személyeket akikben agonosz lélek vagyon 2. az olyan helyeket amelyeket az ördög gyakorol., 3 ehez a Ceremoniahoz tartozandokat, ugy mint, a vizet, sót, olajat, &c.

K Mire kel vigyázni midön valamely személyt akarnak exorcizálni?

F 1 Bizonyosnak kel lenni hogy ha valóságal ördöngösé a személy akit akarnak exorcizálni, leg először, azt tudtára kel adni apüspöknek, 2. aböjtölésel. és az imádságal kel ahoz készülni, mert az ördögöt ezel akét fegyverel lehet el üzni. 3. szükséges hogy az exorcista nagy tisztaságban és alázatoságban élyen, 4. hogy el kerüllye a haszontalan kérdéseket; hanem tsak azt kövesse a mi akönyvben vagyon fel téve.

K Mit kel azoknak tselekedni akik jelen vannak midön valakit exorcizálnak.?

F Az Istent kérjék mind azért aki exorcizál, mind azért akit exorcizálnak.

¹⁴⁴⁷ mark. 16. 17. luk. 9. 1.

¹⁴⁴⁸ rom. 8. 19

2. Articulus

Hogy mit kel érteni ezen a szón Benedictio.

K Mit kel érteni ezen a szón Benedictio, áldás, vagy szentelés.?

F Ennek a szónak sok féle értelme vagyon. 1. ez a szó arra értődik midön valaki jót téssen¹⁴⁴⁹ valakivel. ugyan ezen értelem szerént nevezi sok helyt az irás az Isten kegyelmét Benedictio. áldásnak. szent Pál is az alamsnát áldásnak nevezi.

2. Ez szó arra is értődik amidön valakire az Isten áldását és kegyelmét kívánnjuk, e szerent is kel érteni midön az irás azt mondgya, hogy Melkisedek meg áldotta Ábrahámot, Isak, jakobot, jákob azö Fiait, sok volna elé hozni, a menyi helyen azt fel talállyuk a szent irásban

3. Ez a szó arra is értődik, midön a királyokot, királynékokot koronázásokor fel szentelik.

4. Arra is értődik midön az Anyaszent egyház meg szenteli avizet, a kenyeret, a sót, olajat. harangokot, kápolnákokot, tzinteremeket. az oltári öltözeteket, gyertyákokot, és mind azokot a melyeket a szent dolgokra akarja fordítani, ugyan ezen okokra valo nézve is szentelik meg az olvasokot. aköntösökot, a gyürükot, az Anyaszent egyház ebben a Cérémoniában azon kéri az Istent, hogy áldását adgya mind azokra kik ezeket viselik vagy hordozák.

K Nintsené abban valamely babonaság, midön az ilyen dolgoknak természet felet valo hasznot. vagy erőtt tulajdonitanak.?

F A babonaság volna, ha valaki azt hinné hogy a teremtett állatok magoktól. természet felet valo hasznot vagy erőt adhatnak, az Isteni hatalom nélkül. de az Anyaszent egy ház azt nem hiszi, hogy ezeknek volna magoktól valami erejek, hanem tsak egyedül az Isten mindenhatóságától, az Anyaszent egyház abban nem kételkedik hogy eréjek nem volna az olyan meg szenteltetett dolgoknak., a melyek, a szenttségek ki szolgáltatására valok, de a többinek, tsak anyiban tulajdonit erőt, amenyiben az Istennek tettzik azoknak adni, hogy meg jutalmaztassa az olyanoknak hitét, kik tisztelettel bánnak az olyan dolgokkal., a melyek meg vannak szenteltetve az Anyaszent egyház imádságival.

K vagyoné meg más értelme ennek a szónak Benedictio.?

F Igen is vagyon mivel az Anyaszent egyház meg szenteli mind azt valami az emberek szükségire valo., a mi enni, és inya valo. a mezöt, a szöllöt, aházakot, a hajokat, a menyegzői¹⁴⁵⁰ ágyat, zászlokot, a fegyvert. &c. mind ezeket az Isten ditsőségire kel élni az embereknek.

K Azok az imádságok amelyeket szentelésnek nevezik, regieké?

F Már szent Pal idejében szokásban voltak, nézük mit mond ez iránt. *az Istennek minden*¹⁴⁵¹ *teremtet állattya jó, és semit meg nem kel vetni, amit háláadásal vettünk., tölle, mert meg szenteltetett az Istennek Igéje, és a könyörgés által.* itt szent pál ahusrol szol, azt akarván velünk meg értetni hogy minden magában jó, mivel mind jó az, a mit az Isten teremtet, és noha a vétek. legyen annak az oka, hogy az ördög és az emberek viszá élnek a teremtet állatokal., de az Isten igéje, és a könyörgések által meg szenteltetnek.

Szokásban volt tehát még szent Pál idejében hogy az érzékenységnélkül valo teremtet állatokra imádságokot mondgyanak, ezeket az imádságokot nevezük mi szentelésnek,

¹⁴⁴⁹ Ephes. 1. 3 2. Cor 9. 5.

¹⁴⁵⁰ Pontifi et rituale

¹⁴⁵¹ 1 Tim. 4. 4.

emindenkor is meg volt; mind a görög, mind a deák Anyaszent egy hazban. a mint eki tettzik a leg régieb ritualekból.

3. Articulus

A Ceremoniakról. a melyek él az Anyaszent egy ház
a szenteléskor.

K Miért vetnek egy keresztet., vagy többet is mind azokra a miket meg akarnak szentelni?

F Azon jel által. azt akarják meg mutatni hogy a vétektől fogvást. tsak a kristus érdeme, és az ő keresztinek ereje által áldatnak meg az Istentől minden teremtet állatok

Magyarázat

Nem tsak egyedül az embereken munkálodot a kristus keresztinek ereje, hanem még az érzékenység nélkül való teremtet állatokon is. az embernek véteke az egész természet rendeletlenségben hozta vala. Az ördögök, és az őket követő emberek viszá éltenek a teremtet¹⁴⁵² állatokal., ugyan eről is mondgya szent Pál. hogy a teremtet állatok ahejában valóság alá vettettek, akarattok ellen, azért, tsak egyedül a kristus érdeme, és az ő keresztinek ereje által szabadulhatnak meg a teremtet állatok aból az el nyomatásból, mivel tsak egyedül azon kegyelem által a melyet a kristus érdemlet halála által az embereknek., hogy ökk Istenesen élhetnek a teremtet állatokal., a melyeken való hatalma az ördögnek ugyan azon kegyelem által köttetet meg., ugyan erre való nézveis mondgya szent Pál. hogy mindenek meg igazítottak, helyre hozattak, és meg újítottak. menyben és a földön, a kristus által. *Instaurare omnia in*¹⁴⁵³ *christo. quae in coelis. et quae in terra sunt* ugyan ezért is mikor az Anyaszent egy ház valamely teremtet állatot meg akar áldani vagy szentelni, leg először azt exorcizalya. minek előtte azt meg szentelje. mert noha az ördögnek a teremtet állatokon való hatalma meg légyen is kötve, mind azon által az a hatalom még is elég nagy, az Isten azt neki meg engedvén.

K Miért füstölik meg temjénél mind azt valamit meg akarnak szentelni?

F Az által az Istent azon kéri hogy a mi imádságink a melyekel kérjük az ő áldását a teremtet állatokra, az ő széke eleiben fel menyenek. valamint a temjén füst.

K Miért hintenek szentelt vizet a személyekre, vagy más egyéb állatokra a miket meg akarnak szentelni?

F Az Istent azon kérjük hogy az ördög azoktól el távozzék, és hogy azok meg tisztítottassanak a szent Léleknek ereje által, erről még bővebben fogunk szollani másut.

K Miért kenik meg olajal tsak nem mind azokat a miket meg akarnak szentelni?

F Az Istent azon kéri hogy méltóztassék azokra küldeni a szent Léleknek erejét. úgy hogy a szent léleknek ereje által. meg nyerhesék azt, a mely végre azokat szentelik.

Magyarázat

Azt már egy néhány helyt meg mondtuk hogy a szent olajal való külső kenet a belső képen való kenetet jelenti. úgy mint a kegyelemnek. és a szent Lélek erejének kenetét. mivel a szent¹⁴⁵⁴ lélek kegyelmét az új testamentum sok helyeken kenetnek nevezi, a mint hogy ez a szó. kristus, fel kenetett tészen, a kristus maga mondgya Isaiás profeta után, *Az urnak lelke vagyon én rajtam. mivel hogy meg kent engemet.*

¹⁴⁵² rom 8. 20.

¹⁴⁵³ Ephes. 1. 10.

¹⁴⁵⁴ luk. 4. 18 Act 4. 27. hebr. 1. 9.

4 Articulus

A szentelésekről melyek tsak a püspököket illetik.
és azokrol. a melyek nem tsak őket illetik

K A papok meg szentelhetiké mind azokat a miket meg szoktak szentelni?

F Bizonyos állapotok vannak olyanok a melyek még az Apostoli hagyás szerént tsak apüspököket illetik, úgy mint az olaj szentelés, atemplomok, és az oltárok szentelése. &c. olyan állapotok is vannak, a melyeknek meg szentelésére. apüspök szabadságot adhat apapoknak, úgy mint az oltári öltözetek, akápolnak, tzinteremek, kereszttek, képek, harangok.. és zászlók szentelésekre. olyanok is vannak. a melyekre nem szükséges szabadságot kérni apüspöktől., úgy mint, a só, víz, házak, hajok, tyuktojás, és minden valami ételnémű, a hamu, gyertya, és az ágak szentelésekre,

K Miért rendelte az Anyaszent egy ház hogy némely szentelések tsak apüspököket illesék, némelyek pedig az olyan papokat a kiknek arra szabadságot ad apüspök

F Az Anyaszent egy ház szándéka avolt., hogy meg akarta azal tartani apüspökséghez tartozando tiszteletet; és a jó rend tartásnak kedviért, ne hogy valami viszá élések történjenek.

Magyarázat

Először azt mondám hogy az Anyaszent egy ház meg akarta azal tartani a püspökséghez való tiszteletet., hogy némely szentelések tsak őket illesék, úgy mint az Apáturokot, királyokat. királynéket.

Azután azt mondám, hogy némely szentelések az olyan papokat illetik., akiknek engedelmet ad arra a püspök hogy a jó rend meg tartassék, és viszá élések ne történjenek. a jó rend hoza magával. hogy meg ne engedgyék azt, hogy olyan oltári ruhákat tegyenek a nép eleiben, a melyek nem volnának tisztességesek., hogy olyan képet, és keresztet tegyenek ki., a melyek illendők legyenek a jó rendhez., hogy a kápolnakot, és a tzintermeket tsak akkor szenteltyék meg, a midőn abban a rendben vannak, a melyben kel lenniük. hogy tsak őllyan harangokat szenteltyenek meg, a melyekre semmi illetlen dolgok ne légyenek fel metzve, és a melyek illendők legyenek ahelyhez., mind ezekről apüspököknek kel itéletet tenni, hogy pedig mindenek láttára semmit olyat ki ne tegyenek a mi nem a jó rend szerént volna, az Anyaszent egyház az ilyen dolgoknak meg szentelését apüspököknek meg tartotta, akik is adhatnak engedelmet ezeknek meg szentelésekre., valamely buzgó, tudos, és értelmes papoknak

5 Articulus

A szent olajak meg szenteléséről nagy tsötörtökön

K Nagy tsötörtökön mitsoda olajat szentel meg a püspök?

F 1. Az olajat, melyel meg kenik abetegeket: 2 a kereszteléshez való olajat., 3. abérmaláshoz való olajat, a melyet szent Chrismanak nevezik.

K Régi szokása szent olajakot szentelni?

F Ezt a szokást az Apostoli traditioból vettük., ugyan azt onnét is tudgyuk., hogy azoknak meg szentelése tsak az püspököket illeti.

E ki tettzik. 1. a leg régieb görög, és deák pontificalékból, az egész világon lévő Anyaszent¹⁴⁵⁵ egyháznak szókásiból. Iherosolymai, és Calvinus előtt nem lehetne mondani olyan Anyaszent egyházat mely ezt ne követte volna, 3. A szent Atyákból, és a leg régieb Conciliumokból.

K A romai pontificale azt hadgya hogy midön apüspök az olajakot szenteli tizen két pap legyen mellette oltári öltözetekben., azon kívül hét diaconus, és hét sub diaconus szolgállyanak, néki, a mise alatt., mitsoda oka lehet ennek a Ceremoniának.?

F E még arégi szokástól maradt. az Anyaszent egy házban., a mely szerént az Isteni szolgálatkor a püspök mellet sok egy házi renden lévöknek kellett lenni, és a papok kik mellette voltak, véle együt mondták a misét.

Magyarázat

Hogy meg lehesen jól érteni ezt a feleletet, azt meg kel tudni hogy régenten mikor apüspök misét mondot a jelen lévő papok mindnyájan mondták véle együt és mindnyájan azoltár körül voltak fel öltözve., ezt még követik a görög Anyaszent egy házban, a deák Anyaszent egy házban is ezt láttyuk követni amidön papokat, és püspököt szentelnek, a diaconusok, a sub diaconusok és az aláb valo renden lévök a mise alatt szolgálnak ki ki a maga rendéhez illendö köntösben., a mint ezt már meg mondtuk, a mise alatt szentelték a papokat püspököt. a fő Ceremoniák, és szentelések mind azon idő alatt voltak, a szent olajak szentelése mostanában is a mise alatt vagyon, valamint hogy a misekor ajelen lévő papok együt¹⁴⁵⁶ miveltek mindent a püspökkel, ugy a szentelésekben is együt miveltek mindent véle, azt láttyuk szent Pálnál hogy a kiket az Apostolok rendeltek, azokra a papok rájuk tették kezeket, emostanában is így vagyon az ordinatiókor, a jelen lévő papok mindnyájan az új papra teszik kezeket, és a Ceremoniában a melyet itt magyarázunk. mindnyájan az olajokra funak háromszor, és azokat köszöntik, valamint a püspök tselekeszik., ök őt ugy tselekesznek mondgya a pontificale romanum, mint a püspöknek Cooperatori, A papoknak, a püspökkel valo ez az egyeségek., jelenti azúj törvény béli papságnak egyes voltát; A diaconusok, és a sub diaconusok őt jelen vannak mint a kik az oltárnál szolgálok. ezek heten vannak, mivel az Apostolok csak hét diaconusokat választának, erre valo nézve sok fő régi Anya szent egy házakban csak hét diaconusok valának, régenten így volt romában is, ahol eleinte mindgyárt csak hét titularis Cardinalis diaconusok valának, a papok pedig ezen Ceremonia alatt tizen ketten valának. hogy inkább jelenthessék a tizen két Apostolok számát, a kiknek osztogatá az ur vatsoráját, a melynek is rendelésit. ugyan azon a napon szenteli az Anyaszent egy ház.

K Régi cérémoniáké azok amelyek élnek a midön az olajakot szentelik?

¹⁴⁵⁷ F Igen is mivel a leg régieb görög, vagy deák. könyvekben meg láthatni, kezdetét noha azoknak nem tudgyuk, de azt tudgyuk, hogy több ezer esztendőnél hogy ezek a Ceremoniák szokásban vannak.

K A püspök és a mellette valo papok miért funak háromszor a szent olajokra, a melyeket meg akarják szentelni?

F Azon Ceremonia által az Istent azon kérik hogy küldgye a szent Lélek erejét a szent¹⁴⁵⁸ olajokra, mivel midön akristus az Apostolinak adá a szent Lelket, rájuk lehelet., mondván *vegyétek a szent lelket.*

¹⁴⁵⁵ s: Cypr. epist. 69. ad Janua s. Basil. de spiritu sancto. Cap. 27. s. Aug. lib. 5: de baptis. Contr. donatis. Cap. 20. Conc. 2. Carthag. Can. 2.

¹⁴⁵⁶ 1 Tim. 4. 14.

¹⁴⁵⁷ sacramen s. Grego. ordo rom.

¹⁴⁵⁸ joan. 20. 22.

K A szent olajak meg szentelése után, miért mégyen elsöben apüspök, azután apapok. köszönteni a szent olajakot. mondván háromszor., *Ave sanctum Chrisma. Ave sanctum oleum., Üdvez légy szent Chrisma. üdvez légy szent olaj*, enem bálványozásé.?

F 1. Ez a Ceremonia mar szokásban volt a hatodik saeculumban, a mely időben abálványozásnak el rontásán igyekeztek., távul voltak tehát attól. hogy az Anyaszent egyház Ceremoniaiban valamely bálványozást elegyítsenek. 2. ez a köszöntés nem imadás, mivel szokás a képeket köszönteni, a szent könyveket, a reliquiákat, akirályok képeit, ágyait, de nem imádják. 3. Az a köszöntés nem a szent olajokat tekénti, hanem a kristust, és a szent Lelket.

6 Articulus.

A harangok szenteléséről.

K Régi szokásé az Anyaszent egy házban meg szentelni a harangokat.

F Mint hogy nem éltenek mindenkor a harangokkal. a nép esze gyűjtésére, azért a harangok meg szentelése sem lehet leg régieb szokás. Baronius azt tarttya, hogy 13 János pápa hozta ¹⁴⁵⁹ volna bé ezt a szokást. 968 ban de a bizonyos hogy a harangokat meg szentelték a hetedik saeculumban

K Mellyek azok a Ceremoniák a melyeket meg szentelik a harangokat?

F Az Anyaszent egy ház egy néhányat rendelt, a melyek igen szépek, 1. apüspök, vagy a pap akinek arra szabadság adatot, egy néhány féle soltárokat énekelvén, az Istennek irgalmaságát kéri, azután meg szenteli avizet, és a sót., a mellyeket esze elegyíti, és a szentelt vizel meg mosa, mind belöl. mind kívül a harangot.

2. A harangot meg keni hét szer, akeresztelő olajal. kívül, és négy szer belöl a szent Chrismával, és valahányszor meg keni, mind anyiszor mondgya, uram szenteltessék meg. ez a harang, az Atyának, a Fiunak, és a szent leleknek nevében, és ezen szentnek tisztességére, meg nevezvén a szentet, hogy meg lehesen különböztetni a harangot egyik a másikatól, a szent nevérol.

3 A püspök meg szentelvén aharangot, temjént szentel meg. melyet a füstölöben tévén, a füstölöt a harang alá teszi. azt már ennek a resznek a harmadik articulusában meg mondtuk hogy mi végre füstölik meg, mind azt a mit meg szentelnek,

4. Végtire az Evangyéliumot éneklük szent lukácsnál a tizedik részben., a melyben meg vagyon írva, hogy Maria akristus lábainál ülvén, halgattya vala az Isten szavait. ez által azt ¹⁴⁶⁰ akarják meg mutatni, hogy a harang arra rendeltetett, hogy a népet esze gyűjtse az Isten beszédinek halgatására,

Lehet ezeket a Ceremoniákat lelki képen az Anyaszent egy ház pasztorira szabni eképen.

1 A harangok magokban fent vannak fügesztve, hasonló képen kel lenni hogy ugy mondgyam ¹⁴⁶¹ a pasztoroknak is, az ég, és a föld közöt; szivek indulattya által, *a terra suspensi*. Mondgya szent Agoston, az irás öket az Izrael örizőjének nevezi, a kiknek mindenkor a hegyeken kel lenni., az az, hogy el kel vonni magokat avilágtól, és a menyekben kel lenniek lélekben.

¹⁴⁵⁹ Cardi Bona liturg. lib 1 Cap 20.

¹⁴⁶⁰ Card Bona in liturg. lib 1. Cap 22

¹⁴⁶¹ serm 2. in ps. 18. n. 17. Ézék. 3, 17, Isai 40, 9,

¹⁴⁶² 2. Az ő szavok mesze el hallatik valamint a Apostolokrol. mondgya szent Pál., hogy az ő szavok az egész földre el terjedet.

¹⁴⁶³ 3. A hiveknek tudokra adgyák köteleségeket, és őket atemplomban gyűjtik, azt mindenek tudgyák.. hogy ez a köteleségek apásztoroknak. is.

4 A szélvészeket el távoztattyák, apásztoroknak is el kel távoztatni ahivekről a lelki szélvészt, ¹⁴⁶⁴ oktatásokal, és imádságokkal, olyanoknak kel ő nékik lenni, mint aréz falaknak mondgyák aproféták, hogy az ur haragjának ellene ályanak,

Ez így lévén nézük meg lelki magyarázattyát külön külön a fellyeb le irt Céremoniáknak.

1 A harangot egészen meg mosák mind kívül, mind belől. a soltárok éneklése után, amelyekben az Istennek irgalmaságát kérik, ezel azt akarják hogy minek előtte az Anyaszent egy háznak pásztori méltóságára fel emeltessék valaki, szükséges hogy a meg mosatassék egészen büneiből. és meg tisztittassék a szent Léleknek ereje által, mind ezek az Isten irgalmaságából lehetnek meg

2 A harangot meg kenik a Catechumenusok olajával. hét szer, a mely jelenti a szent Léleknek hét ajándékot, mellyeket jelenti a szent olaj, a mely ajándékokot szükséges hogy a pásztorok vették légyen, hogy azokat osztogathassák másoknak is., azután aharangot meg kenik belől négyszer, a Chrysmával., ezt arra érthettyük. hogy a pásztoroknak szükséges tellyeseknek lenni az Isten lelkével, hogy aző szavoknak ereje, hasonló hasznot mivellyen lelki képen; mint a melyet mivel aharang szó testi képen, anégy szeri kenet jelentheti a felebaráti szeretetet, a melyel kel vigyázni apásztoroknak az egész földön lévő Anyaszent egyháznak hasznaira, minden tehetségekből azon kel nékik lenni, hogy el távoztathassák a lelki szélvészeket.

3 A harang alá, akenet után a füstölöt teszik ez a Ceremonia nagy igazságot ad előnkben, ugy mint, hogy a mely pásztorok meg kenettek a szent kenettel, azoknak szivekben kel hordozni a ¹⁴⁶⁵ hivek szükségét, és imádságát bé mutatván azokat az Istennek. mivel ők erre rendeltettek. ¹⁴⁶⁶ ők ahadak Istenének angyali, mondgya Malakias proféta az Angyaloknak pedig az egyik hivatalyok a, hogy bé mutassák az Isten széke eleiben a hivek könyörgését, ahivek imádságát pedig jelentik a jó illatu füstölök.

4. A Ceremonia végezetin az Évangyeliumot énekelik. a mely azt mondgya, hogy Maria akristus lábainál halgattya vala az Isten igéjít. ebből azt tanulhattyuk hogy a leg főveb hivatalyly atöbbi közöt egy papnak a, hogy esze gyűjtse a népet a templomban az Isten igéjének halgatására:

K A harang szentelésének Ceremoniáját lehete keresztelésnek nevezni.?

F Nem, mivel tsak az embereket keresztelik meg. ami pedig okot adot arra hogy aközség ugy neveze. nem egyéb, hanem hogy nagy hasonlatóság vagy onakereszttség és a harang szentelés közöt. mivel aharangot meg mosák, aszent olajakal meg kenik, és valamely szentnek a nevét adgyák reá, de nem tsak a harangokot., hanem atemplomokot. az oltárokat, is meg öntözik szentelt vizel, és meg kenik a szent olajakal, és valamely szent nevét viselik, mind azon által, a meg szentelésék Ceremoniáját nem nevezik keresztelésnek,

K kit illet aharangozás.?

¹⁴⁶² rom. 10. 18.

¹⁴⁶³ 1 Cor 9. 16.

¹⁴⁶⁴ jerem. 15. 20 Ézék 13. 5

¹⁴⁶⁵ Cap 2. 7.

¹⁴⁶⁶ Tob. 12. 12. apoc. 8. 4. ps. 111 2. Apoc 5. 8.

F Régenten tsak apapok harangoztak, szent Benedek regulája szerént. Cap 47. a Abbásnak kel harangozni, vagy valamely más személynek a barátok közül, mostanában a harangozást igen tsekély dolognak tarttyák, noha az Anyaszent egy ház szándéka a volna, hogy valamely Clericus harangozon leg aláb az olyan harangokal. a melyek nem igen nagyok.

7 Articulus

A Templom és az oltár szentelésének. Cérémoniáirol

K Miben áll a templom szentelésének Ceremoniája?

F Ez a Ceremonia leg hoszab, és leg szeb atöbi közöt eszerént megyen végben.

A püspöknek, a ki atemplomot fogja meg szentelni, és ahiveknek. akikért szentelik, annak előtte valo napon böjtölni kel.

A mely reliquiakot az oltár alá fogjak tenni, azokat annak előtte valo nap, a püspök bizonyos edényben tévén sok bizonyságok előtt, az edényt bé zárja, azután areliquiakot sátor alá teszik, egész éttzaka ót marad, a templom mellet., a melyet meg akarnak szentelni, ót soltárokat énekelnek, ugyan ót is mondgyák el a matutinumot, és a laudest

A templom falaira két felöl az oltártól fogvást a kapuig, tizen két keresztet irnak, mindenik felöl hatot, és a keresztok alá egy gyertya tartot tesznek, ahová gyertyákat tehesenek.

A templom szentelésének napján igen jó regel a püspök atemplomban megyen, és rendelést teszen mind azokrol. a mik a Ceremoniahoz kívántatnak, akeresztok alat lévő gyertyákat meg gyutattya, és atemplombol ki megyen. mind azokal., a kik véle vannak. és tsak egy diaconus marad atemplomban, a ki belöl bé zárja atemplom ajtaját.

A püspök azután a Clericusokal. és a népel. azon helyre megyen ahol a reliquiak vannak ót ahét penitentiális soltárokat el mondgyák, és az alat az oltári ruhakban fel öltözik

A soltároknak vége lévén, apüspök. aclericusokal. és az egész népel. a templom kapujához megyen. ót a szent Lelket segítségül híván, mindenek le térdepelnek és a szentek litaniáját el mondgyák.

A litania után apüspök vizet szentel., elsöben magára hinti, a Clericusokra, a népre, azutan körös körül a templom falaira, és a tzinteremre, a meg lévén a templom kapuja eleiben vissza mégyen, és ót imádságokat mond el, a melyekben az Istent kéri hogy gondviselése alá vegye a templomot., agonosz léleknek, abban valo lakását meg ne engedgye, hanem hogy abban a szent Lélek által. tisztán, és szabadosan imádtassék és szolgaltasék

Az imádság után apüspök apaltzájával meg üti akaput, mondván ezeket a szokot a 23 soltárbol, *Attollite portas principes vestras, et elevamini portae Aeternales et introibit Rex Gloruae Nyissátok meg ati fő kapuitokot, az örökké valo fő kapuk nyillyanak meg, és hadd mennyen bé aditsőségnek királya.* A diaconus a templomban lévén, ugyan azon soltárbol feleli. *quis est iste Rex Gloruae, kitsoda az a ditsőségnek királya.?* apüspök erre mondgya *Dominus fortis et potens, Dominus fortis in praelio. Az erös, és hatalmas ur, a hartzon valo hatalmas ur.*

A diaconus atemplom kapuját meg nem nyitván. azután apüspök másod szoris szentelt vizet hint környül a templom falaira, és atzinteremre, azután viszá tér a templom kapujához., és az Istent kéri, hogy egyeségben. és békeségben tarttsa meg mind azokat kik azon egy pásztor alat fognak azon templomban esze gyülni, az imádság után másodszoris meg üti páltzájával a kaput. és mondgya valamint először. *Attollite portas&c.* a diaconus hasonlo feleleteket ad, de a kaput meg nem nyitgya.

A püspök harmadszor is a templom falaira szentelt vizet hint, körös körül. és a templom kapuja eleiben viszá tervén az Istent azon kéri hogy a gonosz lélek a templomból ki menyen, és hogy a békeségnek Angyala menyen bé véle együtt atemplomban., azután harmadikszor meg üti páltzájával a kaput. mondván. *Attolite portas &c* a diaconus ujolag feleli *quis est iste Rex Gloríae.* erre a püspök feleli az egész Clericusokkal. *Dominus virtutum ipse est Rex Gloríae. aperi, aperi, aperi.* a püspök a páltzájának végivel keresztet tsinál a kapu küszöbjére, mondván, a keresztnek jele elöt. a gonosz lelkek el tünyenek., akapu meg nyilik, és a püspök a Clericusokkal bé megyen. a nép pedig mind kívül marad. apüspök bé menyén mondgya. *pax huic domui. békeség ennek aháznak* az egész Clericusok ugyan azt kéri az Istentől., azután apüspök le térdepel. a templom közepiben, és a veni Creatort ének szoval el kezdi, az alat még a Clericusok a hymnust énekelik. hamvat hintenek a pádimentumra., egyik végétől a másikáig a templomnak. kereszt formára, a melyet szent András keresztének nevezik. ide aláb meg mondgyuk hogy miért hintik a hamvat

A hymnus után, a szentek litániait el mondgyák, a melyeknek a végin apüspök azon kéri az Istent hogy méltóztassék azon helyben lakni, küldgye szent Angyalát annak örízésére., áldgya, és szentellye meg azt a templomot. és az óltárt, a melyeket az ő szent nevének ditséretire szentelik meg, a szentnek neve alat

Az imádság után. a benedictust kezdik énekelni, hálákot adván az Istennek Zakariasal együtt akristus meg testesülésiért., ezen ének alat pedig a püspök apáltzájának végivel le írja a hamuból tsinált linéára az egész görög betüket, a második linéára a deák betüket, úgy hogy eza két féle alphabetum. szent Andras keresztinek formájára esik, minden alphabetumnak az első betüje a templomnak az egyik szegeletén kezdődik, és az utolsó betü amás szegeletin végeződik, a püspök azután az oltárhoz megyen a mellyet meg fogja szentelni, és ezeket a verseket mondgya három szor a 69 soltárból. *Deus in adiutorium meum intende. a clericusok felelik három szor; Domine adjuvandum me festina*

Azután apüspök vizet, sót, hamvat, és bort szentel. és ezeket esze elegyíti.

A püspök azután az oltár szenteléséhez fog. ez okáért az oltár előtt el kezdi a 42 soltárt énekelni, *Judica me Deus* és amég ezt énekelik., az alat az ide fellyeb említet szentelt vízben mártván hüvelykét., ött keresztet tsinál az oltár táblájára. egyet a közepire, és négyet a négy szegeletére., valahány szor keresztet tsinál., mind anyiszor mondgya ezen imádságot, *szenteltessék meg ez az oltár. a mindenható Istennek tiszteletére. a Boldogságos szüz, és a szentek tiszteletire, és ilyen szentnek. N N. emlékezetire.. Atyának. Fiúnak és szent Lélek Istennek nevében.*

A püspök azután hét szor meg kerülván az oltárt mindenkor szentelt vizet hint reája, és az alat az 50 soltárt énekelik. *Miserere.* atemplomot belöl meg kerülüli, szentelt vizet hintvén a falaira, és a padimentumára, és az alat a 121. a 67. és a 90. soltárokat énekelik,

A püspök azután három féle imádságokat mond el; amelyekben az Istennek. kegyelmét, és irgalmaságát kéri, mind azokra., akik abban atemplomban mennek könyörögni.

Ennek vége lévén, a püspök szentelt vizet tölt a mész köziben, és abban fövenyet, ezeket jól esze elegyítvén meg szenteli, emire való lészen. meg láttyuk ide aláb.

A püspök azután. procesioval mégyen a clericusokkal a helyhez. a hol a reliquiak vannak. hogy azokat a templomban vigye, mind oda menet. mind viszá jövet soltárokat énekelnek.

Midön pedig a processio atemplom kapujához. érkezik. a chorus ót marad, hanem a püspök a papokkal kik a reliquiákat a vállakon viszik, és a népel. kívül a templomot meg kerülüli. és a processio alat. a nép a kyrie eleisont énekel. kérvén az Isten irgalmaságát.

A püspök atemplom kapuja eleiben érkeztén, őt a népnek, atemplom szenteléséről. az egy hazi jóságok meg tartásának kötelesegről., és a tized meg fizetéséről valo oktatásokat adván., el olvastattya a Conciliumoknak erről valo decretumit.

Ennek vége lévén. apüspök imádságot mond el. a melyben az Istent kéri hogy méltóztassék kegyelme által abban a házban bé menni, azután a szent Chrismával. meg keni a templom kapuját. mondván, *Atyának, Fiunak, és szent Lélek Istennek nevében kapu meg áldasál., és meg szenteltesél, és légy ami Urunk Istenünknek gondviselése alatt, kapu légy uttya az üdvességnek, és abékeségnek, kapu légy békeséges kapu, a mi urunk Jesus kristus által a ki magát kapunak nevezte lenni, a ki áll, és uralkodik az Atyával. és a szent Lélekel.*

Azután mindnyájan bé mennek procesioval és körül járvák a templomot. areliquiakal., ameg lévén a reliquiakot le teszik az oltár mellé., a 149. és a 150 soltárokat énekelik., azután apüspök imádságot mond el. a melyben kéri az Istent hogy annak a helynek szentelése örökös légyen. azután meg szenteli. a szent olajakal a helyet a hová teszik areliquiakot az oltár alatt, mondván ezeket a szokot mikor meg keni, hogy eza koporso meg szenteltessék *az Atyának, Fiunak, és szent Léleknek nevében.*

Azután akövet is a melyel bé zárja akoporsot meg keni, mondván hogy ez akö meg szenteltessék. *Atyának, Fiunak, és szent Lélek Istennek nevében.*

Ezen kövel bé zárja azután akoporsot, és körül a meg szentelt mészből teszen; a kömives a többit el végezi, az után ismét meg keni a szent Chrismával. a követ., mondván, hogy ez az oltár bé záratassék és meg szenteltessék. *Atyának, Fiunak, és szent Léleknek nevében*

Azután mindenüt meg füstöli az oltárt, és azon kéri az Istent, hogy az ő imádsági az ő széke eleiben fel hassanak, valamint akedves illatu füst, és hogy irgalmaságal legyen mind azokhoz kik áldozatot ajánlanak., vagy akik részesülnek abban az áldozatban. azon az oltáron, azután apüspök őt keresztet tsinál a füstölövel az oltáron, egyet a közepére, és négyet, a négy szegeletire.

Azután a füstölöt egy papnak kezében adgya, aki szüntelen körül járván az oltárt füstöli azt mind adig. valamég az oltár szentelése Ceremoniáinak vége nem lészen. a chorus a 83 soltárt énekel. és az alatt apüspök az oltáron lévő kö táblára irot ött keresztet meg keni a Catechumenusok olajával., mondván mindenik kenet után, hogy ez a kö meg szenteltessék az *Atyának, Fiunak, és szent Léleknek nevében, az Istennek tiszteletire, a Boldogságos szüznek, és a szenteknek tisztetégre, és ilyen szentnek N.N. emlékezetire..*

Az imádságok után a 91 soltárt énekelik, a püspök ismét meg keni, és meg füstöli az oltárt., azután a 44 soltárt énekelik. az alatt apüspök ujontában meg keni ött ször a szent Chrismával. ugyan azon helyeket az oltáron. meg füstöli, és az imádságokat el mondgya, azután a 45 soltárt énekelik, az alatt a püspök a Catechumenusok olajából, és a szent Chrismából az oltára tölt. és esze elegyitvén, azal meg keni egészen az oltár tábláját, a 86 soltárt énekelik, a mely után apüspök arra inti anépet hogy kérje az Istent, hogy áldgya és szentelye meg azt az oltárt. a melyet meg kenték a szent olajal., és hogy tekéntsé kedvesen mind azokat az ajándekokat amelyeket azon ajánlanak. azután a 147 soltárt énekelik, és holmi verseket a szent irásból, a melyekből meg láthatni. hogy ezeknek a Ceremoniáknak a leg főveb részei titkosok.

Az alatt apüspök, atemplom falaira irot 12 keresztet meg keni a Chrismával. mondván mindenik kenet után, *hogy ez a templom meg szenteltessék. Atyának, Fiunak. és szent Léleknek tiszteletére, a Boldogságos szüz, és a szentek tisztetégre, ezen szentnek, N.N. neve alatt, és emlékezetire.* mindenik keresztet meg füstöli. három ször akenet után.

A püspök azután az oltár mellé megyen., és azt meg füstöli, az imádságot el végezvén. huszon ött darabocská temjént meg szentel. és azokat kereszt formára a kö táblán lévő ött keresztkekre rakja, és mindenik keresztre egy kis gyertyát teszen, és az alat, az imádságokat el mondgya,

A püspök azután egy néhány féle imádságokat mond el, a melyekben az Istennek áldását kéri az oltárra, azt el végezvén az oltárhoz való fejér ruhákat, edényeket, öltözeteket. meg szenteli, és ezt a Ceremoniát a szent mise mondásal végezi el. a melyet maga mondgya el. vagy pedig maga előtt mondattya el másal. hogy ha fáradságát érzi.

K Régi szokásé a templomokat meg szentelni?

F Annak kezdetit nem tudgyuk., hanem a negyedik saeculumban láttyuk hogy már szokásban volt. az időtől fogvást a bizonyos hogy mindenüt követik. tehát a szent Agoston tanítása¹⁴⁶⁷ szerént való hogy ezt a szokást az Apostoloktól Vettük.

K Hat az oltárokat meg szentelni régi szokásé?

¹⁴⁶⁸ F Ezt is az Apostoloktól vettük, kezdetit annak nem tudgyuk., hanem hogy a negyedik saeculumban már mindenüt szokásban volt.

8 Articulus

A Templom, és az oltár szentelésekor való legg főveb Ceremoniáknak magyarázattya

K Az Anyaszent egy ház miért rendelt anyi imádságokat és Ceremoniákat a templom szentelésire?

F Azert hogy meg mutassa menyi sok fáradságokban és szenvedésekben tölt akristusnak lelki épületnek fel állítása., a melynek ő a fő Áts mestere. fundamentum béli köve, és annak meg szentelője,

Magyarázat.

Az épület a melyet a püspök meg szenteli, a lelki épületet jelenti és képzeli, amint már ezt¹⁴⁶⁹ meg mondottuk másut. *Mi vagyunk* mondgya szent pál. *az a lelki épület., kik aproféták, és az Apostolok. fundamentumokra építettünk., melynek belső szegelet köve a kristus., kiben az egész alkotmány szép rendel rakatván nevededik hogy légyen az urnak szent temploma*

Erre a mondására való nézve szent Pálnak. rendelte tehát az Anyaszent egy ház hogy a köből való templomok meg szentelések Ceremoniái oly titkosok legyenek, és hogy képzellyék a lelki templomnak meg szentelésit.

Azt mondám hogy a templom szentelésinek Ceremoniái, tsak nem mind titkosok, mivel vannak olyanok, a melyeknek betü szerént való értelmek vagyon. valamint eki tettik az imádságokból., azért rövideden tsak azokat a ceremoniákat teszem fel. a melyeknek lelki értelmet adhatni.

K Miért kel a püspöknek és anépnek böjtölni a Ceremonia előtt való napon.?

F Az Anya szent egy ház böjtöl készül minden féle nagy munkáihoz, meg akarja azt velünk értetni, hogy szenvedésel kel ahoz a nagy örömhöz jutni, a mely a menyei lelki épületben léssen.

¹⁴⁶⁷ lib 4: de bapt. cap 24. s. Athanas. in Apolog. ad Imp.

¹⁴⁶⁸ Constantium. Euseb. lib 15 de hist Eccl. Cap 3. s. Ambr epist 7. 5. 60. a faelicem. s. Ambr. epist 22 ad soror. s. Hier Contra vigilantium s. Aug lib 20 Contra faustum. Cap 21

¹⁴⁶⁹ Efes. 2. 19.

K A mely reliquiákat az oltár alá akarják tenni, miért teszik azokat annak előtte való napon sátor alá a templom mellé?

F Azert hogy könnyebben vihesék azokat a templomba. ameg szentelése után., ezel azt akarják velünk meg értetni, hogy ugy kel eföldön élni mint idegennek.

Magyarázat.

Már azt meg mutattuk mikor az oltárol szollottunk., hogy az oltár akristust jelenti, és hogy a szentek reliquiáit az oltár alá azért teszik. meg akarják azal mutatni, hogy a szentek meg egyesültek, és testesültek a kristusal menyégben.

2 Szent pál meg akarván nekünk mutatni. hogy nem it vagon ami hazánk, és hogy idegenek¹⁴⁷⁰ vagyunk eföldön, azt mondgya. hogy ugy vagyunk eföldön atestben valamint egy sátorban

K Mit teszen atizen két kereszt a melyeket a falokra irtanak, és az gyertyák a melyeket azok alá tesznek,?

F Azok jelentik az Apostolokat, kik el terjesztették az egész világra, az Evangyéliumnak világosságát. és a keresztnek tudományát. szent János azt mondgya látásiban hogy a menyei Jerusálem falainak tizen két fundamentuma vagon., és hogy azokra a falakra a tizen ket Apostol nevei valának írva:

K Miért gyujtják meg a tizenkét gyertyákat minek előtte a Ceremoniákat el kezdgyék?

F. Az által azt akarják velünk meg értetni hogy a menyei templom azután állatot fel; minek utánna az Apostolok evilágra el terjedvén, az Évangyéliumnak világosságát el hintették volna.

K A püspök miért hint szentelt vizet a templom falaira három szor.?

F Hogy azoktol a gonosz lelkeket el távoztassa.

K A püspök miért zörget három szor akapun minek előtte bé menne atemplomban., és miért nem nyitják meg néki mindgyárt akaput?

F Hogy meg lássuk mitsoda sok fáradság után ment bé akristus ditsőségiben, és mint egy erőszakal, és hogy sok zörgetés után lehet bé menni amenyei templomban.,

K Mit jelent atemplomban valo menetele apüspöknek?

F Jelenti akristusnak menyben valo menetelét minek utánna meg gyözte volna apokolbéli eröt

K Miért hogy apüspök egyedül megyen a ministerekkel atemplomban hogy el kezdgye a szentelést. és miért végezi el tsak akor a szentelést amidön az egész nép bé ment volna véle együt.?

F Ennek abetü szerént valo oka, a, hogy ha mindgyárt az egész nép véle együt bé menne, nem vihetné oly tsendeséggel végben a Ceremoniákat a szoroság miat, de ebből azt is tanulhattuk, hogy akristus, az első, menyben menetelekor tsak egy részit vitte fel magával azoknak. akikből áll a lelki épület, és annak az épületnek meg szentelése tsak akor végeződik el., a midön az épülethez valo élő kövek együt lesznek, a kiket bé mutattya az ő Attyának, a melyet akor viszi végben a midön minek utánna meg ítélte volna azeleveneket és aholtakat, az egész Anyaszent egyházal mégyen bé gyözedelmesen menyekben

K Mit jelentnek a görög és a deák betük amelyeket a püspök ír a pádimentumra kereszt formára, a midön a benedictust enekelik.

¹⁴⁷⁰ 2 Cor. 5. 4,

F Jelenti azt, hogy a krisztus a kereszttye által egy népé tette mind azokat a nemzeteket, kik annak előtte nagy külömbözesben voltak. magok közöt, hogy mindnyájan csak egy templomok legyenek, a mely az Istennek szenteltessék, ugyan ezért is írjak kereszt formára a betüket, mint hogy pedig a görög, és a deák nyelv leg inkább voltak el terjedve., az Anyaszent egy ház a két nyelv alá foglalja a világon lévő nyelveket akkor pedig a Benedictus énekét énekelik. mivel az akrisztus meg testesüléséért való hálaadásnak éneke

K Mit jelent a víz, abor, a só, és ahamu a melyeket apüspök meg szentelvén esze elegyíti., és azal az oltárt, és a templom falait meg hinti?

F A víz akrisztus emberségit jelenti, abór az ő Istenségét, ahamu ahalált., a só, arodhadatlanságot, ez a négy féle dolog együt jelenti a krisztust, Istent, és embert, a meg holt, és fel támadot krisztust, mivel csak ő általa tisztulhatunk úgy meg, hogy az Isten templomáva lehesünk.

K Mit jelent az oltáron lévő kö tablára írot ött kereszt a melyeket a püspök meg keni egy néhány szor a szent olajakal.?

F Az oltár amint azt meg mondtuk szent János után a krisztust jelenti, az ött kereszt jelentheti az ő szent sebeit, az olaj a szent Léleknek kenetit, a mint hogy ötöt krisztusnak nevezik, az az fel kenetetetnek,

K A nép miért enekeli akyrieleisont a midön apüspök procesioval járja körül a templomot a reliquiákal?

F Azért hogy követnünk kel ez életben aszenteket az ő, és a mi fejünk akrisztus Jesus gondviselése alat, akinek képit viseli a püspök, és hogy csak az Istennek irgalmaságából mehetünk bé utannok menyekben

K A püspök miért zárja azoltár alá aréliquiákat?

F Azt akarja azáltal meg mutatni, hogy a szentek anyira meg testesültek a krisztusal, hogy úgy mondván egyek ő véle.

K Miért füstöiik szüntelen az oltárt mind addig még vége nem lészen a szentelésnek,?

F Azt akarják azal meg mutatni, hogy valamég a menyei épület el nem végezödik,¹⁴⁷¹ agyözedelmes Anyaszent egyház szüntelen ajánlya mind adig mennyekben a krisztus előtt, aki is az Istennek oltárja, a hiveknek imádságit mint kedves illatu temjént.

K A püspök miért teszen égő gyertyyákat az oltáron lévő ött keresztekre temjénel együt?

F Az imádságokbol meg láthatni annak okait, a püspök az egész népel akkor le térdepelvén, a szent Léleknek segítségit kéri, és hogy az Isten kedvesen vegye a hiveknek imádságit; valamint ajó illatu temjént, adván nékiek kegyelmét a szent Áldozatban., méltan való részesülésre, és hogy el érhesék az örök életet akrisztus által.,

K Miért hogy nem csak az Isten tiszteletére, hanem még a Boldogságos szüz, és a szentek tiszteletire is szentelik a templomot és az oltárt?

F Azért hogy abbol meg láthasuk a Boldogságos szüznek és a szenteknek nagy egyeségeket akrisztusal., és ő általa a szent Háromságal.

K Miért adgyák valamely szentnek anevét a templomra és az oltára?

¹⁴⁷¹ Apoc. 5. 8.

F 1 Azért hogy meg különböztethesék azon név által egyik templomot és oltárt a másikatól.
2. hogy olyan gondviselőt adgyanak a krisztus mellett azoknak, a kikért szentelik a templomot és az oltárt., akit különösen híhassák segítségül.

K Miért végezik el a templom szentelésinek Cérémoniáit a szent Mise áldozatján?

F 1. Azért hogy a leg nagyobb, és a leg dicsőségesebb Áldozaton végezödjék el. a templomnak szentelése.

2. Azért hogy midőn a krisztus el végezi amennyben lévő épületnek meg szentelésit világ végén, annak a templomnak nem leszen az után más foglalatosága hanem hogy szüntelen ajánlja magát az Istennek a krisztus által, ötet imadgya, és dicsérje, örökké, az Anyaszent egy ház ugyan ezt is kezdi el még itt a földön aszent Áldozat által, ajánlván magát az Istennek. a krisztus által, a krisztusban, és a krisztusal., meg láthatni a templom Cérémoniainak magyarázatját bizonyos auctornak könyvében. a melyet nevezik Gemma Animae.

9 Articulus A szentelt vizről.

K Régi szokásé az Anyaszent egyházban a vizet meg szentelni.?

F Már azt másut meg mondtuk hogy az Anyaszent egyház meg szenteli mind azokat valamiket a szent dolgokra akarja fordítani. ezt a szokást pedig szent Basilius szerent az ¹⁴⁷² Apostoloktól vettük. Baronius a 131 esztendőről irván meg bizonyítja hogy ezt a szokást az Apostoloktól vettük.

K Miért szentelik meg avizet?

F Azért hogy az imádságoknak erejek által az ördögnek ne legyen semmi hatalma azokon a kikre hintik azt a vizet, hanem a szent Lélek lakozék azokban kegyelme által, ezeket kéri tehát az Anyaszent egy ház az Istentől a midőn avizet meg szenteli.

K Miért elegyítették meg a szentelt sóval a szentelt vizet?

F A só aböltseséget, és az okoságot jelenti, valamint a krisztus mondgya, aviz pedig a fejérséget. és a tisztaságot, az Anyaszent egyház esze elegyítvén ezt a két félét., azt kéri az Istentől azoknak, kik azal meg hintik magokat, hogy a szent Lélek meg tisztítván őket adgya beléjük a galambnak együgyűségét, és tisztaságát, és a kígyónak okoságát.

K Miért szentelnek vizet minden vasárnapon?

F Azért hogy aból avizből ki ki ahivek közül a maga házához vihesen.

K Miért hintenek leg először szentelt vizet az oltára, és az után a népre?

F Az által azon kéri az Istent hogy a gonosz lélek onnét el távozzék. és kísérteteket ne okozon az Isten szolgainak, hanem a szent Lélek áldgya meg, és vegye el a hivek ajándékait:

K Miért hintenek szentelt vizet anépre mise előtt?

F Azért hogy meg tisztítván az Isten kegyelmét kérjék arra hogy a gonosz lélek ne kísértse anépet a szent Áldozat alatt, hanem a szent Lélek erősítse meg őket kegyelmével.

K Miért énekelik az 50 oltárt midőn anépre szentelt vizet hintenek.?

¹⁴⁷² lib de st. spiri Cap 27. Const Apost lib 8 Cap 29.

F Mert abban az soltárban Dávid arra kéri az Istent hogy mosogassa és tisztítsa meg büneiből; a nép is hasonló képen azont kéri az Istentől.

K Miért tesznek szentelt vizet a templomok ajtaján belül?

F Hogy a hívek szentelt vizet vévén az Isten kegyelmét kérjék hogy tisztítsa meg őket bünökből.

K Régi szokásé a?

F Régenten a templomok előtt ahol lehetet tsorgok voltak, vagy nagy edényekben vizet töltöttek. úgy hogy ahívek minék előtte a templomban mentenek meg moshatták kezeket és szájokat. eszükséges volt abban az időben, mivel ki ki a maga kezéből Communicalt, az edényekben lévő vizet pedig meg szentelték, ettől vagyton tehát az a szokás hogy a templomok ajtajánál szentelt vizet tartanak

K Mitsoda haszonra kel fordítani a szentelt vizet?

F Igen hasznos magunkot meg hinteni véle midön fel kelünk, és le fekszünk, az imádság előtt, amidön kísértetben vagyunk., valamely nagy szélvészkor, meg kel azal hinteni a beteget, ahalottakat, és ahelyt, ahol a gonosz lélektől tartanak.

K Mitsoda szándékal kel szentelt vizet venni?

F Hittel, és töredelmeségel, mert hit nélkül annak aviznek hasznát nem érezük., töredelmeségel, mert meg mosván magunkot azon vizel, kegyelmet nyerünk, a meg tisztulásra, töredelmeség nélkül pedig a nem használ, mivel az Isten meg nem botsattya büneit azoknak: kik töredelmeségel penitentiát nem tartanak

K Miért hintenek szentelt vizet aholtakra, és a temető helyekre?

F Azért hogy az Isten méltóztassék meg tisztítani ahívek lelkét, kik békeségben nyugosznak, hogy könyebittse szenvedéseket és töltse bé őket lelkének jelen valo létével.

XVIII Rész A Processiókrol

Első Articulus
A processióknak eredetéről, azoknak külömb külömb
féle voltárol, és hogy mitsoda szándékal tselekeszi
azt az Anyaszent egy ház.

K Régi szokásé a butsu járás?

F Már azt szokásban láttyuk az Anyaszent egyházban az első üldöztetések után anegyedik saeculumban., de sött még az ó törvényben is látunk eröl példát

A szekrénynek a kariathiarim városából az obédédom házához valo vitele, és onnét azután a¹⁴⁷³ Hebron városában, amint ezt láttyuk akirályok második könyvében. 5. és 6. evalóságos procesio volt Antiochiában nagy processióval vitték bé a szent Babylas testét Julianus apostata idejében. eröl az egész historicusok emlékezetet tesznek.

¹⁴⁷³ Zozomen. lib 5. Cap 19. Theodoret lib 3. Cap 10. s. Chrys. serm. 1. de st. babyl.

Mediolanumban hasonló nagy procesióval. vitték bé szent Ambrus idejében a szent Gervasius és protásius tetemet, ugyan azon alkalmatossággal. nagy tsuda is történék, mivel egy vak a¹⁴⁷⁴ tetemekhez érven, azonnal látni kezdte, ezt a processiót, és tsudát mind szent Ambrus, mind szent Agoston le írják, mint jelen való bizonyosságok,

K Hogy kezdődének a processiók, és mi ada okot ezekre a Ceremoniakra?

F Termeszett szerint való okokból kezdődének, 1 Midön valamely szent Mátyroknak atestekre találtak, a kik rejtékben valának, az üldözésekben; azokat nagy Ceremoniával és ének szoval. vitték a templomban., hasonló képen tselekesznek vala a midön valamely nagy¹⁴⁷⁵ okból egy helyről a másikára kelletet vinni a szent tetemetet.

2. A midön apüspök Ceremoniával áldozot a papok kik véle együtt áldoztanak., a Diáconusok, sub Diaconusok, és mindnyájan az egyháziak, aházához mentenek, és procesióval kísérték a templomban ének szoval.

3 Ugy is történt gyakorta hogy apüspök a maga diocesisében más templomokban is el ment Ceremoniával való Misét mondani., olyankor az egész Clericusok és a nép oda el kísérté ötet az uton mindenüt imádkozva és ének szoval mentenek., mind adig atemplomig ahol az Isteni szolgáltnak kelletet lenni. és onnét procesióval tértenek viszá.

4 A közönségesen való nyomoruságoknak idejében., renden kívül való könyörgések valának olyankor pediglen valamely martyrnak a temetőjéhez, vagy valamely más helyekre mentenek, ahol az Isten különösön mutatta ki kegyelmeségit és hatalmát. az olyan helyekre pedig procesióval mentenek. és ugy is tértenek viszá. soltárokat énekelvén. az ilyen processiókat pedig litániáknak nevezték. az az, esedezéseknak, ugyan mostanában is így nevezik. a procesiókat, a szentek litaniáinak ezért is nevezik azt az imádságot, amelyet már régtől fogvást szoktak mondani a procesiókban

5 Midön valamely püspök vagy fejdelem ment leg először valamely városban, olyankor keresztel mentenek eleiben. és procesióval kísérték ének szoval atemplomban, valamint mostanában is tselekesznek,

6 Az Anyaszent egy ház szokása a volt mindenkor hogy ahol testet procesióval vitték¹⁴⁷⁶ atemplomban. és onnét az Isteni szolgáltnak után atemető helyre.

Ezekből láttyuk tehát a procesióknak eredetit. és hogy azok mi végre rendeltettek, avirág vasárnapi. gyertyya szentelő, ur napján, aváros körül, vagy a mezön való procesiók, a melyek vagy az örömet, vagy a penitentziát jelentik, avasárnapokon. és nagy Innepeken való procesiók rend szerint való procesiók, és sok helyeken statio nélkül viszik végben.

K Mitsoda az Anyaszent egy ház szándéka ezek iránt a procesiók iránt?

F A procesiók külömb félék lévén, az Anyaszent egy háznak ís azok iránt külömböző a szándékja, mivel nem mind egy vegre rendeltettek.

1. Már szollottunk az Ur napján, virág vasárnapján, és a gyertyya szentelő innepén való procesiókrol, nézd meg az innepeket.

2 Midön az Anyaszent egyház procesiókat jár a mezön, a város körül, arra a végre tselekeszí hogy az Isten meg áldgya a földnek gyümölcsit, ahazakot amelyek mellet el megyen, és a személyeket kik azokban laknak.

¹⁴⁷⁴ s. Ambr. epist 22 ad soror. s. Aug. lib 9 de conf. cap 7. de Civ Dei lib 22 Cap 8. Gretzerius de proces. Eccles.

¹⁴⁷⁵ Nicephorus lib 13. Cap 8. Conc laodic Can. 56.

¹⁴⁷⁶ de Const Apost lib 6 Cap 30 s. Aug. serm. 32 de verbis Apost

K A püspökök miért rendelnek rend kívül való procesiókat aközönségesen való szükségekben?

F Meg láttuk már ide fellyeb az ilyen procesióknak eredetit, azért könyü annak által látni az okát, aközönségesen való szükségekben a püspökök a népet arra indittyák hogy minden képen a menyiben lehet az Isten haragját meg engesztelje. ugyan arra avégre is rendelik arenden kívül való böjtököt, imádságokat., intvén mindeneket az alamisnálkodásra, az oltári szenttséget ki teszik [ki-teszik], és magok is anépel procesiót járnak.

K Miért járnak több procesiókat ahusveti napokban. mint sem más idökben,?

F 1. Azért hogy meg emlékezünk arol hogy a kristus egy néhány szor meg jelent az Apostolinak fel támadása után, menyben menetelég, 2 azért hogy az Istennek áldását kérjük a földi gyümölcsökre, amelyek abban az idöben vannak leg inkább veszedelemben.

K Miért hogy sok helyeken nagy solemnitásal való procesiókat járnak Aldoza tsötörtökön?

F Azért hogy meg mutasák a kristusnak azon a napon nagy ditsöségel való menyben menetelét., ugyan ezen okbol szoktak lenni nagy procesiók nagy Boldog Aszony napján. mivel szent István király a Boldogságos szüz gondviselése alá ajánlotta a magyar nemzetet

2 Articulus

A procesionak rendéről.

K Miért hogy sok helyeken a procesiókban tsengettyük vannak, a melyekel szüntelen tsengetnek?

F: Azért hogy mesze meg hallyák hogy a processio mégyen és hogy a kik jelen nintsenek oda mehessenek ez okbolis szoktak harangozni, mind ott a honnét a processio meg indul, mind ott a hová mégyen

K Miért visznek hoszu keresztet, vagy zászlót, vagy képet?

F Azal meg akarják mutatni hogy a hívek akristus keresztének zászloja alat járnak.

K Miért hogy sok helyeken akereszt előtt az Évangeliumot. és szentelt vizet viszik?

F Az Evangyéliumot azért viszik hogy meg mutasák azal., hogy a keresztényeknek kalauza az Isten Igéje. aszentelt vizet pedig azért hogy azal meg hintsék a helyeket ahol el mennek

K Miért hogy sok helyeken égő gyertyákat visznek a kereszt mellett?

F Azal azt akarják meg mutatni, hogy a fel feszitetet kristus a világ világosága.

K Miért hogy a nagy procesiókban akereszt előtt füstölöt visznek.?

¹⁴⁷⁷ F. Azal azt akarják, hogy a hívek mindenüt a kristusnak jó illattyát hordozák, szent Pál szerént.

K. A procesiókban miért mennek elöl az iffiu Clericusok, és a fellyeb való renden lévők utánok?

F Ezt a Ceremoniát a világi szokás hozta bé, midön valamely Fejdelmet kísérnek, olyankor maga a töb urak után szokot járnai, ezen okbol is szoktak a Clericusok az oltári szenttség előtt menni a procesiókban.

K A nép miért megyen a Clericusok után?

¹⁴⁷⁷ 2 Cor. 2. 15.

F A természet szerent valo dolog hogy a nép kövesse pásztorát.

K Miért hogy rend szerént aprocessio nem azon az uton tér viszá mint a melyen el indult?

F Azért hogy annál töb helyekre nyerje az Isten áldását.

K Mit kel tselekedni a procesiokban?

F Arra réa kel emlékezni hogy azIsten azt akarja hogy ötet lélekben és igaságban imádgják, és hogy nem keresztyén, hanem, sidó modgyára tselekeszik, a ki tsak a külső Ceremoniáit tekinti avallásnak. és aki nem lelki képen tekinti azokat

2 Rendel, és tisztéségesen kel jární, Istenhez valo figyelmeteségel. ide s'tová nem kel tekéngetni, se beszélleni szükség nélkül, a procesiot végig kel követni hogy ha lehet.

XIX Rész Nemely áitatos tselekedetekről.

Első Articulus A butsu járásrol.

K Butsura el menni valamely szent helyre azért hogy ót az Isten segittségit meg nyerhesék., ót ötet imádgják, és a szenteket tisztellyék régi szokásé

¹⁴⁷⁸ F Igen régi szokás, meg első saeculumokban áitatos szokásban volt ahiveknél, hogy a martyrok temetésihez, vagy olyan templomokban, kápolnáknban el menyenek ahol a szentek tetemi voltanak, vagy az olyan szent helyekre ahol a mi vallásunknak leg főveb titkait munkáldta a kristus. eröl mindnyájan a historicusok emlékezetet tesznek.

K Mint hogy az Isten mindenüt jelen vagyon mi szükség oly mesze menni hogy ötet imadgják?

F Abban szükség nintsen, de ditséretes és szent dolog buzgoságbol olyan helyre menni., ahol az Isten meg üsmértette különösön magát valamely nagy munkája által.

K Mitsoda leg ditséreteseb az ilyen butsu járásokban?

F 1 Bizonyáságot tesznek az olyanoknak hitekröl kik valóságos áitatoságbol mennek abutsura., 2 mint hogy leg gyakran gyalog szokták azt meg jární a fáradság penitentziául esik., amely a léleknek igen hasznos., 3 ahelyeknek látása a melyeken az Isten ki nyilatkoztatta hatalmát, és jó voltát, az emberekhez, a szent tetemek a melyek ót vannak, atöb hiveknek buzgo imádságok, mind ezek fel gerjesztik a hitet. mind azokban. kik olyan helyekre mennek., 4 a tsudák melyek bizonyosok, és a melyeket nem lehet kételkedésben venni, és a mellyeket az Isten munkáldgya gyakorta azokon kik valóságos áitatoságbol butsura mennek, meg bizonyittyák hogy az ilyen áitatoságot az Isten jóvá hadgya.

K leheté mindennek jovallani abutsu járást?

F Nem lehet, meg kel visgálni elsőben hogy ki ki mitsoda rendben és köteleségben vagyon

Magyarázat

1 A butsu járás olyan valamint más egyéb tselekedetek, a melyek nintsenek parantsolat alat, hanem tsak épen áitatoságbol valok, aparantsolat alat valoknak előtte kel jární mindeneknek,

¹⁴⁷⁸ Euseb hist Eccles lib 6 cap 11 s. Aug de Civ Dei Cap 8. lib 22. s. Hier epist 17 ad Marcell.

mivel helytelen áitatoság volna el mulatni aparantsolatot, és követni atanátsot, meg kel tehát visgalni hogy ha ahivatalal. és a köteleségel nem ellenkeziké a butsura valo menetel. mert egy olyan személy akinek köteleségből másokra kel vigyazni, roszul tselekednék hogy ha azt el mulatná azért hogy áitatoságanak eleget tegyen a butsu járásal. 2. meg kel visgálni a természetet; hogy ha elegendő erő és egészség leheté arra, egy szoval mindent jól meg kel fontolni, és könnyen nem kel ahoz fogni, agyontato pap tanátsával kel élni, mivel az áitatoságnak szine alat nagy vétékben eshetnek

K Melyek azok a vétkek?

F Sokszor történik hogy a mesze földre valo butsu járásra nem egyébert adgyák magokat, hanem hogy sok féle dolgokat láthasanak, sokan vannak olyanok kik tsak azért szarandokok hogy könnyü és vandorlo életet elhesenek.

2. Az uton helytelenül viselik magokat, valahol el mennek, botrankoztatást hagynak magok után.

3 Egy szoval sokan nem valóságos áitatoságból, tselekeszik, hanem az emberi tekintetért. ugy mondván, az áitatoságnak. nem a fájához, hanem tsak a hajához ragaszkodnak, és el hagyák a mi leg szükségeseb., az Istent külső képen szolgálják. de belső képen ötet meg banttyák. azt el felejtván, hogy az Isten lélek, és ötet lélekben és igazságban kel imádni és szolgálni.

K Mire kel tehát vigyazni abutsu járásban hogy az Isten lélekben és igazságban imádtasék?

F 1 szükséges hogy a butsu járás okos és értelmes áitatoságból legyen, mivel ezek nélkül nem hasznos.

2. Az uton mindenüt jó példát kel adni, a szemérmeteségel, tsendeségel, és a mértékleteségel, szent és hasznos dolgokrol kel beszélgetni.

3. Midön pedig a fel tet helyre érkeznek, az Istent imádni, és néki hálákat kel adni, és segítségül hini a szenteket akiket ót tisztelnek, és ezeket valóságal, és hittel kel végben vinni, és midön mindennek vége lett, hasonlo aitatoságal kel viszá térni.

2. Articulus. Az olvasorol.

K Miben áll az az imádság a melyet olvasonak nevezik?

F E szerént kel azt mondani akereszt vetés után, a szent léleknek segítségit kel kérni, valamint a töb imádságokban, az után a hiszek egy Istent el kel mondani, a mi Atyánkot, és a következő három kis szemeken az üdvezletet, az után anagy szemeken a mi Atyankot kel mondani, és az aprokon az üdvezletet, és így mind végig valamég a hat tiznek vége lesz, és hasonlo képen kel el végezni valamint el kezdették.

Lehet az olvasonak számát meg nagyobítani vagy meg kisebiteni. lehet a mí Atyánk után a Gloria patrit el mondani, és mindenik tiz után valamely imádságot, a ki ugy akarja lehet a nagy szemeken az üdvözletet mondani. és a kitsideken a mi Atyánkot., lehet kinek kinek a maga áitatosága szerént más féle olvasot ki gondolni, példának okáért a nagy szemeken a mi Atyankot mondani és az aprokon az Istennek irgalmaságát kérni, ilyen formában, *én Istenem ne engedgyed hogy a vétékben élyek. nyisd fel szemeimet hogy ha láthasam meg rosz erkölceimet, üsmértesd meg velem mind azt a mi ate akaratom., hogy meg tselekedgyem, és adgy kegyelmet hogy azt vegben vigyem,* vagy valamely más ilyen imádságot

Lehet az Angyalok tiszteségekre ilyen formán olvasot mondani., a nagy szemeken a mi Atyánkot., és a kis szemeken ezt az imádságot. *szent Angyalok kiket az Isten irgalmaságából őrzésünkre rendelt. oltalmazatok meg minket az ördög, a világ, és atest ellen valo viaskodásunkban, hogy meg ne szégyenitessünk az irtoztato itélet napján.*

Lehet a szenteknek tiszteletekre is olvasot mondani ilyen formán, a nagy szemeken a mi Atyánkot, és az aprokon ezt az imádságot. keresztelő szent Janos, szent Péter, szent Pál szent N. és Istennek minden szentei imádkozatok mi érettünk most és halálunknak oráján Amen.

K Mire kel vigyázni az olvaso mondásában.?

F. Arra a mint másut meg mondottuk hogy ne tsak szájal. hanem szivből kel imádkozni és nem kel azokat követni akik ide s'tová tekintvén tsak az ajakokat mozgattyák, mint ha nem is imádkoznának, hanem tsak az olvasot olvasnák., az ilyen nem keresztyenhez, hanem sidohoz valo imádkozás.

K Az olvasot miért kel tizes számra osztani hogy anyi üdvözletet. vagy mi Atyánkot mondgyanak nem babonaságé a számra vigyazni?

F Azok kik ezt az imádságot kezdték., a kristus titkainak tiszteletére vigyáztak atizes számal, vagy pediglen a Boldogságos szüz esztendejének számára; gondolván hogy anyi esztendőt töltöt volna el eföldön. enem ellenkezik a hittel., nem is babonaság, mivel nem kötelezdük magunkot a számhoz hogy azt tartanok., hogy bizonyos számu pater, vagy Ave, hathatosabá teszi imádságunkot mint sem más féle szám, valamely imádságot gyakorta mondanak hittel, jelenti buzgoságos kívánságát. annak aki imádkozik.

3 Articulus

Olyan áitatos tselekedetekről melyeket Az Anyaszent egyház jóvá hagyta,
és az olyanokrol a melyeket el szenvedí.

K Az Anyaszent egy ház jóvá hagytaé mind azokat az áitatos tselekedeteket a melyek szokásban vannak ahivek közöt.?

F Vannak olyanok a melyeket jóvá hagyta, de meg vannak olyanok amelyeket tsak el szenvedí,

K Mellyek azok atselekedetek a melyeket az Anyaszent egy ház jóvá hagyta.?

F Az Anyaszent egy ház tsak azokat hagyta jóvá a melyek meg egyeznek ahitnek ágazatival. aszent Atyák tanításival., és a melyek az Istenhez vezérelnek minket.

K Melyek azok. a melyeket tsak el szenvedí?

F Némely olyan dolgok. a melyek szokásban vétetődnek, vagy arendeletlen áitatoságból. vagy a melyek valamely tudatlanságból bé szivárkoztak, de a melyek magokban nem ellenkeznek se ahittel, se ajó szokásal. noha mind azon által. jobb volna ha nem volnának, az Anyaszent egy ház valo hogy jóvá nem hagyta, de el szenvedí. azért hogy valamely más nagyob¹⁴⁷⁹ rendeletlenséget azal el kerülhesen. ugy tselekszik némelykor valamint szent Agoston mondgya, hogy inkább meg sérti a maga rendelésit, tsak hogy meg tarthasa. a maga testét.

K Mire kel vigyázni a hiveknek az olyan dolgokban a melyeket az Anyaszent egy ház tsak el szenvedí?

F Nékik is hasonlo képen tsak el kel szenvedni, de jobb az Anyaszent egy ház akarattyát követni mint sem olyanhoz ragaszkodni, a mit tsak el szenvedí

¹⁴⁷⁹ Epist 115 ad janua epist 50 ad bonifacium

K Az Anyaszent egy ház azt jóvá hagyjaé vagy csak el szenvedni midőn a szenttségekhez keresztet, olvasókat, vagy valamely más efféleket értetnek?

¹⁴⁸⁰ F Ezt az Anyaszent egy ház jóvá hagyja, mivel ez iránt példát láthatni aszent írásban., azt látjuk hogy a keszkenők melyek az Apostolok ruháihoz értnek, abetegeket meg gyógyították.

¹⁴⁸¹ Erre az okra való nézve értetik a szenttségekhez a ruhákat, keresztet, és az olvasókat; szent Ambrus azt bizonyította hogy a szent Gervasius és aszent Protasius tetemihez értet ruhák abetegeket meg gyógyították. szent Agoston sok ilyen tsudakról szól amelyek maga jelen való létében történtek.

K Az Anya szent egy ház jóvá hagyjaé, vagy csak el szenvedni hogy a szentek kö képeire, ruházatokat tegyenek., és hogy azok előtt gyertyákat égessenek?

F Az ilyen tselekedet magában nem rossz az Anyaszent egy ház azt nem tiltta, nem is parantsolya, hogy ha pedig azt látná hogy anép együgyüségé anyira megyen hogy a képben valamely el rejtet erőt tartana lenni., vagy valamely babonáságal lenne ahoz, akoron minden modal. annak ellene állana., és apüspököknek lelki számadásokban jár hogy az ilyenekre vigyázanak. mind azon által adolog magában nem ellenkezik a hittel., mivel aképek ékesítése, jelenti akülső képpen való tiszteletet, a melyel vannak belső képpen azokhoz a kiket jelentenek aképek, agyertyák pedig amelyeket égetnek aképek, és a reliquiák előtt, nekünk eszünkben juttatják azt a fényes boldog és örökké való életet amelyben élnek a szentek menyekben akristusal.

K Az Anyaszent egy ház jóvá hagyjaé vagy csak el szenvedni hogy Evangyéliumot olvasanak mind azokra kik azt áitatóságbol kíványák?

F E mind szent. mind igen régi szokás, és azt igen jóvá hagyja az Anyaszent egy ház, abban nem lehet kételkedni hogy az örökké való élet Igeinek olyan nagy ereje ne volnának hogy meg nyeresék nekünk mind azt a mit kérünk, és hogy akristus jóvá ne hagyná az olyan tselekedetet., amelyel meg mutatták hogy tisztelettel vannak az ő Isteni szavaihoz,

Egy szóval az Anyaszent egyház csak azt hagyja jóvá., és csak azt parantsollya, a mi az Evangyéliumal. az Conciliumokal. és a szent Atyák írásival meg egyezik

4. Articulus

Hogy miért szükséges a Püspököknek. el járni a maga püspökségét.

K A püspökök miért járjak el a diecesisekben lévő templomokat?

F 1 Hogy rendelést tegyenek és meg vizsgálják a mi a lelki és az egy házi dolgokat illeti, 2. hogy. a rendetlen dolgokat meg orvosolják., 3 hogy nyajokot jól meg üsmerhesék. és amiben lehet őket segíthessék” 4. hogy a bérnalásnak szenttségit ki szolgáltassák., 5 hogy apásztor. és anyáj között való egyeség meg erősítsék.

K Mitsoda rendet tartanak, midőn a püspök a diecesisét látogattya?

F Fel teszem csak rövideden. midőn a püspök valamely városban., vagy faluban érkezik, az egy házi renden lévők nagy tisztelettel fogadgyák. és procesioval kísérik atemplomban. őt néki szentelt vizet adnak, a melyel anépet meg hinti, és az után meg füstölik, a templomban bé menván imádságot mondanak a püspökért és anépert, a mely szentnek a templom a nevét

¹⁴⁸⁰ act. 19. 12.

¹⁴⁸¹ s. Ambr. epist 22 ad soror s. Aug de civ dei lib 22 Cap 8.

viseli, annak tiszteletére a soltárokból valamely verseket énekelnek., annak vége lévén apüspök azon szentnek esedezése által. és kristus érdeme által az Istennek egy könyörgést el mond., a nép a Confitéort el mondgya. és apüspök áldást, és absolutiot ad néki, és negyven napig valo indulgentiát, azután apüspök a fejr köntöst le teszi, és viola színüt veszen magára., mivel ahalotakért fognak könyörögni.

A deprofundist kezdik énekelni, és a püspök a meg holt püspökökért imádkozik, azután procesioval mégyen a tzin teremben. és őt imádkoznak a meg holt egy háziakért., és ahivekért kik őt feküsznek, onnét viszá térvén atemplomban, ísmét imádkoznak közönségesen a meg holt hivekért.

Azután meg vizsgálly a oltári szenttséget, akereszteléshez valo edényt, a szent olajakot, az oltárokat., képeket, edényeket, az oltári ruhákat, azután tudakozodik az egy háziakról, a népről, ha valami fogyatkozást talál arol rendelést téssen, a bérmalást fel adgya, és a misét el mondgya, ha néki úgy tettzik.

E meg lévén ujontában imádkoznak a halotakért, és a szállására megyen.

K Miért kezdik el ezt a Ceremoniát apüspökért valo imádságon.?

F Hogy azal meg mutassa anép mitsoda örömel láttya az ő püspökjét, és hogy mint kíványa hogy az Isten irgalmaságából az ő látogatása hasznos legyen.

K Miért mondanak könyörgéseket elsöben a szentek tiszteletekre, és aholtakért. minek utanna anépnek absolutiot adtak volna.?

F Ebből világosan ki tettzik, amenyekben, a purgatoriumban, és a földön lévő Anyaszent egy ház közöt valo egyeség, noha ez az egyeség tsak akkor leszen tékélletes midön ez a három társaság együt leszen. menyekben hogy pediglen el lehesen érni azt a boldogságot, szükséges hogy az Isten meg szabadítsa kegyelme által. apurgatoriumban lévő lelkeket a szenvedéstől. és a földön lévő hiveknek, kegyelmét adgya ajó életre, hogy el érhesék az örök boldogságot.,

K Mit kel a hiveknek tselekedni azon idő alatt a még apüspök nálok marad?

F 1 El kel véle mondani mind azon imádságokat a melyeket ő el mond, és fő képen imadkozni kel a püspökért, 2 tisztelettel kel halgatni intésit. 3 tudtára kel néki adni, ha valamely rendeletlen. vagy botránkozásra valo dolgot tselekednének a parochiában. de azt harag és boszu állás nélkül kel tselekedni. 4. végben kel vinni szorgalmatosággal minden rendelésit.

Ennek a munkának rovideden valo bé fejezése.
és sumája.

Az olyan dolgokrol melyek boldogá tészik az embert eföldön, remélvén az örökké valo boldogságot.

K Elégségesen és világosan meg magyaráztad mind azt a mi avallást illeti és valami ahoz tartozik. mostanában tsak rovideden tedd egy sumában mind azt valamit mondottál.

F Azt könyven fel lehet tenni, az egész munkát három könyvben osztottuk, azelső könyvben minek utanna meg magyaráztuk volna a teremtőnek Istenségét a teremtet állatokrol szollottunk, leg elsöben is az emberöl, annak teremtetéséről, esetéről, a kristus által valo meg váltatásáról., és hogy mi formában vezérlette és vezérli az Isten az embert., hogy az örök életet, a melyért teremtette hogy el érhesse., ezt nevezik azért a vallás historiájának.

A második könyvben meg mutattuk hogy mi módon kel élni az embernek hogy az örök életet el érhesse, erre való nézve meg magyaráztuk mind azt valami avétket., ajó erkölcsöt, az Isten, és az Anyaszent egy ház parantsolatit illeti, mind azt valami akegyelmet, a szentségeket, és az imádságot illeti.

A harmadikában rövideden fel tettük a kegyelemnek szükséges voltát akeresztyeni élethez., is ezt a kegyelmet az Isten a szenttségek, és az imádságok által adgya., meg is magyaráztuk mind azt a mit kel tudni a hiveknek a szenttségekről. és a mi az imádságot illeti.

Mind ezekből tehát ki tettük hogy az Isten arra a végre teremtette az embert hogy az örök életet, az az, az Istent birja örökösön, szükséges azért hogy arra a végre is fordítsa minden tselekedetit ugyan ezen boldogságra való nézve kel néki valóságos háláadásal lenni akristushoz, meg gondolván mind azt valamit akristus tselekedet hogy annak aboldogságnak uttyára tehesen., hogy azt nekünk meg érdemelhesse és hogy mi azt el érhesük., ugyan erre való nézve kel az embernek minden erejéből. avétket el kerülni, ajó erkölcsöt követni., az Istennek, és az Anyaszent egy háznak engedelmeskedni, erre való nézve kel a szenttségekhez járulni, annak a kegyelemnek el nyeresire, meg szaporítására, és meg tartására a mely keresztyéni életet eltesen velünk., erre való nézve kel imádkozni, a vallásbéli szolgálatokban foglalatoskodni, az embernek ugy kel magát tekinteni eföldön mint idegent, mint olyat aki hazájából a menyekből el vagyon rekesztve, azután kel néki suhajtozni. és azon haza felé utozni, mert más képen mindenkor boldogtalan lenne, ebből áll rövideden az egész keresztyénség, és az egész munka.

K Mind ezekből ugy tettük mint ha azt akarnád ki hozni hogy az embernek boldogsága tsak a menyekben. vagyon hát eföldön nem leheté boldog az ember?

F Tekélletes boldogsága nem lehet az embernek másut tsak menyekben., mert minden boldogsága abban áll hogy az Istent örökké birhasa, ötet pedig tsak a menyekben birhattya. örökösön, mentől több reménségünk lehet amás élethez.. annál boldogabak vagyunk ezen életben. mentől távulab vagyunk attol, annál boldogtalanabbak vagyunk, e földön, minden valami az Istenhez vezet minket aboldogoká is teszen, de olyan boldogságal amely nem egész., de a mely meg egyezik a mi eföldön lévő bujdosó állapotunkal., viszontag valami az Istentől el távoztat, a boldogtalonaká tészen, ugy mint agazdagságok, betsületek,¹⁴⁸² gyönyörüségek, a bizonyos. hogy ezek nem teszik az embert boldogá, az Isten egyedül töltheti bé ami lelkünket, kivánságinkot, és távoztathattya el rettegésinket.

K Mit teheti tehát az embert boldogá anyiban a menyiben ez az élet azt meg engedi, és mi ad leg töb reménséget néki az örök boldogságra?

¹⁴⁸³ F Nyolcz féle dolog teheti boldogá, a mellyeket nyolcz féle boldogságoknak nevezik. és a melyekre maga akristus tanitot minket

1. *Boldogok aelki szegények mert övek a menyeknek országa*
2. *Boldogok a szelidek., mert ök örökség szerént birják aföldet*
3. *Boldogok a kik sirnak, mert ök meg vígasztaltatnak*
4. *Boldogok akik éheznek és szomjuhozák az ígassagot, mert ök meg elégítetnek.*
5. *Boldogok az irgalmasok, mert ök irgalmaságot nyernek.*
6. *Boldogok a tiszta szivüek, mert ök az Isten meg láttyák.*

¹⁴⁸² rom.8.24 s.Aug. de civ Dei lib 19. Cap 4.

¹⁴⁸³ Matth. 5

7. *Boldogok abékeség szeretők, mert ők Isten fiainak mondatnak*

8. *Boldogok a kik üldözést szenvednek az igazságért, mert azoké a menyeknek országa.*

A *lelki szegénységen* akristus érti 1. az alazatosokat; 2 a szegényeket., kik meg elégesznek állapottyokal., 3 agazdagokat., kik nem ragaszkodnak gazdagságokhoz.

Az *szelideken* a kristus érti azokat kik nem irigyek. nem veszekedők, nem zugolodok, és a föld melyet ígér az ilyeneknek., nem más hanem a paraditsom

A kik *sirnak*. a kristus érti azokat, kik sirattyák vétkeket., vagy a mások vétkeit, 2. azokat kik penitencia tartó életet élnek, 3 kik Istenért nyomoruságot szenvednek,

A kik *éheznek, és szomjuhozák az igazságot*, akristus érti azokat; kik buzgosággal kíványák kedves és igaz lenni Isten előtt, és akik azon igyekeznek, hogy elé mehesenek atekélleteségben.

Az *irgalmasakon* a kristus érti azokat kik meg segittik felebaráttyokat amenyibe lehet, lelki és testi szükségekben., akik leg aláb szánakodással vannak másokon., akik másoknak könnyen meg engednek, és könyörülnek.

A *békeség szeretőkön*, a kristus érti azokat akik meg gyözték rosz kívánságokat, akik békeségben élnek mind magokal. mind másokal., mind az Istenel., és akik másoknak is kíványák meg nyerni azon békeséget.

A *tiszta szívüeken* a kristus érti azokat kik semmi féle vétkehez nintsenek ragaszkodva és akik szüntelen azon vannak hogy meg gyözzék a rosz kívánságot.

A *kik üldözést szenvednek az igazságért* akristus érti azokat, akiket gyüölölik, akiket rágalmazák, bestelenittik, üldözik, azért mert bizonyoságot tésznek az igazságról szóval vagy irásokal, egy szóval mert hivatalyokban el járnak.

K Ezek a boldogságok magokban foglalják tehát a keresztyéni életet?

¹⁴⁸⁴ F Igen is mert nem lehet boldogá lenni a keresztyeni élet nélkül, a keresztyeni életet pedig a boldogság követi.

VÉGE.

Adassék Ditsőség az
Atyának. a Fiúnak, és a
Szent Lélek Istennek és
Légyen ditsőségire ez a munka
Amen

¹⁴⁸⁴ s. Chrys: in cap 5. s. Matth. Cornelius a lapide in Cap. 5. s. Matth.

Ennek a könyvnek Tablája

Harmadik könyv.

Első Rész a kegyelemről

- Első Art. Hogy mi légyen a kegyelem és ahany féle. 1.
2 Art Hogy kinek. érdemiért adatik a kegyelem 5.
3 Art a kegyelemnek szükséges voltáról és abünös embernek szabadságarol. 7
4 Art Ami tselekedetinknek érdeméről, és a kristus kegyelmének erejéről 10
5 Art Azokrol akiknek a kegyelem adatik. 12.

2 Rész. A szenttségekről közönségesen

- Első Art. Hogy mik legyenek a szenttségek. 17.
2 Art a szenttségek számairól. 20

3. Rész. a kereszttségről.

- Első Art. Hogy mi légyen a kereszttség. 22.
2 Art a keresztelésről 26
3. Art a kereszttségnek szükséges voltáról. és a kereszttség nélkül meg holt gyermekekről 31
4 Art. a kereszt atyákról és anyákról, 35
5 Art a kereszttségnek Ceremoniairol. 38
6 Art Ismét a kereszttség Ceremoniairol 41
7 Art Ismét a kereszttség Ceremoniairol 44.

4 Rész. a Bérálásrol.

- Első Art hogy mi légyen a bérálás.
2. Art a bérálásnak hasznairól és a szent Lélek ajándekiról 49
3 Art hogy ki adgya fel a bérálást, annak szükséges voltáról. és hogy mitsoda készülettel kel azt fel venni 52.
4 Art a bérálás Cérémoniáinak magyarázattya. 54

5 Rész az Eucharistiáról

- Első Art hogy mi légyen az Eucharistia. 56
2 Art Az Eucharistianak rendeléséről 58

- 3 Art az Eucharistiarol valo igéretnek magyarázattya, a mint szent Jánosnál vagyon a hatodik részben 62
4. Art Az Eucharistiarol ugy mint szenttségről és a transsubstantiátióról 66
- 5 Art A szenttséges Eucharistianak imadásáról. 73
- 6 Art Az Eucharistianak hasznáról. 74
- 7 Art a Communiohoz valo készületről 77.
- 8 Art. a gyakorta valo Communioról 80
- 9 Art az egy szin alatt valo Communioról 82.
- 10 Art a Communioinak szükséges voltáról. 88.

6 Rész penitencia tartásnak szenttségéről

- Első Art a penitencia tartásnak szükséges voltáról. 90
- 2 Art hogy miben alyon a penitencia tartásnak szenttsége 93
- 3 Art a töredelmeségről. 96
- 4 Art a tekelleteséggel valo töredelmeségről 98
- 5 Art a jora valo fel tételekről. a rossz szokásokról. és a vétekre vivő alkalmatoságokról 102
- 6 Art a gyonásról. és annak szükséges voltáról. 106.
- 7 Art a gyontato pap meg választásáról. 107
- 8 Art a lélek üsméret meg vizsgálásáról. és a gyonáshoz valo készületről 109
- 9 Art. hogy mitsodásnak kel lenni agyonásnak. hogy jó legyen., az egész életünkről valo gyonásról, és hogy mit kel tselekedni midön a pap előtt le térdepelnek. 112
- 10 Art az elégtételről és annak szükséges voltáról 119
- 11 Art A szent írásból valo példák. a mellyek meg bizonyittják az elég tételnek szükséges voltát. 121
- 12 Art Az Anyaszent egy háznak régi rendelése szerént valo elégtételekről, a negy rendbéli nyilván valo penitencia tartásról. 123.
- 13 Art hogy mitsoda okokra valo nézve rendelte. és rendeli az Anyaszent egy ház a penitencia adást. 126
- 14 Art A penitencialis szabot rendeokről 129
- 15 Art. az elég tételi tselekedetokről. 136
- 16 Art. hogy mitsoda igyekezetben vagy szándékban kel lenni hogy az elég tétel hasznos legyen. 138.
- 17 Art A purgatoriumról. 139
- 18 Art Az Indulgentiákról. 142
- 19 Art Az Indulgentiákról. 146
- 20 Art Az absolutioról 153
- 21 Art Az absolutioinak el halasztásáról. 156

22 Art A püspökököt illető absolutiorol. (casus reservatus) a Censurakrol. 160

23 Art Az ex Communicatorol: az az, az egy házból való ki rekesztésről 162

7 Rész az utolsó kenetről

1 Art A betegségről

2 Art hogy mi formában kel a testamentumot keresztényi rend szerént meg tsinálni. 170

3 Art hogy mi legyen az utolsó kenet magában 172

4 Art Az utolsó kenetről. 175

8 Rész. az Egyházi rendről.

Első Art hogy mi legyen az Egyházi rend. 178.

2. Art Azokrol az akadályokrol melyek meg nem engedik az egyházi rendben való menetet 182.

3 Art hogy micsoda készületel és micsodásnak kel lenni aki az egyházi rendben akar menni és hogy hivatalosnak kel erre lenni 185

4 Art A tonsuráról. az az. ahajja el nyíréséről, annak aké az egyházi rendben vétetik. 190

5 Art A beneficiumrol. vagy az egyházi jóságokrol., és a simoniarol. 194

6 Art A simoniáról. 196

7 Art A beneficiariusok kötelességéről 198

8 Art Az egyházi also rendekről. 199

9 Art Az egyházi fő rendekről 203

10 Art. A subdiaconusnak. Diaconusnak papoknak, és püspököknek hivatalyiról. 205

11 Art Magyarázattya a Ceremoniákknak. a melyeket fel szentelik apüspököt. 208.

12 Art hogy mivel tartoznak ahivek. a püspököknek, papoknak, és atöbb egyházi rendben lévöknek 214.

13 Art. A szerzetesek.. rendéről. 216.

9 Rész A házasság szentségéről.

Első Art közönségesen aházasságról 221

2 Art A házasságnak szentséges voltáról 223

3 Art A házasságnak akadályiról. 224.

4 Art Az akadályokrol. melyek aházasságot semire valóvá teszik, és a melyeket dirimens akadályoknak nevezik. 226.

5 Art Az olyan akadályoknak magyarázattya a melyek nem teszik semivé hanem tilalmasá a házasságot. 234,

6 Art hogy miképen kel készülni a házassághoz, és kel el tölteni alakadalmi napot 237

7 Art A házásoknak. egymáshoz való kötelességekről.

8 Art A házasoknak gyermekekhez való hivatalyokrol. 241.

9 Art A tselédes gazdáknak, és gazdaszonyoknak tseledgyekhez való hivatalyokrol.

10 Rész. Az imádságról. közönségesen

Első Art hogy mitsoda az imádság és a hány féle. 245

2 Art Az imádságnak szükséges voltárol. 248.

3 Art hogy kinek kel könyörögni. és kiért. 253.

4 Art Az imádságnak hasznárol. 255

5 Art hogy mitsoda készületben kel annak lenni a ki imádkozik 255

6 Art hogy mit kel kérni Istentől 257.

7 Art Az imádságnak formájárol 259

8 Art hogy mi képen halgattya meg az Isten az imádkozokot 266.

9 Art hogy mitsoda formában kel lenni a testnek az imádságkor. 267

10 Art Az időről, naprol. és orárol. amelyeket az imádságban, kel tölteni. 270

11 Art Az imádságnak helyéről és a templomhoz való tiszteletről. 274

11 Rész különösön az imádságról és először az elmével való imádságról.

Első Art hogy mi legyen az elmével való imádság. 275

2 Art Az elmelkedésről. annak szükséges és könnyü voltárol. 280

12 Rész. A szóval való imádságról közönségesen 283.

13 Rész. Az urnak imádságárol.

Első Art Ennek az imádságnak magyarazattya. 286

2 Art A mi atyánkban lévő kéréseknek magyarázattya 287.

14 Rész némely különös imádságokrol.

Első Art Az Angyali köszöntésről. 309

2 Art Az Angelusrol. 313

15 Rész Az Anyaszent egyháznak, közönségesen való imádságirol.

Első Art hogy mitsoda nyelven szokot lenni aközönségesen való imádság. 314

2 Art Az Anyaszent egy háznak közönségesen való Ceremoniairol. 319

3 Art. A gyertyáknak, lámpásoknak szokásárol. 322

4 Art A temjennek szokásárol. 323,

5 Art Az Anyaszent egy háznak az Isteni szolgálatban való külömb külömb féle szokásirol, a rituale, és a Ceremoniak iránt. 326

6 Art Az éneklésnek, musikának, és az orgonának szokásárol. 328

16 Rész. A szent Mise Aldozyttáról.

- Első Art. közönségesen. mind abelső, mind akülső áldozatrol. 329
- 2 Art A belső képen valo áldozatnak köteleségeiről. 334
- 3 Art A külső kepen valo áldozatnak köteleségéről 336.
- 4 Art A Moyses törvénye elöt valo áldozatok figuráinak magyarázattya. 339
- 5 Art A Moyses törvénye alat valo áldozatok figurainak magyarázattya. 342.
- 6 Art hogy mindenkor volt és lészen az Anyaszent egy házban külső képen valo Aldozat 351
- 7 Art Erről akét szorol liturgia és Missa, a mely szokal szoktak élni a midön az Anyaszent egy háznak külső képen valo áldozattyáról szolnak. 356.
- 8 Art hogy mi légyen a Mise szent Áldozattya 357
- 9 Art hogy mitsoda végekre. és okokra valo nézve ajánlyák a Mise áldozattyát. 362
- 10 Art Hogy kinek ajánlyák a mise szent Aldozyttát,, és abban miért tesznek emlékezetet a szentekről. 365
- 11 Art Hogy kiért ajánlyák a Mise szent Aldozyttát. 367
- 12 Art A halotakért valo Miseknek böveben meg magyarázása. 368.
- 13 Art Az énekes. és a soval valo Misékről. 371
- 14 Art Hogy mitsoda helyen kel szolgaltatni a Misét. és a házaknál valo kápolnákról 373
- 15 Art Az oltárokrol., oltári öltözetekről. fejer ruhákról, és a szent edényekről. 375
- 16 Art A misehez valo öltözetekről. a melyeket apüspökök. és a papok veszik magokra, és azoknak régiségekről. 378.
- 17 Art A szent Mise szolgálatásának napjairol. és oráírol. 381
- 18 Art Hogy mitsoda készülettal kel lenni azoknak kik misét mondanak 386.
- 19 Art Hogy mitsoda készülettal kel lenni a Misén. és hogy melyik a leg jobb modgya a Mise halgatásának. 387.
- 20 Art A Misének rendéről közönségesen 392
- 21 Art A szent Mise imádságinak. és Ceremoniáinak betü szerént valo magyarázattya. 394..

17 Rész Az ördög üzesről es a szentelésről

- Első Art Az ördög üzésről. 490.
- 2 Art hogy mit kel érteni ezen a szon Benedictio. 492
- 3 Art A ceremoniakrol. a melyekel éll az Anyaszent egy ház a szenteléskor. 494
- 4 Art A szentelésekről melyek tsak a püspököket illetik, és azokrol a melyek nem tsak öket illetik. 497
- 5 Art A szent olajak meg szenteléséről nagy tsötörtökön. 499
- 6 Art A harangok szenteléséről. 503
- 7 Art A templom és az oltár szentelésének Ceremoniairol. 507

8 Art A templom és az oltár szentelésekor való leg főveb Cérémoniáknak magyarázattya. 518

9 Art A szentelt vizről. 526

18 Rész. A procesziokrol

Első Art A proceszioknak eredetéről, azoknak külömb külömb féle voltárol., és hogy mitsoda szándékal tselekeszi azt az Anyaszent egy ház. 530

2 Art A procesionak rendéről 535

19 Rész. némely áitatos tselekedetekről

Első Art A butsu járásrol. 538

2 Art Az olvasorol. 542

3 Art Az olyan áitatos tselekedetekről amelyeket az Anyaszent egy ház jóvá hagyta, és az olyanokrol a melyeket el szenvedti 545

4 Art hogy miért szükséges apüspöknek el jarni a maga püspökségit 549

Ennek a munkának rövideden való bé fejezése. és sumaja. 553

Első Tábla

	A	B	C	D	E	F	G
Janua Febr Marti	Vasar Szered Szered	Szomb kedd. kedd.	pént Hetfü Hetfü	Tsötör vasár vasár	Szered Szomb Szomb	kedd. pént pént	Hetfü Tsötör Tsötör
Apri Majus Juni	Szomb Hetfü Tsötör	pént vasár Szered.	Tsötör Szomb kedd.	Szered pént Hetfü	Kedd Tsötör Vasár.	Hetfü Szered Szomb	vasár kedd pént
Julli Augus Septem	Szomb Kedd. pént.	pént Hetfü Tsötör	Tsötör Vasár Szered.	Szered Szomb Kedd	Kedd pént. Hetfü	Hetfü Tsötör Vasár	Vasár Szered Szomb
octob Novem Decemb	Vasar Szered Pént	Szomb Kedd Tsötör	pént Hetfü Szered	Tsötör vasár Kedd	Szered Szomb Hetfü	Kedd pént vasár	Hetfü Tsötör Szomb

Hogy meg lehesen tudni akár mely Esztendőben, hogy akár melyik holnap a hétnek mitsoda napjan kezdődik

Ezt könyü meg találni ezen táblából tsak azt kel meg keresni hogy azon esztendőben mi volt avasárnapi betü. azt pedig a harmadik táblában meg láthatni., példának okáért. 1693 ban a vasárnapi betü D. ezen táblában a D meg találván. alatta tsötörtök vagyon., tehát januarus tsötörtökön kezdődöt abban az esztendőben. és aláb menván, februarus vasárnapon. Martius. vasárnapon. Aprilis szeredán Majus pénteken. Junius hetfün, és így mind végig az esztendőnek [esztendő nek],

Mikor pedig az esztendő bissextilis, akkor két vasárnapi betű legyen, az első januáriusra, a februáriusra szolgál. a második a több hónapokra, példának okáért, 1692 két vasárnapi betű volt. F.E. megkeresvén a F. alatta látni kedet, tehát Januarius kedden kezdődött, Februarius pénteken, a második betű E. alatta látni szombatot. Martiusal által ellenben. tehát Martiustól fogva. mindig ez a betű szolgált.

Második Tábla

VASÁRNAP					
Vasár	1	8	15	22	29
Hetfü	2	9	16	23	30
Kedd.	3	10	17	24	31
Szered.	4	11	18	25	
Tsötör	5	12	19	26	
Pent.	6	13	20	27	
Szom.	7	14	21	28	

HETFÜ					
Hetfü	1	8	15	22	29
Kedd.	2	9	16	23	30
Szer	3	10	17	24	31
Tsötör	4	11	18	25	
Pént	5	12	19	26	
Szom.	6	13	20	27	
Vas	7	14	21	28	

KEDD					
Kedd	1	8	15	22	29
Szer	2	9	16	23	30
Tsötör	3	10	17	24	31
Pen	4	11	18	25	
Szom	5	12	19	26	
Vas	6	13	20	27	
Hetfü	7	14	21	28	

SZEREDA					
Szer	1	8	15	22	29
Tsötör	2	9	16	23	30
Pént	3	10	17	24	31
Szom.	4	11	18	25	
Vas	5	12	19	26	
Hetfü	6	13	20	27	
Kedd.	7	14	21	28	

TSÖTÖRTÖK					
Tsötör	1	8	15	22	29
pent	2	9	16	23	30
Szom.	3	10	17	24	31
Vas	4	11	19	25	
Hetfü	5	12	19	26	
Kedd.	6	13	20	27	
Szer	7	14	21	28	

PÉNTEK					
pent	1	8	15	22	29
Szom.	2	9	16	23	30
Vas	3	10	17	24	31
Hetfü	4	11	18	25	
Kedd	5	12	19	26	
Szer	6	13	20	27	
Tsötör.	7	14	21	28	

SZOMBAT					
Szom	1	8	15	22	29
Vas.	2	9	16	23	30
Hetfü	3	10	17	24	31
Kedd.	4	11	18	25	
Szer	5	12	19	26	
Tsötör	6	13	20	27	
pént	7	14	21	28	

Hogy meg lehesen tudni a hétnek akár melyik napját., akár mely esztendőnek. akár melyik holnapjának hanyadik napján esik.

Könnyen meg lehet ezt találni a felső táblából. amely meg mutattya hogy a hétnek napjai hanyadik napján ésenek a holnapnak, Nézd meg elsőben az első táblában hogy mitsoda napon kezdődik a holnap a melyben akarod a hétnek napját keresni, az után eszerént kel tselekedni. példának okáért azt akarják meg tudni, hogy 1693 ban. hanyadik maji volt hetfü, az első táblában meg keresvén. a vasárnapi betüt. a mint meg mondtuk. meg látod hogy 1693 ban. májusnak első napja pénteken volt., az után amásodik táblában keresd fel a nagy betükel irot pénteket, és az alat bal kéz felöl meg találod a hetfü. és által ellenében ezeket a számokat. 4. 11. 18. 25.. a melyek meg mutattják hogy 1693 ban majusban 4. 11 18. 25 hetfü volt., azt is meg mutattják hogy ugyan azon esztendőben. és holnapban. 3. 10. 12. 24. és 31. vasárnap volt. és így atöbbsi

Harmadik Tábla

				1600.	1700.	1800.
0	28	56	84	B A	C	E
1	29	57	85	G	B	D
2	30	58	86	F	A	C
3	31	59	87	E	G	B
4	32	60	88	D C	F E	A G
5	33	61	89	B	D	F
6	34	62	90	A	C	E
7	35	63	91	G	B	D
8	36	64	92	F E	A G	C B
9	37	65	93	D	F	A
10	38	66	94	C	E	G
11	39	67	95	B	D	F
12	40	68	96	A G	C B	E D
13	41	69	97	F	A	C
14	42	70	98	E	G	B
15	43	71	99	D	F	A

16	44	72		C	B	E	D	F	G
17	45	73		A		C		E	
18	46	74		G		B		D	
19	47	75		F		A		C	
20	48	76		E	D	G	F	B	A
21	49	77		C		E		G	
22	50	78		B		D		F	
23	51	79		A		C		E	
24	52	80		G	F	B	A	D	C
25	53	81		E		G		B	
26	54	82		D		F		A	
27	55	83		C		F		G	

Mint hogy pediglen a két első tábla avasárnapi betűktől függenek, azért szükséges volt három saeculumokra avasárnapi betűket fel tenni., a szent Gergely kalendáriuma szerént, ezzel atáblával e szerént kel élni.

Hogy meg lehesen találni avasárnapi betűt arra az esztendőre amelyre akarják. példának okáért. 1693 ra. 1600 alat bal kézre keresd fel a 93 mat., ennek ellenében az 1600. sorjában találd a D. a mely vasárnapi betű volt abban az esztendőben.

Azt akarod meg tudni. hogy mitsoda vasárnapi betű volt. 1751 ben. keresd fel. az 51 és ellenében az 1700 sorjában meg találd a C. amely vasárnapi betű volt

Hogy meg lehesen találni ezen három táblából ahétnek olyan napját a melyet akarják. meg tudni, akár mely holnapban. és esztendőben., más fél száz esztendőtől fogvást

Peldának okáért, atörököt Béts alat meg verték 10 dik 7bris. 1683 ban azt akarják meg tudni hogy a mitsoda napon volt., aharmadik tábla meg mutattya. hogy abban az esztendőben a vasárnapi betű C volt., az első táblában meg találván a C. alatta meg láthatni. hogy september szeredán kezdődöt, a második táblában meg találván a nagy betűkel szeredát; a számok között 10 kel keresni, azt meg találván, meg kel nézni. hogy annak ellenében bal kéz felől mitsoda nap vagyon írva., meg látod hogy péntek, tehát 1683 10 7bris. pénteken volt a hartz.

Meg más példa, 1738 ban 11 juny Erdélyben nagy föld indulás volt. azt akarják meg tudni hogy a mitsoda napon volt. a harmadik tábla meg mutattya hogy aban az esztendőben avasárnapi betű E volt., az első táblában meg látod hogy az E alat vasárnapon kezdődöt junius, a masodik táblában a nagy betűkel valo vasárnap alat keresd fel a 11 számot., és annak ellenében bal kéz felől szeredát találd. tehat 1738. 11 juny szeredán volt a föld indulás